

ISSN 1857-1557

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL
2022

CHIȘINĂU, 2021

CZU 050.9
C 13

Director fondator: Alexe Rău

Director general: Elena Pintilei

Colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), dr. Iulian Filip, Elena Pintilei, dr. Ion Xenofontov, Elena Barbos-Balinschi (secretar)

Autori: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Șveț, Maria S. Ciobanu
Colaborare: dr. Maxim Melinte, Ana Ceban, Tatiana Caprianu, Larisa Bulat, Ana Struță
Coordonator de ediție: Veronica Borș
Coperta: Alexandru Burdila
Redactor: Ludmila Șimanschi, dr. în filologie
Redactor bibliografic: Elena Barbos-Balinschi
Procesare computerizată și prezentare grafică: Diana Odobescu

Calendar Național 2022 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coord.: Veronica Borș ; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Șveț, Maria S. Ciobanu [et al.] ; colegiul red.: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; red.: Ludmila Șimanschi ; red. bibliogr.: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2021 (Primex-Com). – ISSN 1857-1557. – 100 ex.

2022. – 2021. – 504 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – Ind. alf. al datelor memorabile documentate: p. 499-500.

050.9
C 13

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2021

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

La ceas aniversar

Activitatea curentă a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, proiectele și programele în derulare sunt în concordanță cu misiunea principală a unei instituții naționale, care se preocupă de capitalizarea și conservarea moștenirii intelectuale, prin organizarea, prelucrarea, valorificarea și disponibilizarea, precum și prezervarea patrimoniului documentar național.

Pe parcursul a 30 de ani, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a desfășurat o amplă activitate științifico-bibliografică, cu un repertoriu de publicații instituționale care au devenit instrumente sigure și resurse informaționale valoroase pentru cercetători, uniuni de creații, bibliotecari, studenți etc. Prezența Calendarului Național în lista publicațiilor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova vorbește despre nivelul de cercetare științifico-bibliografică și enciclopedică în cadrul celei mai importante instituții de profil din țară.

Prin urmare, dezvoltarea și menținerea acestui proiect editorial pe parcursul a 30 de ani reprezintă un efort managerial considerabil, grație competențelor profesionale și viziunilor predecesorilor noștri. Pe parcursul anilor, cercetătorii bibliografi din cadrul secției Cercetare bibliografică – bibliografii Ion Madan, Tamara Isac, Nina Melenciuc, Elena Sănduță (col. red.), Valeria Matvei (col. red.) ș.a. – în tandem cu membrii colegiului de redacție – Petru Soltan, Andrei Eșanu, Aurel Marinciuc, Iurie Colesnic, Vlad Pohilă ș.a., mai nou Elena Balinschi și Ion Xenofontov – prin cercetarea sistematică și actualizarea resurselor informaționale consultate, au contribuit consecvent la reconstituirea adevărului istoric și științific național.

Totuși, marele merit în ce privește existența „Calendarului Național” – și cred că este nu doar părerea mea – îi revine regretatului director general al BNRM, Alexe Rău, bibliotecar, scriitor, filosof. El a inițiat, în 1993, editarea unei publicații destinate bibliotecarilor, „Calendarul Bibliotecarului”, devenind cel mai de suflet proiect cultural. Această publicație a fost, poate, proiectul cultural la care a ținut cel mai mult. Anume sub vegherea și grija sa neîncetată, de la an la an, acesta a devenit tot mai bogată, ca tematică și conținut, mai atrăgătoare sub aspect grafic, devenind o sursă de informare culturală foarte căutată nu doar de bibliotecari, ci, cu timpul, și de jurnaliști, pedagogi, oameni de cultură, funcționari publici etc. Ținându-se cont de sugestiile formulate de mai multe personalități ale culturii, științei și vieții publice din Republica Moldova, din anul 2000, ediția s-a numit „Calendar Național”, cu mențiunea că acest titlu „ar reflecta mai adecvat conținutul lucrării, destinat nu doar specialiștilor de la biblioteci, dar și altor categorii de cititori”.

Regula de aur în procesul de elaborare a „Calendarului Național” a fost și rămâne: verificarea, ordonarea, sistematizarea, sintetizarea și prezentarea corectă și veridică a informațiilor depistate. Pe parcursul celor 30 de ani au fost generate noi idei, opinii, paradigme, direcții de identificare a informațiilor, care au contribuit la dezvoltarea structurală și calitativă a „Calendarului Național”.

„Calendarul Național”, conceput inițial ca o resursă informațională care satisface necesitățile informaționale și asigură buna funcționare a bibliotecilor publice din țară, a devenit o publicație culturală de referință, solicitată de către principalele instituții din stat: Președinția, Parlamentul, Guvernul, Banca Națională, Poșta Moldovei, misiunile diplomatice din țară și de peste hotare, agențiile de presă și mass-media, instituțiile de cultură și educaționale, uniunile de creație, scriitorii, cercetătorii etc.

„Calendarul Național” îndeplinește toate condițiile necesare de acumulare, stocare, prelucrare și diseminare a cunoștințelor enciclopedice și reprezintă o bază de date cu caracter enciclopedic de nivel național, cu perspective bune pentru era digitală.

Grație echipei Bibliotecii Naționale și a colecțiilor care sunt gestionate de această prestigioasă instituție de cultură, dar și contribuției permanente a echipei de autori: Natalia-Maria Șveț, Maria S. Ciobanu, Elena Balinschi, fiecare ediție a „Calendarului Național” a devenit individuală în felul său, deosebită și unică prin personalitățile prezente, ale căror povești de viață și activitate se regăsesc în paginile publicației în fiecare an.

La ceas aniversar, vreau să le mulțumesc colegilor care pe parcursul a 30 de ani și-au îndeplinit cu atenție și dedicație misiunea selectând personalități și date remarcabile și au făcut tot posibilul ca anuarul enciclopedic „Calendarul Național” „să fie sorbit de ochii flămânzi” ai cititorului, devenind cartea de vizită a Bibliotecii Naționale.

Elena PINTILEI,
director general,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

DUPĂ TREIZECI DE ANI...

Acest titlu amintește de scrierile lui Alexandru Dumas-tatăl, de povestea celor trei mușchetari, care de fapt erau patru...

Dar este un titlu adevărat, căci s-au scurs treizeci de ani din clipa când mult regretatul director al Bibliotecii Naționale, poetul și filosoful Alexe Rău, a lansat ideea unui „Calendar al bibliotecarului”, care în scurtă vreme s-a transformat într-o ediție solidă – „Calendarul Național”.

Debutul se producea în epocă de tranziție de la comunism la capitalism, tranziție grea, amplificată de o cumplită criză materială. Această tranziție era marcată și de-un avânt intelectual deosebit, provocat de euforia independenței Republicii Moldova.

Prima ediție a calendarului a fost tipărită pe hârtie modestă, căci nu se găsea hârtie și nici bani pentru a edita într-o formulă poligrafică de excepție. A fost imprimată în condițiile tipografiei de la Biblioteca Națională și acea modestă ediție nu părea să anunțe seria de treizeci de volume ale calendarului de astăzi, care s-a transformat într-o ediție enciclopedică, cu bibliografie bogată, adusă la zi.

De la bun început s-a pus accentul pe promovarea și valorificarea patrimoniului național, pe contribuția conașionalilor noștri la cultura și știința națională și universală; în paralel, fiind prezentați exponenții culturii și științei universale.

Un capitol deosebit, un aspect nou în calendarele din Moldova, a fost prezentarea amplă a personalităților culturii și științei românești de pe întreg spațiul locuit de români. Era cea mai sigură cale de cunoaștere reciprocă și de promovare a valorilor naționale.

Cu anii s-au modificat condițiile poligrafice, au apărut noi posibilități materiale, s-a schimbat fața „Calendarului” și a sporit interesul față de această publicație.

Citat în sursele media, căutat de instituțiile de stat și cele din sistemul educațional, „Calendarul Național” a devenit astfel sursa sigură de informare și difuzare a unei sume de informații care captează interesul publicului, îl pune la curent cu realizările unui grup de personalități care au schimbat și modifică spre bine realitatea noastră.

Pe parcursul anilor s-a restructurat redacția, au apărut autori noi, s-a schimbat în mai multe rânduri componența Colegiului de redacție din motive firești, au părăsit această lume: Alexe Rău, Petru Soltan, Aurel Marinciuc, Pavel Balmuș, Vlad Pohilă, care au pus mult suflet și erudiție în realizarea acestui proiect editorial de anvergură.

Un cuvânt de laudă îl adresăm actualului director al Bibliotecii Naționale, doamna Elena Pintilei, care a susținut continuarea firească a apariției „Calendarului Național”, considerându-l un blazon al bibliotecii, căci numai prin continuitate și prin cultivarea tradiției poți crea și promova adevăratele valori din care se constituie patrimoniul național.

Iurie COLESNIC

La zece ani de la premiera *Calendarului Bibliotecarului*, cel care venise să dea o continuare superioară listelor de literatură la datele calendaristice memorabile și care, la rândul său, a devenit, la câțiva ani, ceea ce este *Calendarul Național*, ajungi cu gândul, cu amintirea și cu judecata nu doar la drumul parcurs de această publicație, ci și la deslușirile cuvântului ca atare. În vechile limbi indoeuropene „cala” și „cale” însemna trecerea timpului, dar nu a unui timp impersonal, ci a sorocului, la capătul căruia vine iminent scadența și răsplata, ambele fiind exprimate, în indo-europeană, prin cuvântul „dar”, cuvânt care, într-o perioadă și mai veche, în etimonul paleoindo-european, însemna „apă curgătoare”, iar „cale” și „dar” sugerau, pe atunci, imaginea timpului ce curge ca un râu. În latina veche, care a descins din indo-europeană, aceste două cuvinte formau unul singur, *calendarium*, dar numai cu sensul final de scadență, el desemnând registrul de datorii, acestea din urmă trebuind să fie achitate în prima zi a fiecărei luni - calendare.

La noi, „colindarea”, având aceeași etimologie indo-europeană, îl cuprinde și pe cel de-al doilea sens al lui „dar”, acela de „răsplată”, adăugându-i, în plus, nuanța de „ofrandă”. Calendarul este, așadar, o astfel de rânduire a timpului, de rostuire a sorocului ce ți s-a dat (sorocul însemnând, la rându-i, darul suprem, adică viața ce ți s-a dăruit), în care, la anumite intervale - „escale”, trebuie să achiți o datorie (în primul rând, una morală, spirituală) ori te așteaptă răsplata (morală, spirituală), dacă ai știut cum să dispui de timpul ce ți s-a dat. Scadența supremă este moartea. Răsplata supremă este neuitarea,

nemurirea. Pentru câștigarea acestora nu sunt suficiente doar munca și dăruirea, ea cere ofrandă. Probabil la aceste lucruri medita omul de teatru și cercetătorul Andrei Vartic atunci când a scris următorul gând memorabil: „Calendarul a fost, este și va fi cea mai spectaculoasă și mai eficace limită pe care Dumnezeu a pus-o omului”. În acest context, *Calendarul Național* este o expresie cumulativă a întregii triade sus-menționate, pentru că el ne indică zilele-datele în care ne facem datoria morală de a-i cinști pe înaintași, pe sfinți sau anumite evenimente, tot acele date constituind și momentele în care înaintășii noștri sunt răsplătiți, iar zilele și muncile colectivului care elaborează calendarul constituindu-se într-un fel de ofrandă.

Dar să revenim la gândul lui Andrei Vartic, fiindcă în cunoașterea limitelor, în simțul măsurii și în Ordine stă secretul vieții, supraviețuirii și al dăinuirii universale. Omul a înțeles acest lucru de foarte timpuriu, înțelegeri care se datorează relațiilor sale cu timpul, sau, mai bine spus, descoperirii timpului și spațiului, cel dintâi dezvoltându-i Ordinea și cel de-al doilea instituindu-i imaginația, consecința Ordinii fiind calendarul, iar a imaginației - cuvântul scris, amândouă împreună conducând la apariția conștiinței.

Când s-a născut timpul trecător? Umberto Eco scrie că până în ziua a patra a Facerii era Ne-Timpul (timpul etern, divin). În ziua a patra Dumnezeu a făcut Soarele și Luna, a despărțit ziua de noapte și lumina de întuneric, adică a instituit Ordinea. În ziua a patra, exact la miezul nopții, Soarele a început a se mișca pe

cer, și-a început calea și anume în acel moment s-a născut și timpul viu, curgător. Soarele și Luna au fost și rămân neîntrecutul model al tuturor ceasornicelor care sunt, așa cum zice marele scriitor, „simple maimușăreli ale firmamentului, ele însemnând timpul omenesc pe cadranul zodiacal, un timp ce nu are nimic de a face cu timpul cosmic: el are o direcție, o respirație găfărită făcută din ieri, azi și mâine, iară nu pacea suflării celei veșnice”. Dar oare ar exista timpul trecător, sesizarea curgerii lui, dacă nu ar exista, cum zicea C. Noica, un plan neschimbător, etern, la care să se raporteze mișcarea, schimbarea? În limba arabă, de exemplu (limbă considerată de unii specialiști drept cea mai bună mijlocitoare între om și divinitate) verbele au doar două timpuri: timpul Domnului și timpul Omului. Kierkegaard consideră și el că, din punct de vedere filosofic și logic, trecut și viitor nu există, or, dacă timpul este, el e prezent. Mișcarea lui face ca acest prezent, ieri să nu fi ajungând încă în dreptul sorocului tău, iar mâine să fi trecut de dânsul. Prezentul mișcător se raportează, în concepția filosofului danez, la clipa-eterinitatea. Și dacă stai să te gândești bine, un calendar nu este el oare o raportare a celor trecătoare la cele veșnice? Adică, este și el un fel de ceasornic...

Noțiunea de calendar se deslușește în mai multe sensuri: sistem de măsurare a intervalelor de timp, construcție arhitecturală, simbologie, scriere, publicație periodică și, în sfârșit, pur și simplu drumul, calea urmată, repetat, de creațiunile naturii, conform „ceasului chimic”, „ceasului biologic”, „ceasului atomic”

și dinamicii cerești. În sens filosofic, Calendarul înseamnă Ordinea cosmică, universală.

Ca sistem de măsurare a timpului, calendarul a trecut prin două mari perioade de abordare: mitologică și istorică. În prima perioadă el a dat naștere conștiinței mitologice a omului, în care noțiunea de calendar era strâns legată de acelea de cosmos, haos, zidirea lumii, pământ, cer, stele, viață. Activitatea ordonatoare a timpului într-un cosmos echilibrat se reflecta în conștiința omului primordial ca ceva rațional și înțelept, ireversibilitatea – ca o putere divină, imaterialitatea lui – ca o forță secretă a făuririi și distrugerii. Drept care, calendarul era considerat un lucru sfânt, pus în rostuire sacerdotală, iar schimbarea sau statornicia lui comportau o însemnătate sacrală: faraonii egipteni și împărații altor țări, atunci când urcau în tron, trebuiau să depună jurământ că nu vor adăuga zile noi în calendar și nu vor opera în el nici un fel de modificări, deoarece calendarul conservă modul de viață al strămoșilor și reprezintă imaginea celestă a ordinii terestre.

Sistemele ordonate de măsurare a timpului au apărut odată cu civilizația. Spre deosebire de calendarele primitive, constituite din intervale inegale, cele din societățile antice împart timpul în segmente egale și simetrice, uneori chiar în detrimentul exactității practice, cum era, de pildă, calendarul egiptean. Și cum Ordinea, spre care tindeau și pe care se străduiau să o reprezinte anticii, înseamnă și o ierarhie bine pusă la punct (zile-săptămâni-luni-anotimpuri – ani-cicluri), la unele popoare calendarul era imaginat și reprezentat ca o ierarhie a zeităților, cu o subordonare strictă a celor mici și inferioare în fața ce-

lor mari și superioare. La chinezi, el îl reprezintă pe Tai-Sui, spiritul anului, în fruntea întregului personal compus din spiritele intervalelor de timp în ordine descrescândă, de la anotimpuri la zile. Egiptul helenic a construit o ierarhie sofisticată alcătuită din decani – șefii mitici ai grupurilor de stele.

O enigmă pentru noi rămâne matematizarea calendarului de către omul antic. Încă Pliniu remarca faptul că în calendarul druizilor se manifestă reproducerea imaginii numerice a anilor la nivelul lunilor. Chinezii au stabilit lungimea zilei de 12 ore, după numărul lunilor. În general, până la calendarul iulian, la anticii zilele săptămânii erau cifre, lunile erau numere. Evreii nici în ziua de astăzi nu zic Duminică, ci Prima Zi. Majoritatea calendarelor constituiau o cifrare a numărului 12, care face referință la 360 și la alți multipli ai lui 9 și 12. Există în tendința aceasta ceva din ceea ce Pitagora observa în privința muzicii, spunând că ea redă raporturile matematice dintre corpurile cerești. Muzica se ține pe intervale de timp aflate în relații armonice. Iar armonia este ordinea supremă, netulburată de factorul subiectiv, care întotdeauna aduce în echilibrul universal un efect entropie, dezarmonizator. Tocmai de aceea, unii savanți și scriitori regretă faptul că romanii au introdus în calendar, în locul armoniei divine a cifrelor, lucrurile trecătoare ale omului ce stau sub greșeli. De altfel, provocarea pe care a făcut-o Iulius Cezar, în fața civilizației terestre, prin desacralizarea calendarului, urmările ei pentru destinul umanității nu sunt încă estimate cu toată seriozitatea.

O trăsătură universală a calendarelor mitologizate este împlinirea (umplerea) calitativă a timpului prin contopirea lui cu

evenimentele și consacrarea zilelor, părților zilei, anotimpurilor etc. diferitelor spirite și zeități, ea păstrându-se până astăzi în denumirile europene ale zilelor săptămânii.

În mitologia mai multor popoare există eroi culturalizatori și civilizatori, cele mai importante fapte ale cărora sunt tocmai instituirea Ordinii cosmogonice și rostuirea Calendarului. La scandinavii acesta este Odin, care, după ce lumea a fost făcută din corpul unui titan, fixează pe cer scânteile țâșnite din infern, rostuindu-le locul și calea și despărțind ziua de noapte. Din acel moment se numără zilele și anii. La hinduși, Varuna stabilește consecutivitatea schimbării zilei cu noaptea, venirii lunilor, anotimpurilor și anilor, direcția mișcării Soarelui, a Lunii și a stelelor. Din cele mai vechi timpuri apare și noțiunea de etalon de timp, model de durată temporală. La aceiași hinduși, de pildă, etalonul este intervalul de timp, în care oul cu embrion de aur a plutit pe apele oceanului primordial până când din el s-a ivit creatorul lumii, Brahma. Cu referire la eroii culturalizatori, vom remarca aici, că ei își vedeau importanța misiunii-menirii lor nu atât în instituirea Ordinii, cât în a o dezvălui oamenilor, Prometeu al lui Eschil oferindu-ne, în acest sens, un model reprezentativ, alături de eroul finlandez al Kalevalei.

În opoziție cu ordinea calendaristică, dezordinea, tulburarea ritmurilor de schimbare a anotimpurilor, zilelor și nopților, dar mai ales accelerarea acestor ritmuri a generat în conștiința mitică numeroase motive escatologice, de sfârșit de lume. Schimbarea anotimpurilor este reprezentată adeseori ca o luptă între eroi, învingătorului dăruindu-i-se viața și un anume obiect

care semnifică anotimpul corespunzător. Și dimpotrivă, țara minunilor, țărmul fâgăduinței se caracterizează, în mituri, prin faptul că acolo schimbările calendaristice fie că lipsesc, fie că se află într-o ordine și într-o simetrie imperturbabile.

Tot de preistorie ține tendința omului de a opera cu intervale de timp mult mai mari decât anurile, perioade, cicluri. În general, felul de a gândi lucrurile era, și în acest sens, unul metaforic, de transbordare a sensurilor de la intervalele de timp mici la cele mari, de la natura pământeană la cosmos, ceea ce denotă conștiința întregului, a organicului. Precum dimineța, armindele, amurgul și noaptea se asociază, corespunzător, cu primăvara, vara, toamna și iarna, sau cu răsărirea, creșterea, înflorirea și ofilirea plantei, tot așa și perioadele mari de timp se ordonează după modelul: înflorire și bunăstare, veacul de aur, apoi declinul treptat și pieirea. De altfel, peste milenii, mari savanți istorici, cum ar fi McNeill, au ajuns și ei la concluzia că nu există progres nici în perioada istorică a omenirii, ei având în vedere, desigur, nu aspectul tehnologic, ci acela legat de evoluția omului ca entitate interioară.

În creația mitologică a popoarelor lumii se întâlnesc diferite interpretări ale unităților-intervalelor și ale schimbărilor calendaristice: etice, spațiale, cromatice, muzicale, faunistice și planetare, zodiacale, astrale etc. În China, primăvara se asociază cu filantropia, toamna – cu dreptatea, vara – cu decența, iarna – cu înțelepciunea. La Herisod anotimpurile sunt personificate în aceiași cheie etico-morală. Daha, zeul celților, cântă dintr-o harpă fermecată și în funcție de felul cum cânta, ve-

nea un anotimp sau altul. Apollo mergea mai departe de invocăție: cu vibrațiile strunelor instrumentului la care cânta, el „acorda” cosmosul, predispunându-l către o stare de iarnă (cu strunele joase), de vară (cu strunele înalte) sau de primăvară (cu acorduri dorice). De multe ori calendarul era identificat cu corpul omului, iar intervalele de timp – cu diferite părți ale corpului omului. Ca o legitate universală era identificarea unităților calendaristice cu diferite elemente ale cosmosului. Aspectul cromatic a fost și rămâne o determinantă a civilizației semnului (China, Japonia, Coreea ș.a.). La chinezi, de exemplu, Cerul e împărțit în patru părți: partea răsăriteană – „Dragonul verde” – Tin-fun – corespunde primăverii, planetei Jupiter, culorii albastre-sinilii, gustului acru, iar dintre elemente – copacului (lemnului) și dintre virtuți – filantropiei; partea sudică – „Pasărea roșie” – Ciutziao – corespunde verii, planetei Marte, culorii roșii, gustului amarui, decenței, focului.

Reprezentările calendaristice erau totemice, pictografice, obiectuale. Dar de cele mai multe ori marcarea se făcea prin construire (Heidegger a dezvăluit, poate, cel mai profund ceea ce înseamnă, filosoficește, construirea locului, revelându-ne că acolo unde nu există construire, nu există nici gândire). Se marca nu doar și nu atât opera minoră a omului, cât mai ales mărețele evenimente și Ordinea cosmică. Așa au apărut piramidele, zikkuratele, Olimpiadele, sanctuarele dace, Oracolul din Delphi, țeșăturile paracas, desenele nazca, coloșii de pe insula Paștelui, acropolele de la Mikene, calendarele din pietre din Nordul Europei și multe altele. Bradul de Anul Nou este clasat și el la construcțiile calen-

daristice, iar omul de zăpadă – la modelele de sculpturi ținătoare de calendar.

Din punct de vedere al construirii, cea mai spectaculoasă arhitectură calendaristică, așa cum ne arată rezultatele cercetărilor din ultimii ani, au realizat-o strămoșii noștri daci. Ca și unele popoare orientale, dacii măsurau timpul nu după Soare, ci după Lună și după cerul înstelat. Prin observații multisekulare, ei au descoperit Polul Nord Ceresc și au constatat că el face o precesiune milenară în jurul constelației Dragonului, iar această constelație, la rândul ei, face o rotație în 24 de ore în jurul Polului Nord Ceresc. Dacă tragem o linie imaginară de la steaua Lambda (din coada Dragonului) la steaua Epsilon (de la piciorul lui), obținem ca un ac de ceasornic, care ne arată cu exactitate minutul, ora, ziua, anul (descoperirea îi aparține lui Andrei Vartic). Mărețea construcție a dacilor a însemnat construirea unui Dragon pământesc. Mai întâi, chiar configurația hotarelor nordice ale Daciei repetau curbura constelației lor îndrăgite. Apoi, ei au înălțat, pe pământul lor, câte un sanctuar pentru fiecare stea din Dragon și din constelațiile învecinate lui. Astfel, harta construcțiilor dacice este de fapt și harta Dragonului și a Polului Nord Ceresc.

Și nu numai atât. Fiecare sanctuar era ridicat în cinstea unui eveniment. După linia Lambda-Epsilon a Dragonului (căreia pe pământul Daciei îi corespunde linia sanctuarelor Omu-Boilita-Cugir-Pecica), calculând regresiv, putem afla în ce an a fost construită fiecare din ele și ce eveniment a avut loc în acel an.

Așa se face că întregul sistem de ziduri dacice este ca o carte, ca un letopiseț. În centrul acestui sistem

se află sanctuarul rotund de la Sarmisegetusa – Regia, în mijlocul căruia se află un soare făcut din 16 bucăți din andezit (câte stele are Dragonul), pe cea de-a 15-a fiind încrustată o săgeată care indică Polul Nord Ceres și Muntele Sfânt al Daciei (Kogaionon). Semne de acest fel pot fi găsite în mai multe locuri ale Daciei, ele indicând, în mod cifrat, calea de orientare în ansamblul arhitectural al țării. Era o topografie cosmogonică unică în toată lumea, bazată pe cunoștințe astronomice, matematice, geometrice, fizice, filosofice, tehnologice prin care strămoșii noștri au întrecut cu mult timpul lor. La acestea se adaugă, în construcțiile dacilor, diferite modalități, utilizate și de alte civilizații, de a marca intervalele de timp prin raporturi matematice și geometrice sau prin efecte de lumină și umbră. Faptul că aceste construcții ale predecesorilor noștri nu s-au conservat, ca la alte popoare, rămâne o enigmă ce urmează a fi dezlegată.

Apariția cuvântului scris a dat naștere conștiinței de sine, iar întâlnirea scrierii cu calendarul au produs conștiința istorică. Mircea Eliade a făcut chiar o împărțire a existenței umanității pe acest criteriu, spunând că tot ce s-a întâmplat până la apariția scrisului este preistorie, iar istoria a început odată cu scrierea. Și, într-adevăr, în perioada când omul începe să folosească semnele, apare și numărătoarea anilor, de la un anumit început, mai întâi pentru a immortaliza perindarea unor dinastii (ca în cartea „Numerii” din *Biblie*), apoi pentru urmărirea succesivității generațiilor, ceea ce a dus la formarea conștiinței de neam, ca să se ajungă la acea istorie, pentru care cronologia dă un suport

formal temporalității, iar timpul devine suport material al evenimentelor. În funcție de momentul pornirii acestei „roți” a memoriei legate de întemeiere și rămânere (întemeierea, zice H.-R. Patapievici, naște momentul, iar rămânerea – scrisul), la diferite popoare sunt diferite și sistemele de împărțire, măsurare și numărare a intervalelor de timp. Evreii numără anii de la „facearea lumii”, adică din anul 3762 înainte de Hristos, chinezii - de la urcarea pe tron a primului împărat din dinastia Zao, adică din anul 2357 î. Hr.; romanii îi numărau de la întemeierea Romei, adică din anul 754 î. Hr. etc. În funcție de origine, de suportul măsurărilor (Soarele, Luna ș.a.), se cunosc peste 200 de sisteme calendaristice sau ere. În anul 46 î. Hr., în timpul lui Iulius Cezar, este instituit Calendarul Iulian. Acesta însă nu a rezolvat problema incompatibilității calendarelor întocmite și utilizate de diferite națiuni, ceea ce îngreua asistența documentară și protocolară a relațiilor internaționale. În plus, numărătoarea anilor devenise un proces sofisticat, anevoios, care cerea eforturi cerebrale deosebite. George Coșbuc, în comentariile la *Divina Comedie* (vol.I, *A. Date cronologice*) făcea dovada unei minți ieșite din comun, elucidând în mod strălucit, pe baza unei documentări și a unei erudiții debordante, această temă, singura eroare ce i-a scăpat (neînsemnată, de altfel) fiind aceea relativă la anul nașterii lui Hristos.

Meritul de a pune ordine în această chestiune îi aparține unui strămoș de-al nostru, daco-romanului Dyonisius Exiguus, care în anul 525 propune introducerea calendarului creștin cu împărțirea timpului în două ere distincte: până la Hristos (era ve-

che, antică) și după Hristos (era noastră). Exiguus era continuatorul strălucitelor generații de cărturari (filosofi, matematicieni, geografi, istorici, astronomi, scriitori) din Sciția Minor, parte a Daciei aflată pe teritoriul Dobrogei de astăzi, pe care Nestor Vornicescu i-a scos din negura uitării, scriind memorabila-i monografie despre începuturile literaturii patristice, demonstrând că istoria ei și istoria literaturii noastre în general numără peste două mii de ani. Era creștină, introdusă de Exiguus în timpul când era arhivar și interpret de greacă și latină la curtea papală, are ca origine de numărare anul nașterii lui Iisus Hristos, considerat a fi anul 754 de la întemeierea Romei. Calendarul creștin al lui Exiguus este calendarul universal folosit în relațiile oficiale dintre state până astăzi.

Problema care s-a iscat după aceea a fost (și mai rămâne) diferența dintre anul tropic și anul calendaristic. Anul tropic, precum se știe, este intervalul de timp dintre două echinocții de primăvară consecutive și are durata de 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 46 de secunde. Anul calendaristic aproximează printr-un număr întreg de zile anul tropic. Această aproximare a anilor tropici prin ani calendaristici conduce la acumularea de erori. Sistemul iulian, pe care s-a bazat Calendarul lui Exiguus, introducea o eroare de trei zile în decurs de patru secole.

În 1582, la solicitarea Papei Grigore al XIII-lea, a fost alcătuit sistemul gregorian, care elimină erorile de calculare a timpului, acumulate de Calendarul iulian, introducând o eroare de numai o zi la 3000 de ani. În același an la acest calendar au trecut o parte din țările Europei Centrale. În acel an se lichida o

eroare de 11 zile (data ultimei zile după Calendarul iulian era de 4 octombrie 1582, iar data primei zile după cel gregorian era de 15 octombrie 1582). Pe teritoriul actualei Republici Moldova trecerea la calendarul gregorian s-a făcut precum urmează: în Transnistria - miercuri, 31 ianuarie 1918, iar între Nistru și Prut - în ziua de duminică, 31 martie 1919, eroarea ce trebuia lichidată constituind deja 13 zile (data primei zile după calendarul gregorian a fost, de 14 februarie 1918 și, respectiv, de 14 aprilie 1919). Din acel moment, cu referire la calendarul creștin, la noi se folosesc noțiunile de stil vechi și stil nou, diferența dintre aceste două stiluri fiind egală cu eroarea eliminată prin trecerea la calendarul gregorian, adică de 13 zile.

Primele reprezentări ale calendarului pentru uz practic, sub forma de tablou al zilelor anului, apar de timpuriu (în paleolitic), odată cu crearea scrierilor sintetice. Cele dintâi calendare erau constituite din noduri și semne, forme de scrieri primitive care l-au inspirat pe Nichita Stănescu atunci când a creat un celebru ciclu de poeme purtând în titlu aceste două cuvinte. Plecând în depărtări, soțul îi lasă consoartei sale o sfoară, în care erau făcute atâtea noduri câte zile trebuia să se afle în drum. Acesta a fost începutul. Mai apoi, frânghiile și sforile de acest fel au apărut în multe locuințe, nodurile ajungând să însemne zile de naștere, zilele morții celor apropiați, zilele pentru semănat, pentru cules ș.a.m.d. Cu timpul aceste calendare au devenit complexe, fiind alcătuite din mai multe frânghiile și sforile, cu multiple combinații de noduri. În muzeul amerindienilor, din New York, care deține o bogată colecție de calendare

de acest fel, se păstrează și un întreg letopiseț „scris” cu noduri. Cursul zilelor se mai fixa și cu ajutorul unor creștături (semne) făcute pe bețe. Natura mnemotehnică a nodurilor și semnelor s-a păstrat până astăzi, de unde expresia: „Fă un nod la ceva ca să nu uieți”. Rânduiala zilelor și a anilor se marca de asemenea pe stâlpi de lemn sau de piatră, pe lespezi de piatră, pe plăci de lut. Apariția scrierilor analitice și a materialelor mai practice (scoarță, pergament, papirus, hârtie) a favorizat circulația tot mai largă a tablourilor calendaristice. Sub aspect conținutal, evoluția calendarelor manuscrise a fost în funcție de evoluția și aprofundarea conștiinței. La începuturi, informațiile cuprinse de calendar se refereau la rânduiala cosmică și naturală, cu intercalări ținând de zilele mai importante ale casei. Odată cu dezvoltarea conștiinței religioase și de neam, în calendare se includ date referitoare la împărați, dinastii, ritualuri, sfinți, zei. Ascensiunea conștiinței istorice a condus la introducerea a tot mai multe date despre oameni, până la urmă ajungându-se la diferențierea calendarelor laice de cele religioase. Răspândirea în masă a calendarelor și informațiilor calendaristice a început pentru prima dată în China, în sec.III î. Hr., datorită inventării hârtiei, dar mai ales în sec. V-VI d. Hr., de când începe să fie aplicată metoda xilografică de tirajare și când apare prima gazetă din lume - „Dzin bao” - în ea incluzându-se sistematic date calendaristice.

Deși scrierea sistematizată apare în același sec. XIV î. Hr. în Asia (la chinezi) și în Europa (la fenicieni), în ceea ce privește răspândirea calendarelor europenei au întârziat (calendarul tipărit,

de exemplu, apare în Europa cu aproape un mileniu mai târziu decât în China, iar imprimeria cu litere mobile - la mai mult de patru secole distanță, încât, atunci când spunem că era tiparului a fost deschisă de Gutenberg, comitem o mare nedreptate față de chinezul Py Șen). Totuși nu trebuie să uităm că, așa cum arată rezultatele unor cercetări mai noi, în Europa a existat, cu mult înainte de scrierile sintetice, analitice și fonetice, alfabetul geometric unii specialiști, Andrei Vartic, de exemplu, îi mai zic și „alfabetul AA”, asociindu-l cu HTML-ul. O plăcuță de os, descoperită la Mitoc (România), conține un mesaj din trei, șase și nouă linii incizate, organizate matematic, care se referă la luni și anotimpuri și, mai ales, la limitele în care este pus omul de către Ordinea calendaristică. Plăcuța a fost datată cu anul 27 000 î. Hr. Figuri, fusaide și alte obiecte conținând mesaje geometrice, inclusiv calendaristice, datate cu perioadele paleolitică și neolitică, au fost găsite la Mezin (Ucraina), Brânzeni, Cosăuți, Cărbuna și Dănceni (Republica Moldova), Vinca (Iugoslavia) și în alte localități. Ansamblul de artefacte descoperite în ele ne permit să reconstituim o perioadă de circa 30 mii de ani de dinaintea erei noastre, cu o cultură calendaristică pivotată pe ideologia numerelor și a figurilor geometrice, cultură care urmează să fie înțeleasă la justa ei valoare de către omul secolului XXI și care, decodificată, s-ar putea întâmpla să ni se arate nu mai puțin avansată, ca gândire, decât informatizarea actuală. Limbajul matematico-geometric este mult mai încăpător, mai econom, el este mult mai durabil în ceea ce privește păstrarea informației în timp și, în sfârșit, poate fi înțeles

de mai multe popoare, indiferent de limba pe care o vorbește unul sau altul. În plus, el pare să ascundă, în ceea ce nouă ni se par a fi niște cifruri enigmatice, iar pentru omul primordial e posibil să fi fost niște revelații (în ideologia numărului 9, de pildă), anumite principii și legi ale Universului, de care atârna dănuirea în timp și echilibrul existențial. În legătură cu aceasta, unii cercetători susțin că europenii (mai ales cei din spațiul carpato-danubian, care e considerat leagănul civilizației umane) s-au opus mult timp alfabetizării. O mai fi fost la mijloc, poate, și acel „ceasornic” perfect pe care îl alcătuiesc Polul Nord Ceres și constelația Dragonul și care poate fi „citit” oricând, fără a fi nevoie să inventezi scrieri și modalități de imprimare. Dar poate că motivul era acela al împotrivirii europenilor (a elitei lor, pentru că nu se știe dacă paleoinformatica putea fi însușită de mulțime, așa ca alfabetul) față de urbanizare, în care ei intuiau un pericol existențial, alfabetizarea fiind, pe atunci, unul din însemnele emblematice ale orașului.

Așa sau altfel, din ceea ce se cunoaște până acum reiese că până în sec. XV, în Europa au circulat calendare manuscrise, de cele mai multe ori în formă de foi volante. Primele calendare tipărite sub formă de carte se consideră calendarele „turcești” (1455), calendarul medical (1456) și tabelul astrologie pe 30 de ani (1457-1487) tipărite de Gutenberg. Însă drept modele de alcătuire și editare au servit mai mult calendarul scos în 1474 de Iohannes Muller și „Calendrier de bergers” („Calendarul păstorilor”), tipărit în 1491 de francezul Guy Marchant. În Rusia, primele ediții tipărite ce conțineau informații calendaristice au

fost cele scoase în 1562-1564 de Ivan Feodorov, iar drept model a servit mulți ani calendarul civil scos în 1709 sub supravegherea țarului Petru cel Mare.

Cu privire la spațiul nostru istoric, atunci când este vorba de scrierea, tipărirea și circulația literaturii - calendaristice, cercetătorii acordă atenție mai mult celor cu caracter laic și literar, evidențiindu-le mai ales pe acelea care poartă în titlu cuvintele *calendar* și *almanah*. Se menționează astfel circulația calendarelor ce veneau cel mai adesea din Italia, Austria și Germania, unele traduse, cum a fost tălmăcirea, în 1698, a unui prognosticon, din germană în greacă, pentru Constantin Brâncoveanu și se scot în prim-plan primele calendare tipărite în limba română: „Calendari acumu întâiu rumânescu alcătuim...”, tipărit în 1731, la Brașov, de Petcu Șoanul, iar în Moldova – „Calendariu pe 112 ani scos din multe feliuri de cărți...”, tradus de V. Măzăreanu și tipărit la Iași, în 1785, de frații Mihail și Policarp Strilbițchi, ambele fiind considerate tipăriri naționale de pionierat, fără să se accentueze predilecția (înveterată, de altfel) pentru conținutul nereligios și pentru cuvântul-cheie din denumire. Tabloul s-ar schimba, evident, dacă am include în el scrierile și tipăririle cu o altă titulatură decât aceea de *calendar* sau *almanah*, dar care sunt calendaristice prin excelență, și dacă am abandona diferențierea lor după caracterul religios sau laic, mai important părăndu-ni-se a fi criteriul bibliologic, acela al pivotării lor pe rânduiala zilelor anului. În acest fel, nu am putea să nu menționăm ca prime tipăriri cu caracter calendaristic *Liturghierul de la 1508*, scos cu grija voievodului Radu cel Mare, la Târgoviște, și

Mineiul tipărit în 1546 de Liubavici și Moise. Altul ar fi și tabloul sinoptic al apariției tipăriturilor calendaristice în limba română: 1570 – „Liturghierul” tipărit de Coresi; 1643 – „Antologhionul” de la Câmpulung; 1698 – „Mineiul” scos la Buzău; 1731 – Calendarul lui Petcu Șoanul; 1781 – „Minologhionul” de la Blaj; 1785 – Calendarul lui Strilbițchi, 1795 – „Calendariu acum a doua oară tipăritu”, la București; 1809 – seria calendarelor de perete inaugurată la Cernăuți de Vasile Țintilă; 1814 – „Liturghierul” scos la tipografia exarhicească din Chișinău; 1819 – „Mineiul de obște”, scos la aceeași tipografie chișinăuiană, bibliografiat, cași „Liturghierul” din 1815, de Paul și Zamfira Mihail în „Acte în limba română tipărite în Basarabia (1812-1830)”; 1830 – „Lista de sărbători împărătești și a zilelor de victorii”, scoasă la Tipografia Duhovnicească din Chișinău; 1830 – „Calendariu zilnic” de la Iași; 1835 – „Calendariu nou”, editat de Gheorghe Asachi; 1842 – „Almanahul de învățătură și petrecere”, editat până în 1846 de Mihail Kogălniceanu, iar în 1847-1869 de Gheorghe Asachi; 1861 – „Antologhionul de la Chișinău”; 1883 – Almanahul Societății „România Jună” (Viena), în care s-a publicat pentru prima dată „Luceafărul” lui Eminescu ș.a.m.d. Șirul ar putea fi continuat, dar ne oprim la aceste ediții rare și bibliofile, nu înainte de a sublinia că ierarhia cronologică ar putea fi modificată, în funcție de descoperirea altor ediții, mai vechi, sau a precizărilor ce survin mereu, în urma cercetărilor paleografice și de altă natură, în ceea ce privește datarea publicațiilor et caetera.

În perioada postbelică, în Republica Moldova s-au fă-

cut remarcate „Calendarul de masă”, editat din 1967 până prin deceniul al nouălea, almanahul „Patrimoniul” al bibliofililor din Moldova (nr. 1,2,3 - 1987, 1988, 1989), scos de Societatea prietenilor cărții „Vasile Alecsandri” și câteva almanahuri literare („Dintre sute de catarge”, „Glasuri tinere”, „Meridiane”, „Panorama” ș.a. care au văzut lumina tiparului, fără o regularitate strictă, în anii '60 - '80 ai secolului trecut).

Din 1958 Biblioteca Națională a publicat liste de literatură la datele memorabile și remarcabile ale Moldovei, sub diferite titluri: „Date memorabile” (1958-1964), „Calendarul datelor memorabile ale Moldovei” (1964-1971), „Timpuri. Oameni. Evenimente” (1971-1977), „Liste bibliografice de recomandare pentru date însemnate și memorabile ale Moldovei” (1977-1991). Primul coordonator și alcătuitor a fost Alexandra Kneazev. Printre cei mai prodișioși alcătuitori ulteriori s-au numărat Ion Madan, Tamara Isac, Nina Melenciuc, Elena Sănduță și Valeria Matvei.

În 1992, în locul „Listelor...” a început să fie elaborat *Calendarul bibliotecarului*, acesta transformându-se, în anul 2000, în *Calendar Național*.

Ediția de față a calendarului nostru vizează anul, în care Biblioteca Națională va împlini 170 de ani de la inaugurare. Rostul ei în viața calendaristică a Moldovei a fost și rămâne unul major – atât prin editarea *Calendarului Național*, singura, la ora actuală, publicație fundamentală de acest gen în republică, de care se

conduc toate mediile, cât și prin activitatea de difuzare culturală, a cărei reformă, din ultimul an, a transformat această instituție într-un pivot și într-un centru motrice al calendarului vieții culturale, spirituale și științifice a Moldovei. Eminescu spunea că „secretul vieții lungi a unui stat stă în ierarhia meritului”. Calendarul așază o astfel de ierarhie, iar Biblioteca Națională o însușește, rostuind conservarea, circulația și dăinuirea valorilor.

Bibliografie selectivă:

CIOBANU, ȘTEFAN. Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă. – Chișinău, 1923. – P. 41-45

CIOBANU, ȘTEFAN. La Bessarabie, sa population – son passe – sa culture // Academie Romaine. Etudes et recherches, XIII. – București, 1941.

COȘBUC, GEORGE. Comentariu la „Divina Comedie”. Vol. 1. – Chișinău : Cartier, 2001. – P. 7-87.

DAVID, ALEXANDRU. Tipărituri românești în Basarabia sub stăpânirea rusă (1812-1918): Bibliogr. – Chișinău : Universitas, 1993. – 223 p.

ECO, UMBERTO. Insula din ziua de ieri. – Constanța : Pontica, 1995. – P. 242-270

FLOCON, ALBERT. L'univers des livres. – Paris: Hermann, 1961 – 473 p.

HEIDEGGER, MARTIN. Originea operei de artă. – București : Univers, 1982. – P. 146-166.

KIERKEGAARD, SOREN. Conceptul de anxietate. – Timișoara : Amarcord, 1998. – 248 p.

LALOȘ, M.P. Vremeiscislenie hristianskogo i âzyceskogo mira. - SPb., 1867. – 234 p.

LIBROVICI, S.F. Istoria knigi v Rossii. – Petrograd – Moskva : M.O. Volif, 1914. – 236 p.

*Literatura și arta Moldovei: Encicl.: în 2 Vol. Vol.1. – Chișinău, 1985. – P. 29,276.

*MADAN, ION. Cartea Moldovei Sovietice. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1975. –128 p.

MATEEVICI, ALEXEI. Tipăriturile noastre bisericești. Din trecutul cărților bisericești tipărite în limba moldovenească // Luminătorul. – 1913. – Nr. 4, 6, 7, 8, 9.

MCNEILL, WILLIAM H. Ascensiunea Occidentului: O istorie a comunității umane și un eseu retrospectiv. – Chișinău : Arc, 2000. – 818 p.

MIHAIL, PAUL. Acte în limba română tipărite în Basarabia. Vol. I (1812 - 1830) / Paul Mihail, Zamfira Mihail. – București : Edit. Acad. Române, 1993. – 411 p.

OLTEANU, VIRGIL. Din istoria și arta cărții: Lexicon. – București : Ed. Encicl., 1992. – 399 p.

PATAPIEVICI, HORIA-ROMAN. Zbor în bătaia săgeții: Eseu asupra formării. – București : Humanitas, 1995. – P. 269 -296.

RABINOVIC, E.G. Tip kalendarâ i tipologia kul'tury. – Moskva, 1978 – 123 p.

SEKNIȘKOV, S.I. Istoria kalendarâ i hronologiâ. – Moskva, 1977. – 347 p.

SIMONESCU, DAN. Pagini din istoria cărții românești / Dan Simonescu, Gheorghe Buluță. – București : Ed. Ion Creangă, 1981. – 189 p.

VARTIC, ANDREI. Drumul spre Kogaionon = Magistrale spirituale ale civilizației dace. – Chișinău : Basarabia, 1998. – P. 146-152.

VARTIC, ANDREI. O istorie geometrică a lui Homo Sapiens. – www.angelfire.com/Journal/varticbooks, 2000. – 41 p.

VARTIC, ANDREI. Întrebarea cu privire la paleoinformatică. – www.dacia.org / paleoinformatica, 2000. – 15 p.

VARTIC, ANDREI. De la topografia cosmogonică la Kogaionon. – www.our-net.md / ~ anotheriste, 2001 – 38 p.

VLADIMIROV, L. I. Vseobs'aa istoria knigi: Drevnij mir; Srednevekov'e; Voz-rozden'e.XVII vek. – Moskva : Kniga, 1988. – 312p.

VORNICESCU, NESTOR. Primele scrieri patristice în literatura română : sec. IV-XVI. – Craiova : Scrisul românesc, 1992. – 375p.

Alexe RĂU

Articol preluat din Calendar Național 2002, p. 3-8

**DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE,
NAȚIONALE, ZILELE INTERNAȚIONALE (MONDIALE),
COMEMORATIVE ȘI PROFESIONALE**

Declarațiile ONU de lungă durată:

2013-2022 Deceniul internațional pentru apropierea între culturi;
2014-2024 Deceniul energiei durabile pentru toți;
2016-2025 Deceniul de acțiune al Națiunilor Unite privind nutriția;
2016-2025 Al treilea deceniu al dezvoltării industriale în Africa;
2018-2027 Al treilea deceniu al Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei;
2018-2028 Deceniul internațional de acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă”;
2019-2028 Deceniul de pace, în memoria lui Nelson Mandela;
2019-2028 Deceniul agriculturii de familie;
2021-2030 Al doilea deceniu ONU de acțiune pentru siguranța rutieră;
2021-2030 Deceniul pentru îmbătrânirea sănătoasă;
2021-2030 Deceniul ONU pentru restaurarea ecosistemelor;
2021-2030 Deceniul științei oceanice pentru dezvoltare durabilă;
2022-2032 Deceniul internațional al limbilor indigene.

Săptămânile tematice ONU pentru anul 2022:

Săptămâna mondială a armoniei interconfesionale (1-7 februarie);
Săptămâna solidarității cu popoarele care luptă împotriva rasismului și a discriminării rasiale (21-27 mar-
tie);
Săptămâna mondială a imunizării (24-30 aprilie);
Săptămâna solidarității cu popoarele din teritoriile neautonome (25-31 mai);
Săptămâna mondială a alăptării (1-7 august);
Săptămâna mondială a spațiului (4-10 octombrie);
Săptămâna mondială a dezarmării (24-30 octombrie);
Săptămâna internațională a științei și păcii (6-12 noiembrie).

Anul 2022 este declarat:

Anul internațional al pescuitului artizanal (ONU);
Anul internațional al sticlei (ONU);
Anul internațional al științelor de bază (ONU);
Anul european al tineretului (Comisia europeană);
Anul omagial al rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului și Anul comemorativ al sfinților isihaiști Simeon
Noul Teolog, Grigore Palama și Paisie de la Neamț (Patriarhia Română);
Anul Recunoștinței față de veteranii de război, participanți la acțiunile de luptă pentru apărarea integrită-
ții și independenței Republicii Moldova (Parlamentul RM);
Anul Dionis Tanasoglu în Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia, Republica Moldova
Anul Consolidării relațiilor dintre bibliotecă și comunitate (Ministerul Culturii RM);
Anul cultural Eugen Doga în municipiul Chișinău (Consiliul Municipal Chișinău);
Anul Lucrătorului Medical din municipiul Chișinău (Consiliul Municipal Chișinău).

Au fost desemnate:

Capitala Mondială a Cărții – Guadalajara (Mexic);
Capitala Mondială a Designului – Valensia (Spania);
Capitala Mondială a Sportului – Haga (Olanda);
Capitala Europeană a Sportului – Glasgow (Scoția);
Capitala Europeană a Tineretului – Tirana (Albania);
Capitala Europeană a Voluntariatului – Gdansk (Polonia);
Capitala Verde a Europei – Grenoble (Franța);
Capitalele Europene ale Culturii – Novi Sad (Serbia), Kaunas (Lituania) și Esch (Luxemburg);
Capitala Națională a Tineretului – Ștefan Vodă (Republica Moldova).

Aniversări UNESCO:

- 600** de ani de la moartea lui **Süleyman Çelebi**, filosof și poet (1351-1422) (Turcia, cu sprijinul Azerbaidjanului, Bosniei și Herțegovinei, Georgiei, Malaeziei, Macedonia de Nord, României și Ucrainei);
150 de ani de la nașterea lui **Akhmet Baitursynuly**, lingvist și scriitor (1872-1937) (Kazahstan, cu sprijinul Republicii Belarus, Republicii Islamice Iran, Tadjikistanului și Turciei);
100 de ani de la nașterea lui **Fikret Amirov**, compozitor (1922-1984) (Azerbaidjan, cu sprijinul Kârgâzstanului, Federației Ruse și Turciei)

Cărți aniversare:

- 835** de la consemnarea creației epico-eroice a lumii slave „**Cuvânt despre oastea lui Igor**” („СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВЕ”) (1187);
765 de ani de la scrierea celebrului poem al lui Saadi Shirazi „**Flori de grădină**” („Bustan”) (1257);
470 de ani de la publicarea romanului „**Gargantua și Pantagruel**” („Gargantua et Pantagruel”) de Francois Rabelais (1552);
380 de ani la apariția lucrării „**Mărturisirea Ortodoxă**” de Petru Movilă, aprobată de Sinodul din 27 oct. 1642, de la Iași, devenită o carte de căpătâi pentru ortodocșii din întreaga lume;
260 de ani de la apariția romanului „**Émile sau despre educație**” („Émile ou de l'Éducation”) (1762);
260 de ani de la publicarea romanului „**Regele-cerb**” („Il re cervo”) de Carlo Gozzi (1762);
195 de ani de la apariția romanului „**Preria**” („The Prairie”) de Fenimore Cooper (1827);
190 de ani de la apariția romanului „**Dubrovski**” de Alexandr Pușkin (1832);
185 de ani de la apariția romanului „**La răscruce de vânturi**” („Wuthering Heigts”), unicul roman al Emiliei Brontë (1837);
175 de ani de la publicarea romanului „**Jane Eyre**” de Charlotte Brontë (1847)
170 de ani de la publicarea romanului „**Coliba unchiului Tom**” („Uncle Tom's Cabin”) de Harriet Beecher Stowe (1852);
170 de ani de la publicarea baladei populare „**Miorița**” (1852);
165 de ani de la publicarea romanului „**Doamna Bovary**” (Madame Bovary), roman de Gustave Flaubert (1857);
160 de ani de la publicare romanului „**Mizerabilii**” („Les Miserables”) de Victor Hugo (1862);
160 de ani de la publicarea romanului istoric „**Salambo**” de Gustave Flaubert (1862);
160 de ani de la publicarea romanului „**Părinți și copii**” („Отцы и дети”) de Ivan Turghenev (1862);
150 de ani de la publicarea romanului „**Sărmanul Dionis**” de Mihai Eminescu (1872);
150 de ani de la publicare „**Tartarin din Tarascon**” („Tartarin de Tarascon”) de Alphonse Daudet (1872).
145 de ani de la apariția romanului „**Anna Karenina**” de Lev Tolstoi (1877);
145 de ani de la publicarea poveștii „**Povestea lui Harap Alb**” de Ion Creangă (1877);
130 de ani de la publicarea romanului „**Aventurile lui Sherlock Holmes**” („The Adventures of Sherlock Holmes”) de Arthur Conan-Doyle (1892);
130 de ani de la publicarea romanului „**Castelul din Carpați**” („Le Chateau des Carpathes”) de Jules Verne (1892);
120 de ani de la publicarea romanului „**Căinele din Baskerville**” („The Hound of the Baskerilles”) de Arthur Conan-Doyle (1902);
110 ani de la publicarea piesei „**Pigmalion**” de George Bernard Shaw (1912);
100 de ani de la publicarea romanului „**Pădurea spânzuraților**” de Liviu Rebreanu (1922);
100 de ani de la apariția romanului „**Ulise**” („Ulisses”) de James Joyce (1922);
95 de ani de la publicarea romanului „**Spre far**” („To the Lighthouse”) de Virginia Woolf (1927);
95 de ani de la publicarea ultimului volum din seria de șapte volume a romanului (1913–1927) „**În căutarea timpului pierdut**” („À la recherche du temps perdu”) de Marcel Proust (1927);
95 de ani de la publicarea romanului „**Concert de muzică de Bach**”, roman de Hortensia Papadat Bengescu (1927);
90 de ani de la apariția romanului „**Călătorie la capătul nopții**” („Voyage au bout de la nuit”) de Louis-Ferdinand Céline (1932);
90 de ani de la apariția romanului „**Minunata lume nouă**” („Brave New World”) de Aldous Huxley (1932);
90 de ani de la apariția romanului „**Nunta domnița Ruxanda**” de Mihail Sadoveanu (1932);

- 80 de ani de la publicarea cărții „**Micul prinț**” („Le petit prince”) de Antoine de Saint-Exupery (1942);
 80 de ani de la apariția trilogiei „**Frații Jderi**” de Mihail Sadoveanu (1935-1942);
 80 de ani de la apariția romanului „**Străinul**” („L'Etranger”) de Albert Camus (1942);
 70 de ani de la apariției volumului de versuri „**Macii și amintirile**” („Mohn und Gedächtnis”) de Paul Celan (1952);
 70 de ani de la publicare „**Așteptându-l pe Godot**” („En attendant Godot”) de Samuel Beckett (1952);
 70 de ani de la publicare „**Bătrânul și marea**” („The Old Man and the Sea”) de Ernest Hemingway” (1952);
 70 de ani de la publicarea romanului „**Nicoară Potcoavă**” de Mihail Sadoveanu (1952);
 70 de ani de la publicarea romanului „**Omul invizibil**” („Invisible Man”) de Ralf Ellison (1952);
 60 de ani de la apariția romanului „**Carnetul auriu**” („Golden Notebook”) de Doris Lessing (1962);
 60 de ani de la publicare „**Povești spuse la telefon**” („Favole al telefono”) de Gianni Rodari 1962;
 60 de ani de la publicare „**Timm Taller sau răsul vândut**” („Timm Thaler oder das Verkaufte: Lachen”) de James Kruss (1962);
 60 de ani de la publicarea cărții de eseuri „**Labirinturi**” („Los laberintos”) de Jorje Luis Borges (1962);
 60 de ani de la publicarea romanului „**Orașul și câinii**” („La ciudad y los perras”) de Mario Vargas Llosa (1962);
 55 de ani de la apariția romanului „**Un veac de singurătate**” („Cien años de soledad”) de Gabriel Garcia Marques (1967);
 50 de ani de la publicarea romanului „**Cartea verii**” („Sommarboken”) de Tove Jansson (1972);
 50 de ani de la publicarea romanului „**Orașele nevăzute**” („Le citta invisibili”) de Italo Calvino (1972).

- Anul Nou – 1 ianuarie
 Ziua mondială a păcii (proclamată de Vatican) – 1 ianuarie
 Nașterea Domnului Iisus Hristos / Crăciunul (stil vechi) – 7 ianuarie
 Ziua mondială a rezervațiilor naturale – 11 ianuarie
 Ziua Națională a Culturii în Republica Moldova – 15 ianuarie
 Ziua comemorării lui Mihai Eminescu – 15 ianuarie
 Ziua diplomatului în Republica Moldova – 17 ianuarie
 Ziua internațională a îmbrățișărilor – 21 ianuarie
 Ziua unirii Principatelor Dunărene Moldova și Țara Românească (1859) – 24 ianuarie
 Ziua mondială a vânilor – 26 ianuarie
 Ziua internațională de comemorare a victimelor Holocaustului – 27 ianuarie
 Ziua internațională de mobilizare împotriva războiului nuclear – 28 ianuarie
 Ziua europeană a protecției datelor personale – 28 ianuarie
 Ziua lucrătorului Procuraturii în Republica Moldova – 29 ianuarie
 Ziua internațională a nonviolenței în școli – 30 ianuarie
 Ziua internațională a cititului împreună – 1 februarie
 Ziua europeană a siguranței pe Internet (prima zi de marți a lunii februarie) – 1 februarie
 Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală în Republica Moldova – 1 februarie
 Ziua mondială a tineretului ortodox – 2 februarie
 Ziua mondială a zonelor umede – 2 februarie
 Ziua mondială a alegerilor (prima zi de joi a lunii februarie) – 3 februarie
 Ziua mondială de luptă împotriva cancerului – 4 februarie
 Ziua mondială fără telefon mobil – 6 februarie
 Ziua mondială a stomatologului – 9 februarie
 Ziua europeană a numărului unic de urgență 112 – 11 februarie
 Ziua internațională a femeilor din domeniul științei – 11 februarie
 Ziua lui Darwin – 12 februarie
 Ziua mondială a radioului – 13 februarie
 Ziua internațională a îndrăgostiților – 14 februarie
 Ziua comemorării lui Grigore Vieru în Republica Moldova – 14 februarie
 Ziua comemorării celor căzuți în războiul din Afganistan – 15 februarie

Ziua internațională a demonstrațiilor pentru pace – 15 februarie
Ziua internațională a bunătații spontane – 17 februarie
Ziua mondială a echității sociale – 20 februarie
Ziua mondială a limbii materne – 21 februarie
Ziua internațională a ghizilor de turism – 21 februarie
Ziua dragostei și a bunăvoinței – Dragobete – 24 februarie
Ziua internațională a ursului polar – 27 februarie
Ziua internațională a filantropiei corporatiste (a patra zi de luni a lunii februarie) – 28 februarie
Ziua mondială a imunității – 1 martie
Ziua internațională a protecției civile – 1 martie
Ziua internațională a salvatorului – 1 martie
Ziua „Zero discriminare” (ONU) – 1 martie
Ziua Mărțișorului în Republica Moldova – 1 martie
Ziua comemorării celor ce și-au pierdut viața în conflictul armat din 1991-1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova – 2 martie
Ziua internațională a scriitorilor – 3 martie
Ziua mondială a ingineriei pentru dezvoltare durabilă – 4 martie
Ziua mondială a luptei împotriva exploatarei sexuale – 4 martie
Ziua mondială a eficienței energetice – 5 martie
Ziua mondială a femeii – 8 martie
Ziua pentru drepturile femeii și pacea internațională (ONU) – 8 martie
Ziua internațională a DJ-ilor – 9 martie
Ziua mondială de prevenire a maladiilor renale – 11 martie
Ziua europeană a victimelor terorismului – 11 martie
Ziua mondială a rinichiului – 12 martie
Ziua mondială împotriva cenzurii – 12 martie
Ziua mondială a pacienților – 13 martie
Ziua mondială a semnului π (pi) – 14 martie
Ziua internațională a râurilor și de luptă împotriva barajelor – 14 martie
Ziua internațională împotriva violenței poliției – 15 martie
Ziua mondială a drepturilor consumatorului – 15 martie
Ziua mondială a fericirii – 20 martie
Ziua mondială a sănătății orale – 20 martie
Ziua internațională a astrologiei – 20 martie
Ziua internațională a Francofoniei – 20 martie
Ziua internațională a teatrului pentru copii și tineret – 20 martie
Ziua mondială a teatrului de animație – 21 martie
Ziua mondială pentru eliminarea discriminării rasiale – 21 martie
Ziua internațională a copiilor străzii – 21 martie
Ziua internațională a pădurii – 21 martie
Ziua internațională a poeziei – 21 martie
Ziua internațională de combatere a insomniei – 21 martie
Ziua mondială a apei – 22 martie
Ziua mondială a meteorologiei – 23 martie
Ziua internațională de combatere a tuberculozei – 24 martie
Ziua mondială a cărții poștale – 25 martie
Ziua internațională a comemorării victimelor sclaviei și comerțului transatlantic cu sclavi – 25 martie
Ziua mondială a teatrului – 27 martie
Ziua Unirii Basarabiei cu România – 27 martie
Ziua internațională a păcălelilor – 1 aprilie
Ziua internațională a cărții pentru copii – 2 aprilie
Ziua internațională de conștientizare a autismului – 2 aprilie
Sfintele Paști la catolici și protestanți – 4 aprilie
Ziua internațională de atenționare despre pericolul minelor – 4 aprilie
Ziua contabilului în Republica Moldova – 4 aprilie

Ziua salvatorului în Republica Moldova – 5 aprilie
 Ziua mondială a sănătății – 7 aprilie
 Ziua internațională de reflecție asupra genocidului din Rwanda – 7 aprilie
 Ziua internațională a romilor – 8 aprilie
 Ziua mondială a păsărilor migratoare și a patrimoniului mondial – 9 aprilie
 Ziua internațională a celor eliberați din lagărele fasciste de concentrare – 11 aprilie
 Ziua mondială a aviației și cosmonauticii – 12 aprilie
 Ziua expertului judiciar în Republica Moldova – 14 aprilie
 Ziua mondială a culturii (Pactul Roerich) – 15 aprilie
 Pesah (Paștele evreiesc) – 15 aprilie-23 aprilie
 Ziua internațională a hemofiliei – 17 aprilie
 Ziua internațională a monumentelor și siturilor – 18 aprilie
 Ziua europeană a cercului – 19 aprilie
 Ziua internațională a astronomiei – 20 aprilie
 Ziua limbii chineze (ONU) – 20 aprilie
 Ziua mondială a cercului – 21 aprilie
 Ziua mondială a Planetei Pământ – 22 aprilie
 Ziua mondială a cărții și dreptului de autor (copyright) – 23 aprilie
 Ziua bibliotecarului în Republica Moldova – 23 aprilie
 Ziua limbii engleze (ONU) – 23 aprilie
 Ziua mondială a protecției animalelor de laborator – 24 aprilie
 Ziua mondială a orașelor înfrățite (ultima duminică a lunii aprilie) – 24 aprilie
 Sfintele Paști (Învierea Domnului) la ortodocși – 24 aprilie
 Ziua lucrătorului din gospodăria de locuințe și deservirea comunală în Republica Moldova (a patra duminică a lunii) – 24 aprilie
 Ziua mondială a proprietății intelectuale – 26 aprilie
 Ziua comemorării victimelor catastrofei de la CAE Cernobil și altor avarii nucleare în Republica Moldova – 26 aprilie
 Ziua Drapelului de Stat în Republica Moldova – 27 aprilie
 Ziua mondială a siguranței și sănătății la locul de muncă – 28 aprilie
 Ziua mondială a dansului (UNESCO) – 29 aprilie
 Ziua europeană a solidarității și cooperării între generații – 29 aprilie
 Ziua internațională de comemorare a tuturor victimelor războiului chimic – 29 aprilie
 Ziua mondială a jazzului (ONU) – 30 aprilie
 Ziua televiziunii naționale în Republica Moldova – 30 aprilie
 Ziua internațională a muncii – 1 mai
 Paștele Blajinilor (luni, la o săptămână după Învierea Domnului) – 2 mai
 Ziua mondială a astmului (prima zi de marți a lunii mai) – 3 mai
 Ziua internațională a libertății presei (ONU) – 3 mai
 Ziua internațională a pompierilor – 4 mai
 Ziua europeană a persoanelor cu handicap – 4 mai
 Ziua internațională a moșelor – 5 mai
 Ziua internațională a Crucii Roșii și a Semilunii Roșii – 8 mai
 Ziua Europei (a Uniunii Europene) – 9 mai
 Ziua comemorării și reconcilierii, în memoria celor ce și-au pierdut viața în timpul celui de-al Doilea Război Mondial – 9 mai
 Ziua europeană a operei – 9 mai
 Ziua internațională de acțiune pentru climă – 10 mai
 Ziua internațională a modei – 11 mai
 Ziua internațională a asistenților medicali – 12 mai
 Ziua internațională a dorului (dedicată tuturor celor care sunt departe de țară) – 13 mai
 Ziua mondială de comemorare a victimelor SIDA / Ziua internațională a lumânărilor aprinse (a treia zi de duminică a lunii mai) – 15 mai
 Ziua internațională a familiei (ONU) – 15 mai
 Ziua internațională a latinității – 15 mai

Ziua internațională a medicului veterinar – 15 mai
 Ziua internațională de acțiune pentru climă – 15 mai
 Ziua mondială a telecomunicațiilor și societății informaționale – 17 mai
 Ziua mondială împotriva homofobiei, biofobiei și transfobiei – 17 mai
 Ziua internațională a muzeelor – 18 mai
 Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei – 19 mai
 Ziua internațională a metrologiei – 20 mai
 Ziua mondială pentru diversitate culturală, pentru dialog și dezvoltare (ONU) – 21 mai
 Ziua internațională a cămășii tradiționale ucrainene (a treia zi de joi a lunii mai) – 21 mai
 Ziua internațională a diversității biologice (ONU) – 22 mai
 Ziua acțiunii internaționale pentru protecția sănătății și mediului – 23 mai
 Ziua europeană a parcurilor naționale – 24 mai
 Ziua europeană a păsărilor – 24 mai
 Ziua scrisului și culturii slave în Republica Moldova – 24 mai
 Ziua internațională a copiilor dispăruți – 25 mai
 Ziua mondială a energiei regenerabile – 26 mai
 Ziua europeană a vecinilor (ultima zi de vineri a lunii mai) – 27 mai
 Ziua internațională pentru sănătatea femeii – 28 mai
 Ziua internațională a pacificatorilor ONU – 29 mai
 Ziua mondială a sclerozei multiple – 30 mai
 Ziua mondială fără tutun – 31 mai
 Ziua Românilor de Pretutindeni (ultima zi de duminică a lunii mai) – 29 mai
 Ziua Nistrului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii mai) – 29 mai
 Ziua mondială a părinților – 1 iunie
 Ziua internațională a ocrotirii copilului – 1 iunie
 Ziua mondială pentru diversitate în dialog și dezvoltare – 4 iunie
 Ziua internațională a copiilor victime ale agresiunii – 4 iunie
 Ziua lucrătorului bancar în Republica Moldova – 4 iunie
 Ziua internațională a mediului (ecologiei) – 5 iunie
 Ziua amelioratorului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii iunie) – 5 iunie
 Ziua limbii ruse (ONU) – 6 iunie
 Ziua grănicerului în Republica Moldova – 10 iunie
 Ziua internațională împotriva exploatării copilului prin muncă – 12 iunie
 Ziua asiguratorului în Republica Moldova – 12 iunie
 Ziua lucrătorului din industria ușoară în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii iunie) – 12 iunie
 Ziua mondială a donatorului de sânge – 14 iunie
 Ziua mondială a vântului – 15 iunie
 Zilele Vasile Alecsandri – Mihai Eminescu – 15-16 iunie
 Ziua lucrătorului medical și farmacistului (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 19 iunie
 Ziua mondială de combatere a deșertificării și secetei – 17 iunie
 Ziua istoricului în Republica Moldova – 18 iunie
 Ziua mondială a refugiatului – 20 iunie
 Ziua mondială a Soarelui (solstițiul de vară) – 21 iunie
 Ziua internațională Yoga (ONU) – 21 iunie
 Ziua muzicii europene – 21 iunie
 Ziua comemorării victimelor fascismului în Republica Moldova – 22 iunie
 Ziua internațională olimpică – 23 iunie
 Ziua serviciului public (ONU) – 23 iunie
 Ziua Suveranității Republicii Moldova – 23 iunie
 Ziua funcționarului public în Republica Moldova – 23 iunie
 Ziua universală a iei – 24 iunie
 Ziua europeană a siguranței la trecerile la nivel cu calea ferată – 25 iunie
 Ziua inventatorului și raționalizatorului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 25 iunie
 Ziua internațională antidrog – 26 iunie
 Ziua internațională de colaborare în favoarea păcii și democrației – 26 iunie

Ziua internațională împotriva torturii (ONU) – 26 iunie
Ziua portului popular în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 26 iunie
Ziua internațională a pescarului – 27 iunie
Ziua Internațională a Dunării – 29 iunie
Ziua mondială a arhitecturii – 1 iulie
Ziua internațională a ziaristului sportiv – 2 iulie
Ziua Comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt în Republica Moldova – 2 iulie
Ziua lucrătorului din comerț în Republica Moldova (prima zi de sâmbătă a lunii iulie) – 2 iulie
Ziua internațională a sărutului – 6 iulie
Ziua victimelor represiunilor politice în Republica Moldova – 6 iulie
Ziua internațională a indigenilor – 9 iulie
Ziua mondială a ciocolatei – 11 iulie
Ziua mondială a populației – 11 iulie
Ziua Justiției Penale Internaționale – 17 iulie
Ziua mondială a șahului – 20 iulie
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei (ONU) – 28 iulie
Ziua Constituției Republicii Moldova – 29 iulie
Ziua internațională a prieteniei – 30 iulie
Ziua scrisului și culturii găgăuze – 30 iulie
Ziua geodezistului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii iulie) – 31 iulie
Ziua Hiroshimei / Ziua mondială a luptei pentru interzicerea armei nucleare – 6 august
Ziua feroviarului în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii august) – 7 august
Ziua internațională a infinitului/ infinității – 8 august
Ziua internațională a grădinilor zoologice și parcurilor – 9 august
Ziua internațională a popoarelor indigene – 9 august
Ziua internațională a tineretului – 12 august
Ziua internațională a stângacilor – 13 august
Ziua lucrătorului din construcții în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii august) - 14 august
Ziua lucrătorului din domeniul financiar în Republica Moldova – 15 august
Ziua mondială a fotografiei – 19 august
Ziua europeană de comemorare a victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare – 23 august
Ziua internațională de comemorare a comerțului cu sclavi și abolirii acestuia – 23 august
Ziua Independenței Republicii Moldova – 27 august
Ziua internațională împotriva testelor nucleare – 29 august
Ziua mondială a persoanelor dispărute – 30 august
Ziua mondială a blogului – 31 august
Ziua Limbii Române / Sărbătoarea națională „Limba noastră cea română” în Republica Moldova – 31 august
Zilele Diasporei în Republica Moldova (la sfârșitul lunii august)
Ziua cunoștințelor în Republica Moldova – 1 septembrie
Ziua Armatei Naționale în Republica Moldova – 3 septembrie
Ziua lucrătorului din sistemul gaze în Republica Moldova (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 4 septembrie
Ziua lucrătorului serviciului vamal în Republica Moldova – 4 septembrie
Anul Nou evreiesc Roș Hașana – 6-8 septembrie
Ziua europeană a culturii evreilor – 7 septembrie
Ziua mondială a literaturii – 8 septembrie
Ziua mondială a științei de carte – 8 septembrie
Ziua mondială a frumuseții – 9 septembrie
Ziua lucrătorului din organele Securității Statului în Republica Moldova – 9 septembrie
Ziua mondială a programatorului – 13 septembrie
Ziua mondială pentru democrație – 15 septembrie
Ziua internațională de preservare a stratului de ozon – 16 septembrie
Ziua europeană de prim ajutor – 16 septembrie
Ziua lucrătorului din silvicultură în Republica Moldova (a treia zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 17 septembrie

Ziua mondială a geologiei – 18 septembrie
Ziua mondială a monitorizării calității apei – 18 septembrie
Ziua europeană a luptei împotriva traficului de persoane – 18 septembrie
Ziua lucrătorului aviației civile în Republica Moldova – 19 septembrie
Ziua internațională a păcii – 21 septembrie
Ziua europeană fără mașini – 22 septembrie
Ziua internațională împotriva exploatarei sexuale și traficului de femei și copii – 23 septembrie
Ziua internațională a surdității (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 25 septembrie
Ziua economistului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 25 septembrie
Ziua mondială a mării – 26 septembrie
Ziua mondială a Munților Carpați – 26 septembrie
Ziua europeană a limbilor în mediul de afaceri – 26 septembrie
Ziua europeană a limbilor vorbite – 26 septembrie
Ziua mondială a turismului – 27 septembrie
Ziua internațională a accesului la informații – 28 septembrie
Ziua mondială a cafelei – 29 septembrie
Ziua mondială a inimii – 29 septembrie
Ziua mondială a marinei (ultima zi de joi a lunii septembrie) – 29 septembrie
Ziua internațională a traducătorului – 30 septembrie
Ziua mondială a persoanelor în vârstă – 1 octombrie
Ziua internațională a medicului – 1 octombrie
Ziua internațională a muzicii – 1 octombrie
Ziua internațională a vegetarienilor – 1 octombrie
Ziua Națională a Vinului în Republica Moldova (prima zi de odihnă a lunii octombrie) – 1 octombrie
Ziua mondială fără alcool – 2 octombrie
Ziua mondială a cocorilor – 3 octombrie
Ziua mondială a mersului pe jos – 3 octombrie
Ziua mondială a animalelor sălbatice – 4 octombrie
Ziua mondială a educației – 5 octombrie
Ziua profesorului în Republica Moldova – 5 octombrie
Ziua mondială a arhitecților – 7 octombrie
Ziua mondială a zâmbetului (prima zi de vineri a lunii octombrie) – 7 octombrie
Ziua internațională a muncii decente – 7 octombrie
Ziua mondială a științei de carte / Ziua internațională a alfabetizării (UNESCO) – 8 septembrie
Ziua internațională a poștei – 9 octombrie
Ziua mondială a sănătății mentale – 10 octombrie
Ziua europeană împotriva pedepsei capitale – 10 octombrie
Ziua internațională a fetelor – 11 octombrie
Ziua europeană a părinților (a doua zi de marți a lunii octombrie) - 11 octombrie
Ziua internațională de diminuare a dezastrelor naturale (a doua zi de miercuri a lunii octombrie) – 12 octombrie
Ziua europeană a siguranței rutiere – 13 octombrie
Ziua internațională a standardizării – 14 octombrie
Hramul orașului Chișinău, Republica Moldova – 14 octombrie
Ziua mondială a femeilor din mediul rural – 15 octombrie
Ziua mondială a alimentației – 16 octombrie
Ziua mondială a pâinii – 16 octombrie
Ziua mondială de eradicare a sărăciei – 17 octombrie
Ziua europeană de luptă împotriva traficului de persoane – 18 octombrie
Ziua mondială a demnității muncii (a treia zi de miercuri a lunii octombrie) 19 octombrie
Ziua lucrătorului justiției în Republica Moldova – 19 octombrie
Ziua mondială a statisticii – 20 octombrie
Ziua mondială a misionarilor – 22 octombrie
Ziua lucrătorului din transportul auto în Republica Moldova – 22 octombrie
Ziua mondială pentru acțiune climatică – 24 octombrie

Ziua internațională de dezvoltare informațională – 24 octombrie
Ziua internațională a Organizației Națiunilor Unite (ONU) – 24 octombrie
Ziua europeană a justiției civile – 25 octombrie
Ziua mondială a patrimoniului audiovizual – 27 octombrie
Ziua internațională a Internetului – 29 octombrie
Ziua națională de înverzire a plaiului în Republica Moldova (ultima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 29 octombrie
Ziua automobilistului și drumarului în Republica Moldova (ultima zi de duminică a lunii octombrie) – 30 octombrie
Ziua Radiodifuziunii Naționale în Republica Moldova – 30 octombrie
Ziua internațională a bibliotecilor școlare (ultima zi de luni a lunii octombrie) – 31 octombrie
Ziua internațională a economisirii – 31 octombrie
Ziua internațională a Mării Negre – 31 octombrie
Ziua internațională a veganilor – 1 noiembrie
Ziua mondială pentru protecția pădurii – 3 noiembrie
Ziua europeană a profesilor liberale – 5 noiembrie
Ziua internațională a zonelor urbane – 8 noiembrie
Ziua europeană a gătitului și alimentației sănătoase – 8 noiembrie
Ziua internațională împotriva discriminării de orice tip – 9 noiembrie
Ziua mondială a calității (a doua zi de joi a lunii noiembrie) – 10 noiembrie
Ziua internațională a științei pentru pace și dezvoltare – 10 noiembrie
Ziua mondială a bunăvoinței – 13 noiembrie
Ziua internațională de educație a copiilor nevăzători – 13 noiembrie
Ziua națională a tineretului în Republica Moldova (a doua zi de duminică a lunii noiembrie) – 13 noiembrie
Ziua mondială de combatere a diabetului – 14 noiembrie
Ziua mondială a sistemelor informaționale geografice – 15 noiembrie
Ziua internațională a scriitorilor întemnițați – 15 noiembrie
Ziua internațională a toleranței – 16 noiembrie
Ziua patrimoniului mondial UNESCO – 16 noiembrie
Ziua internațională a filosofiei (a treia zi de joi a lunii noiembrie) – 17 noiembrie
Ziua internațională a studenților – 17 noiembrie
Ziua internațională fără datorii – 17 noiembrie
Ziua europeană a informării despre antibiotice – 18 noiembrie
Ziua internațională a bărbaților – 19 noiembrie
Ziua internațională de prevenire a abuzului asupra copilului – 19 noiembrie
Ziua mondială de comemorare a victimelor accidentelor rutiere (a treia zi de duminică a lunii noiembrie) – 20 noiembrie
Ziua internațională a drepturilor copilului – 20 noiembrie
Ziua lucrătorului din industrie în Republica Moldova (a treia zi de duminică a lunii noiembrie) – 20 noiembrie
Ziua mondială a salutului – 21 noiembrie
Ziua mondială a televiziunii – 21 noiembrie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței asupra femeilor – 25 noiembrie
Ziua mondială a informației – 26 noiembrie
Ziua lucrătorului din agricultură și din industria prelucrătoare în Republica Moldova (a patra zi de duminică a lunii noiembrie) – 27 noiembrie
Ziua internațională de solidaritate cu poporul palestinian (ONU) – 29 noiembrie
Ziua mondială împotriva pedepsei cu moartea – 30 noiembrie
Ziua internațională pentru protecția informației – 30 noiembrie
Ziua mondială de combatere a SIDA – 1 decembrie
Ziua Națională a României și a tuturor românilor – Desăvârșirea Unirii pământurilor românești (1918) – 1 decembrie
Ziua internațională pentru abolirea sclaviei – 2 decembrie
Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități – 3 decembrie
Ziua internațională a voluntarilor în slujba dezvoltării economice și sociale – 5 decembrie
Ziua internațională a aviației civile – 7 decembrie

Ziua internațională împotriva corupției – 9 decembrie
Ziua internațională a drepturilor omului (ONU) – 10 decembrie
Ziua internațională a fotbalului – 10 decembrie
Ziua Premiului Nobel (Nobeldagen) – 10 decembrie
Ziua mondială a televiziunii și radioului pentru copii (a doua duminică a lunii decembrie) – 11 decembrie
Ziua internațională a cântului coral (a doua duminică a lunii decembrie) – 11 decembrie
Ziua internațională a muntelui – 11 decembrie
Ziua carabinierului – 12 decembrie
Ziua internațională de protest împotriva reactoarelor nucleare – 14 decembrie
Ziua internațională a migranților – 18 decembrie
Ziua limbii arabe (ONU) – 18 decembrie
Ziua poliției în Republica Moldova – 18 decembrie
Ziua internațională a mărilor și oceanelor – 19 decembrie
Ziua internațională a solidarității umane – 20 decembrie
Ziua energeticianului în Republica Moldova – 22 decembrie
Nașterea Domnului Iisus Hristos / Crăciunul (stil nou) – 25 decembrie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor – 25 decembrie
Ziua internațională a cinematografiei – 28 decembrie
Ziua mondială pentru conservarea diversității biologice – 29 decembrie

Januarie

2022

Januarie este prima lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Januarie începe (astrologic) cu soarele în semnul Capricornului și sfârșește în semnul Vărsătorului. Din punct de vedere astronomic, luna ianuarie începe cu soarele în constelația Săgetătorului și se sfârșește cu soarele în constelația Capricornului.

Numele lunii ianuarie (latină: **Ianuaris**) vine de la zeul Ianus din mitologia romană, zeu cu două fețe: una orientată spre anul care se încheie și alta spre anul care vine.

Luna Ianuarie a fost introdusă în calendarul roman în jurul anului 700 î. Hr. Până atunci anul avea doar zece luni (304 zile). Grecii numeau luna ianuarie **Camelion**. În tradiția poporului român luna ianuarie se numește **Gerar**. Sărbătorile din luna ianuarie cuprind obiceiuri și practici specifice începutului de an prin care oamenii speră să obțină, prin diferite practici magice, prosperitate, sănătate, liniște și pace.

Januarie începe cu aceeași zi a săptămânii ca și Octombrie într-un an obișnuit și ca Aprilie și Iulie într-un an bisect.

Soarele răsare la începutul lunii ianuarie la 7:52 și apune la 16:47, iar la sfârșitul lunii răsare la 7:35 și apune la ora 17:23.

Luni		3	10	17	24	31
Marți		4	11	18	25	
Miercuri		5	12	19	26	
Joi		6	13	20	27	
Vineri		7	14	21	28	
Sâmbătă	1	8	15	22	29	
Duminică	2	9	16	23	30	

590 de ani de la stingerea din viață a lui **Alexandru cel Bun**, domn al Moldovei (cca 1400-1432), reprezentant de seamă al familiei domnitoare în Moldova a Mușatinilor (cca 1375/1380 – 1 ian. 1432/1433). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 122-126; CN 2007, p. 13.*

110 ani de la nașterea lui **Vadim Cotelev**, microbiolog, doctor în științe biologice, profesor universitar, savant (1 ian. 1912 – 7 febr. 1995). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 19.*

80 de ani de la nașterea **Mariiei Cantemirov**, dirijor de cor, coristă și solistă de operă (1 ian. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 19.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Ciocanu**, filolog, istoric literar, doctor în filologie, cercetător științific, specialist în studierea literaturii române din secolul al XIX-lea (1 ian. 1942 – 23 sept. 2003). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 21-22; CN 2017, p. 19-20.*

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Zavadschi**, grafician, jurnalist, redactor (1 ian. 1952 – 20 apr. 2018). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 20-21.*

60 de ani de la nașterea **Iriinei Nechit**, jurnalistă, poetă, dramaturg, critic teatral, traducătoare (1 ian. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 19-20.*

125 de ani de la nașterea **Anei Aslan**, medic, specialist în gerontologie, profesor universitar, om de știință și inventator român (inventarea produselor „Gerovital” și „Aslavital”), pionier al gerontologiei medicale mondiale, membru titular al Academiei Române (1 ian. 1897 – 10 mai 1988). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 22-23.*

80 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Iuliu Moldovan**, actor român de teatru, film, radio și televiziune (1 ian. 1942 – 12 mar. 2008).

135 de ani de la nașterea lui **Dumitru Milev**, scriitor (2 ian. 1887 – 18 oct. 1937/1944). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 15-16.*

140 de ani de la nașterea lui **Ion Sion-Teodorescu**, pictor român (2 ian. 1882 – 31 mar. 1939). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 134.*

110 ani de la nașterea lui **Emil I. Condurachi**, istoric, arheolog, numismat român, creator al școlii de istorie și arheologie clasică, doctor în istorie, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (3 ian. 1912 – 16 aug. 1987). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 24-25.*

145 de ani de la nașterea lui **Sextil Pușcariu**, istoric și critic literar român, cronicar muzical și teatral, publicist, filolog de talie mondială, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (4 ian. 1877 – 5 mai 1948). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 25-28; CN 2007, p. 17-18; CN 2017, p. 28-29.*

170 de ani de la nașterea lui **Mite Kremnitz**, prozatoare și traducătoare germană. A locuit în România, fiind căsătorită cu Wilhelm Kremnitz, medic al familiei regale române. Este eroina romanului biografic al lui Eugen Lovinescu „Mite”. (4 ian. 1852 – 18 iul. 1916/1918).

135 de ani de la nașterea lui **Tudose Roman**, poet și publicist, deputat în Sfatul Țării (5 ian. 1887 – 1921). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 19-20; CN 2017, p. 45-46.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Roșcovan**, muzician, profesor de țambal, dirijor de orchestrală și aranjament muzical, Lucrător Emerit al învățământului public din Moldova (5 ian. 1932 – iun. 2019). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 21-22.*

80 de ani de la nașterea lui **Mitrofan Cioban**, matematician, cercetător în domeniul topologiei, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Americano-Române de Științe și Arte. (5 ian. 1942- 2 febr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 22-23;*

CN 2017, p. 30.

75 de ani de la nașterea lui **Serghei Crețu**, țambalagi, autor de prelucrări și creații muzicale originale în stil popular (5 ian. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 19; CN 2017, p. 30-31.*

110 ani de la nașterea lui **Oscar Dayn**, violonist și profesor, Artist Emerit al Republicii Moldova (6 ian. 1912 – 16 sept. 1984). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 23.*

220 de ani de la nașterea lui **Ion Heliade Rădulescu**, scriitor, filolog, traducător, membru fondator al Academiei Române și primul președinte al acesteia, personalitate iluministă a Munteniei, creatorul revistei „Zburătorul”, om politic român (6 ian. 1802 – 27 apr. 1872). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 28-29; CN 2017, p. 31-32.*

100 de ani de la nașterea lui **Ion Ursuleac**, solist și tenor lirico-dramatic (7 ian. 1922 – 6 ian. 1982). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 23-24.*

70 de ani de la nașterea lui **Ian Raiburg**, compozitor, interpret de muzică ușoară și textier. (7 ian. 1952). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 19-20.*

60 de ani de la nașterea lui **Arcadie Ghețu**, artist plastic, profesor (7 ian. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 23.*

60 de ani de la nașterea lui **Ludmilei Velixar**, muzeograf, cercetător științific, ex-directorul Muzeului Municipal din Cahul (7 ian. 1962).

150 de ani de la nașterea lui **Octav Băncilă**, pictor român (7 ian. 1872 – 3 apr. 1944). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 29-30.*

80 de ani de la nașterea **Teodorei Braga**, poetă, publicistă și traducătoare (8 ian. 1942 – 5 apr. 2014). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 30-31; CN 2017, p. 33.*

120 de ani de la nașterea lui **Octav Doicescu**, arhitect român, membru titular al Academiei Române, personalitate notorie a arhitecturii moderne românești (8 ian. 1902 – 10 mai 1981). *A se vedea și art. din*

CN 2012, p. 25-26.

380 de ani de la stingerea din viață a lui **Galileo Galilei**, ilustru fizician, matematician, astronom și filozof italian, întemeietorul mecanicii moderne și al științei experimentale, poet, filolog (15 febr. 1564 – 8 ian. 1642). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 61-63; CN 2009, p. 64-65.*

210 ani la nașterea lui **Sigismund Thalberg**, pianist și compozitor austriac (8 ian. 1812 – 27 apr. 1871). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 24.*

80 de ani de la nașterea lui **Stephen Hawking**, fizician englez, teoretician al originii universului și unul dintre cei mai mari cosmologi contemporani, profesor (8 ian. 1942 – 14 mar. 2018). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 24-25; CN 2017, p. 34-35.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Ungureanu**, specialist în domeniul alimentării cu apă, doctor în științe tehnice, profesor universitar, membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova (9 ian. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 27-28.*

100 de ani de la nașterea lui **Anatol Corobceanu**, animator al spiritualității și promotor al culturii naționale, redactor (10 ian. 1922 – 16 noiem. 1976). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 31-32; CN 2012, p. 28.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Eremia**, pedagog, manager, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (10 ian. 1952).

375 de ani de la stingerea din viață a lui **Petru Movilă**, teolog, ctitor al culturii și cărturar umanist din secolul al XVII-lea (21 dec. 1596 – 11 ian. 1647). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 380-382; CN 2017, p. 35-37.*

210 ani de la nașterea lui **Carol Poppde Szathmary**, pictor și grafician transilvănean, primul fotograf de artă și documentarist din Regatul României, unul dintre primii zece fotografi jurnaliști din Europa și primul fotograf de război din Europa (11 ian. 1812 –

3 iul. 1887). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 28-29.*

150 de ani de la nașterea lui **Leonida I. Colescu**, statistician, demograf, economist, doctor în științe economice și financiare, profesor, unul dintre întemeietorii statisticii românești (11 ian. 1872 – 4 iun. 1940).

85 de ani de la nașterea lui **Ion Apetroaie**, critic și istoric literar român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific (11 ian. 1937 – 24 aug. 1997). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 37-38.*

185 de ani de la nașterea lui **Pavel Dicescu**, boier de viță veche, nobil cu drepturi recunoscute, mare demnitar de stat, promotor al ideilor naționale din Basarabia (12 ian. 1837 – 12 mar. 2009). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 29-30.*

60 de ani de la nașterea **Victoriei Tcacenco**, muzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, manager muzical (12 ian. 1962).

165 de ani de la nașterea lui **Sabba Ștefănescu**, geolog și paleontolog român, doctor în științe geologice și paleontologice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (12 ian. 1857 – 16 aug. 1931).

95 de ani de la nașterea lui **Petru Zadnipru**, poet, publicist, traducător, redactor (13 ian. 1927 – 23 sept. 1976). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 32-33; CN 2012, p. 30-31.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Scutaru**, specialist în medicină veterinară, doctor habilitat și profesor universitar (13 ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 31-32.*

190 de ani de la nașterea lui **Ivan Șişkin**, pictor, desenator, litograf și gravor rus (13 ian. 1832 – 8 mar. 1898). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 25-26.*

75 de ani de la nașterea lui **Eugen Bârliba**, violonist și pedagog (15 ian. 1947 – 12 aug. 2005). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 46.*

85 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cristea**, prozator, publicist, critic și istoric literar ro-

mân, pedagog (15 ian. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 33.*

400 de ani de la nașterea lui **Jean-Baptiste Molière**, dramaturg, regizor și actor francez, director de teatru, părințele comediei franceze (15 ian. 1622 – 17 febr. 1673). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 35-36.*

90 de ani de la nașterea lui **Umberto Eco**, scriitor, filozof, semiotician, culturolog, editor, critic literar italian, cercetător al esteticii medievale și al lingvisticii, profesor universitar, savant (16 ian. 1932 – 19 febr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 33-35; CN 2017, p. 48-49.*

90 de ani de la nașterea **Dianei Fossey**, etolog, antropolog, biolog, zoolog și primatolog american, doctor în științe zoologice și cercetător, unul dintre cei mai importanți primatologi din lume (16 ian. 1932 – 26 dec. 1985).

80 de ani de la nașterea lui **Muhammad Ali (Cassius Marcellus Clay Jr.)**, pugilist (boxer) profesionist american, inclus în lista personalităților sportive ale secolului XX, considerat cel mai mare campion de box la categoria grea precum și unul din cei mai populari sportivi al tuturor timpurilor (17 ian. 1942 – 3 iun. 2016).

80 de ani de la nașterea lui **Pavel Nică**, prozator și publicist (18 ian. 1942 – 27 febr. 2009). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 50-51.*

190 de ani de la nașterea lui **Iacob Felix**, medic de origine cehă-austriacă, naturalizat român, profesor universitar, membru titular și vicepreședinte al Academiei Române, fondatorul școlii românești de igienă, a avut un rol decisiv la introducerea în România, a metodei izolării în spitale speciale a bolnavilor contagioși (18 ian. 1832 – 19 ian. 1905).

70 de ani de la nașterea **Marianei-Doina Cioromila**, cântăreață română de operă (mezzo-soprană) și lied, stabilită în Brazilia (18 ian. 1952).

135 de ani de la nașterea lui **Ion T. Costin**, membru în Sfatul Țării, primar al Chișinăului, avocat, director al co-

tidianului „Gazeta Basarabiei” (19 ian. 1887 – 12 ian. 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 28; CN 2012, p. 32.*

90 de ani de la nașterea lui **Victor Teleucă**, poet, eseist, publicist și traducător (19 ian. 1932 – 12 aug. 2002). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 36-37; CN 2007, p. 35-36; CN 2017, p. 51-52.*

70 de ani de la nașterea **Svetlanei Buraciov**, doctor în medicină, conferențiar universitar, cercetător științific și inventator (19 ian. 1952).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Lupan**, medic chirurg oro-maxilo-facial, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, savant, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (19 ian. 1952 – 22 noiem. 2017).

130 de ani de la nașterea lui **Grigore Cazacliu**, avocat, politician, deputat în Sfatul Țării (20 ian. 1892 – 24 dec. 1959). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 34-35.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Pântea**, medic infecționist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator (20 ian. 1942).

80 de ani de la nașterea lui **Viorel Trofim**, fizician, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, cercetător științific, inventator (20 ian. 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 53.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Dragalin**, specialist în domeniul chimiei analitice, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător științific, inventator (20 ian. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 38-39.*

50 de ani de la nașterea lui **Ion Gumenâi**, istoric, doctor habilitat, conferențiar universitar și om politic (20 ian. 1972).

265 de ani de la nașterea lui **Ioan Cantacuzino**, poet și traducător (20 ian. 1757 – 8 iul. 1828). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 36.*

70 de ani de la nașterea lui **Petru Cimpoeșu**, prozator român (20 ian. 1952). *A se vedea*

și art. din CN 2017, p. 53-54.

130 de ani de la nașterea **Mariiei Bălășescu**, om de cultură din Rusia și România, traducătoare, medic, soră de caritate (20 ian. 1892). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 34.*

90 de ani de la nașterea lui **Eugen Grebenicov**, matematician, astronom, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (20 ian. 1932 – 29 dec. 2013). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 36-38; CN 2012, p. 35-36; CN 2017, p. 52-53.*

60 de ani de la stingerea din viață a lui **Vladimir Andreev**, botanist, doctor în științe biologice, profesor universitar, cercetător științific, fondatorul Facultății de Biologie a Universității de Stat din Moldova (25 apr. 1889 – 21 ian. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 38-39; CN 2014, p. 158.*

170 de ani de la nașterea lui **Vasile Lucaciu**, preot paroh greco-catolic, doctor în filozofie și teologie, scriitor, om politic român din Transilvania, una din cele mai importante personalități politice, culturale și istorice ale românilor ardeleni din perioada dualismului Austro-Ungar, militant pentru drepturile românilor din Transilvania, unul dintre inițiatorii Memorandumului din 1892 (21 ian. 1852 – 29 noiem. 1922).

95 de ani de la nașterea lui **Petru Creția**, eseist, poet, traducător, profesor de limba greacă, filozof, eminescolog și editor român (21 ian. 1927 – 14 apr. 1997). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 39-40; CN 2017, p. 55-56.*

110 ani de la nașterea lui **Konrad Emil Bloch**, biochimist american de origine germană, laureat al Premiului Nobel (21 ian. 1912 – 15 oct. 2000). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 36-37.*

160 de ani de la nașterea lui **Arsenie Stadnițchi**, teolog, pedagog, istoric, jurnalist, mitropolit în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse, originar din Basarabia (22 ian. 1862 – 28 ian.

1936). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 368-369; CN 2012, p. 37-38.*

50 de ani de la nașterea **Valentinei Cornea**, sociolog, doctor în științe sociologice, conferențiar universitar și cercetător științific (22 ian. 1972).

145 de ani de la nașterea lui **Ștefan Petică**, poet și prozator român (22 ian. 1877 – 17 oct. 1904). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 40-41.*

95 de ani de la nașterea lui **Aleksandr Zamorzaev-Orleanski**, specialist în geometria discretă și cristalografia matematică, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. (23 ian. 1927 – 1 noiem. 1997). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 41.*

135 de ani de la nașterea lui **Constantin Pomponiu**, arhitect român, de stil neoromânesc (23 ian. 1887 – 1 sept. 1945).

100 de ani de la nașterea lui **Grigore Baștan**, primul general-maior parașutist român, inventator, originar din Basarabia (23 ian. 1922 – 8 febr. 1983).

190 de ani de la nașterea lui **Eduard Manet**, pictor și grafician francez, unul dintre cei mai remarcabili maeștri ai secolului al XIX-lea (23 ian. 1832 – 30 apr. 1883). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 41-42.*

160 de ani de la nașterea lui **David Hilbert**, matematician și fizician german, cercetător științific, doctor în științe matematice, profesor universitar, care a avut contribuții esențiale în matematica și fizica secolului XX (23 ian. 1862 – 14 febr. 1943).

90 de ani de la stingerea din viață a lui **Iosif Parhomovici**, publicist, bibliograf, profesor (19 mar. 1846 – 24 ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 92-93.*

85 de ani de la nașterea lui **Pavel Vizir**, specialist în domeniul filozofiei și metodologiei științei, doctor habilitat în științe filozofice, profesor universitar, savant (24 ian. 1937 – 10 oct. 2016). *A se vedea și art.*

din CN 2007, p. 44-45; CN 2012, p. 39.

70 de ani de la nașterea **Ludmillei Sobietchi (Sobietsky)**, poetă, textieră, ziaristă (24 ian. 1952). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 44-45; CN 2012, p. 39.*

100 de ani de la nașterea **Lulei August-Sturdza**, pictoriță, graficiană și artistă decoratoare română (24 ian. 1922 – 29 iul. 2000).

90 de ani de la nașterea lui **Silviu Stănculescu**, actor român de teatru și film (24 ian. 1932 – 23 oct. 1998).

310 ani de la nașterea lui **Frederic cel Mare**, rege al Prusiei, din dinastia de Hohenzollern, al paisprezecelea prinț elector al Sfântului Imperiu Roman sub numele de Frederic IV de Brandenburg (24 ian. 1712 – 17 aug. 1786).

290 de ani de la nașterea lui **Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais**, dramaturg, prozator, inventator, muzician, diplomat, editor și om politic francez (24 ian. 1732 – 18 mai 1799). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 43.*

85 de ani de la nașterea lui **Constantin Andriuță**, specialist în domeniul bolilor infecțioase, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, savant, poet (25 ian. 1937 – 12 mar. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 45-47; CN 2017, p. 58-59.*

90 de ani de la nașterea **Virginiei Baz Baroiu**, pictoriță, graficiană română, originară din Bucovina de Nord (25 ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 40-41.*

140 de ani de la nașterea **Virginiei Woolf**, prozatoare, eseistă engleză, creatoarea noului roman englez al secolului XX, editoare (25 ian. 1882 – 28 mar. 1941). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 43-45.*

130 de ani de la nașterea lui **Avram Brazer**, sculptor bielorus, grafician și pictor, originar din Basarabia (25 ian. 1892 – mar. 1942).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Păcuraru**, muzicolog și compozitor, Maestru în Artă,

(26 ian. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 46-47; CN 2012, p. 41-42.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Cristinoiu**, compozitor, orchestrator, dirijor și instrumentist român (26 ian. 1942 – 21 noiem. 2001). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 47-48; CN 2012, p. 42-43.*

80 de ani de la nașterea lui **Aleksander M. Brodsky**, jurnalist, eseist, poet și traducător (26 ian. 1942 – 2007). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 45; CN 2012, p. 43.*

95 de ani de la nașterea lui **Evghenii Pokatilov**, specialist în domeniul fizicii corpului solid și nanofizicii, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (27 ian. 1927 – 1 febr. 2004). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 47-48; CN 2017, p. 60.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Robu**, medic patofiziolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (27 ian. 1932 – 8 dec. 2004). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 48.*

75 de ani de la nașterea lui **Valeriu Drumov**, actor de teatru (27 ian. 1947).

120 de ani de la nașterea lui **Ilie G. Murgulescu**, chimist și inventator român, academician, creator al școlii de chimie fizică din România (27 ian. 1902 – 28 oct. 1991). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 43-44.*

110 ani de la nașterea lui **Mihail Florescu**, inginer, chimist român (28 ian. 1912 – 27 febr. 2000). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 44-45.*

90 de ani de la nașterea **Tamarei Isbășescu**, pictoriță și graficiană, originară din Basarabia (28 ian. 1932 – 2 oct. 1989). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 45.*

110 ani de la nașterea lui **Jackson (Paul) Pollock**, pictor american, unul dintre exponenții majori ai expresionismului abstract (28 ian. 1912 – 11 aug. 1956).

80 de ani de la nașterea **Ele-**

nei Iliș, actriță și regizoare, redactor (29 ian. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 46.*

60 de ani de la nașterea **Tatianeii Izverscaia**, specialist în ecologie, biologie și chimie, floră spontană, doctor în biologie, conferențiar universitar, cercetător științific (29 ian. 1962).

85 de ani de la stingerea din viață a lui **Vasile Țanțu**, intelectual basarabean, fost prefect de Lăpușna, deputat în Sfatul Țării (1 mar. 1883/1885 – 30 ian. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 50-51.*

80 de ani de la nașterea lui **Grigore Bulbuc**, medic oncolog, doctor habilitat în științe medicale, cercetător științific (30 ian. 1942).

170 de ani de la nașterea lui **Ion Luca Caragiale**, prozator, poet, dramaturg, comentator politic și ziarist român, membru post-mortem al Academiei Române (30 ian. 1852 – 22 iun. 1912). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 48-49; CN 2008, p. 213; CN 2012, p. 47-48.*

130 de ani de la nașterea lui **Grigore Gafencu**, om politic, diplomat, publicist, doctor în drept, personalitate marcantă a perioadei interbelice și lider al exilului românesc postbelic (30 ian. 1892 – 30 ian. 1957). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 49-50.*

90 de ani de la nașterea lui **Dinu Săraru**, romancier, dramaturg, scenarist român, eseist, publicist, redactor, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România (30 ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 51-52.*

120 de ani de la nașterea lui **Iulian Haynes Steward**, antropolog american cunoscut pentru rolul său la dezvoltarea „conceptului și metodei ecologiei culturale, a teoriei științifice a schimbării culturii” (31 ian. 1902 – 6 febr. 1972).

90 de ani de la apariția la Chișinău a revistei cultural-literare „**Viața Basarabiei**” (ian. 1932 – iul. 1944). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 49-52.*

ALEXANDRU CEL BUN 1400-1432

Alexandru cel Bun, domn al Țării Moldovei (29 iunie 1400-1 ianuarie 1432). Obținând tronul, în scurtă vreme pune capăt unor rivalități dinastice de aproape un deceniu. A reușit să mențină pacea pe parcursul domniei, a definitivat organizarea structurilor de stat (între care și cancelaria domnească) și a fortificat capacitatea de apărare a Moldovei. Toate aceste acțiuni au contribuit la creșterea importanței Țării Moldovei în relațiile internaționale ale timpului. În paralel, a favorizat dezvoltarea comerțului, acordând privilegii negustorilor străini. A reușit să aplaneze conflictul dintre Biserica moldovenească și Patriarhia din Constantinopol, care a recunoscut în 1401 Mitropolia de la Suceava. În același plan de politică externă, a știut să joace pe interesele marilor regate catolice: Ungaria și Polonia, ceea ce a contribuit la creșterea autorității domniei moldovene și la respingerea primului atac otoman asupra Țării Moldovei în 1420. În calitate de vasal, a sprijinit cu unități de oaste pe regele

polon în luptele împotriva cavalerilor teutoni (1410; 1422).

A ctitorit mănăstirea Bistrița, unde se admite că a fost înhumat. Pe timpul domniei sale a fost fondată și mănăstirea Căpriană (1420-1429). În aceeași perioadă, s-a manifestat din plin școala de copiiști de la mănăstirea Neamț, unde a excelat prin celebrele sale capodopere de cultură scrisă slavonă Gavriil Uric; a fost inițiat Pomelnicul mănăstirii de la Bistrița, completat câteva secole de-a rândul, ajungând până astăzi, și utilizat ca importantă sursă istorică. În anii săi de domnie, s-a consolidat marea boierime moldovenească, care avea în posesie latifundii întinse. Această elită a fost frământată de rivalități permanente pentru a obține privilegii și dregătorii cât mai înalte în anturajul domnului, dar Alexandru cel Bun a știut să mențină un echilibru de forțe între grupările boierești. Încă din 1414, Alexandru cel Bun și-a desemnat moștenitorul tronului său – Ilie, fiul său mai mare. Cu toate acestea, după moartea sa, în rivalitățile pentru ocuparea scaunului Moldovei s-au inclus și alți fii ai săi, susținuți de diferite grupări ale marii boierime și ale unor forțe externe, care au declanșat războaie fratricide de durată.

În prima perioadă de domnie, pentru a-și demonstra legitimitatea deținerii scaunului domnesc, Ștefan cel Mare se prezenta ca ne-

pot a lui Alexandru cel Bun pe linie paternă, în realitate bunicul său era „jupan Bogdan”, fratele lui Alexandru cel Bun.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000”. – Chișinău, 1999. – P. 122-126; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 13.

Bibliografie selectivă:

Cihodaru Constantin. Alexandru le Bon, prince de Moldavie (av. 1400-1432) / Constantin Cihodaru. – Bucarest : [S. n.], 1984. – 77 p.

Diaconescu Emil. Alexandru cel Bun (1400-1432) / Emil Diaconescu, Dumitru Matei. – București : [S. n.], 1979. – 146 p.

Eșanu Andrei. Bogdan al II-lea și Maria-Oltea – părinții lui Ștefan cel Mare / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Editura Prut Internațional, 2007. – 157 p.

****Rezachevici Constantin.** Alexandru cel Bun. Constantin Rezachevici. Cronologia domnilor din Țara Românească și Moldova : 1324-1881. Vol. I : sec. XIV-XVI / Constantin Rezachevici. – București : [S. n.], 2001. – P. 471-476.

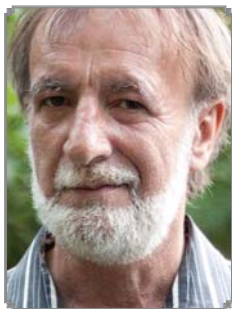
****Zaharia Chiprian.** Iosif Mușat, întâiul mare ierarh român. Noi mărturii privind viața culturală și spirituală a Moldovei în secolele XIV-XV / Chiprian Zaharia. – [S. l.] : Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1987. – 296 p.

Andrei Eșanu

* Carte sau articol apărute cu caractere ruse (chirilice).

** Carte (lucrări) lipsă în fondul Bibliotecii Naționale.

Notă: Sursele bibliografice în rusă și în alte limbi slave ce utilizează caracterele chirilice sunt redată în original.

Iurie ZAVADSCHI
1952-2018

Grafician, jurnalist, redactor de carte. Cunoscut și ca „Zava” sau „Horia Zava”, pseudonim.

S-a născut la 1 ianuarie 1952, la Șunduaia, raionul Balei, regiunea Cita, Rusia, din părinți deportați, originari din Zăbriceni, Edineț. A decedat la 20 aprilie 2018, la Chișinău.

A absolvit școala medie de cultură generală din Zăbriceni (1969). Își continuă studiile la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău, secția ziaristică (1970-1975), și la Institutul de Poligrafie din Lvov, Ucraina (studii nefinalizate). A studiat asiduu ca autodidact, inclusiv arta grafică și cea poligrafică.

În timpul studenției debutează cu caricaturi la revista de satiră și umor „Chipăruș” (1970). Lucrează ca asistent ad-interim de pictor-scenograf, apoi pictor-scenograf categoria I la studioul „Moldova-film” (1975-1977), participând la turnarea filmelor artistice „Mark Twain este contra”, regia G. Grigoriev; „O întâmplare la festival”, regia Roland Vieru; „Trânta”, regia Anatol Codru etc.

În paralel ilustrează cărți: „Orașul de mărgean” de

Mihail Garaz, „Zeamă din topor” de Constantin Condea, „Artefact” de Ioan Mânăscuț etc. Acestea îl recomandă ca un inspirat grafician și machetator și în 1978 se angajează ca redactor artistic la editura „Țimpul”, unde va activa până în 1983. Aici, pe lângă accidente (pliante, afișe, pancarte, ghiduri ale unor muzee și orașe din RSS Moldovenească), ilustrează mai multe manuscrise, soluțiile sale artistice asigurându-le un real succes la publicul cititor: „Cartea gospodinei moderne” de Tamara Suhaia, „Mierea și sănătatea” (colectiv de autori), „Ornamente populare moldovenești” de Silvia Sărănuță, albumul-monografie „Alexandru Plămădeală” de Sofia Bobernaga și Olga Plămădeală etc.

Este creatorul unei prime antologii de caricaturi basarabene, „Mozaic hazliu” (1982), cele 50 de mii de exemplare ale cărții epuizându-se într-un termen record.

Elaborează concepția grafică a revistei „Glasul Națiunii”, prima publicație cu litere latine în Basarabia sub ocupație sovietică (sfârșitul anului 1988 - începutul anului 1989). Participă la editarea primelor numere, în condiții de clandestinitate (numărul unu apare la Jelgava, o localitate din apropierea orașului Riga, Letonia, iar numărul doi al revistei - la Vilnius, în Lituania), după care activează, până în 1993, ca redactor artistic la această publicație. Machetează, în 1989, primele numere ale ziarului Frontului Popular din

Moldova „Deșteptarea”, redenumit ulterior „Țara”. Scrie și publică articole în beneficiul revenirii la alfabetul latin și decretării limbii române ca limbă oficială (de stat) în Republica Moldova. Redactează prima gazetă de publicitate de la noi, „Oferte @ Business” (1990-1991). Revine la vechea preocupare și pasiune, pregătind în 1990 concepția artistică a albumului „Mihai Eminescu. Viața și opera în documente, mărturii, ilustrații” de Constantin Popovici și Theodor Magder. Aceasta dovedindu-se a fi o noutate în eminescologie și o veritabilă realizare editorială, mult apreciată în întregul spațiu cultural românesc.

A activat în calitate de pictor la serviciul „Editura” al Bibliotecii Naționale (1995-1999), apoi ca bibliotecar la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” (1999-2001).

Între timp, editează primele cărți de autor: „Dicționar de istorie medie a Moldovei” (1995) și „Eminescu – nume proprii în poezii” (2000). Din 2001 este angajat la editura GUNIVAS, unde lucrează ca redactor. În calitate de redactor se implică în apariția unor valoroase cărți inclusiv: „Dicționarul literaturii române de la începuturi până la 1900” (2002); Mihai Eminescu. „Opere în 8 vol.” (2008); „Dicționar rus-român, Dicționar român-rus” (2001). Este coordonatorul celui mai mare la noi, până în prezent, „Dicționar tehnic rus-român” (2004). Cu concursul lui Iurie Zavadschi văd lumina tiparului: Mihai Eminescu. „Opera poetică”

(2018) și Mihai Eminescu „Luceafărul”, ediție omagială (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 20-21.

Bibliografie selectivă:

Dicționar tehnic rus-român / coord. ed.: Iurie Zavadtschi. – Chișinău : Gunivas, 2007. – 1116 p.

Eminescu, M. Opera Poetică / M. Eminescu ; ed. îngrijită, alcătuirea notelor, dicționar de nume proprii, glosar, bibliografie: Horia Zava. – Chișinău : Gunivas, 2018. – 987 p.

*Mozaic hazliu = Веселая мозаика / alcăt.: Iurie Zavadtschi. – Chișinău : Timpul, 1982. – 175 p. : il.

O zi cât un an : Folclor pentru micuți / alcăt.: L. Gajosu, D. Gajosu ; pict.: Iurie Zavadtschi, V. Tabac. – Chișinău : Reclama, 1993. – 20 p.

Zavadtschi, Iurie. Dicționar de istorie medie a Moldovei : De la descălecatul Țării până la începutul domniilor fanariote : (1359-1711) / Iurie Zavadtschi. – Chișinău : Museum, 1995. – 192 p.

Natalia-Maria Șveț

Irina NECHIT
1962

Jurnalistă, poetă, dramaturg, critic teatral și traducătoare.

S-a născut la 1 ianuarie 1962, la Antonești, Cahul.

Este absolventă a Facultății de Jurnalistică a Universității de Stat din Moldova (1984).

A activat în calitate de re-

dactor la „Tinerimea Moldovei” (1984-1990), la săptămânalul „Literatura și arta” (din 1990), la „Jurnal de Chișinău” (din 2005). Colaborează cu versuri și articole de opinie la reviste de cultură: „Basarabia”, „Contrafort”, „România literară”, „Poesis”, „Vatra”, „Familia”, „Sud-Est”, „Moldova”, „Arca”, „Luceafărul” etc.

A debutat editorial în 1992 cu placheta de versuri „Șarpele mă recunoaște”. Au urmat volumele de versuri: „Cartea rece” (1996); „Un viitor obosit” (1999); „Gheara” (Editura Vinea, București, 2003); „Un fel de liniște” (Editura Vinea, București, 2006); „Copilul din mașina galbenă” (Editura Cartier, Chișinău, 2010); „Un om de succes și alte pierderi” (Editura Prut Internațional, Chișinău, 2018); „Masa de sărbătoare” (Editura Cartea Românească, București, 2020).

A semnat volumul de critică teatrală „Godot eliberatorul”; volume de dramaturgie: „Proiectul unei tragedii” (Editura ARC, Chișinău, 2001), „Maimuța în baie” (Editura ARC, Chișinău, 2006), „Dramaturgie” (Editura Știința, Chișinău, 2017) etc.

Este autoarea culegerii de interviuri „Democrația la feminin” și a volumului de interviuri cu personalități din România „Malul stâng întrebă malul drept” (Editura „Junimea”, Iași, 2018).

Dintre piesele Irinei Nechit, pe scenă au ajuns: „Doamna-din-Satul-Florilor-ce-Mor” (Teatrul „Eugene Ionesco” din Chișinău), regie Maria Doni; „Mi-e frică de Marea Nea-

gră”, după monodrama „Nudiștii” de Irina Nechit (Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău), regie, Vitalie Druceș; „Maimuța în baie” (Teatrul „Satiricus I. L. Caragiale” din Chișinău), regie Sandu Grecu; „Coridorul morții” (Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți și Teatrul „Satiricus I. L. Caragiale” din Chișinău); „Republica Melania” (Teatrul Odeon, București). În anul 2018, piesa „Sfaturile Melaniei” a fost montată la Teatrul Național Radiofonic din București. În noiembrie 2020 a avut loc premiera absolută a piesei „Valsul tancurilor” (Teatrul „Satiricus I. L. Caragiale” din Chișinău). Piese „Ametist”, „Simona și arhitectul” au fost montate la Teatrul Radiofonic, la Radio Moldova.

Este prezentă în antologiile „Cele mai frumoase poeme” (Editura Tractus Arte, București, 2011) și „Început de secol XXI. Literatura din Basarabia” (Editura Arc și Știința, 2017).

Editează publicistică în colaborare: culegerea de istorii orale „Femeia în labirintul istoriei” (2003), volum de istorii orale „Femeia ca factor de stabilitate în zonele de conflict” (2006) etc.

A publicat peste 200 de lucrări despre: teatru, oameni de cultură, sărbători omagiale, manifestări culturale, critică de teatru, activitatea festivalurilor muzicale, simpozioane, saloane naționale de carte, probleme lingvistice etc.

Versurile Irinei Nechit au fost traduse în limbile franceză, italiană, engleză, ger-

mană, bulgară, chineză.

A participat la numeroase festivaluri de literatură, colocvii, saloane de carte din România, Franța, Germania, Slovacia, Lituania, Letonia, Italia, Slovenia, Bulgaria și Austria, promovând limba, cultura și valorile din întreg spațiul românesc.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și România.

De-a lungul carierei sale a fost menționată cu mai multe premii și distincții: Premiile Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1993, 1997, 2000); Premiul Frontiera Poesis (1998); Premiul pentru cel mai bun critic teatral (1999); Premiul „Leonid Cemortan” oferit de Uniunea Teatrală din Republica Moldova (2015); Premiul Uniunii Teatrelor din Republica Moldova pentru cea mai bună piesă contemporană „Sfaturile Melaniei” (2018); Ordinul de Onoare (2012).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 19-20.

Bibliografie selectivă:

Dramaturgie / selecție, studiu introductiv, note bibliografice: Irina Nechit. – Chișinău : Știința, 2017. – 312 p. – (Literatura din Basarabia. Început de secol XXI).

Nechit, Irina. Caruselul primăverii / Irina Nechit ; desen de Teodora Vasiliu. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 21 p. : il.

Nechit, Irina. Malul stâng întreabă malul drept : Interviuri / Irina Nechit. – Iași : Junimea, 2018. – 252 p. – (Dialog XXI).

Nechit, Irina. Masa de sărbătoare / Irina Nechit. – București : Cartea Românească, 2020. – 96 p.

Nechit, Irina. Un om de succes și alte pierderi : Poezie /

Irina Nechit. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 200 p.

Nechit, Irina. Vise în livadă : Scriu și desenează copiii / coord.: Irina Nechit. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 80 p.

Moisei, Ludmila. Am scos ornamentele din camera timpului și le-am adus în lumină : [Interviu cu Ludmila Moisei, cercetătoare, autoare a cărții „Ornamentul, fenomen artistic estetic”] / consemnare: Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2019. – 15 febr. – P. 10.

Moraru, Andrei. Mi-s dragi văile și dealurile noastre : [Interviu cu Andrei Moraru, autorul imaginii la filmul „Cine iubește și lasă”] / consemnare: Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2017. – 16 iun. – P. 10.

Nechit, Irina. Dosarele Siberiei, cel mai important eveniment teatral al stagiunii : [spectacol realizat la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău] / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2019. – 19 apr. – P. 10.

Nechit, Irina. Paula Erizanu și resurecția poeziei tinere / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2015. – 21 aug. – P. 19

Nechit, Irina. Maria Mardare-Fusu : „Pictesz doar ceea ce iubesc” : [despre viața și creația pictoriței] / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 28 febr. – P. 12.

Nechit, Irina. Revenirea acasă a lui Paul Goma, între literatură și politică / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 8 aug. – P. 12-13.

Nechit, Irina. „Satiricus”, un teatru al rezistenței / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 23 oct. – P. 12.

Nechit, Irina. Suzana Popescu, o prezență scenică spectaculoasă / Irina Nechit // Univers Pedagogic Pro. – 2020. – 23 apr. – P. 4.

Nechit, Irina. Turnee în preajma celor 100 de ani ai Teatrului Național Chișinău / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 14 febr. – P. 12.

Nechit, Irina. Vocile strălucitoare de la „Brio Sonores” / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 20 mai. – P. 5.

Langa, Angela. Linia rece în poezia Irinei Nechit / Angela Lan-

ga // Analele științifice ale USM. Științe socioumanistice. – 2013. – Nr 1. – P. 269-271.

Premiul „Leonid Cemortan” : [Irina Nechit, dramaturg] // Teatru. – 2015. – Nr 15. – P. 28.

Ursu, Cristina. Lirica Irinei Nechit în contextul poeziei feminine douămiiste / Cristina Ursu // Sesiune națională de comunicări științifice studențești. Științe umanistice, 25-26 aprilie 2018, Chișinău. – Chișinău : CEP al USM, 2018. – P. 118-120.

Ursu, Cristina. Poezia modernă din perspectiva esteticii receptării : [inclusiv a Irinei Nechit] / Cristina Ursu // Analele științifice ale USM. Științe umanistice. Științe sociale. – 2020. – P. 132-135.

Natalia-Maria Șvet

**Ovidiu Iuliu
MOLDOVAN
1942-2008**

Actor român de teatru, film, radio și televiziune.

S-a născut la 1 ianuarie 1942, la Sărmaș, Hunedoara. A decedat la 12 martie 2008, la București.

Și-a făcut studiile la Colegiul Național „Mihai Vi-teazul” din Turda. A urmat doi ani de filosofie. A absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică, actualmente Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București (1964), la clasa profesorilor Marțian Pop și Octavian Cotescu.

A debutat în teatru în anul 1965, pe scena Teatrului Național din Timișoara, cu rolul Mio, din piesa „Pogoară iarnă” de Maxwell Anderson.

În perioada anilor 1965-1970 a activat în calitate de actor la Teatrul Național din Timișoara. A făcut parte din trupa Teatrului Național din București (1970-2008).

În calitate de actor de teatru s-a produs în rolurile: Paul în „Dactilografii” de Oscar Schisgall, regia Ianis Veakis; Alan Squeir în „Pădurea împietrită” de Sherwood Anderson, regia Constantin Anatol; Emilian în „Romulus cel Mare” de F. Durrenmatt, regia Constantin Anatol; Adam în „Anotimpurile” de Werker, regia Aureliu Manea; Sebastian în „A 12-a noapte” și Oswald în „Regele Lear” de William Shakespeare, regia Radu Penciulescu; Ian în „Prima zi de libertate”, de Leon Kruckovski, regia Dan Nasta; Thieste în „Thieste” de Lucius Annaeus Seneca, regia Nicky Wolkz; Thomas în „Fundatia” de Antonio Buero Vallejo, regia Horea Popescu; Antonio în „Furtuna” de William Shakespeare, regia Liviu Ciulei; Caligula în „Caligula” de Albert Camus, regia Horea Popescu; Malvolio în „A 12-a noapte” de William Shakespeare, regia Anca Ovanez; Despot în „Despot Vodă” de Vasile Alecsandri, regia Anca Ovanez; Gelu Ruscanu în „Jocul ielilor” de Camil Petrescu, regia Sanda Manu; Avram Iancu în „Avram Iancu” de Lucian Blaga, regia Horea

Popescu; Lopahin în „Livada de vișini” de Anton P. Cehov, regia Andrei Șerban etc.

Pe parcursul activității sale artistice a creat personaje memorabile cu multiple fațete în peste 40 de filme. S-a realizat în filmele: „Dincolo de pod”, regia Mircea Veroiu; „Castelul din Carpați”, regia Stere Gulea; „Dreptate în lanțuri”, regia Dan Pița; „Horea”, regia Mircea Mureșan; „Din prea multă dragoste”, regia Lucian Mardare; „Punct și de la capăt”, regia Alexa Visarion; „Cuibul de viespi”, regia Horea Popescu; „Egreta de fildeș”, regia Gheorghe Naghi; „Flori de gheață”, regia Anghel Mira; „Craii de Curtea Veche”, regia Mircea Veroiu; „Viraj periculos”; „Duelul”, regia Sergiu Nicolaescu; „Artista, dolarii și ardelenii”, regia Mircea Veroiu; „Pruncul, petrolul și ardelenii”; „Profetul aurul și ardelenii”, regia Dan Pița etc.

Paralel cu prodigioasa sa activitate teatrală și cinematografică, s-a produs și în multiple pelicule televizate: „Nimeni nu moare”, regia Constantin Chelba; „Misiunea”; „Ion și Adriana”, regia Virgil Calotescu; „Horea, Cloșca și Crișan”, regia Mircea Mureșan; „Un august în flăcări”, regia Radu Gabrea; „Actorul și sălbaticii”, regia Manole Marcus; „Lumini în umbre”, regia Mihai Constantinescu etc.

A înregistrat peste 80 de emisiuni TV de poezie-recitaluri „Eminescu” și peste 60 de roluri în piese de teatru radiofonic, regizori, Constantin Moruzan, Cris-

tian Munteanu, Dan Pui-can, Leonard Popovici etc.

A scris piesa de teatru „Revelion la Terzo Mondo”, premieră în anul 2003 la Teatrul Național din București, în regia lui Mihai Manolescu.

A fost distins cu Medalia „Meritul Cultural” clasa I (1967); Premiul pentru întreaga activitate, în cadrul Galei UNITER (Uniunea Teatrelor din România, 2004); Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor (2004); Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (post-mortem, 2008).

Bibliografie selectivă:

****Draghici, Ramona.** Rolul care nu a mai fost : [jucat de către actorul Ovidiu Iuliu Moldovan] / Ramona Draghici // Jurnalul Național. – 2008. – 15 mar. – P. 4.

Matei, Liliana. Ovidiu Iuliu Moldovan într-un portret de Fănuș Neagu / Liliana Matei // Ziarul Metropolis. – 2013. – 3 dec. – P. 3.

Râpeanu, Bujor T. Moldovan Ovidiu Iuliu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Râpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 360-361.

****Tudoran, Dorin.** La plecarea unui mare actor : Ovidiu Iuliu Moldovan / Dorin Tudoran // Formula AS. – 2008. – Nr 812. – P. 11.

Țarălungă, Ecaterina. Moldovan Ovidiu Iuliu // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 517.

Țuligă, Andreea. La moartea unui actor romantic : [Ovidiu Iuliu Moldovan] / Andreea Țuligă // Evenimentul zilei. – 2008. – 16 mar. – P. 3.

Natalia-Maria Șveț

Mite KREMnitz
1852-1918

Prozatoare și traducătoare germană, născută Marie Charlotte von Bardeleben. A locuit în România, fiind căsătorită cu Wilhelm Kremnitz, medic al familiei regale române (1875-1898).

S-a născut la 4 ianuarie 1852, la Greifswald, Germania. A decedat la 18 iulie 1918, la Berlin.

A urmat studii de literatură, filosofie, pictură și canto la Greifswald, Berlin și în Anglia.

În 1873 Mite Kremnitz și Wilhelm Kremnitz vizitează România la invitația lui Titu Maiorescu, urmând ca în ianuarie 1875 cei doi să se stabilească la București. Interesată de literatură, începe să frecventeze reuniunile literare ale „Junimii” unde îi cunoaște pe Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Iacob Negruzzi, Theodor Rosetti, Nicolae Gane și Petre Carp.

În anii petrecuți în România, scriitoarea învață limba română, citește multă literatură și participă la întâlniri unde sunt invitați poeți, artiști și politicieni. Devine cunoscută în cercurile intelectuale, dar și o apropiată a reginei Elisabeta.

S-a orientat preponderent spre proză și a colaborat cu traduceri la diverse publica-

ții din România și din Germania.

În 1898, după moartea soțului, se întoarce în Germania, unde colaborează la diferite reviste, publicând traduceri din limba română. În primul număr al revistei germane „Bukarester Salon” apar traduceri de povestirilor „Acul și ața”, „Pădureanca”, „La crucea din sat”, „Cei doi feți cu stea în frunte” scrise de Ioan Slavici (1883); „Popa Gavril” și „Cucoana Nastasia” de Iacob Negruzzi; basmul popular din folclorul românesc „Sarea în bucate” scris de Petre Ispirescu este tradus și publicat în „Romanische Revue”, revistă la care Mite Kremnitz colaborează frecvent. A tradus în germană și lucrări din opera lui Mihai Eminescu „Dorința”, „Cântec de dragoste”, „Peste vârfuri”, „Scrisoarea I”, „Scrisoarea II”, „Scrisoarea III” etc. Primul volum cu traduceri din proza românească, intitulat „Rumänische Skizzen”, apare în 1877 la București, o altă culegere adăugită, apare în 1880 la Leipzig.

Este, de asemenea, autoare a numeroase romane. În colaborare cu Carmen Sylva (pseudonimul literar al Reginei Elisabeta a României) a scris piese de teatru și romane pe care le-au semnat cu pseudonimul Ditto und Idem: „Astra”; „Anna Boleyn”; „Poșta militară”, roman epistolar (1886); „La voia întâmplării” (1888); „Răzbunare și alte povestiri” (1889) etc. A mai publicat: „Ausgewanderte” („Emigranta”, 1890), „Am Hofe

der Ragusa” („La curtea din Ragusa”, 1902) etc.

O parte din scrierile sale le semnează cu pseudonimul George Allan.

A scris nuvele și povestiri: „Fluch der Liebe” („Blestemul iubirii”, 1881), o culegere de basme românești, piese de teatru, scrieri cu subiect istoric: „Rumaniens Anteil am Kriege 1877-1878” („Participarea României la războiul din 1877-1878”, 1882). A scris și literatură pentru copii, biografii ale unor personalități, între care și cea a lui Carol I.

Este eroina romanului biografic al lui Eugen Lovinescu „Mite”.

Bibliografie selectivă:

Kremnitz, Mite. Regele Carol al României : O biografie de Mite Kremnitz / Mite Kremnitz. – Iași : Porțile Orientului, 1995. – 160 p.

Memoriile regelui Carol I al României : De un martor ocular. Vol. 2 : (1869-1875) / alcăt.: Mite Kremnitz. – București : Scripta, 1993. – 414 p. – (Istorie & Politică. Documente oficiale. Izvoare narative).

Memoriile regelui Carol I al României : De un martor ocular. Vol. 7 : (1872-1875) / alcăt.: Mite Kremnitz. – București : Universul, 1910. – 96 p. – (Istorie & Politică. Documente oficiale. Izvoare narative).

Memoriile regelui Carol I al României : De un martor ocular. Vol. 13-14 / alcăt.: Mite Kremnitz. – București : Universul, [S. a.]. – 96 p.

Memoriile regelui Carol I al României : De un martor ocular. Vol. 16 : (1879-1880) / alcăt.: Mite Kremnitz. – București : Universul, 1912. – 96 p.

Torouțiu, E. Studii și documente literare. Vol. 4 : „Junimea” : Mite Kremnitz. Amintiri fugare despre Mihai Eminescu ; George Allan. Un caracter de artist. – M. Emi-

nescu / E. Torouțiu. – București : Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1933. – 536 p. – (Studii și documente literare).

Caietul roșu : Cu cele cinci poezii transcrise de M. Eminescu pentru Mite Kremnitz, la 4 ianuarie 1879, cu ocazia zilei de naștere a acesteia : (Din Fondul de manuscrise „Mite Kremnitz”, constituit la BCU „Lucian Blaga” Cluj de Octavian Șchiau). – [S. l. : S. n., S. a.]. – 18 p.

Kremnitz Mite // Dicționarul general al literaturii române : E-K. – București : Univers Enciclopedic, 2005. – P. 788-789.

Natalia-Maria Șveț

Vasile ROȘCOVAN
1932-2019

Muzician, profesor de țambal, dirijare orchestrală și aranjament muzical.

S-a născut la 5 ianuarie 1932, la Nezavertailovca, din stânga Nistrului. A decedat în iunie 2019, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii de cultură generală din satul natal, urmează studiile la Școala medie de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, actualmente Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga”, apoi la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

A activat în calitate de

profesor de țambal la Școala de muzică din orașul Slobozia.

A fost inițiatorul și fondatorul Catedrei de instrumente populare românești (1972), în cadrul Școlii medii speciale de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, actualmente Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga”, fiind susținut de dirijori și interpreți din orchestre de muzică populară, muzicieni, instrumentiști, profesori din școlile de muzică din Chișinău și din provincie, oameni de cultură de notorietate din Republica Moldova: Simion Duja, Petre Neamțu, Vasile Crăciun, Gheorghe Mustea, Serghei Crețu, Anatol Bârșă, Vera Agrici, Iacob Cetulean, Ghenadie Platon, Dionisie Chiroșca, Tatiana Țurcanu, Efim Zubrițchi, Andrei Marian, Vasile Iovu etc.

Ulterior ocupă funcția de șef de catedră și director al acestei instituții prestigioase de cultură.

A ocupat funcția de profesor la Liceul de Arte „Octav Băncilă” din Iași.

A întemeiat și a condus Ansamblul de cântece și dansuri „Struguraș” al Universității de Stat din Moldova.

A fost primul care a stat la pupitrul dirijoral al Orchestrei de Muzică Populară „Tinerii Rapsozi”, colectiv artistic format din elevii ce studiază la Catedra de instrumente populare. Repertoriul orchestrei cuprinde întreaga gamă de genuri a muzicii folclorice.

A lansat ideea introducerii și studierii instrumentelor naționale românești pre-

cum țambalul, naiul, cobza, vioara, contrabasul, clarinetul, trompeta, acordeonul la catedre speciale, în instituțiile de învățământ muzical.

Colaborează cu personalitățile marcante ale muzicii naționale: Maria Bieșu, Tamara Ciobanu, Eugeniu Doga, Dumitru Blajinu, Nicolae Sulac, Tudor Chiriac, Constantin Rusnac, Nicolae Botgros, Petre Neamțu, Vladimir Curbet, Serghei Lunchevici, precum și cu numeroși scriitori, actori, plasticieni etc.

A elaborat un curs pentru aranjamentul muzical și o metodă de predare a țambalului. A editat culegeri de piese pentru țambal.

I s-a conferit titlul onorific de Lucrător Emerit al învățământului public din Republica Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 21-22; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 29-30.

Bibliografie selectivă:

Roșcovan, Vasile. Culegere de piese pentru țambal și pian : Crestomație pentru instituțiile de învățământ cu profil muzical / Vasile Roșcovan. – Chișinău : Lumina, 1993. – 182 p.

Roșcovan, Vasile. Ne lipsește... : [despre muzicologul și profesorul Loghin Țurcanu] / Vasile Roșcovan // Literatura și arta. – 2013. – 22 aug. – P. 6.

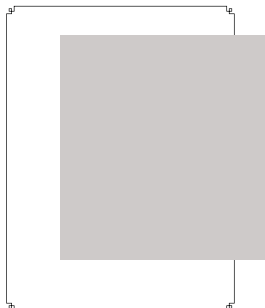
Ladaniuc, Victor. Un sens, un ideal, o credință : [despre profesorul de muzică Vasile Roșcovan] / Victor Ladaniuc. – Chișinău : Draghiștea, 2007. – 72 p. : facs., fot., portr. – (Răvașe de dragoste).

Iuncu, Rodica. Renașterea prin cultură : Vasile Roșcovan / Rodica Iuncu // Gazeta de Chișinău. –

2020. – 9 sept. – P. 4.

Vasile Roșcovan // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 149-151.

Natalia-Maria Șveț

Ion URSULEAC
1922-1982

Solist și tenor lirico-dramatic.

S-a născut la 7 ianuarie 1922, la Peceștea, Orhei (actualmente raionul Rezi-na). A decedat la 6 ianuarie 1982, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, din Chișinău, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1945-1950) cu profesorii: Vasile Dolev (canto), Simion Atanasiu-Zlatov (armonie), Nachmann Leib (solfegiu), Alexandr Abramovici și Alexandra Beilina (istoria muzicii), Boris Miliutin (mișcare scenică).

Din 1949 până în 1959 a activat în calitate de solist în Capela Corală „Doina”, actualmente Capela Corală Academică „Doina”, și în Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș”, ambele ale Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din Chișinău.

A înregistrat la Radio Chișinău cântece populare.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 23-24.

Buzilă, Serafim. Ursuleac Ion / Serafim Buzilă // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova. – Chișinău: Museum, 1999. – P. 449.

Buzilă, Serafim. Ursuleac Ion / Serafim Buzilă // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova : Lexicon enciclopedic : (1460-1960). – Chișinău : ARC, 1996. – P. 434.

Natalia-Maria Șveț

Ian RAIBURG
1952

Compozitor, interpret de muzică ușoară și textier.

S-a născut la 7 ianuarie 1952, la Măcărești, Nisporeni, actualmente raionul Ungheni, într-o familie de pedagogi.

Împreună cu familia s-a stabilit la Chișinău, unde a urmat Școala medie nr 8. A absolvit Școala de muzică din Chișinău, clasa acordeon.

Din 1968 până în 1973 a fost student la Institutul de Construcții din Kiev. După absolvire lucrează timp de un an în calitate de inginer la un institut de proiectări din Chișinău. În 1978 a absolvit Facultatea de Iluminare Culturală de la Institutul de Stat al Artelor din

Chișinău.

Și-a început cariera muzicală în 1977, ca chitarist în formația restaurantului „Chișinău”, și vocalist-instrumentist în Ansamblul vocal-instrumental „Fortuna” de pe lângă Casa Ținretului, sub conducerea lui Oleg Miștein. A fost membru al formației „Bucuria” a Filarmonicii Naționale, actualmente Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, unde activează alături de Ștefan Petrache, Ion Suruceanu, Valentin Dânga etc. Începând cu anul 1981 face parte din ansamblul „Cere-moș”, alături de surorile Sofiei Rotaru: Aurica și Lidia.

În această perioadă începe să compună muzică și se lansează ca autor, printre primele interprete ale cântecelor sale se numără surorile Rotaru. Pe parcursul anilor 1984-1989 activează alături de Ion Suruceanu în formația „Real”, oferind publicului multe cântece de neuitat.

În anii 1989-1990 face parte din ansamblul „Noroc” sub conducerea lui Mihai Dolgan. Pentru prima oară în componența acestei formații își interpretează propriile cântece în scenă. Anume în această perioadă fructuoasă din viața sa sunt lansate o serie întregă de cântece în interpretarea lui Ion Suruceanu, Nadejda Cepraga, Anastasia Lazariuc, Olga Ciolacu etc., pe care publicul le-a îndrăgit și care au rezistat probei timpului. Colaborează intens cu poeții Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Mihail Tanici.

Activează un timp la

Moscova în formația lui Filip Kirkorov. A colaborat o perioadă și cu Aziza și alți artiști din întreg spațiul ex-sovietic.

În perioada 1991-2006, Ian Raiburg s-a aflat în Statele Unite ale Americii. Revine la Chișinău în 2006.

Pe parcursul carierei sale, a semnat peste 370 de piese pentru interpreți din țară și de peste hotare. „Clar de lună”, „Cumpărați flori”, „Astă seară”, „Un băiat iubea o fată”, „Ești una pe pământ”, „Muzica e viața mea”, „Cântați cu mine”, „Șlagăre de azi și de mâine”, „Femeia pe care o iubesc”, „Sus paharul”, „Sărut femeie mâna ta” sunt doar câteva dintre piesele care au devenit șlagăre.

A colaborat cu interpretul Fuego de la București.

În calitate de compozitor și interpret a lansat 22 de CD-uri cu cântece de autor în interpretare proprie.

I-au fost conferite titlurile onorifice și distincțiile: Om Emerit al Republicii Moldova (2001); Maestru în Artă (2007); Artist al Poporului din Republica Moldova (2009), de la radio „Noroc” primește „Potcoava de aur”. A fost decorat cu Ordinul „Serghei Radonejski” al Bisericii Ortodoxe Ruse (2009); „Ordinul Republicii” (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 19-20.

Bibliografie selectivă:

Melodii alese 5 : Ian Raiburg, Ana Barbu, Ion Suruceanu [et al.]. – Chișinău : Trimedial SRL, 2009. – 1 disc optic electronic (DVD-Rom).

Raiburg, Ian. Ian Raiburg prezin-

tă... : Șlagăre de ieri, de azi și de mâine / Ian Raiburg ; producător : Valeriu Gavrilan. – Chișinău : CAN Record 2009. – 1 disc optic electronic (CD-Rom).

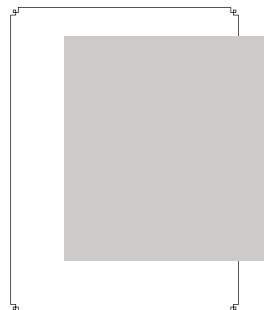
Raiburg, Ian. „Am compus 370 de melodii și am lansat 22 de CD-uri” : [interview cu Ian Raiburg, 35 de ani de creație] / consemnare : Doina Popov // Ziarul național. – 2014. – 18 apr. – P. 20.

Raiburg, Ian. „Când lumea pleca peste hotare, eu m-am întors acasă” : [interview cu compozitorul și interpretul de muzică ușoară Ian Raiburg] / consemnare: Nicolae Roibu // Timpul. – 2012. – 23 ian. – P. 16.

Raiburg, Ian. „Doar publicul decide ce fel de compozitor sunt!” : [interview cu compozitorul și interpretul de muzică ușoară Ian Raiburg] / consemnare: Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 6 aug. – P. 8.

Roșca, Denis. Raiburg, Ian // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova. – Chișinău, 2016. – P. 471-472.

Natalia-Maria Șveț

Ludmila VELIXAR
1962

Muzeograf, cercetător științific, ex-director al Muzeului municipal din Cahul (azi Muzeul Ținutului Cahul).

S-a născut la 7 ianuarie 1962, la Vulcănești.

Și-a făcut studiile la Colegiul Pedagogic „Alexei Mateevici” din Chișinău (1980-1983). A urmat studiile la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

din Republica Moldova (1983-1987).

În sistemul muzeal a activat din 1987 până în 2008, parcurgând scara ierarhică, de la muzeograf la director de muzeu.

Ca director de muzeu la Cahul a stabilit anumite relații de colaborare cu muzee din România: Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Brăilei, Muzeul de Istorie Galați, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova etc.; cu muzee din Ucraina: Muzeul „Pridunavia” și Muzeul „Al. Suvorov” din Ismail, Muzeul Național de Istorie a Ucrainei (Kiev).

S-a încadrat activ în cercetarea științifică, în valorificarea științifică și publică a colecțiilor muzeale, prezentând referate și comunicări în cadrul unor manifestări naționale și internaționale: Simpozionul internațional „Conviețuirea multiethnică în spațiul euroregiunii Dunărea de Jos”, Tulcea, România (2002); Conferința științifico-practică „Dezvoltarea culturii-condiție a democratizării societății și integrării europene” (Chișinău, 2005) etc.

Este autor de expoziții temporare: „Obiecte de cult” (expoziție de colecție) (2000); „Armament și echipament militar din patrimoniul muzeului” (2002). A organizat mai multe expoziții fotodocumentare care au fost prezentate în diferite localități ale republicii.

A participat activ la seminarele și școlile de vară axate pe probleme contemporane de muzeologie, organizate de diverse instituții: seminarul „Management de creare

a unui proiect”, Fundația Soros, Chișinău (2000); seminarul „Probleme de instituire a traseelor turistice în Moldova”, PNUD Moldova, Chișinău (2002); școala de vară „Transformarea muzeului moldovenesc într-un centru cultural și educativ al comunității”, Asociația cultural-științifică „Museion” (Chișinău, 2004).

Bibliografie:

****Istomina, Larisa.** Muzeul municipal Cahul : Ghid / Larisa Istomina, Ludmila Velixar. – Chișinău, 2003.

Velixar, Ludmila. Din istoria orașului Cahul / Ludmila Velixar // Tyragetia XI. – 2002. – P. 133-136.

Velixar, Ludmila. Muzeul din orașul Cahul la cea de-a 45 aniversare / Ludmila Velixar // Tyragetia XIII. – 2004. – P. 268-273.

Ploșniță, Elena. Velixar Ludmila // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 266-267.

Natalia-Maria Șveț

Octav BĂNCILĂ
1872-1944

Pictor român, cel mai de seamă reprezentant al realismului social în pictura românească.

S-a născut la 7 ianuarie 1872, la Botoșani. A decedat la 3 aprilie 1944, la Bu-

curești. Este fiul lui Vasile Băncilă și al Profirei, descendentă a cronicarului Ion Neculce. A rămas orfan de tată la vârsta de patru ani și a fost educat de sora sa Sofia, căsătorită cu Ion Nădejde, cel ce avea să-i descopere „vocația picturală”.

A urmat la Iași, școala primară și cursurile gimnaziului „Ștefan cel Mare” (1879-1886); Școala de Arte Frumoase din Iași (1887-1893), avându-i ca profesori pe pictorii Gheorghe Panaiteanu Bardasare și Constantin Stahi. Câștigă concursul de burse pentru străinătate cu lucrarea „Caritate” (1893) și urmează Academia de Arte Frumoase din München (1894-1898), studiind cu maestrul Raub și Gysis. Călătorește în Italia și Franța, unde vizitează muzee și studiază operele marilor maestri renascentiști.

Revenit în țară în a doua jumătate a anului 1898, pictează în atelierul din curtea Mitropoliei portretul Mitropolitului. Eliberat de influența diferitelor școli și curente, își conturează o personalitate proprie, exprimată în expozițiile personale de debut de la Teatrul Național din Iași (1900-1901), prezentând peste 100 de pânze. A frecventat Cercul democrat studentesc, fiind influențat de programul politic al revistei „Contemporanul”. Manifestă o atitudine apropiată adeptilor mișcării de stânga, care și explică simpatia sa pentru revoluția din Rusia (1905-1907) și pentru răscoala țărănilor din România (1907), ceea ce-l determină să pic-

teze tablouri pe teme de „inșpirație proletară”.

În perioada 1908-1935 și-a prezentat lucrările în cadrul unor expoziții personale și colective alături de alți mari artiști ai vremii: Gheorghe Petrașcu, Jean Alexandru Steriadi, Paul Verona, deschise la Iași și București. Expoziția de la București întrunește 30 de lucrări cu subiectele sus-menționate și devine un eveniment marcant în viața artistică a țării.

A expus: în sălile Teatrului Național, vitrinele librăriilor din Iași, Ateneul Român, sala Bibliotecii Ateneului, societatea „Arta Română”, sălile „Ileana” și „Dalles”, Salonul Moldovei.

În 1913 a pictat la Agapia, unde l-a cunoscut pe Gala Galaction, devenind prieten.

Expune pânze și în anii războiului, iar pentru atitudinile sale extremist-socialiste este temporar arestat când?. Aceste teme sociale îl izolează de cercurile artistice de elită, „oficiale”. A fost susținut de Gala Galaction.

A fost profesor de calligrafie și desen la Școala Normală „Vasile Lupu”, actualmente Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu”, și la gimnaziul „Ștefan cel Mare” din Iași (1901-1916); membru în Juriul Salonului Oficial; director al Școlii de Arte Frumoase din Iași (1916-1937).

Din punct de vedere pictural, contactul cu Academia din München l-a apropiat de maniera expresionismului. Acceptat cu greu în mediul artistic bucureștean pentru atitudinile sale revendicati-

ve, artistul și-a dobândit o mare faimă ca pictor realist, îndeosebi în rândul simplilor iubitori de frumos.

Octav Băncilă a militat în arta sa pentru o creație cu accente democratice și progresiste. A pictat tablouri cu teme muncitorești, țărănești, revoluționare, peisaje, portrete, naturi statice, flori: „Înainte de 1907”, „Sub escortă”, „După răscoale”, „Blestemul”, „Povestirea răscoalelor”, „La sfat”, „Historia”, „Gura Holdiței”, „Moara din Broșteni”, „Cap de țăran”, „Petăcarul”, „Muncitorul”, „Grevistul”, „Spălătoreasa”, „Pax”, „Portret de fata”, „Încurcat în socoteli”, „Zaraful”, „Moise Groza”, „Pace”, „Fierarii”, „Lemnarul”, „Cizmarul”, „Liliac”, „Flori în vas violet”, „Bujori”, „Flori de câmp”, „Ulcica cu maci”, „Flori” etc.

Pictorul a fost înalt apreciat de N. Tonitza, C. Moțaș, A. Pavel, E. Crăciun, M. Simionescu Râmnicăneanu, G. Cărare, V. Boureanu, I. Frunzetti, P. Comarnescu, ca fiind printre deschizătorii de drumuri noi în veacul al XX-lea în istoria picturii române, cel dintâi pictor român care a redat chipul unui muncitor într-o operă de artă.

Octav Băncilă se înscrie în arta românească ca cel mai reprezentativ pictor protestatar ce a militat pentru echitate și propășire socială. Criticul și expertul în arta românească Mircea Deac scria: „Valoarea originalității lui Băncilă constă în tablourile expresioniste și militante, veridice și critice”.

În anul 1942 a participat la expoziția colectivă a Sa-

lonului Moldovei, unde a primit Premiul Național.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 29-30.

Bibliografie selectivă:

Băncilă, Octav. Natură statică cu mere / Octav Băncilă // Artmark. Investments of passion. – București : [S. n.], 2012. – P. 52.

Băncilă, Octav. Peisaj pe Valea Agapie / Octav Băncilă // Artmark. Investments of passion. – București : [S. n.], 2012. – P. 79.

Băncilă, Octav. Țigăncușă cu batic roșu / Octav Băncilă // Artmark. Investments of passion. – București : [S. n.], 2012. – P. 61.

Băncilă, Octav. Vas cu maci / Octav Băncilă // Artmark. Investments of passion. – București : [S. n.], 2012. – P. 48.

Băncilă Octav // Dicționar de istorie. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 48.

Băncilă Octav // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol. 2 : Augustin-Bowditch. – București : Litera, 2010. – P. 358.

Hașegan, Teodor. Octav Băncilă – mentor și precursor, perspective și deschideri spre epoca modernă // Hașegan, Teodor. Profesor-artist, artist-profesor / Teodor Hașegan. – Iași : [S. n.], 2005. – P. 5-10.

Prut, Constantin. Băncilă Octav // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă și contemporană / Constantin Prut – Iași : Polirom, 2016. – P. 143.

Țarălungă, Ecaterina. Băncilă Octav // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 78.

Natalia-Maria Șveț

Galileo GALILEI
1564-1642

Ilustru fizician, matematician, astronom, filozof, poet, filolog și critic italian, întemeietorul mecanicii moderne și al științei experimentale.

S-a născut la 15 februarie 1564, la Pisa. A decedat la 8 ianuarie 1642, la Arcetri. A fost fiul unui muzician.

A urmat școala la Pisa și apoi la Florența. A studiat literatura și logica la Florența (1574). Audiază cursurile Facultății de Medicină a Universității din Pisa (1581-1585). Tot aici audiază cursurile de matematică și filosofie aristotelică, pe atunci, baza oricărei științe.

În timpul studenției, ia contact cu doctrina lui Copernic.

În 1589, a fost numit profesor la Catedra de matematică a Universității din Pisa. În 1593 se stabilește la Padova, unde i se oferă prestigioasa Catedră de matematică, geometrie și astronomie a Universității din Padova, funcție pe care a ocupat-o până în 1610. În acest timp a lucrat la o varietate de experimente, inclusiv studii asupra căderii corpurilor și publică lucrarea „Despre mișcare”.

În 1609, a auzit despre invenția telescopului în Olan-

da. Fără să fi văzut un exemplu, el a construit o versiune superioară și a făcut multe descoperiri astronomice. Telescopul său i-a permis să vadă cu o mărire de opt-nouă ori, făcând posibil să vadă că Luna avea munți și că Jupiter avea sateliți.

Tot în 1609 publică lucrarea „Astronomia nouă”, care conține primele două legi ale mișcării planetelor. Publicarea descoperirilor sale în „Mesagerul stelar” (1610) i-a adus, la curtea din Florența, faima de „metafizician”.

În 1612, a publicat lucrarea „Discursul despre corpurile plutitoare”, în care pune bazele hidrostatiei. În 1613 a publicat o lucrare despre petele solare și a prezis victoria pentru teoria lui Copernic.

Descoperirea unui centru de gravitație în afara pământului contrazice teoria lui Ptolemeu asupra cosmosului și intră în conflict cu doctrina aristoteliană, acceptată oficial de Biserica Catolică. Inchiziția ecleziastică stigmatizează drept eretică această reprezentare cosmologică și îi interzice să-și susțină teoriile. Lucrările lui sunt puse la „index”, împreună cu publicația lui Copernic „De Revolutionibus Orbium Coelestium”.

În 1623, a publicat lucrarea „Verificatorul”, o polemică privind natura cometelor, fiind dedicată lui Urban al VIII-lea, noul papă care înainte, pe vremea când se numea Mateo Barberini, se numărase printre primii săi susținători.

În 1632, la Florența, publică lucrarea „Dialog privind

cele două sisteme planetare principale”, considerată o capodoperă a științei și în care susține teoria lui Copernic. Papa Urban al VIII-lea interzice difuzarea lucrării și intențiază un proces al Inchiziției împotriva lui.

În 1633, la Roma, în fața tribunalului inchiizitorial, amenințat cu tortura și umilit, este silit să abjure public ideea că Pământul se rotește în jurul Soarelui. Se spune că, printre dinți, ar fi șoptit: „Și totuși, se învâрте”. Scăpat de arderea pe rug, dizgrațiat în cadrul unui mare spectacol public, este condamnat la închisoare pe viață, pedeapsă comutată apoi în arest la domiciliu, în casa sa din Arcetri, din vecinătatea Florenței. Deși „Dialogurile...” fuseseră interzise, cartea a devenit curând cunoscută în toată Europa protestantă.

Cartea „Discurs privind două noi științe”, publicată la Londra în 1634, o revizuire perfecționată a ultimelor lui studii despre mișcare și în general despre principiile mecanice, a constituit sursa de inspirație pentru Newton în elaborarea legii gravitației universale.

În 1637, a făcut ultima sa descoperire științifică: mișcarea lunii în zigzag.

Realizările sale sunt multiple. A elaborat una din primele descrieri ale mecanicii clasice, iar observațiile pe care le-a făcut pe bolta cerească cu ajutorul telescopului a constituit piatra de temelie a astronomiei fizice.

A fost pionier în utilizarea telescopului pentru observarea cerului nocturn.

A descoperit: petele solare, munții și craterile lunare,

ale căror umbre se schimbă odată cu poziția Soarelui; cei patru sateliți ai planetei Jupiter, cunoscuți acum sub numele de luni galileene: Io, Ganimede, Europa și Callisto; fazele lui Venus, descrise semilunare în schimbare, precum cele ale Lunii; structura solară a Căii Lactee. Prin retorica sa, susținută prin raționamente matematice, a contribuit la statornicirea modelului heliocentric al sistemului solar ca o revoluție în știință.

A inventat o mașină de calcul pentru soluțiile practice în problemele matematice. A descoperit legile căderii corpurilor și traiectoria parabolică a proiectilelor, a studiat mișcarea pendulului, a cercetat mecanica și rezistența materialelor etc.

Descoperirile sale au subminat ideile tradiționale despre un cosmos perfect și neschimbat, cu Pământul în centrul său.

350 de ani după moartea sa, în 1992, Vaticanul a recunoscut valoarea științifică a ideilor lui Galileo Galilei, reabilitându-l și absolvindu-l de acuzația de erezie.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 61-63; „Calendar Național 2009”. – Chișinău, 2008. – P. 64-65.

Bibliografie selectivă:

Galilei, Galileo. Scrisori copernicane = Lettere copernicane / Galileo Galilei ; trad. din it. și note de Smaranda Bratu Elian, Gheorghie Stratan. – București : Humanitas, 2010. – 320 p. : portr. – (Biblioteca italiană).

Atkins, Peter. Amprenta lui Galileo : Cele 10 mari idei ale ști-

inței / Peter Atkins. – București : ALL, 2008. – 378 p.

Paler, Octavian. Apărarea lui Galilei / Octavian Paler ; pref. de Bianca Burța-Cernat. – Iași : Polirom, 2009. – 198 p.

Popper, Jacob. Omul și umbra : Cronica unei erezii : [Galileo Galilei : roman] / Jacob Popper. – Iași : Junimea, 1992. – 325 p.

Balandin, R. K. Galilei Galileo // Balandin, R. K. 100 mari genii / R. K. Balandin. – București : EuroPress Group, 2007. – P. 278-280.

Chiorcea, Nicolae. Galilei Galileo // Chiorcea, Nicolae. Titani ai științei / Nicolae Chiorcea. – București : Lucman, 2005. – P. 70-80.

Collinson, Diané. Galileo Galilei / Diané Collinson // Collinson, Diané. Dicționar de filozofi occidentali. – București : Nemira, 1999. – P. 81-86.

Galilei Galileo // Dicționar inventatori și invenții. – București : Editura Tehnică, 2001. – P. 432-434.

Galilei Galileo // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol. 6 : Evans - Goodpasture. – București : Litera, 2010. – P. 206-210.

Galilei Galileo // Marea carte despre personalități. – București : Litera Internațional, 2006. – P. 15-16.

Hart, Michael H. Galilei Galileo // Hart, Michael H. 100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii / Michael H. Hart. – București : Sirius, 2004. – P. 167.

Lozovanu, Constantin. Noua știință europeană în opera lui Galileo Galilei // Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Conferință științifică interuniversitară : Materialele comunicărilor științifice, 4 aprilie 2008 / Constantin Lozovanu. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 76-81.

Schmidle, Nicholas. A very rare book : The mystery surrounding a copy of Galileo's pivotal treatise / Nicholas Schmidle // The New Yorker. – 2013. – Vol. 89, Nr 41 (December). – P. 62-73.

Simmons, John. Galileo Galilei și noua știință // Simmons, John. 100 cei mai mari savanți ai lumii / John Simmons – București : Lider, 2002. – P. 33-36.

Natalia-Maria Șveț.

**Dumitru
UNGUREANU**
1942

Specialist în domeniul alimentării cu apă, doctor în științe tehnice, profesor universitar.

S-a născut la 9 ianuarie 1942, la Mingir, Hâncești.

După absolvirea școlii medii de cultură generală din Mingir, urmează studiile la Institutul de Construcții din Kiev (1958-1963), specializarea inginer în managementul apelor. A urmat doctorantura (1966-1969) la Institutul de Construcții din Sankt Petersburg, Rusia, unde în 1971 și-a susținut teza cu tema „Epurarea apelor uzate”. A făcut stagii de perfecționare în instituții de prestigiu din diferite țări: Universitatea „Politehnică” din București; Institutul Național de Științe Aplicate din Lyon; Institutul Tehnologic Regal din Suedia. A avut stagieri și în Ucraina (1958, 1963, 1964-1965), Polonia (1967, 1998), Rusia (1963-1964, 1966-1971), Ungaria (1977), Franța (1977), Germania (1999), SUA (2002-2003).

În 1963 a fost șef de grup la Trustul „Moldsantehmont”, Direcția de Inginerie Sanitară. Își începe cariera profesională în calitate de profesor la Colegiul

de Construcții din Chișinău (1965-1966). Activează la Universitatea Tehnică a Moldovei ca asistent, lector superior, prodecan, șef al Catedrei alimentare cu apă și canalizări (1971-1984), actualmente Ecotehnie, management ecologic și ingineria apelor UNESCO. A deținut funcția de decan al Facultății de Ingineri-Constructori, fără frecvență (1977-1981), actualmente Facultatea „Inginerie civilă”. A fost numit în funcția de prorector pentru munca didactică (1994), fiind responsabil și de secțiile serală și cu frecvență redusă. A ocupat funcția de vicerector pentru educație, practică în producție și relații cu colegiile afiliate Universității Tehnice din Republica Moldova. Profesor la Catedra de ecotehnie, managementul mediului și ingineria apelor UNESCO.

În calitate de profesor universitar ține mai multe cursuri și cicluri: „Dezvoltarea durabilă”, „Managementul apelor”, „Evaluarea impactului de mediu”, „Managementul deșeurilor”, „Hidrologia și hidrogeologia aplicată”.

A efectuat cercetări științifice în domeniul sistemelor de alimentare cu apă și canalizări, a ocrotirii mediului înconjurător. A lansat contribuții renovabile de energie, tratării deșeurilor lichide organice, tratării apelor de suprafață și subterane.

A lucrat și la următoarele teme științifice: „Raionarea biologică a bazinelor acvatice din Republica Moldova” (în colab.); „Ecologia ca ști-

ință fundamentală interdisciplinară de specializare” (în colab.); „Nămolurile de defecație de la fabricile de zahăr cu sursă de răspândire a nematozilor fitoparaziți” (în colab.); „Încărcătura parazită a nămolului de la stațiile de epurare a apelor uzate” (în colab.); „Tratarea apelor din bazinele acvatice subterane din Republica Moldova” (în colab.).

Activitățile-cheie de cercetare sunt: managementul universitar; protecția mediului; apele reziduale și tratamentul cu nămol; studii inginerești pentru dezvoltarea durabilă; surse de energie regenerabilă.

Participant, cu referate și comunicări, la mai multe foruri științifice naționale și internaționale.

A publicat peste 150 de lucrări științifice, inclusiv monografii, manuale, articole, lucrări metodice etc.: „Epurarea avansată a apelor reziduale de la porcine”; „Energia regenerabilă: Studii de fezabilitate” (în colab.); „Managementul apelor” (în colab.); „Dicționar de instalații pentru construcții: român-rus” (în colab.); „Proiectarea stațiilor de epurare a apelor uzate orășenești” (în colab.); „Epurarea mecanică a apelor uzate” (în colab.); „Tehnologia lucrărilor de construcție - montaj ale rețelelor de alimentare cu apă și canalizare : Îndrumar metodic pentru proiectul de an” (în colab.); „Proiectarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare” (în colab) etc.

A elaborat cursuri de prelegeri: „Managementul apelor uzate” (în colab.); „Lăcătuș de lucrări de inter-

venție și reconstrucție: Suport de curs” (în colab.) etc.

Membru al Consiliului de Stat în Expertiza Ecologică a Ministerului Mediului din Republica Moldova. Membru al unor asociații profesionale: Asociația Română de Ingineri Instalatori; Asociația Română a Apei; Asociația Inginerilor din Republica Moldova. Este membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 27-28.

Bibliografie selectivă:

Ioneț, Ion. Lăcătuș de lucrări de intervenție și reconstrucție : Suport de curs / Ion Ioneț, Dumitru Ungureanu ; Institutul de Formare a Capacităților Profesionale. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 114 p.

Managementul apelor : Manual / Dumitru Ungureanu, Radu Droboț, Aurel Varduca [et al.]. – Chișinău : UTM, 2006. – 510 p. : il.

Proiectarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare : Indicații metodice pentru proiectul de an / Sergiu Calos, Ion Ioneț, Mihaela-Anca Contășel [et al.] ; red. resp.: Dumitru Ungureanu ; Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Urbanism și Arhitectură. – Chișinău : UTM, 2011. – 92 p. : tab.

Tehnologia lucrărilor de construcție – montaj ale rețelelor de alimentare cu apă și canalizare : Îndrumar metodic pentru proiectul de an / Ion Ioneț, Natalia Ciobanu [et al.] ; red. resp.: Dumitru Ungureanu ; Universitatea Tehnică a Moldovei. – Chișinău : UTM, 2012. – 119 p. : tab., fig.

Ungureanu, Dumitru. Epurarea mecanică a apelor uzate. Partea a 2-a / Dumitru Ungureanu, Iacob Liurca ; red. resp.: Sergiu Calos. – Chișinău : UTM, 2013. – 100 p. : fig

Degradarea fermentativă a bi-

omasei lignocelulozice pentru producerea biogazului : Metode de preprocesare / Dumitru Ungureanu, Victor Covaliov, Olga Covaliova [et al.] // Științe reale și ale naturii. – 2014. – Nr 1 (71). – P. 130-134.

SCADA system application in wastewater treatment plants / Dumitru Ungureanu, Natalia Ciobanu, Valeriu Butnaru [et al.] // Meridian ingineresc. – 2016. – Nr 4. – P. 53-57.

Unele aspecte ale poluării solurilor cu pesticide organoclorurate / Dumitru Ungureanu, Liliana Juc, Tatiana Stratulat [et al.] // Mediul ambiant. – 2007. – Nr 1 (31). – P. 9-16.

Ungureanu, Dumitru. Aspecte teoretice și practice a perfecționării proceselor de obținere a biogazului / Dumitru Ungureanu, Victor Covaliov, Olga Covaliova // Problemele energiei regionale. – 2012. – Nr 1 (18). – P. 102-114.

Ungureanu, Dumitru. Considerații despre decantoarele lamelare / tubulare pentru sedimentarea materiilor în suspensie în stațiile de epurare a apelor uzate / Dumitru Ungureanu, Vasile Vârlan // Probleme actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului. – Chișinău : Bons Offices, 2021. – P. 329-334.

Ungureanu, Dumitru. Procese tehnologice de obținere a biogazului în sistemele de epurare anaerobă a apelor reziduale / Dumitru Ungureanu, Victor Covaliov // Intellectus. – 2007. – Nr 1. – P. 69-73.

Ungureanu, Dumitru. Soluții moderne pentru stații de capacitate mică pentru epurarea apelor uzate comunale / Dumitru Ungureanu, Natalia Ciobanu // Energie, eficiență, ecologie și educație. – 2017. – P. 248-256.

Ungureanu, Dumitru. Valorificarea energetică a deșeurilor comunale/municipale în economia circulară / Dumitru Ungureanu, Ludmila Vârlan, Diana Sirețeanu // Energie, eficiență, ecologie și educație. – 2018. – P. 21-30.

Концепция эколого-энергоэффективности процессов обработки органических отходов / Думитру Унгуряну, Виктор Ковалев, Ольга Ковалева [et al.] // Intellectus. – 2018. – Nr 3. – P. 91-104.

Стимулирование процессов

метаногенного брожения жидких органических отходов / Думитру Унгуряну, Виктор Ковалев, Ольга Ковалева [et al.] // *Științe reale și ale naturii*. – 2012. – Nr 1 (51). – P. 160-168.

Dumitru Ungureanu // *Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat*. Vol. 8 : Li.-M. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 481.

Dumitru Ungureanu // *Universitatea Tehnică a Moldovei : (1964-2004)*. – Chișinău : Museum, 2004. – P. 51.

Natalia-Maria Șveț

Anatol COROBCEANU 1922-1976

Om de cultură și activist politic, redactor.

S-a născut la 10 ianuarie 1922, la Soroca. A decedat la 16 noiembrie 1976, la Chișinău, în urma unui atac de cord.

Descendent dintr-o veche familie de intelectuali basarabeni.

Și-a făcut studiile la liceele din Soroca și Tighina. În 1940 se înscrie la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic din Chișinău.

A participat la război (1941-1944) ca cercetaș-radiotelegrafist în spatele frontului german, în componența unor unități de partizani din Bielorusia, Ucraina și Carpați.

A fost colaborator al ziarului „Tinerimea Moldovei”, apoi redactor-șef la Sectorul

de traduceri al Institutului de Istorie al PCM, iar concomitent face studii de drept. Între anii 1953-1960 a ocupat funcția de viceministru al Culturii din fosta RSSM. Din 1960 e încadrat în munca de partid: secretarul doi al Comitetului orașenesc al P.C.M. din Chișinău, șeful Secției administrative a C.C. al P.C.M., vicepreședinte al Comitetului Republican de Control de Partid și de Stat. Din 1963 și până în 1970 a fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al RSSM, ocupându-se de problemele dezvoltării culturii, învățământului, științei, medicinei și ocrotirii sociale.

Pe parcursul a două decenii, din inițiativa și cu susținerea sa, prin localitățile republicii au apărut școli de muzică și de artă plastică, librării.

De numele lui sunt legate nemijlocit multe și frumoase izbânzii obținute în viața spirituală a societății din Moldova: inaugurarea Aleii Clasicilor în Grădina Publică din Chișinău, deschiderea Academiei de Științe a Moldovei, înființarea studioului „Moldova-film”, a Televiziunii Naționale, a Teatrului de Operă și Ballet, a teatrelor „Luceafărul” (Chișinău) și „Vasile Alecsandri” (Bălți), a Institutului de Arte, a Muzeului Republican de Literatură „D. Cantemir”, a Muzeului de Istorie din Cahul, a Conacului familiei Ralli din Dolna, a Casei memoriale „Alexei Mateevici”, a „Orheiului Vechi”, editarea unor ediții completate și îmbunătățite ale operelor clasicilor noștri, primele turnee ale tea-

trelor din Chișinău în România și invers.

Mulți oameni de seamă au beneficiat de ajutorul lui practic, material și moral. A ajutat, a ocrotit și a îndrumat multe talente autentice.

La 16 noiembrie 1970, fiind un lider neoficial, dar și nonconformist al intelectualității basarabene, a fost învinuit de „pasivitate” în lupta cu „manifestările naționaliste” și eliberat din funcție, trimis să lucreze conform specialității, în funcția de loțitor al ministrului justiției din RSSM, post deținut până în 16 noiembrie 1976.

Numele lui Anatol Corobceanu îl poartă una din străzile municipiului Chișinău.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 31-32; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 28.

Bibliografie selectivă:

Un destin în văltoare : Anatol Corobceanu în amintirile celor ce i-au stat în preajmă / alcăt.: Leonid Cemortan, Gheorghe Cincilei. – Chișinău : Tipografia Centrală, 1996. – 110 p. : fot.

Baciu, Gheorghe. Anatol Corobceanu // Baciu, Gheorghe. Personalități de viță moldavă / Gheorghe Baciu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 194-197.

Budeanu, Gheorghe. Înaintașii noștri : Anatol Corobceanu, omul care a făcut istorie / Gheorghe Budeanu // *Revista Institutului Național al Justiției*. – 2013. – Nr 4. – P. 61.

Cemortan, Leonid. Promotor al culturii și artei naționale : 70 de ani de la nașterea lui Anatol Corobceanu / Leonid Cemortan // *Arta '92*. – Chișinău : [S. n.], 1992. – P. 125-128.

Corobceanu Anatol // *Dicționar de istorie*. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 123.

Corobceanu Anatol // Dicționar enciclopedic ilustrat. – Chișinău : Cartier, 1999. – P. 1260.

Gherman, Diomid. O personalitate care a pregătit renașterea națională / Diomid Gherman // Literatura și arta. – 2013. – 17 ian. – P. 7.

Moraru, Anton. Soarta omului de stat Anatol Corobceanu / Anton Moraru // Literatura și arta. – 2013. – 10 ian. – P. 7.

Natalia-Maria Șveț

Leonida I. COLESCU
1872-1940

Statistician, demograf, economist, doctor în științe economice și financiare, profesor, unul din întemeietorul statisticii românești.

S-a născut la 11 ianuarie 1872, la București. A decedat la 4 iunie 1940.

Și-a făcut studiile la liceul „Sf. Sava”, pe care-l absolvă în 1888.

Și-a continuat studiile la Universitatea din București, Facultatea de drept, și susține licența în drept în 1892. În următorii ani a făcut studii în afara țării: la Paris, München și Bruxelles, unde a obținut, în 1897, doctoratul în științe economice și financiare.

La reîntoarcerea în țară, a obținut funcția de director general al Serviciului Statisticii Generale a Statului, funcție pe care o va îndeplini pentru 23 de ani. În această calitate a prezidat

Consiliul Superior al Statisticii, a editat Buletinul Statistic General al României (între 1899-1922), a elaborat statistici oficiale, care au stat la baza fundamentării conducerii moderne a statului român întemeiată pe date obținute în mod științific (recensămintele populației, recensăminte agricole, statistica profesiunilor etc.). A organizat și a condus recensămintele populației din 1899 și 1912, precum și ancheta industrială din 1901-1902. În 1910 a înființat Biblioteca Economică Română. A fost administrator al Institutului Economic Român (1923-1930). Ulterior a activat ca profesor, a predat demografia la Școala de Statistică, înființată în 1930.

A publicat numeroase articole și studii statistice, demografice și economice, lucrări care reprezintă și astăzi un real interes atât pentru teoreticienii și practicienii din domeniile statisticii, demografiei, economiei și finanțelor, cât și pentru cercetătorii care se ocupă de istoria economică și istoria gândirii economice românești. Studiile sale se orientează spre rezultatele unor recensăminte statistice, cu o preocupare deosebită pentru analiza critică a activității economice și sociale. Printre lucrările de valoare pe care le-a semnat sunt: „Necesitatea unui anuar statistic al României” (1889), „La loi rurale de 1864 et la statistique des paysans devenus propriétaires” (Legea rurală din 1864 și statistica țăranilor deveniți proprietari, 1900),

„Population de la Roumanie” (1903), „Ancheta industrială a României” (1904), „Progresele economice ale României” (1907), „Știutorii de carte din România în 1912”, „Dicționarul statistic al României” în 2 vol. (1914), „Le commerce extérieur de la Roumanie avant et après la guerre mondiale” (1926) ș.a.

Organizațiilor și publicațiilor interesate din străinătate le-a furnizat regulat date statistice relevante traduse în limbi de circulație internațională, în special în franceză.

A fost membru al Institutului Internațional de Statistică și al Societății de Statistică din Paris (1932). A participat în calitate de expert guvernamental la Conferința statisticienilor organizată de Societatea Națiunilor în 1928. A participat la numeroase conferințe și congrese internaționale de statistică: la Berlin (1903), Paris (1911), Haga (1911) și Viena (1914), ca director al Direcției Generale de Statistică din România, prezentând o serie de comunicări științifice bine documentate.

Bibliografie:

Colescu, Leonida. Analiza rezultatelor recensământului general al populației României de la 1899 / Leonida Colescu. – București : Institutul Central de Statistică ; Imprimeria națională, 1944. – 143 p.

Văcărel, Iulian. Leonida Colescu : Viața și opera / Iulian Văcărel // Studii de istorie economică și istoria gândirii economice. Vol. VI. – București : Editura Academiei Române, 2004. – P. 187-200.

Ștefănescu, Ștefan. Colescu Leonid I. // Enciclopedia istoriografiei românești / coord. șt.: Ștefan Ștefănescu ; aut.: Adolf Ambruster, Dan Berindei, Nicolae Bocșan [et al.]. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 100-101.

Maria Ciobanu

Victoria TCACENCO
1962

Muzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, manager muzical.

S-a născut la 12 ianuarie 1962 în orașul Odesa, Ucraina. Din 1962 este stabilită cu familia la Tighina, iar din 1969 la Chișinău.

Studiază la Școala medie nr. 55 (1969-1977) și Școala de Muzică nr. 2 din Chișinău (azi Școala de Arte „Alexei Stârcea”) (1972-1977). În 1981 a absolvit cu mențiune Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” (azi Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga” din Chișinău), specialitățile Pian și Teoria muzicii. După absolvire a fost înmatriculată la studii la Facultatea Arta Muzicală, specialitatea Muzicologie, la Conservatorul Moldovenesc de Stat „G. Musicescu” (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1981-1986), absolvind cu mențiune. Urmează studiile post-universitare Arta

muzicală, la Conservatorul „P. I. Ceaikovski” din Moscova (1987-1990). În 1992 susține teza de doctor în studiul artelor cu tema: „Проблемы рок-оперы (на примере музыкально-сценической сочинений А. Рыбникова)” („Problemele operii rock (pe baza creațiilor lui A. Rybnikov”). Obține gradul științific de doctor în studiul artelor (1993).

Își începe activitatea profesională în calitate de lector în cadrul Catedrei muzicologie și compoziție a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (1986-1987). Din anul 1990 și-a continuat activitatea la aceeași instituție, parcurgând treptele cadrului didactic: lector, lector superior, conferențiar universitar, profesor universitar. Exerciță funcția de șef al Secției integrare europeană și mobilitate academică (din 2002).

Predă cursurile la disciplinele: Istoria muzicii ușoare, Solfegiu, Armonia, Armonia jazz, Stilistica interpretării vocale, Practica de descifrare, Management cultural-artistic, Fundraising, Proiecte culturale internaționale ș.a.

Profesor invitat la Universitatea Wyoming, SUA (2013).

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și activitate științifică la Institutul Patrimoniului Cultural, Centrul Studiul Artelor al Academiei de Științe a Moldovei, în calitate de cercetător științific superior (2007-2017). Domeniul de cercetare: istoria și teoria muzicii ușoare din Republica Moldova (jazz, rock, mu-

sical, opera rock, rap etc.).

Semnează circa 60 de publicații, dintre care 11 articole în ediții de referință din SUA, Marea Britanie și Germania: „Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie der Musik” (Kassel, Bärenreiter-Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. KG, 1999, 2000, 2004-2007); „The New Grove Dictionary of Music and Musicians” (London, Macmillan Press, 2001); „The SAGE International Encyclopedia of Music and Culture” (Thousand Oaks, Sage Publications, 2019) ș.a. De asemenea, semnează 4 capitole în monografiile colective: „Arta muzicală din Republica Moldova: Istorie și modernitate” (Chișinău, Grafema Libris, 2009); „Maria Bieșu – vocație și destin artistic” (Chișinău, F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2010); „Politicile culturale locale ca stimulent al schimbării” (Chișinău, Arc, 2011); „Mihai Volontir sau despre vocația omenescului” (Știința, 2011).

Este autorul manualului „Istoria muzicii ușoare și jazz” (2019). A elaborat un șir de lucrări științifico-metodice, dintre care: „Jazzul în literatura științifică modernă: trecere în revistă: Ghid metodologic” (2019); „Hip-hop-ul și rapul ca fenomene culturale și muzicale: estetică, stilistică, evoluție: Suport metodic” (2019) ș.a.

Este conducător științific al tezelor de licență, magistrul și doctor (din 1991). Sub îndrumarea sa au fost susținute 3 teze de doctor, iar 4 teze de doctor sunt în

curs de susținere.

A participat la multiple stații atât în Republica Moldova, precum și în străinătate: „Innovative Cultural Policies and Cultural Management in societies in transition” (Central European University, Budapesta, Ungaria, 1998); Workshop-ul de management artistic „From There to Here” (Amsterdam-Maastricht Summer University, Olanda, 1999); International Summer Academy project workshop „Arts management forum” (International Centre for Cultural Management, Salzburg, Austria, 2000); Workshop-ul de Team building (Education for Democracy, Polonia, 2007) ș.a.

Mobilitate academică: Universitatea din Lund, Suedia (2014); Conservatorul „Agostino Steffani”, Castel-franco, Italia (2017, 2019).

Pe parcursul activității sale a participat la conferințe științifice naționale și internaționale organizate în Republica Moldova (AȘM, AMTAP, din 2002-prezent), România (Universitatea de Vest din Timișoara, 2010), Federația Rusă (Conservatorul din Rostov-pe-Don, 2015; Magnitogorsk, 2018-2020).

Participă la proiecte și programe ale Uniunii Europene în calitate de: formator local al proiectelor internaționale, expert local al Programului „EuroEastCulture, Cultural Policy Exchange Workshop (2013); coordonator în Republica Moldova al Programului HUMERIA/Erasmus Mundus Action II (2013-2016); expert național al Programului „HORIZON 2020” (2014-

2015); coordonator cultural pentru Republica Moldova al Programului Parteneriatului Estic „Cultura și Creativitatea”, Fundația Soros-Moldova (2015-2016); evaluator extern al Programului „Joint Research Programme HERA” (Humanities at the European Research Area) (2018); manager/expert din partea AMTAP al proiectelor „Erasmus+Towards European university lifelong learning model in Moldova/COMPASS” (2019-2021) și „Connecting universities-industry through smart entrepreneurial cooperation and competitive intelligence of students in Moldova, Georgia and Armenia”/CONNECT” (2021-2025).

De asemenea, în scopul dezvoltării potențialului sectorului cultural din Republica Moldova, a participat în proiecte inițiate de către Fundația Culturală Europeană (Amsterdam) și Fundația Soros-Moldova „Visions on cultural development of Moldova”, „Reinforcing Moldova’s development capacities by strengthening its cultural sector”, „Trio” (European Cultural Foundation, Regatul de Jos și Fundația Soros-Moldova) (2007-2013); precum și în Programul Parteneriatului Estic „EuroEastCulture” (2011-2015).

Manager cultural independent, fondator și președinte al ONG-ului „Music Unlimited” (1998), a înființat festivalurile internaționale: „Jazz Weekend”, ediția I (1999), ediția II (2000), „NewImproMusicFest” (2001). Organiza-

tor și promotor al proiectelor muzicale educaționale: „Improvizație pentru tinerii compozitori” (1998), „Jazz Duo” (2000); Workshop-ul de muzică electro-acustică (1999, 2000). Din 1998, în calitate de producător muzical promovează pe piața artistică autohtonă CD-urile de jazz înregistrate de Geta Burlacu și Univox Vocal Band.

Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (1995). Oponent oficial și membru al Consiliului științific specializat la susținerea tezelor de doctor (din 2009); membru al comisiei de jurizare: a Concursului muzical Eurovision, selecția națională (2012, 2013, 2019), și al Concursului de compoziție și muzicologie al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (2019).

Deținătoare a mai multor premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova pentru lucrări științifice (1994-2021), precum: Premiul „Vladimir Axionov”, pentru articolul „Rap in the Republic of Moldova: some reflections”, în cadrul celei de-a XXV-a ediție a Concursului de Compoziție și Muzicologie (2020), și Premiul special pentru promovarea segmentului muzicii ușoare, rock și jazz la forurile științifice internaționale pentru articolul „Рок-музыка в Республике Молдова как область межкультурного диалога (на примере телевизионного проекта „Пушкин. 215”)) (Muzica rock din Republica Moldova ca domeniu al dialogului

intercultural [pe baza proiectului televizat „Puşkin. 215”]) (2021) ș.a. Menționată cu Diplomă de onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2020).

Bibliografie selectivă:

Arta muzicală din Republica Moldova : Istorie și modernitate / Victor Ghilaș, Vasile Chiselită, Victoria Tcacenco [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2009. – 952 p.

****Tcacenco, Victoria.** Istoria muzicii ușoare și jazz : Manual / Victoria Tcacenco. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 64 p.

****Tcacenco, Victoria.** Jazzul în literatura științifică modernă : trecere în revistă : Ghid metodologic / Victoria Tcacenco ; red. șt.: Victoria Melnic ; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 35 p.

****Tcacenco, Victoria.** Hip-hop-ul și rap-ul ca fenomene culturale și muzicale : estetică, stilistică, evoluție : Suport metodic / Victoria Tcacenco ; red. șt.: Diana Bunea ; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 24 p.

****Viziuni de viitor : politica culturală a Republicii Moldova de la schimbări la viabilitate = Взгляд в будущее : культурная политика Республики Молдова от перемен к стабильности = Vision on cultural policy of Moldova : from changes to sustainability / resp. de ed.: Victoria Tcacenco. – Chișinău : Arc, 2009. – 158 p.**

Aga, Людмила. Путь к совершенству... / Людмила Ага ; науч. ред.: Виктория Ткаченко ; ред.: Алла Коркина. – Chișinău : Grafic-Design, 2017. – 100 p. : fot.

Самбриш, Елена. История мировой музыки XX века : (Европа, США) : Учебное пособие / Елена Самбриш ; науч. ред.: Виктория Ткаченко. – Кишинэу : USM, 2021. – 312 p.

****Ткаченко, Виктория.** Методика анализа явлений рок-культуры : Методическая разработка по курсу „Массовые музыкальные жанры”. – Кишинэу : Государственный Университет Искусств, 1991. – 64 с.

Tcacenco, Victoria. „Cultura este foarte importantă pentru a putea simți esența vieții” [Resursă electronică] / Victoria Tcacenco // <https://www.culturepartnership.eu/ro/article/victoria-tcacenco> (accesat: 24.09.2021).

****Tcacenco, Victoria.** Din istoria muzicii de estradă din Republica Moldova / Victoria Tcacenco // Arta muzicală din Republica Moldova : Istorie și modernitate. – Chișinău : Grafema Libris, 2009. – P. 872-917.

Tcacenco, Victoria. Elemente de gestionare a artelor interpretative / Victoria Tcacenco // Politicile culturale locale ca stimulente al schimbării = Разработка местной культурной политики : катализатор перемен / Corina Răceanu, Veaceslav Reabcinschi, Mariangela Lavanda [et. al.]. – Chișinău : Arc, 2011. – P. 80-99.

Tcacenco, Victoria. Fenomenul standardului jazzistic în repertoriul formației „UNIVOX VOCAL BAND” / Victoria Tcacenco // Arta. Seria Audiovizuale. Muzică, teatru, cinema. – 2017. – Nr 2. – P. 47-53.

****Tcacenco, Victoria.** Istoria muzicii de estradă din Republica Moldova din perspectiva secolului XXI / Victoria Tcacenco // Orizonturi ale artei secolelor XIX-XX din perspectiva secolului XXI : Simpozion. – Timișoara : Eurostampa ; Aegis, 2010. – P. 331-342.

Tcacenco, Victoria. Jazzul în contextul postmodernismului : repere teoretice / Victoria Tcacenco // Arta. – 2019. – Nr 2. – P. 60-63.

****Tcacenco, Victoria.** Moldova : Modern and Contemporary Performance Practice / Rodney Garnett, Victoria Tcacenco, Diana Bunea // The SAGE International Encyclopedia of Music and Culture. – [S. l. : s. n.], 2019. – P. 1466-1468.

Tcacenco, Victoria. Rap în the Republic of Moldova : some reflections / Victoria Tcacenco // Arta. Seria Arte Audiovizuale : Ser. nouă. – 2018. – Vol. XXVII, Nr 2. – P. 64-69.

Tcacenco, Victoria. „Океан Ельзи” versus „Zdob și Zdub” : repere comparative / Victoria Tcacenco // Arta. – 2014. – Vol. XXIII, Nr 2 – P. 45-51.

Tcacenco, Victoria. Unele aspecte semantice ale rock-ului

autohton din anii 2000 / Victoria Tcacenco // Arta. Seria Audiovizuale. – 2013. – Nr 1 (18). – P. 48-53.

****Ткаченко, Виктория.** Шико Аранов как основоположник традиций оркестрового джаза в Республике Молдова / Виктория Ткаченко // Южно-российский музыкальный альманах. – 2015. – Nr 2 (19). – С. 76-83.

Tcacenco Victoria – profesor universitar, doctor în studiul artelor, șef Secție integrare europeană și mobilitate academică [Resursă electronică] // https://amtap.md/assets/pdf/1549611650tcacenco_victoria_cv.pdf (accesat: 24.09.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Sabba ȘTEFĂNESCU
1857-1931

Geolog român, paleontolog, doctor în științe geologice și paleontologice, profesor universitar și cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 12 ianuarie 1857, la Craiova. A decedat la 16 august 1931, la Sinaia.

A absolvit Liceul „Carol I” din Craiova în 1875. Și-a continuat studiile la Facultatea de Științe din București și concomitent, la Sorbona, Franța, unde și-a luat licența în științe naturale (1879).

Primele sale cercetări științifice (1882-1886) sunt de geologie, studii preparatoare pentru harta României.

A studiat terenurile terțiare românești, ceea ce a făcut obiectul mai multor comunicări către Societatea Geologică a Franței. În 1897 a obținut doctoratul în geologie și paleontologie la Universitatea din Paris la tema: „Studii asupra terenurilor terțiare din România. Contribuție la studiul stratigrafic”.

Din 1881 a fost profesor de științe naturale la Școala Comercială și la liceul „Sf. Sava” din București, al cărui director a devenit (1893-1904). În același timp a lucrat la prima hartă geologică a României, întocmită în acea perioadă de Biroul Geologic condus de Grigore Ștefănescu. În 1904 a fost profesor la Universitatea din Iași. În 1905 a fost numit titular al unei noi Catedre de paleontologie a Universității din București, apărută în urma diviziunii treptate a Catedrei inițiale de geologie, mineralogie și paleontologie, care a fost fondată în 1864.

Una din preocupările sale a fost dezvoltarea unui Laborator de paleontologie pe lângă catedră, pe care l-a înzestrat cu colecția sa proprie și din alte donații (1907). A cercetat resturile de proboscidiieni din poliocen și pleistocen, al cărui rezultat este lucrarea „Sur l'organisation des mollaires et sur la phylogénie des éléphants et mastodontes” (30 note prezentate la Academia de Științe din Paris, 1913-1924).

În 1907 a fost deputat și în 1913 a fost ales senator de Ilfov. În timpul ocupației germane a Bucureștiului

(1917), a plecat într-o misiune diplomatică la Paris, trecând prin Rusia și ajungând în Scoția. A revenit în țară în 1921 și a continuat activitatea didactică în calitate de profesor de paleontologie la Universitatea din București (1921-1929). A fost membru al Biroului Geologic și al Comitetului Societății Geografice Române, în cadrul căruia a realizat lucrările științifice sub conducerea lui Grigore Ștefănescu.

S-a preocupat de studii geologice în vederea alcătuirii hărții geologice a României (1882-1886). Astfel au apărut monografiile geologice ale județelor Argeș, Dolj și Mehedinți. Rezultatele studiilor și cercetărilor științifice se regăsesc în operele profesorului, printre care sunt: „Studii asupra terenurilor terțiare din România. Contribuție la studiul stratigrafic” (1897), „Biologie” (3 vol., 1887-1889), „Geologie” (1892), „Mineralogie” (1892), „L'extension des couches sarmatiques en Valachie et Moldavie” (1894), „L'âge géologique des conglomerats tertiaires de la Muntenia” (1894), „Contribution a l'étude des faunes éogène et neogène de Roumanie” (1897), „Etude sur les terrains Tertiaire de la 2 Roumanie. Contribution á l'étude des faunes Sarmatique. Pontique et Levantine” (1897), „Etude sur les terrains Tertiaire de la Roumanie. Contributions á l'étude stratigraphique” (1897), „Notes sur l'organisation des mollaires et mastodontes” (1927) ș.a.

În 1983 a fost ales mem-

bru corespondent al Academiei Române.

Bibliografie selectivă:

Istoria științelor în România : Geologia. Geofizica. Geodezia. Geografia / red.: Sabba Ștefănescu, G. Murgeanu, Vintilă Mihăilescu. – București : Ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1977. – 323 p.

Rusu, Dorina N. Ștefănescu Sabba // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-1999 : Dicționar / Doina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1999. – P. 805.

Ștefănescu, Sabba // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 378-379.

Țarălungă, Ecaterina. Ștefănescu Sabba // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 752.

Maria S. Ciobanu

Ion SCUTARU
1932

Specialist în medicină veterinară, doctor habilitat, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 13 ianuarie 1932 în s. Goleni, r-nul Ocnița (azi Edineț). Și-a făcut studiile primare și medii incomplete în satul natal. Și-a continuat studiile la Colegiul Zooveterinar din Grinăuți, pe care-l absolvă

în 1950. Ulterior și-a făcut studiile la Facultatea de Medicină veterinară a Institutului Zooveterinar din or. Lvov, Ucraina (1951-1956).

În 1964 a susținut teza de doctor în științe la Institutul Unional de Helminologie „K. I. Șkreabin” din Moscova, cu tema „Biologia cestodei și epizootologia helmintozelor de bază la găini în RSSM”. A continuat activitatea de cercetare, și în 1983 a susținut la Moscova teza de doctor habilitat în medicină veterinară cu tema: „Profilaxia maladiilor Newcastle la păsări în condițiile agriculturii industriale”. Ulterior i s-a conferit titlul didactico-științific de profesor universitar (1988).

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de felcer veterinar în s. Ruseni (Ocnița) (1950-1951), apoi s-a transferat în s. Mărculești, unde a fost medic veterinar principal (1951-1956) și concomitent a fost șef al sectorului sanitar veterinar din s. Gura Căinari (Florești) (1956-1959).

Activitatea de cercetare științifică și-a început-o în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Zootehnicii și Medicinii Veterinare din Moldova (1960). Domeniul său de cercetare a fost bolile infecțioase aviare la păsări.

Între anii 1964-1971 a exercitat funcția de șef al Laboratorului de boli aviare, director adjunct pentru activitatea științifică (1972-1974), director al filialei Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Zootehnicii și Medicinii Veterinare din Moldova,

colaborator științific superior, specialitatea Epizootologie, microbiologie, virusologie (1974), director adjunct al Asociației Științifice de Producere „Moldpțișeprom” și șef al secției de Boli Aviare (1974-1986).

Între anii 1986-1999 a desfășurat activitate didactică la Universitatea Agrară de Stat în calitate de șef de Catedră de Epizootologie. Ulterior a activat în calitate de profesor universitar la aceeași catedră (1999-2008).

A desfășurat o vastă activitate științifică și didactică și rezultatele se regăsesc în cele peste 250 de lucrări științifice și didactico-metodice, inclusiv monografii, manuale didactice, recomandări metodice, articole științifice și informative ș.a. Printre acestea sunt: „Particularitățile decursului și profilaxiei bolilor aviare” (1976), „Bolile păsărilor” (1994), „Afaceri în avicultură” (2007) ș.a.

A contribuit atât la dezvoltarea științei zooveterinare, cât și la educația și formarea cadrelor tinere în domeniul medicinei veterinare. A pregătit 7 doctori și 2 doctori habilitați.

În 2000 i s-a conferit titlul de academician al Academiei de Științe și Arte din Sankt-Petersburg.

Pentru activitatea sa prodigioasă i s-a acordat Medalia „Meritul Civic” (1995).

Bibliografie:

Scutaru, Ion. Afaceri în avicultură / Ion Scutaru. – Chișinău : ACSA, 2007. – 111 p.

Scutaru, Ion. Bolile păsărilor :

Manual pentru studenții de la Facultatea de Medicină Veterinară / Ion Scutaru. – Chișinău : Universitas, 1994. – 287 p.

***Scutaru, Ion.** Particularitățile decursului și profilaxiei bolilor aviare / Ion Scutaru, Boris Natenzon. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1976. – 46 p.

Situația epizootică, măsurile de combatere și profilaxie a bolii hemoragice infecțioasă la iepuri / Ion Scutaru, Tudor Spătaru, Nicolae Starciuc [et al.] // Știința agricolă. – 2009. – Nr 1. – P. 50-53.

Скутару, Ион. Новое биотехническое средство для регулирования численности популяций яблонной плодовой и листовёрток в садах Молдовы / Ион Скутару, Василий Войнеак // Horticultură, Viticultură și vinificație, Silvicultură și grădini publice, Protecția plantelor. – 2013. – Vol. 36 (2). – Chișinău : UASM. – P. 182-184.

Turiță, Sava. Scutaru Ion // Turiță, Sava. Profesorii Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P. 144.

Maria S. Ciobanu

Eugen BĂRLIBA
1947-2005

Violonist și pedagog.

S-a născut la 15 ianuarie 1947, la Fetești, jud. Hotin. A decedat la 12 august 2005.

Între anii 1954-1961 și-a făcut studiile la Școala de muzică din Soroca, cu profesorul de vioară Teodor Revencu. Ulterior și-a ur-

mat studiile la Școala medie de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1962-1965) și Conservatorul „P. I. Ceaikovski” din Moscova (1965-1971), cu profesorul de vioară Mihail B. Pitkus și Konstantin K. Adjemov (ansamblul de cameră). După absolvire și-a început activitatea profesională în calitate de profesor de vioară la: Școala medie de muzică „Eugen Coca” din Chișinău, (azi reorganizat în: Liceul „Ciprian Porumbescu”) și Liceul „Serghei Rahmaninov” (1971-1974); Școala de muzică nr. 1 din Moscova (1974); prim violonist în formația de coarde a Radioteleviziunii din Chișinău (1974-1975); profesor de vioară la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1975-1984).

A colaborat cu: Timofei Gurtovoi, Raisa Bârliba, Serghei Covalenco, Maria Bieșu, Mihail Caftanat, Dumitru Goia, Boris Dubosarschi ș.a.

A înregistrat la Radio Chișinău cvartete de coarde de A. Aliabiev, T. Chiriac ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017 P. 46.

Buzilă, Serafim. Bârliba Eugen // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : ARC ; Museum, 1999. – P. 51.

Maria S. Ciobanu

**Jean-Baptiste Poquelin
MOLIÈRE
1622-1673**

Scriitor francez, dramaturg, regizor și actor, director de teatru, părintele comediei franceze.

S-a născut la 15 ianuarie 1622, la Paris. A decedat la 17 februarie 1673, tot la Paris. Numele său adevărat e Jean-Baptiste Poquelin.

De la 10 ani a rămas orfan de mamă. Tatăl lui era primul tapisier al regelui Ludovic XIV-lea și i-a dat copilului o educație bună la College de Clermont (1632). Ulterior a făcut studii de filozofie și literatură (1641). A obținut licența în drept la Facultatea din Orléans (1642). A făcut și lecții de artă dramatică (1642-1643).

La vârsta de 18 ani tatăl i-a pregătit titlul de „Tapisier du Roi” și oficiul de „Valet de chamber”, fapt ce îi permitea contacte frecvente cu regele. Însă tânărul a renunțat la viața burgheză și a hotărât să rupă tradiția și să-și câștige existența pe scenă. Astfel s-a dedat în întregime teatrului timp de 30 de ani de viață. În 1643 a fondat trupa „L'illustre Théâtre”, împreună cu iubita sa Madeleine și sora, și fratele acesteia. În această perioadă și-a asumat pseu-

donimul Molière, fiind inspirat de numele unui mic sat din sudul Franței. După 2 ani de activitate trupa a falimentat. Ulterior, timp de 14 ani, a plecat într-un tur al satelor în calitate de comediant (1645-1658). A jucat în companiile lui Charles Dufresne, creându-și mai târziu propria sa companie.

S-a afirmat ca autor dramatic cu primele sale comedii: „Nechibzuitul” (1655), „Dragoste cu toane”, a scris o serie de scenarii. În 1658 s-a stabilit la Paris cu trupa sa și obține protecția fratelui regelui. A fost favorizat de către rege și a obținut dreptul de a folosi sala de la „Petit-Bourbon”, unde a avut mare succes cu reprezentarea comediei „Prețioasele ridicule” (1659). Aceasta a fost cu certitudine prima sa încercare de a trata cu batjocoră anumite maniere și afectări comune în acea vreme în Franța.

Ulterior timp de 15 ani a avut mare succes, a creat scenarii, a scris piese de teatru, comedii în versuri și proză. În opera sa dramatică în versuri și proză, a abordat modalități diferite ale comediei, în genere în forme amestecate, epuizând întreaga gamă a mijloacelor comicului.

Este autor a peste 33 de comedii, printre care: „Prețioasele ridicule” (1659), „Don Juan” (1665), „Mizantropul”, (1666), comedia mitologică „Amphytrion” (1668), „Tartuffe” (1669), „Burghezul gentilom” (1670), „Femeile savant” (1672) ș.a. Prin creația sa a oferit comediei franceze, pornite de la nivelul farsei primitive la al teatrului

italian cu măști și comedii de intrigă, valoare autonomă în câteva capodopere prin care a inaugurat comedia de moravuri.

Ca om de teatru a fost printre primii directori de scenă care promovau o regie realistă, un joc firesc și o rostire naturală a replicilor. Personalitatea puternică a lui Molière și originalitatea viziunii sale realiste au produs un profund reviriment în dramaturgia și în teatrul epocii, exercitând o influență considerabilă asupra lor.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 35-36.

Bibliografie selectivă:

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Avarul. Tartuffe. Don Juan / Jean-Baptiste Poquelin Molière / [trad.: Diana Preda, Roxana Consuela Niste, Ana-Maria Moisin]. – București : Adevăruț Holding, 2009. – 284 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Comedii / Jean-Baptiste Molière; versiune: Pavel Starostin. – Chișinău : Lumina, 2006. – 224 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Don Juan ou Le Festin de pierr : Comédie 1665 / Jean-Baptiste Poquelin Molière. – Paris : Librairie Générale Française, 1987. – 158 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. L'Avare : Comédie / Jean-Baptiste Poquelin Molière. – Paris : Larousse, 2004. – 223 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Le Bourgeois gentilhomme: Comédie-Ballet / Jean-Baptiste Molière. – Paris : [S. n.], [S. a.]. – 428 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. L'École des femmes / Jean-Baptiste Poquelin Molière. – Milano : La Spiga Languages, 2004. – 111 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Les Fourberies de Scapin : Comédie / Jean-Baptiste Poquelin Molière. – Paris : Hachette, 1996. – 128 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Le Tartuff : Comédie / Jean-Baptiste Poquelin Molière. – Paris : Librairie Hachette, [1935]. – 80 p.

Molière, Jean-Baptiste Poquelin. Tartufe, czyli Świątoszek : Komedja w pięciu aktach 1664 / Jean-Baptiste Molière. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2002. – 137 p.

Prest, Julia. Imaginary Molières / Julia Prest // TLS : The Times Literary Supplement. – 2019. – Nr 6049. – P. 12-13.

Balandin, R. K. Molière, Jean-Baptiste Poquelin // Balandin, R. K. 100 mari genii / R. K. Balandin. – București : EuroPress Group, 2007. – P. 210-213.

Burt, Daniel. Molière Jean-Baptiste Poquelin // Burt, Daniel. 100 cei mai mari scriitori ai lumii / Daniel Burt ; trad.: Anca Irina Ionescu. – București : Lider, 2005. – P. 70-72.

Molière Jean-Baptiste Poquelin // 100 de scriitori notorii ai lumii : Viața. Activitatea. Opera / alcăt.: Ala Bujor. – Chișinău : Epigraf, 2006. – P. 86-88.

Maria S. Ciobanu

Dian FOSSEY
1932-1985

Zoolog antropolog, etnolog, biolog, primatolog, doctor în științe zoologice, cercetător științific american, unul dintre cei mai importanți primatologi din lume.

S-a născut la 16 ianuarie 1932, în San Francisco, California, SUA. A fost ucisă de o persoană necunoscută la 26 decembrie 1985, la Volcanoes National Park,

Rwanda. A fost înmormântată la Cimitirul gorilelor de la stația de cercetare Karisoke, Eastern, Rwanda.

A fost o elevă excelentă și a fost extrem de interesată de animale încă de la o vârstă fragedă. La vârsta de 6 ani, a început lecții de călărie, iar în liceu a câștigat o mențiune în echipa de echitație. La 19 ani s-a înscris la cursul de biologie pre-veterinară la Universitatea din California „Davis”. Ulterior a studiat terapia ocupațională la Colegiul de Stat „San Jose”, pe care-l absolvă în 1954. Și-a început activitatea ca terapeut ocupațional în California, lucrând cu pacienți cu tuberculoză. După mai puțin de un an s-a mutat la Louisville, Ky, unde a fost angajată ca director al departamentului de terapie ocupațională de la Kosair Crippled Children Hospital din Louisville, Kentucky (1955).

În septembrie 1963, și-a început călătoriile sale în Africa de Est, care au inclus vizite în Kenya, Tanzania (apoi Tanganyika), Congo (pe atunci Zair) și Zimbabwe (pe atunci Rodezia). În timpul călătoriilor l-a cunoscut pe Louis Leaky și a văzut pentru prima dată gorile de munte. În 1966, Leaky a convins-o să se întoarcă în Africa pentru un studiu pe termen lung al gorilei de munte în habitatul său natural. Apoi a vizitat Centrul de Cercetare Gombe Stream al lui Jane Goodall și și-a observat metodele de cercetare. După un an a înființat Centrul de Cercetare Karisoke și a început o existență pustnicească în Rwan-

da, Munții Virunga, care a fost unul dintre ultimele bastioane ale gorilei montane pe cale de dispariție. A reușit să observe animalele și să le obișnuiască cu prezența sa, iar datele pe care le-a adunat au mărit foarte mult cunoștințele contemporane despre obiceiurile, comunicarea și structura socială a gorilei. A fost considerată principala autoritate mondială în fiziologia și comportamentul gorilelor de munte.

În 1970 a părăsit Africa pentru a finaliza lucrările pentru doctoratul de la Cambridge din Anglia. S-a înscris la departamentul de comportament al animalelor de la Darwin College, Cambridge, unde a studiat cu dr. Robert Hinde, care fusese și supraveghetorul Jane Goodall. În 1974 și-a susținut disertația la tema: „Comportamentul gorilei de munte” și a luat diploma de doctor în științe zoologice.

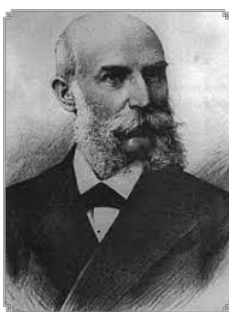
Din 1977 a revenit în Rwanda. A continuat activitatea de cercetare și studiu al gorilei, inclusiv a acordat o deosebită atenție braconajului. În acest scop a înființat organizația de caritate Digit Fund pentru finanțarea campaniei anti-braconaj. Fondul Digit va fi redenumit după moarte sa în „Dian Fossey Gorilla Fund International” (Fossey Fund). Din 1980 s-a mutat la Ithaca, New York, ca profesor asociat la Universitatea Cornell. A folosit timpul petrecut de Karisoke pentru a se concentra asupra manuscrisului cărții sale „Gorilele în ceață”, care a fost publicată în 1983. Car-

tea este o relatare a anilor petrecuți în pădurea tropicală cu gorilele de munte de la Centrul de Cercetare Karisoke, Rwanda. Cartea a servit drept subiect pentru un film cu același nume, lansat în 1988. Rezultatele studiului și cercetărilor efectuate de savant se regăsesc în mai multe publicații și articole, printre care: „Gorillas in the Mist” (1983), „Living with mountain gorillas” (1972), „Feeding ecology of free-ranging mountain gorilla (*Gorilla gorilla beringei*)” (1977), „Development of the mountain gorilla (*Gorilla gorilla beringei*) through the first thirty-six months” (1979) ș.a.

Fossey Dian // Marea carte despre personalități / texte și red.: Federica Magrin ; coord. ed.: Stefano Sibella ; trad.: Ioana Constantin. – București : Litera Internațional, 2006. – P. 68.

Maria S. Ciobanu

Jacob Dimitrie FELIX
1832-1905

Medic de origine cehă-austriacă, naturalizat român, doctor în științe medicale, cercetător științific și profesor universitar român, considerat întemeietor al școlii române de igienă și

sănătate publică, numele său este legat de introducerea în România a metodei izolării în spitalele speciale a bolnavilor contagioși.

S-a născut la 6 ianuarie 1832, la Horsice, Boemia. A decedat la 19 ianuarie 1905, la București.

Și-a făcut studiile liceale la Praga. A urmat cursurile Facultății de Medicină a Universității din Viena. În 1857 a obținut titlul de doctor în medicină, în chirurgie, și magistrul în obstetrică.

La venirea sa în Țara Românească, a fost medic în orașul Oltenița (1858-1859). După Unirea Principatelor Române din 1859 a activat în calitate de medic în județului Muscel (1859-1861), apoi la București (1861-1882). În 1869 a obținut cetățenia română.

S-a dedicat studiului igienei și al demografiei. A luat parte la administrarea sanitară a țării. A fost profesor de igienă și de medicină legală la Școala Națională de Medicină și Farmacie din București (1861-1889), iar după transformarea acesteia în Facultatea de Medicină, a devenit titular al Catedrei de Igienă (1869-1902). A fost, de asemenea, vice-inspector general al Serviciului Sanitar al României (1862-1865) și medic-șef al Capitalei (1865-1870, 1875-1892). A deținut funcția de decan al Facultății de Medicină a Universității din București (1883-1887).

În 1884, a fost vicepreședinte al primului congres al medicilor din România.

A fost un model de implicare în viața politică și

socială a unei țări care l-a adoptat, contribuind, în colaborare cu doctorul Carol Davila (1861-1864), la organizarea sistemului sanitar românesc.

A participat la Războiul de Independență al României (1877-1878), conducând spitalele militare din zona Turnu Măgurele. A asigurat asistența medicală pentru transportul răniților de la Nicopole până la stațiile de cale ferată.

Considerat drept întemeietor al școlii române de igienă și sănătate publică, medicul Iacob Felix este autorul „Tratatului de igienă publică și poliție sanitară” (2 vol., 1870, 1889), prima lucrare de acest gen din literatura medicală românească, în care a susținut rolul important al poliției sanitare, după modelul unor țări din Europa de Vest. A acordat un loc deosebit legăturii existente între factorii economico-sociali și starea de sănătate a populației.

A condus unul dintre primele departamente de igienă din Europa și a scris primul manual de epidemiologie bazat pe principiile pasteuriene.

A elaborat o serie de lucrări referitoare la igiena publică, la biostatistica și geografia medicală din România și la combaterea bolilor endemice și epidemice: „Notițe de igienă pentru școlile primare de un amic al copiilor” (1876); „Despre mișcarea populației României” (1880); „Creșterea igienică a copiilor. Instrucțiuni populare pentru mume” (1882); „Manual elementar de igienă”

(1885); „Sur la nécessité et l'installation des hopitaux d'isolement” (1887); „Povește despre hrănirea țăranului” (1897); „Geografia medicală a României” (1897); „Istoria igienei în România în secolul XIX și starea ei la începutul secolului XX” (4 vol., 1901-1909); „Povește pentru păstrarea sănătății” (1902); „Igiena laptelui” (1903); „Igiena școlară. Istoricul ei. Starea ei actuală” (1903) etc.

A fost membru al Societății Franceze de Medicină Publică și Igienă Profesională; al Societății de Igienă Publică din Bruxelles; al Societății Spaniole de Igienă; al Societății Franceze de Igienă; al Societății Medicilor din Viena; al Institutului Sanitar din Londra, precum și al Asociației Internaționale pentru Progresul Igieniei.

Membru titular al Academiei Române (1879) și vicepreședinte al acestui înalt for de știință și cultură (1885-1886).

Bibliografie selectivă:

**Aburel, E. Învățământul medical și farmaceutic din București : [conține informație despre Iacob Felix] / E. Aburel // Institutul de Medicină și Farmacie. – 1963. – P. 245.

Felix Iacob // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 6 : Contemporanii de ieri și de mâine : A-Z. – București : Geneza, 2004. – P. 209.

Felix Iacob // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 15 : Top 300 : Personalități enciclopedice din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : A-I. – București : Geneza, 2009. – P. 421-425.

Felix Iacob // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 150-151.

Rusu, Dorina N. Felix Iacob // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 307.

Țarălungă, Ecaterina. Felix Iacob // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 300.

Natalia-Maria Șveț

Mariana-Doina
CIOROMILA
1952

Interpretă de operă (mezzo-soprană) și lied română, stabilită în Brazilia.

S-a născut la 18 ianuarie 1952, în Satu Mare, România.

A început să studieze muzica la Liceul de Arte din Galați, cu specializarea pian. A continuat studiile muzicale la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, secția canto liric, sub îndrumarea profesoarei Ella Urmă. A absolvit cursurile cu distincția „Summa cum Laude”. În 1976 a absolvit cursurile de canto clasic. A urmat cursuri de specializare sub îndrumarea profesoarei Magda Ianculescu, precum și cu profesorul și artistul Pawel Gerassimowitsch Lisizian în Weimar (Germa-

nia) și Moscova și Milano cu artistul profesor, Pier Miranda Ferraro. În 2007 și-a început studiile de doctorat la Unicamp, Brazilia.

Din 2000 s-a stabilit cu traiul în Brazilia, Ubatuba. A desfășurat activitate didactică în instituții superioare de învățământ muzical, cu numele de Cioromila, Mariana Doina Herzberg. A activat în calitate de profesor de canto liric la Universitatea de Stat din Campinas, la Universitatea de Livre de Música Brasil și la Facultatea de Muzică „Carlos Gomes”.

Concomitent a desfășurat activitate de cercetare științifică și în 2011 a susținut, în limba portugheză, teza de doctor în muzică cu lucrarea „Inspirație în cântarea clasică: un studiu asupra secvențelor de acțiuni generate de controlul mental permanent care rezultă în eficiență inspiratorie”.

În 30 de ani de activitate artistică a interpretat peste 64 de roluri în opere și operete, printre care: Adalgisa („Norma”), Amastris („Xerxes”), Amneris („Aida”), Anacoana („Christophe Colomb”), Angelina („La Colomb”), Carmen („Carmen”), Charlotte („Werther”), Cornelia („Julius Cesar”), Dorabella („Cosi fan tutte”), Dulcinea („Don Quichotte”), Eboli („Don Carlos”), Fenena („Nabuco”), Jocasta („Oedip”), La Cieca („La Gioconda”), Marina („Boris Godunow”), Rosina („Il Barbiere di Seviglia”), Suzuki („Madame Butterfly”), The Witch („Hänsel und Gretel”) ș.a.

În perioada anilor 1977-

1984 a participat la numeroase concursuri internaționale de canto din 32 de țări din lume, unde s-a bucurat de succes și a fost menționată cu premii internaționale, printre care: „Francisco Vinas” Barcelona - Premiul 3 (1977); „Maria Callas”, Atena - Premiul 1 (1978); „Tschaikowsky”, Moscova - Premiul 3 (1978); „Rio de Janeiro” - Locul 4 (1979); „S’Hertogembosch”, Olanda - Premiul 1 (1981); „Belvedere” - Viena - Premiul 3, Thrid (1984).

****Cioromila, Mariana Doina Herzberg.** A inspiração no canto erudito : um estudo sobre sequências de ações geradas pelo controle mental permanente resultando em eficiência inspiratória : doctoral thesis / Mariana Doina Herzberg Cioromila ; orientador: Eduardo Augusto Ostergren. – Brasil : Universidade Estadual de Campinas (UNICAMP), 2011. – 120 p. ; [Resursă electronică]. – URL: <http://repositorio.unicamp.br/jspui/handle/REPOSIP/284417> (accesat: 18.06.2021).

Buzilă, Serafim. Cioromila Mariana Doina // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 123.

Maria S. Ciobanu

Ion LUPAN
1952-2017

Medic chirurg oro-maxilo-facial, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 19 ianuarie 1952 în satul Șestaci, raionul Rezina (azi, raionul Șoldănești). S-a stins din viață la 22 noiembrie 2017, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1968), este înmatriculat la studii la Colegiul de Medicină din Bălți (1968-1970). Ulterior își continuă studiile la Facultatea de Stomatologie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), absolvind cu mențiune (1970-1975). În anul 1982 absolveste studiile doctorale. Susține teza de doctor în științe medicale cu tema: „Uranoplastia – căi de ameliorare a rezultatelor clinice” (1993) și teza de doctor habilitat cu tema: „Recuperarea medicală a copiilor cu malformații congenitale ale feței” (2004).

Începând cu anul 4 de studiu, activează în calitate de asistent medical la Spita-

lul de boli infecțioase pentru copii. După absolvirea cu mențiune a facultății a fost cadru didactic la Colegiul de Medicină din Tiraspol, concomitent activând medic în cadrul Policlinicii Stomatologice din Tiraspol (1975-1977). Între anii 1978-1983 deține funcția de medic ordinar în Secția de chirurgie maxilo-facială la Spitalul Clinic Republican. În 1983 a fost transferat la Spitalul Clinic Republican pentru Copii din Chișinău (azi, Spitalul Clinic Republican pentru Copii „Emilian Coțaga”). A organizat la această instituție Secția de chirurgie maxilo-facială, unde a activat în calitate de medic chirurg, șef secție.

A fost asistent la Universitatea de Stat de Medicină „Nicolae Testemițanu” (din 1993), unde în anul 1998 i s-a conferit titlul științifico-didactic de conferențiar universitar la Catedra stomatologie pediatrică.

Din anul 2006 a exercitat funcția de specialist principal al Ministerului Sănătății Republicii Moldova în stomatologie, expert în problemele de sănătate în cadrul CNEAS. În anul 2007, prin concurs, a fost ales șef Catedră chirurgie oro-maxilo-facială pediatrică, pedodontie și ortodontie a USMF „Nicolae Testemițanu”. În 2009 devine profesor universitar titular, decan al Facultății de Stomatologie, care în 2016 a obținut certificatul de acreditare internațională din partea Consiliului Dentar din statul California, SUA.

Președinte al Consiliului Facultății de Stomatologie

(2009), membru al Consiliului științific și Senatului USMF „Nicolae Testemițanu” (2010), președinte în exercițiu al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în stomatologie (2010).

Fondator și redactor-șef al revistei „Medicina stomatologică” (2006), membru al colegiului de redacție a revistelor: „Curierul Medical”, „Revista de Științe ale Sănătății din Republica Moldova”, „Ortodonție, ortopedie dentofacială”, „Reabilitare orală”.

A publicat peste 160 de lucrări științifice și didactice, inclusiv două monografii, un manual, două compendii. Autor și coautor a 10 brevete de invenții, dintre care două au fost decorate cu medalii de aur și argint (Bruxelles, 2007 și Thailand, 2008). Deține 45 de certificate de inovator.

A fost conducător științific a șase competitori, dintre care doi au susținut tezele de doctor în științe medicale și doi – tezele de doctor habilitat, conducător la prima teză de master în managementul medical la specialitatea Stomatologie, recenzent oficial la susținerea tezelor de doctor.

Președinte al Asociației stomatologilor (2002) și al Asociației chirurgilor cranio-maxilo-faciali din Republica Moldova (2005), membru al Asociației chirurgilor cranio-maxilo-faciali din Europa (1998), membru al Asociației Stomatologilor din Europa, consilier la Asociația europeană de chirurgie cranio-

maxilară și facială (2010).

Membru al Asambleei (2008) și membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2017).

Menționat cu Diplomă de apreciere a Cleft Lip and Palate Foundation (2000), Diplomă de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2009, 2015), Diplomă de Onoare a Ministerului Educației și Cercetării al României (2016) ș.a. Decorat cu medalia „Nicolae Testemițanu” (2005), medalia „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe a Moldovei (2012), Ordinul „Gloria Muncii” (2016).

Pentru înveșnicirea numelui, Catedra de chirurgie oro-maxilo-facială pediatrică și pedodontie îi poartă numele, iar în scuarul Clinicii Universitare Stomatologice nr. 2 a USMF „Nicolae Testemițanu” este instalat un bust (2020).

Bibliografie selectivă:

Curs practic de chirurgie orală și maxilo-facială pediatrică : Pentru studenții Facultății Stomatologie / Silvia Railean, Ion Lupan, Cristina Poștaru [et al.]. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2009. – 306 p.

Limba română : Limbaj stomatologic : (Manual cu suport video) / Argentina Chiriac, Tatiana Trebeș, Aliona Busuioc [et al.] ; coord.: Ion Lupan. – Chișinău : Print-Caro, 2017. – 227 p. : fot., il.

Lupan, Ion. Culegere de lucrări practico-științifice consacrată aniversării de 25 ani de la fondarea instituției / com. de ed.: Ion Lupan, Pavel Godoroja, Valeriu Burlacu. – Chișinău : [S.n.], 2007. – 180 p. : il., tab.

Lupan, Ion. Prevenția afecțiunilor stomatologice : Compendiu / Ion Lupan, Elena Stepco, Nina Șevcenco. – Chișinău : Medicina, 2014. –

212 p.

Lupan, Ion. Recuperarea medicală a copiilor cu malformații congenitale ale feței : Teză de doctor habilitat în științe medicale :14.00.21 Stomatologie / Ion Lupan. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 212 p.

Stomatologia pediatrică în teste / Pavel Godoroja, Ion Lupan, Aurelia Botnaru [et al.]. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2000. – 334 p.

Dinamica parametrilor salivari la pacienții cu fluoroză dentară în procesul terapiei antioxidante / Igor Belitei, Iurie Spinei, Ion Lupan [et al.] // Medicina stomatologică. – 2012. – Nr 3 (24). – P. 36-39.

Lupan, Ion. Experiența carioasă la copii în Republica Moldova / Ion Lupan, Iurie Spinei, Aurelia Spinei // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 2 (34). – P. 40-48.

Lupan, Ion. Hidroxiapatita colagenică în tratamentul cariei dentare la copii : Studiu morfologic / Ion Lupan, Igor Ciumeico, Lucia Avornic-Ciumeico // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 2 (34). – P. 31-34.

Lupan, Ion. Morbiditatea prin anomalii dento-maxilare în Republica Moldova / Ion Lupan, Valentina Trifan, Sabina Calfa // Medicina stomatologică. – 2015. – Nr 1 (34). – P. 47-52.

Lupan, Ion. O jumătate de veac de activitate pentru absolvenții Institutului de Stat de Medicina din Odesa „N. Pirogov” / Ion Lupan, Ion Munteanu // Medicina stomatologică. – 2013. – Nr 4 (29). – P. 46-48.

Lupan, Ion. Paradigma medicinei integrative în parodontologia modernă / Ion Lupan, Victor Lacusta, Valeriu Fala // Akademos. – 2015. – Nr 2 (37). – P. 94-98.

Lupan, Ion. Particularitățile fixării protezelor cu ajutorul implantelor endosoase la pacienți oncologici, cu tumori ale sinusurilor paranazale / Ion Lupan, Gheorghe Țibîrnă, Viorel Ureche // Medicina stomatologică. – 2014. – Nr 3 (32). – P. 13-15.

Lupan, Ion. Particularitățile plastiei primare în despicăturile de buză și palat la copii în perioada tardivă de vârstă / Ion Lupan, Egor Porosencov // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe

medicale. – 2012. – Nr 2 (34). – P. 144-153.

Lupan, Ion. Statusul dentar la copiii din Republica Moldova / Ion Lupan, Iurie Spinei, Aurelia Spinei // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2011. – Nr 4 (12). – P. 406-409.

Rolul acreditării în asigurarea managementului calității serviciului stomatologic / Dumitru Tintiuc, Ion Lupan, Anatolie Pancenco [et al.] // Medicina stomatologică. – 2012. – Nr 2 (23). – P. 10-15.

Ababii, Ion. Ion Lupan : 60 de ani [de la naștere] / Ion Ababii // Curierul medical. – 2012. – Nr 1 (325). – P. 80.

Baciu, Gheorghe. Lupan Ion // Baciu, Gheorghe. Profesori universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 187.

Dezvelirea busturilor profesorilor universitari Ilarion Postolache și Ion Lupan [Resursa electronica Video] // <https://usmf.md/ru/node/27606> (accesat: 21.08.2021).

Dragnev, Demir. Lupan Ion // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 137.

IonLupan[Resursaelectronica]// <https://chirurgieomf.usmf.md/ro/despre-26/scurt-istoric-chirurgie-oro-maxilo-faciala-pediatria-si-pedodontie-ion-lupan> (accesat: 21.08.2021).

In memoriam Ion Lupan // Medicina Stomatologică. – 2017. – Nr 4 (45). – P. 7-8.

Elena Barbos-Balinschi

Grigore CAZACLIU
1892-1959

Avocat, politician, deputat în Sfatul Țării.

S-a născut la 20 ianuarie 1892 în satul Cușelăuca, comuna Cotiujenii Mari, județul Soroca (azi raionul Șoldănești). S-a stins din viață la 27 decembrie 1959, la București, și este înmormântat la cimitirul „Reînvierea”. Familia Cazacliu a jucat un rol important la Marea Unire; Ion Cazacliu a fost unchiul lui Grigore, iar Vladimir Cazacliu a fost fratele său.

Își face studiile la școala primară, gimnaziul și liceul tehnic-agronomic din Soroca (azi Colegiul Tehnic Agricol din Soroca). Ulterior și-a continuat studiile universitare în agronomie și drept la Kiev, apoi la Iași.

Fiind elev și-a manifestat interesul pentru literatură și scris. Din clasa a 6-a trimitea articole la ziarul „Glasul Basarabiei”. În anii studenției a fost membru cercului studenților români din Kiev (1914), al cărui conducător era Vladimir Cazacliu. La Iași, a frecventat cenaclul revistei „Viața Românească”, fiind remarcat de criticul Garabet Ibrăileanu.

A participat la Primul Război Mondial, fiind mobilizat într-o unitate rusească.

că de pe Frontul Românesc.

În luna iunie 1917 când a fost fondat Comitetul Ostășesc Moldovenesc de la Iași, el a fost vicepreședintele, din inițiativa lui s-a format la Chișinău Comitetul Central Ostășesc.

Din partea Congresului Militarilor Moldoveni (20-27 octombrie 1917) a fost delegat în Sfatul Țării și a aderat la Frațiunea Blocul Moldovenesc. În cadrul Sfatului Țării a exercitat funcția de secretar al Comisiei Constituționale (1918). La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

A redactat zierele „România nouă” și „Sfatul Țării”.

Împreună cu Pan Halippa a participat la toate cele trei uniri (1918), de la Chișinău, Cernăuți și Alba-Iulia.

După Unire, a fost deputat de Soroca, vicepreședinte al Camerei Deputaților.

În vara anului 1919, Grigore Cazacliu a fost călăuza scriitorului Mihail Sadoveanu în timpul călătoriei sale prin Basarabia. Cei doi au vizitat ținuturile Orheiului și Sorocii. Impresiile călătoriei date au fost descrise inițial în cartea „Orhei și Soroca. Note de drum”, editată în 1921, la Chișinău (Editura „Glasul Țării”), apoi, cu mici intervenții ale autorului, în „Drumuri basarabene”, la București (Editura „H. Steinberg & Fiul”).

În 1939 este numit rezident regal al ținutului Nistru. În 1940 s-a stabilit la București și după 1944 a activat într-un birou de avocați, de unde s-a pensionat.

A se vedea și articolul din „Calendar Național” 2012. – Chișinău, 2011. – P. 34-35.

Bibliografie:

****Cazacliu, Grigore.** Ce trebuie să știe fiecare țăran / Grigore Cazacliu. – Chișinău : [S. n.], 1924.

Andronic, Nicolae. Grigore Cazacliu // Andronic, Nicolae. Cotujenii Mari / Nicolae Andronic, Veaceslav Stavilă. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 200. – (Cui-bul strămoșesc).

Colesnic, Iurie. Cazacliu Grigore // Colesnic, Iurie. Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2004. – P. 147-148.

Colesnic, Iurie. Cazacliu Grigore // Colesnic, Iurie. Sfatul Țării : Enciclopedie / Iurie Colesnic. – Ediție anastatică. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – P. 87-88.

Colesnic, Iurie. Grigore Cazacliu // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 7 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2007. – P. 142-153.

Colesnic, Iurie. Un basarabean participant la cele trei Uniri : [Grigore Cazacliu] / Iurie Colesnic // Literatura și arta. – 2011. – 24 noiem. – P. 3.

Ei au făcut România Mare. Grigore Cazacliu [Resursă electronică] // <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/ei-au-facut-romania-mare-grigore-cazacliu> (accesat: 15.08.2021).

Grigore Cazacliu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 428.

Grigore Cazacliu (1892-1959) [Resursă electronică] // <https://mvu.ro/index.php/2018/10/19/grigore-cazacliu-1892-1959/> (accesat: 21.09.21).

Elena Barbos-Balinschi

Victor PÂNTEA
1942

Medic infecționist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator.

S-a născut la 20 ianuarie 1942, în s. Zăicani, r-nul Râșcani.

După absolvirea școlii medii generale din satul natal (1947-1957), și-a continuat studiile la Școala de Medicină de Bază din Chișinău, facultatea Stomatologie (1958-1961). După absolvire a fost angajat la policlinica din Florești, în calitate de stomatolog. După șase luni a fost înrolat în armată și a activat în calitate de medic-stomatolog. După demobilizare și-a continuat studiile la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie din Chișinău, Facultatea de Medicină Generală (1964-1970). După absolvire a activat în calitate de asistent la catedra Epidemiologie la aceeași instituție (1970-1973). Între anii 1973-1976 a urmat studiile de doctorat la catedra de Boli Infecțioase, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie din Chișinău. În 1978 a susținut teza de doctor în medicină la Universitatea de Medicină din Minsk cu tema: „Реакция аллергено-лейкоцитоза

при вирусном гепатите В” (Reacția alergică-leucocitoză în hepatita virală B).

În 2010, în baza lucrărilor ce s-au publicat, i s-a permis să susțină teza de doctor habilitat cu tema: „Hepatitele virale C, B, D acute și cronice. Particularități clinice, epidemiologice, imunologice, evolutive și de tratament”. În același an i s-a acordat titlul de profesor universitar.

Din 1973 până în 2000 a urmat diferite stagii și cursuri de perfecționare, printre care: catedra Epidemiologie, facultatea Perfecționarea medicilor, Institutul de Stat de Medicină nr. 1 „I. M. Secenov”, Moscova (1973); Laboratorul imunologic, catedra Boli infecțioase, Institutul de Medicină din Riga (1974), Catedra Boli infecțioase, Facultatea Perfecționarea medicilor, Institutul de Sanitarie și Igienă din Leningrad (1982); Catedra Boli infecțioase, Facultatea Perfecționarea medicilor, Institutul de Stat de Medicină nr. 2 „N. I. Pirogov”, Moscova (1989); Catedra Boli infecțioase, UMF „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca, România (1991); Catedra Boli infecțioase, UMF Târgu-Mureș (1995); Catedra Boli infecțioase, UMF Craiova (2000) ș.a.

Între anii 1977-1978 a activat ca medic-infecționist la Spitalul Clinic de Boli Infecțioase „Toma Ciorbă”; asistent la Catedra Boli infecțioase a USMF „N. Testemițanu” (1979-1988); din 1989-1998 – conferențiar universitar și șef de studii la aceeași catedră; din 1998 – până în prezent activează

în funcție de șef de catedră Boli infecțioase FPM.

Între anii 1990-2005 a activat în funcție de vicedecan la Facultatea de Medicină Generală.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și activitate de cercetare consacrată hepatitelor virale B, C și D, acute și cronice. Rezultatele activității sale se regăsesc în cele peste 300 de lucrări științifice publicate, printre care: 4 monografii, 4 ghiduri, 13 recomandări metodice, 4 instrucțiuni de lucru, 6 inovații, 2 invenții și 3 protocoale clinice redactate. A consultat și coordonat 5 doctori în medicină.

Din 2000 până în prezent a deținut mai multe funcții obștești, printre care: vicepreședinte a Comisiei de atestare a medicilor-infecționiști (1990-2011), membru al Seminarului științific „Patologia Infecțioasă” (2000-prezent) și al Consiliului Metodic Central al USMF „Nicolae Testemițanu” (1999-prezent), președinte al Consiliului de Etică al USMF (din 2006), președinte al Societății infecționiștilor din RM (din 2006), președinte al Comisiei electorale de alegeri în Senatul USMF (2006), membru al Comisiei de concurs pentru alegerea în posturi a corpului profesoral al USMF „Nicolae Testemițanu” (2006-2008), membru al Consiliului științific al USMF (2007-2008), membru al colegiului de redacție al revistei „Curierul medical (2010- prezent) ș.a.

Pentru întreaga sa activitate a fost înalt apreciat

cu diplome și distincții de stat, printre care: diplomă pentru merite deosebite în activitatea USMF „Nicolae Testemițanu” (1998, 2001, 2003, 2005), diplomă a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (2010), medalia „Veteran al Muncii” (1988), medalia „Nicolae Testemițanu” (2002), medalia de Aur, Iași, România (2009), medalia de Aur, Sevastopol, Ucraina (2009), medalia de Aur, Iași, România (2011), medalia de Aur, Chișinău, Republica Moldova (2011). În 2020 s-a conferit Premiul Național colectivului condus de profesorul consultant, doctor habilitat în medicină, Victor Pântea.

Bibliografie selectivă:

Hepatita virală C acută. Particularitățile clinice, epidemiologice, imunologice și de tratament la persoanele de vârstă tânără și medie: Boli infecțioase / Victor Pântea, Constantin Spânu, Lilia Cojuhari, [et al.]. – Chișinău : Sirius, 2009. – 108 p.

Pântea, Victor. Hepatita virală C acută : Recomandări metodice / Victor Pântea, Lilia Cojuhari, Constantin Spînu. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2013. – 68 p.

Pântea, Victor. Hepatitele virale acute și cronice : Curs postuniversitar : Prelegeri / Victor Pântea. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 224 p.

Pântea, Victor. Hepatitele virale C, B și D acute și cronice. Particularitățile clinice, epidemiologice, imunologice, evolutive și de tratament : Autoreferat / Pântea Victor. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 108 p.

Pântea, Victor. Hepatitele virale C, B și D acute și cronice. Particularitățile clinice, epidemiologice, imunologice, evolutive și de tratament : Boli infecțioase / Pântea Victor ; Ministerul Sănătății al Republicii Moldova ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău :

Sirius, 2011. – 104 p.

Pânteș, Victor. Profesor universitar Victor Pânteș – 70 : Hepatitele virale C, B și D acute și cronice. Particularitățile clinice, epidemiologice, imunologice, evolutive și de tratament / Victor Pânteș ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2012. – 68 p.

Pânteș, Victor. Transmiterea materno-fetală a infecției HIV și tratamentul profilactic : (aspecte clinice, epidemiologice, imunologice, molecular-biologice și de tratament profilactic ale infecției HIV la gravide și la copiii născuți din mame infectate cu HIV) : Boli infecțioase / Victor Pânteș, Constantin Spînu, Lucia Luca. – Chișinău : Sirius, 2010. – 96 p.

Benefit of transaminase elevations in establishing functional cure of HBV infection during nap-based combination therapy / Victor Pânteș, Michel Bazinet, Gheorghe Plăcintă [et al.] // Journal of Viral Hepatitis. – 2021. – Nr 5 (28). – P. 817-825.

Clostridium difficile infection in the intensive care unit / Victor Pânteș, Gheorghe Plăcintă, Valentina Vorobjit [et al.] // Moldovan Medical Journal. – 2020. – Nr 6 (63). – P. 63-67.

Interaction between SARS-CoV-2 and human organism / Victor Pânteș, Gheorghe Plăcintă, Victor Cojuhari [et al.] // Moldovan Medical Journal. – 2020. – Nr 2 (63). – P. 57-62.

Pânteș, Victor. Book review The monograph „Toxocariasis – Current Issue of the Medical and Sanitary Services” / Victor Pânteș // Moldovan Medical Journal. – 2018. – Nr. 1 (61). – P. 63.

Rezistența antimicrobiană la pacienții internați în Spitalul Clinic de Boli Infecțioase Toma Ciorbă / Victor Pânteș, Ana Moraru, Valentin Cebotarescu [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2017. – Nr 2 (72). – P. 61-64.

Tratamentul hepatitelor cronice virale B și C cu Viusid / Victor Pânteș, Gheorghe Plăcintă, Valentin Cebotarescu [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2017. – Nr 2 (54). – P. 244-246.

Andriuța, Eleonora. Domnului Victor Pânteș, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, șef al Catedrei Boli infecțioase, cu ocazia jubileului de 70 de ani / Eleonora Andriuța // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2012. – Nr 5 (44). – P. 15-16.

Baciu, Gheorghe. Victor Pânteș // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 195.

Victor Pânteș // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 15 : Văd-Z : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 491.

Maria S. Ciobanu

Ion DRAGALIN
1947

Chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător științific, inventator.

S-a născut la 20 ianuarie 1947, în familia gospodarilor-răzeși din comuna Băxani, raionul Soroca.

După absolvirea școlii medii generale și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Chimie, specialitatea „chimie analitică” (1964-1969). Ulterior și-a continuat studiile de doctorat la Universitatea de Stat din Odessa, susținând teza de doctor în chimie cu tema: „Structura glicozidelor steroidice

ale *Yucca filamentosa* L.” (1976). A susținut și teza de doctor habilitat în chimie. În 1990 a obținut titlul de conferențiar universitar în chimie organică.

Activitatea profesională și-a început-o la Institutul de Chimie al Academiei de Științe din Moldova, inițial în calitate de laborant, iar ulterior – cercetător științific superior, coordonator (1983 – prezent).

Dirjecțiile principale ale activității sale științifice sunt: analiza și sinteza compușilor organici de origine vegetală și microbiană; separarea și determinarea structurii glicozidelor steroidice din seria spirostanului și furostanului analiza cromatografică și elaborarea tehnologiilor de obținere a uleiurilor eterice, aromatizatorilor, compozițiilor odorifere și esterilor acizilor grași ș.a.

Concomitent cu cercetarea științifică a desfășurat și activitate didactică la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova (din 1990). A contribuit la pregătirea specialiștilor în domeniul său de cercetare, cu aplicarea metodelor de analiză și sinteza organică, înlesnind perfectarea tezelor de curs, licență și doctorat.

A colaborat la diferite proiecte internaționale de cercetare cu specialiști din Moldova și Universitatea „Blaise Pascal”, Franța: proiect NATO EST CLG 979245 (2002-2004), Complementarity of the Photoand Biodegradation Processes for Pollutants Removal from Aquatic Compartments, un grant CNRS-2005 al ambasadei

prin Alianța Franceză; un proiect INTAS-Moldova nr. 05-104-7596 (2006-2008) „Development of Combined Technologies” ș.a.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc atât în lucrările publicate, cât și în articole științifice apărute în revistele de profil din țară și din străinătate. Printre acestea sunt: „Elemental analysis of Lamiaceae medicinal and aromatic plants growing in the Republic of Moldova using neutron activation analysis” (2020), „Chemical composition and antimicrobial activity of the *Levisticum officinale* W. D. Koch essential oil” (2018), „GC-MS Analysis of the fatty acid methyl esters in Japanese Quail fat” (2015), „Genotipuri perspective de *Origanum vulgare* SSP. *vulgare* L. și *Origanum vulgare* SSP” (2014), „Conținutul și componența uleiului esențial la specii de *Hypericum L.* (Sunătoare) din flora spontană a Republicii Moldova” (2013), „Regruparea norambreinoidei catalizate de sulfocati-onit în xilen” (2001) ș.a.

În cariera sa de cercetare a înregistrat peste 15 brevete de invenții, printre care: „Compusul 13-amino-14,15-dinorlabd-8(9)-enă pentru utilizare în calitate de remediu antimicotic” (2019), „Procedeu de tratare a plantelor cu o compoziție fungicidă cu descompunere accelerată” (2007), „Procedeu de tratare a viței de vie” (2006), „Procedeu de tratare a plantelor” (2004), „Procedeu de epurare a apei de impurități organice” (2003) ș.a.

Diploma „Meritul Acade-

mic” a Academiei de Științe a Moldovei (2019).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 38-39.

Bibliografie:

Chemical composition and antimicrobial activity of the *Levisticum officinale* W. D. Koch essential oil / Ion Dragalin, Alexandru Ciocîrlan, Aculina Arîcu [et al.] // Chemistry Journal of Moldova. – 2018. – Nr 13 (2). – P. 63-68.

Conținutul și componența uleiului esențial la specii de *Hypericum L.* (Sunătoare) din flora spontană a Republicii Moldova / Ion Dragalin, Anna Benea, Maria Goncariuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2013. – Nr 2 (320). – P. 87-93.

Dragalin, Ion. Polichimismul intraspecific *Mentha spicata* / Ion Dragalin // Biologie. – 2020. – Nr 6 (136). – P. 78-86.

Elemental analysis of Lamiaceae medicinal and aromatic plants growing in the Republic of Moldova using neutron activation analysis / Ion Dragalin, Inga Zincovscaia, Svetlana Gundorina [et al.] // Phytochemistry Letters. – 2020. – V. 35. – P. 119-127.

Essential oil chemical composition biodiversity in the *Hypericum L.* species from the spontaneous flora of the Republic of Moldova / Ion Dragalin, Maria Goncariuc, Veaceslav Kulcițki [et al.] // Oltenia – studii și comunicări. Științele naturii. – 2013. – Nr 2 (29). – P. 47-52.

GC-MS analysis of the essential oil of *Satureja subspicata* Bartl. ex vis. of moldovan origin / Ion Dragalin, Aculina Arîcu, Nina Ciocîrlan [et al.] // Chemistry Journal of Moldova. – 2016. – Nr 2 (11). – P. 105-108.

Genotipuri perspective de *Origanum vulgare* SSP *vulgare* L. și *Origanum vulgare* SSP / Ion Dragalin, Maria Goncariuc, Zinaida Balmuș [et al.] // Hirtum (LINK) ietswaart. – 2014. – Nr 1 (322). – P. 41-50.

Preparation of microbiological agents for organic pollutants removal in wastewater / Ion Draga-

lin, Angela Cincilei, Vera Mama-liga [et al.] // Chemistry Journal of Moldova. – 2009. – Nr 2 (4). – P. 40-43.

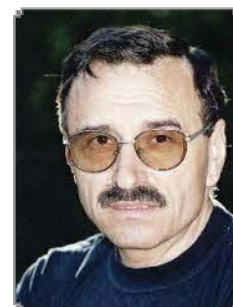
Removal of ammonium ions and ammonia from groundwater by oxidation processes / Ion Dragalin, Mihai Ciobanu, Victor Botan [et al.] // Revista de chimie (București). – 2018. – Nr 69 (11). – P. 3082-3086.

Synthesis and Structure of Dri-mane Sesquiterpenoids Containing Pyrimidine, Pyrazine, 1,2,4-triazole, and Carbazole Rings / Ion Dragalin, Aculina Arîcu, Elena Secară [et al.] // Chemistry of Natural Compounds. – 2018. – Nr 3 (54). P. 455-460.

Dragalin Ion // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. P. 2. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 57.

Ion Dragalin // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 4. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 648.

Maria S. Ciobanu

Petru CIMPOEȘU
1952

Prozator român contemporan.

S-a născut la 20 ianuarie 1952, în orașul Vaslui, România, în familia unui croitor. În anul 1971 a absolvit cursurile Liceului „Mihail Kogălniceanu” din localitatea de baștină. Pentru a evita serviciul militar, s-a înscris la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie din București, transferat ulterior la Ploiești, sub denumirea Institutului de Petrol și Gaze. În

1976 a absolvit facultatea, obținând titlul de inginer, specializat în exploatarea petrolului și gazului metan și și-a început activitatea profesională pe mai multe șantiere din zona Moinești.

Din 1980 a devenit profesor la Liceul „George Bacovia” din Bacău, unde a predat obiectele tehnice. După căderea regimului comunist (1989), a fost pentru scurt timp director al Centrului Cultural Herestrău (Palatul Elisabeta) din București, revenind ulterior în Bacău, ca director al Centrului de Librărie. A mai lucrat ca jurnalist, secretar de redacție sau redactor-șef la gazete locale „Moldova”, „Pur și simplu”, „Monitorul de Vaslui”.

Între 1992 și 1996 a fost directorul Teatrului de animație din Bacău, iar între anii 1998-2006 a fost angajat al companiei PETROM.

În prezent este director executiv al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Bacău.

Și-a dedicat 35 de ani activității literare, ani care s-au materializat în 9 volume de proză publicate până în prezent, 2 de proză scurtă și 7 romane.

A debutat editorial prin concurs, în anul 1983, cu volumul de povestiri „Amintiri din provincie”, când activa la întreprinderea de foraj din Moinești și a trimis manuscrisul prin poștă la Editura „Junimea”. Ulterior a trimis cartea „Amintiri din provincie”, câtorva reviste. În 1985 a publicat la „Cartea Româ-

nească” romanul „Firesc”. Au mai urmat: „Erou fără voce” (1994), „Un regat pentru o muscă” (1995), „Povestea Marelui Brigand” (2000), „Simion Liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni” (2001, tradusă în cehă în 2006), „Christina Domestica și Vânătorii de suflete” (2006, tradusă în cehă în 2008 și reeditată în 2016), „Ficțiuni ilicite” (2008), „Celălalt Simion” (2015) ș.a.

A cunoscut un important succes după apariția romanului „Simion Liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni” (2001), care a luat Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză în 2001 și Premiul revistei „Cuvântul”. Tradus în limba cehă, „Simion Liftnicul” a primit premiul pentru cea mai bună carte a anului în Republica Cehă și a fost distinsă cu premiul cel mare „Magnesia Litera”. Romanul „Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni” a intrat în programul „Strega Europeo”, urmând să fie tradus în limbile țărilor nou aderate la UE.

A fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din Iași pentru lucrările: „Amintiri din provincie” (1983), „Firesc” (1985), „Erou fără voce” (1994). Romanul „Christina Domestica și Vânătorii de suflete” (2016) a fost distins cu mai multe premii: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (2006); Premiul pentru proză al revistei „Observator cultural” (2006); Premiul pentru proză USSR (2006); Premiul Național de proză „Ziarul de Iași” (2006).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 53-54.

Bibliografie selectivă:

****Cimpoesu, Petru.** Bărbați fără degete și alte amintiri / Petru Cimpoesu. – Iași : Polirom, 2019. – 264 p.

****Cimpoesu, Petru.** Christina Domestica și vânătorii de suflete / Petru Cimpoesu. – Iași : Polirom, 2016. – 432 p.

Cimpoesu, Petru. Erou fără voce / Petru Cimpoesu. – Iași : Junimea, 2017. – 157 p.

Boldea, Iulian. Proza lui Petru Cimpoesu. Ficțiunea cu răspundere limitată / Iulian Boldea // Dialogica : revistă de studii culturale și literatură. – 2020. – Nr 2. – P. 14-20.

Cimpoesu Petru // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 : C-D / Lucian Alexiu, Carmen Andraș, Șerban Axinte [et al.]. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 220-222.

Zaciu, Mircea. Cimpoesu Petru // Zaciu, Mircea. Dicționarul Scriitorilor Români : A-C / Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 330.

Maria S. Ciobanu

Vasile LUCACIU
1852-1922

Preot paroh greco-catolic, doctor în filozofie și teologie, om politic român din Transilvania, deputat în Parlamentul de la Budapesta, deputat în Parlamentul de la București, militant

pentru drepturile românilor din Transilvania, unul din inițiatorii Memorandumului din 1892.

S-a născut la 21 ianuarie 1852, în comuna Apa, comitatul Sătmar, Imperiul Austriac. A decedat la 29 noiembrie 1922, în Satu Mare, Regatul României.

S-a născut în familia învățătorului și cantorului Mihai Lucaciu din satul Apa, județul Satu Mare, care conducea școala confesională greco-catolică românească din sat. Cea mai mare parte a copilăriei a petrecut-o în localitatea natală, alături de familia sa. La vârsta de 6 ani s-a stabilit cu familia la Baia Mare, județul Maramureș, unde timp de 4 ani a învățat la școala condusă de tatăl său. Tot la Baia Mare a urmat și cursurile inferioare ale gimnaziului (1862-1866), pe care îl continuă la Liceul Rutean din Ungvar-Ujgorod și la Oradea (1866-1867). În scurt timp a rămas decepționat de liceu, pe care l-a abandonat, și s-a înrolat în armata austro-ungară (1867-1868). După nemulțumirea de experiența sa de ostaș, a fost ajutat de tatăl său să se elibereze din armată și a susținut examenul pentru clasa a VI-a de liceu.

În anul 1868 s-a prezentat la un concurs pentru o bursă la Institutul „Sfântul Atanasie” din Roma, pe care a și obținut-o. Cu banii din această bursă a plecat la Roma, Italia, unde a studiat clasele a VII-a și a VIII-a de liceu și s-a înscris la Teologie (1868). În 1870 a obținut titlul de doctor cu „Magna cum laude” în filosofie.

Între anii 1871-1874 a frecventat pentru scurt timp și Universitatea din Viena, studiile universitare încheindu-le în anul 1881, la Budapesta. În anul 1874 a terminat studiile teologice la Gherla, după care s-a întors în Transilvania cu titlul de doctor în teologie și filozofie, având calificativul „Magna cum laude”.

Primul loc de muncă a fost cel de preot în satul Sâncraiu, unde a păstorit timp de trei ani (1874-1878). Ulterior, în 1878-1885, a fost numit profesor la Liceul Regesc din Satu Mare, pentru Catedra de religie, limba și literatura română. Aici a desfășurat o activitate intensă, începând cu insistență să ceară introducerea limbii române în gimnaziu și licee. A făcut în acest sens numeroase intervenții la guvernul maghiar și a scris o serie de articole în ziarele românești care apăreau la Brașov, Arad, Sibiu și Blaj. Acest fapt nu era pe placul autorităților. Pentru a-l scoate din liceul sătmărean și a-l îndepărta de zonele locuite de români, ministrul Instrucțiunii i-a propus postul de secretar general al ministerului, pentru care trebuia să se mute din Transilvania în Ungaria. Inițial, a refuzat categoric. Dar a acceptat, după intervenția episcopului Ioan Szabo de Gherla, cu misiunea de la ministru de a-l convinge să plece de la Satu Mare. Dar a fost numit până la urmă nu secretar general al ministerului Instrucțiunii, ci profesor la Losoncz, în Ungaria. Peste un an a demisionat și a plecat la Gherla. Aici a ce-

rut episcopului Ioan Szabo o slujbă ca preot, chiar și în cea mai săracă parohie, cu singura condiție ca aceasta să fie românească. A fost numit preot în satul Șișești (1885), din județul Maramureș. În acest sat s-a hotărât să ridice o biserică românească din piatră, pe care a reușit să o construiască cu bani din donații. Arhitectura bisericii a fost imaginată de V. Lucaciu asemănătoare cu cea a Catedralei „Sf. Petru” din Roma. La sfințirea bisericii (1890), sub acoperiș, se putea citi inscripția pusă de el, care spunea „Pro Unione Omnium Romanorum”, în traducere: „Pentru Unirea Tuturor Românilor”. Această inscripție și discursul rostit la sfințire a marcat intrarea sa în lupta politică pentru drepturile românilor din Transilvania și Ungaria.

La propunerea dr. Ioan Rațiu, a fost ales membru în Comitetul Partidului Național Român din Ardeal, în rândurile căruia va rămâne până la moarte. Lupta lui Vasile Lucaciu a continuat prin articole scrise în ziarele românești și prin discursuri ocazionale ținute cu prilejul peregrinărilor sale prin Țara Moșilor și a Maramureșului. Activitatea sa de propagandă pro-românească nu putea rămâne neobservată de autoritățile maghiare, care în scurt timp l-au arestat (1892). A fost condamnat la închisoare de Tribunalul din Satu Mare și aruncat în temniță.

În anul 1892 a fost condamnat din nou pentru un delict de presă, pentru că a scris un articol în „Tribu-

na”, în favoarea unor țărani bătuți de jandarmi. Tot în anul 1892 a participat, împreună cu fruntașii românilor din Transilvania, la redactarea faimosului „Memorandum”, care dorea să prezinte împăratului Austro-Ungariei, nedreptățile la care sunt supuși românii în statul maghiar.

Retras la Șișești, după participarea la redactarea „Memorandului”, el a continuat să publice articole în presa românească, articole care vorbeau de persecuțiile la care erau supuși românii de către autoritățile maghiare. Ca urmare, a fost din nou arestat și întemnițat pentru cinci ani de închisoare (1894). Procesul a avut un larg ecou în Europa, iar în anul 1895 regele Carol I al României a intervenit pe lângă împăratul Franz Joseph pentru a-i grația pe memorandiști, ceea ce s-a și întâmplat.

În 1907 Comitetul Național l-a propus candidat la deputat din partea circumscripției Beiuș, jud. Bihor. Drept urmare a fost ales deputat în Parlamentul din Budapesta. Primul discurs în Parlamentul din Budapesta a avut ca subiect cererea de drepturi pentru românii din Transilvania, în administrație, justiție, învățământ ș.a. Lupta sa a continuat în Parlament până la izbucnirea Primului Război Mondial. După începutul Primului Război Mondial s-a stabilit în România împreună cu Octavian Goga. A participat masiv în presă la propaganda favorabilă intrării României în război de partea Antantei. A fost

ales președinte al Ligii Culturale, membru în Federația Apărării Naționale, desfășurând o activitate și mai intensă pentru ca România să intre în război pentru eliberarea Transilvaniei.

La 1 Decembrie 1918, la Marea Unire de la Alba Iulia, a primit, la propunerea Consiliului Dirigent, funcția de membru în acesta, fără portofoliu. Acest gest a fost recunoașterea eforturilor depuse pentru realizarea Marii Uniri. După Marea Unire, în anii 1919 și 1920, a fost ales deputat de Baia Mare în Parlamentul din București. Una dintre cele mai importante propuneri ale sale ca deputat român a fost legată de reforma agrară.

În anul 1922, pe motive de sănătate, s-a retras din viața politică.

Deosebit de importantă a fost activitatea publicistică desfășurată cu ajutorul unor ziariști de bază, fiind difuzate numeroase broșuri, hărți și grafice asupra ariei geografice etnice și lingvistice a poporului român, a provinciilor sale aflate sub dominație austro-ungară: Banatul, Crișana, Maramureșul, Transilvania și Bucovina. Bun cunoscător al limbilor maghiară și germană, a demască caracterul propagandei deșănțate desfășurată de presă cu privire la interesele Puterilor Centrale care, prin cele mai josnice mijloace, denigrează lupta justă a popoarelor din monarhia dualistă, în scopul menținerii în continuare a imperiului dualist.

Concomitent cu activitatea sa politică a activat și ca

scriitor politic, a colaborat la publicațiile românești „Gazeta Transilvaniei”, „Foaia Poporului”, „Tribuna”, „Observatorul” ș.a. A editat „Revista Catolică” (1885-1905), primul periodic apărut în limba română la Baia Mare.

În semn de recunoștință, prim-ministrul Ion I. C. Brătianu l-a decorat post-mortem cu Ordinul „Steaua României” în grad de mare comandor (depusă pe sicriul său) (1922). De asemenea, episcopul greco-catolic Iuliu Hossu l-a avansat, post-mortem, la rangul de vicar episcopesc.

În cinstea marelui luptător român, școala din comuna Apa a fost denumită după numele lui, azi numindu-se Școala Gimnazială „Vasile Lucaciu Apa”. În Satu Mare a fost ridicată statuia lui Vasile Lucaciu.

Bibliografie:

Lucaciu, Vasile. Dr. Vasile Lucaciu luptător activ pentru unirea românilor : Texte alese / Vasile Lucaciu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1988. – 447 p.

Achim, Valeriu. Dr. Vasile Lucaciu, luptător pentru drepturile românilor și Unirea Transilvaniei cu România / Valeriu Achim, Aureliu Socolan. – Baia-Mare : [S. n.], 1968. – 262 p.

Albani, Tiron. Leul de la Șișești / Tiron Albani. – Ediție aniversară 100 de ani de la Marea Unire. – Cluj-Napoca : Dragoș Vodă, 2017. – 250 p.

Iuga, Augustin. Cu privire la Vasile Lucaciu : Acte, documente, procese / Augustin Iuga. – Baia-Mare : Cooperativa de editură a Notarilor, 1940. – 407 p.

Iuga, Augustin. Vasile Lucaciu : Acte, documente, procese / Augustin Iuga. – Ediție aniversară 100

de ani de la Marea Unire. – Cluj-Napoca : Dragoș Vodă, 2017. – 438 p.

Mezea, Corneliu. Dr. Vasile Lucaciu : „Leul de la Șișești”, 1852-1922 : Viața și faptele lui / Corneliu Mezea. – Ediție aniversară 100 de ani de la Marea Unire. – Cluj-Napoca : Dragoș Vodă, 2018. – 326 p.

Colesnic, Iurie. Lucaciu Vasile // Colesnic, Iurie. Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2004. – P. 422.

Maria S. Ciobanu

**Arsenie (Avksenti)
STADNIȚCHI
1862-1936**

Teolog, pedagog, istoric, jurnalist, Mitropolit de Tașkent și Turkestan, în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse, originar din Basarabia, a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă din diasporă, declarat Sfânt cu numele Arsenie (numele la naștere – Avksenti), de către eparhiile din Novgorod și Tașkent, aflate în subordinea Patriarhatului Moscovei.

S-a născut la 24 ianuarie 1862, în familia preotului Gheorghe Stadnițchi din satul Comarova, județul Hotin, gubernia Basarabia. S-a stins din viață în anul 1936, la Tașkent (Uzbekistan).

Studiile le-a început la Seminarul Teologic din Edi-

neț, în nordul Basarabiei, apoi le-a continuat la Seminarul Teologic din Chișinău (1974-1980), pe care l-a absolvit cu brio. Deținând primul loc în promoția sa, în 1880 a fost trimis la Academia Teologică din Kiev, pe care a absolvit-o în 1885. În anul 1895 devine magistrul în teologie cu teza „Gavriil Bănulescu-Bodoni, exarhul Moldo-Vlahiei (1808-1812) și mitropolit al Chișinăului (1813-1821)”, iar în anul 1904 susține teza de doctor în istorie bisericească cu o temă ce se referă la istoria bisericii ortodoxe române, având titlul „Studii și monografii asupra istoriei Bisericii din Moldova. Istoria eparhiei Moldovei și arhieriei ei de la întemeierea statului până în zilele noastre”.

Cariera pedagogică și-a început-o în anii 1880-1881, fiind profesor la Școala Duhovnicească din Edineț. Ulterior, după absolvirea Academiei Teologice din Kiev, a predat o perioadă îndelungată teologia și limba greacă clasică, muzica bisericească la Seminarul Teologic din Chișinău (1885-1895). Concomitent a deținut și funcția de redactor al ziarului „Vestitorul Eparhiei din Chișinău”, scrie pentru această publicație o sută de articole, majoritatea având conținut istorico-bisericesc referitor la Biserica din Basarabia (1887-1895).

În 1895 se călugărește, luând numele Arsenie, apoi este numit inspector al Seminarului Teologic din Novgorod, iar peste un an rector al aceluiași seminar, fiind ridicat la rangul

de arhimandrit (1896). În anul 1897 devine inspector al Academiei Teologice din Moscova, activând la catedră în calitate de profesor ordinar de istorie biblică, apoi este numit rector (1898-1903). În 1899 este hirotonit ca episcop de Volokolamsk, obține funcția de cel de-al treilea vicar al Mitropoliei Moscovei.

Din 1903 devine episcop de Pskov și Porhovsk. În cadrul eparhiei a creat o școală de psalmiști, a fondat muzeul bisericesc (1912), în care se păstrau manuscrise valoroase, obiecte bisericești și vase liturgice, monede vechi. Pentru studiul științific, conservarea și înmulțirea obiectelor din colecția muzeului a creat Comitetul Istorico-Arheologic (1913), statutul căruia a fost aprobat de Sfântul Sinod. Unul din scopurile primordiale ale comitetului devenise protejarea monumentelor bisericești.

A avut un rol important în viața spirituală și chiar politică a Rusiei Țariste, în 1917 a fost desemnat candidat, alături de alți doi mitropoliți, precum Tihon și Antonie, la înalta funcție de patriarh al Moscovei, ulterior situându-se pe locul doi. Din anul 1933 devine Mitropolit de Tașkent și Turkestan, loc unde și-a petrecut ultimii ani din viață.

Mitropolitul Stadnițchi a lăsat drept moștenire urmașilor mai multe lucrări științifice și publicistice. Dintre cele mai importante pot fi evidențiate: „Jurnalul studentului-pelerin la Athos” (1886), despre impresiile de călătorie la Muntele

Athos, prima sa lucrare pe care a publicat-o la Kiev; „Materiale pentru Istoria Seminarului Teologic din Chișinău” (1888); „Starea clerului ortodox din România” (1889); „Românii care au studiat în instituțiile de învățământ teologic din Rusia” (1891); „Tipografia exarhicească a Basarabiei” (1892); „Materiale despre Mănăstirea Căpriană” (1892); „Arhimandritul Andronic - egumenul mănăstirii Noul Neamț” (1894); „În țara amintirilor sacre” (1900), despre călătoria sa pe pământurile sfinte; „Din viața bisericească a României contemporane” (1902) etc.

În 1886 a fost decorat cu Premiul „Macarie”, cea mai înaltă distincție academică bisericească din Rusia, pentru lucrarea „Jurnalul studentului-pelerin la Athos” despre impresiile de călătorie de pe Muntele Athos, iar în 1904 a fost decorat de Regele Carol I al României cu Medalia „Bene Merente” gr. I și Marele Premiu „Uvarov”, acordat de Academia de Științe a Rusiei pentru lucrarea „Studii și monografii asupra istoriei Bisericii din Moldova. Istoria eparhiei Moldovei și arhieriei ei de la întemeierea statului până în zilele noastre”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 368-369; „Calendar Național” 2012. – Chișinău, 2011. – P. 37-38.

Bibliografie selectivă:

Stadnițki, Arsenie (Mitropolit). Viața și nevoițele Înalt Prea Sfințitului Gavriil Bănulescu-Bodoni,

Exarh al Moldovei și Valahiei (1808-1812), Mitropolit al Chișinăului și Hotinului (1813-1821) / Mitropolit Arsenie Stadnițki. – Kiev : Chișinău : Lumina lui Hristos, 2013. – 294, [10] p. : il.

Colin, Ambroise. Mitropolitul basarabean Arsenie [Stadnițchi] (1862-1936) / Ambroise Colin, Alexandr Stăkalin // Magazin istoric. – 2016. – Nr 3. – P. 21-24.

Lisnic, Ioan. Ierarhi basarabeni în închisorile comuniste : Mitropolitul Antonie Plămădeală și Arsenie Stadnițchi, Arhiepiscopul Sebastian Veste și Episcopul Teodosie Chirică / Ioan Lisnic // Evenimente și personalități marcante ale vieții spirituale din spațiul pruto-nistean și vecinătățile lui din sec. XIX-XX / coord.: Octavian Moșin, Ion Gumenăi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 113-127.

Stadnițchi Arsenie (1862-1936) [Resursă electronică] // <https://vasiliada.md/517/> (accesat: 20.04.2021).

Varta, Tatiana. Mitropolitul Arsenie [Stadnițchi] – viața și opera : 150 de ani de la naștere / Tatiana Varta // Revista de istorie a Moldovei. – 2012. – Nr 1. – P. 103-112.

Ana Ceban

Grigore BAȘTAN 1922-1983

Primul general-maior parașutist român, inventator, originar din Basarabia.

S-a născut la 23 ianuarie 1922, în satul Flămânzeni, comuna Coșcodeni, județul Bălți (azi, raionul Sângerei) și s-a stins din viață la 8 februarie 1983, la București.

După absolvirea celor patru clase primare în lo-

calitatea natală, a continuat studiile la cursurile Școlii tehnice agricole la Păstrăveni – Neamț și ale Liceului „Ion Creangă” din Bălți, până în anul 1938. Ulterior, concomitent cu cariera militară, și-a continuat studiile civile, în anul 1944 absolvind cursurile Colegiului Național „Carol I” din Craiova.

În anul 1938 a renunțat la continuarea studiilor și a intrat în armată în cadrul Centrului de Instrucție al Aeronauticii, iar în 1939 a fost „însumat voluntar” la Școala Militară de Pilotaj din Tecuci. În 1939, datorită rezultatelor obținute în activitatea de instruire, a fost avansat la gradele de fruntaș (1939), caporal (1939) și sergent (1940). A absolvit Școala de Pilotaj în 1941, Școala de Parașutiști (1941), Școala de Ofițeri de Aviație (1946-1948), Cursul academic superior la Academia Militară Generală (1953-1954) și Academia Militară Generală, Facultatea de Arme Întrunite (1964-1967).

Concomitent cu înaintările succesive în grad a ocupat mai multe funcții militare: voluntar în Centrul de Instrucție al Aeronauticii (1938), pușcaș în Compania trupă din cadrul Școlii Militare de Pilotaj (1939), în Compania de parașutiști (1941-1942), subofițer cu armamentul în Compania 8 Parașutiști (1943), comandant secund al Plutonului de acțiuni speciale din Batalionul 4 Parașutiști (1944), devenit Batalionul 4 Pază (1944), comandant pluton în Compania 32 Pază (1944-

1945) și Grupul 2 Aviație de legătură (1945), secretar la Biroul I din Secția I a Statului Major al Aerului (1945), comandant secund pentru ECP de companie la Regimentul 1 Transmisiuni aero (1946-1947), detașat la Atelierul Auto al Grupării Depozitelor de Aviație nr. 2 (1947 – 1948) și Școala Militară de Pilotaj (1948), loțiitor politic al comandantului Centrului de Instrucție al Aviației (1948–1949), instructor de partid (1949-1950), șef Birou organizare și instructaj (1950) și ofițer cu planificarea muncii politice în Direcția Politică a CFAM (1950), șef de stat major al Batalionului 1 Parașutiști (1950-1952), șef de stat major (1952) și girant al comandantului (1951-1952), comandant al Batalionului 597 Parașutiști (1952), comandant al Regimentului 246 Desant – Parașutare (1952-1955), Batalionului 1025 Desant – Parașutare (1955-1959), Batalionului 36 Desant – Parașutare (1959-1963) și Regimentului 60 Parașutiști (1963-1964), loțiitor pentru Desant aerian al șefului de stat major al Armatei a 2-a (1967-1969), loțiitor șef Secție PL, Infanterie, VM și Desant-Parașutare al comandantului Comandamentului Infanteriei și Tancurilor (1969-1973), loțiitor pentru Desant-Parașutare al comandantului CAAT (1973-1977) și al comandantului Aviației Militare (1977-1979).

Grigore Baștan a parcurs următoarele grade militare: soldat voluntar (1939); fruntaș (1939); caporal (1939);

sergent (1940); sergent major (1943); adjutant parașutist (1945); adjutant major (1948); sublocotenent (1948); locotenent (1949); locotenent major (1949); căpitan (1951); maior (1952); locotenent colonel (1955); colonel (1961); general maior (1971), trecut în retragere (1979).

În urma observațiilor făcute în timpul exercițiilor de parașutare, a situațiilor critice cu care s-a confruntat, a conceput, realizat și perfecționat mai multe inovații și invenții de materiale pentru desenat: „Dispozitivul de largare a parașutei” (1961); „Dispozitivul de detașare rapidă a parașutei în aer sau la sol” (1959); „Confecționarea unei parașute de siguranță (abdomen) cu calități aerodinamice superioare și la un preț de cost scăzut față de parașuta de siguranță Aurel Vlaicu” (în colaborare cu căpitanul Ion Enache (1963); „TP-160 – Parașută abdomen de siguranță și TP-161 – Parașuta de spate (specială) pentru lansarea desantului aerian echipat complet”; „Parașuta principală pentru desenat BG-7M și Parașuta de siguranță BG-3M” (1978).

Pe parcursul carierei sale a efectuat 677 de lansări cu parașuta în diverse condiții meteo, pe uscat, pe apă, în toate anotimpurile, în diferite zone de relief: luncă, câmpie, deal, podiș, munte. În 1970 a stabilit recordul național de parașutare de la mare înălțime, de la 10.000 de metri, cu o cădere liberă de aproximativ 7.000 de metri. Recordul care a rămas nedepășit până acum, a fost realizat, utilizând cele

două modele de parașute gândite și proiectate de Baștan – BG-7M și BG-3M. În urma acestui record primește titlul de Maestru Emerit al Sportului, în 1975 elaborează cartea „Istoria Parașutismului Militar în România”, prima lucrare din istoriografia română de specialitate, care tratează exhaustiv fenomenul, apărută, sub egida fundației care îi poartă numele, în 1997.

În decursul impresionanței cariere militare a fost decorat pentru realizări cu numeroase ordine și medalii: Medalia „Eliberarea de sub jugul fascist” (1950); Medalia „A 5-a aniversare a R.P.R.” (1952), Ordinul „Steaua R.P.R.” (1953); Medalia „10 ani de la înființarea primelor unități ale Armatei R.P.R.” (1953); Medalia „Meritul militar” clasa a II-a (1953); Medalia „Meritul militar” clasa a I-a (1954); Ordinul „Muncii” clasa a III-a (1957); Medalia „Virtutea ostășească” (1959); Ordinul „Meritul militar” clasa a III-a (1959); Medalia „40 de ani de la înființarea P.C.R.” (1961); Ordinul „23 August” clasa a V-a (1964); Ordinul „Meritul militar” clasa a II-a (1964); Medalia „A XX-a aniversare a Forțelor Armate ale R.P.R.” și „A XX-a aniversare a eliberării patriei” (1964); Medalia „A XXV-a aniversare a eliberării patriei” (1969); Ordinul „Meritul militar” clasa a I-a (1969); Medalia „A 50-a aniversare a P.C.R.” (1971); Medalia „25 de ani de la proclamarea Republicii ” (1972); Medalia „30 de ani de la eliberarea României

de sub dominația fascistă” (1974) și Medalia „A XXX-a aniversare a Zilei Armatei R.S.R.” (1974).

În semn de respect pentru rolul pe care l-a avut la dezvoltarea parașutismului în România, Aeroclubul „Șoimii Bucovinei” din Suceava a primit denumirea de Aeroclubul „Grigore Baștan”. De asemenea, numele generalului a fost atribuit Centrului de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor din Trupele de Parașutiști (1992); autoritățile din Buzău au atribuit numele unei străzi și Școlii Generale nr. 6 (2013), iar în centrul orașului găsim și bustul acestuia.

În anul 1995, la inițiativa familiei, a fost înființată Fundația „General-maior Grigore Baștan”. Sub egida acestei fundații, se desfășoară Memorialul de Parașutism „Grigore Baștan” și Cupa „General Grigore Baștan”.

Bibliografie selectivă:

Baștan, Grigore. Istoria parașutismului militar din România / Grigore Baștan. – Galați : Porto-Franco, 1997. – 178 p.

Baștan, Grigore. Parașutismul / Grigore Baștan, Ioan Constantin Sabin. – București : Editura Militară, 1963. – 288 p.

Baștan Grigore (1922-1983) [Resursă electronică] // <https://bastan.ro/#toggle-id-2> (accesat: 27.04.2021).

Baștan Grigore (1922-1983) [Resursă electronică] // https://www.aviatori.ro/dict_pers.php?sel=B (accesat: 20.04.2021).

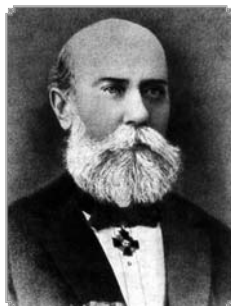
Baștan Grigore (1922-1983) [Resursă electronică] // <https://luceafarul.net/o-evocare-a-evolutiei-parașutismului-militar-romnesc-in-secolul-al-xx-lea-realizata-de-generalul-grigore-bastan> (accesat: 20.04.2021).

Spătaru, Eugen Dorin. Ge-

neralul parașutist Grigore Baștan : O viață sub cupola de mătase / Eugen Dorin Spătaru. – București : Editura Militară, 2015. – 168 p.

****Vișan, Ștefan.** Vulturul care nu cade niciodată / Ștefan Vișan. – Sibiu : Academia Fortelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, 2010. – 192 p.

Ana Ceban

Iosif PARHOMOVICI
1846-1932

Teolog, pedagog, publicist, bibliograf, profesor, om de cultură.

S-a născut la 19/28 martie în 1846, în familia protoului ucrainean Mihail din Homuteț, județul Mirgorod, gubernia Poltava. S-a stins din viață la 24 ianuarie 1932, în Chișinău.

În 1855, la vârsta de nouă ani, este adus la studii în Chișinău de fratele mai mare, Vasile, pe atunci director al Școlii Duhovnicești din Chișinău, astfel este înscris în clasa a I-a a Seminarului Teologic din oraș, în anul 1861. Pe parcursul anilor 1867-1971 își urmează studiile la Academia Teologică din Kiev, la Secția istoria bisericii, pe care o absolvă cu mențiune, fiind licențiat în teologie. După ce revine la Chișinău este numit profesor de limba greacă la Școala Duhovnicească în 1871-1878, apoi din decembrie 1878 devine profesor al Catedrei de istorie a bisericii

la Seminarul Teologic pe parcursul a treizeci și cinci de ani, unde va preda mai multe cursuri. În perioada în care activează la seminar, este considerat unul dintre cei mai talentați profesori datorită metodelor și formelor inovatoare de predare și însușire a materialului, introducând în seminar disputele publice.

Pe parcursul anilor 1871-1872 activează în calitate de inspector la Școala Eparhială de Fete, unde predă cursul de religie pentru clasele superioare, iar în 1906 propune să se formeze o clasă pedagogică. Din 1887 devine inspector-revizor pentru școlile duhovnicești din Chișinău și Edineț până în 1894.

Un alt domeniu în care s-a remarcat, având o activitate prodigioasă, este publicistica. A debutat literar, fiind student la Kiev, publicând articole cu tematică teologică în revistele: „Воскресное чтение” și „Епархияльные ведомости”.

Iosif Parhomovici, fiind o personalitate cu o vastă cultură, istoric, teolog, este autorul mai multor opere importante despre ierarhiile Basarabiei și instituțiile de învățământ cu profil teologic din regiune: „Scurtă schiță despre viața și activitatea Preasfințitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, exarh al Sfântului Sinod, mitropolit al Chișinăului și Hotinului (1813-1821)” (1911); „Activitatea arhiepiscopului Irinah în timpul când a condus Eparhia Chișinăului (1844 - 1858)” (1911); „În memoria lui Alexandru Alekseevici

Uvarov” (1905); „Preasfințitul arhiepiscop Arcadie, fost al Akkermanului, vicar al Eparhiei Chișinăului” (1909); „Schiță istorică asupra școlilor duhovnicești din Eparhia Chișinăului de la 1812 până la 1913” (1913); „Schiță istorică asupra misiunii antischismatice și antisectante de la 1813 până la 1910”; „Viața și activitatea arhiepiscopului Serafim” (1913); „Viața și activitatea arhiepiscopului Pavel” (1882); „În memoria lui Lev Stepanovici Mațievici” (1916); „În memoria preotului Alexandru Grigorevici Tarnoruțki căzut pe câmpul de luptă la 19 octombrie 1916” (1917) etc.

Lucrările publicistice și științifice pe care le-a lăsat drept moștenire se axează pe o activitate complexă de cercetare prin arhive, încercând să scoată la lumină un număr considerabil de evenimente și biografii ale mai multor personalități atât din cultura națională, cât și cea europeană.

A fost considerat unul dintre cei mai de seamă bibliografi ai timpului din Basarabia. Parhomovici fiind un colecționar excepțional de obiecte de cult și carte religioasă, în 1906, când la Chișinău este creat Muzeul Bisericesc, o parte din colecție, treptat, o donează acestei instituții.

În 1923, activând în calitate de director al muzeului de la constituirea acestuia, alcătuiește „Opisul obiectelor ce se păstrează în Muzeul Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Basarabia”. Această lucrare conținea un catalog al colecțiilor muzeale

în care toate bunurile culturale de patrimoniu au fost clasificate în mai multe categorii: antimise, veșminte bisericesti, vase sfinte, iconostase/icoane, cruci, panaghii, piepteni arhieresti, mătănii, cununi, pomelnice, hărți, tablouri, medalioane, medalii, decorații, portrete, cărje, bastoane, monede. Fiecare piesă prezentată în catalog, fiind însoțită de o informație ce explică denumirea, legenda, dimensiunile, anul executării, semnificația etc.

În 1924 a alcătuit „Catalogul Bibliotecii Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Basarabia”, lucrare constituită din 1041 de titluri de carte (1578 de volume), majoritatea cărților fiind în limba rusă, în limba română 240 de titluri (290 de volume) și un număr mic de carte scrisă în elină, latină, franceză, germană, italiană, sârbă. În cadrul acestei lucrări cărțile erau clasificate după criteriul tematic în: carte istorică românească (secția A), reviste și buletine, cărțile Sfintei scripturi, cărți rituale, cuvântări și predici, istorie, istoria mănăstirilor, istoria Moldovei și a Basarabiei, lucrările societăților arheologice, broșuri cu caracter istoric, manuale, cărți de învățământ, hrisoave, cataloage și descrieri de muzee, albume cu fotografii, manuscrise etc.

A activat în cadrul muzeului bisericesc timp de 25 de ani.

A fost unul dintre cei mai activi membri ai Societății Istorico-Arheologice Bisericești, fiind și secretarul ei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2006”. – Chișinău, 2006. – P. 92-93.

Bibliografie:

Colesnic, Iurie. Trei pedagogi de excepție, frații Parhomovici : [Vasile Parhomovici (1828-1909), Andrei Parhomovici (1836-1919), Iosif Parhomovici (1846-1932)] / Iurie Colesnic // Timpul. – 2013. – 22 mar. – P. 22.

Colesnic, Iurie. Un om al cărții – Iosif M. Parhomovici / Iurie Colesnic // BiblioPolis. – 2016. – Nr 1. – P. 175-178.

Colesnic, Iurie. Zidari neobosiți la templul spiritualității – frații Parhomovici / Iurie Colesnic // Colesnic, Iurie. Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni : Ghid. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 237-243.

Ploșniță, Elena. Parhomovici Iosif // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 198-199.

Ana Ceban

**Luli AUGUST
STURDZA
1922-2000**

Pictor, grafician, artist decorator.

S-a născut la 24 ianuarie 1922, la București, și s-a stins din viață la 29 iulie 2000, la Los Angeles.

A învățat la Liceul „Regina Maria” din București. A absolvit Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu” din București, promoția 1948,

avându-i ca profesori pe Eustațiu Stoenescu la pictură și pe Simion Iuca la gravură. În paralel cu artele plastice, a urmat cursurile Facultății de Drept.

A participat cu regularitate la expoziții de artă decorativă din țară și din străinătate, unde a expus ceramică, textile, broderie, pictură pe lemn și pe sticlă, colaje, postere (1960-1979). Între 1970 și 1978 a avut mai multe expoziții personale: 1970 – Sala „Galateea”, București (artă ambientală, pictură, colaj etc.); 1970 – Londra (pictură, colaj etc.); 1971 – Galeria „Soulanges”, Paris (expoziție ambientală); 1971 – Galeria „Monika Schmidt”, Turkenstrasse, München; 1972, 1973 – Galeria „Galateea”, București; 1974, 1976, 1978 – Galeria „Căminul artei”, București (pictură, colaj, litografie); 1979 – Galeria „Platts-Mills, Londra (pictură, litografie, costum, broderie); 1979 – la Bibliotheque de la Servette, Geneva; 1984 – Elena’s Copy Center, Hollywood (pictură decorativă, colaj); 1988 – Dynarski Theatre, Hollywood.

A realizat costume atât pentru filme: „Politică cu delicatose” scurtmetraj după I. L. Caragiale (1964); „Tom Sawyer” după Mark Twain, scurtmetraj produs de Studiourile Bufta în colaborare cu Franco-London Film (1967); „Aurul dispărut al incașilor” după Jack London, serial TV produs de Telemünchen (1976), cât și pentru piese de teatru: „Unchiul Vanea” de A. P. Cehov, piesă jucată la Teatrul Mic din Bucu-

rești (1978); „Scaunele” de Eugen Ionescu, jucată la Friends&Artists Theatre din Hollywood (1989), sărbătorirea Centenarului Eugene O’Neill, la Teatrul „Gene Dynarski” din Hollywood.

Între 1967 și 1975 a fost director artistic la întreprinderea „Decorativa” din București.

Premii, mențiuni: Premiul pentru ceramică la Praga (1961); Premiul de plastică de film la Oberhausen, Austria, împreună cu Marcel Bogos și Constantin Piliuță, pentru scurtmetrajul „Politică cu delicatose” după I. L. Caragiale (1961); Premiul I la concursul anual de pălării „Marylin Clark’s Easter Parade” (1984, 1985, 1986); Premiul la Novisad, Iugoslavia, pentru costumele create la piesa de teatru „Unchiul Vanea” de Cehov (1978).

Bibliografie:

Sturdza, Luli August. Așa s-au întâmplat, așa le-am însemnat / Luli August Sturdza. – București : Humanitas, 2012. – 246 p. : il. – (Memorii. Jurnale).

Graur, Neaga. August-Sturdza Luli / Neaga Graur // Cebuc, Alexandru. Enciclopedia artiștilor români contemporani. Vol. I / Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu. – București : [S. n.], 1996. – P. 23.

Luli August Sturdza (1922-2000) [Resursă electronică] // <https://serialreaders.com/4436-biografie-luli-august-sturdza.html> (accesat: 31.03.2021).

Luli August Sturdza (1922-2000) [Resursă electronică] // <https://www.cartopedia.ro/autor/luli-august-sturdza-317> (accesat: 06.03.2021).

Ana Ceban

Silviu STÂNCULESCU
1932-1998

Actor român de teatru și film.

S-a născut la 24 ianuarie 1932, la Timișoara, și se stinge din viață la 23 octombrie 1998, la București.

A studiat la Școala „Spiru Haret” din Timișoara, Liceul „Diaconovici Loga”, Colegiul „Sf. Sava” din București, Liceul „Ienăchiță Văcărescu” din Târgoviște, Liceul Comercial din Caracal. În 1956 absolvă Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București, fiind coleg cu marii actori ai Generației de Aur: Amza Pellea, Victor Rebengiuc, Silvia Popovici, Draga Olteanu; după care a fost repartizat la Teatrul de Stat din Bacău.

Din 1960, până în 1998, Silviu Stănculescu a jucat în aproape 50 de filme și tot atâtea piese de teatru. Între anii 1981 și 1990 a fost director al Teatrului de Comedie. După 1989, Silviu Stănculescu a predat cursuri la Universitatea „Luceafărul” și Universitatea „Ecologică”.

Piese de teatru în care a apărut: „Trei surori” de Anton Cehov; „Buffalo Bill și indienii” de Arthur Kopit; „Meșterul Manole” de Lucian Blaga; „Mă-

năstirea din Parma” de Stendhal; „Omul care aduce ploaia” de Nathan Richard Nusbaum; „Mașina de scris” de Jean Cocteau; „Harap Alb” de Ion Creangă etc. De asemenea a avut roluri și în piese de teatru radiofonic: „Harta morții” de Ștefan Berciu; „Să ucizi e ușor” de Robert Lopresti; „Rovine” de Traian Druică; „Misterul vasului de porțelan” de Agatha Christie etc.

În filmele în care a jucat, de cele mai multe ori, a întruchipat eroi pozitivi, inconsistenți și schematici, dar investiți cu prestanță prin poziția lor în societate. Dintre rolurile pe care le-a avut, putem enumera: „Aproape de soare”, r. Savel Stîopol (1960); „Străzile au amintiri”, r. Manole Marcus (1961); „A fost prietenul meu”, r. Andrei Blaier (1962); „Partea ta de vină”, r. Mircea Mureșean (1962); „La patru pași de infinit”, r. Francisc Munteanu (1964); „Dincolo de barieră”, r. Francisc Munteanu (1965); „Cerule începe la etajul III”, r. Francisc Munteanu (1967); „Puterea și adevărul”, r. Manole Marcus (1971); „Parașutiștii”, r. Dinu Cocea (1972); „Viforita”, r. Mircea Moldovan (1973); „Pe aici nu se trece”, r. Doru Năstase (1975); „Acțiunea Autobuzul”, r. Virgil Calotescu (1977); „Al treilea salt mortal”, r. Alecu Croitoru (1980); „Anul 1848”, r. Mircea Moldovan (1980); „La răscrucea marilor furtuni”, r. Mircea Moldovan (1980); „Orgolii”, r. Manole Marcus (1981); „Plecarea Vlașinilor”, r. Mircea

Drăgan (1982); „Ziua Z”, r. Sergiu Nicolaescu (1984); „Francois Villon – poetul vagabond”, r. Sergiu Nicolaescu (1987); „Mircea”, r. Sergiu Nicolaescu (1988); „Copiii nimănu”, r. David Wheatley (1993); „Triunghiul morții”, r. Sergiu Nicolaescu (1999); „Patul lui Procust”, r. Viorica Meșină, Sergiu Prodan (2000) etc.

În 2002, a apărut, postum, cartea autobiografică „Sunt un om obișnuit...”.

A fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural”, clasa a IV-a, pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice (1967).

Bibliografie:

Rîpeanu, Bujor T. Stănculescu Silviu : [actor] // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte personalități... / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 531-532.

Silviu Stănculescu (1932–1998) [Resursă electronică] // <https://www.cinemagia.ro/actori/silviu-stanculescu-8156/> (accesat: 12.08.2021).

Silviu Stănculescu (1932–1998) [Resursă electronică] // <http://aarc.ro/cineasti/trivia/silviu-stanculescu> (accesat: 12.08.2021).

Silviu Stănculescu (1932–1998) [Resursă electronică] // <https://bibmunicipala-caracal.webnode.ro/products/silviu-stanculescu/> (accesat: 12.08.2021).

Ana Ceban

Constantin ANDRIUȚĂ 1937-2014

Specialist în domeniul bolilor infecțioase, profesor universitar, doctor habilitat în medicină, savant, poet.

S-a născut la 25 ianuarie 1937, în satul Măgurele, comuna Coșeni, județul Ungheni, în familia unui țăran înstărit. S-a stins din viață la 12 martie 2014, la Chișinău.

Și-a început studiile la Școala Primară din satul Măgurele (1944-1948); școala de 7 ani din satul Teșcureni (1949-1952); Școala Medie din orașelul Cornești (1952-1955); Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1955-1961); doctoratul la Catedra de boli infecțioase a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (1963-1966). A susținut teza de doctor în medicină cu tema: „Caracteristica clinică și de laborator a formelor atipice de hepatite virale” (1967), iar în 1982 teza de doctor habilitat: „Importanța clinică și patogenică a izoenzimelor în hepatitele virale A și B”, devenind unul dintre specialiștii de bază din Republica Moldova în maladiile infecțioase, inclusiv în hepatitele virale.

Își începe cariera de medic generalist la spitalul din

satul Seliște, raionul Nisporeni, ca medic-șef, timp de doi ani (1961-1963). Apoi a activat în calitate de asistent (1967), mai târziu conferențiar și titular al Catedrei de boli infecțioase a Institutului de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), (1970-1984). Activând în calitate de infecționist principal netitular al Ministerului Sănătății (1976-2006), a contribuit la sporirea calificării profesionale a medicilor infecționiști din republică. Împreună cu reprezentanții conducerii spitalului „Toma Ciorbă” și colaboratorii catedrei, pe care a dirijat-o 23 de ani, a inaugurat: Centrul Republican de Toxoplasmoză; secțiile de terapie intensivă, baroterapie; cabinetele de examinare ultrasonografică și dispensarizarea persoanelor care au suportat hepatite virale. A participat, nemijlocit, la descifrarea, localizarea și lichidarea focarelor epidemice de febră tifoidă, dizenterie, toxiinfecții alimentare, holeră, hepatită virală A, antrax, botulism, difterie, infecție meningococică, gripă, leptospiroză etc.

Autor a circa 580 de lucrări științifico-didactice, inclusiv 145 de articole, 340 de teze și materiale științifice, 40 de indicații sau elaborări metodice, 30 de inovații, 2 invenții, 5 ghiduri practice, 2 manuale (unul în traducere din limba rusă), 3 monografii, 14 cărți de versuri. Pentru facilitarea instruirii medicale în limba română, a alcătuit, pentru prima dată în sistemul de învățământ din Republica

Moldova, un dicționar rus-român cu termeni ce țin de domeniul patologiei infecțioase „Registrul terminologic rus-moldovenesc în domeniul bolilor infecțioase” (1990). Activând în calitate de coordonator științific, a contribuit la traducerea din limba rusă în română a compendiului „Boli infecțioase” (autori – academicianul V. Pokrovski și profesorul C. Loban, 1993). Sub dirijarea sa științifică au fost susținute 7 teze de doctor în medicină și 3 de doctor habilitat.

A publicat lucrările: „Zooantroponozele și profilaxia lor” (1989); „Produse cu acțiune antivirală de origine vegetală” (1999); „Boli infecțioase și parazitare” (2000); „Patogenia, tabloul clinic, diagnosticul și tratamentul helmintiazelor” (2001); „Probleme actuale în patologia infecțioasă” (2001); „Materialele didactice în bolile infecțioase, tropicale și parazitare” (2004); „Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie «Nicolae Testemițanu» la 60 de ani” (2005).

A semnat volume de poezii consacrate medicinei, personalităților marcante, etc.: „Vai de steaua noastră” (2000); „Dedicații, omagii, comemorări” (2002); „Chipul tău” (2003); „Poezii în anotimpuri” (2004); „Pastile antimaladii infecțioase, tropicale și parazitare” (2007); „Pastile antimaladii infecțioase parazitare și tropicale” (2010); „Prin prisma anilor traversați” (2013); „Numai femeia este dătătoare de viață și numai ea-i cea mai agreabilă frumusețe” (2013) etc. A dedi-

cat versuri unor remarcabili oameni de știință precum: C. Spănu, Gh. Paladi, I. Marin, M. Cojocaru, V. Pântea, V. Vangheli, I. Șleahov etc.

A deținut numeroase funcții precum: membru al Consiliilor Facultății de Medicină Preventivă, ulterior Medicină Generală ale USMF „N. Testemițanu” (1968); membru al Consiliului Societății Științifico-Practice a Infecționiștilor din Republica Moldova (1983); membru al Consiliului de Experți al MS al RSSM (1985-1986); membru al Comisiei de problemă în domeniul Patologiei Infecțioase al MS și PS al Republicii Moldova (1985); membru al Comisiei în problema HIV/SIDA a MS și PS al Republicii Moldova (1985); membru al Consiliului Clinic de Boli Infecțioase „Toma Ciorbă” (1985); președintele Comisiei de concurs pentru alegerea în posturi a Corpului profesoral al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (1986-1987); membru al Consiliului Științific al USMF „N. Testemițanu” (1986-2002); membru al Senatului USMF „N. Testemițanu” (1986-2006); președinte al Societății Științifico-Practice a Infecționiștilor din Republica Moldova (1991-2006); membru al Comisiei Extraordinare Antiepidemice pe lângă Guvernul Republicii Moldova (1991); președinte al Comisiei Republicane de atestare a medicilor infecționiști pe lângă MS al Republicii Moldova (1991); vicepreședinte al Consiliului Științific Specializat pe lângă USMF „N. Testemițanu” pentru susținerea tezelor de

doctor și doctor habilitat în medicină (1993-1998); președinte al comisiei de Concurs pentru alegerea în posturi a Corpului profesoral al USMF „N. Testemițanu” (1995-1996); membru al Colegiului de redacție al revistelor „Ocrotirea Sănătății”, ulterior „Curierul medical”, „Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină” și „Info-Med” (1995); membru al Consiliului Metodic Central al USMF „N. Testemițanu” (1996); președintele Comisiei Metodice în Patologia Infecțioasă a USMF „N. Testemițanu” (1996); președinte al Consiliului Științific Specializat pe lângă USMF „N. Testemițanu” pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în medicină (1999); membru al Comisiei Republicane a MS și PS al Republicii Moldova pentru atestarea medicilor epidemiologi (2000); președinte de Onoare al Societății Științifico-Practice a Infecționiștilor din Republica Moldova (2006).

Din 2006 a fost ales Președinte de Onoare al Societății Infecționiștilor din RM, iar din 2007 a fost inclus în rândurile savanților-medici iluștri ai USMF „Nicolae Testemițanu”.

A fost decorat cu medalii și a deținut titluri onorifice precum: Medalia „Veteran al muncii” (1988); Medalia „Nicolae Testemițanu” (1995); Om Emerit al Republicii Moldova (1995); Medalia de Aur la Salonul Internațional de Expoziție a Necesităților Tehnice de la București (1999); Medalia Prezidiului Academiei Europene de Științe Naturale

„Robert Cohl” pentru performanțe în știință, medicină și ftiziatrie (2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 48; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 58-59.

Bibliografie selectivă:

Actualități în patologia infecțioasă și parazitară : Conferința a VI-a a infecționiștilor din Republica Moldova, 5-6 octombrie 2006 / com. de red.: C. Andriuță, G. Rusu, V. Pântea. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2006. – 326 p.

Andriuță, Constantin. Bolile infecțioase și parazitare : În viziunea populară / C. Andriuță, A. Andriuță, M. Magdei. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 304 p.

Andriuță, Constantin. Prin viața anilor de viață / Constantin Andriuță. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2011. – 548 p.

Andriuță, Constantin. Un semicentener de cercetări în hepatitele virale efectuate de Catedra boli infecțioase, tropicale și parazitologie medicală : (Alocuțiune aniversară) / Constantin Andriuță. – Chișinău : CEP „Medicina”, 2006. – 50 p.

Andriuță, Constantin. Gripa aviară / Constantin Andriuță, Liviu Iarovoi // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2008. – Nr 3. – P. 335-342.

Andriuță, Constantin. Societatea noastră e bolnavă de indiferență și lipsă de curaj : [interview cu doctorul habilitat în medicină Constantin Andriuță] / Constantin Andriuță ; a dialogat Nicolae Roibu // Artiști și țărani. – 2010. – P. 44-52.

Caracteristica clinică, epidemiologică, de laborator și tratament a antraxului / Constantin Andriuță, Iulita Botezatu, Tiberiu Holban [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2009. – Nr 3. – P. 256-259.

Caracteristica clinică, epidemiologică și de laborator a botulismului de tip b la adulți în Republica Moldova / Constantin Andriuță, Iulita Botezatu, Irina Rusu [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2010. – Nr 3. – P. 357-360.

Caracteristica comparativă a botulismului la bolnavii de vârstă tânără și de vârstă înaintată / Constantin Andriuță, Iulita Botezatu, Victor Deatișen [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2012. – Nr 5. – P. 125-127.

Caracteristica erizipelului în dependență de localizarea procesului și formele clinice / Constantin Andriuță, Liviu Iarovoi, Octavian Sajin [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2008. – Nr 3. – P. 328-332.

Gripa de tip nou A(H1N1) / Constantin Andriuță, Liviu Iarovoi, Tiberiu Holban [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2010. – Nr 3. – P. 369-373.

Infecția cu virusul gripal de tip nou A(H1N1) / Constantin Andriuță, Liviu Iarovoi, Tiberiu Holban [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2009. – Nr 3. – P. 292-296.

Particularitățile clinice, epidemiologice și de laborator ale malariei terțe (cu vivax și ovale) din ultimii ani / Constantin Andriuță, Elena Mihnevici, Gheorghe Plăcintă [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2008. – Nr 3. – P. 332-335.

Unele aspecte ale leptospirozei la adulți / Constantin Andriuță, Iulita Botezatu, Galina Chiriacov [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2011. – Nr 3. – P. 360-363.

Baciu, Gheorghe. Constantin Andriuță // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 101-102.

Pântea, Victor. Profesorul universitar Constantin Andriuță [Resursă electronică] : 50 de ani de activitate / Victor Pântea, Stela Cojocar, Iulita Botezatu // http://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/15363/1/profesorul_universitar_c_andriuța.pdf (accesat: 13.07.2021).

Prisăcari, Viorel. Constantin Andriuță, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, om emerit la 75 de ani [Resursă electronică] / Viorel Prisăcari, Victor Pântea, Tiberiu Holban // ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2.constantin%20andriuța.pdf (accesat: 13.07.2021).

Ana Ceban

Avram BRAZER
1892-1942

Sculptor bielorus, grafician și pictor, originar din Basarabia.

S-a născut la 25 ianuarie 1892, la Chișinău, și s-a stins din viață în martie 1942, Minsk, Belarus.

Absolvent al Școlii de artă din Chișinău (1910). A studiat la École des Beaux-Arts din Paris (1912-1914).

Din 1918 a locuit în Vitebsk, având un rol important în viața artistică a orașului. A predat la Liceul de Arte (1918-1923), a organizat expoziții, dezbateri pe tema artei contemporane, a creat modele de ornamente pentru zilele de sărbătoare ale orașului.

În 1941 a deschis o expoziție solo de amploare, cu câteva zile înainte de începutul celui de al Doilea Război Mondial. Lucrările din această expoziție au fost distruse de fasciști după cucerirea orașului Vitebsk.

A fost membru al Parteneriatului Iubitorilor de Artă din Basarabia (Chișinău (1903-1916), al Societății Iudaice pentru Încurajarea Artei (Petrograd, 1915-1919), Uniunii Belaruse a Pictorilor (1927 -1932), al Organizației Revoluționare a Maeștrilor din Belarus (1929-1932), al Uniunii Artiștilor Plastici

din Belarus (1940).

În 1940 este numit Artist Emerit al Belarusului.

Roșca, Denis. Avram Brazer // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 80.

Бразер Абрам Маркович [Resursă electronică] // <https://artinvestment.ru/auctions/123570> (accesat: 21.07.2021).

Ana Ceban

Ion PĂCURARU
1952

Muzicolog și compozitor.

S-a născut la 26 ianuarie 1952, în satul Vadul lui Isac, Cahul.

A făcut studiile la: Colegiul Republican de Muzică „Ștefan Neaga”, Specialitatea teoria muzicii (1969-1975); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, Specialitatea muzicologie (1969-1975); studii postuniversitare la Academia de Științe din Moldova, Institutul de Teorie și Istorie a Artelor (1997-2000).

În 1982-2000 întreprinde vizite de documentare științifică și stagii de formare în domeniul managementului cultural la diferite instituții și centre științifice

și socioculturale: Academia de Științe din București (România), Centrul pentru calificarea și perfecționarea lucrărilor din domeniul culturii (Moscova, Rusia), Centrul de Studii Culturale din Sankt-Petersburg (Rusia), Academia de Muzică din Ierusalim (Israel), Consiliul Europei de la Strasburg (Franța).

Și-a început activitatea ca violonist, în Orchestra de Muzică Populară „Mărțișor” (1974-1980). A fost lector la Colegiul „Ștefan Neaga” (1976-1980); conferențiar universitar la Institutul de Stat de Arte „Gavriil Musicescu” (1980-1981; 1996-1999); funcționar la Ministerul Culturii, membru al Colegiului pentru repertoriul formațiilor artistice profesionale, șef al aceluiași colegiu, șef al Direcției Muzică (1981-1992); cercetător științific la Institutul de Istoria și Teoria Artei a AȘM (1992-1994, 1997); prim-vice-ministru al culturii (1994-1996); consultant principal în Cancelaria de Stat a Guvernului Republicii Moldova (din 1997), participând la elaborarea, modificarea și completarea legilor învățământului (1999-2000), despre tineret (1999), culturii, cu privire la bibliotecii (2000); ministrul culturii (2001-2002). În perioada 1993-2001 a fost expert în probleme de muzică, organizator și prezentator al Salonului Muzical la Biblioteca Națională.

A semnat diverse articole, cronici culturale și muzicale, materiale de atitudine față de procesele culturale contemporane, studii științifice

în domeniul istoriei muzicii. În perioada 2000-2001, elaborează și publică o serie de articole cu tematică muzicală în cadrul rubricii „Portativ” a săptămânalului „Flux” din Chișinău. A fost autor de programe culturale și muzicale la Radio-Televiziunea Națională; prezentator la concerte de muzică clasică la Sala cu Orgă și Filarmonica Națională.

În calitate de compozitor a semnat lucrări muzicale pentru voce și orchestră, pian, orchestră de muzică populară: două suite pe motive moldovenești „Dragă-mi este a mea glie” – piesă pentru țambal și orchestră (1984); „Piesă de concert pentru vioară și orchestră” (1985); prelucrări de cântece populare: „Neghiniță neagră” (1982); „Și-am zis verde iarbă-n luncă” (1982); „Dragostea e o boală grea” (1984); pentru cor de copii: „Clopotelul” (1983); „Mama și toamna” (1986); „Țara mea” (1987).

A fost membru al juriului la: Concursul național al tinerilor interpreți „Barbu Lăutarul” (Chișinău), Concursul internațional de interpretare „E. Coca” (Chișinău), Concursul de interpretare a romanțelor „Crizantema de aur” (Târgoviște, România). Membru fondator și membru al comitetului de organizare a Festivalului Internațional „Zilele Muzicii Noi” din Chișinău. Membru (din 1985) și vicepreședinte al Consiliului de conducere al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (1992-1994). Membru (1992), apoi membru al Consiliului de con-

ducere al Uniunii Muzicologilor din Moldova (din 1994), membru al Consiliului Artistic al Filarmonicii Naționale, Membru al Consiliului de conducere al Alianței Franceze din Moldova (1994-1998).

Laureat al Concursului național de compoziții originale de muzică populară (1983, 1985, 1987); Maestru în Artă (1998).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 46-47; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 41-42.

Bibliografie:

Păcuraru, Ion. Eminescu și muzica / Ion Păcuraru // Flux : ed. de vineri. – 2001. – 26 ian. – P. 7.

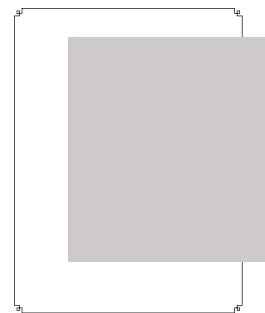
Păcuraru, Ion. Meditații la o aniversare : [despre regretatul violonist Valeriu Hâncu] / Ion Păcuraru // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 11 febr. – P. 20.

Rău, Alexei. Un Iosif Sava al nostru : (Ion Păcuraru la 50 de ani) : Mănunchi omagial / Alexei Rău. – Chișinău. – [S. n.], 2002. – 32 p.

Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Ion Păcuraru // Ceaicovschi-Mereșanu, Gleb. Compozitori și muzicologi din Moldova : Lexicon bibliografic. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 150-153.

Manoil, Alexandru. Ion Păcuraru // Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 599.

Ana Ceban

Tamara ISBĂȘESCU
1932-1989

Pictoriță și graficiană, originară din Basarabia.

S-a născut la 28 ianuarie 1932, la Cornești, județul Bălți (azi, raionul Ungheni) și s-a stins din viață la 2 octombrie, în 1989, la București.

A absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (1961). În perioada în care a studiat, a făcut lecții în atelierul profesorului E. Popa.

După finalizarea studiilor a activat în calitate de desenator tehnic la Ploiești și profesoară la Școala Populară de Artă din Brăila.

Din 1961 participă la expoziții anuale de stat, saloane de desen și gravură. În 1968 a avut expoziții personale la București, în cadrul cărora a expus lucrări din pictură și grafică.

În 1969 face un stagiu în fosta URSS, apoi, în 1971, realizează o expoziție personală de pictură la București.

În Statele Unite ale Americii sunt scoase la licitație unele lucrări ale pictoriței: „Natură statică cu mere galbene”, „Mica balerină”.

Bibliografie:

Isbășescu Tamara // Femei din Moldova : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 48.

Georgescu I. L. Tamara Isbășescu // Maestrii ai picturii române moderne: De la Aman la Țuculescu – Medalioane plastice / I. L. Georgescu. – București : Lumina, 1994. – P. 258.

Ana Ceban

Grigore BULBUC
1942

Medic oncolog, doctor habilitat în științe medicale, cercetător științific.

S-a născut la 30 ianuarie 1942, în comuna Ermoclia, județul Tighina (azi, raionul Ștefan Vodă).

A făcut studiile la Institutul de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) (1965-1968); doctoratul la Institutul General de Radiologie din orașul Leningrad (1965-1968). În 1968 a susținut teza de doctor în medicină: „Пострадиационные изменения пристеночного пищеварения в разных отделах тонкой кишки и их зависимость от гормонов коры надпочечников”, iar în 1984 teza de doctor habilitat: „Противоопухолевая резистентность и иммунологическая реактивность организма при неспецифических воздействиях”. A făcut stagii la Iași (România), Viena (Austria), Atlanta (SUA), Varșovia (Polonia), Paris (Franța).

nia), Paris (Franța).

A exercitat funcția de cercetător științific superior (1973), secretar științific (1973-1984), șef al laboratorului de imunogenetică, la IMSP Institutul Oncologic (1984-2006).

Autor a circa 140 de lucrări științifice, inclusiv trei monografii; a obținut 2 brevete de invenție.

Bibliografie selectivă:

Bulbuc, Grigore. Cancerul pulmonar și fumatul în Republica Moldova / Grigore Bulbuc, Vasile Jovmir, Vitalie Machidon // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2009. – Nr 4. – P. 147-149.

Elucidarea particularităților locale ale factorilor chimici de risc oncologic pentru cancerul pulmonar în Republica Moldova / Grigore Bulbuc, Valentina Stratan, Natalia Guzun [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr 4. – P. 74-78.

Influența factorilor de risc oncologic pentru cancerul pulmonar asupra populației în condițiile reale ale Republicii Moldova / Grigore Bulbuc, Valentina Stratan, Natalia Guzun [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2007. – Nr 4. – P. 232.

Particularitățile homeostazei hormonale la bolnavele de CGM în menopauză / Nadejda Godoroja, Grigore Bulbuc, Alexandru Cotruță [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2007. – Nr 4. – P. 224-228.

Particularitățile statutului imun la bolnavele cu cancer al glandei mamare în menopauză / Alexandru Cotruță, Valentina Stratan, Grigore Bulbuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2013. – Nr 4. – P. 185-187.

Vigilența medicului de familie în depistarea precoce a cancerului pulmonar și argumentarea elaborării programului „fumatul și cancerul” / Grigore Bulbuc, Vasile Jovmir, Vitalie Machidon [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2009. – Nr 2. – P. 184-187.

Baciu, Gheorghe. Grigore Bulbuc // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 108.

Ana Ceban

Ion Luca CARAGIALE
1852-1912

Prozator, poet, dramaturg și ziarist român, membru post-mortem al Academiei Române.

S-a născut la 30 ianuarie 1852, satul Haimanale (azi Ion Luca Caragiale), județul Dâmbovița, România, în familia lui Luca Ștefan Caragiale și al Ecaterinei Chiriac Karaboas. S-a stins din viață la 22 iunie 1912, Berlin, Germania.

Studiile le-a început cu părintele Marinache, la Biserica Sf. Gheorghe din Ploiești (1859-1860); a urmat clasele primare II-V la Școala Domnească din Ploiești, avându-l învățător pe Bazil Drăgoșescu (1860-1864); a absolvit, în particular, prima clasă de gimnaziu, apoi următoarele trei – la gimnaziul „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești (1864-1867); frecventează cursurile Conservatorului din București, avându-l ca profesor pe unchiul său, Costache Caragiale (1868-1870).

Și-a început activitatea literară, colaborând la următoarele publicații: „Albina Carpaților”, „Convorbiri literare”, „Drapelul”, „Epoca”, „Evenimentul”, „Ghimpele” (unde a susținut rubricile Varietăți și Una-alta), „Literatura și arta română”, „Lumea veche”, „Noua revistă română”, „Opinia”, „Revista contemporană”, „România jună”, „Românul”, „Sara”, „Telegraful”, „Tribuna”, „Universul literar”, „Viața nouă”, „Ziua”. A întemeiat revista „Claponul”, (1877), „Calendar al Claponului” (1878), ziarul „Națiunea română” (1893), împreună cu Frédéric Damé, „Moftul român” (1893), împreună cu Anton Bacalbașa, „Vatra” (1901, împreună cu Ioan Slavici și George Coșbuc).

A ocupat diverse funcții: copist la Tribunalul Prahova (1870), suflor în trupa lui Mihail Pascaly la Iași, suflor și copist la Teatrul Național din București, redactor la „Timpul” (din 1878), revizor școlar în județul Neamț și Suceava (1881-1884) și în circumscripția Argeș-Vâlcea, profesor la liceul particular „Sf. Gheorghe” din București, director general al teatrelor (1888-1889) etc.

Autor de comedii: „O noapte furtunoasă” (1878), „Conul Leonida față cu reacțiunea” (1880), „O scrisoare pierdută” (1884), „D-ale carnavalului” (1885); a scris drama „Năpasta” (1890) și nuvelele „O făclie de Paște” (1889), „Păcat” (1892), „Două loturi” (1901), „În vreme de război” (1898),

„La hanul lui Mânjoală”, „Kir Ianulea”; snoavele: „Fără noroc”, „Norocul și mintea”; schițele: „D-l Goe”, „Bubico”, „Bacalaureat”, „Căldură mare”; poezii: „Prea sărac”, „Elegie”, „Cântec studentesc”, „Contimpuranilor mei”, „De ce?”, „Declarație simbolistă”, „Pe oceanul vremii” etc.

A realizat o serie de traduceri a unor lucrări dramatice din literatura universală: „Roma învinsă” de Alexandre Parodi (1878); „L' Hetman” de P. Derouledé; „La Camaraderie de E. Scribe, dar și creațiile lui Baudelaire, Twain.

A fost ales membru post-mortem al Academiei Române (1948); Cetățean de onoare al municipiului Ploiești (din 2016).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 48-49; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 213; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 47-48.

Bibliografie selectivă:

Caragiale Ion Luca. Despre lume, artă și neamul românesc / Ion Luca Caragiale; selecț. text. și cuv. înainte de Dan C. Mihăilescu. – Ed. a 2-a. – București : Humanitas, 2012. – 141 p.

Caragiale, Ion Luca. Momente și schițe / Ion Luca Caragiale. – București : Adevărul Holding, 2011. – 352 p.

Caragiale, Ion Luca. Proză / Ion Luca Caragiale. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2001. – 389 p.

Caragiale, Ion Luca. Teatru / Ion Luca Caragiale. – Chișinău : Cartier, 2000. – 300 p.

Blaga-Frunzescu, Ioana. Frustrare și nesaț : Personajul feminin în teatrul și proza lui Ion Luca Ca-

ragiale / Ioana Blaga-Frunzescu. – Ed. a 2-a. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2013. – 373 p.

Borleanu, Elena Camelia. Studiul operei lui Ion Luca Caragiale în școală : Lucrare de specialitate / Elena Camelia Borleanu. – Craiova : SITECH, 2011. – 74 p.

Cazimir, Ștefan. Amintiri despre Caragiale / Ștefan Cazimir. – Ed. a 2-a. – București : Humanitas, 2013. – 291 p.

Cazimir, Ștefan. I. L. Caragiale față cu kitschul / Ștefan Cazimir. – Ed. a 2-a, rev. – București : Humanitas, 2012. – 164 p.

Dicționarul personajelor din teatrul lui I. L. Caragiale / Constantin Cubleșan (coord.), Gabriela Chiucidean, Victor Cubleșan [et al.] ; cuv. înainte de Constantin Cubleșan. – București : ALL Educational, 2012. – 328 p.

Drăucean, Adela. Cuvinte gnomice în opera lui Ion Creangă și a lui I. L. Caragiale / Adela Drăucean. – Arad : Universitatea „Aurel Vlaicu”, 2013. – 215 p.

Saulea, Elena. Spectacolul și tăcerea : Valențe tragice ale creației la I. L. Caragiale și Albert Camus / Elena Saulea. – Craiova : Universitaria, 2013. – 290 p.

Tomuș, Ion Matei. Pitoresc realist și absurd în dramaturgia și spectacologia lui Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale și Eugène Ionesco / Ion Matei Tomuș. – Sibiu : Universitatea „Lucian Blaga”, 2013. – 310 p.

Apetri, Dumitru. Marii clasici ai literaturii române în spațiul est-slav. Hermeneutica recepției : 1950-2019 : [cu referire la opera lui I. L. Caragiale] / Dumitru Apetri // Akademos. – 2019. – Nr 4. – P. 116-122.

Cimpoacă, Ana. Critica moravurilor sociale în literatura română : [cu referire la opera lui I. L. Caragiale] / Ana Cimpoacă, Tatiana, Butnaru // Educația lingvistică și literară în contextul dezvoltării valorilor general-umane : Conferință științifică cu participare internațională, 2017, Chișinău 24-25 noiembrie / com. org. : Eduard Coropceanu [et al.] ; red. resp. : Anatol Ionaș. – Chișinău : Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017. – P. 129-135.

Derșidan, Ioan. Teza de doctorat a lui Horia Petra-Petrescu despre Ion Luca Caragiale / Ioan

Derșidan // Metaliteratură. – Chișinău : [S. n.], 2011. – Nr 3/4. – P. 130-144.

Ivancu, Ovidiu. Spațiul ca element de balcanism literar / Ovidiu Iancu // Știință, educație, cultură. Vol. 2. – Comrat : Universitatea de Stat din Comrat, 2021. – P. 112-120.

Macovețchi, Liliana. Aspecte ale discursului artistic în operele „Conul Leonida față cu reacțiunea” de Ion Luca Caragiale și „Cântăreața cheală” de Eugen Ionescu / Liliana Macovețchi // La Francopolyphonie, 2006. – Nr 1. – P. 127-129.

Platica, Maria. Ion Luca Caragiale pe scena basarabeiană / Maria Platica // Conferința științifică internațională „Învățămintul artistic – dimensiuni culturale” : Tezele lucrărilor, 19 aprilie 2019 / col. de red.: Tatiana Comendant [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 36.

Roșca, Cristina. Personajul comic în „O scrisoare pierdută” de Ion Luca Caragiale / Cristina Roșca, Natalia Străjescu // Materialele conferinței științifice a studenților, 1-2 octombrie 2019, Chișinău. – Chișinău : Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2019. – P. 50-52.

Suff (Cartaleanu), Elena. O abordare școlară a schiței Vizită... de I. L. Caragiale : comentariu socio-cultural / Elena Suff (Cartaleanu) // Didactica Pro. – 2011. – Nr 5/6. – P. 46-50.

Ana Ceban

Revista „Viața Basarabiei” 1932-1944

Revistă lunară de literatură și cultură generală, care a fost editată, între ianuarie 1942-iulie 1944, de Asociația culturală „Cuvânt Moldovenesc”, condusă de președintele asociației Pan Halippa.

„Viața Basarabiei” a apărut lunar mai întâi la Chișinău, din ianuarie 1932 până în mai-iulie 1944, apoi la București (1940-1944). Între anii 1932-1934 redactor este Al. Terziman, iar din martie 1934 până la finele lui 1937 redactor-șef este Nicolae Costenco și poetul Vasile Luțcan. De la 1 ianuarie 1938, „Viața Basarabiei” este redactată de Vasile Neaga, Nicolae Spătaru, Petre Ștefănuță, T. Știrbu, Nicolae Moroșan etc. În perioada editării la București, revista este redactată de Sergiu Matei, Nica și Octav Sargețiu.

Direcțiile și programul de activitate au fost expuse în primul număr al periodicei în „Cuvânt-înainte”; acestea având rolul de a revendica explorarea multilaterală a următoarelor obiective: 1) deșeleneria paraginii trecutului de robie, care mai persistă în unele privințe în Basarabia; 2) dezvoltarea și înfățișarea

sufletului românesc basarabeian în ceața vremurilor apuse și în splendoarea luminii de astăzi; 3) cercetarea pământului Basarabiei din punct de vedere geografic și etnografic; 4) îndrumarea fiilor Basarabiei pe căile românismului și ale statului național român; 5) crearea de legături sufletești între locuitorii Basarabiei fără deosebire de naționalitate și religie; 6) cimentarea legăturilor între românii din tot cuprinsul României Mari și cei în afară de hotarele ei politice; 7) urmărirea mersului instituțiilor de cultură spirituală și materială în Basarabia și chiar în Țara întregă, în măsura în care înregistrarea faptelor poate ajuta aducerea de lumină în problemele basarabene; 8) dezbaterea nevoilor economice ale Basarabiei; 9) revista presei care tratează chestiuni obștești, ce privesc și regiunea noastră; 10) împărtășirea cititorului uitat și izolat pe meleagurile basarabene la problemele de cultură generală și de civilizație umană, care frământă capete, popoare, universul întreg; 11) orice alte probleme și chestiuni, care în cursul muncii vor fi găsite că răspund scopurilor Asociației Cuvânt Moldovenesc și revistei „Viața Basarabiei”.

Din punctul de vedere al structurii, revista este divizată în două compartimente. Astfel, primul, de bază, conține scrieri literare (poezii, poeme, povestiri, romane etc.), al doilea intitulat „Cronica”, cuprinde diverse materiale cu caracter informativ-auxiliar (recenzii, cronici, necrologuri, profi-

luri de creație etc.).

Colaboratorii revistei au fost reprezentanți de vază ai diferitelor sfere de activitate: istorici, juriști, scriitori, politicieni, ziariști, preoți, avocați, profesori și conferențieri universitari, membri ai Academiei Române, învățători etc. Lista colaboratorilor revistei era alcătuită din mai mult de 70 de persoane, dintre aceștia fac parte: Zamfir Arbore, Ștefan Ciobanu, Petru Constantinescu-Iași, Gala Galaction, Petru Haneș, Gheorghe V. Madan, Liviu Marian, Vasile Lașcov, Anton Țurcan, Sergiu Victor Cujbă, Axentie Frunză, Ion Buzdugan, Pan Halippa, Alexandru Terziman, Nicolae Dunăreanu, Petre Ștefănuță, Igor Tudor, Leon Donici, Alexandru Plămădeală, Donar Munteanu, Anton Holban, Constantin Alexandrescu, A. Boldur, Toma Bulat, Ecaterina Cercez, Pavel Cuzminski, Profir Fală, Onisifor Ghibu, Vasile Ghenzul, Vasile Harea, D. Iov, Anton Luțcan, Liviu Marian, Gheorghe Năstase, Ion Pelivan, N. Popovschi, T. Porucic, Constantin Popescu, Ștefan Usinevici, Elena Vasiliu Hasnaș, T. Știrbu, Nicolai Spătaru ș.a.

Tematica materialelor ce se conțin în ambele compartimente este variată în funcție de domeniile abordate: bibliografie, presă (~240 documente); filozofie, psihologie, morală (~50); religie (~40); sociologie, statistică, demografie (~60); economie (~40); statul și dreptul (~30); educație, învățământ (~30);

cultură (~30); limbă, lingvistică (~20); științe naturale, medicină, tehnică, agricultură (~40); artă (~90); folclor, folcloristică (~70); istorie, teorie și critică literară (~600); literatura artistică (~1020), dintre care (~720) versuri, (~300) proze; istorie, geografie, arheologie, etnografie, biografii (~500). Astfel, revista este o importantă sursă de informație prin aspectele tematice multilaterale pe care le abordează materiale publicate.

Problemele istorice au fost tratate în documentele, studiile și articolele semnate de Alexandru Crăciunescu, Vasile Haneș, Pan Halippa, T. Păduraru, Constantin Giurescu, Aurel Sava, Onisifor Ghibu, Emil Diaconescu, Gheorghe Bezviconi, Ion Nistor, Ștefan Ciobanu ș.a.

Problemele filozofice, psihosociale și juridice au fost reliefate în materialele semnate de: Alexandru Boldur, Ștefan Ciobanu, Petru Constantinescu-Iași, Nicolae Popovschi, Vasile Chicu, Vasile Luțcan, Constantin Ciopraga, Octav Sargețiu, Paul Mihailovici, Alexandru David, Pan Halippa, Petre Ștefănuță etc. În perioada 1932-1944, revista a găzduit circa 200 de documente ce se referă, nemijlocit, la viața spirituală a societății basarabene.

Problemele economice ale Basarabiei au fost reflectate în studiile de specialitate ale lui T. Al. Știrbu, E. Credință, V. Ghenzul, Șt. Cosambescu, E. Pavelescu, C. Teodorescu, T. Iocu, P. Sinadino ș.a.

Problemele ce țin de medicină, tehnică, agricultură au fost redată în articolele autorilor: Bârlădeanu A., Bordeianu T., Cernăianu C. Cornea I., Moroșan N., Popescu Ș., Teodorescu I., Vicol I. etc.

Domeniul învățământului a fost reflectat în circa 30 de materiale în perioada celor 12 ani și jumătate: cronici, articole despre școlile sătești, despre studiile care se fac în unele școli basarabene, despre istoria învățământului basarabean. Autorii care au semnat articole referitoare la învățământ sunt: D. Barbu, N. Florov, F. Săgeată, V. Ghenzul, C. Popescu, P. Ștefănuță, Ș. Usinevici etc.

Subdiviziunea „Cultură” a găzduit materiale ce vizau activitatea instituțiilor de cultură: biblioteci, muzee, diverse societăți și asociații, semnate de: A. David, P. Halippa, V. Luțcan, N. Neaga, Vl. Neagu, F. Săgeată, C. Stoica ș.a.

La subdiviziunea „Artă” în primii ani se publicau materiale ce valorificau unele genuri ale artei basarabene, semnate de eminentul pictor și sculptor Alexandru Plămădeală, apoi de Al. David ș. a. Din 1935, revista deschide rubrici specializate precum: cronică plastică, note plastice, pe parcursul mai multor ani fiind responsabili – I. Ochișor, O. Plămădeală, Elizabeta Zottoviceanu; iar de rubrica „Cronică dramatică” – Octav Sargețiu.

Problemele de limbă și lingvistică au fost tratate în „Viața Basarabiei” mai mult din perspectivă social-politică, fiind scrise în concor-

danță cu procesul de înviore națională a băștinașilor. Articolele au fost semnate de: I. Buzdugan, T. Porucic, F. Săgeată, C. Stere, P. Ștefănuță, I. Ursu etc.

Un loc aparte în revistă i-a revenit folclorului și folcloricii, publicându-se de la primul număr compartimente întregi de texte folclorice. Colecționarii de texte folclorice sunt: G. V. Madan, P. Ștefănuță, I. Mihail, Al. Bardieru, P. Fală, E. Gane ș.a.

În „Viața Basarabiei” domeniul care s-a evidențiat cel mai mult este literatura artistică, critica și istoria literară. Revista conține operele literare ale peste 250 de scriitori, dintre care aproximativ 200 de limba română, iar ceilalți, reprezentanți ai literaturilor: austriacă, franceză, bulgară, evreiască, grecească, indiană, italiană, poloneză și rusă. De asemenea, în revistă au fost publicate biografiile ale aproximativ 200 de autori români și 30 străini; iar peste 100 de personalități din alte domenii au fost înregistrate prin diverse forme de materiale: recenzii, cronici, profiluri de creație, necrologuri etc.

La „Viața Basarabiei” s-a format o pleiadă de poeți și scriitori, precum: Liuba Dumitriu, Sergiu Grosu, Radu Gyr, Teodor Nencev, Alexandru Robot, Nicolae Spătaru, Dominte Timonu, Vladimir Cavarnali, Olga Crușevan, Nicolae Costenco, Pan Halippa, Petru Ștefănuță, Bogdan Istru, Vasile Luțcan, George Meniuc, Sergiu M. Nica, Octavian Sargețiu, Mihai Boboc, Ion

Buzdugan, Constantin Cio-praga, Lotis Dolenga, Anton Luțcan, Iacov Slavov, Andrei Tîbereanu și mulți alții.

În decursul celor 13 ani de existență ai revistei au fost publicate circa trei mii (2985) de documente textuale (articole, studii, documente de arhivă, povestiri, poezii, romane etc.), aproximativ 300 de materiale iconografice (fotografii, reproduceri de artă: clădiri, monumente, reproduceri din natură, hărți, tablouri, desene etc.), al căror rol era de a trezi interesul pentru literatura națională, limba, istoria și cultura neamului, promovarea talentelor autentice, ceea ce a contribuit la desfășurarea unei vaste activități de culturalizare.

În anul 2000, Uniunea Scriitorilor din Moldova și Uniunea Scriitorilor din România au reluat editarea revistei „Viața Basarabiei” – serie nouă, cu apariție trimestrială. Din anul 2002, director al revistei este academicianul Mihai Cimpoi.

Revista „Viața Basarabiei” este una din primele publicații digitizate în Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 51-52; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 48-52.

Bibliografie selectivă:

Colesnic, Iurie. Timp și istorie : Autori de la „Viața Basarabiei” / Iurie Colesnic. – Chișinău : Grafema Libris, 2011. – 440 p.

Șpac, Ion. Pagini de istorie a

presei periodice basarabene / Ion Șpac. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 236 p.

Anton, Ion. „Viața Basarabiei”, la 85 de ani de la fondare / Ion Anton // Viața Basarabiei. – 2017. – Nr 1. – P. 148-150.

Bălțatu, Ludmila. Aportul literaturii basarabene din perioada interbelică în tezaurul general al culturii naționale : [rolul revistei „Viața Basarabiei” în promovarea creației literare] / Ludmila Bălțatu // Analele științifice ale Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. – 2010. – Nr 6. – P. 13-16.

Bălțatu, Ludmila. Revista „Viața Basarabiei” – factor important în promovarea creației literare / Ludmila Bălțatu // Revista română. – 2013. – Nr 1. – P. 20-21.

Burlacu, Alexandru. Presa literară în anii '30 : direcția autohtonistă / Alexandru Burlacu // Metaliteratură. – 2010. – Nr 1/4. – P. 6-15.

Ciobanu, Olesia. Revista interbelică Viața Basarabiei (1932-1944) între tradiționalism și modernism / Olesia Ciobanu // Filologia modernă : realizări și perspective în context european. – Chișinău : Institutul de Filologie, 2015. – P. 133-135.

Colesnic, Iurie. Revista „Viața Basarabiei” acum 80 de ani... / Iurie Colesnic // Literatura și arta. – 2012. – 16 febr. – P. 3.

Hangiu, Ion. Revista „Viața Basarabiei” // Hangiu, Ion. Dicționarul presei literare românești : 1790-2000 / Ion Hangiu. – București : Fundația culturală română, 1996. – P. 509.

Praporșic, Maria. Învierea revistei „Viața Basarabiei” / Maria Praporșic // Flux. – 2002. – 7 iun. – P. 7.

Tamazlăcaru, Elena. Revista „Viața Basarabiei” la 80 de ani / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2012. – 7 iun. – P. 4.

Ana Ceban

Februarie

2022

Februarie este a doua lună a anului în calendarul gregorian. Este cea mai scurtă lună gregoriană, care are numai 28 sau 29 de zile. Luna are 29 de zile în anii bisecți; în ceilalți ani, luna februarie are 28 de zile.

Februarie începe (astrologic) cu soarele în constelația Vărsătorului și se sfârșește cu soarele în constelația Pești. Din punct de vedere astronomic, luna februarie începe cu soarele în constelația Capricornului și se sfârșește cu soarele în constelația Vărsătorului.

Numele lunii februarie (latină: **Februarius**, onis = purificare, curățire) este legat de ritualul curățirii, ce se făcea anual la 15 februarie. Grecii numeau luna februarie **Anthesterion**. În tradiția poporului român luna februarie se numește **Făurar**.

Februarie începe cu aceeași zi a săptămânii ca și Martie și Noiembrie într-un an obișnuit și ca August într-un an bisect.

Luni		7	14	21	28
Marți	1	8	15	22	
Miercuri	2	9	16	23	
Joi	3	10	17	24	
Vineri	4	11	18	25	
Sâmbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

90 de ani de la nașterea lui **Anatol Paniș**, prozator român, fost deținut politic, originar din Basarabia (1 febr. 1932 – 6 febr. 2007). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 57-58.*

85 de ani de la nașterea lui **Victor Vangheli**, medic igienist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific (1 febr. 1937 – 18 aug. 1997).

80 de ani de la nașterea lui **Simion Moraru**, economist, doctor în economie, conferențiar universitar, diplomat (1 febr. 1942).

75 de ani de la nașterea lui **Rogozenco Valeriu**, jurnalist sportiv, autor de cărți cu tematică sportivă, ex-președinte al Ligii Jurnaliștilor Sportivi din Republica Moldova (1 febr. 1947).

60 de ani de la nașterea **Larisei Sofroni**, medic oncolog, chirurg mamolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (1 febr. 1962).

90 de ani de la nașterea lui **Sorin Stati**, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar român la Universitatea din Bologna, membru de onoare al Academiei Române (1 febr. 1932 – 16 ian. 2008).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Dascăl**, muzician, dirijor, acordeonist și pedagog, Artist al Poporului din Republica Moldova (2 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 56-57; CN 2012, p. 58-59.*

140 de ani de la nașterea lui **James Joyce**, poet, nuvelist și romancier englez, de origine irlandeză, inovatorul romanului modernist (2 febr. 1882 – 13 ian. 1941). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 30.*

75 de ani de la nașterea lui **Boris Dubosarschi**, compozitor, violonist și pedagog (3 febr. 1947 – 1 noiem. 2017). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 59-60.*

110 ani de la nașterea lui **Constantin Arseni**, medic neurolog, neurochirurg și neuro-morfopatolog, doctor în medicină, profesor universitar, fondatorul școlii românești de neurochirurgie (3 febr. 1912 – 5 iul. 1994).

85 de ani de la nașterea lui **Mircea Dan Răducanu**, muzicolog, pianist concertist și profesor român (3 febr. 1937).

160 de ani de la stingerea din viață a lui **Jean-Baptiste Biot**, fizician, matematician și astronom francez, profesor universitar, membru al Academiei Franceze (21 apr. 1774 – 3 febr. 1862).

75 de ani de la nașterea lui **Petru Cocîrță**, specialist în domeniul biologiei, ecologiei și protecției mediului, doctor în științe biologice, conferențiar universitar, cercetător științific (4 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 58-60; CN 2017, p. 70-71.*

90 de ani de la nașterea **Mioarei Avram**, personalitate proeminentă a lingvisticii românești, doctor, profesor universitar (4 febr. 1932 – 12 iul. 2004). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 57-59; CN 2007, p. 57-58; CN 2017, p. 72-75.*

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ganenco**, istoric, publicist, ofițer de contrainformații, colonel în retragere (5 febr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 74-75.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Trofăilă**, istoric, jurnalist-documentarist, scriitor, autor de monografii consacrate localităților din Republica Moldova (5 febr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 60-61.*

160 de ani de la nașterea lui **Grigore Pantazi**, regizor, actor, poet, muzician, coregraf, sculptor, artist plastic român (5 febr. 1862 – 11 iun. 1939).

70 de ani de la nașterea **Monicăi Spiridon**, critic și teoretician literar, eseist român,

doctor în teoria literaturii, profesor universitar, cercetător științific (5 febr. 1952).

135 de ani de la nașterea lui **George Trakl**, poet austriac, reprezentant al expresionismului timpuriu (5 febr. 1887 – 3 noiem. 1914). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 59.*

80 de ani de la nașterea lui **Serafim Andrieș**, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (6 febr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 61-62.*

80 de ani de la nașterea lui **Eugeniu Hrișcev**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (6 febr. 1942 – 29 mar. 2009). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 62-63; CN 2017, p. 75-76.*

155 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Voinov**, zoolog, histolog, biolog și citolog român (6 febr. 1867 – 7 iul. 1951). *A se vedea și art. CN 2017, p. 76-77.*

160 de ani de la nașterea lui **Vladimir Okușko**, pictor și pedagog (7 febr. 1862 – 1 febr. 1919). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 62; CN 2012, p. 67; CN 2019, p. 57-58.*

75 de ani de la nașterea lui **Simion Hămurar**, pictor, grafician și pedagog (7 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 63-64.*

60 de ani de la nașterea lui **Anatol Șalaru**, medic, politician (7 febr. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 64-65.*

185 de ani de la nașterea lui **Vasile Bumbac**, poet, folclorist, publicist, traducător și pedagog român din Bucovina (7 febr. 1837 – 27 febr. 1918). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 66-67.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Acsan**, poet, prozator, eseist, traducător și editor român (7 febr. 1932 – 23 iun. 2013).

90 de ani de la nașterea lui **Dan Hăulică**, scriitor, critic de artă, profesor universitar, ambasador, delegat permanent pe lângă UNESCO, membru corespondent al Academiei Române, membru titular al Academiei Europene de Știință, Litere și Artă (7 febr. 1932 – 17 aug. 2014). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 65-66.*

60 de ani de la stingerea din viață a **Corneliei Moga**, medic, prima femeie radiolog din România, profesor și cercetător științific (9 sept. 1885 – 7 febr. 1962).

210 ani de la nașterea lui **Charles Dickens**, scriitor englez, critic social, actor, umorist și satiric (7 febr. 1812 – 9 iun. 1870). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 59-60.*

80 de ani de la nașterea lui **Silvestru Popescu**, balerin (8 febr. 1942 – 25 iun. 1977).

80 de ani de la nașterea lui **Ion Țiuleanu**, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific și inventator (8 febr. 1942).

75 de ani de la nașterea lui **Nicolae Oriol**, (10 febr. 1947 – 21 aug. 2020), antrenor principal al lotului național de lupte libere, Antrenor Emerit al Republicii Moldova, Maestru în Sport.

70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bulat**, filolog, muzeograf și cercetător (10 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 68.*

70 de ani de la nașterea lui **Adei Zaporojanu**, poetă, prozatoare, compozitoare, bibliotecară (10 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 69.*

120 de ani de la nașterea lui **Anton Holban**, prozator, romancier și eseist român (10 febr. 1902 – 15 ian. 1937). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 46-47.*

70 de ani de la nașterea lui **Victor Tetko**, pictor (11 febr.

1952).

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cucu**, compozitor, dirijor și folclorist român (11 febr. 1882 – 24 aug. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 70-71.*

90 de ani de la nașterea lui **Aureliu Emil Săndulescu**, fizician și om politic român, doctor în fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (11 febr. 1932 – 21 apr. 2019). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 71.*

175 de ani de la nașterea lui **Thomas Edison**, inventator și om de afaceri american (11 febr. 1847 – 18 oct. 1931). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 66-67.*

90 de ani de la nașterea lui **Afanasie Rotaru**, geolog, doctor în științe geologice, profesor universitar, cercetător științific stabilit în Bașkiria (12 febr. 1932).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Buzdugan**, cronicar și comentator sportiv (12 febr. 1942).

160 de ani de la nașterea lui **Alexandru Davila**, dramaturg, regizor, prozator, poet și lingvist român (12 febr. 1862 – 19 oct. 1929). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 63-64.*

160 de ani de la sfințirea **Bisericii Seminarului Teologic** din Chișinău (13 febr. 1862). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 72.*

165 de ani de la nașterea lui **Petre Draganov**, istoric, etnograf, bibliograf, pedagog și publicist (14 febr. 1857 – 7 febr. 1928). *A se vedea și art. din CN 2007, p.68-69; CN 2018, p. 64-65.*

85 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cenușă**, medic pediater, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator (14 febr. 1937 – 8 mar. 2003). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 67.*

65 de ani de la nașterea lui **Valeriu Baltag**, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar cercetător, cercetător științific superior, pedagog (14 febr. 1957).

85 de ani de la nașterea lui **Mihai Gramatopol**, eseist, istoric de artă și traducător român (14 febr. 1937 – 31 mar. 1998). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 72-73.*

85 de ani de la nașterea lui **Dumitru Țepeneag**, prozator, eseist, publicist și traducător român, membru de onoare al Academiei Române (14 febr. 1937).

135 de ani de la nașterea lui **Simeon Galețchi (Galitky)**, membru în Sfatul Țării, militar român basarabean (15 febr. 1887 – 22 iun. 1940). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 74.*

110 ani de la nașterea lui **Andrei Lupan**, poet, publicist, dramaturg, traducător, alcătuitor, recenzent, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (15 febr. 1912 – 24 aug. 1992). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 65-66; CN 2012, p. 74-76.*

95 de ani de la nașterea lui **Dinu C. Giurescu**, istoric și muzeograf român, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, politician, reprezintă în istoriografia românească continuitatea Giurescu, a treia generație de istorici ai familiei (15 febr. 1927 – 24 apr. 2018). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 66-67; CN 2017, p. 86-87.*

75 de ani de la nașterea **Roxanei Eminescu (Stătescu)**, critic și istoric literar, pedagog și traducător român, descendenta marelui poet Mihai Eminescu, stabilită în Franța (15 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 73-74.*

95 de ani de la nașterea lui **Simion Lungul**, compozitor (16 febr. 1927 – 7 noiem. 2002).

A se vedea și art. din CN 2002, p. 68-69; CN 2017, p. 88-89.

100 de ani de la nașterea lui **Silviu Zavulovici**, compozitor, dirijor, pianist și pedagog român (16 febr. 1922 – 16 oct. 1998).

75 de ani de la nașterea lui **Mihail Revenco**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (17 febr. 1947 – 28 iul. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 71-73; CN 2017, p. 89-90.*

75 de ani de la stingerea din viață a **Elenei Văcărescu**, prozatoare, poetă, dramaturgă, memorialistă și traducătoare română, membru de onoare al Academiei Române, laureată în două rânduri cu premiul Academiei Franceze (21 sept. 1864/1866 – 17 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 289-290.*

70 de ani de la nașterea lui **Stelian Tănase**, scriitor, eseist, publicist, scenarist, regizor, realizator de televiziune, istoric, politolog și analist politic român (17 febr. 1952).

75 de ani de la nașterea lui **Valeriu Rudic**, specialist în domeniul microbiologiei, biotehnologiei și biomedicinii, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, savant (18 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 73-76; CN 2017, p. 92-93.*

100 ani de la nașterea lui **Juhan Smuul**, poet, prozator și dramaturg eston (18 febr. 1922 – 13 apr. 1971). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 72-73.*

90 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Cebanenco**, antrenor și teoretician de șah, pedagog, fondatorul școlii moldovenești de șah. (19 febr. 1942 – 01 aug. 1997).

60 de ani de la nașterea lui **Emil Cojocaru**, pictor, gra-

fician, designer, pedagog (19 febr. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 76-77.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciubotaru**, biolog-botanist, specialist în domeniul embriologiei, citogeneticii și biotehnologiei vegetale, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru al Academiei de Științe a Moldovei (20 febr. 1932 – 26 apr. 2017). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 76-78; CN 2017, p. 93-94.*

90 de ani de la nașterea **Lidiei Guțu**, specialist în domeniul biblioteconomiei și bibliografiei din Republica Moldova (20 febr. 1932 – 17 mai 2001). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 73-74; CN 2012, p. 77.*

75 de ani de la nașterea **Valentinei Cojocaru**, interpretă de muzică populară (20 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 79-80; CN 2017, p. 94-95.*

70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Sava**, meșter popular de instrumente muzicale, Artist Emerit al Republicii Moldova, membru al Academiei de Arte Tradiționale din România, originar din Basarabia (20 febr. 1952).

95 de ani de la nașterea lui **Mircea Malița**, matematician, eseist, diplomat român, doctor în matematică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (20 febr. 1927 – 21 mai 2018). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 77-78; CN 2017, p. 95.*

90 de ani de la apariția la București a **ziarului săptămânal „România literară”** (20 febr. 1932 – 6 ian. 1934). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 74-75.*

60 de ani de la nașterea lui **Ionel Bostan**, jurist, economist, doctor în științe juridice și doctor în economie, profesor universitar, scriitor român (21 febr. 1962).

75 de ani de la nașterea lui **Dorel (Tudor) Țărnă**, actor,

regizor de teatru, dramaturg și autor de texte pentru cântece (22 febr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 78-79.*

70 de ani de la nașterea **Silviei Hodorogea**, teleradio-jurnalistă, Maestru în Artă (22 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 75-76; CN 2017, p. 96.*

85 de ani de la stingerea din viață a lui **Constantin N. Hurmuzachi**, entomolog, zoolog, filozof, jurist, profesor, descendent al unei familii de intelectuali și luptători pentru drepturile românilor din Bucovina, membru al Academiei Române (3 oct. 1863 – 22 febr. 1937). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 243-244.*

290 de ani de la nașterea lui **George Washington**, general și om de stat american, primul președinte al SUA (22 febr. 1732 – 14 dec. 1799). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 80-81.*

165 de ani de la nașterea lui **Heinrich Hertz**, fizician și mecanic german, precursor al radiocomunicațiilor (22 febr. 1857 – 1 ian. 1894). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 81-82.*

70 de ani de la nașterea **Rodică Iuncu (Leahu)**, jurnalistă, cronicar și critic muzical (23 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 79-80.*

70 de ani de la nașterea **Ninei Slutu-Soroceanu**, poetă, publicistă, prozatoare și textieră (23 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 84-85; CN 2017, p. 100-101.*

130 de ani de la nașterea lui **Ion Tănăsescu**, chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, membru al Academiei Române (23 febr. 1892 – 28 dec. 1959).

110 ani de la nașterea lui **Romulus Vulcănescu**, etnolog, eseist, scenarist, critic literar și de teatru, sociolog al culturii și folclorist român, membru de onoare al Academiei Ro-

mâne (23 febr. 1912 – 10 noiem. 2000). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 76-77; CN 2012, p. 80-81.*

90 de ani de la nașterea lui **Constantin Rădulescu**, speolog și paleontolog roman, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (23 febr. 1932 – 27 iun. 2002).

85 de ani de la nașterea **Mayei Simionescu**, biolog român, doctor în biologie, profesor universitar și cercetător științific (23 febr. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 86-87.*

60 de ani de la stingerea din viață a lui **Silviu Dragomir**, istoric și om politic român, membru titular al Academiei Române (13 mar. 1888 – 23 febr. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 81-82.*

85 de ani de la stingerea din viață a lui **Anatolie Coțovschi (Kotovski)**, medic, doctor în medicină, activist pe tărâm social (18 iun 1864 – 24 febr. 1937). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 190-191.*

85 de ani de la nașterea lui **Vasile Toma**, pictor, pedagog (24 febr. 1937 – 5 sept. 1984). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 82; CN 2017, p. 102.*

80 de ani de la nașterea **Eugeniei Borodac**, muzeograf și cercetător (24 febr. 1942).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Nicolae Secară**, agronom, profesor în dome-

niul viei și vinificație, deputat în Sfatul Țării (9 mai 1894 – 24 febr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 156; CN 2012, p. 82.*

50 de ani de la nașterea **Tamarei Cărauș**, eseist și teoretician a literaturii, doctor în litere (25 febr. 1972).

60 ani de la nașterea **Birgitei Fischer-Schmidt**, caiacistă, performer la proba olimpică de caiac, inclusă în Cartea Recordurilor Guinness (25 febr. 1962).

220 de ani de la nașterea lui **Victor Hugo**, poet, romancier și dramaturg francez, teoretician al romantismului din Franța sec. XIX (26 febr. 1802 – 22 mai 1885). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 78-79; CN 2005, p. 145.*

135 de ani de la nașterea **Anastasei Dicescu**, cântăreața de operă și lied (soprană legeră), profesoară (27 febr. 1887 – 1945). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 83-84.*

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Vaida-Voievod**, medic, publicist și om politic român, unul dintre susținătorii drepturilor românilor transilvăneni (27 febr. 1872 – 19 mar. 1950). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 88-89.*

100 ani de la nașterea lui **Horia Damian**, pictor român, membru de onoare din străinătate al Academiei Române (27 febr. 1922 – 13 mai 2012).

120 de ani de la nașterea lui **John Steinbeck**, scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (27 febr. 1902 – 20 dec. 1968). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 80-81.*

100 de ani de la nașterea lui **Eugen Crăciun**, pictor, grafician (28 febr. 1922 – 2001).

230 de ani de la nașterea lui **Karl Ernst von Baer**, biolog, geolog, meteorolog, geograf și naturalist german, fondatorul embriologiei (28 febr. 1792 – 28 noiem. 1876).

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Duca**, chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, fondator al școlii științifice „chimia ecologică”, academician, ex-președinte al Academiei de Științe a Republicii Moldova, membru de onoare al Academiei Române (29 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 81-82; CN 2012, p. 85-88; CN 2017, p. 104-106.*

70 de ani de la nașterea **Larisei Turea**, jurnalistă, sociolog, critic de teatru și film (29 febr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 82-83; CN 2012, p. 84-85.*

230 de ani de la nașterea lui **Giacomo Rossini**, compozitor de operă din Italia (29 febr. 1792 – 13 noiem. 1868).

Simion MORARU
1942

Economist, doctor în economie, conferențiar universitar, diplomat.

Sa născut la 1 februarie 1942, în satul Nemțeni, raionul Hâncești.

După absolvirea școlii din satul natal (1959), și-a continuat studiile la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Chișinău (azi Universitatea de Stat din Moldova) (1959-1964). Ulterior a urmat cursurile de doctorat la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Moscova (1966-1969). În 1970 a susținut teza de doctor în economie cu tema „Contradicția dintre calitatea și cantitatea produsului social și prețul ca formă de rezolvare a acestei contradicții”, a obținut titlul de doctor în economie, devine conferențiar universitar. Între anii 1980-1983 a studiat la Facultatea Relații Economice Internaționale a Academiei Uniunale de Comerț Exterior din Moscova.

Urmează stagiile de documentare științifică în 1983 la Comisia Economică Europeană în Geneva, Elveția, și la Organizația Națiunilor Unite, Viena.

Începe activitatea profesională în calitate de asistent

la Catedra economie politică a Institutului Pedagogic din Tiraspol (1964). A activat șef de cabinet, asistent la Catedra economie politică și filosofie a Institutului de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova) (1965-1966); lector superior, docent la Catedra economie politică a Institutului Politehnic (azi Universitatea Tehnică a Moldovei) (1969-1973).

Fiind specialist la Ambasadă Uniunii Sovietice în România pe probleme economice, comerciale și tehnico-științifice a exercitat funcțiile: referent, secretar III, secretar II (1973-1980); consilier (atașat) (1988-1992).

A fost instructor în cadrul Secției de comerț și deservire socială la Comitetul Central al Partidului Comunist din Moldova (1983-1985), director al Institutului Unional pentru Conjunctura Pieții și Prognoză Chișinău (1985-1988).

În perioada 1992-2005, a fost vice-președinte al Întreprinderii „Inter-Resurs” și Corporației „Amocom”, director al Întreprinderii „Leffco”.

Își continuă activitatea didactică la Universitatea de Stat din Moldova în calitate de conferențiar universitar la Catedra economie mondială și relații economice internaționale (2006-2008), unde a predat cursul Activitate diplomatică.

Din anul 2008 este conferențiar universitar în cadrul Departamentului economic,

administrare și turism, la Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, devenind titular al cursurilor: Mediul european de afaceri, Economia regională și rurală, Integrarea economică europeană, Managementul relațiilor economice internaționale, Management comparat, Geoeconomia ș.a.

A elaborat curriculum la disciplinele: Mediul european de afaceri (2014, 2019); Economia regională și rurală (2014); Integrarea economică europeană (2017).

Coordonatorul proiectului de inițiativă „Noi direcții de dezvoltare economică a cooperăției de consum din Republica Moldova” (2008-2012).

Bibliografie selectivă:

Livițchi, Oxana. Indicații metodice pentru studiul individual la disciplina „Mediul european de afaceri” / Oxana Livițchi, Simion Moraru. – Chișinău : UCCM, 2013. – 92 p.

Raevskaia, Irina. Integrarea economică europeană / Irina Raevskaia, Simion Moraru ; red.: Veronica Molea. – Chișinău : UCCM, 2017. – 201 p.

Raevskaia, Irina. Mediul european de afaceri : [pentru uzul studenților] / Irina Raevskaia, Simion Moraru. – Chișinău : UCCM, 2019. – 285 p.

Trofimov, Victoria. Ghid metodic la disciplina „Managementul relațiilor economice internaționale” / Victoria Trofimov, Simion Moraru, Oxana Livițchi ; referenți: Claudia Melinte, Alexandru Stratan. – Chișinău : UCCM, 2013. – 64 p.

Moraru, Simion. Analysis of the regulatory framework regarding competition in the European Union = Analiza cadrului legislativ-normativ referitor la concurență în Uniunea

Europeană / Simion Moraru, Irina Raevskaia, Victoria Moraru // Journal of Research on Trade, Management and Economic Development. – 2017. – Nr 1 (7). – P. 7-28.

Moraru, Simion. Asigurarea securității alimentare în Republica Moldova în contextul economiei mondiale : evaluare, riscuri, probleme de gestiune / Simion Moraru, Victoria Trofimov, Oxana Livitchi // Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – Chișinău : UCCM, 2013. – Vol. 11 (2). – P. 106-117.

Moraru, Simion. Comparative analysis of the cooperative system of the Republic of Moldova with EU countries / Simion Moraru, Irina Raevskaia, Victoria Moraru // Journal of Research on Trade, Management and Economic Development. 2018. – Nr 2 (10). – P. 119-136.

Moraru, Simion. Economia tenebră și formele ei de manifestare în plan internațional și național / Simion Moraru, Victoria Trofimov, Dorin Șveț // Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – 2012. – Nr 11. – P. 132-149.

Moraru, Simion. Economic freedom, reforms in the transitional period and opportunities for export for the Republic of Moldova / Simion Moraru, Irina Raevskaia, Victoria Moraru // Journal of Research on Trade, Management and Economic Development. – 2018. – Nr 1 (9). – P. 52-70.

Moraru, Simion. Euro managementul – noua dimensiune pentru managementul din Republica Moldova / S. Moraru, T. Baran // Conferința științifică internațională jubiliară „Paradigme moderne în dezvoltarea economiei naționale și mondiale” cu ocazia aniversării a 65 de ani de la fondarea Facultății de Științe Economice, 2-3 noiembrie 2018 / com. de org.: Galina Ulian [et al.]; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 465-474.

Moraru, Simion. Libertatea economică, reformele în perioada de tranziție / Simion Moraru, Irina Raevskaia, Victoria Moraru // Conferința științifico-practică internațională „Dezvoltarea relațiilor comerciale din perspectiva integrării economice a Republicii Moldova în circuitul economic internațional”, 21-22 septembrie 2017, Chișinău. Vol. 1. –

Chișinău : INCE, 2017. – P. 52-59.

Redefining the development policies of consumer cooperatives in Moldova under European priorities / Larisa Șavga, Claudia Melinte, Simion Moraru [et al.] // Contemporary Issues in Economy and Technology CIET 2016, ediția a 2-a, 16-18 iunie 2016, Split, Croatia. – Split : University of Split, 2016. – P. S-84-S-98.

Trofimov, Victoria. Migrația și dezvoltarea : impactul remitențelor asupra economiei țărilor de origine ale migranților / Victoria Trofimov, Simion Moraru, Angela Cușnir // Republica Moldova : 20 ani de reforme economice : Conferința științifică internațională, 22-24 septembrie 2011. Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 368-371.

Unele aspecte ale asigurării securității economice a Republicii Moldova ca precondiție a gestiunii dezvoltării durabile în contextul economiei mondiale actuale / Victoria Trofimov, Simion Moraru, Victoria Moraru [et al.] // Economic Growth in Conditions of Internationalization = Creșterea Economică în Condițiile Globalizării : international scientific and practical conference, 20-21 october 2011. Vol. I / Institute of Economy, Finance and Statistics. – Chișinău : IEFS, 2011. – P. 342-347.

Profilul „Economia și managementul dezvoltării comerțului și cooperăției de consum” : Raport de autoevaluare : (perioada anilor 2009-2013) : [conține informație despre Simion Moraru]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 25, 40 ; [Resursă electronică]. – URL : http://www.cnaa.md/files/institutions/uccm/raport_uccm_aut-nou.-31.10.2014.pdf (accesat: 27.09.2021).

Simion Moraru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 13 : Ș-Tî. – Chișinău : Draghiștea, 2015 – P. 505.

Elena Barbos-Balinschi

Larisa SOFRONI
1962

Medic chirurg oncolog mamolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific coordonator.

S-a născut la 1 februarie 1962 în satul Mândâc, raionul Dondușeni.

A studiat la Facultatea Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) (1979-1985). Între anii 1985-1987 urmează internatura la Spitalul Clinic Republican (SCR) din Chișinău. Susține teza de doctor în științe medicale cu tema: „Cancerul primar-multiplu bilateral al glandelor mamarare” (2000) și teza de doctor habilitat cu tema „Aspecte etiopatogenetice ale cancerului primar-multiplu al organelor hormonodependente la femei” (2007). Obține gradul științific de doctor habilitat în medicină (2007). Din 2018 este profesor cercetător, profil oncologie și radioterapie.

Își începe activitatea profesională în calitate de cadru didactic la Școala-bază de Medicină din Chișinău (azi, Centrul de Excelență în Medicina și Farmacie „Raisa Pacalo”). Ulterior, a

fost transferată la Policlinica Institutului Oncologic, activând în calitate de medic mamolog (1993-1995), apoi la Institutul Oncologic, ca medic mamolog în Secția mamologie (1995-1999), colaborator științific (1999-2000) și colaborator științific superior al Departamentului mamologie (2000-2005), colaborator științific coordonator al Laboratorului Mamologie (din 2006). Exerciță funcția de cercetător științific coordonator, conducător științific al Laboratorului Mamologie Oncologică al IMSP Institutul Oncologic (din 2002).

Semnează peste 120 lucrări științifice, inclusiv monografii, 6 brevete de invenție, 4 inovații.

Este conducător/consultant științific al tezelor de doctor (din 2006). Sub îndrumarea sa au fost susținute patru teze de doctor, iar două teze de doctor sunt în curs de susținere.

A urmat un stagiu în străinătate, „Perfecționarea la locul de muncă”, în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Oncologiei „N. N. Petrov” din Sankt-Petersburg (1994). De asemenea, a urmat stagii în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, specializarea în baza Catedrei de oncologie și hematologie (1994); instruire profesională continuă în domeniul medicinei la teme „Diagnosticul ecografic al patologiilor organelor interne și superficiale” (2003), „Metode de diagnostic și tratament în

oncologie” (2007), „Cancerul bronho-pulmonar. Diagnosticul și tratamentul” (2010), „Actualități în diagnosticul și tratamentul cancerului mamar” (2010), „Cancerul bronho-pulmonar. Diagnosticul și tratamentul” (2012).

A coordonat o serie de proiecte științifice naționale și internaționale, cum ar fi proiectul bilateral moldo-român „Detectie și inhibare a cancerului la nivel molecular” (2010-2012); proiectul instituțional „Optimizarea tratamentului cancerului glandei mamare la pacientele cu diabet zaharat” (2011-2014); proiectul „Designul și sinteza chimică a inhibitorilor celulari cu proprietăți biomedicinale”, în parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova (2013-2014); proiectul instituțional „Particularitățile biologice ale tumorii ca factori decisivi în tratamentul complex al cancerului glandei mamare, director de proiect (2015-2018); proiectul de transfer tehnologic „Reabilitarea postoperatorie a pacientelor cu cancer al glandelor mamare” (2017-2019).

A participat la multe foruri științifice naționale și internaționale: Zilele Oncologiei Ieșiene „Terapia Cancerului: de la receptor la pacient”, Iași, România (2011); Conferința științifico-practică „Aplicări de lasere în medicină”, Chișinău (2011); Conferința științifico-practică pentru tinerii specialiști în oncologie „Managementul modern în diagnosticul, tratamentul și reabilitarea în oncologie”, Chișinău (2012) ș.a.

Este membru al Asociației Internaționale Breast Cancer „Europa Donna” din anul 1996, membru Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare, expert în domeniul atestării medicale (2020).

Deține două medalii de aur, obținute la Expoziția internațională de inovații pentru „Inhibitori ai proliferării celulelor canceroase” (Belgia) și la Expoziția internațională INFOINVENT pentru „Inhibitori ai leucemiei mieloide umane”, Republica Moldova (2013).

În anul 2020 Larisa Sofroni a fost distinsă cu Ordinul „Gloria muncii”.

Bibliografie selectivă:

****Cernat, Victor.** Cancerul mamar la bărbați și reabilitarea medico-socială în oncologie / Victor Cernat, Jana Punga, Larisa Sofroni. Chișinău : [S. n.], 2004.

****Reabilitarea medicală a bolnavilor cu afecțiuni pretumorale și cancer mamar / Victor Rabco, Petru Pihut, Larisa Sofroni [et al.].** – Chișinău : [S. n.], 2001. – 96 p.

Sofroni, Larisa. Aspecte etiopatogenetice ale cancerului primar-multiplu al organelor hormonodependente la femei : Teză de doctor habilitat în medicină : 14.00.14 Oncologie și radioterapie / Larisa Sofroni. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 188 p.

Sofroni, Larisa. Cancerul primar-multiplu bilateral al glandelor mamare : (Aspecte etiopatogenetice, depistare precoce, particularități clinico-morfologice și de tratament) : Teză de doctor în științe medicale : 14.00.14 Oncologie / Larisa Sofroni. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 150 p.

Tratat de oncologie / coord.: Dumitru Sofroni, Nicolae Ghidirim, Larisa Sofroni [et al.] ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” (Iași) ; Institutul Oncologic din Republica

Moldova. – Chișinău: [S. n.], 2020. – 1036 p. : il., tab.

****Bacalim, Lilia.** Correlation between molecular and clinical, histological characteristics of breast cancer in young women / Lilia Bacalim, Larisa Sofroni, Nadejda Corobcean // *Biological Markers in Fundamental and Clinical Medicine*. – 2017. – Vol. 1, Nr 3. – P. 36-41.

****Bacalim, Lilia.** Riscul de apariție a cancerului de colon la pacientele cu cancer al glandei mamare / Lilia Bacalim, Nicolae Ghidirim, Larisa Sofroni // *Chirurgia (București, Romania)*. – 2020. – Nr Supl. 1 (115). – P. 8.

Machidon, Vitalie. Abordarea istorică a teoriei metastatice în cancerul mamar / Vitalie Machidon, Larisa Sofroni, Diana Tcaciuc // *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*. – 2017. – Nr 4 (56). – P. 98-101.

Procese mutaționale de reparare a ADNului în cancerul de sân și ovarian / Valeri Tuțuiianu, Valentina Stratan, Larisa Sofroni [et al.] // *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 76-82.

****Riscul de progresare al cancerului mamar LUM A vs. LUM B / Lilia Bacalim, Nicolae Ghidirim, Larisa Sofroni [et al.] // Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, 21-23 octombrie 2020, Chișinău. – Chișinău : USMF, 2020. – P. 588.**

Rolul tratamentului chirurgical în cancerul mamar local avansat și diseminat / Vitalie Machidon, Larisa Sofroni, Diana Sochircă [et al.] // *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*. – 2019. – Nr 4 (64). – P. 101-104.

Rolul tratamentului hormonal la pacientele tinere cu cancer metastatic al glandei mamare / Lilia Bacalim, Nicolae Ghidirim, Larisa Sofroni [et al.] // *Arta medica*. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 104-105.

Sofroni, Larisa. Cancerul glandei mamare – maladia întregii civilizații / Larisa Sofroni // *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*. – 2018. – Nr 2/3 (59/60). – P. 132-136.

Tactica hormonoterapiei adjuvante în cancerul glandei mamare la bolnavele aflate în perioada reproductivă sau perimenopauză /

Lilia Bacalim, Larisa Sofroni, Diana Tcaciuc [et al.] // *Info-Med*. – 2016. – Nr 2 (28). – P. 140-143.

****Гидирим, Н. П.** Лечебно-клинические преимущества и экономический показатель овариэктомии при раке грудной железы / Н. П. Гидирим, Л. В. Бакалым, Л. И. Софрони // *British Medical Bulletin*. – 2016. – Nr 1 (120). – P. 260-269.

Baciu, Gheorghe. Sofroni Larisa // Baciu, Gheorghe. Profesori universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 259.

Sofroni Larisa [Resursă electronică] // https://cercetare.usm.md/wp-content/uploads/16_CV_Larisa-Sofroni_2020.pdf (accesat: 18.10.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Sorin STATI
1932-2008

Lingvist român, doctor în filologie, profesor universitar, ex-director al Institutului de Lingvistică Semiotică din Bologna, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 1 februarie 1932, la București, România. A decedat la 16 ianuarie 2008, la Paris, Franța.

Și-a făcut studiile la Facultatea de Filologie a Universității din București, Secția filologie clasică, pe care o absolvă în 1954. Ulterior face studii de doctorat în filologie la aceeași Univer-

sitate. În 1967 susține cu succes teza de doctor în filologie cu o teză de lingvistică generală „Sistemul sintactic al limbii”, publicată la Editura Academiei Române sub titlul „Teorie și metodă în sintaxă” și tradusă în limba italiană „Teoria e metodo nella sintassi”, Bologna, Il Mulino, 1972.

Din 1971 s-a stabilit în Italia, unde a obținut cetățenia italiană (1978).

A predat limba și literatura română și lingvistica generală la mai multe universități, printre care, din 1981, a devenit profesor de lingvistică generală la Facultatea din Bologna, și a ținut cursuri la Facultatea de Litere din Veneția și Padova.

În 1978 a susținut al doilea doctorat de stat, cu mențiunea „très honorable”, la Universitatea Sorbona (Paris), cu teza intitulată „Le système sémantique des adjectifs dans les langues romanes”, ulterior publicată la Paris (editura Jean Fayard, 1979). Din 1978 a activat ca „professore incaricato” de lingvistică la Universitatea din Messina. În 1980 a fost invitat la facultatea de Litere și Filosofie din Bologna. Din 1990 a ținut cu regularitate cursul de lingvistică generală și aplicată la Școala Superioară pentru Interpreți și Traducători din Forlì.

Înainte de a părăsi România a publicat mai multe cărți de teorie lingvistică, dar și de analiză aplicată, cu scop didactic: „Interferențe lingvistice. Din istoria relațiilor lingvisticii cu alte științe” (1971), „Elemente de analiză sintactică” (1972),

„Analize sintactice și stilistice” (1970, în colaborare cu Gh. Bulgar); de asemenea, volume reunind o publicistică de popularizare lingvistică, de orizont larg cultural: „Cuvinte românești. O poveste a vorbelor” (1964), „Călătorie lingvistică în Nara muzelor” (1967).

Ulterior s-a dedicat cercetării lingvisticii generale și a fost unul dintre spiritele directoare ale modernizării lingvisticii românești, în epoca de deschidere și sincronizare de la sfârșitul anilor '60. A produs atunci lucrări științifice de prim ordin, noutăți absolute chiar în plan internațional. A publicat, împreună cu Solomon Marcus și Edmond Nicolau, „Introducere în lingvistica matematică” (1966; volum tradus în 1971 în italiană și în 1978 în spaniolă). A coordonat, împreună cu Al. Graur și Lucia Wald, „Tratatul de lingvistică generală” (1971). A publicat studii de semantică lexicală, în care opera o reinterpretare a conceptelor esențiale dintr-o perspectivă originală: „Il significato delle parole” (1974), „Manuale di semantica descrittiva” (1978), „Cinque miti della parola. Lezioni di lessicologia testuale” (1986).

În ultimele decenii, spiritul său novator s-a orientat spre pragmatica lingvistică, spre teoria textului și analiza dialogului, domenii ilustrate strălucit de volumele „Il dialogo. Considerazioni di linguistica pragmatica” (1982) și mai ales „Le transphrasique” (Paris, P.U.F., 1990). Una dintre contribuțiile sale majore la studiul dialogului îl repre-

zintă locul acordat argumentării: conceptul de rol argumentativ constituie de altfel și nucleul ultimei sale cărți, „Principi di analisi argomentativa” (2002).

După 1990 a desfășurat o intensă activitate de cercetare în cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei Române din București, colaborând la redactarea „Dicționarului limbii române”, „Dicționarului ortopic și de punctuație”, „Gramaticii limbii române” ș.a.

Profesorul s-a bucurat de recunoașterea și prețuirea confrăților, a fost vice-președinte al Societății Internaționale de Lingvistică Funcțională și a fost ales membru de onoare al Academiei Române (1993). Președinte al Asociației Internaționale de Analiză a Dialogului, membru al Societății de Lingvistică din Paris, al Societății Italiene de Lingvistică și al Societății Italiene de Glotologie, membru corespondent al Academiei din Bologna.

A lăsat în urmă, pe lângă ucenici, cărți și idei, o asociație activă și importantă, care îi va purta mai departe amintirea. A înființat, în 1990, Asociația Internațională de Analiză a Dialogului (IADA), căreia i-a fost mult timp președinte, devenind, în ultimii ani, președinte de onoare. A organizat congresele asociației și a publicat, în colaborare, mai multe volume din seria „Dialoganalyse”.

Bibliografie:

Enciclopedia civilizației Grecești / în rom.: Ioana și Sorin Stati. – Bu-

curești : Meridiane, 1970. – 574 p.

Stati, Sorin. Analize sintactice și stilistice / Sorin Stati, Gh. Bulgar. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1970. – 294 p.

Stati, Sorin. Cuvinte românești : O poveste a vorbelor / Sorin Stati. – București : Editura Științifică, 1964. – 205 p.

Stati, Sorin. Douăzeci de scriori despre limbaj / Sorin Stati. – București : Editura Științifică, 1973. – 227 p.

Stati, Sorin. Interferențe lingvistice : din istoria relațiilor lingvistice cu alte științe / Sorin Stati. – București : Editura Științifică, 1971. – 286 p.

Stati, Sorin. Introducere în lingvistica matematică / Sorin Stati, Solomon Marcus, Edmond Nicolau. – București : Editura Științifică, 1966. – 336 p.

Stati, Sorin. Le Transphrasique / Sorin Stati. – Paris : Presses Universitaires de France, 1990. – 172 p.

Stati, Sorin. Limba latină în inscripțiile din Dacia și Scythia Minor / Sorin Stati. – București : Editura Academiei Republicii Populare Române, 1961. – 161 p.

Stati, Sorin. Limbaj, logică, filozofie / Sorin Stati. – București : Editura Științifică, 1968. – 261 p.

Stati, Sorin. Teorie și metodă în sintaxă / Sorin Stati. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967. – 274 p.

Rusu, Dorina N. Stati Sorin // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 786.

Stati Sorin // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 420.

Țărălungă, Ecaterina. Stati Sorin // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 727.

Zafiu, Rodica. In memoriam Sorin Stati (1932-2008) / Rodica Zafiu // România literară. – 2008. – Nr 3. – P. 15.

Maria S. Ciobanu

Ion DASCĂL
1952

Muzician, dirijor de orchestră, acordeonist și pedagog, Artist al Poporului din Republica Moldova.

S-a născut la 2 februarie 1952, în satul Pelinia, r-nul Drochia, într-o familie cu tradiții lăutărești.

A evoluat din 1964, sub bagheta dirijorală a tatălui său, dirijor al Orchestrei de Muzică Populară „Dorulețul” din satul natal.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1967), și-a continuat studiile la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, Secția teoria și compoziția muzicii (1967-1973). Ulterior face studii la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1975-1980). În 1970 a debutat cu Orchestra de Muzică Populară „Fluieraș” a Filarmonicii de Stat în calitate de acordeonist.

După absolvirea facultății a fost invitat la pupitrul dirijoral al Orchestrei „Folclor” a Radioteleviziunii Republicii Moldova.

Din 1987 renovează taraful „Mugurel”, completându-l cu tineri absolvenți ai instituțiilor muzicale. Astfel a preluat funcția de dirijor al Orchestrei de Mu-

zică Populară „Mugurel”. Concomitent cu activitatea artistică a desfășurat și activitate didactică în calitate de profesor la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

Orchestra „Mugurel” este apreciată de muzicologi ca un veritabil laborator de creație. În colaborare cu Centrul de Creație Populară, orchestra a fost implicată la organizarea unor master-class-uri, a unor seminare cu evoluarea muzicienilor consacrați și participarea dirijorilor orchestrelor de muzică populară din Moldova și din alte țări. În cadrul acestor activități, Orchestra „Mugurel” a lansat tineri interpreți de muzică populară și un șir de CD-uri, printre care: Nicolae Glib și Maria Sarabaș (2005); Andrei Serafim, Botoșani (2004) ș.a. De mare succes se bucură CD-ul cu piese instrumentale apărut la București, CD-ul interpretei Margareta Clipa, care colaborează cu orchestra „Mugurel” la realizarea, împreună cu Ioana Căpraru, a unui film muzical „Cântecul noastre toate...”.

Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” a susținut aproximativ 1000 de concerte și a înregistrat zeci de CD-uri cu interpreți din Republica Moldova și România.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost apreciat cu titluri și distincții de stat: „Artist Emerit din Republica Moldova” (1993); „Meritul Civic” (1994); „Artist al Poporului” (2010), ordinul „Gloria Muncii” (2001).

A se vedea și articolele din

„Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 56-57; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 58-59.

Bibliografie selectivă:

Dascăl, Ion. Are mama doi feciori : Aranjament pentru orchestra de muzică populară : Partituri / Ion Dascăl. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – 206 p.

Dascăl, Ion. Un neam, o viață, un destin : [piese instrumentale și cântece pentru orchestră de muzică populară] / Ion Dascăl. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 303 p.

Dascăl, Ion. Ion Dascăl – folclorul muzical și destinul artistului împlinit / Ion Dascăl [Resursă electronică] // Arhiva de voci. Interviu cu personalități din domeniul culturii. Vol. 1 / Ion Dascăl ; resp. ed.: Elena Pintilei, Vasile Bahnaru ; coord. și realizare ed., înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru [et al.] ; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : BNRM, 2016. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom).

Dascăl, Ion. Joc mare : Piese instrumentale și cântece pentru orchestră de muzică populară / muzică și aranjament: Ion Dascăl // Dascăl, Ion. Un neam, o viață, un destin / Ion Dascăl. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 19-30.

Dascăl, Ion. Muzica pentru ea a fost o oglindă vitală... : [despre regretata Maria Drăgan (1947-1986)] / Ion Dascăl // Realități culturale. – 2014. – Nr 10. – P. 20.

Dascăl, Ion. Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” : [înregistrări sonore muzicale] / director artistic și prim dirijor: Ion Dascăl ; soliști: Nicolae Glib, Maria Sarabaș, Ana Barbu [et al.]. – Chișinău : Music master, [S. a.]. – 1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Buzilă, Serafim. Dascăl Ion / Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 152-153.

Cântăreața Valentina Cojocaru și dirijorul Ion Dascăl au fost omagiați la Biblioteca Națională : Timpu. – 2017. – 10 mar. – P. 23.

Cocieru, Mariana. Maestrul Ion Dascăl – destinul artistului împlinit / Mariana Cocieru // Realități culturale. – 2017. – Nr 2. – P. 11.

Ion Dascăl // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10. – Chișinău, 2012. – P. 261.

Ion Dascăl : [acordeonist, director artistic și prim dirijor al Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel”] // Timpul. – 2012. – 3 febr. – P. 3.

Nicolaescu, Gheorghe. Mai mult decât un Spiritus Rector : [despre maestrul Ion Dascăl, dirijorul Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel”] / Gheorghe Nicolaescu // Realități Culturale. – 2014. – Nr 2. – P. 26.

Nicolaescu, Gheorghe. Un model în desenul trinciului existențial : [dirijorul Ion Dascăl] / Gheorghe Nicolaescu // Realități Culturale. – 2015. – Nr 2. – P. 13.

Roibu, Nicolae. La un popas aniversar : Orchestra „Mugurel” și dirijorul Ion Dascăl / Nicolae Roibu // Moldova. – 2017. – Ianuarie/Februarie. – P. 28-33.

Roșca, Denis. Dascăl Ion // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 184.

Maria S. Ciobanu

**Constantin N. ARSENI
1912-1994**

Medic neurochirurg român, neuro-morfopatolog, doctor în medicină, profesor universitar, întemeietorul școlii românești de neurochirurgie, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 3 februarie 1912, în s. Dolhasca, jud.

Suceava. A decedat la 5 iulie 1994, la București.

După absolvirea liceului din Bacău, în 1929, s-a înscris la Facultatea de Medicină din Cluj. În 1935, a terminat studiile universitare și peste un an și-a susținut teza de doctor în medicină cu teza „Neurotomia juxtaprotuberanțială în tratamentul nevralgiei intermitente de trigemen” (1936). Din anii studenției a lucrat în clinica de boli interne sub conducerea profesorului Iuliu Hațieganu. Pe tânărul student îl atrăgea chirurgia creierului, după ce a asistat la o operație efectuată de Dimitrie Bagdasar în Spitalul de Urgență din București. Astfel că, la vârsta de 23 de ani, își începe școala în domeniul neurochirurgiei, sub conducerea și îndrumarea lui Bagdasar, proaspăt întors din America. În perioada 1936-1946 a lucrat direct cu profesorul Dumitru Bagdasar, însă activă și la Spitalul de Urgență. În acest timp, și-a dezvoltat cunoștințele despre neurologia patologică, el devenind conferențiar universitar, apoi profesor titular de neurochirurgie la Catedra de anatomie patologică din cadrul Facultății de Medicină din București, sub îndrumarea profesorului Ion Niculescu, pe care a condus-o până în 1991. În 1976 a primit titlul de doctor docent. În anul 1946, după moartea prematură a doctorului Dumitru Bagdasar, preia funcția de manager al Secției de neurochirurgie a Spitalului Central de Boli Nervoase din București. Din 1975 a redenumit Clinica de Ne-

urochirurgie din București în Spitalul Clinic de Neurochirurgie „Profesor doctor Dumitru Bagdasar”, unitatea medicală fiind cel mai mare spital de neurochirurgie din Europa, având 650 de paturi.

Și-a consacrat întreaga viață medicinei și pe parcursul activității sale a efectuat zeci de mii de operații chirurgicale, a creat o școală de neurochirurgie românească. A avut câteva contribuții originale, recunoscute de lumea medicală internațională. A fost primul medic din lume care a abordat studiul tumorilor de nucleu bazali, în 1942. A descris un nou sindrom neurologic: logoreea și hiperkinezia.

A îmbinat cu mult succes activitatea de medic și cercetător științific, precum și de cadru didactic. Activitatea științifică a profesorului a fost orientată către elaborarea unor noi tehnici operatorii, rezultatele fiind sintetizate în cele 64 de monografii și tratate, ajunse manuale de căpătâi pentru generații întregi de studenți la medicină. Dintre numeroasele publicații, amintim: „Traumatologia cranio-cerebrală” (C. Arseni, I. Oprescu), „Semiologia neurologică” (C. Arseni și L. Popovici), „Anatomia patologică a tumorilor sistemului nervos” (C. Arseni și M. Carp), „Tratat de neurologie”, în cinci volume, „Parazitozele sistemului nervos central” (C. Arseni, A. V. Ciurea). A publicat și lucrări excepționale în domeniul neurochirurgiei pediatrice, pe care le putem considera studii de

referință: „Probleme de diagnostic neurochirurgical în patologia infantilă”, „Patologia vertebro-medulară neurochirurgicală”, „Tulburări viscelo-vegetative și trofice în leziunile encefalice” ș.a. Studiile sale au rămas clasice în domeniul neurochirurgiei, în special în parazitozele sistemului nervos central (lucrările sale fiind în acest domeniu citate inclusiv în anul 2012), în abcese cerebrale, în traumatologie cranio-cerebrală ș.a. Totodată, medicul și profesorul este autorul a peste 250 de articole științifice publicate în periodice de specialitate din țară și peste hotare.

A fost printre întemeietorii Societății Române de Neurochirurgie, fondată în anul 1982, și a fost primul președinte (1982-1991). A fost ales membru al Academiei de Științe Medicale din România și președinte al acestui for în anii 1981 și 1990, membru al Academiei de Medicină din New York, al Societății Regale de Medicină din Londra, al Societății Franceze de Neurologie, al Societății Internaționale de Neurochirurgie, al societăților de neurochirurgie din Londra, Madrid, Moscova, Paris ș.a. A fost ales membru corespondent (1974) și membru titular al Academiei Române (1985).

Profesorul Constantin Arseni a reprezentat pilonul principal al Școlii de Neurochirurgie Modernă din România, de după al Doilea Război Mondial. Activitatea medicului sucevean a adus o contribuție importantă în dezvoltarea medicinei din

România din partea a doua a secolului trecut. Din anul 2002, Clinica de Neurochirurgie din București poartă numele de „Spitalul Bagdasar-Arseni”.

Pentru întreaga sa activitate a fost distins cu ordine, distincții: precum Ordinul Muncii clasa a II-a (1964), Ordinul Meritul Sanitar clasa I (1970) „pentru merite deosebite în domeniul ocrotirii sănătății populației din țara noastră”.

Bibliografie selectivă:

Arseni, Constantin. Bazele semiologice ale practicii neurologice și neurochirurgicale. Vol. 2 / Constantin Arseni, Popoviciu Liviu. – București : Editura Medicală, 1991. – 391 p.

Arseni, Constantin. Meningo-encefalocelice și meningomielocele / Constantin Arseni, L. Horvath. – București : Editura Medicală, 1984. – 125 p.

Arseni, Constantin. Patologia stărilor de veghe și de somn / Constantin Arseni, Liviu Popovici. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1984. – 492 p.

Arseni, Constantin. Patologia vertebro-medulară neurochirurgicală / Constantin Arseni, Mihai Simionescu. – București : Editura Medicală, 1968. – 382 p.

Arseni, Constantin. Problematika sănătății azi și în viitor / coord.: Constantin Arseni. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984. – 157 p.

Arseni, Constantin. Probleme de terapie intensivă și de anestezie în neurochirurgie, neurologie și psihiatrie / Constantin Arseni. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1978. – 420 p.

Arseni, Constantin. Supurațiile chirurgicale endocraniene / Constantin Arseni. – București : Editura Medicală, 1983. – 319 p.

Arseni, Constantin. Tulburări viscelo-vegetative și trofice în leziunile encefalice / Constantin Arseni, Mihai Ioan Botez. – Bu-

curești : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971. – 402 p.

Enciclopedie de neurologie și neurochirurgie. Vol. 1 : A-C / red.: Arseni, Constantin. – București : Editura Academiei Române, 1992. – 414 p.; Vol. 2 : D-F / red.: Arseni, Constantin. – București : Editura Academiei Române, 1993. – 460 p.

Informatica medicală / red.: Ovidiu Popescu, pref.: Constantin Arseni. – București : Editura Medicală, 1988. – 352 p.

Arseni, Constantin // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 3 / editor: Ion Văduva-Poenaru. – București : [S. n.], 1999. – P. 514-518.

Maria S. Ciobanu

Petru COCÎRȚĂ
1947

Specialist în domeniul biologiei, ecologiei și protecției mediului, doctor în științe biologice, conferențiar cercetător.

S-a născut la 4 februarie 1947 în satul Cârpineni, raionul Hâncești. A trecut, cu familia, prin calvarul stalinist, fiind deportat la vârsta de doi ani în Siberia.

A absolvit cu mențiune școala medie din satul natal (1964) și Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova (1970). Ulterior este doctorand la Grădina Botanică a Academiei de Științe a Mol-

dovei cu stagii la Institutul de Hidrobiologie a Academiei de Științe a Ucrainei (1970-1973).

În anul 1974 susține teza de doctor în științe biologice cu tema „Algele cianofite – provocatoare de înflorire a apei în bazinele acvatice din Moldova și relația acestora cu azotul”.

A fost colaborator științific la Grădina Botanică a AȘM (1973-1976), lector la Universitatea de Stat din Chișinău (1976-1977), colaborator științific superior, șef de grupă la Filiala din Moldova a Institutului Central de Cercetări Științifice în Domeniul Utilizării Complexe a Resurselor Acvatice (1977-1990), transformată din anul 1986 în Filiala din Moldova a Institutului de Cercetări Științifice în Domeniul Hidrotehniciei și Meliorației din Ucraina. În această perioadă, în colaborare cu savanții din centrele științifice din țară și de peste hotare, a dezvoltat și argumentat importante concepții și legi, acte normative în domeniul ecologiei acvatice și protecției mediului, printre care: principiile și aprecierile normelor de calitate a apei în sistemele de irigare prin picătură (1983, 1986), în sistemele de infiltrare artificială a apei (1985) și în sistemele zootehnice (1989), precum și în cazurile de folosire pentru irigare a apelor mineralizate din zona de Sud a Republicii Moldova (1991); elaborarea noilor principii și reglementări de combatere a concreșterilor biologice în sistemele de irigare prin picătură (1988); elaborarea

unui nou standard privind calitatea apei pentru irigare în țărilor CAER (1986) ș.a.

Exercită funcția de șef de Direcție știință, monitoring și normative ecologice a Departamentului de Stat pentru Protecția Mediului și Resurse Naturale (1990-1991), director, prim-direc-tor adjunct, șef de laborator al Institutului Național de Ecologie (1991-2006), fiind unul din fondatorii săi. După perioada de restructurare a instituțiilor de cercetare din Republica Moldova, este șef de laborator, colaborator științific coordonator al Institutului de Ecologie și Geografie al AȘM (2006-2015).

Concomitent cu activitatea de cercetare, participă activ la procesul de educație și instruire: la Universitatea de Stat din Moldova (1976-1980) – pregătirea specialiștilor de înaltă calificare în domeniile botanică, hidro-biologia și protecția mediului cu abilitare generală de învățători în biologie și chimie; la Institutul Național de Ecologie (1996-2005) – pregătirea doctoranzilor în domeniile protecția mediului, ecologie și geografie; la Inspectoratul ecologic de stat (2003-2006) – cursuri de perfecționare a cadrelor de înaltă calificare în domeniile monitoringul ecologic și protecția mediului; la Institutul de Ecologie și Geografie și la Universitatea Academiei de Științe a Moldovei (2006-2018) – pregătirea specialiștilor licențiați, masteranzi și doctoranzi în domeniile protecția mediului, ecologie și geografie etc.

Este autor și coautor al

documentelor legislativ-normative din Republica Moldova: Legea protecția mediului (1993); Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător (1995); Regulamentul Sistemului de Monitoring Ecologic Integrat (1998); Sisteme și informații electronice de mediu în Republica Moldova (2007); Metode și echipament de colectare a artropodelor: Ghid științifico-practic (2014); Legislația ecologică a Republicii Moldova: Catalog și Ghid științifico-practic al documentelor (2008, 2015) ș.a.

De asemenea este coautorul și contributorul unor documente internaționale: Convenția ONU de la Arhus, Danemarca (1998), Rapoartele de baza în probleme de monitoring și evaluare a apelor subterane transfrontaliere (5 volume), Geneva, Elveția (1999); Rapoartele Globale de Mediu (2003, 2007, 2012) ș.a.

Semnează peste 570 de publicații științifice și circa 160 de publicații de popularizare, disponibile în circa 20 de limbi (română, ucraineană, rusă, engleză, franceză, spaniolă, chineză, arabă etc.).

În perioada 1975-1989 a fost președintele Secției pentru tineri savanți și specialiști în domeniul mediului la Societatea Obștească pentru Ocrotirea Naturii din Moldova. Este unul dintre fondatorii Mișcării Ecologice din Moldova (1989), membru al colegiului și vice-președinte (1989-1996), membru de onoare (din 2015). Din 1996 organi-

zează Fundația Obștească „Pronatura”, care din 1998 este transformată în Asociația Obștească „Pronatura”, al cărei președinte este până în anul 2020. A contribuit la organizarea Centrului Regional de Mediu (REC-Moldova) (1998), fiind ales președinte al Consiliului Consultativ REC-Moldova (1999-2002).

Coordonator național al Programului „Anul European de Conservare a Naturii – 1995” la Consiliul European (1994-1995); consultant național al UNEP; ELI/PAC (Nairobi, Kenya), efectuând analize ale legislației de mediu (1994-1995); coordonator și responsabil național la elaborarea și implementarea programelor unificate de supraveghere a mediului în bazinul râului Prut (1993-1994); coordonator al Punctului Național Focal INFOTERRA (UNEP, 1993-2014); reprezentant al Ministerului Mediului la Centrul de Acreditare în domeniul Evaluării Conformității Produselor (CAECP) din Republica Moldova (2006-2014) etc.

A fost expert național în Programul Dunărean de Mediu (1992-1998); expert național în proiectul TACIS „Development of Common Environmental Policies in the NIS and Mongolia” (Reevaluarea legislației acvatice a Republicii Moldova privind conformitatea [armonizarea] cu legislația privind calitatea apei a Uniunii Europene și reevaluarea necesităților instituționale) (1998-1999); expert național la pregătirea rapoartelor globale de me-

diu (Geneva, 2000-2007); expert internațional al Zoii Environment Network (Geneva, 2010-2014) etc.

Membru al colegiului Departamentului de Stat pentru protecția mediului și resurse naturale (1990-1993), al Consiliului Științific al Institutului Național de Ecologie (1991-2006), al Consiliului Director al INFOTERRA (UNEP) (1998-2000), al grupului de lucru monitoring ecologic al Comitetului de politică de mediu al ONU (2000-2006); membru de Onoare al Mișcării Ecologiste din Moldova (2005); membru al Consiliului Științific al Institutului de Ecologie și Geografie (2006-2015); membru corespondent (1996) și membru titular (1998) al Academiei Internaționale de Informatizare de pe lângă ONU.

Mențiuni: laureat al Premiului de Stat pentru tineri cercetători științifici și specialiști (1980); Premiul Fundației Soros (1994); diplome ale Autorității centrale de mediu (1997, 1998, 2005, 2007, 2016), ale Institutului Național de Ecologie (1997, 2007), ale Mișcării Ecologiste din Moldova (2005), ale Academiei de Științe a Moldovei (2006), ale Guvernului Republicii Moldova (2012) ș.a.

Distincții: „The Albert Einstein Award of Excellence” și „Gold Medal for Moldova” ale Institutului Bibliografic American (2011) etc.

Deține titlul onorific „Excelență în protecția mediului al RSS Moldovenească” (1983). Devine Cetățean de onoare al satului Cărpineni (2008).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 58-60; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 70-71.

Bibliografie selectivă:

Cocîrță, Petru. Comuna Cărpineni. Vol. 2 : Geneza neamului Cocîrță/Cocârță. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 172 p.

Cocîrță, Petru. Republica Moldova. Comuna Cărpineni : Geneza neamului Bîrdan. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 108 p.

Кокырцэ Петру. Синезелёные водоросли – возбудители „цветения” воды в водоемах и их отношение к азоту / Ин-т экологии и географии ; Петру Кокырцэ. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 170 p.

Cocîrță, Petru. Conceptul dezvoltării durabile în Republica Moldova : viziune generală / Petru Cocîrță // Cadastru și Drept. Vol. 48. – Chișinău : UASM, 2018. – P. 246-249.

Cocîrță, Petru. Dezvoltarea sistemului legislativ-normativ de mediu în Republica Moldova / Petru Cocîrță // Agronomie și agroecologie. Vol. 52 (1). – Chișinău : UASM, 2018. – P. 558-561.

Cocîrță, Petru. Dezvoltarea turismului în Republica Moldova : repere și soluții / Petru Cocîrță // Studii Europene. – 2016. – Nr 8. – P. 63 – 82.

Cocîrță, Petru. Note privind ariile naturale protejate în Republica Moldova / Petru Cocîrță // Impactul antropoc asupra calității mediului : Culegere de articole științifice dedicată dlui Ion Dediu, membru corespondent AȘM la 85 de ani de la naștere și 62 ani de activitate științifică. – Chișinău : Impresum, 2019. – P. 281-289.

Cocîrță, Petru. Note privind calitatea apei fluviului Nistru în sectorul RDC al Republicii Moldova / Petru Cocîrță // Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice. – Chișinău : Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, 2018. – P. 235-238.

Cocîrță, Petru. Păstrarea memoriei neamului – imperativ al

timpului : Studiu de caz : victimele regimului comunist în anii 1940-1953 din comuna Cărpineni, r-nul Hîncești din Republica Moldova / Petru Cocîrță // Comunități Etnice și Diaspora în timp și spațiu. – Chișinău : Biotehdesign, 2019. – P. 63-66.

Cocîrță, Petru. Problemele monitoringului apelor de suprafață în bazinul hidrografic al râului Răut / Petru Cocîrță // EU Integration and Management of the Dniester River Basin. – Chișinău : Eco-TIRAS, 2020. – P. 153-156.

Cocîrță, Petru. Propuneri de reactualizare a subsistemului de monitoring a apelor de suprafață în bazinul hidrografic Răut / Petru Cocîrță // Mediul și dezvoltarea durabilă : Conferință științifică națională cu participare internațională, ediția a 5-a, jubiliară, 30-31 octombrie 2020, Chișinău. – Chișinău : UST, 2020. – P. 39-42.

Cocîrță, Petru. Starea pășunilor în raionul Anenii Noi din Republica Moldova : probleme și soluții / Petru Cocîrță // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2017. – Nr 3 (333). – P. 172-177.

Cocîrță Petru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar publicistic ilustrat. Vol. 3. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 330-331.

Petru Cocîrță, doctor, conferențiar cercetător, Eminent în protecția mediului [Resursă electronică] // <http://ns1.asm.md/administrator/fisiere/activitati/f2003.pdf> (accesat: 14.09.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Alexandru GANENCO 1942

Istoric, publicist, editor, ofițer de contrainformații, colonel în retragere.

S-a născut la 5 februarie 1942, în satul Carahasani, jud. Cetatea Albă (azi, r-nul Ștefan Vodă).

Și-a început studiile la școala de 7 ani din sat, după care a continuat la Școala medie din s. Slobozia, r-nul Ștefan Vodă (1959).

Și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1959-1964).

După absolvire și-a început activitatea profesională în calitate de director al școlii de opt ani din s. Cerlina, r-nul Soroca (1964), apoi în școala nr. 5 din orașul Soroca.

Ulterior a fost ales la diferite funcții în organele comsomolului, apoi în organele de partid din raioanele Soroca și Râșcani (1966-1970). Din 1971-1980 a fost ales în posturi de răspundere în Comitetul raional de partid Râșcani.

Între anii 1980-2000 a fost ofițer al organelor securității statului.

În timpul războiului moldo-rus de pe Nistru, din 1992, a condus detașamentele cu destinație specială din rândurile voluntarilor,

printre care: „Burunducii”, „Răzeșii”, „Haiducii”, „Vector” ș.a.

Din 1995-2000 a activat în funcție de șef al Direcției municipale Chișinău al Serviciului de Informații și Securitate, membru al colegiului SIS (din 1998). Este expert în problemele de securitate a statului.

În prezent își aduce aportul în procesul didactic și educativ al tinerilor ofițeri de informații, ținând prelegeri, în cadrul Institutului Național de Informații și Securitate „Bogdan, întemeietorul Moldovei”.

A participat cu comunicări științifice la întruniri și conferințe în Republica Moldova și România pe domeniul informație și contrainformație. A participat la sesiunea de comunicări științifice a Conferinței științifice, dedicate celor 100 de ani de la intrarea României în Războiul de Întregire (1916) și 75 de ani de la intrarea României în Războiul de Reîntregire Națională (1941), eveniment organizat de Academia Oamenilor de Știință (Militari) din România (Maia, Ilfov, 2016). A prezentat comunicarea „KGB dușmanul poporului român din Basarabia și Transnistria”. În 2017 la aceeași conferință a prezentat comunicarea „Serviciile speciale – instrument al expansiunii imperiului rus și a URSS”.

A fost selectat din cei mai buni ofițeri ai serviciului din Republica Moldova pentru a trece o stagiere avansată în Statele Unite ale Americii „International Intelligence Academy” (aprilie, 1999).

Participă la Congresul II al Alianței Internaționale Creștin-Ortodoxe a Ofițerilor, Râmnicul Vâlcea, România (2012) ș.a.

Din 2002 este cofondator al Fundației Social-Culturale „Draghiștea”. Și-a adus contribuția ca publicist și autor a cca 78 de eseuri despre mai multe localități ale Republicii Moldova. Ultimii ani s-a dedicat și scrierii mai multor studii, traducerii, cugetări, aforisme ș.a. A editat în colaborare studii monografice: „Istoria serviciilor secrete. Breviar” (2004), „Horești pe Botna” (2008), „Satul Carahasani împovărat de ani” (2015), „Albina cu zumzet de un secol” (2019), „Vorbe de duh” (2020), „Armata română sub lupa Imperiului Rus: 1912. Reconstituiri” (2021), volumul-restituire „Armata română sub lupa Imperiului Rus”, lucrare secretă, apărută la Sankt- Peterburg în 1912, editată de Statul Major al Armatei Ruse (2021) ș.a.

A colaborat la publicații periodice, precum „Făclia”, „Gazeta Satelor” ș.a., unde îngrijește rubrica specială „Vorbe de duh”.

Membru fondator al Asociației Veteranilor de Război a SIS. Membru fondator al Alianței Internaționale Creștin-Ortodoxe a Ofițerilor din România. Membru activ al Clubului Istoricilor, care activează la Biblioteca Centrală a BM „B. P. Hasdeu”.

Pentru contribuția sa la asigurarea securității naționale a fost înalt apreciat prin distincții de stat, precum medaliile: „Meritul

Militar” (1992), „Pentru Vitejie” (1993), medalia comemorativă „Mareșalul Gheorghe Jukov” (1995), „Crucea Comemorativă” (2017), medalia Academiei de Științe a Moldovei „Nicolae Milescu Spătaru” (2019); Ordinul „Credință Patriei” de gradul 3 (2012).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău. – 2017. – P. 74-75.

Bibliografie:

Ecoul Unirii : 100 de ani / editor: Alexandru Moraru, Alexandru Ganenco. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 60 p.

Ganenco, Alexandru. Armata română sub lupa imperiului rus / Alexandru Ganenco, Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Print, 2021. – 268 p.

Ganenco, Alexandru. Basarabia. Români și pământurile lor / Alexandru Ganenco, Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Print, 2018. – 52 p.

Ganenco, Alexandru. Teatrul gândurilor / Alexandru Ganenco. – Chișinău : Tipocart Print, 2021. – 128 p.

Ganenco, Alexandru. Victimele ocupanților sovietici și călăii lor : Documente și Materiale / editor: Alexandru Moraru, Alexandru Ganenco ; trad. doc. din rusă: Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Prnt, 2018. – 396 p.

Ganenco, Alexandru. Vorbe de duh / Alexandru Ganenco. – Chișinău : Draghiștea, 2020. – 88 p.

Ganenco, Alexandru. Pan Halippa în audiență la V. Lenin (Ulianov) în ajunul Unirii (1917) / Alexandru Ganenco // Gazeta satului. – 2018. – Nr 35 (83). – P. 3.

Ganenco, Alexandru. Vorbe de duh / Alexandru Ganenco // Făclia. – 2021. – 2 iul. – P. 8.

Ganenco, Alexandru. Vorbe de duh / Alexandru Ganenco // Gazeta satelor. – 2021. – Nr 30 (221). – P. 4.

Leașco, Ion. Alexandru Ganenco / Ion Leașco // Localitățile

Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 3. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 174-175.

Moraru, Alexandru. Alexandru Ganenco: „Niciodată nu m-am gândit că soarta mă va aduce în această clădire (...). Peste câțiva ani, ea a devenit sediul Bibliotecii orașenești „Jdanov” [Resursă electronică] // <https://chisinaucapitala.wordpress.com/2021/04/13/alexandru-ganenco-niciodata-num-am-gandit-ca-soarta-ma-va-duce-in-aceasta-cladire-pestecatativa-ani-ea-a-devenit-biblioteca-jdanov/> (accesat: 02.09.2021).

Moraru, Alexandru. Fiu de țăran ajuns colonel, editor și publicist : [despre colonelul Alexandru Ganenco la 75 de ani] / Alexandru Moraru // Literatura și arta. – 2 febr. – 2017. – P. 7.

Vizitiu, Svetlana. Alexandru Ganenco, colonel, publicist, autor de carti la Clubul Impresii din viata si carti [Resursă electronică] // <https://impresiidinviatasicarti.wordpress.com/2018/06/19/alexandru-ganenco-colonel-publicist-autor-de-carti-la-clubul-impresii-din-viata-si-carti/> (accesat: 02.09.2021).

Maria S.Ciobanu

Grigore PANTAZI
1872-1939

Regizor de teatru, actor, poet, muzician, artist plastic, maestru de balet român, artist coregraf de renume europeană.

S-a născut la 5 februarie 1872, în satul Costiceni, ținutul Hotin. A decedat la 11 iunie 1939, în suburbia Horecea a orașului Cernăuți.

Se trage dintr-o familie

veche și nobilă. Străbunicul său a fost comis în Divanul Domnului Moldovei.

A studiat pictura la Liceul din Cernăuți, apoi dreptul la Facultatea Juridică a Universității „Franz Iosif” din Cernăuți și la Viena. După absolvire a revenit la Cernăuți, unde ocupă postul de funcționar în administrația Bucovinei.

A debutat la 19 ianuarie 1894 în paginile revistei „Junimea literară” din Cernăuți cu tablourile „Soarele” și „Visul marinarului” și compoziția „Tricolorul”, alcătuite din șase pânze. Ca pictor a fost atras de peisajele din valea Prutului de la Costiceni, scriind și schițe pentru scenografia unor spectacole de teatru.

A condus timp de 18 ani ediția în limba română a „Monitorului Oficial” austriac din Viena (1904-1921).

A semnat coregrafia operetelor naționale „Crai Nou” de Ciprian Porumbescu, „Moș Cicârlan” de Tudor Flondor și a unor spectacole date de Societatea Muzicală „Armonia” din Cernăuți și Reuniunea Muzical-dramatică „Ciprian Porumbescu” din Suceava.

Între anii 1933-1941 a fost inițiatorul și animatorul (director) Teatrului român din Cernăuți.

A montat pe scenele cernăuțene o suită de feerii („Tricolorul”, „Muzica”, „Înălțăm sufletul”, „Cântecul neamului”, „Lucafărul”).

A prezentat la Viena și București, atât la curțile regale, cât și la Operă baletul „Nippes”, compus de Joseph Bayer. La Teatrul Național din Praga a reprezen-

tat piesa „Prometeu” sub muzica lui Beethoven. La Budapesta a prezentat piesa „Fluierul fermecat”.

Ultimii ani de viață a scris mai bine de 50 de baletе, printre care: „Floarea nufărului”, „Câmașa de urzici”, „În semnul crucii”, „Aventurile cheferistului” (reprezentat la Viena).

Opera sa cuprinde reprezentații teatrale și baletе: „Norocul”, „Cântul neamului”, „Elada”, „Din istoria dantelei”, „Oița pierdută”, „Farmecul fetelor”, „Idilă de vară” ș.a.

A efectuat turnee artistice în Sibiu, Timișoara, Oradea, Botoșani, Rădăuți, Vatra Dornei și în alte centre culturale.

Între anii 1927-1934 a deținut mai multe funcții publice: inspector al artelor pentru Bucovina în Ministerul Culturii și Artelor din România (1921-1922), subdirector la Ministerul de Interne din București, detașat în Serviciul Consular pe lângă Delegația română la Viena (1927-1934).

A devenit membru onorific al societăților: Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina „Armonia”, Societatea studenților români din Cernăuți „Junimea”, „Ciprian Porumbescu” (1938).

Decorat cu „Bene Merenti”, acordat de regele Carol I al României; titlul de cavalier al „Coroanei României”, „Medalia jubiliară „Carol II” și „Steaua României”.

Bibliografie:

Buzilă, Serafim. Pantazi Grigore // Buzilă, Serafim. Enciclo-

pedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 333.

Popescu, Mariana. Grigore Pantazi / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România. – București : [S. n.], 2014. – P. 108-109.

Maria S.Ciobanu

Monica SPIRIDON
1952

Critic și teoretician literar român, eseistă, doctor în teoria literaturii, cercetător științific, profesor universitar.

S-a născut la 5 februarie 1952, în Craiova, cu numele la naștere de Monica-Michaela Dumitrescu. Este fiica lui Ion Dumitrescu, licențiat în filosofie și drept, conferențiar la Universitatea din Craiova, și a Lucreției Dumitrescu, italianistă, profesoară de română și italiană în același oraș.

A studiat la Liceul „Elena Cuza” din Craiova timp de cinci ani (1978-1983), și a continuat studiile la Facultatea de Limbă și Literatură română a Universității din București, specialitatea română-franceză, pe care o absolvete în 1971.

A fost angajată prin repartiție, în calitate de asistent universitar la Laboratorul de psiholingvistică la aceeași universitate (1971-1972), de unde s-a transferat

la Laboratorul de cercetare interdisciplinară (1972-1976).

Între 1976-1989 este cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, ulterior a fost coordonator al Colectivului de teorie literară (1978-1983).

În 1978 a susținut un doctorat dublu, în teoria literaturii și în domeniul științelor educației și al filologiei, la Facultatea de Filosofie-Istorie a Universității din București, cu titlul „Un model alternativ de învățământ superior umanistic”.

Între 1984-1989 a activat în cadrul Cercului de critică al Facultății de Litere din București.

În prezent este conferențiar, doctor la Facultatea de Litere a Universității din București și cercetător științific principal la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române.

Începând din 1981, a beneficiat de numeroase burse de studii și specializări postdoctorale: British Council fellowship, University of Cambridge (Marea Britanie, 1981); IREX postdoctoral research award (Indiana University, Bloomington și specializare postuniversitară în domeniul științelor sociale la University of California, Berkeley, SUA, (1984); L'École des Hautes Etudes en Sciences Sociales (Paris, 1991); Soros award, College International de Philosophie (Paris, 1992); Fulbright Senior Researcher, University of

California, Berkeley (SUA, 1994); Visiting Fellow, Department of Philosophy, University of California, Berkeley (SUA, 1996); visiting fellow, „Northrop Frye Center”, University of Toronto (Canada, 1996); visiting fellow, Department of Philosophy, University of California, Berkeley și IABC International Conference, Los Angeles (SUA, 1997); visiting fellow, The Netherlands Institute for Advanced Studies, Wassenaar (Olanda, 1999).

Între anii 1984-1998 a fost prezentă la Congresele internaționale ale International Comparative Literature Association (ICLA) și International Association of Business Communicators (IABC). A susținut conferințe la Sorbona (Paris), Universitatea din Toronto (Canada) și Universitatea Berkeley (SUA).

Debutul în presă l-a făcut în suplimentul „Caiete critice” al revistei „Viața Românească”, în 1981, cu eseu „Teoria literară și provocarea modelelor lingvistice”.

Debutează editorial la Editura *Albatros* cu volumul „Sadoveanu. Divanul înțeleptului cu lumea” (1982).

După debut, a publicat peste zece volume (publicate între 1982-2002), printre care: „Despre „aparența” și „realitatea” literaturii (1984), „Melancolia descendenței. Figuri și forme ale memoriei generice în literatură” (1989; ediția a II-a 2000), „Omul supt vreme. Eseu despre Marin Preda, romancierul” (1993), „Emi-

nescu. O anatomie a elocvenței” (1994), „Apărarea și ilustrarea criticii” (1996), „Interpretarea fără frontiere (1998), „Ștefan Bănuțescu” (2000) ș.a.

Este autoare a 17 capitole în volume colective publicate în Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Italia, Germania, Portugalia, Grecia, Canada, Olanda.

A publicat peste 100 de studii științifice în reviste academice din țară și de peste hotare și circa 280 de articole în presa culturală românească.

A colaborat cu articole critice, teoretice și de opinie în revistele: „România literară”, „Luceafărul”, „Ramuri” (în care semnează rubrica „Disociații”), „Vatra”, „Contrapunct”, „Cronica”, „Convorbiri literare”, „Familia”, „Synthesis” (fiind și membră a redacției), „Paradigma”, „Viața Românească”, „Cahiers roumains d'études littéraires”, „Caiete critice”, „Tribuna”, „Observator cultural” ș.a. A semnat și cu pseudonimul M. Dumitrescu.

Este membră în redacțiile revistelor „Recherches Littéraires/Literary Research” (Canada) și „Multi-comparative Theory, Definitions, Realities” (Statele Unite ale Americii).

Este membră în comitetul editorial al revistei „Review of National Literatures and World Report” (New Series), New York, SUA; membră în comitetul editorial al revistei „Synthesis” a Academiei Române și liaison officer în comitetul

editorial al revistei „Literary Research/Recherche littéraire” (University of Western Ontario, Canada).

Au fost traduse în limbi de circulație internațională mai multe eseuri incluse în volume de studii apărute în străinătate: „New Creative and Existential Dimensions of Hermeneutics in Post-modernism”, în volumul „Man within his Lifeworld” (Dordrecht, Boston, London, 1989); „Le strategie dell’eloquenza eminesciana”, în volum „Eminescu e il romanticismo europeo” (Roma, 1990); „Le Sacre et le profane dans l’univers imaginaire de M. Eliade, Th. Mann, H. Hesse, E. Jünger”, în volumul „Spaces and Boundaries in Literature” (München, Fink, 1990); „A la recherche du sens perdu”, în volum „Harmony and Excess” (London, Dordrecht, Boston, 1998). Membră în Biroul Executiv al International Comparative Literature Association (ICLA) (1997), fondatoare și președintă a ICLA Research Committee on Eastern and South-Eastern Europe (2000).

Din septembrie 2001 este membru fondator al REEC (Le Réseau Européen des Etudes Comparatives) cu sediul la Bruxelles.

Este coordonatoare a unor proiecte internaționale pe termen lung, inițiate de Comunitatea Europeană, printre care, începând din 2002, membră în Biroul Științific al Proiectului ACUME (Cultural Memory in the European Countries)

și responsabilă cu coordonarea sub-proiectului „Spaces and Landscapes of Memory”.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România și membru fondator al Asociației de Literatură Comparată din România. Între 1999 și 2001 a fost membră a Asociației Scriitorilor Profesioniști din România – ASPRO.

În străinătate, este membră a International Comparative Literature Association (ICLA) (fiind și membră în biroul executiv), a International Association for Phenomenology and Literature și a International Association of Business Communicators (IABC).

Pentru întreaga sa activitate a fost menționată cu premii: premiul Asociației Scriitorilor din Craiova, filială a Uniunii Scriitorilor din România (1993), premiul Asociației Scriitorilor din București (1994), premiul pentru critică al revistei „Poesis” (1994), și premiul Fundației „Luceafărul” (1998).

Bibliografie:

Spiridon, Monica. Apărarea și ilustrarea criticii / Monica Spiridon. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1996. – 244 p.

Spiridon, Monica. Eminescu. O anatomie a elocvenței / Monica Spiridon. – București : Minerva, 1994. – 146 p.

Spiridon, Monica. Interpretarea fără frontiere / Monica Spiridon. – Cluj : Echinox, 1998. – 216 p.

Spiridon, Monica. Europa Centrală de peste Ocean. Exil și construcție identitară / Monica Spiridon. – Craiova : Scrisul Românesc, 2011. – 192 p.

Spiridon, Monica. Melancolia

descendenței : Figuri și forme ale memoriei generice în literatură / Monica Spiridon. – București : Cartea Românească, 1989. – 364 p.

Spiridon, Monica. Omul supt vremi : [eseu despre Marin Preda, romancierul] / Monica Spiridon. – București : Cartea Românească, 1993. – 290 p.

Spiridon, Monica. Sadoveanu : divanul înțeleptului cu lumea / Monica Spiridon. – București : Albatros, 1982. – 144 p.

Spiridon, Monica. Under the Zodiac Sign of the Alternative // An Aest(ethic) al Alternative Model / Monica Spiridon // Philobiblon (Cluj). – 2007. – Vol. 12. – P. 189-194.

Firan, Florea. Monica Spiridon / Florea Firan // Portrete literare. – 2007. – P. 151-156.

Spiridon Monica // Dicționarul literaturii române. Vol. I: M-Z / coord. gen.: Eugen Simion. – București : [S. n.], 2012. – P. 523.

Spiridon Monica // Dicționarul scriitorilor români : R-Z / coord. și reviz. științ.: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu. – București : Albatros, 2002. – P. 313.

Maria S. Ciobanu

**Ion ACSAN
1932-2013**

Poet român, prozator, eseist, traducător și editor.

S-a născut la 7 februarie 1932, la București, în familia negustorului Mihail și mamei Elena. A decedat la 23 iunie 2013, la București.

Între anii 1939-1948 a urmat studiile în clasele primare, secundare și liceale la Liceul „Sfântul Iosif” și, ul-

terior, la Liceul Clasic Mixt din București (1948-1951). Și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie, secția limbi clasice, a Universității din București și concomitent a urmat studiile la Școala de Literatură „Mihai Eminescu”, ambele absolvite în 1955.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de redactor la secția de scenarii a Centrului de Producție Cinematografică București în perioada 1955-1956, apoi, între 1956 și 1969, la Editura de Stat pentru literatură și artă, și lector la Editura Albatros, la secția proză-poezie-esouri, unde s-a ocupat de colecția „Cele mai frumoase poezii” (din 1970 până la pensionare, 1990).

A debutat cu versuri în „Scânteia tineretului”, în 1953, iar editorial, cu volumul de poezii „Primăvara cosmică”, în 1962. Printre volumele pe care le-a semnat sunt: „Constelația corifeilor” (1984), „Povestirile unui șoarece de bibliotecă” (1985), „Porumbelii Semiramidei” (1988) ș.a.

Ulterior s-a dedicat activității de traducător, tălmăcind (uneori integral și pentru prima dată în românește) din Homer, Hesiod, Seneca, Terențiu, Apollonios din Rhodos, Horațiu, Apuleius, Goethe, Ady Endre, Plaut, din lirica japoneză, a Egiptului faraonic, ca și din literaturile europene moderne. A colaborat la „Antologia literaturii maghiare” (volumul I, 1965) și la „Antologia de poezie rusă. Perioada clasică” (vo-

lumele I-III, 1987). A realizat, singur sau în colaborare, antologii de literatură universală (antică, orientală, modernă), adesea cu substanțiale traduceri proprii („Legende mitologice din opera poezilor greci și latini” (1972); „Prometeu, erou al literaturii universale” (1977); „Orfeu și Euridice în literatura universală” (1981); „Poezia de dragoste a lumii” (1997).

Este autorul unor antologii de versuri și de proză, din lirica japoneză, greacă, latină, egipteană. A publicat o serie de antologii din poezii români clasici, de la Eminescu la Tudor Arghezi și Lucian Blaga.

A colaborat la publicațiile „Tânărul scriitor”, „Scrisul bănățean”, „Iașul literar”, „Gazeta literară”, „Tribuna” ș.a. A îngrijit și prefațat ediții din Homer, Vergiliu, Platon, Thomas Morus, Erasmus din Rotterdam și Ovidius.

A fost membru al Societății Române de Haiku.

Bibliografie selectivă:

Acsan, Ion. Cartea unui redactor de carte / Ion Acsan. – București : Editura Muzeul Național al Literaturii Române, 2012. – 238 p.

Acsan, Ion. Constelația corifeilor : Orfeu-Amfion-Homer-Arhiloh-Sappho-Simonides-Empedocle / Ion Acsan. – București : Cartea Românească, 1984. – 326 p.

Acsan, Ion. Orfeu și Euridice în literatura universală : antologie / Ion Acsan. – București : Albatros, 1981. – 291 p.

Acsan, Ion. Poezia Egiptului faraonic / trad.: Ion Acsan, Ion Larian-Postolache. – București : Univers, 1974. – 154 p.

Acsan, Ion. Povestirile unui șoarece de bibliotecă / Ion Acsan. –

București : Editura Ion Creanga, 1985. – 104 p.

Acsan, Ion. Primăvară cosmică : versuri / Ion Acsan. – București : Editura pentru Literatură, 1962. – 98 p.

Apollonios din Rhodos. Argonauticele : Epopeea Argonauților / Apollonios din Rhodos ; trad., pref. și note: Ion Acsan. – București : Univers, 1976. – 182 p.

Apollonios din Rhodos. Peripețiile corabiei Argo. Argonautice / Apollonios din Rhodos ; trad. din limba elină, prefață, tabel cronologic și note: Ion Acsan. – București : Minerva, 1992. – 217 p.

Faraonul Kheops și vrăjitorii : Povestirile Egiptului antic / pref., trad. și note: Constantin Daniel, Ion Acsan. – București : Minerva, 1977. – 332 p.

Hesiod, Orfeu. Hesiod – Orfeu : Poeme / tălmăcire, pref. prez. și note: Ion Acsan. – București : Minerva, 1987. – 242 p.

Homer. Imnuri. Războiul șoarecilor cu broaștele : poeme apocrife / Homer ; trad., pref. și note: Ion Acsan. – București : Minerva, 2007. – 334 p.

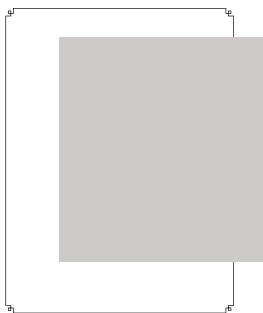
Prometeu : Erou al literaturii universale / antologie, prefață și note: Ion Acsan. București : Albatros, 1977. – 373 p.

Vrăjitorii faraonilor / povești orientale și precolumbiene prelucrate de Acsan Ion. – București : Junior, 1995. – 119 p.

Acsan Ion // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1 : A-B / Lucian Alexiu, Carmen Andraș, Tiberiu Avramescu [et al.]. – București : [S. n.], 2004. – P. 23-24.

Sasu, Aurel. Acsan Ion // Sasu, Aurel. Dicționar biografic al literaturii române. Vol. I : A-L / Aurel Sasu. – București : Paralela 45, 2004. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

Cornelia MOGA
1885-1962

Medic, prima femeie radiolog din România.

S-a născut la 9 septembrie 1885, la Sibiu. A decedat la 7 februarie 1962, la București, și a fost înmormântată la Sibiu, lângă părinți. Este considerată unul dintre cei mai iluștri medici români.

Este fiica medicului Ion Moga.

De mică s-a ambiționat și a dorit să studieze o ramură a medicinei pe care nu o practicau mulți la acea vreme: radiologia. A urmat cursurile Școlii Civile de Fete și apoi pe cele liceale la Liceul Maghiar din orașul natal. După terminarea liceului, s-a înscris la Facultatea de Medicină din Budapesta, la care a studiat între anii 1905-1910. A continuat cu frecventarea unor cursuri de radiologie specială, la München și Hamburg, iar la Karlsbad a urmat cursuri de medicină (1935).

După finalizarea studiilor a fost angajată la Institutul de Anatomie Patologică, urmând apoi să lucreze la Clinica II Medicală din Budapesta, unde s-a specializat în medicina internă, neurologie, radiologie, bacteriologie și lucrări de laborator.

Din 1918 s-a stabilit în Arad și a lucrat în mai multe domenii în care avea specializare. Concomitent a făcut și voluntariat în calitate de infirmieră la internatul de fete și în Comitetul sănătății publice și în Sanatoriul T. B. C. din Arad.

Între anii 1949-1957 a activat în calitate de medic primar radiolog la Spitalul Orășenesc din Arad, de unde s-a pensionat.

A fost un medic ce se bucura de o bună reputație peste tot în țară, dar și în străinătate. Astfel a participat la congrese de radiologie din țară (București, Timișoara, Cluj-Napoca, Iași) sau din străinătate (Stockholm, Paris, Zürich, Roma).

Membră a Societății Române de Radiologie și Electrologie și a Societății Germane de Radiologie „Röntgen”.

Moga Cornelia // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu. – București : Meronia, 2009. – P. 164.

Maria S. Ciobanu

Nicolae BULAT
1952

Filolog, muzeograf, autor de cărți.

S-a născut pe 10 februarie 1952, în satul Cureșnița, r-nul Soroca.

A absolvit școala medie nr. 1 din Soroca (1969), după care și-a continuat studiile la Universitatea de Stat, Facultatea de Limbi Moderne, Secția limba și literatura engleză (1969-1974).

A beneficiat de un stagiul de cercetare la Universitatea din St. Louis, SUA (2003).

După absolvire, și-a început activitatea profesională în calitate de profesor de engleză la Școala Medie din Tătărești, Cahul. Ulterior, în 1980, a revenit în nordul Moldovei, unde s-a angajat la Muzeul de Istorie și Etnografie din Soroca, în calitate de muzeograf (1980-1984, 1992-1996, 1996-1999).

Între anii 1984-1992 a activat în calitate de ghid al Agenției de Turism din Soroca, ulterior a fost specialist principal al Patrimoniului istorico-cultural Soroca (1999-2000), șef serviciu la Secția județeană Muzee, din Soroca (2002-2003).

În 1996 este numit director al Muzeului din Cetatea Soroca, unde activează până

în prezent și concomitent exercită funcția de ghid. Cu anii a devenit unul dintre cei mai mari cunoscători ai istoriei ținutului Soroca, dar și un promotor al limbii române și al idealurilor naționale românești. Este considerat unul dintre cei mai buni ghizi din Moldova, supranumit „gardianul” Cetății Soroca.

Are contribuții deosebite în dezvoltarea și sistematizarea colecțiilor muzeale, în organizarea expozițiilor permanente ale muzeului. A participat activ la activități culturale și științifice, la diverse programe educaționale și de cercetare, finanțate de Departamentul de Stat al SUA.

Cu implicarea și contribuția sa, Muzeul de Istorie și Etnografie, împreună cu Consiliul raional, a câștigat un proiect de restaurare a monumentului medieval „Cetatea Soroca” (2012).

Este autorul a mai multor publicații, printre care: monografia „Județul Soroca. File de istorie” (2000), broșura de promovare a turismului rural „Pe-un picior de plai, pe o gură de rai”, „Descoperă. Explorează. Studiază” (2003), volumul de povestiri „Jupânița cea frumoasă” (2011), „Cetatea Soroca – istorie, memorie și tradiții seculare” (2015), „În căutarea unui mare erou: Generalul Stan Poetaș” (2020) ș.a.

Numele său se regăsește în lista a „1000 de mari intelectuali” din Europa, elaborată de Centrul Internațional de Biografii „Cambridge” (2003), iar în 2004 Centrul

American de Biografii l-a introdus în volumul „Contemporary. Who is who” (Contemporanii. Cine sunt ei).

Pentru meritele sale deosebite și activitatea prodigioasă a fost înalt apreciat cu titluri onorifice și distincții de stat, printre care: Ordinul „Gloria Muncii” (2013), Ordinul „Steaua României” în grad de Ofițer (2000), medalia de aur la Salonul de Carte „EUROINVENT-2020” de la Iași (iunie 2020) pentru cartea „În căutarea unui mare erou, Generalul Stan Poetaș”; laureat al Premiului pentru promovarea istoriei neamului, Gala TVR MOLDOVA (2020). Decorat de președintele României cu Medalia aniversară „Centenarul Marii Uniri” (2021). Cavaler al „Ordinului Republicii” (2021). Pentru toate eforturile sale de a promova, ca mare istoric și scriitor, spiritul românesc de pe ambele maluri ale Prutului, în 2019 a primit titlul de Cetățean de Onoare al județului Buzău, România.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău. – 2011. – P. 68.

Bibliografie selectivă:

Bulat, Nicolae. De la șatră la palat / Nicolae Bulat ; trad. în lb. engl.: Ioana Nichita. – Chișinău : Arc, 2018. – 128 p.

Bulat, Nicolae. În căutarea unui mare erou : Generalul Stan Poetaș / Nicolae Bulat ; Consiliul Județean Buzău. – Buzău : Editograph, 2019. – 210 p.

Bulat, Nicolae. Județul Soroca : File de istorie / Nicolae Bulat. – Chișinău : ARC, 2000. – 350 p.

Bulat, Nicolae. Jupânița cea Frumoasă / Nicolae Bulat. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – 519 p.

Bulat, Nicolae. Medicina cea mai nobilă dintre arte = Medicina ars nobilissima : 140 ani de la fondarea Spitalului Raional Soroca : 15 noiembrie 1873-15 noiembrie 2013 / Nicolae Bulat. – Chișinău : Universul, 2013. – 304 p.

Retro Soroca / Agenția de Inspectare și Restaurare a monumentelor, Consiliul raional Soroca ; coord.: Ștefaniță Ion, Bulat Nicolae. – Chișinău : Continental Grup, 2012. – 94 p.

Soroca : Almanah anual / col. red.: Nicolae Bulat, Nina Neculce, Svetlana Păunescu [et al.]. – Chișinău : Pro-cultura, 2007. – 156 p.

Soroca – 510 ani : Almanah / col. red.: Ignat Berbeci, Nicolae Bulat, Victor Cobășneanu [et al.] ; resp. de ed.: Ignat Berbeci ; Pro-Cultura. – Chișinău : Cu drag, 2009. – 170 p.

Bulat, Nicolae. Aurel Mariniciuc și Simion Carp – laureați ai Premiului GALEX / Nicolae Bulat // Observatorul de nord. – 2015. – 8 mai. – P. 6.

Bulat, Nicolae. Cetatea Soroca – simbol și izvor de demnitate / Nicolae Bulat // Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor / ed. și red. șt.: Constantin Manolache ; coord.: Sergiu Bacalov, Ion Valer Xenofontov ; Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 686-693.

Bulat, Nicolae. Cetăți și cetățui (1) : [în Republica Moldova] / Nicolae Bulat // Realitatea. – 2011. – 12 aug. – P. 17.

Bulat, Nicolae. Cetățile Moldovei / Nicolae Bulat // Realitatea. – 2011. – 30 sept. – P. 3.

Bulat, Nicolae. Iorga: „Pe eroi nu-i căutați în mormânt, ci în inima voastră” : [despre generalul Stan Poetaș] / Nicolae Bulat, Valentina Bulat // Observatorul de nord. – 2015. – 20 febr. – P. 8.

Bulat, Nicolae. Istoricul Demir Dragnev la 80 de ani : [cetățean de Onoare al orașului Soroca] / Nicolae Bulat // Observatorul de nord. – 2016. – 22 iul. – P. 7.

Bulat, Nicolae. Monumentele istorico-culturale – o punte spre viitor / Nicolae Bulat // Observatorul de nord. – 2013. – 4 oct. – P. 8.

Bulat, Nicolae. Patrimoniul istorico-cultural : a fi sau a nu fi? / Nicolae Bulat // Realitatea. –

2011. – 12 aug. – P. 6.

Bulat, Nicolae. Posadnicii / Nicolae Bulat // Cohorta. – 2007. – Nr 1. – P. 71-80.

Bulat, Nicolae. Rezervația naturală Rudi-Tătărauca Nouă : [din raionul Soroca] / Nicolae Bulat // Natura. – 2009. – Nr 3. – P. 8.

Macovei, Ion. Nicolae Bulat, cel mai bun cercetător al Sorocii / Ion Macovei // Timpul. – 2012. – 7 iun. – P. 8.

Nicolae Bulat la 60 de ani // Realitatea. – 2012. – 10 febr. – P. 5.

Palamarciuc, Natalia. Mesager al lucrurilor sfinte : [despre Nicolae Bulat, directorul Muzeului de Istorie și Etnografie din Soroca] / Natalia Palamarciuc // Realitatea. – 2008. – 16 mai. – P. 8.

Ploșniță, Elena. Bulat Nicolae // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 56.

Trofăilă, Vasile. Bulat Nicolae / Vasile Trofăilă // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 420-421.

Maria S. Ciobanu

**Aureliu Emil
SĂNDULESCU
1932-2019**

Fizician român, doctor în fizică, profesor universitar, cercetător științific, politician, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 11 februarie 1932, la București. A decedat la 21 aprilie 2019, tot la București.

A absolvit Liceul „Mihai Eminescu” din București

(1951), după care și-a continuat studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității din București (1951-1955).

În 1962 a susținut cu succes teza de doctor în fizică cu academicianul, profesorul Șerban Țițeica, cu teza „Teoria microscopică a dezintegrării alfa”. În 1968 obține titlul de doctor docent și profesor universitar.

După absolvirea facultății a fost repartizat la Secția de fizică teoretică a Institutului de Fizică Atomică din București. Aici și-a desfășurat activitatea în calitate de fizician (1955-1960), cercetător științific (1960-1962), cercetător științific principal (1962-1970), șef secție de fizică teoretică (1970-1974 și 1995-2000), cercetător științific principal (1974-1983).

A desfășurat și activitate didactică, astfel în 1964, a susținut cursuri la Universitatea din Helsinki, iar în 1966 la Universitatea din Mainz, RFG, unde a primit titlul universitar „Honorable Habilitation”, primul pas într-o carieră universitară în Germania, care i-a permis să devină Privat-Dozent (1968). Ulterior (1968-1969), a fost invitat la celebrul Institut „Niels Bohr” din Copenhaga, Danemarca. Periodic a mai fost invitat să țină cursuri în Germania, la Institutul Politehnic din Darmstadt și la Universitatea din Frankfurt pe Main.

Activitatea sa științifică s-a concentrat asupra fizicii nucleare teoretice.

Între anii 1974-1977 a fost numit director adjunct

al Laboratorului Reacții Nucleare al Institutul Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna, din Uniunea Sovietică, iar în perioada 1983-1986 a fost vice-directorul institutului. Aici a condus cercetări experimentale care au avut ca rezultat descoperirea unei noi dezintegrări exotice în care se emit nuclee de Neon 24. În aceeași perioadă, a dezvoltat împreună cu Horia Scutaru, profesorii Aurelian Isar, Eliade Ștefănescu și Werner Scheid (Giessen) „Teoria sistemelor cuantice deschise aplicată la reacții nucleare”. A pus în evidență un al patrulea tip de radioactivitate naturală, după celelalte trei anterior cunoscute: alfa, beta și gama: radioactivitatea „cluster” sau de nucleii mari atomici.

În timpul vizitei la Universitatea din Frankfurt a dezvoltat noua „Teorie a fragmentării pentru producerea nucleelor supra-grele”. Aceasta a condus efectiv la producerea în laborator a unor astfel de nuclee. A fundamentat „Teoria microscopică a dezintegrării alfa”, recunoscută în mediile științifice internaționale. A dezvoltat (1977) teoria dezintegrărilor exotice a nucleelor mai grele decât plumbul și a făcut predicția, confirmată în mod strălucit în 1983, a noilor moduri de radioactivitate.

A fost o prezență deosebit de activă în viața științifică din țară și din străinătate. A prezentat rapoarte și comunicări la peste 30 de reuniuni științifice din lume. A ținut peste 80 de conferințe și lecții la multe universități

și instituții de cercetare din străinătate. A organizat școli internaționale la Predeal, cu participarea multor cercetători științifici din întreaga lume.

Rezultatele activității de cercetare au fost publicate în periodice prestigioase de specialitate din țară și de peste hotare. A publicat peste 350 de lucrări științifice. Din 1992 a fost editor și redactor-șef al revistei de fizică „Roumanian Journal of Physical”, din 1993 a fost coeditor al revistei „Balkan Physics Letters”, membru în comitetul de redacție al revistelor: „Studii și cercetări de fizică”, „Revue roumaine de physique”.

Membru corespondent al Academiei Române (1991), membru titular al Academiei Române (1992), Vice-președinte al Academiei Române (1994-1998), Președinte al Secției de științe matematice a Academiei Oamenilor de Știință din România, Președinte al Societății Române de Fizică (1992).

Membru al Societății Europene de Fizică (European Physical Society) (1970), președinte al Consiliului Științific al Institutului de Fizică Atomică (1993-1998), Doctor Honoris Causa, Joint Institute of Nuclear Physics Dubna, Rusia (2003), membru fondator al Fundației Naționale pentru Știință și Artă (FNSA), membru în Parlamentul României – deputat în circumscripția electorală nr. 6 Bistrița Năsăud, pe listele PNȚCD (1998-2000).

Pentru activitatea fructuoasă a fost distins cu Premiul Academiei Române

(1996) pentru fundamentarea teoriei microscopice a dezintegrării alfa și Premiul Institutului din Dubna (1987) pentru descoperirea unei noi dezintegrări exotice în care se emit nuclee de Neon 24.

A fost distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Comandor (2000), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2017).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 71.

Bibliografie selectivă:

The White book on the scientific research strategy of the Romanian Academy / coord.: Aureliu Emil Săndulescu. – Bucharest : Centre for Economic Information and Documentation, The National Institute of Economic Research, 1997. – 48 p.

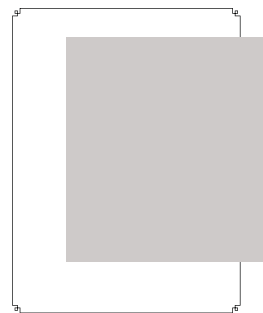
Săndulescu, Aureliu. Cluster-Decay Trajectory / Aureliu Săndulescu, Mihail Mirea, Doru-Sabin Delion // Proceedings of the Romanian Academy. – 2011. – Series A. – Vol. 12, Nr 3. – P. 203-208.

Rusu, Dorina N. Săndulescu Aureliu Emil // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 748-749.

Săndulescu Aureliu Emil // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 71.

Țărălungă, Ecaterina. Săndulescu Aureliu Emil // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 699.

Maria S.Ciobanu

Afanasie ROTARU
1932

Geolog, doctor în științe geologice, profesor universitar, cercetător științific, șef de departament la Ministerul din Bașcorstan (Bașchiria), predă la Universitatea din Ufa, în limba bașchiră.

S-a născut la 12 februarie 1932, în s. Frasin, r-nul Dondușeni.

A făcut școala primară în satul natal (1939-1943), apoi școala de șase clase la Școala de șapte ani din satul Gașpar, r-nul Brătușeni (1943-1948).

Ulterior a fost admis la Școala Agricolă din satul Brânzeni, raionul Edineț. După un an de studii, a fost exmatriculat pentru faptul, că tatăl său ar fi colaborat cu „ocupanții” și a fost plasat în pușcăria din Soroca. În 1948 s-a înscris la Școala medie din s. Baraboi, r-nul Râșcani, pe care a absolvit-o în 1951. După absolvire și-a continuat studiile la Facultatea de Geologie a Universității de Stat din Chișinău (1951-1956). După finalizarea studiilor, a fost repartizat la Direcția Geologie din Uralul de Sud a Ministerului Geologiei din Rusia. În 1983 a susținut teza de doctor în științe geologice și mineralogice.

A activat în sistemul Asociației Geologice de producere „Bașkirgeologia” din or. Ufa (1956-1996). A deținut funcția de conducător al unităților de cercetare geologică pe parcursul a 40 de ani și a traversat munții Ural de la nord la sud. S-a preocupat de cercetarea științifică a resurselor subterane a munților. Rezultatele cercetărilor se regăsesc în peste 150 de publicații în revistele: „Geologia Rusiei”, „Analele științifice al Academiei de Științe din URSS, seria „Geologice” ș.a. În ultimii ani a activat în funcția de șef de departament în cadrul Ministerului de Geologie din Boșkortotan (Bașkiria). A ținut prelegeri în limba bașchiră studenților de la Universitatea de Stat din Ufa.

Rusu, Valentin. Afanasie Rotaru // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 6 / Valentin Rusu, Tudor Țopa. – Chișinău : Draghiștea, 2006. – P. 353.

Maria S. Ciobanu

**Biserica Seminarului
Teologic din Chișinău
1862**

Seminarul Teologic din Chișinău este un monument de arhitectură și istorie de însemnătate locală, introdus în Registrul monumentelor de istorie și cultură ale municipiului

Chișinău. A fost o instituție de învățământ din Basarabia gubernială, înființată de către mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, în 1813. În anul 1861 s-a pus piatra de temelie pentru Biserica Seminarului Teologic. A fost înălțată la intersecția străzilor Moskovskaia și Seminaraskaia (azi Piața Marii Adunări Naționale, bd. Ștefan cel Mare și str. Gavriil Bănulescu Bodoni). Sfințirea Bisericii a avut loc la 13 februarie 1862, în cinstea Sfinților Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur. Această Biserică a fost demolată în timpul regimului comunist.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău. – 2011. – P.72.

Bibliografie:

Buzilă, Boris. Din istoria vieții bisericești din Basarabia : (1812-1918, 1918-1944) / Boris Buzilă. – București : Editura Fundației Culturale Române; Chișinău : Știința, 1996. – 376 p.

Păcuraru, Mircea. Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc / Mircea Păcuraru. – Iași : Trinitas, 1993. – 151 p.

Popovschi, Nicolae. Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși / Nicolae Popovschi. – Chișinău : Muzeum, 2000. – 503 p.

Prima Școală duhovnicescă : Seminarul Teologic din Chișinău // Altarul credinței. – 2003. – 29 aug. – P. 4.

Maria S. Ciobanu

**Dumitru ȚEPENEAG
1937**

Scriitor, publicist și traducător, membru de onoare al Academiei Române. Este un prozator român-francez contemporan, unul din membri marcanți ai grupului oniric, teoretician al onirismului literar românesc. Este cunoscut și sub pseudonimul Ed Pastenague. I s-a retras cetățenia română printr-un decret prezidențial, în 1975, după care s-a stabilit la Paris, unde a fost unul dintre animatorii exilului literar românesc. După 1990, a făcut naveta între Paris și București, unde a desfășurat o intensă activitate publicistică și editorială.

S-a născut la 14 februarie 1937, la București. A urmat clasele primare la Școala „Iancului” din București (1943-1947), Liceul „Mihai Viteazul” (1947-1951) și (în urma unei mutări disciplinare) continuă la Liceul „Matei Basarab” din orașul natal (1951-1955). După ce, în 1955, este respins la Facultatea de Medicină, a devenit student pentru trei ani la Facultatea de Drept. În 1956 a participat la manifestațiile studențești și a scăpat de arestare. În 1958 abando-

nează facultatea și lucrează timp de câteva luni într-o mină din apropiere de Târgu Ocna. Între 1959-1962 a urmat cursurile Institutului Pedagogic de 3 ani din București (secția română-franceză). După absolvire, este repartizat ca profesor în satul Radovanu, de lângă Oltenița, unde activează timp de un an. În 1963 a ocupat un post de corector la Editura „Meridiane”.

În anii 1957-1963 a scris pentru sertar și își prefigurează, împreună cu Leonid Dimov, teoria onirismului. A jucat șah în concursuri, pasiune ce va rămâne statornică și va conduce spre unele performanțe.

În 1964 a debutat cu schița „Aripi și roți” în „Gazeta literară”, cu sprijinul lui S. Damian, pe care îl cunoscuse la un club de șah. În 1965, înainte de a fi publicat vreo carte, devine membru al Uniunii Scriitorilor. Are de pe acum faima unui scriitor nonconformist și incomod.

În 1966 a debutat editorial cu volumul de proze scurte „Exerciții”, urmat de „Frig” (1967). În 1968 a plecat pentru câteva luni la Paris și s-a întors pe fondul „Primăverii de la Praga”.

În 1969, e redactor pentru scurtă vreme la „România literară”, iar apoi lector la Editura „Cartea Românească”, unde a sprijinit romanul „Ostinato” al lui Paul Goma (fără succes). În 1971 pleacă din nou la Paris, vorbește la „Europa liberă”, publică articole despre Goma. În 1972,

apare volumul „Așteptare”, dar e retras din librării după o săptămână, i s-a retras și dreptul de a mai publica.

În 1973 apare în traducerea lui Alain Paruit volumul „Arpieges”, versiunea franceză a romanului „Zadarnică e arta fugii” (1991). În 1974, călătorește în SUA; după un an, a fost exclus din Uniunea Scriitorilor (1975). I s-a retras cetățenia română prin decret prezidențial. În 1977 a trimis un „dosar Goma” la Casa Albă. Publică „Les Noces nécessaires” (1977), apărut în România abia în 1992.

A fost constrâns să plece în exil (1975), la Paris, unde va publica mai multe romane, majoritatea traduse din limba română de Alain Paruit, iar două scrise direct în franceză. Resemnat, obosit și supărat s-a refugiat în șah. A publicat o carte de specialitate „La defense Alékhine”, traduce alte două din rusește, câștigă campionatul Parisului. Între anii 1978-1984 a întrerupt orice activitate literară. Reîncepe să scrie din 1985, de astă dată direct în franceză, și publică „Le Mot sablier” (în română „Cuvântul nisiparniță”, 1994), „Roman de gare” (1986; în română „Roman de citit în tren”, 1993), „Pigeon vole” (1988, sub pseud. Ed. Pastenague).

După 1990 a revenit în România, unde s-a implicat în viața culturală.

După publicarea, la Paris, a antologiei „Quinze poètes roumaines” (1990), a reînceput să scrie în română, publică „șotroane” și inter-

viuri în presa din țară, culese în volumul „Reîntoarcerea fiului la sânul mamei răătăcite” (1993). A publicat, în această perioadă, o trilogie din care fac parte romanele: „Hotel Europa” (1996), „Pont des arts” (1999), „Maramureș” (2001); romanul „La belle Roumaine” în română (2004) și franceză (2006), romanul „Camionul bulgar” în română (2010) și franceză (2011).

Face parte din comitetul de redacție al revistei „Poesis”. A publicat cronici, adevărate „lovituri chirurgicale” în „La Revue littéraire”.

Premiul Uniunii Scriitorilor (1991, 1997, 2001). Premiul UNESCO (1996). În anul 2008 i se decernează Premiul Uniunii Latine pentru întreaga activitate literară.

A fost ales membru de onoare al Academiei Române, în 2019.

Bibliografie selectivă:

Țepeneag, Dumitru. Așteptare / Dumitru Țepeneag. – București : Cartea Românească, 1993. – 116 p.

Țepeneag, Dumitru. Camionul bulgar : Șantier sub cerul liber / Dumitru Țepeneag. – Iași : Polirom, 2010. – 217 p.

Țepeneag, Dumitru. Călătorie neizbutită / Dumitru Țepeneag. – București : Cartea Românească, 1998. – 93 p.

Țepeneag, Dumitru. Hotel Europa / Dumitru Țepeneag. – Praha : Dybbuk, 2008. – 320 p.

Țepeneag, Dumitru. Maramureș : roman / Dumitru Țepeneag. – Ed. a 2-a. – București : Corint, 2006. – 400 p.

Țepeneag, Dumitru. Paul Goma și Sorin Titel la Paris : Viața literară în scrisori / Dumitru Țepeneag // Contemporanul. Ideea Eu-

ropeană. – 2000. – 12 oct. – P. 4.

Țepeneag, Dumitru. Pont des arts : roman / Dumitru Țepeneag. – București : Corint, 2006. – 360 p.

Țepeneag, Dumitru. Reîntoarcerea fiului la sânul mamei rătăcite / Dumitru Țepeneag. – Iași : Institutul European, 1993. – 192 p.

Țepeneag, Dumitru. Roman de citit în tren / Dumitru Țepeneag. – Iași : Institutul European, 1993. – 150 p.

Țepeneag, Dumitru. Un român la Paris : Pagini de jurnal (1970-1972) / Dumitru Țepeneag. – Cluj : Dacia, 1993. – 184 p.

Țepeneag, Dumitru. Zadarnică e arta fugii : roman. – București : Albatros, 1991. – 133 p.

Bârnă, Nicolae. Țepeneag : Introducere într-o lume de hârtie / Nicolae Bârnă. – București : Albatros, 1998. – 284 p.

Buciu, Marian Victor. Țepeneag : între onirism, textualism, postmodernism / Marian Victor Buciu. – Craiova : Aius, 1998. – 272 p.

Axinte, Șerban. Dumitru Țepeneag și politica romanului oniric / Șerban Axinte // Convorbiri Literare. – 2013. – Nr 4. – P. 112-114.

Eiben, Ileana Neli. Remarques sur l'hybridité du texte autotraduit : „Roman de gare” de Dumitru Țepeneag et sa version roumaine „Roman de citit în tren” / Ileana Neli Eiben // Analele Universității din Craiova. Seria științe filologice. Langues et littératures romanes. – 2017. – An. XXI, Nr 1. – P. 15-33.

Iacob, Livia. Dumitru Țepeneag : salubra vocație a insolității / Livia Iacob // Literatura română contemporană. Dorin Tudoran și Dumitru Țepeneag. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2013. – P. 359-365.

Pavel, Ecaterina. Dumitru Țepeneag în arhiva securității / Ecaterina Pavel // Literatura română contemporană. Dorin Tudoran și Dumitru Țepeneag. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2013. – P. 349-358.

Popa, Savu. Intertextualitate, ironie și demitizare în proza lui

Dumitru Țepeneag / Savu Popa // Literatura română contemporană. Dorin Tudoran și Dumitru Țepeneag. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2013. – P. 216-222.

Țărălungă, Ecaterina. Țepeneag Dumitru // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 788.

Țepeneag Dumitru // Dicționarul esențial al scriitorilor români / M. Anghelescu, G. Antonescu, Ș. Borbély [et al.]. – București : Albatros, 2000. – P. 842.

Țepeneag Dumitru // Dicționarul literaturii române. Vol. 2. – București : [S. n.], 2012. – P. 669.

Maria S. Ciobanu

Andrei LUPAN
1912-1992

Poet, publicist, dramaturg, traducător, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 15 februarie 1912, în satul Mihuleni, județul Orhei (în prezent raionul Șoldănești). Se stinge din viață la 24 august 1992, la Chișinău.

A absolvit cursul primar elementar (școala primară) din satul natal (1924), după care urmează Școala Agricolă din Cucuruzeni (1925-1929), Școala Națională de Viticultură din Chișinău (actualmente Centrul de Excelență în Viticultură și Vinificație din Chișinău) (1929-

1934). Între anii 1935-1940 studiază la Facultatea de Agronomie a Universității din Iași cu sediul la Chișinău. În 1941 absolveste Institutul Agricol „M. V. Frunze” din Chișinău (azi Universitatea Agrară de Stat din Moldova).

În atmosfera expansiunii regimului fascist aderă la mișcarea comunistă ilegală, asumându-și lucrul conspirativ ca pe un act de autodisciplină conștientă (1933). Între anii 1933-1940 este membru al Partidului Comunist Român, participă la crearea a două grupări antifasciste: „Blocul pentru apărarea libertăților democratice” (secretar al Comitetului pentru Basarabia, 1935) și „Frontul studentesc democrat” (președinte, 1936). În anii 1941-1943 a fost mobilizat în batalioanele de construcții ale Armatei Sovietice. A trecut cu frontul prin Donbas, Stalin-grad, Penza.

Fiind încă student (1932) a debutat literar cu poezia „Biografie”, semnată cu inițialele *A. Cdr*, publicată în ziarul bucureștean „Adevărul literar și artistic”.

Debutează editorial cu volumul „Poezii”, care cuprinde versuri scrise în perioada 1940-1947 (1947). În 1948 apare piesa „Lumina”, montată în același an la Teatrul Muzical-Dramatic de Stat „A. S. Pușkin” (actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu”). În 1954 publică volumul de versuri „Intrare în Baladă” (Editura de Stat a Moldovei), după care au aparut și alte

volume, printre care: „Meșter Faur” (Editura de Stat a Moldovei, 1958); „Frate al Pământului” („Cartea Moldovenească”, 1959, 1962; „Literatura artistică”, 1986); culegerea de versuri pentru copii „Mijatca” („Lumina”, 1962); „Legea găzduirii” („Cartea Moldovenească”, 1966); culegerea de versuri satirice „Haz și necaz”, în seria „Cartea pentru toți” (1957); culegerea „Cărțile și răbojul anilor”, publicistică tipărită în paginile gazetelor și revistelor republicane și unionale („Cartea Moldovenească”, 1969); „Magistrale” („Cartea Moldovenească”, 1976), „Sat uitat” („Literatura artistică”, 1978); Scrieri: În 3 vol. („Cartea Moldovenească”, 1973); Scrieri: În 2 vol. („Cartea Moldovei”, 2002); „Intrare în baladă” (2007) ș.a.

S-a manifestat și în calitate de traducător în limba română din opera scriitorilor ruși: W. Shakespeare, A. Pușkin, M. Lermontov, N. Nekrasov, T. Șevcenko, M. Gorki, V. Maiakovski, A. Tvardovski, N. Tihonov, A. Prokofiev, E. Mejelaitis ș.a.

Opera sa a fost tradusă în mai multe limbi: bulgară, lituaniană, rusă, turkmenă ș.a.

Pe parcursul activității sale a exercitat diverse funcții: agronom în sovhozul Cialdovar, Kirghizia (1943); dicator la radio Moscova, redacția română (1943-1944), colaborator științific superior la Institutul de Vinificație și Viticultură Magaraci din Chișinău (1945); șef

Secție literară ziarul „Țăranul sovietic” (1946). În perioada 1967-1992 a fost redactor-șef adjunct la Redacția Principală a ESM: „Enciclopedia Sovietică Moldovenească” (8 volume), „Literatura și arta” (enciclopedie, 2 volume), „Vreau să știu” (enciclopedie pentru copii, 3 volume), dicționare enciclopedice.

În perioada 1962-1978 a fost membru al colegiului de redacție la editurile din Moscova „Sovetskaiia Entiklopedia” și „Kratkaia Literaturaia Entiklopedia”. Concomitent cu activitatea literară s-a implicat și în viața politică, fiind ales deputat (1947-1954, 1962-1971) și președinte al Sovietului Suprem al RSSM (1963-1967); locuitor al Președintelui Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM (1967-1971); Deputat al Sovietului Suprem al URSS (1954-1962).

Între anii 1982-1992 a desfășurat o intensă activitate publică, fiind prezent și în mass-media. A făcut parte din Comisia interdepartamentală a Prezidiului Suprem al RSSM pentru studierea istoriei și problemelor dezvoltării limbii moldovenești (1988-1989). A rostit un discurs în cadrul sesiunii a XIII a Sovietului Suprem al RSSM privind necesitatea limbii de stat și a revenirii la alfabetul latin (1989).

A participat la multiple conferințe și întruniri internaționale, printre care cea de-a 44-a Conferință interparlamentară, Helsinki, Finlanda (1955); Conferin-

ța interparlamentară, Londra, Marea Britanie (1957); Congresul Mondial pentru Dezarmare și Colaborare Internațională, Stockholm, Suedia (1958) ș.a.

Președinte al Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor din RSSM (1946-1955; 1958-1961). Secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor din URSS (1958-1971).

Din 1961 a fost ales membru titular al Academiei de Științe a RSSM.

Mențiuni și distincții: Premiul de Stat al RSSM pentru volumul de versuri „Legea găzduirii” (1967); Premiul de Stat al URSS pentru ciclul de versuri „Magistrale” (1975); Erou al Muncii Socialiste (1982); Scriitor al Poporului din RSSM (1982) ș.a.

Întru înveșnicirea memoriei poetului, la școala din Mihuleni, localitatea sa de baștină, funcționează un muzeu „Andrei Lupan”, iar biblioteca publică din sat, din 2002, îi poartă numele, la fel ca și Biblioteca Științifică (Institut) a Academiei de Științe a Moldova (din 2007).

În anul 2012, centenar, Banca Națională a Republicii Moldova a lansat moneda comemorativă „Andrei Lupan – 100 de ani de la naștere”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 65-66; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 74-76.

Bibliografie selectivă:

Lupan, Andrei. Scrieri : În 2 vol / Andrei Lupan ; selecție, note și coment.: Haralambie Corbu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002.

Vol. 1. – 2002. – 392 p.

Vol. 2. – 2002. – 432 p.

Lupan, Andrei. Intrare în baladă / Andrei Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 2007. – 296 p.

Andrei Lupan [Resursă electronică] // <http://www.andreilupan.com/common/home.jsp> (accesat: 16.10.2021).

Bantoș, Ana. Andrei Lupan. Intellectul basarabean și istoria / Ana Bantoș // Limba română. – 2012. – Nr 1/2. – P. 163-166.

Carauș, Grigore. Andrei Lupan, oponent al moldovenizării literaturii române / Grigore Carauș // Făclia. – 2014. – 3 oct. – P. 14.

Corbu, Haralambie. Bobițele de cristal din paharul omeniei : 100 de ani de la nașterea lui Andrei Lupan // Akademos. – 2012. – Nr 1 (24). – P. 137-141.

Ladaniuc, Victor. Andrei Lupan / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 8. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 445.

Lupan Andrei // Literatura română : dictionar-antologie de istorie și teorie literară. – Chișinău : Museum, 2003. – P. 324-326.

Lupan Andrei // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 94-95.

Lupan Andrei // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : Dicționar. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 183.

Tamazlăcaru, Elena. Andrei Lupan între „Legea găzduirii” și „sclipirile Ozanei” / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2012. – 16 febr. – P. 5.

Zbîrciog, Vlad. Lupan Andrei / Vlad Zbîrciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 332-333.

Elena Barbos-Balinschi

**Silviu ZAVULOVICI
1922-1998**

Compozitor, dirijor, pianist și pedagog român.

S-a născut la 16 februarie 1922, la Cernăuți, într-o familie de muzicieni. A decedat la 16 octombrie 1998, la Galați.

A început studiul muzicii la vârsta de 6 ani în mediul familiei. Primele noțiuni în arta pianistică i le-a oferit mama sa, care era pianistă. Următorii pași în lumea muzicii i-au fost călăuziți de tatăl său, compozitorul Alexandru Zavulovici, inițiator al Operei din Cernăuți, de la care a învățat primele noțiuni teoretice.

La numai opt ani a urcat pentru prima dată pe scena teatrului din Cernăuți, iar la 16 ani a susținut primul său concert de pian ca solist.

Clasele primare le-a urmat la Școala de Aplicație de pe lângă Școala Normală de băieți din Cernăuți (1928-1932). Studiile secundare și liceale le-a făcut la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți (1932-1940). Concomitent cu studiile de la Liceul „Aron Pumnul”, a urmat cursurile Conservatorului din Cernăuți, clasa de pian a profesorului Titus Tarnavski, ani de specializare la clasa de pian a profesorului Paul Jelescu.

A studiat muzica de cameră și compoziția cu muzicianul ceh, Otakar Hřimalý de la Conservatorul german „Musikverein”. După începutul războiului, a urmat Școala de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște, pe care o absolvă în 1943. În 1947, a susținut examenul de solist piano-forte în fața unei comisii de sesiune extraordinară, al cărei președinte era compozitorul Antonin Ciolan, la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Iași, fiind declarat reușit excepțional, acordându-i-se titlul de maestru. Între anii 1956-1961 a studiat la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, Facultatea Compoziție-Dirijat-Pedagogie, secția Muzicologie din București.

Activitatea profesională a început-o în calitate de pianist corepetitor al Operei din Cernăuți (1940-1941). Între anii 1944-1945 a fost înrolat pe Frontul de Est, în funcția de comandant, Regimentul „11 Roșiori”, a ajuns și prizonier la ruși, apoi locotenent voluntar în Divizia „Horia, Cloșca și Crișan”, Regimentul 5 Infanterie Voluntari (apr.-mai 1945).

După încetarea celui de al Doilea Război Mondial și-a reluat și a desfășurat activitatea profesională de muzician. Între anii 1948-1950 a fost profesor la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Iași, ulterior a desfășurat activitate didactică în calitate de profesor de muzică și desen la Școala de Băieți nr. 3 din Focșani (1949-1950), profesor de muzi-

că la Școala Pedagogică de Învățătoare din Focșani (1951-1954) și la Liceul de băieți „Unirea” din Focșani (1950-1961). Concomitent a fondat și a fost director și prim dirijor al Filarmonicii de Stat „Unirea” din Focșani (1950-1961), director (1961-1966).

Un sfert de secol din viața l-a petrecut apoi la Galați (din 1961), când s-a decis mutarea Filarmonicii de la Focșani la Galați, unde a rămas până la sfârșitul vieții. Aici a pus bazele orchestrei simfonice și a colectivului Teatrului Muzical, fiind numit în 1961 director și prim dirijor la Teatrul Muzical „N. Leonard” din Galați (1966-1984), unde și-a pus în valoare talentul prin câteva montări de excepție a unor spectacole de operă și operetă, revenind în perioada 1991-1993.

Împreună cu Filarmonica gălățeană a susținut numeroase turnee în țară și peste hotare. A compus lieduri, suite pentru orchestră simfonică, cor și piese pentru voce și orchestră, a semnat direcția muzicală a numeroase spectacole. A montat în premieră absolută opera „Petru Rareș” de Eduard Caudella (1977) și opereta „Leonard” de Florin Comișel (1973), cu aceasta din urmă obținând premiul I și titlul de laureat al Festivalului Național „Cântarea României”, ediția a III-a.

A colaborat cu nume de rezonanță ale artei interpretative și componistice românești și internaționale, printre aceștia numărându-se și personalități care au fost legate de Galați prin

obârșie sau prin cariera artistică, unora dintre aceștia fiindu-le mentor în descifrarea lumii minunate a muzicii.

A dirijat în majoritatea filarmonicilor din țară, precum și la Opera din București.

A întreprins turnee prin țară și peste hotare: Austria, Ungaria, U.R.S.S., R. D. Germania, Iugoslavia.

Membru al Asociației Naționale a Veteranilor de Război; Membru al Asociației „Tradiția Cavaleriei din România” (din 1993).

Pentru activitatea sa a fost distins cu diplome și premii: Diplomă cu ocazia Jubileului de 35 de ani al Teatrului Muzical „N. Leonard” din Galați (1991); Premiul Criticii Muzicale „Mihail Jora”, pentru întreaga carieră artistică, acordat de Uniunea Criticilor, Redactorilor și Realizatorilor Muzicali (15 apr. 1997); Premiul de excelență, pentru întreaga activitate, la prima ediție a Festivalului „Dunărea albastră” (Galați, 1998) ș.a.

Bibliografie:

Buzilă, Serafim. Zavulovici Alexandru // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 466.

Buzilă, Serafim. Zavulovici Alexandru // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpretilor din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 482.

Silviu Zavulovici – compozitor, dirijor, profesor // Oameni în memoria Galațiului / Camelia Toporaș, Rocșana Irimia, Otilia Badea [et al.]. – Galați : [S. n.], 2014. – P. 71-84.

Maria S. Ciobanu

Ionel BOSTAN
1962

Jurist român, economist, doctor în drept și în economie, profesor universitar, cercetător științific, scriitor.

S-a născut la 21 februarie 1962, la Pașcani, jud. Iași.

A absolvit Liceul CFR Pașcani (1976-1980). Între anii 1980-1982 a făcut stagiul militar la Timișoara. A făcut studii la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Facultatea de Științe Economice (1983-1988). Ulterior și-a susținut licența în științe juridice, la Facultatea de Drept a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (2000-2004). Între anii 1996-1997 a urmat Cursul postuniversitar: „Psihopedagogie” la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Departamentul de pregătire și perfecționare a cadrelor didactice și Cursul postuniversitar „Managementul public”, Universitatea „Gr. T. Popa” din Iași. A urmat cursurile de doctorat la Facultatea de Economie, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași (1996-1999) și a susținut teza de doctor în economie (1999). Ulterior face al doilea doctorat în științe juridice la aceeași universitate, Facultatea de Drept (2004-2007). În 2008 a obținut titlul de doctor în drept.

În 2000 a obținut titlul

științific didactic de conferențiar universitar și în 2003 de profesor universitar.

Activitatea profesională a început-o în calitate de contabil și economist la Regionala CFR-Iași (1988-1991). Ulterior a fost auditor public extern/ Controlor financiar, la Curtea de Conturi a României, unde a activat timp de 21 de ani; Comisar, Garda Financiară, Secția Iași (1991-1993).

Concomitent a desfășurat activitate didactică în calitate de profesor universitar la Facultatea de Economie, Universitatea „Petre Andrei”, Iași (1993-2018); Universitatea Agronomică „Ion Ionescu de la Brad”, Iași (1998-2010); Facultatea de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (2000-2008); Centrul de Studii Europene, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași (2003-2018). A predat cursurile: drept financiar european, dreptul afacerilor, audit financiar, drept european în cadrul programelor de studii masterale, economie agrară, drept financiar în cadrul programelor de studii doctorale ș.a. A fost conducător de doctorat din anul 2005.

Din 2008 a fost admis în avocatură.

Este desemnat referent științific în comisii (peste 70) de acordare a titlului de Doctor habilitat, Doctor în științe, Doctor Honoris Causa sau în cele de concurs privind ocuparea posturilor de conferențiar/profesor universitar.

Face parte din Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (2011-2012), expert în domeniul:

Economie/Administrarea afacerilor, evaluator la Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, Specialitatea Științe juridice (2011-2017), Specialitatea Economie/Management (2007-2010).

Membru al Seminarului științific de profil/ Drept – Școala Doctorală/ Științe Juridice, Consorțiu ASEM – Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere” Chișinău.

Membru al unor foruri științifice/culturale/profesionale: Eurasia Business and Economics Society; American Romanian Academy of Arts and Sciences, International Fiscal Association (IFA) – Rotterdam, Netherlands; Academy of Business & Scientific Research's, Ankara; International Scientific Committee, Riverside, Connecticut, USA ș.a.

Este autor/coautor de cărți, monografii și cursuri universitare apărute la edituri din București, Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova, Constanța, având tematică economică și juridică. A scris cinci cărți de specialitate și a publicat peste 100 de articole în reviste cotate/clasificate în baze de date științifice internaționale. Autor al peste 300 de articole – inclusiv studii, eseuri și recenzii de carte – în presa de specialitate (juridică, economică și de afaceri). A publicat în reviste sau volume din străinătate: 50 articole, studii și comunicări (Germania, Marea Britanie, Elveția, Norvegia, Italia, Franța, Grecia, Croația, Lituania, Serbia, Republica

Moldova, Ucraina, Turcia, Azerbaidjan, Iran, India).

A publicat cărți, eseuri și articole de factură literară. A semnat peste 500 de articole în publicații din țară: „Revista de cultură”, „Cronica”, „Revista literară BO-EMA”, „Glas românesc”, „Ziarul de Iași”, „Jurnal botoșănean”, „Jurnal de Dâmbovița”, „Banul botoșănean” ș.a. A publicat în publicații din străinătate: „New York Magazin”, SUA, „Convergence” (Franța), „Romanian VIP”, Chicago-SUA (Revista românilor de pretutindeni), „Basarabia literară”, „Moldova suverană” din Republica Moldova, „AGERO Stuttgart”, Germania ș.a.

A publicat 15 poeme în vers liber în antologia de poezie românească „Noul Orfeu” (2007) și, în 2008, a fost inclus în antologia „Minutarele gândului”.

Membru activ al Societății literare „Hermeneia” și al unor cenacluri de creație literară: „Timpul” (Iași), „Noduri și semne” (Cotidianul independent „Viața liberă”).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Membru al Asociației Jurnaliștilor din România.

Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice a Moldovei (2010).

Membru corespondent al Academiei Româno-Americane. Membru al Academiei de Științe, Litere și Arte (ASLA).

Bibliografie:

Bostan, Ionel. Contabilitate financiară : Conformă cu Directiva

a IV-a a Comunităților Economice Europene / Ionel Bostan [et al.]. – Arad : Gutenberg Univers, 2010. – 613 p.

Bostan, Ionel. Controlul financiar / Ionel Bostan. – Iași : Polirom, 2000. – 300 p.

Bostan, Ionel. Proceduri privind auditul public financiar și al performanței / Ionel Bostan. – Iași : Tipo Moldova, 2010. – 345 p.

Eficientizarea administrației publice locale prin aplicarea managementului modern al resurselor umane / Ionel Bostan, Aurel Burciu, Liana Teodora Pascariu, [et al.]. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2012. – 284 p.

Bostan, Ionel. Coordonate și perspective privind relațiile economice bilaterale dintre România și Republica Moldova / Ionel Bostan // Conferința Științifică Internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: probleme și soluții pentru România și Republica Moldova”, 26-27 septembrie 2008. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 55-59.

Bostan, Ionel. Orientarea auditului public extern către teme vizând activitatea de CDI (cercetare-dezvoltare și inovare) / Ionel Bostan, Ion Stelian Chihai // Conferința științifică internațională „Competitivitate și inovarea în economia cunoașterii”, 25-26 septembrie 2015. Vol. 3. – [S. l.] : [S. n.], 2015. – P. 8-11.

Bostan Ionel // Dicționarul scriitorilor români de azi. – Iași : Editura Porțile Orientului, 2011. – P. 73-74.

Bostan Ionel // Doctori Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei / Grigore Belostecinic (coord.), Nicolae Brânzilă, Andrei Prodan, [et al.] ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 81-83.

Bostan Ionel // Scriitori clasici și contemporani. – Iași : Editura Porțile Orientului. – 2010. – P. 67.

Busuioc, Nicolae. Bostan Ionel // Busuioc, Nicolae. Scriitori și publicați ieșeni contemporani / Nicolae Busuioc. – Iași : Vasiliana-98, 2009. – P. 109-110.

Maria S. Ciobanu

Silvia HODOROGEA-DOROGAN
1952

Teleradiojurnalistă, Maestru în Artă.

S-a născut la 22 februarie 1952 în satul Dereneu, raionul Călărași, într-o familie de pedagogi.

A absolvit școala medie din satul de baștină în 1969. Își continuă studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Filologie, secția Jurnalistică (1969-1974).

A participat la mai multe cursuri de instruire profesională atât în Republica Moldova, precum și în străinătate: cursuri de perfecționare profesională la Institutul Unional de Radio și Televiziune, Moscova (1980); instruire, practică, schimb de experiență, TVR, București (1994-2000); practici de reflectare TV a evenimentului cultural, TRI, Ancara (1998); training BBC „Imparțialitatea și echidistanța jurnalistului în programele de știri”, organizat la Chișinău (1999); training sprijinit de Ambasada SUA în Republica Moldova „Politica editorială și practică jurnalistică a serviciului de știri în Televiziunea Publică”, Chi-

șinău (2006); training DW la TRM „Tehnici și modalități de realizare a reportajului în programele de știri”, Chișinău (2012).

După absolvirea facultății a fost angajată la, pe atunci, Comitetul de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune, astăzi furnizorul public național de servicii media – Compania „Teledio-Moldova”. A fost redactor, redactor superior, redactor prezentator, redactor-șef cultură, corespondent special cu o prezență permanentă în programul „Mesager” (1974-1991). Producător și prezentator al primei emisiuni informativ-muzicale la televiziunea națională – „ICM”(Informații, Comentarii, Muzică), ulterior „Nota Bene” (1991-1994). Din anul 1995 este corespondent special în cadrul redacției de Actualități și Dezbateri la Moldova 1, IPNA Compania „Telradio-Moldova”.

Silvia Hodorogea și-a consacrat întreaga sa viață profesională jurnalismului cultural, vocea sa fiind cunoscută de toți telespectatorii postului public de televiziune „Moldova 1”. A realizat scurte documentare TV despre personalități ale neamului la rubrica „Ei au făcut istorie”: „Academicianul Mihai Cimpoi sau Drumul spre Centru” (2002); „Gheorghe Ghimpu, disident politic” (2013); „Ion și Doina Aldea Teodorovici” (2013) ș.a. Din 2009 până în prezent, este autor al unor rubrici permanente din laboratorul de creație al

scriitorilor, compozitorilor, pictorilor, actorilor, savanților în cadrul programului „Mesager-Stop Cadru”. A înregistrat frumoase colaborări și cu Televiziunea Română, în special în cadrul duplexurilor televizate Chișinău-București (1998-2001).

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1980), membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1998), membru al Societății Culturale „Plai Mioritic” Iași – Chișinău – Cernăuți (1992).

Pentru prodigioasa sa activitate profesională, Silvia Hodoroșea se bucură de o apreciere deosebită, fiind deținătoare a unor importante premii culturale: Premiul „Pârghia lui Arhimede”, decernat de Academia de Științe a Moldovei, pentru promovarea științei și inovării în mass-media (1998, 2005-2007, 2009-2011); Premiul „MASS-MEDIA” oferit de Salonul Internațional de Carte pentru Copii (1998, 2000-2002, 2013); Premiul „THALIA-2000” a Teatrului Satiricus pentru cea mai eficientă oglindire a vieții teatrale la TV (2000); Premiul Național „GALEX”, pentru „cel mai bun promotor și susținător al bibliotecii, cărții și lecturii în mass-media”, oferit de Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova și Biblioteca Națională a Republicii Moldova (2011); Premiul „Gheorghe Cincilei”, decernat de Ministerul Culturii, în domeniul promovării imagi-

nii culturale în mass-media (2013); „Premiul special” acordat de Uniunea Scriitorilor din Moldova, pentru promovarea literaturii române din Republica Moldova (2014); Premiul „Om de cuvânt”, oferit de Librăriile Cartier (2015); Premiul Uniunii Internaționale a oamenilor de creație pentru promovarea Patrimoniului Cultural Imaterial (2021).

În 2010 telejurnalistei Silvia Hodoroșea i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 75-76; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 96.

Bibliografie selectivă:

Hodoroșea, Silvia. Cântecul libertății : Cronică TVM: Ion și Doina Aldea Teodorovici [Resursă electronică video] : [secvență din cadrul emisiunii „Mesager”, TV Moldova 1, din 22 august 2013, cu participarea artiștilor Ioan Paulencu, Aurica Dicusară Basarabeanca, Cristi Aldea Teodorovici și poetului Ion Hadârcă] / Silvia Hodoroșea // <https://www.youtube.com/watch?v=svzgjH0Nyiw> (accesat: 25.10.2021).

Hodoroșea, Silvia. Eugen Doga, regele muzicii care a cucerit (și) Castelul istoric Mimi [Resursă electronică video] : Reportaj de la spectacolul muzical „Rendez-vous cu Eugen Doga”, organizat la Castelul istoric Mimi, situat în s. Bulboaca, mun. Chișinău, cu prilejul „Anului Eugen Doga – 2017” / Silvia Hodoroșea ; producție: Moldova 1 TV, Flacăra TV // <http://www.eugendoga.com/fr/taxonomy/term/459/all> (accesat: 20.10.2021).

Hodoroșea, Silvia. Ion Ungureanu și Grigore Vieru omagiați la Chișinău – lansare de CD și o nouă carte în curs de apariție [Re-

sursă electronică video] : reportaj pentru Televiziunea Națională / Silvia Hodoroșea ; imagine: Tudor Danu // <http://flacaratv.md/ion-ungureanu-si-grigore-vieru-omagiati-la-chisinau-lansare-de-cd-si-o-noua-carte-in-curs-de-aparitie.html> (accesat: 25.10.2021).

Hodoroșea, Silvia. „Melancolia Dorului Etern”, o carte-document despre Petre Teodorovici, de Veta Ghimpu Munteanu [Resursă electronică video] / Silvia Hodoroșea ; producție: Moldova 1 TV // <https://www.youtube.com/watch?v=TrV1DKESgE0> (accesat: 25.10.2021).

Hodoroșea, Silvia. Silvia Hodoroșea – Mesagerul Culturii la Moldova 1 TV [Resursă electronică] : [interviu cu Silvia Hodoroșea, Maestru în Artă, reporter la emisiunea de știri televizate „Mesager”, Moldova 1 TV] / consemnare: Doina Bejenaru // <http://flacaratv.md/silvia-hodoroșea-mesagerul-culturii-la-moldova-1-tv-interviu.html> (accesat: 25.10.2021).

Hodoroșea, Silvia. Stegarul Neamului : Cronică TVM: Gheorghe Ghimpu, disident politic [Resursă electronică video] : [secvență din cadrul emisiunii „Mesager”, TV Moldova 1, din 23 august 2013, cu participarea ex-Președinților Republicii Moldova Mircea Snegur și Mihai Ghimpu, scriitoarei Luminița Dumbrăveanu, prof. univ. Viorel Prisăcaru (medic)] / Silvia Hodoroșea // <https://www.youtube.com/watch?v=icOvw5yIIIDA> (accesat: 25.10.2021).

ABCul presei : Jurnalismul Cultural [Resursă electronică video] : [cu referire la Silvia Hodoroșea] // <http://mediacritica.md/ro/jurnalismul-cultural-cel-care-ne-aduce-normalitatea/> (accesat: 25.10.2021).

Moroșanu, Andrei. Beatitudea dorului de absolut : [despre telejurnalista Silvia Hodoroșea] / Andrei Moroșanu // Literatură și arta. – 2017. – 2 mar. – P. 1 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://drive.google.com/file/d/0ByA7Kci8VpxBS2Fuc3Z1dIQ1emM/view> (accesat: 23.10.2021).

Silvia Hodoroșea: [jurnalist TV] // Timpul. – 2017. – 17 febr. – P. 4. – (Omul săptămânii) ; [Resursă electronică]. – URL: <http://timpul.ro>

md/articol/omul-saptamanii-silvia-hodorogea-jurnalista-tv-104947.html (accesat: 23.10 2021).

Țopa, Tudor. Hodorogea Silvia / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 5. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 498.

Elena Barbos-Balinski

Ion TĂNĂSESCU
1892-1959

Chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător științific, membru al Academiei Române.

S-a născut la 23 februarie 1892, la București. A decedat la 28 decembrie 1959, tot la București.

După absolvirea liceului și-a continuat studiile la Facultatea de Științe a Universității din București (1914-1919). În 1920 a susținut teza de doctor în chimie la Universitatea din Cluj.

Și-a început activitatea în 1919, la Catedra de Chimie Organică a Universității din Cluj, în calitate de asistent. Ulterior a parcurs mai multe trepte pe scara ierarhică universitară: șef de lucrări (1920), profesor suplinitor (1927), profesor titular (1930-1959). A contribuit la buna desfășurare a procesului didactic prin alcătuirea și publicarea materialelor didactice, printre care: „Curs de chimie organică” (3 vol., 1949-1950), „Lucrări prac-

tice de chimie organică” (2 vol., 1957) ș.a.

Concomitent cu activitatea didactică, a desfășurat o amplă și multilaterală activitate de cercetare științifică pe parcursul a 40 de ani. A contribuit la chimia heterociclicilor, a explicat formarea acridonelor prin condensarea ortonitrobenzen-aldehidei cu hidrocarburi aromatice în prezența acidului sulfuric, reacția de formare a spiranului prin condensarea ortonitrobenzenaldehydei cu pentaeritrită și transformările fotochimice ale acestuia; studiul metodelor de sinteză în clasa sterolilor, urmărind prepararea hormonilor. A descoperit reacția Lehmstedt-Tănăsescu de obținere a acridonei, care a fost ulterior îmbunătățită de către chimistul german Kurt Lehmstedt. A descoperit reacții fotochimice însoțite de transpoziții moleculare și a lămurit unele probleme ale chimiei bazelor Schiff. A elaborat o nouă metodă de separare a acridonelor, denumită în literatura de specialitate „Sinteza Tănăsescu”.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 100 de lucrări originale, publicate în reviste de specialitate din țară și din străinătate. A semnat mai multe volume în domeniul chimiei, printre care: „Exploatarea petrolului în România” (1907), „Sur le mécanisme des réactions photochimiques sur de l’nitro-benzaldéhyde et de quelques-uns des ses produits de condensation” (1926), „Sur un nouveau type d’acridones: pa-

ra-acridones” (1927), „Sur un nouvelle synthèse des acridones” (1927), „Sur le mécanisme de formation de l’indigo dans la synthèse de v. Baeyer” (1932), „Despre acridone” (1949), „Despre steroide” (1961), ș.a.

Membru al Societății de Științe din Cluj, al Societăților de Chimie din Berlin și Paris. A fost ales membru titular al Academiei Române (1955).

Bibliografie selectivă:

Rusu, Dorina N. Tănăsescu Ion // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-1999 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1999. – P. 817.

Țarălungă, Ecaterina. Tănăsescu Ion // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 759.

Maria S. Ciobanu

Constantin (Costin) RĂDULESCU
1932-2002

Speolog și paleontolog român, doctor în biologie, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române.

Constantin Rădulescu a fost primul om de știință român contemporan în paleontologia mamiferelor a

cărui expertiză în micromamifere miocen-cuaternare a fost recunoscută la nivel internațional.

S-a născut la 23 februarie 1932, la București. A decedat la 27 iunie 2002, tot la București.

Studiile primare le-a urmat la liceul „Gh. Lazăr” (1939-1947). Și-a continuat apoi studiile gimnaziale la liceul „Sf. Sava” (1947-1951). Între anii 1951-1955 a studiat la Facultatea de Biologie a Universității din București. Din anii de studenție și-a manifestat interesul pentru studiul paleontologiei mamiferelor. A fost descoperit și încurajat de către profesoara doctor docent Margareta Dumitrescu.

Astfel și-a dedicat cariera studiului evoluției mamiferelor de-a lungul scării geologice de timp și a petrecut 50 de ani din viață cercetării acestui domeniu (1952-2002).

În 1955, după absolvirea facultății și-a continuat studiile în domeniul anatomiei comparate, sub îndrumarea științifică a lui Theodor Dornescu, profesor doctor docent în domeniul biologiei.

Din 1956, concomitent cu studiile de doctorat, a început să lucreze la Institutul de Speologie „Emil Racovitză”. Din 1990 a fost ales director al Institutului de speologie.

A fost implicat în săpăturile sistematice din peșterile sinclinalului Dobrogea Centrală-Casimcea: La Adam, Bordeiu de Piatra, Casian, Cheia, Gura Dobrogei. A participat la să-

păturile mai multor caverne din Carpați: Colțul Surpat, Peșterile 1 și 2 din masivul Tătarului, Cioclovina. Din 1958 a devenit cercetător și și-a extins cercetările și la alte sedimente, pe lângă cele din peșterile pe care le-a excavat. Această nouă cercetare a început în jurul anilor 1960-1961 în sectorul median al râului Olteț și s-ar extinde în timp pentru a include sedimentele pliocene și miocene non-marine, ajungând în cele din urmă la Cretacicul superior în Depresiunea Hațeg.

În 1963 a susținut teza de doctorat la tema „Contribuții la studiul anatomic comparativ al artiodactililor dispăruți și moderni din România și importanța acestuia pentru stratigrafia Pleistocenului superior”.

Obiectul său de cercetare a cuprins mai multe domenii de interes major. Această zonă de cercetare a inclus, pe de o parte, studii de morfologie comparativă și înțelegerea relațiilor filogenetice ale grupurilor și, pe de altă parte, investigarea dilemelor biostratigrafice și paleogeografice, completate cu esuri pentru reconstituirea paleomediului pe baza oscilațiilor climatice, în special pentru perioadele glaciare și interglaciare ale cuaternarului.

Studiile sale în paleontologia mamiferelor au dus la descrierea unui număr considerabil de noi taxoni în acest domeniu științific, aparținând la opt ordine și 15 familii, de la multituberculate la artiodactile. Aceste descrieri

includeau o nouă familie, 17 noi genuri, 29 de specii noi și 18 noi subspecii.

Este autorul mai multor descoperiri de o importanță deosebită, printre care: *Cri-vadiatherium*, un nou gen de Embritopodes, a respins teoria conform căreia acest grup special de mamifere paleogene era specific zonei geografice egypto-anatoliene; *Paradolipchopithecus geticus*, un craniu perfect conservat al unei cinomorphe din Pliocenul superior din România; *Barbatodon* și *Kogaionon*, primele noi genuri de Multituberculata din depozitul Maastrichtian din Depresiunea Hațeg.

A condus numeroase expediții, în cadrul cărora s-a acordat o atenție deosebită rămășițelor microscopice ale faunei din perioada respectivă prin utilizarea metodei riguroase de cernere – spălări prin site calibrate și apoi screeningul materialului adunat sub lupă binoculară.

Este de menționat că exemplarele au fost colectate prin săpături sistematice, care au aplicat metode moderne pentru a asigura recuperarea totală a resturilor paleontologice, arheologice sau de altă natură.

Rezultatele cercetărilor a făcut obiectul a peste 155 de articole și monografii, pe care le-a scris sau la care a colaborat cu alți cercetători români și străini. Multe dintre aceste lucrări au o mare valoare științifică și au fost prezentate la diferite congrese și conferințe internaționale, începând din 1964 cu cel

de-al VIII-lea Congres internațional al științei solului din București, la Congresul internațional „Les premiers habitants de l'Europe” (Ta-utavel, Franța, 2002) ș.a.

Experiența sa profesională excepțională împreună cu rezultatele cercetărilor i-au adus recunoașterea cercurilor științifice internaționale. Astfel, a fost membru al mai multor societăți științifice, printre care: Subcomisia de Loess Stratigraphy în cadrul Uniunii Internaționale pentru Cercetarea Cuaternară (INQUA), Subcomisia limitei Neogene-Cuaternare în cadrul INQUA, Comisia internațională de strigigrafie a terțiarului non-marin din cadrul Uniunii Internaționale de Științe geologice (IUGS), Societatea Română de Speologie și Karstology (SRSC), al Subcomisiei pentru protecția mediului, al Comisiei române a UNESCO.

În mai 1993, Adunarea generală a Academiei Române l-a ales membru corespondent, recunoaștere supremă a valorii sale ca mare om de știință român.

Bibliografie:

****Rădulescu, Costin.** Succesiunea mamiferelor plio-pleistocene din Valea Oltețului, Bazinul Dacic, România / Costin Rădulescu. – Berlin : [S. n.], 1990. – 231 p.

Rădulescu, Costin. Quelques observations sur Equus scythicus / Costin Rădulescu // Zoologischer Anzeiger. – 1962. – Bd. 169. – H. 9/10. – P. 347-355.

Rădulescu, Costin. Sur la présence de Hydruntinus Hydruntinus (Regalia) en Roumanie / Costin Rădulescu // Quaternaria. – 1965. – Nr 7. – P. 219-234.

Rădulescu Constantin // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – 259 p.

Rusu, Dorina N. Rădulescu Constantin // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – 710 p.

Țărălungă, Ecaterina. Rădulescu Constantin // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 607.

Maria C. Ciobanu

**Alexandru VAIDA-
VOEVOD
1872-1950**

Medic român, publicist și politician, diplomat, unul dintre susținătorii drepturilor românilor transilvăneni.

S-a născut la 27 februarie 1872, la Olpret, Comitatul Solnocul Interior, Austro-Ungaria. A decedat la 19 martie 1950, la Sibiu.

S-a născut într-o familie greco-catolică veche și bogată, care se înrudea cu episcopii români uniți, Ioan Bob și Ioan Lemeni. Bunicul său a fost Alexandru Bohățel, participant la revoluția de la 1848. Strămoșii săi erau din Gârbou și fuseseră înnobilați la 15 noiembrie 1627 de către Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei. A fost fiul lui

Dionisie Vaida, participant la mișcarea națională a românilor transilvăneni.

Școala primară a urmat-o la Cluj (1879-1883), ulterior și-a continuat studiile la Liceul Evanghelic din Bistrița și la Brașov (1883-1891), unde s-a format intelectual într-un mediu german, fapt care i-a permis înscrierea la Facultatea de Medicină din cadrul Universității din Viena (1891-1896). În 1899 a susținut doctoratul în medicină.

După facultate, a lucrat medic balneolog (1899-1905) la Karlsbad (Karlov-Vary), după care s-a dedicat vieții politice (din 1906).

Din anii de studenție s-a înscris în organizația studențească „România Jună”, devenind președintele acesteia (1899). La vârsta de douăzeci de ani s-a angajat în mișcarea națională. Alături de colegii săi de la universitate a participat activ la sărbătorirea revoluției de la 1848.

În 1891 a participat la elaborarea „Replicii” junimii academice române către studenții maghiari, ca răspuns la „Memoriul” studenților maghiari de la universitățile din Budapesta și Cluj. Prin acest document, bazat pe legile și datele statistice oficiale ale statului maghiar erau evocate autonomia națională, federalismul și separarea românilor și a ungarilor din punct de vedere politic, astfel încât fiecare să aibă propriul teritoriu național în cadrul Imperiului Habsburgic.

În 1893 a vizitat România

și a luat parte la Conferința Națională a Partidului Național Român, la Sibiu, unde s-a hotărât elaborarea unui „Memorandum” al românilor, adresat împăratului de la Viena. „Memorandumul” a fost redactat pentru a susține revendicările românilor din imperiu și a denunța politica de asuprire națională și intoleranța practică de guvernul de la Budapesta.

Carierea de ziarist și-a început-o la ziarul „Dreptatea” din Timișoara. În 1896 a reușit să-i determine pe colegii săi români de la Universitatea din Viena să pregătească manifestațiile împotriva Mileniului, sărbătoare a Ungariei, care marca un mileniu de la stabilirea maghiarilor pe teritoriul țării. Inițiativa studențească a fost sprijinită de cercurile naționaliste austriece și de presa vieneză. A reușit să mobilizeze studențimea pentru a lua parte la trei adunări de protest la Universitate, în sala Wimberger și în Prater.

În 1905 a activat în calitate de deputat în Parlamentul de la Budapesta, unde s-a distins ca unul din deputații cu vederi democratice. În 1906 s-a alăturat unui grup de naționaliști români în Parlamentul de la Budapesta, adversari ai politicii imperiale de maghiarizare. A luptat pentru dreptul Transilvaniei la autodeterminare. A pledat pentru unirea Transilvaniei cu România. Și-a păstrat mandatul până în 1918, când s-a destrămat imperiul Austro-Ungar.

Pe 1 decembrie 1918, a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, unde a votat Rezoluția Unirii care „decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânsii cu România”. A devenit membru al Consiliului Dirigent, pentru a pregăti unificarea administrativă cu Vechiul Regat și s-a numărat între cei patru delegați ardeleni (alături de Vasile Goldiș, respectiv episcopii Iuliu Hossu și Miron Cristea), care au adus regelui Ferdinand I Rezoluția Unirii pentru a fi ratificată. A fost numit ministru de stat pentru Transilvania în primele guverne după Marea Unire, funcție pe care a păstrat-o, până în 1919 și a reluat-o apoi în 1938 și 1940.

În activitatea politică, a ocupat timp de trei mandate funcția de premier al României, remarcându-se de asemenea la conducerea Ministerului de Interne și a Ministerului de Externe.

În 1919 a participat la Paris, ca invitat special, la ședința de închidere a Conventului anual al Marelui Orient de Franța.

În 1923 a fost ales Membru Emerit al Suveranului Sanctuar al României (cu gradul 33), iar în 1928 a fost ales Mare Orator Adjunct.

Din 1938 a fost numit consilier regal, apoi a fost ales președinte al Adunării Deputaților (1940).

În 24 martie 1945 a fost arestat de autoritățile comuniste. În 1946 a fost pus în arest la domiciliu, la Sibiu, unde și-a petrecut re-

stul vieții, până la moartea sa, în 1950.

Mitropolia Română Unită cu Roma (greco-catolică) a ridicat un monument în cinstea lui Alexandru Vaida-Voevod pe terenul de lângă Biserica dintre Brazi din Sibiu (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 88-89.

Bibliografie:

Vaida-Voevod, Alexandru. Corespondență George Moroianu-Alexandru Vaida-Voevod, 1895-1934 / George Moroianu, Alexandru Vaida-Voevod ; Biblioteca județeană „George Barițiu” Brașov. – Cluj-Napoca : Argonaut, 2011. – 153 p.

Vaida-Voevod, Alexandru. Memorii. Vol. 1 / Alexandru Vaida-Voevod, Alexandru Șerban. – Cluj-Napoca : Dacia, 1994. – 320 p.

Vaida-Voevod, Alexandru. Memorii. Vol. 2 / Alexandru Vaida-Voevod, Alexandru Șerban. – Cluj-Napoca : Dacia, 1995. – 350 p.

Maier, Liviu. Alexandru Vaida-Voevod : Între Belvedere și Versailles : (însemnări, memorii, scrisori) / Liviu Maier. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – 294 p.

Maier, Liviu. Alexandru Vaida-Voevod : Între Belvedere și Versailles : (însemnări, memorii, scrisori) / Liviu Maier. – [S. l.] : Sincron, 1993. – 296 p.

Colesnic, Iurie. Vaida-Voevod Alexandru // Colesnic, Iurie. Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2004. – P. 434-435.

Dima, Romus. Vaida-Voevod Alexandru // Dima, Romus. Premierii României. Vol. 1 : (1862-2004) / Romus Dima, Mircea Jan Cristea. – București : România în lume, 2005. – P. 199.

Neagoe, Stelian. Oameni politici români : Enciclopedie / Stelian Neagoe. – București : Machiavelli, 2007. – P. 707-711.

Nicolescu, Nicolae C. Vaida-Voevod Alexandru // Nicolescu,

Nicolae C. Enciclopedia șefilor de guvern ai României : 1862-2006 / Nicolae C. Nicolescu. – București : Meronia, 2006. – P. 328-333.

Nicolescu, Nicolae C. Alexandru Vaida-Voevod // Nicolescu, Nicolae C. Șefii de Stat și de Guvern al României : 1859-2003 : Mică enciclopedie / Nicolae C. Nicolescu. București : [S. n.], 2003. – P. 246-249.

Maria S. Ciobanu

Horia DAMIAN
1922-2012

Pictor și sculptor francez de origine română, membru de onoare din străinătate al Academiei Române.

S-a născut la 27 februarie 1922, la București. A decedat la 13 mai 2012, la Paris, Franța.

După studiile liceale (1933-1941) și-a continuat studiile la Școala de Arhitectură din București în 1941-1945.

În anul 1941 a debutat la Salonul Oficial de Pictură la „Sala Dalles” din București. S-a remarcat cu ocazia primelor sale expoziții personale, care au avut loc la Ateneul Român din București (1942, 1945).

A debutat inițial ca peisagist, ulterior a abordat pictura abstractă, ajungând treptat la o sinteză între sculptură și pictură, în compoziții tridimensionale. Ca

participant în cadrul Salonului Oficial din 1945, a obținut Premiul „Anastase Simu”, care consta și dintr-o bursă, ce i-a permis să ajungă la Paris, unde a avut privilegiul de a studia sub coordonarea lui André Lhote și a lui Fernand Léger (1949-1950).

Din 1946 s-a stabilit cu traiul la Paris. Ulterior a studiat cu Auguste Herbin, familiarizându-se cu opera lui Piet Mondrian prin Felix del Marle (1889-1952). Această întâlnire cu arta abstractă a condus la picturile sale mai întâi cu adevărat originale, cum ar fi „Starry Night”, care constau dintr-un aranjament geometric de puncte albe.

A prezentat patru expoziții personale la Paris, afirmându-se prin uleiuri pe pânză și lemn, printre care: „Cerule înstelat”, „Catedrală” ș.a. În anii următori a organizat mai multe expoziții personale, precum: Galeria „Standler”, Galeria „Castelli” din New York.

În 1952 a lansat prima sa expoziție în străinătate (după plecarea din țară), expoziție care a fost urmată de alte manifestări de anvergură. Structura sa de arhitect este ușor descifrabilă în lucrările sale pe pânză, prin rigoarea extraordinară a desenului. Pânzele organizate pe cicluri iconografice tratează de multe ori elemente arhitectonice arhetipale, precum porți, temple, piramide, construcții, capiteluri, frontoane, ș.a. Majoritatea operelor produse în a doua jumătate a

anilor 1950, o perioadă experimentală pentru el, le-a distrus.

Lucrările sale de la începutul anilor '60, executate în ulei pe o bază din poliester, sunt într-un stil gestual, impasto, apropiat de tahism, ca în „Constelație”. La sfârșitul anilor '60, opera sa devenise din ce în ce mai geometrică și sculpturală, după cum se exemplifică în seria „Throne” (1969), acestea nu sunt sculpturi independente, ci mai degrabă așezate pe fundaluri simple.

Primul dintre monumentele sale pe scară largă, „Galaxy”, un proiect pentru un monument la Houston, Texas, a fost proiectat în 1972 și construit în 1974 la „Neue Galerie” din Aachen. Au fost construite mai multe monumente din seria „Galaxy”, altele rămânând ca machete. Concomitent a pictat și a desenat litografiile originale a nouă proiecte expuse la Paris și New York. Lucrările sale, printre care: „Sarcofagul roz”, „Piramida roșie”, „Coloseul roșu”, „Coloane” ș.a., au fost expuse la Bienalele de la Veneția, la Muzeul de Artă Modernă din Centrul „Pompidou” din Paris și la Muzeul „Ludwig” din Aachen.

Fascinația sa pentru monumente a continuat în „The Hill”, construit pentru Muzeul Solomon R. Guggenheim din New York din spumă de poliester, acoperită cu sfere mici de hârtie și apoi vopsite în galben. Au urmat monumente similare, cum ar fi cel

pentru San Francisco, care este ilustrat în proiectul de guașă.

A avut numeroase expoziții de pictură și sculptură în America de Nord și Europa și a participat la Bienalele de la Venetia și la cea de la São Paulo.

Lucrările sale se pot regăsi în colecțiile mai multor muzee, printre care: Muzeul Național de Artă al României, Muzeul „Zambaccian” din București, Muzeul Nați-

onal de Artă Contemporană și Muzeul „Cantini” din Marsilia ș.a.

A fost distins cu Premiul pentru gravură (1942), Premiul „Anastase Simu” pentru pictură (1945) ș.a.

Bibliografie:

Damian Horia // Nemuritorii academicieni români : personalitățile României contemporane. – București : Rompres, 1994. – P. 396.

Grigorescu, Dan. Damian Horia // Grigorescu, Dan. Dicționarul avangardelor / Dan Grigorescu. – București : Editura enciclopedică, 2003. – P. 171-172.

Jianu, Ionel. Damian Horia // Jianu, Ionel. Artiști români în Occident / Ionel Jianu. – București : [S. n.], 2005. – P. 57.

Prut, Constantin. Damian Horia // Prut, Constantin. Dicționar de artă modernă / Constantin Prut. – București : Albatros, 1983. – P. 107-108.

Rusu, Dorina N. Damian Horia // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică, Editura Academiei Române, 2003. – P. 238.

Maria S. Ciobanu

Martie

2022

Martie este a treia lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Din punct de vedere astronomic, luna martie începe cu soarele în constelația Vărsătorului și se sfârșește cu soarele în constelația Peștilor. În astronomia veche, martie începe cu soarele în semnul Peștilor și sfârșea în semnul Berbecului.

Numele lunii martie (latină: *Martius*) vine de la zeul Marte, zeul războiului din mitologia română, și era considerată o lună favorabilă începerii războiului. Sub Împăratul Romulus al Romei, anul începea cu această lună, abia în anul 45 î.Hr., Iuliu Cezar a introdus calendarul iulian, iar anul începea la 1 ianuarie.

Grecii numeau luna martie *Elaphebolion*. În tradiția poporului român luna martie se numește **Mărțișor**. În luna martie începe aratul și semănatul, se curăță livezile și grădinile, se scot stupii de la iernat și se „retează” fagurii de miere, utilizați ca leac în medicina populară etc.

Martie începe cu aceeași zi a săptămânii ca și Februarie, cu excepția anilor bisecți, și ca Noiembrie în fiecare an. Echinocțiul de primăvară în emisfera nordică, respectiv echinocțiul de toamnă în emisfera sudică, (data când ziua este egală cu noaptea), este o dată care variază de la 19 martie la 21 martie.

Luni		7	14	21	28
Martți	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	31
Vineri	4	11	18	25	
Sâmbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

440 de ani de la introducerea **Calendarului Gregorian**, cunoscut și drept calendarul creștin, inițial în Italia, Portugalia și Franța (1 mar. 1582). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 88; CN 2012, p. 92.*

135 de ani de la nașterea lui **Simion Zaic-Borelli**, cântăreț de operă (tenor) și lied, profesor de canto la Opera din Chișinău (1 mar. 1887 – 13 sept. 1964). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 93-94.*

85 de ani de la nașterea lui **Eugen Doga**, compozitor, academician, Artist al Poporului din Republica Moldova (1 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 96-98; CN 2012, p. 94-96; CN 2017, p. 113-114.*

75 de ani de la nașterea lui **Ilie Costăș**, specialist în sisteme informaționale, doctor habilitat în informatică, profesor universitar, cercetător științific (1 mar. 1947). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 112-113.*

65 de ani de la nașterea lui **Vlad Burlea**, compozitor și profesor, Maestru în Artă (1 mar. 1957). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 114-115.*

210 ani de la nașterea lui **Nicolae Crețulescu (Kretzulescu)**, medic, diplomat, om politic român, inițiatorul învățământului medical în Muntenia, membru fondator al Academiei Române (1 mar. 1812 – 26 iun. 1900).

185 de ani de la nașterea lui **Ion Creangă**, scriitor, povestitor, clasic al literaturii române, pedagog, membru de onoare al Academiei Române (post-mortem) (1 mar. 1837 – 31 dec. 1889). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 95-96; CN 2012, p. 92-93; CN 2017, p. 115-117.*

70 de ani de la nașterea lui **Vlad Neagoe (Vladimir Berlinschi)**, poet, eseist, prozator, traducător, dramaturg, pedagog, jurnalist și editor, stabilit în România (2 mar.

1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 88-89; CN 2017, p. 117-118.*

175 de ani de la nașterea lui **Alexander Graham Bell**, fizician, cercetător științific și inventator american de origine britanică, inventatorul telefonului (3 mar. 1847 – 2 aug. 1922). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 100.*

115 ani de la nașterea lui **Gherasim Rudi**, specialist în domeniul pomiculturii, doctor în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (4 mart. 1907 – 26 iun. 1982). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 103.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Ion Samoilă**, jurist, deputat în Parlamentul României, consilier al Băncii federale din Tighina (1896 – 4 mar. 1942).

75 de ani de la nașterea lui **Andrei Coval**, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, cercetător științific și inventator (4 mar. 1947). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 122.*

200 de ani de la nașterea lui **Jules Lissajous**, fizician, matematician, cercetător științific și inventator, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar francez. A inventat un comparator optic și un telegraf optic, utilizat în 1870, în timpul asediului Parisului (4 mar. 1822 – 24 iun. 1880).

170 de ani de la stingerea din viață a lui **Nikolai V. Gogol**, prozator și dramaturg rus (1 apr. 1809 – 4 mar. 1852). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 97-99.*

130 de ani de la nașterea lui **Ioan Gh. Botez**, antropolog, morfolog, cercetător științific și profesor universitar român, întemeietor al școlii românești de antropologie (5 mar. 1892 – 23 ian. 1953).

195 de ani de la stingerea din

viață a lui **Alessandro Volta**, fizician, cercetător științific, inventator și profesor universitar italian, unul dintre fondatorii științei despre electricitate (18 febr. 1745 – 5 mar. 1827). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 66.*

100 de ani de la nașterea lui **Pier Paolo Pasolini**, poet, nuvelist, jurnalist, actor, scenarist, regizor de film, recunoscut la nivel internațional, considerat a fi printre cei mai mari artiști și intelectuali italieni ai sec. XX-lea (5 mar. 1922 – 2 noiem. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Timofei Moșneaga**, medic terapeut internist, doctor în științe medicale, om de stat, medic Emerit și primul Medic al Poporului din Republica Moldova (6 mar. 1932 – 1 iun. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 103-104; CN 2012, p. 100; CN 2017, p. 123.*

100 de ani de la nașterea lui **Nataliei Ostianu**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru al Academiei de Științe a Moldovei (7 mar. 1922 – 17 febr. 2005). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 100-101.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Ninei Arbore**, pictor, grafician și profesor român (8 ian. 1889 – 7 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 457-458; CN 2019, p. 23.*

150 de ani de la nașterea lui **Piet Mondrian**, pictor și desenator olandez (7 mar. 1872 – 1 febr. 1944).

85 de ani de la stingerea din viață a lui **Sergiu Victor Cujbă**, poet, prozator și dramaturg (7/10 oct. 1880 – 8 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 271-273; CN 2005, p. 279-280.*

85 de ani de la nașterea lui **Valentin Grigorescu**, dirijor și compozitor (8 mar. 1937).

95 de ani de la nașterea **Ve-**

ronicăi Garștea, dirijor de cor, profesor universitar, Artist al Poporului din Republica Moldova. Prima femeie dirijor din Moldova (9 mar. 1927 – 6 iul. 2012). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 90-92; CN 2012, p. 101-102; CN 2017, p. 124.*

75 de ani de la nașterea lui **Serafim Belicov**, poet și publicist (9 mar. 1947 – 28 iul. 2016). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 106-108; CN 2017, p. 124-125.*

135 de ani de la nașterea lui **Ion Buzdugan**, folclorist, poet, publicist și traducător român, originar din Basarabia (9 mar. 1887 – 27 ian. 1967). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 105-106; CN 2017, p. 125-126; CN 2019, p. 101-102.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Caramitru**, actor și regizor român de teatru și film (9 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 92-93; CN 2017, p. 127-128.*

160 de ani de la nașterea lui **Fernand Widal**, biolog, medic, cercetător științific și profesor universitar francez, membru al Academiei Franceze de Științe, considerat a fi descoperitorul serodiagnosticului febrei tifoide (9 mar. 1862 – 14 ian. 1929).

80 de ani de la nașterea **Elenei Postolache**, etnograf, doctor în etnologie (10 mar. 1942 – 1 iul. 2012). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 102-103; CN 2017, p. 129-130.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Macovei**, compozitor (10 mar. 1947 – 6 iun. 2011). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 103-104.*

65 de ani de la nașterea lui **Igor Isac**, pictor, scriitor, cineast, stabilit în România (10 mar. 1957). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 130-131.*

70 de ani de la nașterea lui **Aurel Pantea**, poet, eseist, publicist, critic literar român

(10 mar. 1952).

85 de ani de la nașterea lui **Sava Pâslaru**, medic traumatolog-ortoped, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific și inventator (11 mar. 1937 – 2 iun. 1998).

130 de ani de la nașterea **Silviei Căpățână (Apostolescu)**, pianistă și profesoară română (11 mar. 1892 – 1 ian. 1982).

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bilețchi**, critic și istoric literar, profesor universitar, doctor habilitat în filologie, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (12 mar. 1937 – 30 iul. 2021). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 110-111; CN 2012, p. 105-106; CN 2017, p. 133-134.*

80 de ani de la nașterea lui **Aurel Guțu**, pictor, grafician, redactor artistic și pedagog (12 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 94-95; CN 2012, p. 107-108; CN 2017, p. 134.*

80 de ani de la nașterea lui **Simion Vrânceanu**, fagotist și pedagog (12 mar. 1942).

95 de ani de la nașterea lui **Dumitru Dobrescu**, farmacolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar și inventator român, autor al 25 de medicamente; a introdus în învățământul superior din România cursul de farmacie clinică, printre primele din Europa, membru corespondent al Academiei Române (12 mar. 1927 – 13 dec. 2020).

190 de ani de la nașterea lui **Charles Friedel**, chimist, mineralog, cercetător științific, inventator și profesor universitar francez (12 mar. 1832 – 20 apr. 1899).

95 de ani de la nașterea lui **Arsenie Guțan**, medic chirurg stomatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Euro-

pene de Implantologie Orală (13 mar. 1927 – 20 ian. 2010).

70 de ani de la nașterea **Valentinei Chitoroagă**, specialist în biblioteconomie și bibliografie, manager, formator (13 mar. 1952). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 136-138.*

60 de ani de la nașterea **Anei Guțu**, filolog, traducător, doctor în filologie, profesor universitar, politician (13 mar. 1962).

60 de ani de la nașterea **Larisei Șavga**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, ex-ministru al educației și tineretului al Republicii Moldova, rector al Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova (13 mar. 1962).

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Kirileanu-Teodorescu**, filolog, istoric literar, editor, folclorist și publicist român, membru de onoare al Academiei Române (13 mar. 1872 – 13 noiem. 1960). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 300-304; CN 2002, p. 95-97.*

120 de ani de la nașterea lui **David I. Prodan**, istoric, doctor în științe istorice, arhivist, bibliotecar, specialist în istoria Transilvaniei și profesor universitar român, membru titular al Academiei Române (13 mar. 1902 – 11 iun. 1992).

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Dolgan**, compozitor, dirijor, instrumentist, fondator și conducător artistic al legendarei formații „Noroc” și al ansamblului vocal-instrumental „Contemporanul”, Artist al Poporului din Republica Moldova (14 mar. 1942 – 16 mar. 2008). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 97-98; CN 2012, p. 108-109; CN 2017, p. 138-139.*

185 de ani de la apariția la Iași a revistei „Alăuta Românească”, prima revistă literară din Moldova (14 mar. 1837 – 3 febr. 1838). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 109-110.*

140 de ani de la nașterea lui **Waclaw Sierpinski**, matematician, doctor în științe matematice și profesor universitar polonez, membru al Academiei Poloneze de Științe, membru de onoare străin al Academiei Române (14 mar. 1882 – 14 mai 1969). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 112.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Luca Știrbeț**, jurist și organizator al vieții sociale, de carieră militar (7 febr. 1889 – 15 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 110.*

80 de ani de la nașterea lui **Eugeniu Triboi**, inginer, doctor în agronomie, cercetător științific agronomic cu specializare în Franța (16 mar. 1942).

75 de ani de la stingerea din viață a lui **Vasile Gutor**, violoncelist, profesor, fondatorul și conducătorul școlii de muzică din Chișinău (4 apr. 1864 – 16 mar. 1947). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 119; CN 2012, p. 111.*

70 de ani de la nașterea lui **Mihai Rusu**, poet, eseist și prozator (16 mar. 1952).

140 de ani de la nașterea lui **Nicolae Titulescu**, diplomat cu renume mondial, om politic și jurist român, membru de onoare și membru titular al Academiei Române (16 mar. 1882 – 17 mar. 1941). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 98-100.*

125 de ani de la nașterea **Margaretei Sterian**, pictor, grafician, ceramist, scenograf, poet, prozator și traducător român (16 mar. 1897 – 9 sept. 1992). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 140-141.*

140 de ani de la nașterea **Rosei Bonheur**, pictor și sculptor francez, considerată a fi cea mai renumită femeie pictor din secolul al XIX-lea, prima femeie decorată cu Marea Cruce a Legiunii de Onoare

re din Franța (16 mar. 1882 – 25 mai 1899).

75 de ani de la nașterea **Lidiei Bobână**, radiojurnalistă (18 mar. 1947 – 13 ian. 2021). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 112; CN 2017, p. 142.*

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru Duiliu Zamfirescu**, diplomat și scriitor român (18 mar. 1892 – 24/25 febr. 1968). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 100-101; CN 2008, p. 353-354.*

180 de ani de la nașterea lui **Stéphane Mallarmé**, poet, critic literar și eseist simbolist francez (18 mar. 1842 – 9 sept. 1898). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 101-102.*

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Neaga**, compozitor, violonist și pedagog (19 mar. 1922 – 24 noiem. 2003). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 102-103; CN 2017, p. 143-144.*

175 de ani de la nașterea lui **Gavriil Musicescu**, compozitor, dirijor de cor, muzicolog și pedagog român, unul dintre inițiatorii școlii profesioniste de compozitori din Moldova (20 mar. 1847 – 21 dec. 1903). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 113-115; CN 2017, p. 149.*

105 de ani de la nașterea lui **Eugeniu Ureche**, actor de teatru și film, regizor, cântăreț de operă (bas profund) și de revistă, interpret de muzică populară, pictor, sculptor, fotograf, giuvaiergiu (20 mar. 1917 – 27 ian. 2005). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 115-116; CN 2012, p. 112-113; CN 2017, p. 147.*

75 de ani de la nașterea lui **Efim Josanu**, jurnalist, comentator sportiv, primul președinte și președinte de onoare al Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova, scriitor (20 mar. 1947 – 28 ian. 2021). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 117-118; CN*

2017, p. 147-148.

145 de ani de la nașterea lui **Tiberiu Brediceanu**, compozitor și folclorist român, unul dintre fondatorii Operei Române, Teatrului Național, Conservatorului, din Cluj, director general al Operei din București, membru corespondent al Academiei Române (20 mar. 1877 – 19 dec. 1968).

85 de ani de la nașterea lui **Josef Devreese**, fizician, doctor în științe fizice, cercetător științific, inventator și profesor universitar belgian, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (20 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 150-151.*

100 de ani de la nașterea lui **Igor Crețu**, poet, redactor de carte și traducător (21 mar. 1922 – 23 febr. 2018). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 103-106; CN 2012, p. 113-114; CN 2017, 151-152.*

85 de ani de la stingerea din viață a lui **Anton Manuilov**, pedagog, autor de manuale de matematică și astronomie, activist pe țărâm social, epitrop și fondator al Bibliotecii Municipale din Chișinău (9 dec. 1844 – 21 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 113.*

60 de ani de la nașterea lui **Vasile Moroșanu**, interpret, coregraf, producător muzical, Artist al Poporului din Republica Moldova (21 mar. 1962).

140 de ani de la stingerea din viață a lui **Constantin Bosianu**, jurist, om politic, profesor, primul decan al Facultății de Drept din București, membru de onoare al Academiei Române (10 febr. 1815 – 21 mar. 1882). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 81-82.*

120 de ani de la nașterea lui **Virgil I. Vătășianu**, istoric de artă, doctor în litere și filozofie, medievist și pedagog român, membru titular al Academiei Române (21 mar. 1902 – 15 noiem. 1993).

90 de ani de la nașterea lui **Șerban Manolescu**, arhitect și urbanist român (21 mar. 1932).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Cezar Stoica**, poet, publicist și editor român (12 ian. 1891 – 21 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 114-115.*

90 de ani de la nașterea lui **Walter Gilbert**, biochimist, fizician, biolog și cercetător științific american, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (21 mar. 1932).

145 de ani de la nașterea lui **Nicolae Moghileanschi**, specialist în domeniul viticulturii și vinificației, jurnalist, bibliograf și pedagog (22 mar. 1877 – 17 iul. 1966). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 106-107.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Bolboceanu**, operator de cinema, cineast, fotograf și profesor universitar (22 mar. 1932 – 2 iul. 2007). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 116.*

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Zloteanu**, prozator și traducător (22 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 116-117.*

50 de ani de la nașterea lui **Radu Poclitaru**, coregraf, Artist al Poporului din Republica Moldova (22 mar. 1972).

120 de ani de la nașterea lui **Gherasim Constantinescu**, oenolog, doctor în agronomie, profesor universitar, academician român (22 mar. 1902 – 3 iul. 1979).

190 de ani de la stingerea din viață a lui **Johann Wolfgang von Goethe**, poet, prozator și dramaturg german, personalitate a culturii universale (28 aug. 1749 – 22 mar. 1832). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 119-121.*

120 de ani de la nașterea lui **Grégoire Michonre**, pictor francez, originar din Basarabia (22 mar. 1902 – 29 dec. 1982).

100 de ani de la nașterea lui

Arcadie Evdoșenco, lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar (23 mar. 1922 – 9 mar. 2003). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 107-109.*

175 de ani de la nașterea lui **Alexandru Xenopol**, istoric, economist, sociolog, filosof, scriitor, doctor în drept și filozofie, profesor universitar român, considerat a fi printre cei mai mari istorici români, după Nicolae Iorga, autorul primei mari lucrări de istorie a românilor, membru titular al Academiei Române (23 mar. 1847 – 27 febr. 1920). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 82; CN 2017, p. 153-155.*

180 de ani de la stingerea din viață a lui **Stendhal (Henri-Marie Beyle)**, romancier, nuvelist, memorialist, autor de scrieri autobiografice, note de călătorie, scrieri despre muzică, pictură și diplomat francez, unul dintre cei mai de seamă scriitori ai timpurilor moderne (23 ian. 1783 – 23 mar. 1842). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 47-48.*

70 de ani de la nașterea lui **Sergiu Finiti**, actor de teatru și cinema, interpret de muzică folk (25 mar. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 117.*

65 de ani de la nașterea **Efimeiei Țopa**, poetă, muzeografa, traducătoare și cercetător literar (25 mar. 1957). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 123-124; CN 2017, p. 155-156.*

165 de ani de la nașterea **Elenei Teodorini**, cântăreață română de operă și de lied, profesoară de canto, una dintre reprezentantele de seamă ale artei lirice românești (25 mar. 1857 – 27 febr. 1926). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 124-125.*

140 de ani de la nașterea lui **Romulus Cioflec**, scriitor, publicist profesor român, participant la mișcarea națională din Basarabia, prim-redactor al gazetei „Sfatul Țării”

(25 mar. 1882 – 13 noiem. 1955). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 117-118.*

110 de ani de la nașterea lui **Geo Barton**, actor român de teatru și film (25 mar. 1912 – 10 iun. 1982).

80 de ani de la nașterea **Anei Blandiana**, poetă, prozatoare, eseistă, traducătoare și publicistă română (25 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 110-112; CN 2017, p. 156-157.*

80 de ani de la nașterea lui **Basarab Nicolescu**, fizician, filosof, doctor în științe fizice, eseist, profesor universitar, membru de onoare din străinătate al Academiei Române, unul dintre românii cei mai cunoscuți în lume (25 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 158-159.*

80 de ani de la nașterea lui **Marcu Rudi**, medic pediatru, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar și cercetător științific (26 mar. 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 159-160.*

65 de ani de la nașterea **Silviei Ursache**, scriitoare, traducătoare, editoare și promotoare a cărții pentru copii (26 mar. 1957). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 119-120; CN 2017, p. 160-161.*

135 de ani de la stingerea din viață a lui **Dimitrie Gusti**, cronicar dramatic, poet, prozator, traducător, autor de manuale didactice, politician și publicist român (24 oct. 1818 – 26 mar. 1887). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 118-119.*

70 de ani de la nașterea lui **Mihai Atimoșoae**, biolog, doctor habilitat în științe biologice, cercetător științific (27 mar. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 121.*

70 de ani de la nașterea lui **Vladislav Seiciuc**, specialist în domeniul matematicii și ciberneticii, doctor în științe fizico-matematice, profesor

universitar (27 mar. 1952).

95 de ani de la nașterea lui **Mstislav Rostropovici**, violoncelist, pianist, compozitor, dirijor și profesor rus, evreu de origine (27 mar. 1927 – 27 apr. 2007). *A se vedea și art. din CN 2002, p.112-113; CN 2017, p.164.*

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Țurea**, medic pediatru, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar și cercetător științific (28 mar. 1952).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Iarovoi**, medic, doctor habilitat în științe medicale și cercetător științific, Om Emerit al Republicii Moldova (29 mar. 1932).

75 de ani de la nașterea lui **Vasile Goia**, compozitor, violonist și dirijor (29 mar. 1947).

A se vedea și art. din CN 2007, p. 130-131; CN 2017, p. 165-166.

165 de ani de la nașterea lui **Grigore Manolescu**, actor și traducător român (29 mar. 1857 – 14 iul. 1892). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 167.*

70 de ani de la stingerea din viață a lui **Ioan A. Basarabescu**, prozator și pedagog român, membru corespondent al Academiei Române (17 dec. 1870 – 29 mar. 1952).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Gheorghiu**, prozator, publicist și istoric literar (30 mar. 1922 – 4 apr. 2009). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 113-115; CN 2012, p. 122-123.*

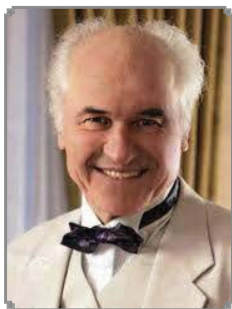
90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Țaranov**, istoric, specialist în istoria Moldovei, doctor habilitat în științe

istorice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (31 mar. 1932 – 31 oct. 2016). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 132-134.*

60 de ani de la nașterea lui **Alexandru Țurcanu**, actor și regizor de teatru (31 mar. 1962 – iun. 2016).

290 de ani de la nașterea lui **Franz Joseph Haydn**, compozitor austriac, reprezentant de seamă al clasicismului vienez (31 mar. 1732 – 31 mai 1809). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 131-132.*

140 de ani de la nașterea lui **Kornei Ciukovski**, prozator, traducător și critic literar rus (31 mar. 1882 – 28 oct. 1969). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 123-124.*

Eugen DOGA
1937

Muzician, compozitor, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Artist al Poporului din Republica Moldova.

Portofoliul de creație a lui Eugen Doga, considerat cel mai mare compozitor român în viață, a cărui muzică a răsunat în importante săli de concerte din lume, impresionează, mai ales că dezvoltă un stil divers, acoperind atât domeniul muzicii clasice, cât și cel al muzicii de estradă.

S-a născut la 1 martie 1937, în satul Mocra, raionul Rîbnița (Transnistria), Republica Moldova, în familia Elizavetei și a lui Dumitru Doga, căzut în cel de-al Doilea Război Mondial. Potrivit mărturisirilor și amintirilor compozitorului, a fost încă din fragedă copilărie atras de magia muzicii. După absolvirea școlii de șapte ani din satul natal, își continuă studiile la Școala de Muzică din Chișinău (1951-1955), în clasa de violoncel, cu profesorul Pablo Giovanni Baccini, după care își urmează studiile la Conservatorul de Stat din Chișinău, clasa de violoncel, cu profesorul Grigore Hohlov (1955-1960) și la Institutul de Artă „Gavriil Musicescu” (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte

Plastice), clasa de compoziție și teorie a muzicii, cu profesorul Solomon Lobel, cursuri de dirijat simfonic (1960-1965).

Își începe activitatea profesională încă fiind student, în calitate de violoncelist în orchestra Radiodifuziunii de la Chișinău (1957-1962). A fost profesor la Școala Medie Specială de Muzică „Eugen Coca” (în prezent Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu”) (1962-1963) și la Școala de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1963-1967) (actualmente Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”). Concomitent, ocupă postul de redactor muzical la Editura „Cartea Moldovenească”. Între anii 1967-1971 activează la Ministerul Culturii, fiind responsabil de viața muzicală din RSSM.

Domeniul în care se afirmă de la bun început și care îi aduce notorietate internațională este arta componistică. A debutat în calitate de compozitor în 1957 cu un cvintet de coarde. Prima piesă de compoziție proprie este „Floare dalbă de livadă”, scrisă pentru colega sa de televiziune Maria Bieșu într-o singură zi.

A scris și muzică de estradă, în colabrară cu poeți valoroși, precum Grigore Vîneru și Dumitru Matcovschi, cu piesele sale lansându-se în scena mare Sofia Rotaru, Nadejda Cepraga, Anastasia Lazariuc ș.a.

Din 1971 până în prezent este liber-profesionist, dedicându-se totalmente creației.

A semnat muzica pentru spectacolele de teatru

„Radu Ștefan, întâiul și ultimul”, „Păsările tinereții noastre”, „Sfânta sfințelor”, pentru baletele „Luceafărul” și „Venansia” ș.a.

A scris muzică pentru mai bine de 200 de filme (artistice, documentare, de animație, televizate), debutând în această calitate în anul 1967, când a semnat coloana sonoră a lung-metrajul „Se caută un paznic”, regizat de Gheorghe Vodă. Din 1967 până în 1970, Eugen Doga a făcut muzica pentru aproape o jumătate din filmele de lung-metraj produse pe atunci de studioul Moldova-Film: „Nuntă la palat” (regie Vlad Iovița), „Singur în fața dragostei” (regie Gheorghe Vodă), „Zece ierni pentru o vară” (regie Valeriu Gagi), coloana sonoră pentru animația „Punguța cu doi bani” (regie Anton Mater) ș.a. Cu toate acestea, adevăratul test de maturitate artistică a Măestrului, a fost filmul „Lăutarii” (1971), în care muzica s-a bazat pe minunate creații populare, folclorice. Tandemul de creație Loteanu-Doga a luat naștere anume în procesul de lucru asupra acestui film. „Lăutarii” a primit premiul „Scoica de Argint” la Festivalul Internațional de Film San Sebastian (Spania, 1972). Iar „Șatra” (1976), a fost lung-metrajul de debut al lui E. Doga la studioul „Mosfilm”, pentru care a primit Marele Premiu „Scoica de Aur” la Festivalul Internațional de Film San Sebastian (Spania, 1977). În același timp, Eugen Doga a lucrat la documentarul „Chișinău... Chișinău”, pentru care a scris „Cântecul despre orașul meu”, pe versuri de Gheor-

ghe Vodă. Mai târziu acest cântec a devenit imnul orașului Chișinău.

Iar celebrul vals al lui Eugen Doga, compus pentru filmul „Gingașa și tandra mea fiară” (1978), după nuvela „O dramă la vânătoare” de A. P. Cehov, a fost inclus în patrimoniul UNESCO, „una dintre cele mai frumoase patru creații muzicale ale secolului XX”, supranumit „cel mai frumos vals de dragoste al lumii”, „valsul sufletului” sau „valsul-spirală al iubirii”, acest simbol sonor inconfundabil a cucerit mapamondul, ajungând să fie una dintre cele mai cântate melodii din istoria contemporană a muzicii universale. Impactul emoțional al acestei muzici o recomandă chiar și pentru cele mai atipice circumstanțe, cum ar fi, de exemplu, festivitățile de deschidere/închidere oficială a Jocurilor Olimpice de la Moscova (1980) și Soci (2014).

Un loc aparte în creația lui Eugen Doga îl ocupă creațiile inspirate din opera lui Mihai Eminescu și Veronica Micle. „Dialogurile dragostei”, o suită de cântece și romanețe pe versurile acestora, este un proiect care s-a cristalizat de-a lungul anilor și la care compozitorul ține foarte mult. Astfel, la Chișinău și la Iași au avut loc concerte (2017), iar la Editura „Cartier” din Chișinău, apare în două volume, cartea „Dialogurile dragostei” (prima ediție în 2017, a doua ediție în 2020), care cuprinde toate creațiile maestrului Doga pe versurile celor doi mari poeți.

Eugen Doga a susținut

trei concerte aniversare, cu prilejul împlinirii a 70, 75 și 80 de ani în Sala Mare a Ateului Român (2008, 2012, 2017). Primul, „În oglinda clipelor”, a fost susținut cu Orchestra Filarmonicii Naționale „George Enescu”, iar al doilea, „Toamna romantică”, împreună cu Orchestra Teleradio Moldova. Cel de-al treilea concert a fost susținut cu participarea artiștilor din Chișinău și Iași.

Este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (1961) și URSS (1974); membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova (1968) și URSS (1975), membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1991); membru al Academiei Internaționale de Creație din Moscova (1997); membru de onoare al Academiei Europene de Științe și Arte (Academia Scientiarum Et Artium Europaea), la secțiunea Arte (2017) etc.

Drept recunoaștere a meritelor sale în domeniul componisticii, Eugen Doga a fost decorat cu înalte distincții de stat ale Republicii Moldova, precum și ale URSS, inclusiv titlurile de Maestru Emerit în Artă al RSSM (1974); Artist al Poporului din RSSM (1984), Artist al Poporului din URSS (1987); Laureat al Premiului de Stat al RSSM (1980) și al Premiului de Stat al URSS (1984).

În România, compozitorului i s-au decernat „Steaua României” în Grad de Comandor (2004) și Ordinul Național al României „Serviciul Credincios” (2014); Premiul Uniunii Compo-

zitorilor și Muzicologilor din România CALLATIS, pentru contribuție la dezvoltarea muzicii (2009); steaua personală pe Aleea Stelelor, în Mangalia, 2009 și multe altele. În 2017, Eugen Doga a fost decorat cu Medalia de aur și Premiul Eminescu la Botoșani, unul dintre cele mai prestigioase din întregul spațiu cultural românesc. De asemenea, i s-au conferit titlurile de Cetățean de Onoare al municipiului București (2019), al municipiului Iași (2020) și al municipiului Vaslui (2021).

Anii 2007 și 2017 au fost declarați de către autoritățile Republicii Moldova „Anul Eugen Doga”. În 2007 i s-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al Chișinăului, Școala de Muzică pentru Copii nr.5 din capitală (înființată în 1965), fiind redenumită, în același an, în Școala de Muzică „Eugen Doga”. Iar în 2015, fosta stradă „Alexandru Diordiță” din centrul capitalei a devenit strada pietonală „Eugen Doga”, un loc în care permanent au loc activități culturale în aer liber.

În 2021, cu prilejul marcării aniversării a 85-a de la nașterea compozitorului (1 martie 2022), primăria municipiului Chișinău, a dispus crearea Centrului Cultural „Eugen Doga”. Misiunea acestei instituții de cultură constă în sistematizarea patrimoniului de creație al maestrului, studierea operei sale de către experții în domeniul muzicologiei, precum și susținerea tinerilor talentați, asigurarea asistenței în dezvoltarea educației muzicale și estetice.

A se vedea și articolul din

„Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 96-98;
„Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 94-96;
„Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 113-114;

Bibliografie selectivă:

Doga, Eugen. Cântece / Eugen Doga ; red. muz.: Veaceslav Adam. – Chișinău : Prut Internațional, 2019. – 116 p.

Doga, Eugen. Creații muzicale / Eugen Doga. – Chișinău : Prut Internațional, 2017. – 280 p.

Doga, Eugen. Creații muzicale : Cântece / Eugen Doga ; red. muz.: Veaceslav Adam. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 116 p.

Doga, Eugen. Creații muzicale : Cântece / Eugen Doga ; red. muz.: Veaceslav Adam. – Chișinău : Prut Internațional, 2019. – 116 p.

Doga, Eugen. Dialogurile dragostei [Muzica tipărită] : arii și romanțe pe versuri de Mihai Eminescu și Veronica Micle : [în vol.] / Eugen Doga. – Chișinău : Cartier, 2017.

Vol. 1. – 2017. – 138 p.

Vol. 2. – 2017. – 173 p.

Doga, Eugen. Dialogurile dragostei [Muzică tipărită] : arii și romanțe pe versuri de Mihai Eminescu și Veronica Micle : [în vol.] / Eugen Doga ; notograf: Dumitru Cărciumaru, Alexandru Fasii. – Ed. a 2-a, ad. și rev. – Chișinău : Cartier, 2020.

Vol. 1. – 2020. – 164 p.

Vol. 2. – 2020. – 173 p.

Doga, Eugen. În oglinda clipeilor / Eugen Doga, Luminița Dumbrăveanu, Larisa Turea. – București : Cheiron, 2008. – 148 p. – (Destine).

Doga, Eugen. Plaiule cu Vise Albastre / muzică: Eugen Doga ; poezii: Viorica Covalschi. – Chișinău : Arc, 2019. – 64 p.

Doga, Eugen. Prietenii mei dragi / Eugen Doga ; il. de Victoria Rață ; trad. din lb. rusă de Mariana Cernicova-Bucă. – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 80 p.

Doga, Eugen. Viața mea așa cum a fost să fie / Eugen Doga. – Chișinău : Cartier, 2021. – 398 p. : fot.

Doga, Eugen. Eugen Doga: „Dacă nu eram mizician, făceam in-

ginerie” : Interviu cu Eugen Doga / pentru conformitate: Aliona Ciurcă // Ziarul de Gardă. – 2018. – 1 mar. – P. 10-11.

Doga, Eugen. Eugen Doga : „De multe ori se întâmplă că Moldova, un stat despre care multă lume nu știe nici măcar unde se află, e identificat cu muzica mea, ori chiar cu numele meu” : [interviu cu Eugen Doga] / interviu realizat de Constantin Olteanu // Săptămâna. – 2021. – 16 iul. – P. 4-5.

Catanoi, Grigori. Eugen Doga : Muzica și viața / Grigori Catanoi. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Pontos, 2021. – 16 p.

Dumbrăveanu, Luminița. Eugen Doga: „Muzica este prima și ultima mea iubire” / Luminița Dumbrăveanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2012. – 296 p. : fot. – (Dialoguri la focul din vatră).

Gagim Ion. Eugen Doga : perspectiva inversă / Ion Gagim. – București : Editura Academiei Române, 2021. – 224 p.

Turea, Larisa. ABCDoga : Un destin în Do Major / Larisa Turea. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2017. – 272 p.

Agache, Catinca. Cosmosul eminescian în lirica muzicală a lui Eugen Doga / Catinca Agache // Literatura și arta. – 2019. – 14 noiembrie. – P. 4.

Canțer, Valeriu. Ambasador al culturii noastre în lume : [compozitorul Eugen Doga, 80 de ani de a naștere] / Valeriu Canțer // Literatura și arta. – 2017. – 9 mar. – P. 3

Cimpoi, Mihai. Drumul spre centru al lui Eugen Doga : (dialogurile dragostei cu... scriitorii) / Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2017. – 23 febr. – P. 7.

Duca, Gheorghe. Sinonim cu arta sunetelor : Academicianul Eugen Doga la 80 de ani / Gheorghe Duca, Violina Galaicu, Victor Ghilaș // Akademos. – 2017. – Nr 1. – P. 178-180.

Dumbrăveanu, Luminița. Cum l-am cunoscut pe Eugen Doga / Luminița Dumbrăveanu // Moldova. – 2017. – Nr 1/2. – P. 36-41.

Eugen Doga [Resursă electronică] // <http://www.dogamusic.com/ro> (accesat: 17.10.2021).

Mustea, Gheorghe. Eugen Doga – solistul / Gheorghe Mustea // Literatura și arta. – 2017. – 2 mar. – P. 7.

Nechit, Irina. Eugen Doga: „Îmi doresc să ne simțim europeni nu doar din punct de vedere geografic, dar și spiritual” : [lansarea piesei „Odă Europei”, dedicată Uniunii Europene] / Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 4 iun. – P. 12.

Pohilă, Vlad. Schiță de portret al artistului pe culmile gloriei : [Eugen Doga, 80 de ani de la naștere] / Vlad Pohilă // Moldova. – 2017. – 1/2. – P. 42-47.

Xenofontov, Ion Valer. Compozitorul academician Eugen Doga : (legenda mondială a capodoperelor muzicale) / Ion Valer Xenofontov // Enciclopedia curiozităților. – [S. l.] : [S. n.], 2019. – P. 59-65.

Elena Barbos-Balinschi

Vlad BURLEA
1957

Compozitor și profesor.

S-a născut la 1 martie 1957, la Bravicea, Călărași.

A absolvit Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu”, clasa de compoziție a profesorului Gheorghe Mustea (1992).

A fost director al Colegiului de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1998-2002), șef de catedră la același colegiu. Este profesor de compoziție, orchestrație, teoria formei la Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”; lector universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice „Gavriil Musicescu” din Chișinău.

Semnează creații corale,

vocal-simfonice, orchestrale vocale și instrumentale de cameră, muzică de teatru și film: „Mărturiile calvarului”: cantată în 3 părți; „Apără-ne Doamne”; „Ce este adevărul?”; „La steaua”, pentru altino, declamator, cor mixt și orchestră simfonică; „Oră eternă”: cantată în 3 părți; „Prolog”; „Noaptea”; „Delir”; „Vis”; „Dezmăț”; „Epilog” [Glosă], pentru soliști, cor mixt și orchestră simfonică, versuri de M. Eminescu; „Mănăstirea Argeșului” (după Vasile Alecsandri); „Ecuțiile disperării ” (pe versuri de Valeriu Matei);

„Floare albastră”, pentru cor de copii, versuri de Vasile Romanciuc; „Lăcrimioare”: ciclu pentru cor mixt a cappella, versuri de Vasile Alecsandri; ciclul orchestral „Trei tablouri rustice în caracter popular”: „Burlesca”, „Răzășeasca” și „Coasa”, pentru orchestra simfonică; „Klepsydra”, pentru acordeon, violoncel și pian; „Plouă a deznădejde”, pentru mezzo și pian, pe versuri de Valeriu Matei; „Vecernia regală”, „Întuneric. Singurătate. Noapte”; „Și va fi atât de simplu”, pentru cor mixt a cappella, versuri de Anatol Codru; „Lumină și umbră”, pentru cor mixt a cappella, versuri de Karol Woityla; „Plugul e ca pasărea”, pentru cor mixt a cappella, versuri de Anatol Codru; „Dans popular”, pentru vioară și pian; 2 piese pentru pian „Răzășeasca” și „Fantasme”; 7 strofe arhaice, pentru vioară și violă; „Suită în 5 părți”, pentru cvartet de coarde; „Vers”, pentru or-

chestra de cameră; „Paris”: vals pentru acordeon și grup instrumental; „Fantezia în C”, pentru violoncel solo; „Existențe”, în 2 mișcări; „Labirint”; „Umbre”, pentru ansamblu instrumental; „Jackpot”, pentru pian solo; „Ecou de veche română”, pentru voce și pian, versuri de Vasile Romanciuc; „Dor”, pentru voce și pian, versuri de Vasile Romanciuc; „Rugăciune”, pentru voce și pian, versuri de Mihai Eminescu; „O, mamă”: română pentru voce și pian, versuri de Mihai Eminescu.

A compus și muzică electroacustică (pentru instrumente electronice): „Delir”: muzică electroacustică, pentru bandă magnetică și sintetizator; „Genesis et aeternum”: muzică electroacustică, pentru bandă magnetică și sintetizator; „Poezis” (Glosă): muzică electroacustică, pentru bandă magnetică, sintetizator și declamator, versuri de Mihai Eminescu.

A scris muzică pentru un mare număr de filme și spectacole dramatice inclusiv cele radiofonice: „Oaspetele ceresc”; „Ștefan cel Mare”; „Clopotarul”; „Druță acasă”; „Rătăciră”; „Ultimul rol”; „Mihai Eminescu”; „Moș Ion în cosmos”; „Unde fugi, maestre?” etc.

Creațiile sale sunt interpretate și înregistrate în cele mai prestigioase săli de concert din țară și de peste hotare, inclusiv în cadrul multiplelor ediții ale Festivalului Internațional „Zilele Muzicii Noi” la Chișinău.

Este membru al Uniunii

Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova și din România, precum și al Asociației Moldovenești de Muzică Contemporană; membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova; membru al Consiliului de conducere și secretar responsabil al UCMM. Pentru activitatea sa i s-a conferit titlul onorific Maestru în Artă.

Este laureat al mai multor ediții a Concursului de compoziție al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (UCMM).

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 114-115.

Bibliografie selectivă:

Album de piese pentru clarinet și pian / Ghenadie Ciobanu, Lidia Ciubuc, Vlad Burlea [et al.]. – Chișinău : Lumina, 2018. – 118 p.

Album de piese pentru helder tenor / Ghenadie Ciobanu, Vlad Burlea, Boris Dubosarchi [et al.]. – Chișinău : Lumina, 2019. – 72 p.

Album de piese pentru violoncel / Ghenadie Ciobanu, Vlad Burlea, Boris Dubosarschi [et al.]. – Chișinău : Lumina, 2016. – 56 p.

Burlea, Vlad. Creionări : Preludii pentru pian / Vlad Burlea ; ed. îngrijită de Inna Hatipova. – Chișinău : Pontos, 2015. – 16 p.

Burlea, Vlad. Folclorul ca punct de reper în revitalizarea activității muzicale componistice / Vlad Burlea // Folclor și postfolclor în contemporaneitate. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 272-275.

Balan, M. Concert cameral al compozitorilor și interpreților din Republica Moldova : [conține informație despre Vlad Burlea] / M. Balan // Foiaia „Festivalului Muzicii Românești”. – 2014. – 24 oct. – P. 2.

Hatipova, Inna. Ciclul pentru pian creionări de Vlad Burlea : comentarii interpretative / Inna Hatipova // Studiul artelor și culturologie. – 2015. – Nr 1 (24). – P. 118-123.

Natalia-Maria Șveț

Ion CREANGĂ
1837-1889

Scriitor, povestitor, clasic al literaturii române, pedagog.

S-a născut la 1 martie 1837, la Humulești. A decedat la 31 decembrie 1889, la Iași.

A urmat cursurile școlii de pe lângă biserica din satul natal (1847), apoi a școlii din Broșteni, Târgu Neamț și Fălticeni, după desființarea căreia a trecut la Seminarul Teologic de la Școala din Iași.

A fost hirotonit diacon la biserica Sf. Treime din Iași (1859). S-a înscris în 1864, la Școala Normală de la Trei Ierarhi. Remarcat de directorul școlii, Titu Maiorescu, din anul al doilea a fost numit institutor la școala primară de la biserica Sf. Trei Ierarhi, dedicându-se apoi activității pedagogice. La catedră a dovedit calități remarcabile. S-a preocupat de dezvoltarea spiritului de observație al copiilor și să lege conținutul lecțiilor de viață de preocupările școlarilor.

A scris prima carte de arit-

metică și primul abecedar cu alfabet latin din Moldova. A elaborat în colaborare, manuale școlare valoroase: „Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară” (1868); „Învățătorul copiilor, carte de citit în clasele primare” (1871); „Povățuitoriu de citire prin scriere după sistema fonetică” (1876), în paginile cărora a inclus unele dintre poveștile sale: „Inul și cămeșa”, „Acul și barosul”, „Ursul păcălit de vulpe”. În 1871, în urma unor neînțelegeri, a fost îndepărtat din monahism. În 1993, a fost reprimat post-mortem în rândurile clerului.

Prin intermediul lui Mihai Eminescu, a luat contact cu Societatea literară „Junimea” (1875), unde a citit povestirea „Soacra cu trei nurori”. A scris basme și povești centrate pe universul rural. Majoritatea povestirilor i-au apărut în paginile publicației „Convorbiri literare”: „Capra cu trei iezi”; „Punguța cu doi bani”; „Dănilă Prepeleac”; „Povestea porcului”; „Moș Nichifor Coțcariul”; „Povestea lui Stan Pățitul”; „Povestea lui Harap Alb”; „Fata babei și fata moșneagului”; „Ivan Turbincă”; „Povestea unui om leneș”; „Popa Duhu”; „Cinci pâini” și postum „Făt Frumos, fiul iepei” etc.

A mai publicat și în alte periodice ale vremii: „Albumul Macedo-Român” („Moș Ion Roată și Unirea”, 1880), „Almanahul României June” („Moș Ion Roată și Cuza Vodă”, 1883) etc. Un loc aparte în creația sa îl ocupă lucrarea „Amintiri din

copilărie”, apărută în „Convorbiri literare”, primele trei părți între 1881 și 1882, iar partea a patra postum.

Membru post-mortem al Academiei Române (1948).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 95-96; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 92-93; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 115-117.

Bibliografie selectivă:

Creangă, Ion. Amintiri din copilărie și alte povestiri / Ion Creangă. – Chișinău : Cartier, 2019. – 167 p.

Creangă, Ion. Capra cu trei iezi / selecție și adapt.: Haralambie Moraru ; pict.: Elena Karacenteva. – Chișinău : SC „Biblion” SRL, 2019. – 64 p.

Creangă, Ion. Fata Babei și Fata Moșneagului / Ion Creangă ; il.: Aliona Bereghici. – Chișinău : Lexon-Prim, 2019. – 28 p.

Creangă, Ion. Integrala operei : Povești, povestiri, amintiri din copilărie, teatru, scrisori, rostiri, zicători / Ion Creangă ; ed. realizată de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Multimedia, 2018. – 484 p.

Creangă, Ion. Punguța cu doi bani / Ion Creangă ; pict.: Oana Cuzuioc. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 23 p.

Creangă, Ion. Scrisori, manuscrise, anecdote / Ion Creangă ; ed. realizată de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Multimedia, 2017. – 158 p.

Costin-Băicean, Iraida. Ion Creangă și proza basarabeană : Studiu monografic / Iraida Costin-Băicean ; pref.: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Gunivas, 2020. – 277 p.

Dumitrescu Bușulenga, Zoe. Ion Creangă / Zoe Dumitrescu Bușulenga ; introd.: Iulian Costache. – Putna : Editura Nicodim Caligraful, 2017. – 210 p.

Simion, Eugen. Ion Creangă : Cruzimile unui moralist jovial / Eugen Simion. – București : Tracus Arte, 2017. – 459 p.

Botnaru, Liliana. Varietatea lexică în opera lui Ion Creangă / Liliana Botnaru // *Philologia*. – 2019. – Nr 1/2. – P. 63-69.

Costin-Băicean, Iraida. Modelul narativ Creangă / Iraida Costin-Băicean // *Akadosmos*. – 2020. – Nr 1. – P. 137-142.

Creangă Ion // *Enciclopedia Universală Britanică* : În 16 vol. Vol. 4. – București : Litera, 2010. – P. 256.

Gabinschi, Marcu. Opera lui Creangă – mărturie grăitoare a spontaneității unei evoluții importante a limbii române / Marcu Gabinschi // *Buletin de lingvistică*. – 2020. – Nr 19/20. – P. 9-14.

Gârlea, Olesea. Femeia malefică în opera lui Ion Creangă / Olesea Gârlea // *Akadosmos*. – 2020. – Nr 1. – P. 143-147.

Iachim, Ion. Ion Creangă, acest François Rabelais al românilor / Ion Iachim // *Literatura și arta*. – 2017. – 13 apr. – P. 4.

Ionașcu, Liliana. Opera lui Ion Creangă reflectată în povești, povestiri, amintiri / Liliana Ionașcu // *Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*. Vol. 6. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 287-289.

Molea, Viorica. Valorificarea expresiv-estetică a oralității în creația lui Ion Creangă / Viorica Molea // *Limba română*. – 2018. – Nr 7/8. – P. 161-169.

Rusu, Dorina N. Creangă Ion / Dorina N. Rusu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 227-228.

Tipa, Violeta. Metamorfozele basmului crengian din perspectiva teatrului de păpuși / Violeta Tipa // *Studiul artelor și culturologie*. – 2017. – Nr 2 (31). – P. 105-109.

Natalia-Maria Șveț

Vlad NEAGOE
1952

Poet, eseist, prozator, traducător și dramaturg. (Numele și prenumele adevărat: Vladimir Berlinschi).

S-a născut la 2 martie 1952, la Tănătari, Căușeni.

A absolvit Școala medie din Tănătari (1969). Studii neterminate la Facultatea de Filologie, secția de Jurnalistică a Universității de Stat din Chișinău (1969-1972). A urmat Studiile la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Alecru Russo” din Bălți (1972-1975). Ulterior a făcut doctorantura la Facultatea de Filologie a Universității din București (1992-1995).

A fost secretar literar la Teatrul „Ion Creangă” din Chișinău (1987-1989), director adjunct al Muzeului Literaturii „Mihail Kogălniceanu” (1989-1991), redactor la revista „Glasul” (1991-1992). În 1994, și-a redobândit cetățenia română și s-a stabilit definitiv în România, la București.

În anul 1969, a publicat primele poezii în ziarul raional „Avangarda” din Căușeni. Editorial, a debutat cu culegerea de nuvele „Poteci răzlețe” (1987).

A semnat volume de versuri, nuvele, romane: „Mireasa Domnului sau

Schimbarea la față” (1989); „Memoria cuvintelor” (1990); „Vorbirea care vede” (1999); „Puncte de sprijin pentru suflet” (1999); „Coenaesthesison” (2000); „Eudaimonia” (2001); „Aionios. Armonii ale paradisului spiritual” (2001); „Ochiul luminos” (2002); „În căutarea împărăției” (2003); „Arcane majore”; „Limite și Orizonturi”; „Zvonuri și tăceri” (2006); „Sonate” (2007); „Anatomia melancoliei” (2007); „Sfere precum epopeea” (2007); „Alchimia aleanului” (2008); „Pe neașteptate, o floare fatală” (2009); „Ecuția iluziei” (2009); „Urzelii ale clipei” (2009); „Lună plină” (2013); „Sfere precum epopeea”; „Blânda invazie de aripi – amurgește” (2015) etc. A scris peste 30 de volume de poezii.

S-a manifestat ca ziarist la publicațiile „Învățământul public”, „Glasul națiunii”, „Columna”, „Basarabia”, „Literatura și arta” etc.

Colaborează la mai multe publicații periodice din România, publicând poeme și versuri în „Lucefărul”, „România literară”, „Contrapunct”, „Dacia literară”, „Convorbiri literare” etc.

A tradus din literatura română în germană și italiană. A făcut traduceri din limba franceză, rusă și spaniolă.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, asociat la Asociația Scriitorilor din București.

Premiul II pentru piesa „Loc de iernat” la Concurusul internațional de dramaturgie (Botoșani, 1992).

A se vedea și articolele din

„Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 88-89;
„Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 117-118.

Bibliografie selectivă:

****Neagoe, Vlad.** Blânda invazie de aripi – amurgește : Versuri / Vlad Neagoe. – București : Editura Nouă, 2018.

****Neagoe, Vlad.** Între viață și vânt : Versuri / Vlad Neagoe. – București : Editura Nouă, 2018.

****Neagoe, Vlad.** Moarte – floare de migdal : Versuri / Vlad Neagoe. – București : Editura Nouă, 2018.

****Neagoe, Vlad.** Noaptea timpului : Versuri / Vlad Neagoe. – București : Editura Nouă, 2018.

Ciocanu, Anatol. Neagoe Vlad / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 379.

Rachieru, Adrian Dinu. Vlad Neagoe și „febra scripturală” // Rachieru, Adrian Dinu. Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 440-444.

Ulici, Laurențiu. Neagoe Vlad // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București : Uniunea Scriitorilor prin Fundația Luceafărul, 1996. – P. 62.

Natalia-Maria Șveț

Gherasim RUDI
1907-1982

Specialist în domeniul pomiculturii, doctor în științe agricole, profesor universitar.

S-a născut la 4 martie 1907, la Sărăței, Râbnița. A decedat la 26 iunie 1982, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la școala profesională agrotehnică din Râbnița (1924-1927), apoi la Academia Agricolă „K. A. Timireazev” din Moscova, la specialitatea agronom-organizator al producției agricole (1927-1930). Continuă studiile de doctorat la specialitatea „Pomicultura” (1930-1933). A susținut teza de doctor în științe agricole (1937).

Reîntors în Moldova (1934), revine la activitatea de lector al Școlii Agricole Superioare din Tiraspol, unde a activat în calitate de asistent docent, șef al Catedrei de culturi speciale și director al Școlii Agricole Superioare din același oraș (1934-1940). A exercitat funcția de comisar al Afacerilor Externe al RSSM (1944-1946); președinte al Consiliului de Miniștri al RSSM (1947-1958); director al Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul industriei alimentare (1958-1962). Din 1962 până în 1982 a fost șef al Catedrei de pomicultură și rector al Institutului Agricol din Chișinău; actualmente Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

A condus activitatea științifică de elaborare a bazelor fiziologice și tehnologice de intensificare a pomiculturii. A efectuat cercetări științifice în domeniul biologiei și ecologiei speciilor pomicele, care au stat la baza metodologiei și organizării reconstrucției plantațiilor pomicele din Republica Moldova,

renovarea lor cu plantații clasice de tip industrial cu soiuri de performanță și tehnologii avansate.

În cadrul Catedrei de pomicultură, a fondat un laborator pe care l-a dotat cu utilaj modern pentru studierea activității fotosintetice, nutriției minerale, regimului acvatic, productivității vegetale și utile, eficienței energetice și economice în plantațiile de măr. Ca rezultat, au fost elaborate bazele fiziologice și tehnologice ale intensificării cultivării mărului: plantații de tip intensiv pentru producerea portaltoaielor vegetative și altoaielor, producerea pomilor altoiți, livezi intensive și superintensive de măr cu sortiment și tehnologii avansate, adaptate la condițiile pedoclimatice și de producție din Republica Moldova.

Rezultatele activității științifice au fost publicate în cele 170 de lucrări: „Цветение, опыление, цитология и эмбриология абрикоса” (1972) etc.

Este deținător a 12 brevete de invenție. A pregătit 8 doctori și 2 doctori habilitați în științe agricole.

Pe parcursul activității sale i s-a conferit titlul de Om Emerit (1970); membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1970). A fost decorat cu 3 ordine „Lenin”, ordinele „Revoluția din Octombrie”, „Drapelul Roșu de muncă”, „Prietenia popoarelor”, „Bogdan Hmelnițki” de gradul 1, „Steaua roșie”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 103.

Bibliografie:

Рудь, Герасим. Генезис и плодородие почв Молдавии : Сборник статей / Герасим Рудь. – Кишинев : [S. n.], 1975. – 78 с.

Рудь, Герасим. Проблемы рационального природоиспользования в Молдавской ССР : Учеб. пособие / Герасим Рудь. – Кишинев : [S. n.], 1982. – 75 с.

Rudi Gherasim // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 248-249.

Natalia-Maria Șveț

Ioan Gh. BOTEZ
1892-1953

Antropolog, morfolog, doctor în științe antropologice, cercetător științific, profesor universitar și om politic român, întemeietor al școlii românești de antropologie.

S-a născut la 5 martie 1892, la Chișcăreni, Iași. A decedat la 23 ianuarie 1953, colonia de muncă de la Capul Midia.

Cursurile școlii primare le-a urmat în satul natal, iar studiile secundare la Liceul Internat din Iași, obținând diploma de bacalaureat în anul 1912.

În anul 1918 este licențiat în științe naturale al Facultății de Științe a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. A făcut specializarea în antropologie la Paris. A ur-

mat studiile de doctorat, sub direcția savantului renumit, profesor R. Anthony de la Școala de Antropologie din Paris (1921-1926). A susținut la Sorbona teza de doctor în științe antropologice cu tema „Etude morphologique et morphogénique du squelette du bras et de l'avant-bras chez les primates” (1926). În același an, teza sa de doctorat a fost recompensată cu premiul Broca al Societății de Antropologie din Paris.

I s-a propus să rămână la Paris, urmând a fi încadrat în corpul profesoral de la Sorbona. A renunțat la această posibilitate pentru a putea participa la ridicarea valorii învățământului românesc. Revenit în țară, s-a stabilit la Iași, unde a fost numit, în 1926, conferențiar suplinitor la cursul de paleontologie umană al Facultății de Științe a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. În 1930, este numit profesor suplinitor la Catedra de paleontologie și antropologie, nou creată, la Universitatea din Iași, iar în 1931, devine primul profesor titular al acestei catedre. A ținut, timp de mulți ani, cursuri de paleontologia nevertebratelor, de paleontologie umană și de antropologie generală.

A publicat în 1933, în formă litografiată, „Cursul de paleontologie umană”, iar în 1936 – „Cursul de antropologie generală”, acestea fiind primele cursuri de antropologie publicate în România. În paralel cu activitatea la catedră, a efectuat studii ample privind anatomia comparată a primatelor și a omului. A inițiat studii multilaterale

asupra paleoliticului de pe teritoriul României, aprofundând probleme de stratigrafie, paleontologie și arheologie.

Una dintre realizările remarcabile ale profesorului Ioan Gh. Botez a fost descoperirea, pentru prima oară pe teritoriul României, în săpăturile de la Cormani, a unor rămășițe fosile umane provenite din paleolitic.

A continuat să cerceteze zona dintre Prut și Nistru, în căutarea unor urme din perioada paleoliticului mijlociu. În anul 1938, Catedra de paleontologie și antropologie a Universității din Iași a fost desființată. Personalul catedrei a fost transferat la Catedra de morfologie animală. Aici au fost continuate studiile începute de specialiștii paleontologi și antropologi.

Începând cu anul 1940, a condus Stațiunea Zoologică Marină „Regele Ferdinand” de la Agigea, unde a asigurat studierea cu succes a biologiei marine a Mării Negre.

Rezultatele investigațiilor științifice se regăsesc în lucrările publicate:

„Date paleolitice pentru stratigrafia loessului în nordul Basarabiei” (1930); „Recherches de Paléontologie Humaine au Nord de la Bessarabie” (1933); „Report on the Paleolithic in Romania” (1935); „Contribuțiuni la studiul taliei și al indicelui cefalic în Moldova de Nord și Bucovina” (1938); „Comémoration du professeur Borcea: Allocution” (1948) etc.

A participat cu referate și comunicări la numeroase congrese și reuniuni in-

ternaționale: a prezentat la Congresul Internațional de Preistorie de la Washington lucrarea „Report on the Paleolithic in Romania” (1935); a participat cu comunicare la Congresul Internațional de Antropologie și Arheologie Preistorică (București, 1937), a făcut parte din comitetul de organizare a congresului, a fost și unul dintre președinții Secțiunii a doua, de Paleontologie umană și arheologie preistorică; a participat la prima Reuniune Internațională de fizică, chimie și biologie (Paris, 1937).

Profesorul Ioan Gh. Botez este considerat fondatorul învățământului românesc de antropologie. Opera sa a fost continuată prin specialiști pe care i-a format ca studenți și care i-au devenit apoi colaboratori la lucrările științifice pe care le-a inițiat și realizat. Unii dintre ei au devenit membri ai Academiei Române.

A fost un om politic integru și cu un deosebit prestigiu. În toamna lui 1946, a desfășurat o intensă activitate politică, mai cu seamă la sate, încercând să contribuie la salvarea țării de pericolul comunist. În 1948, a apărut noua lege a învățământului, pretext pentru a lăsa pe dinafară toate cadrele necolaborationiste, reorganizând atât învățământul mediu, cât și pe cel superior conform modelului sovietic. Tot în vara anului 1948, au fost desființate toate vechile institute de cercetări, înlocuite cu altele noi. Prin aplicarea măsurilor restrictive politice ale reformei învățământului, profesorului Ioan Gh. Botez i s-a interzis să mai

activeze la catedra universitară. Era efectul activității sale politice. În 1952, a fost arestat și trimis în lagărul de muncă forțată și de exterminare de la Canalul Dunăre-Marea Neagră.

A fost membru al Societății de Antropologie din Paris (Société d'Anthropologie de Paris) și al Societății Geologice din Franța (Société Géologique de France).

A primit Premiul Academiei Române pentru lucrarea „Date paleolitice pentru stratigrafia loessului în nordul Basarabiei” (1930).

Bibliografie selectivă:

****Botez, Ioan Gh.** Comémorati-on du professeur Borcea : Allocution / Ioan Gh. Botez. – București : [S. n.], 1948.

****Botez, Ioan Gh.** Contribuțiuni la studiul taliei și al indicelui cefalic în Moldova de Nord și Bucovina / Ioan Gh. Botez. – Iași : Institutul de Arte Grafice „Brawo”, 1938.

****Botez, Ioan Gh.** Curs de antropologie generală : litografiat / Ioan Gh. Botez. – Iași : [S. n.], 1936.

****Botez, Ioan Gh.** Curs de paleontologie umană : litografiat / Ioan Gh. Botez. – Iași : [S. n.], 1933.

Botez, Ioan Gh. Date paleolitice pentru stratigrafia loessului în nordul Basarabiei / Ioan Gh. Botez. – București : Imprimeria națională, 1930. – 112 p.

****Botez, Ioan Gh.** Etude morphologique et morphogénique du squelette du bras et de l'avant-bras chez les primates / Ioan Gh. Botez. – Paris : [S. n.], 1926.

****Botez, Ioan Gh.** Recherches de Paléontologie Humaine au Nord de la Bessarabie / Ioan Gh. Botez. – Jassy : Imprimeria „Opinia”, 1933.

****Botez, Ioan Gh.** Report on the Paleolithic in Romania / Ioan Gh. Botez. – Iași : [S. n.], 1935.

Botez Ioan Gh. // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 1 : A-C. –

București : Editura Enciclopedică, 1993. – P. 246.

Botez Ioan Gh // Personalități ale științei : mic dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1976. – P. 42.

Dimitriu, Sorin-Ștefan. Profesorul Ioan Gh. Botez / Sorin-Ștefan Dimitriu, Oana-Lucia Dimitriu // Memoria. – 2007. – Nr 1/2. – P. 39-40.

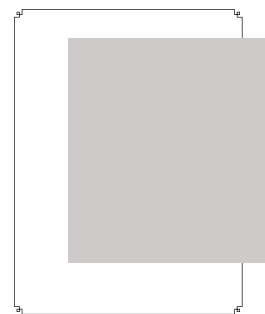
****Ionițoiu Cicerone.** Botez Ioan Gh. // Ionițoiu Cicerone. Cartea de Aur a rezistenței românești împotriva comunismului. Vol. I / Cicerone Ionițoiu. – București : Hrisovul, 1995.

Maței, Ionel. Botez Ioan Gh // Maței, Ionel. Personalități leșene. Vol. 5 / Ionel Maței. – Iași : [S. n.], 1985. – P. 51-52.

Predescu, Lucian. Botez Ioan Gh. // Predescu, Lucian. Enciclopedia „Cugetarea” : Material românesc. Oameni și înfăptuiri. Vol. 1 : A-D / Lucian Predescu. – București : Cugetarea, 1940. – P. 120.

Țarălungă, Ecaterina. Botez Ioan Gh. // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 109.

Natalia-Maria Șveț

Natalia OSTIANU
1922-2005

Matematiciană, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 7 martie 1922, la Soroca. A decedat la 17 februarie 2005, la Moscova.

A absolvit Facultatea de Matematică a Institutului Pedagogic de Stat; actual-

mente Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1945). După facultate a făcut doctorantura la Institutul Municipal Pedagogic din Moscova, după care a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice (1955), iar în 1973 – cea de doctor habilitat în științe fizico-matematice. S-a specializat în domeniul geometriei diferențiale, devenind o autoritate științifică.

Activitatea profesională a început-o din 1945, în calitate de lector la Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău. După doi ani s-a transferat ca profesoară de matematică la Școala Silvică a Ministerului Silviculturii din RSSM. Ulterior, între anii 1951-1952, a fost angajată ca cercetător științific la Filiala moldovenească a Academiei de Științe a URSS.

În perioada anilor 1955 și 1957 a activat în calitate de redactor superior la Editura Pedagogică a Ministerului Învățământului din Rusia, după care și-a continuat activitatea în cadrul Secției de matematică a Institutului Unional de Informație Științifică și Tehnică (VINITI), în diferite sectoare de cercetare științifică. Astfel, din 1958 până în 1961, a fost colaborator științific inferior la VINITI, colaborator științific superior (1961-1967), șefă a secției de matematică (1967-1986), iar din 1987 colaborator științific coordonator în cadrul aceleiași instituții.

Autoare a peste 60 de lucrări și articole științifice

în domeniul matematicii: „Дифференциально-геометрические структуры на дифференцируемых многообразиях”; „Распределение гиперплоскостных элементов в проективном пространстве”; „Распределения m -мерныхлинейных элементов в пространстве проективной связности” etc.

A pregătit 7 doctori în științe fizico-matematice.

A ținut prelegeri la universități din mai multe orașe din fosta URSS, precum și în străinătate în domeniul geometriei diferențiale.

A tradus din limba rusă manuale de matematică pentru clasele primare și de geometrie pentru ciclul universitar.

În 1991 a fost aleasă membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 100-101.

Bibliografie selectivă:

Дифференциально-геометрические структуры на дифференцируемых многообразиях / Наталия М. Остиану, Л. Е. Евтушик, Ю. Г. Лумисте [et al.]; науч. ред.: Наталия М. Остиану. – Москва: ВИНТИ, 1979. – 247 с.

Телеман, К. Элементы топологии и дифференцируемые многообразия / К. Телеман; пер. с рум.: Наталия М. Остиану. – Москва: Мир, 1967. – 390 р.

Остиану Наталия М. Инвариантное оснащение поверхности, несущей сеть / Наталия М. Остиану // Известия высших учебных заведений. Математика. – 1970. – № 7. – С. 72-82.

Остиану Наталия М. Очерк научных исследований Германа Федоровича Лаптева / Наталия М. Остиану, В. В. Рыж-

ков, П. И. Швейкин // Труды геометрического семинара. – 1973. – № 4. – С. 7-70.

Остиану, Наталия М. Распределение гиперплоскостных элементов в проективном пространстве / Наталия М. Остиану // Труды геометрического семинара. – 1973. – № 4. – С. 71-120.

Остиану Наталия М. Распределения m -мерныхлинейных элементов в пространстве проективной связности / Наталия М. Остиану // Труды геометрического семинара. – 1971. – № 3. – С. 96-114.

Ostian Natalia // Membrii Academiei de Știință a Republicii Moldova : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 349.

Roșca, Denis. Ostianu Natalia // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 431.

Малаховский, Владислав С. Наталия Михайловна Остиану / Владислав С. Малаховский // Малаховский, Владислав С. Мои воспоминания о геометрах. – Калининград : [Б. н.], 2013. – С. 12-14.

Natalia-Maria Șveț

Ion CARAMITRU
1942-2021

Actor și regizor român de teatru și film.

S-a născut la 9 martie 1942, la București. A decedat la 5 septembrie 2021, București.

A absolvit Liceul „M. Eminescu” din București. A urmat studiile la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografie „I. L. Caragiale”

din București, Secția actorie, clasa profesorului Beate Fredanov (1964).

A activat în calitate de actor și director la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” din București (1965-1989). A fost profesor de actorie la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” (din 1976); a fost regizor al mai multor spectacole la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” (din 1977); Teatrul Muzical din Constanța și la Opera Română (din 1976); director general la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” (1990-1993); președinte al Uniunii Teatrale din România (UNITER, din 1990); ministru al Culturii din România (1996-2000). A participat la revoluția română din 1989.

Interpret de roluri clasice și moderne, coautor al unor spectacole-manifest de poezie și muzică. Semnează regia unor montări teatrale, radiofonice și de televiziune. Elegant, carismatic, inteligent, devine soluția standard pe care cinematograful românesc al anilor '60-'80 o adoptă pentru rolurile de tânăr protagonist în filme de factură dramatică.

A debutat ca actor în rolul lui Ion din filmul „Comoara din Vadul Vechi” (1963), în regia lui Victor Iliu. Debut în teatru: rolul titular din „Eminescu” de M. Ștefănescu la Teatrul Național din București (1964).

De-a lungul carierei sale, a interpretat peste 60 de roluri în piese de Shakespeare, Cehov, Pirandello, Brecht, Shaw, Musset, Moliere etc.: Prospero în „Furtuna” după William

Shakespeare (2014); Viktor Rizenghevič în „UFO” de Ivan Vîrîpaev (2017); Shylock în „Neguțătorul din Veneția” de William Shakespeare (2019); „Jurnal de România.1989” de Carmen Lidia Vidu (2020). Numele lui este legat de spectacolele: „Un tramvai numit dorință”, „Amintiri”, „Cezar”, „Romeo și Julieta”, „Baladă pentru Măriuca”, „Declarație de dragoste”, „A treia țepă”, „Acasă”, „Forma mesei”, „Micul corsar” etc.

Ion Caramitru a jucat în peste 40 de filme de lung metraj. S-a produs în filmele: „Pădurea spânzuraților”, „Diminețile unui băiat cuminte”, „Baladă pentru Măriuca”, „Printre colinele verzi”, „Despre o anumite fericire”, „Casa de la miezul nopții”, „Dincolo de pod”, „Marele singuratic”, „Oaspeți de seară”, „Trei zile și trei nopți”, „Tufă de Veneția”, „Iarba verde de acasă”, „Înainte de tăcere”, „Între oglinzi paralele”, „Bietul Ioanide”, „Lumini și umbre”, „Castelul din Carpați”, „Declarație de dragoste”, „Ancheta”, „Ecaterina Teodoroiu”, „Instanța amână pronunțarea”, „Porțile albastre ale orașului”, „Promisiuni”, „Liceenii”, „Vorbe, Vorbe, Vorbe”, „The Man Behind the Terror”, „Moro-meții”.

După 1990, apare și pe genericul unor filme realizate în străinătate: „Jute City”, „Kafka”, „A Question of Guilt”, „Citizen X”, „Two Deaths”, „Deep Secrets”, „Amen”, „Adam și Paul” etc.

Activitate regizorală: „Angajare de clovn” de Ma-

tei Vișniec (2016); „Două pe față, două pe dos” de Theresa Rebeck (2018); „Noii infractori” de Edna Mazia (2019).

A efectuat turnee în Anglia, Brazilia, Franța etc. A fost invitat la Londra pentru a susține un discurs la Camera Comunelor din Parlamentul Britanic.

A organizat donații de carte românească pentru Biblioteca Națională și bibliotecile raionale din Basarabia, a patronat numeroase activități culturale. A fost vicepreședinte al Asociației Revoluționarilor fără Privilegiu, Președinte al Academiei Europene a Balcanilor (din 2017).

De-a lungul carierei sale a fost menționat cu mai multe titluri onorifice și distincții: „Meritul Academic” acordat de Academia Română (2012); Doctor Honoris Causa a Universității Ovidius din Constanța (2012); Premiul Academiei Române „Aristizza Romanescu” pentru rolul „Macbeth” (2013); Doctor Honoris Causa al Universității de Arte Audiovizuale ESRA din Skopje (2016); Titlul de Ambasador Cultural Shakespeare, în România, cu ocazia „Shakespeare Lives 2016”, acordat de British Council Romania (2016); Premiul pentru întreaga activitate la Festivalul Internațional de Teatru „Actor al Europei”, Prespa, Macedonia (2016); Ordinul Soarelui Răsare, cel mai important ordin japonez destinat cetățenilor străini, acordat în numele Majestății Sale Împăratul Japoniei (2017); Ordinul Național

Steaua României în grad de Cavaler (2017); Premiul de Excelență la Gala Radio România Cultural (2017); Cetățean de onoare al Bucureștiului (2017); Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (2018).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 92-93; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 127-128.

Bibliografie:

Iancu, Napoleon Toma. Caramitru Ion // Iancu, Napoleon Toma. Dicționarul actorilor de film / Napoleon Toma Iancu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 69-70.

Râpeanu, Bujor T. Caramitru Ion // Râpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Râpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 100-101.

Țarălungă, Ecaterina. Caramitru Ion // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 154.

Natalia-Maria Șveț

Igor ISAC
1957

Pictor, scriitor, cineast, stabilit în România.

Pseudonim literar (Olișcănescu).

S-a născut la 10 martie 1957 în satul Olișcani, raionul Rezina (azi raionul Șoldănești).

După absolvirea a 8 clase a școlii medii din satul natal (1964-1972) și-a continuat studiile la Școala de Arte Plastice „I. E. Repin” din Chișinău (1972-1976) (astăzi Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Pământădea-lă”) și la Universitatea de Arte din Tallinn (Estonia), Secția pictură (1984-1990).

În perioada 2000-2017 a efectuat mai multe călătorii de studii și documentare în Belgia, Franța, Rusia, Italia, Grecia, Suedia, Olanda.

Și-a început activitatea profesională în anul 1972, în calitate de profesor de pictură și desen în satul Țarăclia, raionul Căușeni.

Debutează literar la Chișinău, în paginile săptămânalului „Literatura și arta”, în 1983 cu o cronică la spectacolul „Hamlet”, reprezentație a unui teatru din Moscova.

Debutează în cinematografie cu filmul artistic de metraj mediu „Atmosferă încărcată”, cu un scenariu după nvela omonimă a lui Ion Luca Caragiale (Moldova-Film,

Chișinău, 1989), pentru care în 1991 a primit Premiul pentru regie al Asociației Profesioniștilor de Televiziune din România. A regizat filmul „Luceafărul” (1977), un lungmetraj realizat în condiții modeste, pe peliculă îngustă, dar care s-a bucurat de un neașteptat de mare succes, au scris despre el cronicile pozitive Nicolae Dabija, Ana-Maria Plămădeală ș.a.

Din 2000 s-a stabilit cu traiul în România, la Oravița, apoi la București.

Debutază editorial în 2005, în volumul colectiv „Ipostaze” (Editura Tipoart, Oravița), apoi, împreună cu prozatorul Mihai Moldovan și poetul Doru Ilana, editează două jurnale: „De trei ori vara” (Editura Mirador, 2004) și „De trei ori Oravița” (Editura Eubecia, 2009).

Semnează volumele „Cartea așteptării” (Editura Eikon, 2011), pentru care i s-a acordat, în 2012, Premiul pentru debut la Salonul Internațional de Carte din Chișinău și „În umbra destinului” (Editura Eikon, 2015). Pe parcursul anilor, colaborează cu publicațiile periodice: „România literară”, „Confluente”, „Timpul” din Chișinău ș.a.

În perioada 2003-2017 a activat, în calitate de pictor și referent cultural la Casa de Cultură din Oravița, precum și la redacția revistei „Confluente”, în calitate de grafician și autor de texte, fiind între anii 1995-1998 director artistic al acesteia. În prezent este liber profesionist.

Semnează zeci de picturi, dintre care: „Amintire” (2010), „Așteptarea” (2011), În umbra destinului (2011), „Îngerul meu păzi-

tor”, „Izvorul” (2012), „În oglinda timpului” (2012), „Melancolie” (2012, 2015), „Poveste de dragoste” (2012), „Regasire” (2012), „Umbră luminată” (2012, 2013), „Mântuire” (2014), „Sfânta treime” (2016), Iubirea (2016), „Cină-Centru-Cer” (2017), „Cina de pe urmă” (2017), „Mâna și pasărea” (2005), „Întoarcerea lui Ulise” (2006), „Bruxelles mon amour” (2007), „La poarta cerului” (2015), „În labirint” (2017) etc.

Între 1993-1995 expune expoziția-retrospectivă „În cautarea identității”: la Lugoj, Galeria de Artă Pro Domo din Caransebeș; Muzeul Regimentului de Graniță-Resița; Galeria de Artă ClioCluj; Muzeul de Artă-Timișoara; Muzeul Banatului-Baia Mare; Colonia Pictorilor-Oradea; Muzeul Țării Crișurilor Zalău; Galeria de Arte-Bistrița și la Muzeul de Istorie. Organizează expoziții personale: „Peisaj transilvan”, Baia Mare, Galeria de Artă al UAP, Cluj, Sala Bibliotecii Institutului de Lingvistică, Oradea, Casa Armatei (1996); „Icoane și flori”, Casa de Cultură, Oravița (1997); „Așteptarea”, Palatul Parlamentului, Sala Constantin Brâncuși, București (1999); „Întoarcerea la fire”, Muzeul Agriculturii, Slobozia, și Muzeul Dunării de Jos, Călărași (2000); „Mâna și pasărea”, pictură, Casa de Cultură, Oravița (2005); „Bruxelles mon amour”, colaje, Casa de Cultură Belgo-Română Arthis, Bruxelles (2007); „Întoarcerea lui Ulise”, colaje, Casa de Cultură, Oravița (2008); „În umbra destinului”, Mu-

zeul de Artă din Timișoara (2012), Muzeul de Artă din Arad și Centrul Cultural German, Reșița (2016) ș.a.

A valorificat creația eminesciană în compoziții tematice inspirate, expuse în cadrul expozițiilor personale de pictură: „Dor de Eminescu” (1994) expusă la Muzeul de Istorie din Bistrița, Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, Galeria Clio Arad, Galeria Pro-Domo din Lugoj, Galeria Agora din Reșița; „Eminescu răstignit” (2005) expusă la Muzeul Național de Artă al Moldovei, Chișinău.

De asemenea, participă la expozițiile de grup „Salioanele Moldovei”, Salioanele de primăvară și toamnă ale Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2005), Bienala Internațională de pictură din Chișinău etc. Lucrările sale au intrat în colecțiile publice ale Muzeului Național de Artă al Moldovei, muzeelor de artă din Cluj, Baia Mare, Zalău, Oradea, Slobozia, precum și în Colecția Parlamentului din România. Deține lucrări în colecții particulare din țară și din străinătate.

Timp de peste două decenii, a restaurat o serie de biserici din România, precum și din Republica Moldova, precum Biserica „Trei Ierarhi” din satul Peresecina (1990), Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Budești (1992). De asemenea, în 2012, la Olișcani, a pictat Biserica „Sf. Ierarh Nicolae” ș.a.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România (1998); membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici Profes-

ioniști în cadrul UNESCO (2005); membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2005); membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Timișoara (2016). În prezent este liber profesionist.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 130-131.

Bibliografie selectivă:

Isac, Igor. Cartea așteptării / Igor Isac. – Cluj-Napoca : Eikon, 2011. – 257 p.

****Isac, Igor.** În umbra destinului / Igor Isac. – Cluj-Napoca : Eikon, 2015. – 192 p.

****Isac, Igor.** „În umbra destinului” : Album : [Proiect cultural realizat cu sprijinul Primăriei or. Otopeni și Centrului Cultural „Ion Manu”]. – [S. l. : s. n.]. – 24 p.

Isac, Igor. Urletul lupilor „inocenți” : [despre expoziția personală a pictoriței Gabriela Culic] / Igor Isac // România literară. – 2021. – Nr 4/5. – (Meridiane) ; [Resursă electronică]. – URL: <https://romanaliterara.com/author/igor-isac/> (accesat: 28.10.2021).

****Olișcănescu, Isac** [Isac, Igor]. Despre sinuciderea ratată a lui Cioran : [cu referire la romanul „Ultima amantă a lui Cioran” de C. Cheianu] / Isac, Olișcănescu // Timpul din România. – 2021. – Nr 5. – P. 8. – (Cronică literară).

Colesnic Iurie. Isac Igor // Colegiul Republican „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 124.

Expoziție de pictură Igor Isac [Resursă electronică] // <https://www.youtube.com/watch?v=psOu6J2lYgl> (accesat: 28.10.2021).

****Isac Igor** // Ungureanu, Cornel. Literatura Banatului : Istorie, personalități, contexte / Cornel Ungureanu. – Timișoara : Brumar, 2016.

Isac Igor [Resursă electronică] // <https://www.uniuneascrititorilortm.>

ro/content/isac-igor (accesat: 28.10.2021).

Ungureanu, Horia. Rătăcitorul și umbra sa [Resursă electronică] : [Isac Igor] // http://www.uniuneascrititorilorarad.ro/ARCA/2016/10-11-12_2016/36_lecturi_ungureanu_10-11-12_16.html (accesat: 28.10.2021).

Weimer, Adriana. Igor Isac – dublă lansare de carte & vernisaj de pictură [Resursă electronică video] / Adriana Weimer // <https://www.youtube.com/watch?v=vSCq2FFHbSU> (accesat: 28.10.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Sava PÂSLARU
1937-1998

Medic traumatolog-ortoped, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific și inventator. Specialist cu o profundă pregătire în patologii septice ale aparatului locomotor, în tuberculoza osteoarticulară și vertebrologie.

S-a născut la 11 martie 1937, la Crișcăuți, Soroca. A decedat la 2 iunie 1998, la Chișinău.

A absolvit Școala medie din satul Visoca, Soroca (1954). Și-a urmat studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1954-1960). În 1971, susține teza de doctor în științe medi-

cale cu tema „Tratamentul chirurgical al tuberculozei osteoarticulare”, iar în anul 1990 pe cea de doctor habilitat cu tema „Пластика дефектов кожи стопы и голени круглым кожным стеблем”. După absolvire a fost repartizat în calitate de ftiziatru la spitalul din Hadji-Abdul, Vulcănești, iar în 1964, a fost numit medic-șef al Spitalului de Tuberculoză din orașul Suvorov; actualmente Ștefan-Vodă. A deținut funcția de șef al Secției de chirurgie a Spitalului de Tuberculoză Osteoarticulară „Сепреевка” (din 1967), iar în 1970, este numit medic-șef adjunct al direcției sanatoriale „Сепреевка”.

În 1972, debutează în activitatea didactică în calitate de asistent la Catedra traumatologie, ortopedie și chirurgie de campanie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” și la Spitalul de Traumatologie și Ortopedie până în 1998.

Din 1960, se implică în diagnosticarea și tratamentul tuberculozei osteoarticulare. Pe parcursul activității sale acordă prioritate studierii și perfecționării diagnosticului și tratamentului complicațiilor septice ale traumatismelor aparatului locomotor, defectelor osoase și tegumentare.

În ultimii 5-6 ani de activitate, profesorul cu mare succes și creativitate se ocupa de patologii coloanei vertebrale, prioritar în elaborarea noilor endocorectori ai diformităților scoliotice.

Sub egida profesorului Sava Pâslaru au fost introduse noi metode de trata-

ment.

A publicat peste 60 de lucrări științifice. Este autorul a 10 brevete de invenție.

Bibliografie selectivă:

Пысларь, Савва И. Пластика дефектов кожи стопы и голени круглым кожным стеблем : (Клинико-эксперим. исслед.): дис. доктора медицинских наук / Савва И. Пысларь. – Киев : [S. n.], 1989. – 280 с. : ил.

**Спицедержатель компрессионно-дистракционного аппарата / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, П. В. Раку [et al.]. – Кишинев : [S. n.], 1984.

**Способ пластики дефекта мягких тканей пяточной и подошвенной области стопы / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, А. П. Крылов [et al.]. – Кишинев : [S. n.], 1982.

**Устройство для коррекции костных фрагментов и наружного остеосин-таза / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, П. В. Раку [et al.]. – Кишинев : [S. n.], 1984.

Морфологическая характеристика двухслойного кожного стебля / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, А. П. Крылов [et al.] // Врачебное дело. – 1988. – Nr 7. – P. 88-90.

Морфологические аспекты перестройки кожного двухслойного стебля в эксперименте / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, А. Ф. Федотов [et al.] // Здоровоохранение. – 1987. – Nr 5. – P. 28-30.

Наш опыт лечения посттравматических осложнений нижних конечностей / Савва И. Пысларь, Л. Н. Якунин, В. К. Бецишор [et al.] // Всесоюзная научная конференция „Патогенез и лечение изолированных и сочетанных травм”. – Ленинград, 1989. – P. 130-131.

Пластика дефекта кожи подошвенной поверхности стопы / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, А. Ф. Федотов [et al.] // Здоровоохранение. – 1988. – Nr 4. – P. 17-20.

Пысларь, Савва И. Формирование стебля для пластики дефектов кожи голени / Савва И. Пысларь, С. И. Стаматин, И.

V. Тофан // Вестник хирургии. – 1987. – Nr 5. – P.103-104.

Baciu, Gheorghe. Pâslaru Sava // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 132-133.

Natalia-Maria Șveț

Nicolae BILEȚCHI
1937-2021

Critic și istoric literar, profesor universitar, doctor habilitat în filologie.

S-a născut la 12 martie 1937, la Oprișeni, Rădăuți, azi regiunea Cernăuți, Ucraina. A decedat la 30 iulie 2021, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Școala primară și secundară (1944-1951) din comuna Dubovca, azi Oprișeni; școala medie (1951-1954) din comuna Porubnoe, raionul Hliboca; Facultatea de Filologie, Secția germano-romanică a Universității din Cernăuți (1954-1959). Continuă studiile de doctorat la Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki” din Moscova (1964-1967), avându-l în calitate de conducător științific pe Iuri Kojevnicov. A susținut teza de doctor în științe filologice (1968), apoi pe cea de doctor habilitat în științe filologice (1986).

A activat în calitate de profesor de limba și li-

teratura română la Școala secundară din comuna Dubovca, raionul Hliboca (1959-1961). Se stabilește cu traiul la Chișinău (1961). În perioada anilor 1961-1964 deține funcția de cercetător științific inferior la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei. A activat în cadrul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei în calitate de cercetător științific superior, cercetător științific coordonator, cercetător științific principal (1968-2010), consultant științific (din 2010).

Domeniile științifice de activitate ale lui Nicolae Bilețchi au vizat: proza și dramaturgia română; teoria literară; critica și istoria literară.

Concomitent cu activitatea științifică, a desfășurat o vastă activitate pedagogică, ținând cursuri normative și speciale de literatură română contemporană la Catedra de literatură română a Universității de Stat din Moldova și la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

A debutat cu lucrarea „Elemente epic și liric în dramaturgia sovietică moldovenească” (1972).

A publicat peste 380 de studii și articole, inclusiv 2 monografii: „Consemnări critice”; „Considerări și reconsiderări literare”; „Romanul și contemporaneitatea”; „Analize și sinteze critice” etc. Este unul din autorii „Dicționarului general al literaturii române” în 6 vol., editat la București. Pe parcursul activității sale

a colaborat la publicațiile: „Nistru”, „Viața Basarabiei”, „Metaliteratură”, „Sud-Est”, „Literatura și arta”, „Литературная газета” (Moscova), „Детская литература” (Moscova), „Vitcizna” (Kiev) etc. Pe parcursul a douăzeci de ani a fost redactor-șef adjunct la „Revista de lingvistică și știință literară”; actualmente „Philologia” (1986-2006).

A participat activ la numeroase foruri naționale și internaționale cu comunicări științifice cu privire la problemele literaturii române din spațiul basarabean: București, Cernăuți, Iași, Riga, Moscova, Tbilisi.

A fost conducător științific a 3 doctori în științe filologice, Președinte al Consiliului științific pentru susținerea tezelor de doctor și de doctor habilitat la Institutul Studiul artelor al AȘM, membru al Comisiei Naționale pentru Acreditare și Atestare; membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1976); membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1992).

A deținut titlurile: Laureat al Premiului Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (1989). Medalia „Meritul Civic” (1996); Medalia „Dimitrie Cantemir” (2007); Diploma de Merit a CNAA (2012).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2006. – P. 110-111; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 105-106; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 133-134.

Bibliografie selectivă:

Bilețchi, Nicolae. Romanul și contemporaneitatea : Problema constituirii genului românesc / Nicolae Bilețchi ; red.: Aurel Ștefanachi. – Iași : Tipo Moldova, 2015. – 273 p.

Bilețchi, Nicolae. Pasiune și generozitate : [despre Maria Cosniceanu] / Nicolae Bileșchi // Literatura și arta. – 2015. – 5 febr. – P. 7.

Bilețchi, Nicolae. Preocupări de proză : [Ion Ciocanu, 80 de ani de la naștere] / Nicolae Bilețchi // Literatura și arta. – 2020. – 16 ian. – P. 4.

Bilețchi Nicolae // De la Cernăuți la vale : Fișiere bibliogr. / alcăt.: Cataranciu Sergiu [et al.]. – Chișinău : USM, 2014. – P. 42-44.

Bilețchi Nicolae // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 54-55.

Burlacu, Alexandru. Nicolae Bilețchi : fascinația modelelor : [despre Nicolae Bilețchi, 80 de ani de la naștere] / Alexandru Burlacu // Literatura și arta. – 2017. – 9 mar. – P. 4.

Ciocanu, Ion. Cercetător literar și eseist remarcabil : [Nicolae Bilețchi, 80 de ani de la naștere] / Ion Ciocanu // Literatura și arta. – 2017. – 9 mar. – P. 4.

Cosniceanu, Maria. Destin împlinit : [Nicolae Bilețchi, 80 de ani de la naștere] / Maria Cosniceanu, Grigore Cosniceanu // Literatura și arta. – 2017. – 9 mar. – P. 4.

Roibu, Nicolae. La Academia de Științe a Moldovei a fost omagiat criticul literar Nicolae Bilețchi // Roibu, Nicolae. Dreptul la numele tău : (proză și publicistică) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 97-98.

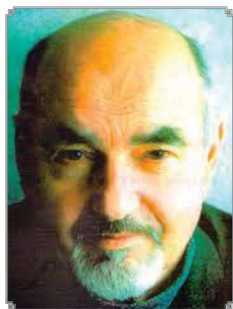
Roșca, Denis. Bilețchi Nicolae // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 63.

Rusnac, Gheorghe. Bilețchi Nicolae / Gheorghe Rusnac // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova : 1946-2001 : Dicț. ist.-biogr. / Gheorghe Rusnac. – Chișinău : USM, 2001. – P. 27.

Tofan, Eugenia. Nicolae Bilețchi a venit în tabăra optzeciștilor / Eugenia Tofan // Gazeta sateilor. – 2017. – 25 mar. – P. 4.

Țărălună, Ecaterina. Bilețchi Nicolae // Țărălună, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălună. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 96.

Natalia-Maria Șveț

Aurel GUȚU
1942

Pictor, grafician de carte, redactor artistic și pedagog.

S-a născut la 12 martie 1942, la Corpaci, raionul Edineț.

A studiat la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău (1960-1967), actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”, și Institutul Unional de Stat de Cinematografie din Moscova (1967-1973), Facultatea de Scenografie, Secția „desen animat”. A susținut teza de licență cu tema „Balade moldovenești”.

A activat în calitate de pedagog la Școala de Arte Plastice „I. E. Repin” din Chișinău (1972-1976); redactor artistic la revistele „Femeia Moldovei”, „Nistru” (1976-1990); pictor-șef la Comitetul de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1990); redactor artistic la revista

„Pomicultura și viticultura Moldovei” și „Grădina” (1991-1992), ulterior redactor la revista pentru copii „Alunelul”.

Este autorul ilustrațiilor la circa 100 de cărți, inclusiv cărți pentru copii. Printre cele mai interesante figurează „Papucel cu felinare”, de Leo Botnaru, „Din tată în fiu” de Vasile Romanciuc, „Izvorul fermecat” de Ludmila Romanciuc, „Un mare calendar pentru tine mic ștrengar” de Claudia Partole, „Bărbații universului” de Ioan Mânăscuță etc. Picturile artistului reunesc cicluri specifice: „Balade”, „Doina”, „Lacul Codrilor albaștri” și portretele unor cunoscuți scriitori moldoveni: Grigore Vieru, Leonida Lari, Gheorghe Vodă, Liviu Damian, Dumitru Matcovschi, Nicolae Vieru, Leo Botnaru, Efim Tarlapan, Vladimir Beșleagă, Nicolae Dabija.

Este considerat unul dintre pionierii filmului de animație din Republica Moldova, fiind coautor al filmelor cu desene animate: „Guguță poștaş” și „Andrieș”.

În grafică și pictură utilizează motivele folclorice, influențate de compozițiile cu figuri ale „micilor olandezi”, reprezentând imaginea umană ca o părticică a universului și, concomitent, ca o parte componentă a realității înconjurătoare. În anul 2007, la Editura „Universul” iese de sub tipar albumul „Este adevărat. Aurel Guțu în rând cu lumea”, cu cele mai valoroase lucrări din palmaresul de creație al pictorului. Printre acestea se numără lucrări-

le: „Acasă”, „Luminița”, „Ecou”, „Fata și coronița”, „Fântâni”, „Paula”, „Caleidoscop” etc.

Publică permanent caricaturi, desene, ilustrații în reviste și ziare din Republica Moldova și Federația Rusă: „Nistru”, „Moldova”, „Chipăruș”, „Noi”, „Комсомольская правда”, „Смена”.

Participă la expoziții republicane și unionale cu pictură și grafică.

Lucrări de pictură și grafică ale lui Aurel Guțu au fost achiziționate de Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova și colecționari particulari din Chișinău, România, Israel, Spania, Canada.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova; membru al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova.

Premiul pentru cea mai bună carte „Izvorul fermecat” de V. Romanciuc (1993). A fost premiat pentru grafica la cartea „Un mare calendar pentru tine, mic ștregar” de Claudia Partole.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 94-95; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 107-108; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 134.

Bibliografie selectivă:

Guțu, Aurel. Sunt Aurel Guțu-Resteu / Aurel Guțu. – Chișinău : Universul, 2015. – 108 p. : il.

Iachim, Ion. Amintirile pițigoilui Zbanț / Ion Iachim ; pict.: Aurel Guțu. – Chișinău : Pontos, 2016. – 132 p. : il.

Plăieșu, Raisa. De la șapte ani încoace : Versuri creștine / Raisa

Plăieșu ; prez. graf.: Viorica Dedic Vlas, Aurel Guțu ; red.: Maria Popa. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 117 p. : il.

Vangheli, Spiridon. Ștregăria / Spiridon Vangheli ; il.: Alexei Colăbneac, Igor Vieru, Aurel Guțu. – Chișinău : Editura pentru copii „Guguță”, 2018. – 120 p. : il.

Guțu, Aurel. Ana lui Manole // Guțu, Aurel. Pictură. Grafică, grafică de carte / Aurel Guțu. – Chișinău : [S. n.], [S. a.]. – P. 10.

Guțu, Aurel. Luceafărul // Guțu, Aurel. Pictură. Grafică, grafică de carte / Aurel Guțu. – Chișinău : [S. n.], [S. a.]. – P. 6.

Anton, Ion. Un veritabil artist : [Aurel Guțu] / Ion Anton // Florile dalbe – 2017. – 16 mar. – P. 3.

Gheorghită, Eugen. Un rege al tabloului : [Aurel Guțu] / Eugen Gheorghită // Literatura și arta. – 2018. – 10 mar. – P. 1.

Moroșanu, Andrei. Albastrul unui cer mai adevărat : [despre plasticianul Aurel Guțu] / Andrei Moroșanu // Literatura și arta. – 2016. – 13 oct. – P. 6.

Moroșanu, Andrei. Conjuncția fericită a stelelor : [creația plasticianului Aurel Guțu] / Andrei Moroșanu // Literatura și arta. – 2017. – 9 mar. – P. 1.

Rusu, Tudor. Creația magică, în care se reflectă, multicolor, copilăria : [creația pictorului Aurel Guțu] / Tudor Rusu // Făclia. – 2018. – 11 mai. – P. 1, 6.

Șchircă, Iuliana. O prezență vie, plină de culoare : [Aurel Guțu] / Iuliana Șchircă // Noi. – 2011. – Nr 1. – P. 6-7.

Natalia-Maria Șveț

Simion VRÂNCEANU
1942

Fagotist și profesor universitar.

S-a născut la 12 martie 1942, la Sireți, Strășeni.

Și-a făcut studiile la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, actualmente Centrul de Excelență în Educația Artistică „Ștefan Neaga”, avându-l ca profesor de fagot pe Victor Matura (1958-1962); Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1962-1970), în clasa de fagot a lui Grigori Șramko și istoria muzicii cu Iulia Țibulschi, Aleksandr Abramovici, Boris Kotlearov, clasa de armonie cu Alexandra Bleherman.

Activează în calitate de fagotist în Orchestra Teatrului de Operă și Balet din Chișinău (1960-1966); interpret de fagot (din 1966), în Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din Chișinău. Din 1967, este profesor de fagot la Conservatorul „Gavriil Musicescu”; actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

Pe parcursul activității sale a colaborat cu numeroși artiști și dirijori pre-

cum: N. Sunțova, Dumitru Goia, Alexandru Samoilă, I. Șimonov, I. Alterman, L. Antonov, N. Ciobanu, V. Ureche, M. Narajima etc.

A înregistrat la Radio Chișinău creații de A. Vivaldi, W. A. Mozart, B. Marcello, S. Lungul, V. Rotaru, V. Poileakov etc.

Pentru activitatea sa a fost distins cu titlul onorific Om Emerit al Republicii Moldova (1974).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 107.

Bibliografie:

Buzilă, Serafim. Vrânceanu Simion // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 470.

Natalia-Maria Șveț

Dumitru DOBRESCU 1927-2020

Medic, farmacolog, farmacist, practicant alopatic și homeopat, profesor de farmacologie, doctor în științe medicale.

S-a născut la 12 martie 1927, la București. A decedat la 13 decembrie 2020, la București.

A absolvit Facultatea de Farmacie (1949) și Facultatea de Medicină (1958) a Universității din București.

În 1965, a susținut teza de doctor în științe medicale. A făcut cursuri de perfecționare în farmacologie la Praga și Bratislava (1963); specializarea în farmacologie la Bruxelles (1965-1966); instruirea în farmacologie în cadrul unui program de fellowship la Washington (1973). Rezidențiat la Spitalul Brâncovenesc și la Spitalul de Urgență din București (1947-1949).

A deținut funcția de farmacist, apoi șef al Laboratorului clinic (1950-1951), la Spitalul Militar din Brașov; asistent universitar (1955-1963); conferențiar (1963-1967) la Catedra de farmacologie, Facultatea de Medicină a Universității din București, profesor asociat (1967-1973); profesor la Catedra de farmacologie a Facultății de Farmacie a Universității din București (1973-1997).

A fost medic primar și medic homeopat (1961-1981); farmacolog clinician, la spitalele: Colțea, Brâncovenesc și al Constructorilor din București (1959-1992); decan al Facultății de Farmacie din București (1972-1981, 1990); directorul Institutului pentru Controlul de Stat al Medicamentelor și Cercetării Farmaceutice (1990-1993; 1997-1998); membru, vicepreședinte (1968-1977) și președinte (1977-1993; 1997-1998) al Comisiei pentru Medicamente a Ministerului Sănătății din România, transformată ulterior în Agenția Medicamentului.

Cofondator al Centrului Național de Farmacovigilență (1973) și șeful ac-

tivităților desfășurate în domeniu. Redactor-șef al publicației „Farmacovigilența”. Reprezentantul României în cadrul UN Commission on Narcotic Drugs (1973-1978); fondatorul primului comitet de etică în domeniul cercetării biomedicale din România, sub auspiciile Academiei de Științe Medicale (1992); fondatorul și șeful primului Serviciu Clinic de Farmacologie din România (1981-1992); autorul Proiectului de Ordonanță Guvernamentală și inițiatorul structurii organizaționale și a principiilor Agenției Naționale a Medicamentului (1989).

Autorul unor concepte originale, precum farmacotoxicologia (1977), farmacoepidemiologia (1981) și farmacologia ecologică (1993); autorul Metodologiei de introducere a unor medicamente noi în terapeutică (1979) și al Ghidului de autorizare, înregistrare și supraveghere a medicamentelor (1991), ambele aprobate ca documente normative de către Ministerul Sănătății din România.

Activitatea sa științifică prodigioasă, de anvergură internațională, s-a concretizat în peste 220 de lucrări științifice, publicate în România și în publicații internaționale importante: „Farmacoterapie” (1981); „Farmacoterapie practică” (1989, în 2 vol.); „Gerontofarmacologie” (1995); „Întoarcerea la natură: Analogia organism uman-organism social” (2010); „Farmacologie homeopată” (2014); „Fitoterapie” (2015); „Memo-med” (2019) etc.

Este descoperitorul a 25 de medicamente originale, deținătorul a 12 patente de invenții.

Autor a 46 de cărți având ca temă medicamentul, autor unic a 10 dintre ele, considerate premiere internaționale. Autorul primei cărți din lume despre farmacologia homeopată și fondatorul unei noi științe medicale cu acest nume.

Deschizător de drumuri, creator de școală și de instituții în domeniul farmacologiei. A fost timp de 30 de ani expert pentru medicamente al Organizației Mondiale a Sănătății, contribuind la redactarea a numeroase documente în domeniu, inclusiv toate edițiile listei medicamentelor esențiale.

Ca expert al OMS și, adesea, ca reprezentant oficial al Ministerului Sănătății din România a participat activ la numeroase manifestări internaționale privind medicamentul.

A fost vicepreședinte al Uniunii Societății Medicale de Științe (1973-1987); vicepreședinte și președinte (1973-1999) al Societății de Farmacie; președintele edițiilor a IX-a, a X-a, a XI-a a Congresului Național de Farmacie; al Comisiei superioare de diplome și al Comisiei superioare de validare a Ministerului Educației (1981-1998), membru al Academiei Regale de Farmacie din Spania (1987); al Societății Europene de Farmacie Clinică (1990); membru titular și vicepreședinte (1991-1995) al Academiei de Științe Medicale; membru corespondent al

Academiei Române (1992). Doctor Honoris Causa al Universității de Medicină și Farmacie din Iași (1994) și din Cluj-Napoca (1997), membru al Academiei Naționale de Farmacie din Franța (1998).

De-a lungul carierei sale a fost menționat cu mai multe titluri onorifice și distincții: Premiul Academiei Române (1981); „Omul anului 2002”, oferit de Institutul American pentru Biografie; Ordinul „Steaua României”, în grad de Cavaler (2002).

Bibliografie selectivă:

Dobrescu, Dumitru. Farmacologie homeopată : ecologica : În 2 vol. / Dumitru Dobrescu. – București : Editura universitară.

Vol. 1 : Farmacologie generală. – 2011. – 376 p.

Vol. 2 : Aparatul respirator. – 2014. – 408 p.

Dobrescu, Dumitru. Farmacoterapie / Dumitru Dobrescu. – București : Editura medicală, 1981. – 1053 p.

Dobrescu, Dumitru. Farmacoterapie practică : În 2 vol. / Dumitru Dobrescu. – București : Editura medicală, 1989.

Vol. 1. – 1989. – 528 p.

Vol. 2. – 1989. – 530 p.

Dobrescu, Dumitru. Fitoterapie: Plantele izvor de sănătate / Dumitru Dobrescu. – București : Editura universitară, 2015. – 297 p.

Dobrescu, Dumitru. Gerontofarmacologie / Dumitru Dobrescu. – București : Mondan, 1995. – 372 p.

Dobrescu, Dumitru. Întoarcerea la natură : Analogia organism uman-organism social. – București : Editura universitară, 2010. – 248 p.

Dobrescu, Dumitru. Memo-Med : Memorator de farmacologie și ghid farmacoterapic / Dumitru Dobrescu. – București : Editura universitară, 2019.

Vol. 1 : Memorator de farmacologie alopată. – 2019. – 1152 p.

Vol. 2 : Ghid farmacoterapic alo-

pat și homeopat. – 2019. – 344 p.

Dobrescu Dumitru // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 261-262.

Rusu, Dorina. Dobrescu Dumitru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 261.

Țarălungă, Ecaterina. Dobrescu Dumitru // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 267.

Natalia-Maria Șveț

**Valentina
CHITOROAGĂ
1952**

Reputat specialist în biblioteconomie și bibliografie, manager, formator, în cadrul Camerei Naționale a Cărții a Republicii Moldova (CNCRM).

S-a născut al 13 martie 1952, în satul Hârcești, raionul Ungheni. Studiile obținute au un parcurs general: școala de cultură generală din satul natal, Universitatea de Stat din Moldova, specialitatea Biblioteconomie și Bibliografie.

Activitatea profesională este nemijlocit legată de Camera Națională a Cărții a Republicii Moldova (CNCRM), fiind angajată

aici din anii studenției și demonstrând o excepțională carieră profesională în ascensiune: bibliograf (din anul 1972), șef serviciu (din anul 1976), director (din anul 1994), director general (cu anul 1997). În calitate de director general (anii 1994-2019) a contribuit substanțial la poziționarea strategică a instituției în plan național și internațional. Eforturile managerului superior au fost materializate în diversificarea și personalizarea, dar și eficientizarea serviciilor/produselor oferite comunității de Camera Națională a Cărții ca Centru de Statistică a producției editoriale naționale, Arhivă a Depozitului Legal, Agenție Bibliografică, Agenție Națională ISBN, ISSN, ISMN etc. Grație implicațiilor managerului superior, Camera Națională a Cărții a devenit o prezență activă în context internațional, asigurând integrarea producției editoriale naționale în circuitele mondiale informaționale ISBN, ISSN, ISMN. Instituția întreține relații de colaborare productive cu organismele internaționale de profil, precum și cu cele naționale.

Valentina Chitoroagă este expert național în utilizarea Clasificării Zecimale Universale, descrierea bibliografică a documentelor, aplicarea standardelor internaționale la acest capitol. Publicațiile bibliografice, editate sub îngrijirea expertului („Bibliografia Națională a Moldovei”, corpusul bibliografic „Cărțile Moldovei”, „Seriale” și alte-

le), sunt modele de urmat pentru instituțiile info-documentare, care realizează cercetarea bibliografică, activități de bibliografiere.

Începând cu anul 2019, activitatea profesională a Valentinei Chitoroagă este nemijlocit legată de formarea profesională continuă, contribuind la dezvoltarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor și altor categorii de persoane interesate.

Profesionist de excepție, Valentina Chitoroagă a contribuit substanțial la eficientizarea activității organismelor de dirijare profesională, în calitate de membru sau președinte de comisie, diriguitor al grupurilor de lucru: Consiliul Biblioteconomic Național, Comitetul Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”. Este un sprijinitor și adept al afilierii profesionale, aderând la Asociația Bibliotecarilor de la constituirea acesteia (anul 1991) și deținând pe parcurs statutul de membru, președinte de comisie.

A participat la diverse reuniuni științifice profesionale de nivel național și internațional, contribuind la promovarea imaginii instituției și a țării, stabilirea relațiilor de parteneriat, inițierea și implementarea proiectelor (Anul Bibliologic, Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci, conferințe internaționale ISBN, ISSN și altele).

Fiind un cercetător înăscut, Valentina Chitoroagă a pus la dispoziția comunită-

ții științifice și profesionale publicații de valoare, în formă de articole în reviste științifice și culegeri (revista „Magazin bibliologic”, „Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării” și altele), bibliografii și biobibliografii, suporturi educaționale, lucrări metodologice etc. Deschiderea cercetătorului pentru asigurarea accesului la publicații, valorificarea acestora, este demonstrată prin integrarea lucrărilor pe platforme de acces deschis, deținerea identicatorului standard de autor ORCID (Open Researcher and Contributor ID), ce permite legături automate între cercetător și activitatea acestuia.

În semn de recunoștință și apreciere a meritelor profesionale V. Chitoroagă a fost distinsă cu Medalia „Mihai Eminescu” (anul 2000), diploma Guvernului Republicii Moldova de gradul întâi (2012), diploma de merit a Ministerului Culturii (2012), a Ministerului Educației (2013), diplome de grațitudine ale asociațiilor profesionale (ABRM).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 136-138.

Bibliografie selectivă:

Bibliografia Națională a Moldovei = National Bibliography of Moldova / autori: Valentina Chitoroagă, Renata Cozonac, Efimia Macrinici [et al.] ; redactor responsabil, coordonator: Valentina Chitoroagă ; Camera Națională a Cărții din Republica Moldova. – Chișinău, 2016-2021. – ISSN 1857-0550. – E-ISSN 1857-3266. – ISBN 978-9975-9730-3-8 ; Idem: [Resursă electronică]. – Chișinău,

2016-2021 – . – ISSN 1857-0550 (Print) – ISSN 1857-3266 (CD). – ISBN 978-9975-9730-3-8. – 1 disc optic (CD-ROM). – Cerințe de sistem: Windows 98/2000/XP, 64 Mb hard, Adobe Reader.

Bibliografia Națională a Moldovei. Seriale = National Bibliography of Moldova. Serials, 2009, 2010 / alcăt.: Valentina Chitoroagă [et al.]; red. resp., coord.: Valentina Chitoroagă. – Chișinău, 2016-2017. – 124 p. – (Bibliografia Națională a Moldovei). – ISSN 1857-0577. – ISBN 978-9975-49-028-3. – ISBN 978-9975-49-211-9 ISBN 978-9975-49-242-0 (Print). – ISBN 978-9975-49-244-7 (PDF).

Clasificarea Zecimală Universală : Tabele prescurtate / ed. îngrijită și adapt.: Valentina Chitoroagă. – Chișinău : Camera Națională a Cărții, 2017. – 189, [1] p. – ISBN 978-9975-49-245-4.

Metodologie de aplicare a GOST-ului 7.1-2003 „Библиографическая запись. Библиографическое описание : Общие требования и правила составления = Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică” : Cerințe și reguli generale de alcătuire” / Valentina Chitoroagă (coord.), Silvia Hăbășescu (contribuții). – Chișinău, 2016. – 152 p. – ISBN 978-9975-49-153-2.

Publicațiile Moldovei : Culegere de informații statistice = Moldova's Publications : Issue of statistic information, 1991-1995 / Camera Naț. a Cărții din Rep. Moldova ; autori-alcătuitori: Valentina Chitoroagă, Valentina Rău, Renata Cozonac ; red. resp. și coord. pref.: Valentina Chitoroagă ; pref. de Valentina Chitoroagă. – Chișinău : CNCRM, 2017. – 31 p. – ISBN 978-9975-49-250-8. – ISBN 978-9975-49-251-5 (Print). – ISBN 978-9975-49-252-2 (PDF).

Publicațiile Moldovei = Moldova's Publications : Analiza și interpretarea datelor statistice, 1996-2000 / autori: Renata Cozonac, Valentina Chitoroagă, Valentina Rău, Margareta Diaconu ; red. resp., pref.: Valentina Chitoroagă. – Chișinău : CNCRM, 2020. – 32 p. – ISSN 1857-2499. – E-ISSN 2537-6357. – ISBN 978-9975-49-250-8. – ISBN 978-9975-49-374-1 (Print). – ISBN 978-9975-49-375-8 (PDF). – DOI 10.5281/zenodo.3701354.

Revista Camerei Naționale a Cărții = National Book Chamber's

Journal : publicație științifico-practică / redactor șef: Renata Cozonac ; colegiul de redacție: Valentina Chitoroagă (redactor responsabil) [et al.]. – 2012 – . – Chișinău, 2014-2019. – Are și ediție online (www.bookchamber.md/publicatii/revista-cncrm). – ISSN 1857-4750. – E-ISSN 2587-3962. – DOI 10.5281/zenodo.3980707.

Strategia de dezvoltare a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova, 2021-2024 / Renata Cozonac, Valentina Chitoroagă, Ludmila Corghenci, Ecaterina Rudakov ; consultant: Gheorghe Prini. – Chișinău : CNCRM, 2020. – 31 p. – ISBN 978-9975-49-481-6. – ISBN 978-9975-49-482-3. – ISBN 978-9975-49-483-0 (PDF). – DOI 10.5281/zenodo.4584597.

Utilizarea CZU în formarea structurii Bibliografiei Naționale a Moldovei : Ghid metodologic-practic / Camera Națională a Cărții din Republica Moldova ; elaborat: Valentina Chitoroagă, Renata Cozonac. – Ed. a 2-a, rev. și modificată. – Chișinău : CNCRM, 2019. – 64, [1] p. – ISBN 978-9975-49-351-2.

Chitoroagă, Valentina. Instrumente în sprijinul activității bibliotecilor / Valentina Chitoroagă. – DOI 10.5281/zenodo.3980422 // Revista Camerei Naționale a Cărții = National Book Chamber's Journal. – 2014/2015, Nr 1/2 (3/4) – 2018/2019, Nr 1/2 (7/8). – P. 85-88 : tab. – Referințe bibliogr.: p. 88 (4 tit.). – ISSN 1857-4750. – E-ISSN 2587-3962 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: www.bookchamber.md/publicatii/revista-cncrm/.

Chitoroagă, Valentina. O nouă zonă în descrierea bibliografică – zona formei conținutului și a tipului de suport / Valentina Chitoroagă. – DOI 10.5281/zenodo.3980357 // Revista Camerei Naționale a Cărții = National Book Chamber's Journal. – 2014/2015, Nr 1/2 (3/4) – 2018/2019, Nr 1/2 (7/8). – P. 63-66. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr.: p. 66 (3 tit.). – ISSN 1857-4750. – E-ISSN 2587-3962 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: www.bookchamber.md/publicatii/revista-cncrm/.

Chitoroagă, Valentina. Producția editorială în anul 2016 în Republica Moldova : indicatori statistici și logistici / Valentina Chitoroagă // Magazin bibliologic. –

2017. – Nr 1/2. – P. 35-42 : fot., tab. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr.: p. 42 (4 tit.). – ISSN 1857-1476.

Chitoroagă, Valentina. Studiu privind direcțiile strategice ale Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova, 2019-2025 / Valentina Chitoroagă. – DOI 10.5281/zenodo.3979444 // Revista Camerei Naționale a Cărții = National Book Chamber's Journal. – 2014/2015, Nr 1/2 (3/4) – 2018/2019, Nr 1/2 (7/8). – P. 57-60. – Referințe bibliogr.: p. 60 (4 tit.). – ISSN 1857-4750 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: www.bookchamber.md/publicatii/revista-cncrm/. – E-ISSN 2587-3962.

Chitoroagă, Valentina. Zona 9 – o nouă zonă în descrierea bibliografică / Valentina Chitoroagă // Magazin bibliologic. – 2017. – Nr 3/4. – P. 86-90 : fot. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr.: p. 90 (4 tit.). – ISSN 1857-1476.

Cozonac, Renata. Camera Națională a Cărții din Republica Moldova reflectată în măsurători și indicatori de performanță în anii 2014-2019 / Renata Cozonac, Valentina Chitoroagă // Revista Camerei Naționale a Cărții = National Book Chamber's Journal. – 2014/2015, Nr 1/2 (3/4) – 2018/2019, Nr 1/2 (7/8). – P. 18-53 : tab. – Rez.: lb. engl. – ISSN 1857-4750. – E-ISSN 2587-3962 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: www.bookchamber.md/publicatii/revista-cncrm/.

Cozonac, Renata. Camera Națională a Cărții din Republica Moldova – instituție indispensabilă culturii, cercetării, dezvoltării / Renata Cozonac, Valentina Chitoroagă // Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Renata Cozonac [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2020. – P. 22-26. [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1301. – DOI 10.5281/zenodo.3979399

Cozonac, Renata. Cercetarea necesităților de formare profesională continuă a personalului de specialitate a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova : Studiu de caz / Renata Cozonac, Valentina Chitoroagă ; Camera Națională a Cărții din Republica Moldova. – Chișinău : CNCRM,

2021 (Print-Caro SRL). – 31 p. – ISBN 978-9975-49-484-7. – ISBN 978-9975-49-485-4 (PDF). – DOI 10.5281/zenodo.4587995.

Valentina Chitoroagă. Galeria Bibliologilor din Republica Moldova [Resursă electronică] // <http://bibliologibasarabeni.blogspot.md/2017/01/valentina-chitoroaga-1952.html> (accesat: 9.12.2021).

Valentina Chitoroagă – coloana vertebrală a Camerei Naționale a Cărții a Republicii Moldova // Revista Camerei Naționale a Cărții. – 2015-2019. – Nr 1/2. – P. 61-62 : fot.

Ludmila Corghenci

Ana GUȚU
1962

Filolog, doctor în filologie romanică, traducătoare, cercetător științific, profesor universitar și politician.

S-a născut la 13 martie 1962, în satul Alexandru Ioan Cuza, județul Cahul, în familia profesorilor de limbă română și istorie Valentina Petrov-Sârghi și Pavel Petrov.

A absolvit școala medie nr 2 din Cahul, actualmente Liceul Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul (1979); Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat din Moldova, specialitatea limbă și literatură franceză (1984). În perioada 1985-1990, urmează doctoranura la Catedra de filologie franceză. În 1993, susține

teza de doctor în științe filologice, cu tema „Aspectul sistemic și funcțional al antonimelor (în baza operelor literare franceze)”, conducător doctor habilitat, profesor universitar Grigore Cincilei. A realizat specializări, cursuri de perfecționare și schimburi de experiență în mai multe state ale lumii: România, Franța, Israel, SUA, Suedia, Lituania etc.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de lector la Catedra de limbi străine a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol (1984-1985). A fost profesor de limbă franceză la Școala rusă nr. 2 din același oraș (1985-1988); lector la Catedra de limbi străine a Universității Agrare din Chișinău (1988-1991); lector superior la Catedra de limbi moderne aplicate a Academiei de Studii Economice din Moldova (1991-1995). Ulterior și-a desfășurat activitatea didactică și managerială la Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Din 1995, este consecutiv lector superior, conferențiar universitar, șefa Catedrei de limbă și literatură franceză, director al Departamentului limbi străine, vicerector pentru relații internaționale, vicerector pentru studii (2003-2005), prim-vicerector al Universității Libere Internaționale din Moldova (2005-2018). Din 2019, este profesor universitar, conducător de doctorat la Școala Doctorală Lingvistică romano-germanică, literatură universală și comparată a Universității de Stat din Moldova.

Cercetările sale vizează domeniile: lexicologia, traductologia, terminologia, semiotica, hermeneutica, stilistica.

Realizări științifice: elaborarea tipologiei lexicografice a antonimelor limbii franceze și tipologiei modelelor semantico-structurale ale actualizării acestora în textul literar francez (studiu semiotic); elaborarea teoriei puterilor limbii; fondarea sistemului educațional (concepție, planuri didactice, programe analitice) în domeniul formării universitare a traducătorilor-interpreți în Moldova (fondarea specialității respective la ULIM); promovarea noilor tehnologii în predarea/învățarea limbilor străine și pregătirea traducătorilor-interpreți la facultățile filologice; restructurarea managementului ULIM; elaborarea curriculumului național de limbi străine, ciclul gimnazial și liceal; elaborarea curriculumului universitar și sistemului de gestionare a calității procesului educațional la ULIM; promovarea sistemului european al învățământului superior în Republica Moldova, regiune și în spațiul francofon etc.

Cursuri universitare ținute de-a lungul carierei de profesor universitar: Instituții europene și integrare europeană; Limba franceză de afaceri; Exegeza textului; Lexicologia; Bazele traductologiei; Teoria și practica traducerii; Interpretarea de conferințe; Traducerea literară; Traducerea specializată; Filosofia și semiotica traducerii (ULIM); Limba franceză aplicată în ingine-

rie (Universitatea Agrară din Moldova).

Este autoarea a peste 500 de lucrări științifice, pe care le scrie în franceză și română, inclusiv cinci monografii, patru manuale etc.: „Unele probleme de teorie, empirism și didactică a limbilor” (2005); „Exegese et traduction littéraire: Méthode de formation en traduction littéraire (français-roumain, roumain-français) (2005); „Conceptul educațional al Universității Libere Internaționale din Moldova” (2007); „Confusio identitarum” (2011); „Ecrits traductologiques” (2012); „Les pouvoirs de la langue” (2014); „Puterile limbii” (2015); „Eseuri traductologice” (2015); „Manual de management al calității: Standard” (2017); „Complexitatea sistemică și funcțională a terminologiei tehnico-științifice franceze: (Studiu semiotic sincron și diacronic al metalimbajului tehnico-științific francez, domeniul electrotehnicii, electronicii și informaticii, subdomeniul telecomunicațiilor)” (2017) etc.

A fost conducător științific a șase doctori în filologie romanică.

Participă, cu referate și comunicări științifice, la mai multe congrese, simpozioane, conferințe, foruri internaționale de specialitate.

A fost director de ediție al revistei „Intertext” (2008-2017), deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVII-a și a XVIII-a (2009-2014), vice-președinte al Senatului ULIM (2003-2018), președinte al Comitetului de

pilotaj al Consiliului rectorilor instituțiilor francofone din Europa Centrală și Orientală (2008-2011). Vice-președinte al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (2011).

În 2020, a fost numită de Guvernul României în funcția de secretar de stat al Departamentului pentru relația cu Republica Moldova. Mandat încheiat pe 26 februarie 2021.

Membru al Asociației Profesorilor de Limbă Franceză din Republica Moldova (2005); membru al Consiliului de administrare a Institutului Francofon pentru Gestionarea și Administrarea afacerilor (IFAG), Sofia, Bulgaria (2008); membru titular al Consiliului de administrare și Consiliului de asociere ale Agenției Universitare a Francofoniei, (AUF) (2009-2017); membru al Comisiei pentru politică externă și integrare europeană a Parlamentului Republicii Moldova, legislatura a XVII, a XVIII și a XIX (2009-2014); membru onorific pe viață al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (din 2015).

De-a lungul carierei sale a fost menționată cu mai multe titluri onorifice și distincții: Ordinul „Gloria Muncii”, Republica Moldova (2002); Ordinul „Steaua României”, în grad de Mare Cruce, România (2013); Ordinul „Legiunea de Onoare”, Republica Franceză (2014); „Ordinul Republicii”, Republica Moldova (2014); Medalia și titlul de Membru Onorific al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei pe viață,

Strasbourg, Franța (2015).

Bibliografie selectivă:

Guțu, Ana. Complexitatea sistemică și funcțională a terminologiei tehnico-științifice franceze: (Studiu semiotic sincron și diacronic al metalimbajului tehnico-științific francez, domeniul electrotehnicii, electronicii și informaticii, subdomeniul telecomunicațiilor) / Ana Guțu ; red. șt.: Ludmila Hometkovski. – Chișinău : ULIM, 2017. – 148 p.

Guțu, Ana. Confusio identitarum / Ana Guțu ; Université Libre Internationale de Moldavie. – Chișinău : ULIM, 2011. – 150 p.

Guțu, Ana. Discursuri = Discours : Ars oratorica / Ana Guțu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 240 p.

Guțu, Ana. Ecrits traductologiques / Ana Guțu. – Chișinău : ULIM, 2012. – 138 p.

Guțu, Ana. Eseuri traductologice / Ana Guțu ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova ; red.: Zinaida Radu. – Chișinău : ULIM, 2015. – 160 p.

Guțu, Ana. Introduction a la traductologie française : Support didactique à l'intention des étudiants en filière traduction / Ana Guțu ; Université Libre Internationale de Moldavie. – Chișinău : ULIM, 2008. – 335 p.

Guțu, Ana. Les pouvoirs de la langue / Ana Guțu ; Université Libre Internationale de Moldavie. – Chișinău : ULIM, 2014. – 198 p.

Guțu, Ana. Manual de management al calității : Standard 9001 : 2001 / Ana Guțu. – Chișinău : ULIM, 2017. – 58 p.

Guțu, Ana. Puterile limbii / Ana Guțu ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău : ULIM, 2015. – 222 p.

Guțu, Ana. Universitas Europaea : Sapientia et Virtus : ULIM la 20 de ani / Ana Guțu ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău : ULIM, 2012. – 155 p.

Guțu, Ana. Despre particularitățile textelor tehnice / Ana Guțu // Intertext. – 2009. – Nr 3/4. – P. 39-48.

Guțu, Ana. Impactul activităților extracurriculare în dezvoltarea personalității studenților / Ana Guțu //

Materialele conferinței republicane a cadrelor didactice, 1-2 martie 2019. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 170-172.

Guțu, Ana. Împrumuturile în terminologia franceză a tehnologiilor informaționale și internetului / Ana Guțu // Intertext. – 2015. – Nr 1/2 (34). – P. 157-161.

Guțu, Ana. Libertatea, filosofii și politică / Ana Guțu // Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”. – 2018. – Nr 3/4 (19-20). – P. 31-41.

Guțu, Ana. Limbajul documentelor APCE : sinergie între jurlingvistică și politică / Ana Guțu // Intertext. – 2012. – Nr 3/4 (24). – P. 7-11.

Guțu, Ana. Le Pouvoir politique de la langue : Mot - Sens – Discours / Ana Guțu // Intertext. – 2017. – Nr 1/2. – P. 79-93.

Guțu, Ana. Sinonimia – criteriu pertinent al terminologizării / Ana Guțu // Intertext. – 2015. – Nr 3/4 (35-36). – P. 33-39.

Guțu, Ana. Traducerea – activitate universală și universalizată : Rolul traducătorilor în istorie / Ana Guțu // Intertext. – 2014. – Nr 1/2. – P. 43-56.

Guțu Ana // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 613-614.

Guțu Ana // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10 : P. – Chișinău : Draghiștea, 2012. – P. 769.

Manoil, Alexandru. Guțu Ana // Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 567-568.

Vicol, Dragoș. Ana Guțu : univers ideatic polivalent / Dragoș Vicol // Femeia, un argument al libertății. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 71-75.

Natalia-Maria Șveț

Larisa ȘAVGA
1962

Economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, ex-ministru al educației și tineretului al Republicii Moldova, rector al Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova.

S-a născut la 13 martie 1962 în satul Cioburciu, raionul Slobozia, în familia pedagogilor Afanasie și Maria Șavga.

Și-a făcut studiile la școala medie din satul natal, absolvind în 1979 instituția cu medalie de aur. Își continuă studiile la Facultatea de economie a comerțului și merceologie a Universității de Stat din Moldova, absolvind facultatea cu diplomă cu mențiune (1979-1983). Devine doctorandă la Catedra de economie și organizare a comerțului (1983-1986). În 1987 susține teza de doctor în economie, la Institutul Economiei Naționale „G.V. Plehanov” din Moscova (azi Academia de Studii Economice din Rusia), iar în 1999 susține teza de doctor habilitat în economie la Academia de Studii Economice din Moldova cu titlul „Managementul previzional al necesarului de resurse umane”.

În perioada 1996-1999 studiază la Academia de

Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, specialitatea Relații internaționale, obținând diploma de master. În 1995 obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, în 2000 – de profesor universitar.

Stagieri: formare și certificare în domeniul auditului sistemului de management al calității conform ISO 9000:2008 (AEROQ, București; Moldovastandard 2004-2006); a participat în programul „Învățământul superior în S.U.A. în cadrul „International Leadership Visitor Program”, SUA (2009); programul „Dezvoltarea Managementului Universitar” la Academia de vară, Universitatea Koblenz-Landau, Germania (2014); la seminarul „Specializarea inteligentă și elaborarea strategiei în domeniul în țările candidate și asociate UE”, Centrul Comun de Cercetare (JRC) din Seville al Comisiei Europene, Spania (2017); programul de formare continuă „Managementul proiectelor, accesarea și gestionarea fondurilor UE”, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România (2018); programul „Proiectarea cursurilor LLL în cadrul universității” la Școala de vară, Universitatea din Krems, Austria (2021) ș.a.

Își începe activitatea profesională în calitate de laborant la Catedra de merceologie a Universității de Stat din Moldova (1983). Ulterior activează în cadrul Institutului Unional de Cercetări Științifice în Domeniul Studierii Cererii Populației

și Conjuncturii Comerțului (filiala din Moldova), colaborator științific inferior, colaborator științific superior (1986-1992). Continuă la Colegiul Cooperatist din Moldova, deținând funcția de șef al secției studii, director adjunct cu activitate științifică și metodică-științifică, șef al Centrului didactic-științific (1992-1993). În 1993 este angajată la Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova (UCCM), ocupând postul de prorector cu activitate științifică și formare continuă, șef al Centrului didactic-științific al universității, ulterior prorector cu activitate didactică și metodică (1993-2004). Între anii 2004-2008 exercită funcția de prim-vicepreședinte al Biroului Executiv al Uniunii Centrale a Cooperativelor de Consum din Republica Moldova (Moldcoop), fiind totodată profesor universitar, membru al Senatului și al Consiliului de Administrație al UCCM.

A fost ministru al educației și tineretului al Republicii Moldova (2008-2009). În 2009 revine la UCCM, exercitând funcția de prorector cu activitate didactică și metodică, iar din 2011 este desemnată rector al acestei instituții.

Cursuri predate: management, managementul resurselor umane, activitate comercială, politici comerciale, tehnici de comerț exterior, business și comerț electronic, marketing electronic, metodologii de cercetare în științe economice.

Este conducător/consultant științific al tezelor

de doctorat la specialitatea Economie și management în domeniul de activitate (din 2000). Sub îndrumarea sa au fost susținute trei teze de doctor în economie, alte două sunt în curs de susținere. Referent oficial la circa 20 de teze de doctor/doctor habilitat, membru în Consiliile științifice specializate de susținere a acestor lucrări științifice.

Mobilitate academică internațională: la Universitatea Rovira i Virgili din Tarragona (2015, 2017, 2018); Universitatea din Valencia (2018), Spania ș.a.

S-a implicat activ în activități de cercetare-dezvoltare în calitate de manager al proiectelor instituționale de cercetare (2011-2019) și de organizare a manifestărilor științifice (2012, 2017, 2018); de membru al echipei de cercetare în Programul de Stat „Dezvoltarea mecanismului de formare a economiei circulare în Republica Moldova” (din 2020).

A contribuit la implementarea conceptului de asigurare a calității în învățământul superior în calitate de manager al proiectului „Elaborarea și implementarea sistemului de management al calității în instituțiile de învățământ superior”, finanțat de Fundația Soros-Moldova (2003-2007); participare în proiectul „Asigurarea calității și dezvoltarea programelor de învățământ”, organizat de UNESCO-CEPES (Budapesta, 2002; Londra, București, 2003); la seminarul „Management internațional”, Universitatea Cen-

tral Europeană, Centrul de Resurse Curriculare, Budapesta (2001), programul „Consolidarea capacităților managerilor universitari în domeniul sistemului de management al calității”, Institutul de Standardizare din Moldova (2017). UCCM, sub conducerea Larisei Șavga, prima din țară a implementat și certificat extern Sistemul de Management al Calității în baza ISO 9001:2008 (2009), această experiență a fost ulterior preluată și de alte instituții.

A promovat consecvent cooperarea internațională, fiind coordonator instituțional al proiectelor internaționale axate pe promovarea dimensiunii europene în învățământul superior din Republica Moldova, printre care proiectele ERASMUS+ „Elevating the internationalisation of higher education in Moldova (ELEVATE)” (2017-2019); „Towards European university lifelong learning model in Moldova (COMPASS)” (2019-2021); „Introducing work-based learning in higher education systems of Armenia and Moldova for better employability of graduates” (WBL4JOB) (2020-2023) ș.a.

A desfășurat activități de expertizare a proiectelor de cercetare (2014, 2017, 2019-2021), de evaluare a programelor de formare profesională (2013, 2016, 2020) la solicitarea Ministerului Educației și Cercetării, a Academiei de Științe a Moldovei, a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, a Agenției Naționale pentru Cercetare și

Dezvoltare.

A participat la conferința miniștrilor europeni responsabili de învățământul superior „Bologna Policy Forum”, Leuven, Belgia (2009); reuniunea miniștrilor educației din regiunea Europei de Sud-Est „Building human capital and promoting diversity through dialogue, creativity and innovation”, Oslo, Norvegia (2008); conferința miniștrilor responsabili de tineret „The future of the Council of Europe youth policy: Agenda 2020”, Kiev, Ucraina (2008); sesiunea ordinară anuală a Comitetului Executiv UNICEF, New-York (2008); Asamblăea Regională Europeană a Alianței Cooperatiste Internaționale, Moscova, Rusia (2011); la ședințele Asamblăei Generale a Cooperativelor Europene (CoopsEurope), Istanbul (2010), Paris, Bruxelles (2021); Asamblăea Extraordinară Generale a EuroCoop, București (2019) ș.a.

Este autor și coautor a 13 monografii și circa 100 de articole științifice și lucrări metodico-științifice.

Activitate editorial-redacțională: președinte al consiliului editorial și redactor-șef al „Revistei de Cercetări în Comerț, Management și Dezvoltare Economică”, tipul B (UCCM, din 2014); membru al consiliului editorial al revistelor științifice naționale și internaționale: „Economie și Statistică” (Institutul Național de Cercetări Economice, 2018-2020); „Revista de Management Comparat Internațional” (ASE Bucu-

rești, din 2015); „Economy Transdisciplinary Cognition” (Universitatea „George Bacovia”, Bacău, România, din 2010) ș.a.

Susține parteneriatul cu mediul de afaceri, este membru al Comitetelor de organizare a concursurilor „Marca comercială a anului” (din 2015), „Premiul pentru realizări în domeniul calității produselor și serviciilor”, a expoziției „Fabricat în Moldova” (din 2017); membru al Biroului Executiv Moldcoop (2011-2020), al Biroului Executiv al Camerei de Comerț și Industrie (din 2017); președinte al Comitetului pentru antreprenoriat în servicii al CCI (din 2015), contribuind la perfecționarea cadrului normativ și strategic de dezvoltare a businessului.

Mențiuni și distincții: Insigna „Eminent al cooperăției de consum” a Moldcoop (2002); Diploma de Onoare a Ministerului Economiei (2013); Diploma Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2013); Diploma Consiliului Național de Acreditare și Atestare (2014); Diploma Camerei de Comerț și Industrie din Moldova (2016); Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2018); Diploma Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2018); Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” a Academiei de Științe a Moldovei (2018), Medalia „Pentru merit” a Moldcoop (2018); Ordinul Republicii (2019) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Bazele metodologice ale elaborării, implementării și dezvoltării sistemului informațional integrat de management universitar / Larisa Șavga, S.V. Chernyshenko, Y.I. Vorotnitsky [et. al.]. – Chișinău : Lunie-Prim, 2016. – 352 p.

Concepția sistemului de management al calității în instituțiile de învățământ superior / Larisa Șavga, Tudor Maleca, Gheorghe Țurcanu [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2006. – 312 p.

Dezvoltarea comerțului și a cooperăției de consum în contextul integrării economice a Republicii Moldova în spațiul comunitar european / coord.: Larisa Șavga. – Chișinău : UCCM, 2019 (PIM, Iași). – 376 p.

Diagnosticul situației în comerțul interior și priorități de dezvoltare / coord.: Larisa Șavga. – Chișinău : UCCM, 2012. – 104 p.

Ghid pentru implementarea unui sistem de management al calității în cadrul instituțiilor de învățământ superior / coord.: Marieta Olaru, Larisa Șavga. – Chișinău : Lunie-Prim, 2005. – 165 p.

Șavga, Larisa. Evoluții și orientări strategice de dezvoltare a cooperăției de consum din Republica Moldova / Larisa Șavga. – Chișinău : UCCM, 2018 (PIM, Iași). – 268 p.

Șavga, Larisa. Introducere în e-comerț și e-business / Larisa Șavga, Ghenadie Șavga, Tatiana Surugiu. – Chișinău : UCCM, 2013. – 316 p.

Șavga, Larisa. Managementul previzional al necesarului de resurse umane / Larisa Șavga. – Chișinău : ASEM, 1999. – 330 p.

Șavga, Larisa. Organizarea și tehnologia comerțului / Larisa Șavga, Viorica Sitnicenco. – Chișinău : UCCM, 2016 (PIM, Iași). – 499 p.

Șavga, Larisa. Perfecționarea infrastructurii și eficientizarea funcționării comerțului din cadrul cooperăției de consum / Larisa Șavga, Natalia Șerban. – Chișinău : UCCM, 2011. – 220 p.

**Recent trends and strategic focus of the consumer cooperatives in the Republic of Moldova / Larisa Șavga, Ghenadie Șavga, Tatiana Surugiu // Ge-

nossenschaften im Fokus einer neuen Wirtschaftspolitik : Intern. Conf. on Cooperative Studies, Wien, 2012. – Wien : LIT VERLAG, 2012. – P. 1367-1379.

Șavga, Larisa. Implementarea modelului european de învățare pe tot parcursul vieții în Republica Moldova / Larisa Șavga // Akademos. – 2020. – Nr 1 (56). – P. 122-129.

Șavga, Larisa. Prioritățile politicilor educaționale din Republica Moldova / Larisa Șavga // Univers pedagogic. – 2009. – Nr 1. – P. 3- 8.

****Verboncu, Ion.** Managerial reengineering and efficiency / Verboncu Ion, Larisa Șavga, Cezar-Petre Simion // 32nd IBIMA Conference [Conf. șt. intern. din 15-16 noiembrie 2018]. – Spain : Seville, 2018. – P. 4045-4053.

Ciubucciu, Vlad. Neamul Șavga din Valea Nistrului-de-Jos : Repere istorico-genealogice / Vlad Ciubucciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 65 p. – (Singur în fața strămoșilor).

Cooperația de consum din Republica Moldova: cu oameni, pentru oameni : [cu referire la Larisa Șavga, rector UCCM] / coord.: Larisa Șavga ; red.: Aliona Șindilă ; fot.: Olga Condriuc. – Chișinău : Moldcoop, 2020. – 170 p.

Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova „Excelență și competitivitate prin calitate și cooperare” : [cu referire la Larisa Șavga, rector UCCM] / concept: Larisa Șavga ; red.: Valentina Pâslaru ; Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova. – Chișinău : UCCM, 2018. – 28 p.

Ladaniuc, Victor. Larisa Șavga / Victor Ladaniuc, Vladimir Nicu // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 4. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 81-82.

Raileanu, Anatol. La cota maturității academice : [Larisa Șavga, rector UCCM] / Anatol Raileanu // Univers Pedagogic Pro. – 2013. – 27 iun. – P. 3.

Rectorul Larisa Șavga – personalitate marcantă a învățământului superior / Victoria Trofimov, Vasile Botnariuc, Ion Ețco [et al.] // Literatura și arta. – 2012. – 15 mar. – P. 7.

Elena Barbos-Balinschi

David PRODAN
1902-1992

Istoric, doctor în științe istorice, arhivist, bibliotecar, profesor universitar român.

S-a născut la 13 martie 1902, la Cioara, actualmente Săliște, județul Alba. A decedat la 11 iunie 1992, la Cluj-Napoca.

A urmat liceul la Orăștie, apoi Facultatea de Istorie și Geografie din Cluj (1921-1924). A susținut teza de doctor în științe istorice cu tema „Răscoala lui Horea în comitatul Cluj și Turda” (1938). Odată cu studiile universitare și-a însușit cunoștințe din domeniile: literatura istorică română și maghiară, paleografie, cronologie, heraldică și sigilografie.

A activat în calitate de arhivist la Arhivele Statului din Cluj (1924-1938); arhivar (1938); bibliotecar principal (1938-1941); bibliotecar-șef (1941-1948) la Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Sibiu; profesor de istorie modernă a României la Facultatea de Istorie și Geografie a Universității din Cluj (1948-1962), șef de lucrări la Institutul de Istorie Națională Cluj-Sibiu (1943-1948), paralel a activat ca șef de secție la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj (1948-

1972).

A înscris în istoriografia românească cercetări fundamentale asupra structurii sociale a Transilvaniei medievale, asupra iobăgiei, problemei urbariilor, emigrației românești din Țara Românească și Moldova în Transilvania, dar mai cu seamă asupra ridicării țărănești din 1784-1785 și luptei de emancipare politică a românilor transilvăneni.

Autor și coautor al principalelor sinteze de istoria României și a Transilvaniei. Lucrări monografice de bază pentru știința istorică autohtonă: „Răscoala lui Horia în comitatele Cluj și Turda” (1938); „Versuri contemporane despre Răscoala lui Horia” (1942); „Teoria imigrației românilor din Principatele Române în Transilvania în veacul al XVIII-lea” (1944); „Supplex Libellus Valachorum” (1948, 1967, 1984); „Iobăgia în domeniul Băii de Argeș la 1770” (1948); „Domeniul cetății Șiria la 1525” (1960); „Producția fierului pe domeniul Hunedoarei în sec. XVII” (1960); „Boieri și vecini în Țara Făgărașului în sec. XVI-XVII” (1963); „Judele satului iobăgesc în Transilvania în sec. XVII-XVIII” (1963); „Domeniul Beiușului la 1600” (1964); „Domeniul cetății Ciceu la 1553” (1966); „Iobăgia în Transilvania în sec. XVI” (3 vol., 1967-1968); „Reglementarea urbarială din Banat de la 1780” (1969); „Problema iobăgiei în dieta Transilvaniei în 1790-1791” (1970); „Încă un Supplex Libellus românesc 1804” (1970); „Ur-

băriile Țării Făgărașului” (2 vol., 1970, 1976); „The Uprising of Horea, Cloșca and Crișan 1784” (1983); „Răscoala lui Horia” (2 vol., 1984); „Ultimatumul țărănesc adresat nobilimii” (1984); „Problema iobăgiei în Transilvania 1700-1848” (1989); „Transilvania și iar Transilvania. Considerații istorice” (1992, 1996) etc.

A fost colaborator și membru în comitetul de redacție la „Istoria României” (vol. 3, 1964), președinte de onoare la Centrul de Studii Transilvane din Cluj.

Membriu titular al Academiei Române (1955); membru al Asociației Istoricilor Americani (1985).

În 2018, la Cluj-Napoca a fost inaugurat Muzeul Memorial „Academician David Prodan”.

Bibliografie selectivă:

Prodan, David. Din istoria Transilvaniei : Studii și evocări / David Prodan. – București : Editura Enciclopedică, 1991. – 360 p.

Prodan, David. Memorii / David Prodan ; text îngrijit și adnotat de Aurel Răduțu. – București : Editura Enciclopedică, 1993. – 240 p.

Prodan, David. Problema iobăgiei în Transilvania : 1700-1848 / David Prodan. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1989. – 398 p.

Prodan, David. Supplex Libellus valachorum : Din istoria formării națiunii române / David Prodan. – București : Editura Enciclopedică, 2013. – 620 p. – (Biblioteca de istorie a României).

Prodan, David. Supplex Libellus valachorum, or the Political Struggle of the Romanians in Transylvania during the 18th Century / David Prodan. – Bucharest : Publishing House of the Academy of the RPR, 1971. – 476 p.

Prodan, David. Transilvania și iar Transilvania : Considerații istorice / David Prodan ; îngrijită,

cu o postf. de Aurel Răduțu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – 234 p.

David Prodan : Puterea modelului / coord.: Nicolae Bocșan [et al.]. – Cluj-Napoca : Fundația Culturală Română, 1995. – 294 p.

Bocșan, Nicolae. David Prodan istoric al fenomenului românesc / Nicolae Bocșan // Steaua. – 2002. – Nr 5/6. – P. 49-50.

Edroiu, Nicolae. David Prodan, istoric al Transilvaniei / Nicolae Edroiu // Magazin istoric. – 2002. – Nr 5. – P. 5-9.

Hitchins, Keit. Popasuri clujene cu David Prodan / Keit Hitchins // Magazin istoric. – 2006. – Nr 12. – P. 26-29.

Mureșanu, C. David Prodan / C. Mureșanu // Magazin istoric. – 2008. – Nr 9. – P. 20-21.

Popa, Mircea. David Prodan / Mircea Popa // Figuri universitare clujene. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2002. – P. 115-125.

Prodan David // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa cărții de știință, 2000. – P. 268.

Prodan David // Enciclopedia istoriografiei românești. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 275.

Rusu, Dorina N. Prodan David // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române din Transilvania : Dicționar : 1866-2016 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2016. – P. 686.

Spinei, Victor. Evocare : David Prodan // Spinei, Victor. Proiecții istoriografice = Historiographical Projections / Victor Spinei. – Suceava : Karl A. Romstorfer, 2014. – P. 160-167.

Țarălungă, Ecaterina. Prodan David // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 652.

Natalia-Maria Șveț

Mihai DOLGAN
1942-2008

Compozitor, dirijor, instrumentist, interpret de muzică ușoară, fondatorul formației legendare „Noroc”.

S-a născut la 14 martie 1942, la Vladimirești, Sângerei. A decedat la 16 martie 2008, la Chișinău.

În anii 1959-1962, a studiat la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău.

Carierea muzicală a început-o în 1958, la Casa de Cultură din Sângerei, acompăniind la acordeon, ulterior fiind acordeonist în diferite formații ale Filarmonicii din Chișinău. În anul 1967, a înființat ansamblul instrumental „Noroc”. În 1970, formația „Noroc” a participat la Festivalul Internațional „Lira Bratislavei”, unde a primit premiul „Simpatia publicului” pentru piesa „De ce, de ce”. După acest eveniment, trupa a plecat într-un turneu prin Ucraina și ar fi trebuit să plece într-un turneu în America de Sud, dar a fost desființată fără dreptul de a mai activa în RSSM. După lichidarea formației, membrii ei au cântat în diverse alte colective muzicale din Ucraina și Rusia (1971-1974).

În anii 1970-1971, a fost solist-instrumentist la Filarmonica din Tambov, apoi

din Cerkasî, și din alte orașe din fosta URSS. În anul 1974 organele de partid din RSSM au permis reorganizarea formației cu numele „Contemporanul” în cadrul Filarmonicii de Stat din Chișinău, actualmente Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, denumire sub care formația a activat până în 1985. Din 1985, trupa a revenit la denumirea inițială „Noroc”. Pe parcursul activității, „Noroc”-ul a contribuit la lansarea și afirmarea mai multor interpreți printre care: Iurie Sadovnic, Anatol Neamțu, Ricu Vodă, Anatol Bivol, Gheorghe Țopa etc.

Mihai Dolgan a lansat mai multe piese: „Cântă un artist”, „Chișinăul meu cel mic”, „Basarabia”, „Primăvara”, „Dor, dorule”, „Soare”, „Toamnele” etc. Șlagărul „De ce plâng chitarele” a devenit popular în toată lumea.

Lui Mihai Dolgan i-au fost conferite titlurile onorifice și distincțiile: Artist Emerit din Republica Moldova (1977); Artist al Poporului (1988). A fost distins cu Ordinul Republicii (2001).

La 12 octombrie 2018, în memoria compozitorului și interpretului de muzică ușoară, Mihai Dolgan, a fost inaugurat un scuar la intersecția bd. Ștefan cel Mare și Sfânt cu str. Bulgară din Chișinău.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 97-98; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 108-109; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 138-139.

Bibliografie selectivă:

Dolgan, Mihai. Mihai Dolgan. De ce au plâns chitarele? : [Înregistrare audio] / interpret: Mihai Dolgan. – Chișinău : Arc, 2017. – 2 discuri optice electronice (CD-Rom).

Dolgan Mihai // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 15. – Chișinău : Draghiștea, 2017. – P. 290-291.

Dolgan Mihai // Sângerei : Oameni, istorie, spiritualitate / Anatol Eremia, Vitalie Ciobanu, Alexandru Furtună [et al.]; Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2012. – P. 84.

Poiată, Mihai Ștefan. Filmele unui scriitor și cărțile unui cineast? : [interviu cu Mihai Ștefan Poiată, autorul cărților „ROCK”-u, „NOROC”-ul & NOI” și „Mihai Dolgan. De ce plâng chitarele?”] / a dialogat Larisa Ungureanu // Sud-Est cultural. – 2018. – Nr 2. – P. 68-76.

Poiată, Mihai Ștefan. Mihai Dolgan: ce-a fost nu s-a pierdut / Mihai Ștefan Poiată // Moldova. – 2017. – Martie/Aprilie. – P. 25-33.

Roșca, Denis. Dolgan Mihai // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 198.

Natalia-Maria Șveț

Eugeniu TRIBOI
1942

Inginer, doctor în agronomie, cercetător științific agronomic cu specializare în Franța.

S-a născut la 16 martie 1942, la Curleni, actualmente Podgoreni, Orhei. În 1944, a emigrat cu familia în România.

A absolvit școala primară în Oltenia, apoi liceul din Găești, Dâmbovița. Și-a urmat studiile la Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu” din București, absolvindu-l în 1964, iar în 1974, tot acolo a susținut teza de doctor în agronomie. În 1968, a obținut o bursă FAO pentru un stagiu în Franța, unde a făcut specializarea la Stațiunea de Cercetări Agronomice INRA de la Clermont-Ferrand.

După absolvirea facultății (1964) a fost repartizat la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea, Ilfoș, România, unde a activat în calitate de inginer, apoi cercetător. În 1975, părăsește România pentru Franța.

În perioada 1975-2008, a deținut funcția de cercetător, director de cercetare, director al Stațiunii de Cercetări Agronomice INRA de la Clermont-Ferrand, Franța. Ulterior se ocupă de

crearea și animarea Grupului de cercetări asupra elaborării calității producțiilor vegetale la Departamentul de Agronomie INRA al Franței. A fost responsabil de proiecte de cercetări în domeniul agrofiziologiei de genetică și tehnologie alimentară.

După schimbarea regimului comunist din România și Republica Moldova, făcând parte din Grupul relațional Est-Vest organizat la INRA, a participat activ la reluarea legăturilor științifice cu Estul, inclusiv Moldova, prin proiecte de cercetare comune vizând în special integrarea tinerilor cercetători, organizarea de seminarii, vizite și stagii, etc. A făcut parte din grupul de experți INRA ce-a evaluat cercetarea românească.

Activitatea sa a fost apreciată nu numai pe plan național, dar și internațional. În domeniul agroecologiei, a adus o contribuție importantă privind autonomia energetică a fermelor agricole, elaborând conceptul LOME. În 2008, se pensionează, dar a rămas activ, propagând acest concept. În 2013, fondează firma „LOME conseil”, care se ocupă de promovarea unei agriculturi durabile, productiviste și autonome în azot și energie, de sporirea fertilității solului, mediului și calitatea recoltelor.

Participant, cu referate și comunicări, la mai multe foruri științifice internaționale.

Este autor a peste 200 de publicații științifice în reviste internaționale, sinteze, monografii, tratate etc.

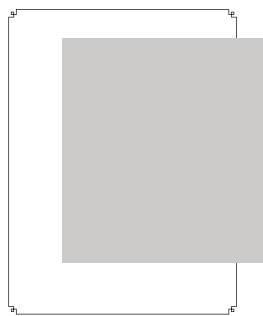
Bibliografie selectivă:

Triboi, Eugeniu. Asigurarea securității energetice prin implementarea conceptului LOME (Leguminoase, Oleaginoase, Metanizare). Analiză comparativă : Franța-Republica Moldova / Eugeniu Triboi // Akademos. – 2020. – Nr 4 (59). – P. 40-50.

Triboi, Eugeniu. Tata a fost un om „din popor”, mama a fost o sfântă : [interviu cu Eugeniu Triboi, cercetător științific agronomic] / Eugeniu Triboi // Cuvântul. – 2016. – Nr 4. – P. 11-28.

Ladaniuc, Victor. Triboi Eugeniu / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10 : P. – Chișinău : Draghiștea, 2012. – P. 567-568.

Natalia-Maria Șveț

Mihai RUSU
1952

Poet, eseist, prozator, publicist.

S-a născut la 16 martie 1952, la Sauca, Ocnița.

Și-a făcut studiile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1971-1976).

A fost profesor de limba și literatura română la mai multe școli din republică. În perioada 2004-2010, activează în calitate de metodist la Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport din Sângerei.

Publică primele versuri în ziarul „Tinerimea Moldo-

vei”.

Debut editorial cu placheta de versuri „Colb de oase” (1992), urmată de alte volume: „Durata clipei” (1999), „Valea plângerii” (2002), „Lacrimi de pământ” (2005); „Hoț de stele” etc. Este autorul unor studii metodologice privind predarea creației eminesciene în instituțiile de învățământ preuniversitar: „Un Eminescu al meu” (2000, 2006); „Dialog epistolar: Mihai Eminescu – Veronica Micle” (2007); „Legende” (2007); „Eminescu interactiv: Studiu metodologic” (2008); „Antologie de maxime ilustre: Filosofi și scriitori străini” (2010); „Prăfuri mentale = Poussières mentales: 782 de paradiastole mihairusiene” (2010); „La opustul minologhioanelor: Legende; Legends; Legendas; Legends (2014) etc.

A obținut Premiul special al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru ediția „Dialog epistolar: Mihai Eminescu – Veronica Micle” (2007).

Bibliografie selectivă:

Rusu, Mihai. Antologie de maxime ilustre : Filosofi și scriitori străini / Mihai Rusu. – Chișinău : Pontos, 2010. – 178 p.

Rusu, Mihai. Colb de oase : Versuri / Mihai Rusu. – Chișinău : Hyperion, 1992. – 78 p.

Rusu, Mihai. Dialog epistolar : Mihai Eminescu-Veronica Micle : Studiu critico-literar : În 2 vol. / Mihai Rusu. – Chișinău : Pontos, 2007. – Vol. 1. – 264 p. ; Vol. 2. – 264 p.

Rusu, Mihai. Eminescu interactiv : Studiu metodologic : Șapte metode interactive de predare în școală / Mihai Rusu ; red.: Manole Neagu ; pref.: Nelu Vicol. –

Chișinău : Pontos, 2008. – 233 p.

Rusu, Mihai. Hoț de stele : Versuri / Mihai Rusu. – Chișinău : Lumina, 2009. – 215 p.

Rusu, Mihai. La opustul minologhioanelor : Legende : Legends : Leyendas : Légendes) / Mihai Rusu ; Version fr. de V. Rumleanski ; engl. version by Ana Muntean; version en esp. de Tatiana Gorea. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2014. – 164 p.

Rusu, Mihai. Lacrimi de pământ / Mihai Rusu. – Chișinău : Pontos, 2005. – 174 p.

Rusu, Mihai. Prafuri mentale = Poussières mentales 782 de paradistole mihairusiene / Mihai Rusu ; Version fr. de Mihail Rumleanski. – Chișinău : Pontos, 2011. – 196 p.

Rusu, Mihai. Un Eminescu al meu : Abordare problematizată a poeziei eminesciene / Mihai Rusu ; cop.: Iaroslav Oliinic. – Chișinău : Pontos, 2006. – 316 p.

Rusu, Mihai. Abecedar : în memoria marelui poet Grigore Vieru / Mihai Rusu // Moldova suverană. – 2009. – 20 ian. – P. 2.

Rusu, Mihai. Al țării noastre : [în memoria marelui poet Grigore Vieru] // Rusu, Mihai. Hoț de stele : Versuri / Mihai Rusu. – Chișinău : Lumina, 2009. – P. 19.

Cimpoi, Mihai. Mihai Rusu // Cimpoi, Mihai. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2009. – P. 321.

Ciocanu, Anatol. Debutanții '92: [despre Mihai Rusu] / Anatol Ciocanu // Glasul națiunii. – 1992. – 17 apr. – P. 6.

Ciocanu, Ion. Perpetua căutare : [despre publicistul și poetul Mihai Rusu] / Ion Ciocanu // Literatura și arta. – 2010. – 28 oct. – P. 4.

Nazar, Valeriu. Rusu Mihai / Valeriu Nazar // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 541-543.

Păsat, Dumitru. Timp fără margini : [despre poetul Mihai Rusu] / Dumitru Păsat // Literatura și arta. – 2006. – 23 febr. – P. 4.

Suceveanu, Arcadie. Mihai Rusu : Dimensiunea semnificației lirice / Arcadie Suceveanu // Rusu, Mihai. Lacrimi de pământ / Mihai

Rusu. – Chișinău : Pontos, 2005. – P. 4.

Natalia-Maria Șveț

Nicolae TITULESCU
1882-1941

Diplomat cu renume mondial, om politic și jurist român.

S-a născut la 16 martie 1882, la Craiova. A decedat la 17 martie 1941, la Cannes, Franța.

A urmat cursurile școlii primare „Jules Javet” și Colegiul „Carol I” din Craiova (1893-1900), apoi Facultatea de Drept la Universitatea Sorbona din Paris (1900-1905), susținând teza de doctor în drept civil cu tema „Essai sur une théorie générale des droits éventuels”.

A fost profesor de drept civil la universitățile din Iași și București (1904-1907; 1909-1931). A conferențiat la Academia Diplomatică Internațională (Paris), la universitățile din Oxford și Cambridge. Membru al Partidului Conservator Democrat (din 1908), condus de Tache Ionescu. Părăsind PCD, în 1921, Nicolae Titulescu avea să declare: „Partidul meu se numește România”. A fost ministru al finanțelor (1917, 1920).

Din 1920, începe cariera diplomatică, fiind delegat

la Conferința de Pace de la Paris, care a confirmat legitimitatea formării în 1918 a României întregite. Semnează din partea României Tratatul de pace de la Trianon, prin care Ungaria recunoaște unirea Transilvaniei cu România. A fost ministru ad-interim la Externe (1921), trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Londra (1921-1927), ministru de Externe (1927-1928, 1932-1936), contribuind la redeschiderea sau la înființarea ambasadelor României la Helsinki (1927), Lisabona, Buenos Aires (1928), Santiago de Chile, Ciudad de Mexico, Montevideo, Teheran (1935). A contribuit la întărirea securității României, mai ales după instaurarea hitlerismului în Germania. În calitate de ministru de Externe semnează Pactul de organizare a Micii Înțelegeri (1933), Convenția de definire a agresiunii (Londra, 1933), Tratatul de amicitie, neagresiune, arbitraj și conciliațiune dintre România și Turcia (Ankara, 1933), Pactul Înțelegerii Balcanice și Pactul de neagresiune și conciliațiune de la Rio de Janeiro (1934), restabilește relațiile diplomatice cu Rusia (1934) etc.

A fost delegat permanent (1920-1936) al României la Societatea (Liga) Națiunilor. A fost numit reprezentant permanent al României pentru Consiliul Societății Națiunilor (1928), președintele celor de-a XI-a și a XII-a sesiuni ordinare ale Adunării Societății Națiunilor, fiind singura personalitate, care a deținut această funcție în

două rânduri (1930, 1931).

După demisionarea din Guvern (1936), Nicolae Titulescu emigrează în Franța, continuând activitatea de promovare a ideii de menținere a păcii în lume. A rostit peste 50 de discursuri și conferințe. În 1935, Comitetul profesoral al Universității din Iași îl propune unanim candidat la Premiul Nobel pentru pace. Pentru omagierea marelui om politic de talie europeană, la Brașov a fost constituită Asociația „Nicolae Titulescu” (1990), iar apoi la Academia Română – Fundația Europeană „Titulescu” (1991), cu filiala Craiova (1992).

Doctor Honoris Causa al universităților din Atena și Bratislava. Președinte al Academiei Diplomatice Internaționale și președinte de onoare al Comitetului Român al Conferinței universale pentru pace.

Membru de onoare (1930), și membru titular (1935) al Academiei Române.

Potrivit dorinței testamentare adresate lui Iuliu Maniu în 1937: „Doresc să fiu îngropat la Brașov. Tache Ionescu, sus la Sinaia și eu, la picioarele lui, jos la Brașov, pentru repausul etern”, Fundația Europeană a contribuit la reînhumarea rămășițelor pământești ale lui Nicolae Titulescu la Brașov (1992).

Mai multe instituții de învățământ din România îi poartă numele. „Nicolae Titulescu” se numește și o stradă centrală din Chișinău.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. –

Chișinău, 2002. – P. 98-100; „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2016. – P. 96-97.

Bibliografie selectivă:

Nicolae Titulescu – Nicolae Raicoviceanu. Mărturiile unei prietenii: Culegere de documente / alcăt.: Emil Păunescu, Nicolae Petrescu, George G. Potra; red.: Ana Potra. – București : Fundația Europeană „Titulescu”, 2003. – 241 p.

Potra, George G. Nicolae Titulescu : arhive pierdute : dosarul unei recuperări / George G. Potra. – Sebeș : Altip, 2015. – 600 p. : il.

Colesnic, Iurie. Nicolae Titulescu – diplomatul pe care Chișinăul nu-l va uita niciodată // Colesnic, Iurie. Chișinăul din inima noastră / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 600-627.

Colesnic, Iurie. Nicolae Titulescu // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 10 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Epigraf 2015. – P. 170-213.

Hart, Michael H. Titulescu Nicolae // Hart, Michael H. 100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii / Michael H. Hart; trad.: Dumitru Constantin. – București : Sirius, 2004. – P. 329-331.

Nicolae Titulescu // Figuri ilustre din epoca României Mari. – București : [S. n.], 2009. – P. 179-219.

Nicolae Titulescu // Mari avocați ai României. – București : [S. n.], 2011. – P. 259-281.

Rusu, Dorina N. Titulescu Nicolae // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 829.

Scurtu, Ion. Titulescu Nicolae // Scurtu, Ion. Istoria românilor de la Carol la Nicolae Ceaușescu / Ion Scurtu. – București : Editura Mica Valahie, 2010. – P. 70.

Stan, Magda. Titulescu Nicolae : diplomat român // Stan, Magda. Dicționar 101 personalități și evenimente istorice / Magda Stan, Cristian Vornicu. – București : Editura Niculescu, 2008. – P. 166-167.

Titulescu Nicolae // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Muse-

um, 1997. – P. 514.

Titulescu Nicolae // Dicționar biografic de istorie a României. – București : Editura Meronia, 2008. – P. 539-540.

Titulescu Nicolae // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol. 15. – București : Litera, 2010. – P. 227.

Natalia-Maria Șveț

Gheorghe NEAGA
1922-2003

Compozitor, violonist și profesor.

S-a născut la 19 martie 1922, la București, în familia compozitorului Ștefan Neaga. A decedat la 24 noiembrie 2003, la Dallas, SUA.

A fost urmașul unei remarcabile dinastii de muzicieni. Își trage rădăcinile de la Anton Neaga, străbunicul, cobzarul mai multor orchestre de muzică populară, și de la Timotei Neaga, bunicul său, care cânta cu taraful său prin orașele și satele Basarabiei. Mama compozitorului Maria a fost o distinsă pianistă. Micul Gheorghe de la șase ani studiază pianul, iar mai târziu vioara și viola.

Și-a făcut studiile la Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București (1937-1940), cu Constantin C. Nottara și Sandu Albu (vioară), mai târziu la Conservatorul

„P. I. Ceaikovski” din Moscova (1942-1948), cu Constantin G. Mostras și Boris E. Kuznețov (vioară), și la Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău (1953-1958), cu Nachmann Leib (compoziție), Leonid Gurov (compoziție, orchestrație), Solomon Lobel (forme muzicale, polifonie), Etlea Oxinoit (pian auxiliar). Se perfecționează la Conservatorul „P. I. Ceaikovski” din Moscova (1949-1952), cu Lev M. Șeitlin (vioară).

A activat în calitate de violonist în orchestra Studioului de operă „K. Stanislavski” din Moscova (1942-1943); profesor de vioară la Școala medie de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (1948-1949); solist în Orchestra de Estradă din Moscova (1952); violonist în Orchestra Simfonică a Filarmonicii din Chișinău (1952-1955); director artistic al formațiilor de muzică ale Radioteleviziunii din Chișinău (1968-1971); profesor de vioară la Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău din 1959; docent (1988); profesor (1992).

A compus creații de scenă, vocal-simfonice, instrumentale de cameră, corale, de film: „Aria, Bolero, Allegro pentru orchestră de cameră”; „Simfonia N.3”; „Cornul de aur”, operă, libretul de Gheorghe Dimitriu; „Nefertiti”, monooperă, libretul de Gheorghe Dimitriu; „Cvartet de coarde N.2”; „Piesă” pentru violoncel și pian; „Piesă” pentru contrabas solo; „Cvartet” pentru flaut, vioară, violoncel și pian; „Suită” pentru violoncel și

pian, în 5 părți; „Nocturnă” pentru contrabas și pian; „Piesă de concert” pentru ansamblu de cameră; „De dragoste”, ciclul vocal, versuri de Mihai Eminescu; „Ce te legeni”; „Prin nopți tăcute”; „Ea-și urma cărarea-n codru”; „De ce nu-mi vii”; „La steaua”; „Perpetuum mobile”, Simfonia de cameră în 13 părți, pentru soprano și ansamblu de cameră; „Inimă”, ciclul vocal pentru soprano, vioară și pian, versuri de Gheorghe Dimitriu; „Credința”, ciclul vocal pentru soprano și pian, versuri de Gheorghe Dimitriu; „Mai am un singur dor”, pentru cor mixt a cappella, versuri de Mihai Eminescu.

A colaborat cu: A. Mirocnic, N. Tatarinov, I. Josanu, Gh. Stahilevici, R. Glier, D. Oistrah, P. Poteza, N. Filipova, E. Ureche, A. Dailis.

A înregistrat la Radio Chișinău creații de G. Verdi, E. Grieg, M. Ravel, Șt. Neaga, P. Rivlis, D. Fedov, A. Mular, Gh. Neaga, S. Orfeev etc.

Membriu al Uniunii Compozitorilor din Republica Moldova (1957).

I-au fost conferite titlurile onorifice și distincțiile: Lucrător Emerit al Culturii din Republica Moldova (1965), laureat al Premiului de Stat (1969), Maestru Emerit în Artă din Republica Moldova (1979).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 102-103; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 143-144.

Bibliografie selectivă:

Chiciuc, Natalia. Muzica instrumentală de cameră a lui Gheorghe Neaga între tradiție și inovație : Teză de doctor în studiul artelor și culturologie / Natalia Chiciuc. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 188 p.

Buzilă, Serafim. Neaga Gheorghe // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 315.

Chiciuc, Natalia. Edificarea noilor experiențe camerale-instrumentale ale compozitorului Gheorghe Neaga în suita pentru cvartet de coarde / Natalia Chiciuc // Conferința științifică internațională „Învățământul artistic – dimensiuni culturale”, 20 aprilie 2018. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 18.

Chiciuc, Natalia. Elemente de compoziție și dramaturgie în Suita pentru cvartet de coarde de Gheorghe Neaga / Natalia Chiciuc // Studiul artelor și culturologie. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 41-46.

Chiciuc, Natalia. Principii compoziționale în Trio-urile lui Gheorghe Neaga / Natalia Chiciuc // Studiul artelor și culturologie. – 2019. – Nr 1. – P. 36-40.

Ciobanu-Suhomlin, Irina. Neaga Gheorghe // Ciobanu-Suhomlin, Irina. Repertoriul general al creației muzicale din Republica Moldova : (ultimele două decenii ale secolului XX) / Irina Ciobanu-Suhomlin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2006. – P. 204-206.

Dănilă, Aurelian. „Glira” de Gheorghe Neaga // Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă / Aurelian Dănilă. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 144-146.

Gheorghe Neaga // Compozitori și muzicologi din Moldova = Композиторы и музыковеды Молдовы : Lexicon biobibliografic / Uniunea Compozitorilor din Republica Moldova ; alcăt.: Gleb Ceai-covschi-Mereșanu. – Chișinău : Universitas, 1992. – P. 68-71.

Natalia-Maria Șveț

Gavriil MUSICESCU
1847-1903

Compozitor, dirijor de cor, muzicolog și pedagog român, unul dintre inițiatorii școlii profesionale de compozitori din Moldova.

S-a născut la 20 martie 1847, la Ismail. A decedat la 21 decembrie 1903, la Iași.

A făcut primele studii în orașul natal (1859). A urmat cursurile seminarului din Huși (1860-1864), după care studiază la Conservatorul din Iași (1864-1866), cu profesorul Pietro Mezzetti (teorie-solfegiu), Gustav Wagner (violă-vioară), Gheorghe Burada (ansamblu coral). În perioada 1870-1872, a urmat cursurile de armonie și polifonie ale Conservatorului din Sankt Petersburg.

A fost corist în corul metropolitan și în cel al Teatrului Național din Iași (1864-1866); profesor de muzică la seminarul din Ismail (1866-1970); profesor de armonie la Conservatorul de Muzică din Iași (1871-1903); director al Conservatorului (1901-1903); dirijor al corului metropolitan (1876-1903) și profesor de muzică la Școala Normală din Iași (1899-1903). La catedră a fost un aprig propagator al cântecului popular, stăruiind neîncetat a arăta studenților

calea dezvoltării muzicii românești prin axarea ei pe creația populară.

A compus creații corale religioase și laice, liturghii, romanțe, piese pentru pian, hore. În perioada 1869-1870, a scris primele compoziții de muzică bisericească: „Serviciul liturghiei Sf. Ioan Hrisostom”, „Liturghia la serviciul arhieresc”, „Rânduiala cununiei”. Creația corală a fost domeniul în care s-a manifestat în mod plener. A fost cel dintâi compozitor român care a introdus în muzica academică folclorul țărănesc; de asemenea, a notat și armonizat melodii populare, urmărind să păstreze structura modală a acestora, în opoziție cu practica armonizărilor funcționale utilizate până la el. O deosebită importanță a avut inițiativa sa de a transcrie prin notație lineară cântările de strună, însoțite uneori de o măiestrită prelucrare contrapunctică. Capodopera creației sale este ciclul „12 melodii naționale” (1889), care cuprinde cântecele: „Răsai lună”, „Stejarul”, „Nevasta care iubește”, „Dor, dorule”, „Stăncuța”, „Moș bătrân”, „Congazu”, „Baba și moșneagul”, „Haiducul” etc., lucrare distinsă cu medalia de aur la Expoziția Internațională de la Paris (1889).

În paralel, dezvoltă o activitate muzicologică susținută, participând la conferințe, publicând recenzii, studii muzicale și articole cu tematică națională; în reviste și ziare „Arhiva” și „Arta” din Iași, ziarele „Epoca” și

„Lyra” din București. A alcătuit și publicat broșuri didactice, sub titulatura „Curs practic de muzică vocală, pentru uzul școalelor secundare de ambe sexe” (1877).

Ca pedagog a educat renumiți muzicieni români: Nicolae Suceveanu, Timofei Popovici, Ion Vidu, Titus Cerne, Enrico Mezzetti, Bazil Anastasescu etc., care au dezvoltat mai departe muzica corală, culegând și armonizând folclorul muzical românesc.

A întreprins turnee artistice ca dirijor de cor în țară și peste hotare. La 8 martie 1898 a concertat la Chișinău, dirijând corul metropolitan din Iași și cel al Mitropoliei din Chișinău, condus de Mihail Berezovschi.

Creațiile sale corale figurează în repertoriul și programele de concert ale Capelei Academice Corale „Doina” și ale altor colective corale din Republica Moldova și din România.

Corul academic al Filarmonicii „Moldova” din Iași poartă astăzi numele lui Gavriil Musicescu.

Membru al Societății Științifice și Literare „Arhiva” din Iași; membru al Societății „Armonia” din Cernăuți și al Ateneului Român din București.

A fost distins cu medaliile „Bene merenti”, „Coroana de fier”, „Sfânta Ana”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 113-115; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 149.

Bibliografie selectivă:

Musicescu, Gavriil. Dunărea : „Ce mândră și plină de fală e curgerea apelor tale...” : Pentru cor de femei / Gavriil Musicescu // Eu mă duc, codrul rămâne. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 106.

Musicescu, Gavriil. Pescarii : „Pornesc cântând, pornesc în zori...” : Pentru cor de femei / Gavriil Musicescu // Eu mă duc, codrul rămâne. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 43-46.

Reaboșapca, Ludmila. Creațiile pentru pian ale compozitorilor Carol Miculi, Ciprian Porumbescu, Gavriil Musicescu : Suport de curs la disciplina „Istoria artei interpretative la pian” / Ludmila Reaboșapca ; red. șt.: Angela Rojniveanu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 44 p.

Baciu, Gheorghe. Gavriil Musicescu // Baciu, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului / Gheorghe Baciu ; red.: Ana Manole. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 46-48.

Gavriil Musicescu // Compozitori români. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 8.

Musicescu Gavriil // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 4. – București : Editura Enciclopedică, 2001. – P. 511.

Roșca, Denis. Musicescu Gavriil // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 412.

Țarălungă, Ecaterina. Musicescu Gavriil // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 533.

Natalia-Maria Șveț

Efm JOSANU
1947-2021

Jurnalist, comentator sportiv, primul președinte al Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova, scriitor.

S-a născut la 20 martie 1947, la Ciulucani, Telenești. A decedat la 28 ianuarie 2021, la Chișinău, la dorința regretatului, a fost înmormântat la baștină.

În 1965, a absolvit Școala medie de cultură generală, actualmente Liceul „Lucian Blaga” din orașul Telenești; Facultatea de Litere, Secția de ziaristică a Universității de Stat din Moldova (1972).

A activat în Comitetul de Stat pentru Radiodifuziune și Televiziune (1971-1993). A fost comentator sportiv la programele radio și realizator de emisiuni cu tematică sportivă la TV (1971-1976); șef de secție sport în redacția unită de informații Radio TV (1976-1986), redactor-șef al redacției cultură fizică și sport a Radioteleviziunii Moldovenești (1988-1990).

În 1986, debutează editorial cu o carte de publicistică sportivă: „Entuziaști ai sportului”, urmată de volumul „Erupții în craterul «Azteca»”.

Activează ca redactor-șef al redacției de actualități

„Mesager” (1990-1991) și al redacției de emisiuni matinale a TVM. A fost scenarist, realizator și prezentator al programului „O duminică cu noi”, în colaborare cu redacția emisiunilor de artă „Olymp”, autor și realizator al documentarului „Vive le sport”, devenind laureat al Festivalului de Filme Documentare din Berlin (1991). Scrie studiul „Televiziunea ca o provocare”, inclus în anuarul „Mass-media în Moldova” (1992).

În perioada 1991-2001, Efm Josanu a fost președinte al Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova. Din anul 2001, revine la activitatea jurnalistică, activând ca director executiv la SA „Novitas”, director general „Style TV”. Din 2003 până în 2008 deține funcția de șef al secției de publicistică la săptămânalul „Literatura și arta”. Un timp ține o rubrică săptămânală și la „Jurnal de Chișinău”, tipărește articole în publicațiile „Timpul” și „Săptămâna”. Din 2010 a fost coordonator-sport la Moldova1.

În anul 2004, publică volumul „A fi”, care conține toate articolele și interviurile autorului, apoi urmează volumul „Cum poți deveni rege” (2005), în care adună alte articole și eseuri, precum și interviuri cu personalități basarabene: scriitorii Alexei Marinat, Ion Hadârcă, Serafim Saka, Al. Donos, Petru Cărare, dirijorul Dumitru Goia, telegenul Anton Uncuță, fostul deținut politic Ilie Ilașcu, și volumul „Cartea Jocurilor Olimpice” (2008), cu ample informații despre toate edi-

țiile Jocurilor Olimpice.

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1973) și al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2005). Funcții onorifice: președinte de onoare al Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova (din 2001); membru al Biroului Comitetului de Sport al Consiliului European (Strasbourg, 1999-2001); membru al Comisiei Olimpice Europene (1998-2001).

În 1996, Efim Josanu a fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 117-118; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 147-148.

Bibliografie selectivă:

Handrabura, Loreta. 50 de sportivi ai Republicii Moldova în decatonul de aur al jocurilor olimpice / Loreta Handrabura, Efim Josanu, Mihai Burciu. – Chișinău : Arc, 2018. – 123 p. : il.

Josanu, Efim. Cartea Jocurilor Olimpice : Cronici, portrete, reflecții / Efim Josanu. – Chișinău : Arc, 2017. – 720 p. : fot.

Josanu, Efim. Iată că a plecat dintre noi și Vlad Pohilă, omul din altarul cărții / Efim Josanu // Literatura și arta. – 2020. – 21 mai. – P. 11.

Ambrosi, Nicolai. Josanu Efim // Ambrosi, Nicolai. Sport : mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice al AȘM, 2014. – P. 166-167.

Efim Josanu // Mass-media în Republica Moldova : Who's who : ghid 2003 / Comitetul pentru Libertatea Presei. – Chișinău : [S. n.], 2003. – P. 73.

Josanu Efim // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 4. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 199.

Natalia-Maria Șveț

Igor CREȚU
1922-2018

Poet, traducător și redactor de carte, personalitate marcantă a culturii naționale.

S-a născut la 21 martie 1922, la Vladimirești, Cahul, într-o familie de intelectuali, cu origini în Munții Făgărașului. A decedat la 23 februarie 2018, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Liceul „B. P. Hașdeu” din Chișinău, luând bacalaureatul în 1942. Urmează cursurile militare de ofițeri în rezervă din Bacău (1942). Din august 1944, sublocotenentul Igor Crețu se află pe Frontul românesc, participând la operațiuni militare atât în Țară, cât și în Ungaria și Cehoslovacia. Revenind la Chișinău urmează studiile la Facultatea de Filologie și Istorie a Universității de Stat din Moldova, Specialitatea „Limba și literatura română” (1945-1951), avându-i colegi pe Ion Osadenco, Baca Deleanu, Alexei Marinat. Apoi a studiat la Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki” din Moscova (1957-1958).

Carierea literară a lui Igor Crețu a început în calitate de redactor la Editura de Stat a Moldovei (1951-1954), continuând să activeze în calitate de șef de secție și

secretar general de redacție la revista literară „Nistru” (1954-1966). În tot acest timp a sprijinit și a îndrumat o generație întreagă de scriitori basarabeni, care s-au manifestat plener și au devenit ulterior nume de rezonanță ale literaturii române din Basarabia: Aureliu Busuioc, Emil Loteanu, Vlad Ioviță, Ion Druță, Liviu Damian, Grigore Vieru, Leonida Lari, Iacob Burghiu etc. Unii dintre aceștia, în semn de recunoștință, i-au dedicat poezii și medalioane, iar câțiva volume întregi (Aureliu Busuioc – placheta „Dor”; Iacob Burghiu – culegerea de povestiri „Soare în cârjă”; Dumitru Fusu – placheta „Mai singur decât cel nenăscut”).

Deși este cunoscut mai ales ca traducător, Igor Crețu a debutat cu versuri încă în anii de liceu (1937), la revista școlară „Licurici”, apoi în anii de studenție: „Pe mine mie redă-mă”; „Sub cerurile mute” etc.

De-a lungul a cinci decenii, a pus la dispoziția cititorilor de limba română din Republica Moldova circa 60 de volume de tălmăciri din zeci de literaturi și autori: „Suflete moarte” de N. Gogol, „Copilăria” de M. Gorki, „Donul liniștit” de M. Șolohov, „În ajun” de I. Turghenev, „Voinicul în piele de tigru” de Ș. Rustaveli, „Versuri” de Robert Burns, „Micul Prinț” și „Pământ al oamenilor” de A. de Saint-Exupery, „Winnie-the-Pooh” de A. Milne, piese de scriitorii italieni Luigi Pirandello și Dario Fo, nuvele umoristice de Azis Nesin, proze de Oles Honcear

etc. Traducerea poemelor lui Burns, ca și a „Sonetelor” lui Shakespeare, i-o datorează și contribuției surorii sale Eugenia-Aleutina Grigorescu (1920-2000), trăitoare la București încă până la 1940, excelentă cunosătoare a limbii și literaturii engleze, care i-a pus la dispoziție versuri în română. A transpus „Biblia pentru copii: Povestiri biblice cu ilustrații” într-o perioadă de ascensiune a ateismului științific (1992).

Prin traducerea sa din capodoperele literaturii universale a contribuit substanțial la dezvoltarea limbii române în Basarabia aflată sub ocupație sovietică.

În prezent, Liceul Teoretic din satul Găvănoasa, în subordinea administrativă a căruia intră și Vladimirovca, îi poartă numele.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1952). Maestru Emerit al Artelor (1986) și Scriitor al Poporului din Republica Moldova (1992).

Laureat al Premiului de Stat pentru câteva cărți traduse; laureat al Premiului „Gh. Asachi” pentru adaptarea dramatică a basmului „Micul Prinț” (1972); Ordinul Republicii (1996); Medalia „Mihai Eminescu” (1999); Ordinul „Meritul Cultural” (2014) în grad de Comandor, categoria A „Literatură”, România. Însuși ilustrul traducător consideră că cea mai înaltă distincție ce i s-a conferit în ultimul timp este editarea tălmăcirilor sale, după 1990, și la București, Iași, în alte centre culturale din România.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 103-106; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 113-114; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 151-152.

Bibliografie selectivă:

Crețu, Igor. Pe mine mie redămă : Poemul „Luceafărul” de Mihai Eminescu readus la versiunea adevărată / Igor Crețu. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 34 p.

Crețu, Igor. Sub cerurile mute : Versuri / Igor Crețu. – Chișinău : Moldpress, 2010. – 32 p.

Apetri, Dumitru. Igor Crețu – preocupări eseistice / Dumitru Apetri // Literatura și arta. – 2013. – 4 apr. – P. 4.

Apetri, Dumitru. Igor Crețu – promotor al culturii poetice universale : [despre ilustrul om de cultură, poetul și traducătorul Igor Crețu] / Dumitru Apetri // Philologia. – 2012. – Nr 1/2. – P. 156-159.

Crețu Igor // Dicționarul general al literaturii române : C-D. – București : Univers Enciclopedic, 2005. – P. 458-459.

Manoil, Alexandru. Crețu Igor // Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 545.

Roșca, Denis. Crețu Igor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 170.

Țărâlungă, Ecaterina. Crețu Igor // Țărâlungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărâlungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 228.

Zbârciog, Vlad. Crețu Igor / Vlad Zbârciog // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 182.

Natalia-Maria Șveț

Vasile MOROȘANU
1962

Interpret, coregraf, producător muzical, Artist al Poporului din Republica Moldova

S-a născut la 21 martie 1962 în satul Vorniceni, raionul Strășeni.

Absolvent al Universității de Stat a Artelor” din orașul Chișinău (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea de Arte Dramatice și Management Artistic, specialitatea Manager în domeniul culturii, pedagog culturolog (2000).

A urmat o stagiere la Centrul de pregătire și instruire al Ministerului Culturii URSS din orașul Moscova, specialitatea conducător al colectivelor de dansuri, maestru de balet (1980).

În plan artistic se afirmă, inițial, în calitate de dansator al Ansamblului Popular „Ciocârlia” și „Veselia”. Concomitent, este dansator la Studioul Ansamblului Național Academic și dansuri populare „JOC” și în ansamblul profesionist „Țiganiii Moldovei” (1978-1986). Fondator, conducător al Ansamblului de cântece și dansuri militare, la Casa Ofițerilor din Chișinău (1980-1984); conducător artistic al Ansamblului de cântece și dansuri „Pe-

rinița” din Bender (1986-1991); director al Casei Raionale de Cultură Anenii Noi (1987-1989); director al stațiunii de odihnă „Corall” din orașul Zatoka, regiunea Odessa, Ucraina (1991-2001); specialist principal la Prefectura Județului Chișinău, reprezentantul Prefecturii în sectorul Anenii Noi (2001-2003). Din 2007 este șeful Secției Cultură și Turism a Consiliului Raional Anenii Noi.

Vasile Moroșanu este autorul și fondatorul a mai multor proiecte culturale de rezonanță, cărora le asigură continuitate până în prezent: e autorul și fondatorul Festivalului Național de Folclor „La Nistru, la mârșioară” (1990); fondatorul și producătorul Ansamblului vocal-instrumental „Corall”; autorul și fondatorul „Festivalului-concurs Internațional de Artă vocală „Cântă Inimă” (1995); autorul și cofondatorul Festivalului „Mărțișor” în Italia (2005); fondatorul și președintele Asociației Culturale Moldo-Italienne AMICA (Associazione Moldava-Italiana delle Culture e Arte) din orașul Padova, Italia (2006); fondator și producător al Studioului muzical al tinerilor talente „Perlele Moldovei” (2006); fondatorul și președintele al Asociației Obștești „Perlele Moldovei” (2009); autorul și producătorul proiectului „Să trăiești, Moldovă!” în orașele Treviso, Bolonia, Mestre-Veneția, Verona, Padova din Italia (2010); fondatorul și președintele Consiliului Consultativ Național al șefilor direcți-

ilor/secțiilor cultură și oamenilor de cultură (2011); autorul și cofondatorul Festivalului Internațional „Mărțișor” în San-Francisco (2012); autor de proiect și fondator al Concursului Duetelor Muzicale „Două inimi poetice” (2019) ș.a.

Este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (2007) și al Comitetului Delfic din Republica Moldova (2015).

Din 2012 deține titlul onorific de Artist al Poporului din Republica Moldova.

E laureat al Premiului Special al Ministerului Culturii „pentru management de succes și colaborare fructuoasă cu autoritățile publice locale și centrale în promovarea culturii” (2012), deține Premiul „Alexandru Fedco” al Ministerului Culturii „pentru cel mai bun manager în domeniul culturii din Republica Moldova și contribuție merituosă în promovarea și organizarea acțiunilor culturale din teritoriu” (2016); Diplomă de Excelență „pentru contribuție substanțială la dezvoltarea culturii naționale, promovarea idealurilor UNESCO” acordată de Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO (2018); Diploma de Gradul I a Parlamentului Republicii Moldova (2021) ș.a.

A fost decorat cu Ordinul „Cuviosul Paisie Velicovschi” (2008) și Ordinul „Meritul Bisericesc” de Gr. III (2017), acordate de Mitropolia Moldovei; medalia Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO (2017); ordinul „Gloria Muncii” (2020).

Bibliografie:

Moroșanu, Vasile. Cultura azi : probleme... și soluții : [politica culturală în raionul Anenii Noi] / Vasile Moroșanu // Drapelul Muncii. – 2011. – 9 sept. – P. 3.

Moroșanu, Vasile. Istorii de viață cu Maria Stoianov. Partea I [Resursă electronică video] : [interviu cu Vasile Moroșanu, șeful Secției Cultură din Anenii Noi, invitatul emisiunii „Istории de viață cu Maria Stoianov”, realizată în satul de baștină Vorniceni, raionul Strășeni, 9 octombrie 2020] / consemnare: Maria Stoianov // <https://www.youtube.com/watch?v=aBHAnkIYyM> (accesat: 31.10.2021).

Moroșanu, Vasile. Istorii de viață cu Maria Stoianov. Partea II [Resursă electronică video] : [interviu cu Vasile Moroșanu, invitatul emisiunii „Istории de viață cu Maria Stoianov”, realizată la Casa de Cultură Anenii Noi, 23 octombrie 2020] / consemnare: Maria Stoianov // <https://www.youtube.com/watch?v=yUPenkCD7kE> (accesat: 31.10.2021).

Moroșanu, Vasile. Vasile Moroșanu: În Republica Moldova mor talentele [Resursă electronică audio] : interviu realizat în studioul de radio Sputnik Moldova cu șeful Secției Cultură, Turism și Sport din Anenii Noi, Artistul Poporului Vasile Moroșanu / consemnare: Tatiana Cebotari // <https://sputnik.md/20180318/vasile-morosanu-maestru-artist-poportului-talente-17817548.html> (accesat: 31.10.2021).

Bortă, Victoria. Vasile Moroșanu: „Nici nu vă imaginați câte talente avem în sate” [Resursă electronică] : [decernarea Premiului Alexandru Fedco pentru cel mai bun manager în domeniul culturii, 23.01.2016] / Victoria Bortă // <https://www.ziarulnational.md/vasile-morosanu/> (accesat: 1.11.2021).

Mănăscuță, Ioan. Efortul revenirii în normalitate : [cu referire la Vasile Moroșanu, Artist al Poporului] / Ioan Mănăscuță // Moldova. – 2015. – Noiembrie/Decembrie. – P. 92-95. – (Oameni, evenimente, tradiții).

Mănăscuță, Ioan. Vasile Moroșanu / Ioan Mănăscuță // Moldova. – 2015. – Noiembrie/De-

cembrie. – P. 90-91. – (Oameni, evenimente, tradiții).

Vasilcău, Traian (Traianus). Să nu dăm voie să se distrugă Cultura Moldovei! [Resursă electronică] : [reportaj de la ședința Seminarului Consiliului Național Consultativ al oamenilor de Cultură din Moldova, Zona de Nord, cu secvențe din comunicarea lui Vasile Moroșanu, Artist al Poporului, șeful Secției Cultură și Turism al Raionului Anenii Noi, Președintele Consiliului Național Consultativ al Oamenilor de Cultură] // <https://traianvasilcau.wordpress.com/2020/12/14/sa-nu-dam-voies-a-se-distruga-cultura-moldovei/> (accesat: 31.10.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Virgil I. VĂTĂȘIANU
1902-1993

Istoric de artă, doctor în litere și filosofie, medievist și pedagog român.

S-a născut la 21 martie 1902, la Sibiu. A decedat la 14 noiembrie 1993, la Cluj-Napoca.

A absolvit studiile secundare la Sibiu (1920). A urmat Facultatea de Drept a Universității din București (1920-1924). Și-a continuat specializarea în istoria artei la universitățile din Cluj, Praga și Viena. Și-a susținut, la Universitatea din Viena, teza de doctor în istoria artei cu tema „Vechile biserici de piatră românești din județul Hunedoara” (1927).

A fost în repetate rânduri secretar al Școlii Româ-

ne din Roma (1930-1931, 1934-1936, 1938-1946). Între 1948 și 1972, a ținut cursul de istoria artelor la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj. A fost șef al Secției de istoria artelor la Filiala Cluj a Academiei Române.

S-a impus printre cei mai prestigioși istorici de artă din Europa, datorită metodei riguroase de cercetare și contribuțiilor aduse la cunoașterea artei europene, cu deosebire a celei central și sud-est europene, precum și a influenței ei asupra celei din Țările Române.

A cercetat și interpretat fenomenul artistic românesc cu obiectivitate critică și precizie a încadrărilor în arii de cultură.

Principalele studii de început au fost consacrate artei feudale. A conceput istoria artei pornind de la istorie, precumpănitor fiind raționamentul științific întemeiat pe sursele documentare, pe opere sau monumente de artă integrate unei istorii culturale și de civilizație. Creațiile sale științifice se caracterizează prin monumentalitate, prin vocația sintezei, prin marea știință de a ilustra ansamblul vieții artistice românești și universale, printr-o viziune globală, printr-o excepțională intuiție: „Pentru originea arhitecturii moldovenești” (1927); „Bolțile moldovenești, originea și evoluția lor” (1928); „Vechile biserici de piatră românești din județul Hunedoara” (1929); „Contribuție la cunoașterea bisericilor din lemn din Moldova” (1930); „L'arte bizantina in România” (1945); „Is-

toria artei feudale în țările române” (1959); „Contribuții la studiul tipologiei bisericilor de lemn din țările române” (1960); „Stilul romanic” (1961); „Arhitectura și sculptura romanică în Pannonia medievală” (1966); „Istoria artei europene” (2vol., 1967, 1972); „Romanische und Goische Baukunst in Siebenbürgen” (1973); „Pictura murală din nordul Moldovei” (1974); „Metodica cercetării în istoria artelor. Considerații” (1974); „Studii de artă veche românească și universală” (1987) etc. În domeniul artei moderne a realizat două lucrări rămase model ale genului: „Opera pictorului Mișu Pop” (1932); „Pictorul Octavian Smighelschi” (1936). În opera scrisă a savantului, un loc aparte îl ocupă manualele și cărțile destinate tinerilor specialiști. A colaborat la unele lucrări colective: tratatul de „Istoria României” (vol. II și III); „Enciclopedia italiana”; „Istoria artelor plastice din România” (vol. I și III) etc.

Membru al Academiei de Științe Sociale și Politice (1970); membru titular al Academiei Române (1974).

Profesor Emerit (1964), Laureat al Premiului de Stat, al Premiului Ministerului Învățământului din România și al Premiului Internațional „Herder” (1971).

Bibliografie selectivă:

Caietele Vătășianu : Manierism și realism artistic. – Sibiu : Editura Universității „Lucian Blaga”, 2011. – 210 p.

Vătășianu, Virgil. Arhitectura și

sculptura romanică în Panonia medievală / Virgil Vătășianu. – București : Editura Academiei Române, 1966. – 150 p.

Vătășianu, Virgil. Istoria artei europene : Artă din perioada renașterii / Virgil Vătășianu. – Cluj-Napoca : Clusium, 2000. – 240 p.

Vătășianu, Virgil. Istoria artei feudale în Țările Române / Virgil Vătășianu. – Cluj-Napoca : Centrul de Studii Transilvane, 2001. – 1018 p.

Vătășianu, Virgil. Metodica cercetării în istoria artei / Virgil Vătășianu ; Institutul de Arheologie și Istoria Artei. – Cluj-Napoca : Clusium, 1996. – 132 p. : il.

Vătășianu, Virgil. Octavian Smigelschi / Virgil Vătășianu. – București : Meridiane, 1982. – 78 p.

Vătășianu, Virgil. Stilul romanic / Virgil Vătășianu. – București : Meridiane, 1961. – 85 p.

Vătășianu Virgil. Studii de artă veche românească și contemporană / Virgil Vătășianu. – București : Meridiane, 1987. – 163 p.

Vătășianu, Virgil. Studii de artă veche românească și universală / Virgil Vătășianu. – București : Meridiane, 1987. – 165 p.

Edroiu, Nicolae. Virgil Vătășianu și arheologia medievală românească / Nicolae Edroiu // Comunicări academice 1970-2010 = Academic Dissertations 1970-2010. – Cluj-Napoca : [S. n.], 2011. – P. 140-146.

Rusu, Dorina N. Vătășianu Virgil // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 871.

Țarălungă, Ecaterina. Vătășianu Virgil // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 809.

Vătășianu Virgil // Clujeni ai secolului 20. – Cluj-Napoca : Editura Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 332.

Vătășianu Virgil // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol.7. – București : Editura Enciclopedică, 2009. – P. 351.

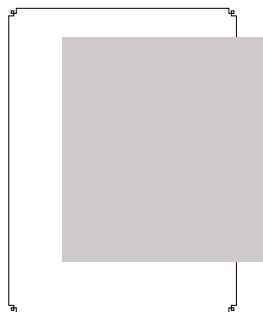
Vătășianu Virgil // Enciclopedia istoriografiei românești. –

București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 339-340.

Vătășianu Virgil // Mic dicționar enciclopedic. – București : Editura Niculescu, 2008. – P. 47

Vătășianu Virgil // Nemuritorii academicienii români. – București : RomPres, 1994. – P. 355-356.

Natalia-Maria Șveț

**Nicolae
MOGHILEANSCHI
1877-1966**

Specialist în domeniul viticulturii și vinificației, doctor în științe biologice, doctor habilitat în științe tehnice, jurnalist, bibliograf și pedagog.

S-a născut la 22 martie 1877, la Priluki, regiunea Cernigov. A decedat la 17 iulie 1966, la Chișinău.

A făcut studii secundare la un gimnaziu din Cernigov. A urmat cursurile Școlii de Viticultură din Basarabia (1897-1902).

Întemeietor de publicații periodice, lansează în 1902 la Chișinău o revistă de specialitate, intitulată „Листок виноградарства, виноделия и плодводства”, iar în 1907, a tipărit la Odesa o altă revistă de specialitate „Виноградарство и виноделие”. Revenit la Chișinău (1908), a activat în cadrul redacției ziarului „Бессарабская жизнь” și a organizat Secția Chișinău a Societății

Pomiculturilor.

A fost fondator și director al publicației bisăptămânale a Societății Agricole din Basarabia „Бессарабское сельское хозяйство” (1908-1917), care era nu numai o revistă teoretică, ci și una orientată spre propagarea rezultatelor practice. A organizat tipărirea unor calendare agricole, ca supliment la revistă în anii 1912, 1914 și 1917.

Stabilit în Rusia (1918-1954), a ocupat diferite funcții: secretar al Societății Agricole a Rusiei de Sud, conducătorul Asociației guberniale a proprietarilor de pământ, profesor și șef de catedră la Institutul Agricol din Odesa, director al Școlii de Pomicultură din Odesa, colaborator științific la Institutul de Protecție a Plantelor din Petersburg.

În 1954, revine la Chișinău, angajându-se colaborator științific superior la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul pomiculturii, viticulturii și vinificației din Moldova. Deține funcția de redactor al revistei „Вестник плодводства, виноградарства и виноделия” (1925-1929), editată la Harkov. Membru în colegiul de redacție al revistei „Сад и огород” din Petersburg (1928-1933).

A publicat peste 150 de lucrări științifice în domeniul istoriei Basarabiei, geografiei economice, statisticii, pomiculturii, viticulturii și vinificației, peste 500 de articole publicate în ziare și reviste, precum și bibliografiile: „Материалы для указателя литературы по Бессарабии: Список книг

и статей, относящихся к Бессарабии, из библиотеки Н. К. Могилянского” (1912); „Географический и статистический очерк Бессарабской губернии” (1912); „Библиография литературы об особенностях подвоев применяемых в виноградарстве и о их влиянии на привитые растения” (1934) etc.

Pe parcursul vieții sale a întocmit trei biblioteci, câte una pentru fiecare epocă. Prima sa bibliotecă, bibliografia căreia a fost reprodușă în volumul „Материалы для указателя литературы по Бессарабии” traducere/transliterare (1912), s-a pierdut în 1918, când trece clandestin Nistrul și se stabilește în Rusia Sovietică. Acolo a adunat o bibliotecă nouă care a ars în timpul războiului, pe când se afla la Pușkino. Cea de-a treia bibliotecă, și ultima, și-a constituit-o până la sfârșitul vieții. După moartea sa, biblioteca a fost achiziționată de Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Pomiculturii, Viticulturii și Vinificației din Moldova.

Lucrările bibliografice ale lui Nicolae Moghileanschi constituie o etapă în dezvoltarea bibliografiei basarabene, păstrându-și și astăzi importanța și actualitatea. Este întemeietorul bibliografiei agricole în Moldova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 106-107.

Bibliografie:

Colesnic, Iurie. Cercetătorul Basarabiei : [despre Nicolae Moghileanschi] // Colesnic, Iurie.

Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni / Iurie Colesnic. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 42-45.

Moghileanschi Nicolae // Chișinău : Enciclopedie – Chișinău : Museum, 1997. – P. 316.

Moghileanschi Nicolae // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească (secolul al XIX-lea) : Dicționar. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 199.

Natalia-Maria Șveț

Radu POCLITARU 1972

Coregraf, maestru de balet, regizor, Artist al Popoului din Republica Moldova.

S-a născut la 22 martie 1972 la Chișinău, în familia soliștilor Teatrului de Operă și Balet de la Chișinău (în prezent Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”) Ludmila Nedremski și Vitalie Poclitaru și se poate spune că a crescut în culisele teatrului.

A început să se ocupe de balet la vârsta de patru ani, la Studioul de Balet de la Palatul Republican al Pionerilor. A studiat la Liceul Academic de Coregrafie din Moscova (1983-1984), la Școala de Balet de la Odesa (1984), la Școala de Muzică „Ștefan Neaga” de la Chișinău (1985).

Pe parcursul anilor 1986-1991 își continuă studiile la Școala de Balet din orașul

Perm (Rusia), în clasa profesorului A. Saharov, specialitatea Artist de balet. În anul 1991, după absolvirea facultății, devine artist al Teatrului Național Academic al Republicii Belarus. Începând cu anul 1994 și până în anul 1999, studiază la Academia Muzicală de Stat din Republica Belarus, Facultatea Coregrafie, continuând să lucreze în paralel, până în anul 2001, la Teatrul Național Academic al Republicii Belarus. După absolvire, Radu Poclitaru începe să pună în scenă propriile coregrafii.

În anul 2001 revine în Republica Moldova și pe parcursul unui an ocupă postul de coregraf-șef la Teatrul Național de Operă și Balet de la Chișinău (2001-2002), timp în care pune în scenă spectacolul „Carmen”, pe motivele operei cu același nume de Georges Bizet. Însă colaborările sale cu Opera Națională, continuă și după 2002. Astfel, în 2003, montează aici „Valsul” lui Ravel, iar în 2005, în colaborare cu Petru Vutcărau, monoopera „Ateh, sau revelațiile prințesei Khazare” de Ghenadie Ciobanu.

Împreună cu regizorul englez Declan Donnellan, în 2003, pune în scena Teatrului Bolșoi din Moscova baletul „Romeo și Julieta” de Serghei Prokofiev. Tot aici montează „Salonul nr. 6” de Arvo Pärt (2004) și „Hamlet”, pe muzica lui Șostakovici (2015).

În anul 2005 a fost invitat la Riga pentru a face coregrafia baletului „Cenușăreasa” la Teatrul Național din Letonia.

Cu suportul financiar oferit de mecenatul ucrainean Vladimir Filippov, își fondează în anul 2006, în capitala Ucrainei, propriul teatru, Kyiv Modern-Ballet. Pentru spectacolul de debut, „Carmen.TV”, teatrul lui Poclitaru este distins cu două premii concomitent: „Spectacolul anului” și „Cel mai bun maestru de balet”. Bucurându-se de o libertate totală de creație, în scurt timp, crează un variat repertoriu, spectacolele sale „Shakespearemente”, „Bolero”, „Ploaia” și „Spărgătorul de nuci” fiind prezentate la cele mai de prestigiu festivaluri de teatru din Europa.

A creat scena baletului din romanul „Război și pace”, din cadrul ceremoniei de deschidere a Jocurilor Olimpice de Iarnă de la Soci (2014), când sute de dansatori au valsat pe muzica lui Eugen Doga. Artistul a fost responsabil de un fragment din ceremonie numit „Rusia imperială”, care a inclus apariția țarului Petru I, marșul soldaților, construcția orașului Petersburg, primul bal al Natașei Rostova, sfârșitul imperiului și tranziția la epoca diktaturii proletarietului.

Activitatea coreografului Radu Poclitaru este cunoscută și apreciată în toată lumea, inclusiv în spațiul est-european, fiind distins cu o serie de premii importante, printre care: Premiul Mare la Concursul Internațional „Oleg Danovschi”, România (1999); Premiul I la Festivalul Internațional Music of the World,

Italia (1999); Premiul I la Concursul Internațional al Coreografilor „Serj Lifari”, Ucraina (1999); Premiul I la Concursul Internațional al Artiștilor de Balet și Coreografilor la Varna, Bulgaria (2000); Premiul Ucrainei în Domeniul Artei teatrale, „Pectoral de Kiev”, Ucraina (2006), pentru spectacolul „Carmen TV”; Premiul I la Concursul Internațional al Artiștilor de Balet și Coreografilor din Varna, Bulgaria (2008) ș.a. În 2016 i-a fost decernat Premiul Național al Ucrainei „Taras Șevcenko”, pentru realizări deosebite în domeniul culturii.

De asemenea, în 2016 i se conferă titlul de Artist al Poporului din Republica Moldova, iar în 2017 – titlul de Om de Cultură Emerit al Ucrainei. Tot în Ucraina i s-a conferit titlul Omul Anului 2017.

Bibliografie selectivă:

Poclitaru, Radu. Nu am dreptul moral să plec din Moldova : [interview cu Radu Poclitaru, prim-maestru de balet al Teatrului Național de Operă și Balet] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux : Cotidian național. – 2001. – 18 oct. – P. 4.

Poclitaru, Radu. Radu Poclitaru a adus baletul modern la BITEI : [interview cu coreograful Radu Poclitaru] / interview de Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2008. – 30 mai. – P. 8

Poclitaru, Radu. Radu Poclitaru din nou la Chișinău : [interview cu Radu Poclitaru, maestru de balet] / Radu Poclitaru ; consemnare: Liliana Popușoi // Flux : Cotidian național. – 2004. – 14 iun. – P. 4.

Poclitaru, Radu. Tânjesc după publicul din Chișinău ca după prima iubire... : [interview cu coreograful Radu Poclitaru, participant la BITEI-2008] / interview de Liliana Popușoi ; imagini de Florin Tă-

bărtă // Punkt. – 2008. – Nr 20. – P. 22-26.

Поклитару, Раду. Талант в изгнании : [интервью с балетмейстером Раду Поклитару] / Раду Поклитару ; записала: Раиса Казакова // Деловая газета : Независимый информационно-аналитический ежегодник 2004. – 2004. – 16 iun. – P. 8.

Узун, Елена. Свободный Танец Раду Поклитару = Free Dance Radu Poclitaru / Елена Узун ; предисловие: Елена Мироненко. – Chișinău : Cușnir & Co, 2012. – 158 p. : il., fot.

Gheorghită, Nadina. „Coloana a cincea” în inima Moscovei : [maestrul de balet Radu Poclitaru] / Nadina Gheorghită // Capitala. – 2004. – 12 iun. – P. 8.

Mămăligă, Ludmila. Artist, cetățean și... excepție fericită : [Radu Poclitaru, coreograful-șef al Operei Naționale] / Ludmila Mămăligă // Capitala. – 2001, 27 oct. – P. 8

Porcesco, Cristina. Cine este Radu Poclitaru, unul dintre noi sau nu? / Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2004. – 13 oct. – P. 4.

Roibu, Nicolae. Un rege al baletului : [despre dinastia Poclitaru] / Roibu, Nicolae. Artiști și țărani : (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S.n.], 2010. – P. 91-94.

Roibu, Nicolae. Vitalie Poclitaru, înger și demon în scenă : [cu referire la Radu Poclitaru] // Roibu, Nicolae. Lumini și umbre-n ceas de taină : (dialoguri, medalioane, eseuri) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S.n.], 2005. – P. 305-307.

Varnacova, Eleonora. Spectacolul „Carmen TV” în viziunea lui Radu Poclitaru / Eleonora Varnacova // Studiul artelor și culturologie. – 2017. – Nr 2 (31). – P. 133-136.

Раду Поклитару [Resursă electronică] // <https://24smi.org/celebrity/750-radu-poklitaru.html> (accesat: 2.11.2021).

Раду Поклитару [Resursă electronică] // https://www.peoples.ru/art/theatre/ballet/radu_poklitaru/ (accesat: 2.11.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Alexandru XENOPOL
1847-1920

Istoric, economist, sociolog, filosof, scriitor, doctor în drept și filosofie, profesor universitar, autorul primei mari lucrări a istoriei românilor, considerat printre cei mai mari istorici români, după Nicolae Iorga.

S-a născut la 23 martie 1847, la Iași. A decedat la 27 februarie 1920, la București.

Și-a început studiile la pensionul tatălui său, unde predarea se făcea în limba franceză. A fost elev al școlii primare de la Trei Ierarhi (1856). Și-a continuat studiile liceale la Academia Mihăileană și la Institutul Academic din Iași.

A fost student al Facultății de Drept din Berlin (1867), audiind în paralel și cursuri de istorie și filosofie. În 1871, a obținut două doctorate, în drept la Berlin și în filosofie la Giessen, primind pentru ambele calificativul „magna cum laudae”. În același an se întoarce în țară, stabilindu-se la Iași. A participat la festivitățile de la Putna (1871) la care rostește discursul de deschidere.

A urcat treptele ierarhice ale carierei în magistratură, în paralel participând la activitatea Societății „Junimea”

și continuând colaborarea din studenție cu officiosul acestei societăți, „Convorbiri literare” (1878). În anul 1883, a devenit titular al Catedrei de istorie națională și suplinitor al Catedrei de istorie universală critică, medie și modernă a Universității din Iași. A deținut funcția de rector al Universității din Iași (1898-1901).

Fiind o personalitate multilaterală, a abordat în lucrările sale atât istoria națională, cât și probleme teoretice ale științei istorice. Capodopera sa este lucrarea cu caracter monumental „Istoria românilor din Dacia Traiană” (13 vol., 1896-1912), premiată de Academia Română, și varianta ei franceză în traducere prescurtată „Histoire des Roumains de la Dacie Trajane” (2 vol., 1896), premiată de Academia de Științe Morale și Politice din Paris. Aceasta este prima prezentare sistematizată, analitică și complexă a istoriei românilor, din toate provinciile tradiționale, începând tratarea problematicii din cele mai vechi timpuri până la Unirea din anul 1859. În scopul finalizării acestei lucrări, autorul a realizat cercetări îndelungate în arhive și biblioteci din țară și străinătate, publicând anticipat diverse studii referitoare mai ales la izvoarele și instituțiile istorice românești. În elaborările sale surprinde structurile societății românești, dinamica evenimentelor, cauzalitatea și finalitatea acestora. De asemenea, prezintă aspecte fundamentale proprii vieții

sociale, economice, politice, administrative, culturale și religioase, definitorii pentru români, urmărește evoluția activității umane, producțiile și bogățiile acestui spațiu geo-istoric, reliefează categoriile sociale, starea și evoluția țăranilor, meșteșugariilor, breslașilor, târgoveților, orașenilor sau a marilor proprietari funciari. Un loc important se acordă structurilor instituționale, proprii statelor românești, cum au fost cele integrate activităților juridice, financiare, școlare, cutumiare, militare, intelectuale, și se fac referiri la știință, biserică, la politica internă și externă.

În anul 1899, îi apare la Paris lucrarea „Les principes fondamentaux de l'histoire” (Principiile fundamentale ale istoriei), care l-a consacrat în cercurile filosofice. Datorită acestei opere este ales membru al Academiei de Științe Morale și Politice din Paris (1914).

A semnat lucrările: „Războaiele dintre ruși și turci și înrâurirea lor asupra țărilor române” (2 vol., 1880); „Teoria lui Rösler. Studii asupra stăruinței românilor din Dacia Traiană” (1884, apărută și în limba franceză); „Dacia sub romani” (1884); „Întemeierea țărilor române” (1885); „Documente privitoare la răpirea Bucovinei de austrieci” (1887); „Domnia lui Mihail Sturdza în Moldova” (1893); „Domnia lui Cuza Vodă” (2 vol., 1903); „Mijloacele de îndreptare ale stării țărănimii române” (1907); „Însemnătatea isto-

rică a Iașului” (1908); „Istoria partidelor politice din România”(1910); „Românii și Austro-Ungaria”; „Istoria lui Mihai Viteazul” (1914).

A îngrijit „Scrierile” lui Ion Creangă (1890) și „Poezii complete” de Mihai Eminescu (1893). A tradus din creația lui Goethe.

A militat pentru continuarea dezvoltării învățământului la toate nivelele, începută atât de dinamic în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866).

Ca profesor universitar a contribuit la educarea și modelarea a multor generații de profesori de istorie și istorici români.

A luptat pentru înlăturarea înapoierii economice și culturale a țării, preconizând dezvoltarea învățământului, a unei industrii naționale. Pe plan internațional, remarcabilul om de cultură român a adus contribuții dintre cele mai importante la filosofia istoriei, așa după cum o dovedește lista de lucrări publicate atât în limba franceză, cât și în limbile germană și italiană, limbi pe care le stăpânea la nivelul unui vorbitor nativ elevat. Este considerat unul dintre fondatorii filosofiei istoriei în România.

A fost primul intelectual român de orientare universală care, utilizând principii metodologice moderne, a scos istoria din tiparele sale tradiționale și tradiționaliste, împletind-o strâns într-o documentație amplă, într-o viziune critică de ansamblu care să prezinte realist multitudinea formelor de manifestare a vieții sociale a

oamenilor, economică, politică, culturală, ideologică etc.

A fost recunoscut pe plan național, dar și internațional. Cunoscut în Europa prin traducerile scrierilor sale istorice, ca și prin studiile publicate în reviste internaționale de specialitate. Așa se explică și ecoul lucrării lui Alexandru D. Xenopol „Teoria istoriei”, precum și prestigiul statornic de care s-a bucurat de atunci încoace savantul român.

A fost plasat printre cei mai importanți gânditori europeni ai perioadei respective. Datorită academicianului Alexandru D. Xenopol, în 1912, a fost amplasată statuia lui Alexandru Ioan Cuza în Piața Unirii din Iași.

A fost membru titular al Academiei Române (1893); membru al Societății de Arheologie din Bruxelles (1900); al Societății Academice Române din Cernăuți (1901); al Institutului Internațional de Sociologie (1903); membru al Academiei de Științe Morale și Politice din Paris (1914); Președinte al Secțiunii Istorice a Academiei Române (1903-1905, 1910-1911, 1914-1919); vicepreședinte al Societății de Sociologie din Paris (1916).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000”. – Chișinău, 1999. – P. 82; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 153-155.

Bibliografie selectivă:

Rusu, Dorina N. Xenopol Alexandru D. // Rusu, Dorina N.

Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 901.

Ștefănescu, Ștefan. Mari istorici și ideea națională : Alexandru D. Xenopol / Ștefan Ștefănescu // Glasul Bucovinei. – 2003. – Nr 1/2. – P. 36-44.

Țarălungă, Ecaterina. Xenopol Alexandru D. // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă – București : Litera Internațional, 2011. – P. 835.

Xenopol Alexandru D. // Dicționar biografic de istorie a României. – București : Meronia, 2008. – P. 572-573.

Xenopol Alexandru D. // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 7. – București : Editura Enciclopedică, 2009. – P. 486.

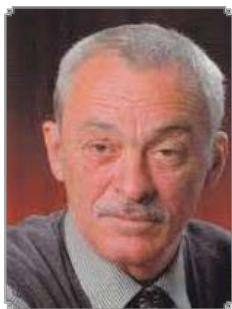
Xenopol Alexandru D. // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – Chișinău : Gunivas, 2002. – P. 951-953.

Xenopol Alexandru D. // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului : Vol. 3 : P-Z. – București : Geneze, [S. a.]. – P. 485-489.

Xenopol Alexandru D. // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol.16. – București : Litera, 2010. – P. 290.

Zub, Alexandru. Alexandru D. Xenopol – 170 [de ani de la naștere] / Alexandru Zub // Convorbiri literare. – 2017. – Nr 11. – P. 24-26.

Natalia-Maria Șveț

Sergiu FINITI
1952

Actor de teatru și cinema, interpret de muzică folk.

S-a născut la 25 martie 1952, la Babele, Ismail, regiunea Odesa, Ucraina.

A absolvit Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, actualmente Academia de Teatru, Muzică și Arte Plastice din Chișinău, Specialitatea regizor de teatru popular (1973), la clasa de regie a profesorilor Petru Baracci și Veniamin Apostol.

În același an este angajat în calitate de actor la Teatrul Academic muzical-dramatic „A. S. Pușkin”, actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (1973-1979), apoi actor la Teatrul „Koleso” din Cernăuți (1979-1981). După ce o perioadă de doi ani activează ca solist în formația de muzică folk „RIFF” din Zaporojie, revine în domeniul artei dramatice ca actor la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău (1983-1986).

Combină activitatea teatrală cu cea de interpret de muzică folk. Astfel, după ce între anii 1986-1989, a activat în cadrul formației „Legenda”, revine din nou ca actor la Teatrul Actorului de Cinema (1989-1991),

la Teatrul etnofolcloric „Ion Creangă” din Chișinău (1992-1996) și apoi la Teatrul municipal „Satiricus Ion Luca Caragiale” din Chișinău, actualmente Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale”, unde joacă și în prezent.

Printre rolurile teatrale cele mai cunoscute menționăm următoarele: Soțul din „Care-s sălbaticii?” de Iulian Filip; El din „SRL Moldovanul” de Nicolae Esinencu; Ursu din „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu; Revoluționarul II din „Jertfe patriotice” după Ion Luca Caragiale și Vasile Alecsandri; Azazello din „Maestrul și Margarita” de Mihail Bulgakov; Tache Farfuridi din „O scrisoare pierdută” și Ipistatul din „D’ale Carnavalului” de Ion Luca Caragiale; Crooks din „Oameni și șoareci” de John Steinbeck; Patronul din „Salvați America!” de Dumitru Crudu; Domnul Coșciug din „Maimuța în baie” de Irina Nechit; Vasilică din „Soacra cu trei nurori” de Ion Creangă; Guliță din „Două fete și o neneacă” de Vasile Alecsandri; Atillo din „Om și gentilom” de Eduardo de Filippo etc.

De asemenea, Sergiu Finiti a jucat și în filme artistice la diverse studiouri cinematografice. Este cunoscut, în special, pentru rolul lui Burbulea din filmul „O șatră urcă la cer”. A mai jucat și în filmele: „Pe urmele fiarei”; „Făt-Frumos”; „Cetea”; „Unde ești, dragostea mea?”; „Școala”; „Nesfârșita lună a căușului”; „Vânt sălbatic”; Medeea-80”; „Lă-

utarii”; „Deținutul misterios”; „Corbii prada n-o împart”; „Adio bacalaureatul nostru”; „Polobocul”; „Un iepure deasupra prăpastiei”; „Nunta în Basarabia”.

În anul 1996, a fost distins cu titlul onorific de Maestru în Artă. Este laureat al Festivalului de muzică folk, ediția a doua.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 117.

Bibliografie selectivă:

Cuzuioac, Ion. La „Satiricus” și-a găsit astâmpărul : [despre actorul Sergiu Finiti] / Ion Cuzuioac // Literatura și arta. – 2013. – 16 mai. – P. 6.

Greco, Sandu. „Sergiu Finiti a venit în Teatrul „Satiricus” de parcă ar fi coborât din tren și era așteptat” : [interviu cu regizorul Sandu Greco despre actorul Sergiu Finiti] / consemnare: Larisa Ungureanu // Literatura și arta. – 2012. – 29 mar. – P. 6.

Roșca, Denis. Finiti Sergiu // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 228-229.

Sergiu Finiti : [actor de teatru și film, Maestru în Artă] // Realități culturale. – 2014. – Nr 3. – P. 8.

Ungureanu, Larisa. Sergiu Finiti : a fi actor / Larisa Ungureanu // Teatru. – 2012. – Nr 9. – P. 79-83.

Natalia-Maria Șveț

Efimia ȚOPA
1957

Poetă, traducătoare, cercetător literar, muzeografă.

S-a născut la 25 martie 1957, la Vărzărești, Nisporeni.

A absolvit Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Jurnalism (1981).

Primele articole le publică în gazeta raională. A activat în cadrul redacției ziarului „Tânărul leninist”; actualmente „Florile dalbe” (1981-1983). Împreună cu alți tineri literați din fostele republici sovietice, dar și din alte țări ale lumii, a studiat limba georgiană la Universitatea de Stat din Tbilisi (1985-1986).

În anii 1985-1986, a fost stagiară la Colegiul de Traduceri și Legături Literare de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Georgia. Din 1986 până în 2011, activează în calitate de colaborator științific superior la Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu” de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Moldova.

Debutază în presa periodică cu traduceri din lirica georgiană, versuri de Goderdzi Cioheli, Rezo Ceișvili, Mihail Gevahișvili, Akaki Țereteli, Dalila Bedianidze, Ana Calandadze, Gheorghii Leonidze, Ghivi

Alhazișvili, Nodar Dumbadze etc.

Alcătuiește o antologie de proză georgiană pentru copii „Cinara” (1989).

Este prezentă în antologiile: „Clipa ghiocelor”, „Iubire de metaforă”, în culegerea de scrieri dedicate lui Mihai Eminescu „Vârfu-nalt al piramidei”, „Din desaga lui Moș Crăciun”, „Poeți din Basarabia”, „Светулки օг монисма = Scântilushi di mârzdilushi”, ediție în limba macedoneană și aromână, „Cartea poeziei”, „Din lirica feminină a Basarabiei”, „Antologie de poezie română contemporană, vol. IV (Colecție Opera Omnia), ediție în limbile română, franceză, engleză și germană” (Iași, 2015). Colaborează cu articole și versuri la „Literatura și arta”, „Basarabia”, „Contrafort”, „Viața Basarabiei”, „Limba română”, „Phoenix”, „Oglinda literară”, „Steaua” (Cluj), „Porto-Franco” (Galați), „Femeia Moldovei”, „Columna”, „Moldova”, „Alunelul”, „Noi”, „Florile dalbe”, „Stare de urgență” etc.

Publică volumele de proză: „La porțile vieții” (1995), „Dedublarea Herei” (2004), „Pe o insulă cu flori” (2006), „Grădini patriarhale” (2009), „Scrisoare cu flori” (2009), „Seară cu poeme” (2014), „La balul florilor” (2015) etc.

În calitate de muzeografă, a organizat numeroase expoziții ale scriitorilor clasici și contemporani. A semnat portrete literare, numeroase articole, recenzii, interviuri. A colaborat la elaborarea enciclopediei „Femei din Moldova” (2000) și a „Dic-

ționarului scriitorilor români din Basarabia” (2006).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1995); membru al Uniunii Scriitorilor din România (2015).

Premiantă a Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul de poezie „Dedublarea Herei” (2005), Diplomă de onoare a Ministerului Culturii din Republica Moldova (2015), mențiune la Salonul de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XX-a pentru cartea „La balul florilor” (2016).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 123-124; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 155-156.

Bibliografie selectivă:

Țopa, Efimia. La balul florilor / Efimia Țopa ; red.: Anatol Malev. – Chișinău : Lumina, 2015. – 32 p.

Rec.: Palladi, Tudor. Poeme-parabole cu flori și lumină / Tudor Palladi // Literatura și arta. – 2016. – 18 febr. – P. 4.

Țopa, Efimia. Seară cu poeme / Efimia Țopa. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 190 p.

Rec.: Josu, Nina. Efimia Țopa-anotimpul conștientului / Nina Josu // Literatura și arta. – 2014. – 25 sept. – P. 8.

Dolgan, Mihail. Țopa Efimia / Mihail Dolgan // Iubire de metaforă : De la Petru Zadnipru la Svetlana Corobceanu : O antologie a poezilor-absolvenți ai Universității de Stat din Moldova / întocm., pref., nota asupra ed. și notele biobibliogr.: Mihail Dolgan. Vol. 2. – Chișinău : USM, 2001. – P. 334-335.

Rachieru, Adrian Dinu. Țopa Efimia // Rachieru, Adrian Dinu. Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 532.

Zbârnciog, Vlad. Țopa Efimia // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Vlad

Zbârciog. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 541-543.

Natalia-Maria Șveț

Romulus CIOFLEC
1882-1955

Scriitor, publicist și profesor român, participant la mișcarea națională din Basarabia.

S-a născut la 25 martie 1882, la Araci, județul Covasna. A decedat la 13 noiembrie 1955, la București.

După absolvirea școlii primare din satul natal (1889), urmează Școala Normală din Câmpulung-Muscel (1893-1900); Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București (1908-1911), primind licența în litere și filozofie în 1914.

Și-a început activitatea ca învățător în comuna Chiojdeanca, Prahova, după care este bibliotecar la Biblioteca Academiei Române (1905-1910).

Ulterior a fost profesor la Pomârla, Botoșani; la Liceul „Alec Russo” din Chișinău (1918); Liceul „C. Diaconovici Loga” din Timișoara (1924) și Liceul „Gheorghe Lazăr” din București (1936).

În martie 1917, vine la Chișinău, unde participă la fondarea Partidului Național Moldovenesc. Se implică

la tipărirea ziarului „Cuvânt moldovenesc”. În 1925, a participat la Congresul Internațional al Lucrătorilor din Învățământ, care a avut loc la Paris; Congresul de vară de la Centrul de Studii Istorice din Madrid (1926). Împreună cu Panait Istrati examinează consecințele grevei muncitorești de la Lupeni (1929).

Ca jurnalist a scris la „Viața românească” din Iași, „Românul” din Arad și a colaborat cu publicații la „Neamul românesc literar”, „Gazeta Transilvaniei”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Minerva literară”, „Universul literar”, „Flacăra”, „Sburătorul”, „Adevărul literar și artistic”, „Facla” etc.

În anul 1905, a publicat în „Sămănătorul” prima sa schiță, „Un gând”.

A debutat ca scriitor cu volumul de povestiri „Doamne, ajută-ne!” (1907). Publică volumele: „Lacrimi călătoare” (1920), „Pe urmele Basarabiei : note și impresii din revoluția rusească” (1927), „Cutreierând Spania: impresii de călătorie” (1928), „Sub soarele polar : impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin (1929), „Vârtejul” (1937), „Români din secuime” (1942), „Pe urmele destinului”, „O goană în jur de sine însuși” (1943) etc.

A fost distins cu Premiul „Heliade Rădulescu” al Academiei Române pentru romanul „Vârtejul” (1937); Ordinul „Bărbăție și Credință” cl. 1.

În memoria lui Romulus Cioflec, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a deschis Casa memorială „Ro-

mulus Cioflec” (1998).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 117-118.

Bibliografie selectivă:

Cioflec, Romulus. Sub soarele polar : Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin / Romulus Cioflec. – București : Editura Națională Ciomei, [S. a.]. – 179 p.

Romulus Cioflec : un ardelean pe drumurile lumii / ed. îngrijită de Luminița Cornea. – Sf. Gheorghe : Arcuș, 2007. – 100 p.

Cioflec Romulus // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 1. – București : Editura Enciclopedică, 1993. – P. 390.

Cioflec Romulus // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 : C-D. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 251-252.

Cioflec Romulus // Dicționarul scriitorilor români : A-C. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 585-590.

Colesnic, Iurie. Cioflec Romulus // Colesnic, Iurie. Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 166.

Colesnic, Iurie. Cioflec Romulus // Colesnic, Iurie. Sfatul Țării : Enciclopedie / Iurie Colesnic. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – P. 257.

Predescu, Lucian. Cioflec Romulus // Predescu, Lucian. Enciclopedia Cugetarea : Material românesc. Oameni și înfăptuiri : Istorice, culturale, literare, publicistică, ziaristică, folclorică, militară, religioasă, juridică, economică / Lucian Predescu. – București : [S. n.], 1940. – P. 195.

Natalia-Maria Șveț

Ana BLANDIANA
1942

Pseudonimul literar al Otiliei-Valeria Coman.

Poetă, prozatoare, traducătoare și publicistă română, luptătoare pentru libertate civică în România.

S-a născut la 25 martie 1942, la Timișoara.

Și-a făcut studiile: medii și liceale la Oradea (1952-1959); Facultatea de Filologie a Universității din Cluj (1962-1967); la University of Iowa City (SUA, 1973-1974), la Heidelberg (1991), la Berlin (1993).

A activat în redacția revistelor „Viața studențească”, „Amfiteatru” (1968-1974). A fost bibliotecară la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (1975-1977), redactor la Uniunea Scriitorilor (1977-1979).

Debutază literar în revista „Tribuna” din Cluj-Napoca cu poezia „Originalitate”, semnând pentru prima dată cu pseudonimul „Ana Blandiana” (1959). Va avea interdicție de publicare între 1960 și 1963. Din 1968, deține rubrici permanente la „Contemporanul” și „România literară”.

Este autoare a peste 30 de cărți publicate în română și a peste 60 de volume apărute

te în 26 de limbi.

A debutat editorial cu placheta „Persoana întâia plural” (1964), urmată de volumele de versuri, proză, nuvele, eseuri, însemnări de călătorie, versuri pentru copii: „Călcâiul vulnerabil” (1966); „A treia taină” (1969); „Somnul din somn”; „Cele patru anotimpuri” (1977); „Ochiul de greier” (1981); „Proiecte de trecut” (1982); „Ora de nisip” (1983); „Stea de pradă” (1985); „Cine sunt eu?” (2001); „Sertarul cu aplauze” (2004); „Refluxul sensurilor” (2004); „Poeme” (1964-2004); „A fi sau a privi” (2005); „O silabisire a lumii”; „Spaima de literatură” (2006); „Întoarcerea lui Arpagic” (2008); „Timpul scrie pe trupul meu versuri” (2008); „Patria mea A4” (2010); „Fals tratat de manipulare” (2013); „Povestiri fantastice” (2016); „Orologiu fără ore” (2016); „Istoria ca viitor” (2017); „Variațiuni pe o temă dată” (2018); „Integrala poemelor” (2019) etc.

Publică împreună cu soțul ei, scriitorul Romulus Rusan, și volume de interviuri cu personalități culturale.

De-a lungul anilor, a întreprins ca invitată a unor universități, academii, organizații culturale, mai multe călătorii de documentare și studiu, participând la conferințe, congrese, simpozioane, festivaluri și colocvii internaționale, lecturi publice, lansări și promovări de carte, dezbateri publice, interviuri Radio-TV în țară și pe toate continentele, fie cu teme literare, fie politic,

diplomatic sau civic.

I-au apărut grupaje de poeme în reviste și antologii din Anglia, SUA, Italia, Spania, Franța, Belgia, Germania, Austria, Olanda, Finlanda, Polonia, Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia, Brazilia, Cuba, Turcia, Siria, Grecia, China, Japonia, Israel, Albania.

După 1989, marile ziare germane au publicat eseurile literare și articolele de analiză politică sub semnătura Anei Blandiana.

A fost președintă a PEN-Clubului Român, președintă și vicepreședintă a Alianței Civice. A devenit în 1995 președintă a Fundației Academia Civică, în cadrul căreia a inițiat proiectul „Memorialul de la Sighet”, dedicat victimelor comunismului.

I s-a oferit titlul de Doctor Honoris Causa de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (2016).

Este membru a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stephane Mallarme”, membru fondator al Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO), membru corespondent al Academiei Române (din 2016).

Pentru activitatea sa i se conferă un șir de premii valoroase: Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România (1969, 1970); Premiul pentru proză al Asociației Scriitorilor din București (1982); Premiul Internațional „Gottfried von Herder”, Viena (1982); Premiul Național de Poezie (1997); Premiul „Opera Omnia” (2001); Premiul

Internațional „Vilenica” (2002), Premiul Canadian pentru Poezie „Griffin” (2018). În martie 2016, a primit Premiul „Poetul European al Libertății”, pentru volumul „Patria mea A4”, care a apărut în traducere poloneză în ianuarie 2016. A fost nominalizată la Premiul Nobel pentru literatură. De Ziua Națională a României i-a fost decernat Ordinul național „Pentru Merit” în grad de Mare Cruce (2000), pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P.110-112; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P.156-157.

Bibliografie selectivă:

Blandiana, Ana. Istoria ca viitor: și alte conferințe și pagini / Ana Blandiana. – București : Humanitas, 2017. – 148 p.

Blandiana, Ana. Orologiu fără ore / Ana Blandiana. – București : Humanitas, 2016. – 42 p.

Blandiana, Ana. Povestiri fantastice / Ana Blandiana. – București : Humanitas, 2017. – 376 p.

Blandiana, Ana. Variațiuni pe o temă dată / Ana Blandiana. – București : Humanitas, 2018. – 132 p.

Blandiana Ana // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol. 2. – București : Litera, 2010. – P. 289.

Goci, Aureliu. Blandiana Ana // Goci, Aureliu. Poeți români la frontiera mileniilor / Aureliu Goci. – București : Editura Niculescu, 2012. – P. 52.

Holban, Ioan. Poezia Anei Blandiana / Ioan Holban // Convorbiri literare. – 2017. – Nr 3. – P. 59-63.

Ilie, Emanuela. Ana Blandiana / Emanuela Ilie // Convorbiri literare. – 2016. – Nr 11. – P. 95-97.

Livescu, Cristian. Ana Blandi-

ana, poezia metafizică / Cristian Livescu // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 6. – P. 62-66.

Mareș, Nicolae. Un prestigios premiu polonez pentru poezia Anei Blandiana / Nicolae Mareș // România literară. – 2016. – 15 apr. – P. 26.

Râpeanu, Bujor T. Blandiana Ana // Râpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Râpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 64.

Shurbanov, Alexander. O antologie la aniversarea Anei Blandiana – una dintre marile poete ale epocii noastre / Alexander Shurbanov // Convorbiri literare. – 2019. – Nr 3. – P. 104-105.

Stepanov, Ludmila. Îndrumări metodice la predarea operei Anei Blandiana în gimnaziu / Ludmila Stepanov, Polina Taburceanu // Materialele conferinței republicane a cadrelor didactice, 10-11 martie 2018. – [S.l.]: [S.n.], 2018. – P. 49-54.

Țarălungă, Ecaterina. Blandiana Ana // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 98.

Natalia-Maria Șveț

Marcu RUDI
1942

Medic pediatru, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar și cercetător științific.

S-a născut la 26 martie 1942, la Rudi, județul Soroca.

A absolvit școala medie din satul Arionești (1957). Și-a urmat studiile la Institutul de Stat de Medicină; actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1957-1963). A fost doctorand la Catedra pediatrie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1966-1970). În 1974, susține teza de doctor în medicină.

După susținerea tezei de doctor în medicină e asistent la Catedra pediatrie a Facultății de Perfecționare a Medicilor (1970-1975).

În perioada anilor de studenție, deja și-a prezentat calitățile sale deosebite de organizator, bucurându-se de autoritate printre studenți. A parcurs toate etapele ierarhice medicale. A activat în calitate de pediatru la spitalul de circumscripție Dânceni (1963-1964); medic-șef al spitalului din satul natal (1964-1966). Din anul 1966, activitatea lui Marcu Rudi este legată de Univer-

sitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. Pe parcursul anilor 1988-2011, a deținut funcția de șef al Catedrei pediatrie nr 1, pregătind o pleiadă întreagă de specialiști în domeniul pediatriei. A fost director al Clinicii de Cardiologie Pediatrică a USMF, care activează pe baza Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului. În două rânduri a deținut și funcția de prodecan al Facultății Pediatrie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.

Timp de șaptesprezece ani a deținut postul de specialist principal în cardioreumatologie pediatrică a Ministerului Sănătății al Republicii Moldova. În decursul a cincizeci de ani savantul Marcu Rudi a activat ca pediatru în domeniul pediatriei generale și în cel al cardiologiei pediatriche.

A desfășurat o vastă muncă științifică. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în cele peste 180 de lucrări științifice, inclusiv 8 culegeri, monografii, ghiduri: „Alergiile alimentare la copii: profilaxie, diagnostic, tratament”; „Astmul bronșic la copii”; „Dezvoltarea copilului și conduita în maladiile nutriționale”; „Curs de pediatrie”; „Aspecte clinico-paraclinice și terapeutice ale tahiaritmilor la copii”; „Hipertensiunea arterială esențială la copii”; „Factorii de risc în apariția anomaliiilor de dezvoltare a rinichilor la copiii de vârstă fragedă” etc.

Și-a concentrat activita-

tea și asupra instruirii medicilor rezidenți, medicilor cursanți, pregătirii cadrelor științifico-didactice. A pregătit 4 doctori în medicină, a fost consultant și la alte teze de doctor și doctor habilitat.

Este și un fruntaș al vieții publice. În calitate de președinte al Societății Științifico-Practice a Pediatrilor din Republica Moldova, lunar organizează ședințe cu medici din toată țara. A organizat toate congresele pediatrilor-neonatologilor din Republica Moldova, conferințe științifico-practice. A participat cu referate și comunicări, la foruri științifice naționale și internaționale.

Este Președinte al Comisiei științifico-practice profil pediatrie al Ministerului Sănătății, membru al Consiliului de experți al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova; membru al Comisiei de atestare a medicilor-pediatri din Republica Moldova; membru al Senatului USMF; membru al Consiliului științific USMF.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 159-160.

Bibliografie selectivă:

Aspecte clinico-paraclinice și terapeutice ale tahiaritmilor la copii / Marcu Rudi, Ina Palii, Ninel Revenco [et al.] // Buletin de perinatologie. – 2013. – Nr 2/3 (58/59). – P. 107-110.

Bradiaritmiile postoperatorii la copiii cu malformații congenitale de cord / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2010. – Nr 5 (11). – P. 223-227.

Drenajul venos pulmonar total aberant în asociere cu obstrucția venelor pulmonare / Marcu Rudi,

Ina Palii, Ninel Revenco [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 1 (33). – P. 383-387.

Factorii de risc în apariția anomaliiilor de dezvoltare a rinichilor la copiii de vârstă fragedă / Marcu Rudi, Tatiana Guțu, Tudor Rotaru [et al.] // Curierul medical. – 2011. – Nr 1 (319). – P. 38-41.

Hipertensiunea arterială esențială la copii / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu [et al.] // Buletin de perinatologie. – 2010. – Nr 4 (48). – P. 59-63.

Insuficiența cardiacă congestivă la copiii cu tetralogia fallot în perioada pre-și postoperatorie / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2012. – Nr 5 (13). – P. 245-250.

Particularitățile clinico-evolutive ale insuficienței cardiace la copiii cu malformații congenitale de cord cu sunt stânga-dreapta / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2011. – Nr 5 (12). – P. 231-236.

Rudi, Marcu. Managementul terapeutic al hipertensiunii arteriale esențiale la copii / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu // Buletin de perinatologie. – 2013. – Nr 2/3 (58/59). – P. 50-53.

Rudi, Marcu. Unele particularități clinico-paraclinice ale hipertensiunii arteriale esențiale la copii / Marcu Rudi, Ina Palii, Lucia Pârțu // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2013. – Nr 5 (14). – P. 340-346.

Ababii, Iob. Marcu Rudi 70 de ani [de la naștere] / Ion Ababii // Curierul medical. – 2012. – Nr 2. – P. 71.

Baciu, Gheorghe. Rudi Marcu / Gheorghe Baciu // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 142.

Trofăilă, Vasile. Marcu Rudi / Vasile Trofăilă // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 11 : R-Sa. – Chișinău : Draghiștea, 2013. – P. 394-395.

Natalia-Maria Șveț

Vladislav SEICIUC
1952

Specialist în domeniul matematicii și ciberneticii, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 27 martie 1952 în satul Criva, raionul Lipcani (azi raionul Briceni), Republica Moldova, în familia lui Nicolae și a Aureliei Seiciuc, pedagogi emeriți ai Ucrainei, care au activat toată viața în satul Probotești, ținutul Herța, regiunea Cernăuți, Ucraina. În prezent această școală le poartă numele.

A absolvit școala primară din cătunul Crihănești (1963), școala de opt ani din satul Probotești (1967), apoi școala medie din satul Țirnauca, raionul Hliboca (1969) cu medalie de aur. Și-a continuat studiile la Facultatea de Matematică și Cibernetică a Universității de Stat din Chișinău (astăzi Universitatea de Stat din Moldova), absolvind-o cu eminență în anul 1974. Își urmează studiile post-universitare (1974-1977) la Universitatea de Stat din Chișinău, unde s-a recalificat din domeniul Ecuații Diferențiale în domeniul Matematica de Calcul și Analiza Matematică.

În anul 1987 a susținut

teza de doctor în științe fizico-matematice (specialitatea Analiză matematică) la Universitatea de Stat din orașul Kazan (Rusia) cu titlul „Metode directe aproximative de rezolvare a ecuațiilor integrale singulare pe contururi arbitrare închise Leapunov”. Obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar în 1993, profesor universitar – în 2011.

Își începe activitatea științifico-pedagogică (1977) în calitate de asistent universitar la catedra de analiză numerică și optimizare a Universității de Stat din Moldova, unde în perioada anilor 1977-1997 a ocupat posturile de la asistent universitar până la conferențiar universitar (1993-1997). Din anul 1997 activează la Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova (UCCM) exercitând funcțiile: decan al Facultății de Contabilitate și Informatică Economică (1997-2000); conferențiar universitar la Departamentul de matematică, statistică și științe tehnice (2000-2011); șef al Departamentului de matematică, statistică și științe fizico-tehnice (2010-2011); profesor universitar, Departamentul de informatică economică și matematică (2011-2013); profesor universitar, șef al Departamentului discipline exacte și generale (2013-2017); conferențiar universitar la Departamentul contabilitate, finanțe și bănci (2017-2020).

Pe parcursul activității sale în calitate de profesor universitar a predat și conti-

nuă să ducă cursuri la disciplinele: „Metode numerice de calcul”, „Analiza numerică”, „Analiza matematică”, „Teoria probabilităților și statistica matematică”, „Metode aproximative de rezolvare a ecuațiilor integrale de speța doi”, „Matematica superioară” etc.

Este autorul a peste 170 de lucrări științifice și didactico-metodice, publicate atât în țară, cât și în străinătate, dintre care trei manuale de teoria probabilităților și statistică matematică. Domeniile de interes științific: teoria generală a metodelor aproximative, teoria constructivă a funcțiilor, analiza numerică, modelarea matematică și în mod deosebit aproximarea funcțiilor în diverse topologii, metode aproximative de rezolvare a ecuațiilor și sistemelor de ecuații integrale și integro-diferențiale, orientate spre rezolvarea problemelor aplicate din aceste domenii.

Colaborează cu savanți din România, Italia, Franța, Germania, Portugalia, Ucraina, Belarusia, Rusia, SUA ș.a.

A fost manager al Proiectului de sponsorizare a UCCM în domeniul informatizării procesului didactic, finanțat de către Fundația „Soros-Moldova” (1997-2000), executor al Proiectului internațional „Crearea rețelei universitare pentru învățământul la distanță în științe aplicate și economice” (CRUNT) (2011-2014), care s-a finalizat cu implementarea platformei MOODLE la UCCM, destinată studiului la distanță.

A participat la lucrările a

circa 80 de congrese, simpozioane și conferințe naționale și internaționale. A fost co-președinte al Conferinței Științifice Internaționale „Integral Equations and Application in Physics, Mechanics and Medicine” (2004), în cadrul Proiectului 41.004C al USM și al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică de pe lângă Guvernul Republicii Moldova; copreședinte al Conferinței Științifice Internaționale „Integral Equations and Modelling of Applied Problems”, în cadrul proiectului comun, Proiectul ISCS-02 al UCCM și al Asociației de Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova MRDA (2005); membru al Comitetului de organizare al simpozioanelor științifice internaționale „Metodele singularităților discrete în problemele fizicii matematice” („Методы дискретных особенностей в задачах математической физики”), or. Harkov-Herson, Ucraina, edițiile: a 12-a, 2005, a 13-a, 2007, a 14-a, 2009, a 15-a, 2011, a 16-a, 2013, a 17-a, 2015, a 18-a, 2017.

Este redactor-șef al revistei științifice internaționale „Researches in Numerical Analysis and Optimization” („Studii în analiză numerică și optimizare”), editată în comun de către USM și UCCM (1998-prezent).

Conducător științific al tezelor de doctorat la specialitatea Matematică de calcul (2009-2016).

Vladislav Seiciuc este membru al Societății Matematice din Republica

Moldova (2001), membru al Societății de Științe Matematice din România (1998), membru al ROMAI (Romanian Society of Applied and Industrial Mathematics) (2013), iar în perioada anilor 2015-2021 – cenzor în Consiliul de conducere al ROMAI.

Bibliografie selectivă:

Proceedings „Integral Equations and Modeling of Applied Problems” (IEMAP- 2005) dedicated in memory of univ. prof. V. Zolotarevski / editor: V. Seiciuc, D. Cozma. – Chișinău : UCCM, 2006.

Vol. 1. – 2006. – 217 p.

Vol. 2. – 2006. – 212 p.

Seiciuc Vladislav. Lucrări practice la teoria probabilităților și statistica matematică / Vladislav Seiciuc, Pavel Chirilov, Ion Vulpe. – Chișinău : UCCM, 1999. – 187 p.

****Seiciuc Vladislav.** Matematica : Ghid pentru admitere / Vladislav Seiciuc, Pavel Chirilov, Ion Vulpe. – Chișinău : UCCM, 1999. – 107 p.

****Seiciuc Vladislav.** Matematica : Teste de concurs, sfaturi practice pentru candidații la admitere / Vladislav Seiciuc, Pavel Chirilov, Ion Vulpe. – Chișinău : UCCM, 1998. – 80 p.

Seiciuc Vladislav. Teoria probabilităților și statistica matematică / Vladislav Seiciuc, Pavel Chirilov, Ion Vulpe. – Chișinău : UCCM, 2013. – 308 p.

Studii în analiză numeric și optimizare / col. red.: V. Zolotarevskii, V. Seiciuc, P. Soltan [et al.]. – Chișinău : USM ; UCCM, 2001, Vol. 3, Nr. 2 (6). – 128 p.

Studii în metode de analiză numeric și optimizare / col. red.: V. Zolotarevskii, V. Seiciuc, P. Soltan [et al.]. – Chișinău : USM ; UCCM, 1998. – Vol. 1, Nr 1 (1). – 128 p.

Studii în metode de analiză numeric și optimizare / col. red.: V. Zolotarevskii, V. Seiciuc, P. Soltan [et al.]. – Chișinău : USM ; UCCM, 2000. – Vol. 2, Nr 1 (3). – 128 p.

Кирилов П. В. Теория вероятностей и математическая ста-

тистика. Практические занятия : Учебно-методическое пособие допущено Министерством Просвещения и Молодежи Республики Молдова для студентов вузов / П. В. Кирилов, В. Н. Сейчук, И. М. Вулпе. – Chișinău : UCCM, 2007. – 153 p.

Seiciuc Vladislav. Algorithms of spline-collocations and spline-quadratures methods for solving integral equations of the second kind / Vladislav Seiciuc, Eleonora Seiciuc, Gheorghe Carmocanu // Conferința „Matematici aplicate și Industriale” (CAIM-2019), 19-22 septembrie 2019, Universitatea „Valahia”, Târgoviște, România. – Târgoviște, 2019. – P. 70.

Seiciuc Vladislav. Algoritmul metodei spline – cuadraturilor și iterative la rezolvarea ecuațiilor integrale regulate de speța doi / Vladislav Seiciuc, Eleonora Seiciuc, Alina Doga // Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. Vol. 9 (2). – Chișinău : UCCM, 2011. – P. 270-276.

Seiciuc Vladislav. Elaborarea cursului „Teoria probabilităților și statistica matematică” pe platforma electronică MOODLE pentru învățământul la distanță / Vladislav Seiciuc // Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației. Vol. 1, 7 iunie 2016, Cahul. – Cahul : Centrografic, 2016. – P. 342-345.

Seiciuc Vladislav. On development of Intelligent Software Tools for solving of Integral Equations / Vladislav Seiciuc, Eleonora Seiciuc, Gheorghe Carmocanu // Conferință „Matematici aplicate și Industriale” (CAIM-2017), 14-17 septembrie 2017, Iasi, România. – Iasi, 2017. – P. 85-86.

Seiciuc Vladislav. On some algorithms of spline methods in solving integral equations of second kind / Vladislav Seiciuc // Al noulea Congres al matematicienilor din România, 28 iunie-03 iulie 2019, Galați, România. – Galați, 2019. – P. 750.

Seiciuc Vladislav. Particularitățile elaborării cursului „Teoria probabilităților și statistica matematică” pe platforma electronică MOODLE / Vladislav Seiciuc, Victor Seiciuc // Conferința Științifică Internațională CRUNT-2014 „Bunele practici de instruire e-learning/

online”, 24-27 septembrie 2014, Chișinău. – Chișinău, 2014. – P. 282-283.

Seiciuc Vladislav. Some Issues in the Elaboration Course Theory of Probability and Mathematical Statistic on E-learning / Vladislav Seiciuc, Victor Seiciuc // Contemporary Issues in Economy and Technology CIET 2016, 16-18 iunie 2016, Split, Croatia. – Split : University of Split, 2016. – P. S-232-S-240.

Seiciuc Vladislav. Stări de regres, stabile și progress descrise de ecuații integrale în modelul dinamic biramural / Vladislav Seiciuc, Eleonora Seiciuc, V.Topală // Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. – Chișinău : UCCM, 2010. – P. 291-297.

Сейчук Владислав. О сходимости в пространствах Лебега прямых-приближенных методов решения нелинейных сингулярных интегральных уравнений содержащие сопряжение от неизвестной функции / Владислав Сейчук // Труды XVIII Международного симпозиума „Методы дискретных особенностей в задачах математической физики” (МДОЗМФ-2017), 26-28 июня 2017, Харьков. – Харьков, 2017. – С. 195-198.

Сейчук, Владислав. Прямые методы приближенного решения нелинейных и смешанных линейных сингулярных интегральных уравнений на замкнутых контурах // Proceedings „Integral Equations and Modeling of Applied Problems”(IEMAP-2005) dedicated in memory of univ. prof. V. Zolotarevski. Vol. I / Vladislav Seiciuc. – Chișinău, 2006. – P. 144-176.

****Aioanei Dumitru Gh.** Târnavca. Chemarea vetrei strămoșești : [conține informații despre Vladislav Seiciuc, prof. univ.] / Dumitru Gh. Aioanei. – Herța : Zelena Bucovina, 2007. – 117 p.

Ladaniuc, Victor. Vladislav Seiciuc / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 5. – Chisinau : Draghiștea, 2005. – P. 281.

Seiciuc Vladislav // De la Cernăuți la vale... : Fișiere bio-

biografice / alcăt.: Sergiu Cătaranciu, Mihai Patraș, Olga Patraș. – Chișinău : USM, 2014. – P. 237-238.

Seiciuc Vladislav [Resursă electronică] // <http://www.uccm.md/ro/index.php/component/content/article?layout=edit&id=111> (accesat: 30.10.2021).

Vladislav Seiciuc // Pavel, Vasile. Probotești față de Racovăț și Mihai Viteazu. – Chișinău : [S. n.], 2019 (Tipogr. „Colormania”). – P. 125-126.

Elena Barbos-Balinschi

Valentin ȚUREA
1952

Medic pediatru, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 28 martie 1952, la Dumeni, Râșcani.

Absolvent al Școlii de Medicină din Bălți (1970) și a Facultății de Pediatrie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău; actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1979). Urmează secundariatul clinic la Institutul de Pulmonologie al Academiei de Științe Medicale a Federației Ruse (1979-1981), apoi studiile prin doctorat la Institutul de Pediatrie al Academiei de Științe Medicale a Federației Ruse (1985-1988). Susține teza de doctor în științe medicale cu tema „Функцио-

нальное состояние стромального микроокружения костного мозга в норме и при остром лимфобластном лейкозе у детей” (1989), iar în anul 2004 pe cea de doctor habilitat cu tema „Principii contemporane de tratament al anemiilor aplastice la copii”.

În anii 1981-2001, deține funcția de asistent și conferențiar la Catedra pediatrie, iar în anii 2001-2011, este șef al Catedrei pediatrie nr 2 a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Din 2011, deține funcția de profesor universitar, șef al Clinicii Hematologie și Nefrologie, Departamentul Pediatrie al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.

Este autor a peste 100 de lucrări științifice: „Principii contemporane de tratament al anemiilor aplastice la copii” (2004); „Culegere de teste în pediatrie” (2005); „Dezvoltarea copilului și conduita în maladiile nutriționale” (2007); „Fenilcetonuria: Consultul medico-genetic, dietoterapia, integrarea socială” (2008); „Evaluarea paraclinică în pediatrie” (2009); „Hematodepresii și disfuncțiuni medulare”; „Pediatrie” (2014) etc.

A fost coordonator a cinci proiecte internaționale, conducător a două teze de doctor în medicină.

Bibliografie selectivă:

Culegere de teste în pediatrie / red.: Marcu Rudi, Valentin Țurea. – Chișinău : CEP Medicina, 2005. – 534 p.

Dezvoltarea copilului și con-

duita în maladiile nutriționale / Alexandru Voloc, Valentin Țurea, Marcu Rudi [et al.] ; red.: Alexandru Voloc, Valentin Țurea. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2007. – 312 p.

Evaluarea paraclinică în pediatrie : Îndrumar practic / Valentin Țurea, Ludmila Bologa, Galina Eșanu [et al.]. – Chișinău : Premier Pres, 2009. – 120 p.

Fenilcetonuria : Consultul medico-genetic, dietoterapia, integrarea socială / Natalia Ușurelu, Valentin Țurea, Octavian Ușurelu [et al.]. – Chișinău : Policolor, 2008. – 88 p.

Pediatrie / Ninel Revenco, Marc Rudi, Valentin Țurea [et al.] ; red.: Ninel Revenco. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 626 p.

Țurea, Valentin. Hematodepresii și disfuncțiuni medulare / Valentin Țurea ; Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : Policolor, 2012. – 184 p.

Țurea, Valentin. Principii contemporane de tratament al anemiilor aplastice la copii : Teză / Valentin Țurea. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 220 p.

Analiza comparativă a caracteristicilor infecției rotavirale la sugarii vaccinați și nevaccinați : studiu prospectiv, descriptiv / Constantin Spânu, Ninel Revenco, Valentin Țurea [et al.] // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2019. – Nr 2 (19). – P. 4-12.

Anemia fierodeficientă la adolescenți și eficacitatea terapeutică comparativă a preparatelor anti-anemice hemoglovit, sorbifer și ferfol / Galina Eșanu, Diana Iliescu, Valentin Țurea [et al.] // Analele științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. – 2012. – Nr 5 (13). – P. 308-311.

Challenges in clinical considerations for congenital disorders of glycosylation / Valentin Țurea, Adela Stamatii, Alina Florica Nicolescu [et al.] // Buletin de Perinatologie. – 2020. – Nr 1 (86). – P. 18-22.

Comparative assessment of clinical-paraclinical manifestations of rotavirus infection versus genotypical variety in infants / Valentin Țurea, Ion Mișu, Radu Cojocaru [et al.] // One Health and Risk Management. – 2021. – Nr 2. – P. 42-50.

Intoleranța la lactoză la copiii și adolescenții din Republica Moldova : studiu tranlațional / Alexandru Voloc, Valentin Țurea [et al.] // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2015. – Nr 3. – P. 62-70.

Rolul eritrocitelor în hemostază / Olesea Cibotari, Marian Vicol, Valentin Țurea [et al.] // Analele științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. – 2012. – Nr 5 (13). – P. 312-315.

Rolul leucocitelor în procesul de hemostază / Galina Eșanu, Valentin Țurea, Rodica Bordian [et al.] // Analele științifice ale USMF „Nicolae Testemițanu”. – 2012. – Nr 5 (13). – P. 315-320.

Țurea, Valentin. Aplicarea polimorfismelor genelor F8 și F9 pentru diagnostic al hemofiliei A și B în Moldova / Valentin Țurea, Natalia Șirocova, Marian Vicol // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 4 (36). – P. 159-163.

Țurea, Valentin. Hemofilia la pacient de sex feminin. Prezentare de caz / Valentin Țurea, Dorina Agachi, Maria Mihalachi // Buletin de perinatologie. – 2019. – Nr 2 (83). – P. 108-111.

Țurea, Valentin. Immunogenicity, efficacy and safety of Nuwiq (human-cl rhFVIII) in previously untreated patients with severe haemophilia A-Interim results from the NuProtect Study / Valentin Țurea // Haemophilia. – 2018. – Nr 2 (24). – P. 211-220.

Baciu, Gheorghe. Țurea Valentin // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 150-151.

Natalia-Maria Șveț

Petru IAROVOI
1932

Medic, conferențiar universitar, doctor habilitat în științe medicale, cercetător științific, Om Emerit al Republicii Moldova.

S-a născut la 29 martie 1932, la Corbu, Dondușeni.

Și-a făcut studiile la Școala primară din satul natal (1938-1946). A fost lăsat la „vatră” pentru a ajuta la lucrarea pământului și în gospodărie (1946-1949). A urmat studiile (1949-1952), la școala de felceri și moașe din Bălți; Institutul de Medicină „Nikolai Pirogov” din Odesa, Ucraina (1952-1958). Doctorand la Institutul de Epidemiologie, Microbiologie și Parazitologie din orașul Kiev (1962-1963). În anul 1971, susține teza de doctor în științe medicale, iar în 1994, pe cea de doctor habilitat în științe medicale cu tema „Influența factorilor sociali-naturali asupra procesului epidemic al infecțiilor intestinale: după materialele Republicii Moldova”.

După absolvire, activează în calitate de medic epidemiolog și igienist în Secția sanitaro-epidemiologică a Spitalului raional Târnova; actualmente Dondușeni (1958-1959). A fost me-

dic epidemiolog în Secția sanitaro-epidemiologică a Spitalului raional Ocnița (1959-1961); medic ordinator la Catedra boli infecțioase a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (1961-1962); medic sanitar principal de stat în cadrul Ministerului Sănătății al RSSM (1963-1964). În perioada anilor 1964 și 1973, a deținut funcția de viceministru al Sănătății și medic sanitar principal de Stat al RSSM (1964-1973).

În această perioadă inițiază și dirijează un șir de programe antiepidemice, cum ar fi: organizarea și reanimarea serviciului sanitar de stat; deschiderea facultății Medicină Preventivă și a cursurilor de perfecționare a cadrelor serviciului sanitaro-epidemiologic în cadrul Institutului de Medicină; construcția de edificii pentru funcționarea stațiilor sanitaro-epidemiologice în mai multe raioane; a Stației epidemiologice republicane etc.

A activat ca asistent la Catedra boli infecțioase a Institutului de Stat de Medicină, actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1973-1974); vicedirector pe știință, șef de laborator la Institutul de Igienă și Epidemiologie din Chișinău (1974-1988), unde este conducător științific și executor al mai multor teme de cercetare; șef al Laboratorului Epidemiologia Hepatitelor Virale din cadrul Institutului de Medicină Preventivă și

Clinică din Chișinău (1988-1995). Ulterior, între anii 1995-2001, este transferat în aceeași funcție, în cadrul Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. A activat în calitate de cercetător științific principal în Laboratorul Epidemiologia Hepatitelor Virale al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (2001-2006). A fost șef al Laboratorului Epidemiologia Hepatitelor Virale al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (2006).

Domeniile de cercetare au vizat epidemiologia, microbiologia, virusologia, parazitologia, igiena, ecologia. Are publicate circa 300 de lucrări științifice, inclusiv 10 monografii.

Rezultatele obținute în Laboratorul Epidemiologia Hepatitelor Virale, au stat la baza „Programului național de combatere a hepatitelor virale B, C și D”, program aprobat prin hotărârea Guvernului Republicii Moldova. Este principalul autor al acestui program, precum și al altor documente cu caracter de directivă și instructaj privind combaterea hepatitelor virale.

În activitatea sa din acei ani se înscriu încă multe alte măsuri de valoare, cum ar fi: a) acțiunea de protejare a hotarelor republicii (a fost creat punctul de carantină sanitară cu 3 unități: la trecerea peste Prut, în zona satului Leușeni, la stația feroviară Ungheni); b) acțiunea antipesticide, pentru prima dată în ex-Uniunea Sovieti-

că guvernul a aprobat hotărârea „Cu privire la situația în ocrotirea sănătății vizavi de aplicarea chimicalelor toxice în RSSM”, hotărâre ce cuprinde multe acțiuni de reglementare și control, crearea de laboratoare speciale, instruirea cadrelor în utilizarea corectă a pesticidelor; c) acțiunea antistație atomo-electrică, a cărei construcție era prevăzută la Cuciurgan.

A fost președinte al Comitetului raional Ocnița al sindicatului și al Comitetului republican al sindicatului „Sănătatea” (1960-1962); vicepreședinte al Societății științifice a epidemiologilor, microbiologilor și parazitologilor din Republica Moldova (2005).

A fost membru al Prezidiului Comitetului Central al Societății „Crucea Roșie” din RSSM (1965-1974); membru al Consiliului științific al Institutului de Igienă și Epidemiologie (1974-1988); membru al Consiliului științific al Institutului de Medicină Preventivă și Clinică (1988-1995); membru al Consiliului științific specializat de susținere a tezelor în medicina preventivă (1993); membru al Consiliului științific al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (1995); membru titular al Academiei Naționale de Științe Ecologice din Republica Moldova (2003).

De-a lungul carierei sale a fost menționat cu mai multe distincții onorifice: Medalia jubiliară „Pentru

vitejie în muncă” (1970); Medalia „Veteran al muncii” (1987).

Bibliografie selectivă:

*Cartea sănătății : Culegere de sfaturi medicale și sanitare / alcăt.: Petru Iarovoi, S. Zelțman. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1967. – 307 p.

Iarovoi, Petru. Combaterea diferentelor în Republica Moldova / Petru Iarovoi // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011. – Nr 2 (37). – P. 72-76.

Iarovoi, Petru. Combaterea tetanosului în Republica Moldova / Petru Iarovoi // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2010. – Nr 3 (34). – P. 48-52.

Iarovoi, Petru. Combaterea tusei convulsive în Republica Moldova / Petru Iarovoi // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2011. – Nr 5 (40). – P. 69-71.

Iarovoi, Petru. Morbiditatea prin hepatita virală B și rezultatele combaterii ei în Republica Moldova / Petru Iarovoi // Curierul medical. – 2013. – Nr 5 (56). – P. 36-40.

Iarovoi, Petru. Semnificația epidemiologică a unor factori de mediu în procesul epidemic al hepatitei virale A în Republica Moldova / Petru Iarovoi, Constantin Râmis, Marina Isac // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2010. – Nr 5 (28). – P. 102-105.

Nivelul infectării cu virusul hepatitei B a femeilor gravide din diferite zone geografice ale Republicii Moldova / Petru Iarovoi, Marina Isac, Vasile Andriută [et al.] // Curierul medical. – 2011. – Nr 5 (323). – P. 37-42.

Studiul de seroprevalență privind hepatitele virale B și C în contingentul femeilor de vârstă fertilă din Republica Moldova / Petru Iarovoi, Marina Isac, Angela Vrânceanu-Beneș [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2010. – Nr 1 (30). – P. 38-41.

Studiul nivelului de infectare cu virusul hepatic C a pacienților hemodializați și a personalului din secția de hemodializă / Petru Iarovoi, Constantin Spânu, Marina Isac [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2012. – Nr 5 (44). – P. 72-75.

Studiul nivelului de infectare cu virusul hepatitei virale C a femeilor de vârstă fertilă din Republica Moldova / Petru Iarovoi, Marina Isac, Ludmila Guțu [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2012. – Nr 1 (40). – P. 10-12.

Unele aspecte epidemiologice ale hepatitei virale C în Republica Moldova în perioada anilor 1992-2010 / Petru Iarovoi, Marina Isac, Ludmila Guțu [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2011. – Nr 2 (12). – P. 65-70.

Doctor habilitat în medicină, Om Emerit al Republicii Moldova Petru Iarovoi : Un semicentenar de activitate în domeniul medicinei preventive : (Alocuțiune aniversară) / Petru Iarovoi ; Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. – Chișinău : CEP Medicina, 2007. – 90 p. – (Savanți-medici iluștri).

Țopa, Tudor. Iarovoi Petru / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 4 : Ci-Cor. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 544.

Natalia-Maria Șveț

Gheorghe GHEORGHIU 1922-2009

Prozator, publicist și istoric literar.

S-a născut la 30 martie 1922, la Vulcănești, Cahul (România Mare). A decedat la 4 aprilie 2009, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Liceul de băieți „Regele Carol II” din Bolgrad (1934-1940) și Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă”; actualmente Universitatea de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1951-1956).

Concomitent cu studiile activează ca profesor de limba și literatura română la Vulcănești (1944-1948, 1951-1953), Dubăsarii Vechi (1953-1954) și Ciopleni, Criuleni (1954-1956).

Exercită diverse funcții la diferite ediții periodice: secretar responsabil la gazeta raională „Octombrie” din Vulcănești (1948-1951), șef de Secție proză la revista „Nistru” (1962-1964), ulterior redactor-șef adjunct al acestei publicații (1968-1977). În perioada 1977-1982, deține funcția de redactor-șef la Editura „Literatura artistică”, iar între anii 1982 și 1984, consultant în Secția proză a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

În anii de liceu debu-

tează cu poezii în revista bolgrădeană „Bugeacul” (1939). După 1945, publică versuri în ziarele „Tinerimea Moldovei”, în revistele „Moldavia” (Bolgrad), „Prepoem” (București), în culegerile colective „Glasuri tinere” și „Moldova tânără”.

Deși debutează cu poezii, se afirmă ulterior ca prozator. În 1955 vede lumina tiparului prima sa carte, culegerea de proze scurte „Început de primăvară”, urmată de povestiri, schițe, romane, eseuri, medalioane și recenzii literare adunate în volumele: „Drumuri și poteci” (1958); Povestea unui băiețel de aur (1962); „Căldura pământului” (1965); „Poarta spre lume” (1966); „Ninsori în primăvară” (1974); „Întoarcere la dragoste” (1984) etc. A scris eseuri despre unii poeți și prozatori din Bugeac.

Este autor al unor cărți destinate copiilor și adolescenților: „Căpitanii «Fulgurului»” (1972); „Bună ziua... Mulțumesc... La revedere...” (1979); „Ursa mare” (1977); „Trandafirul albastru” (1980); „Comoara frățiorului” (1982) etc.

Unele din lucrările sale au fost traduse în limbile rusă, bielorusă, armeană, ciuvașă, ucraineană, cehă, letonă. La rândul său, a efectuat traduceri din proza rusă și a altor popoare.

A scris o serie de articole privind istoria literaturii basarabene, înmănunchate mai târziu în volumul „Destine literare: în zarea anilor, scriitorii de ieri, scriitorii de azi” (1999).

Membru al Uniunii Scrii-

torilor din Moldova (1958).

S-a învrednicit de mai multe premii printre care: Premiul Ministerului Învățământului din Republica Moldova, pentru cea mai bună carte pentru copii (1972); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova la concursul republican de proză scurtă (1974); Premiul Uniunii Scriitorilor și al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți, pentru romanul „Ninsori în primăvară” (1977); Premiul Uniunii Scriitorilor, pentru un grupaj de articole privind istoria literaturii basarabene (1995). În 1995 i se decernează Medalia „Meritul Civic”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 113-115; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 122-123.

Bibliografie selectivă:

Gheorghiu, Gheorghe. Devotată cuvântului : [despre creația poetei, prozatoarei, și jurnalistei Claudia Partole] / Gheorghe Gheorghiu // Literatura și arta. – 2008. – 18 sept. – P. 4.

Gheorghiu, Gheorghe. Însetat de pace : [despre poetul Teodor Nencev] / Gheorghe Gheorghiu // Literatura și arta. – 2004. – 4 noiembrie. – P. 4.

Gheorghiu, Gheorghe. Plecat-am doi de prin Bugeac : [despre scriitorul, publicistul și traducătorul Gheorghe Marin] / Gheorghe Gheorghiu // Literatura și arta. – 2004. – 14 oct. – P. 5.

Gheorghiu Gheorghe // Dicționarul general al literaturii române : Vol. 3 : E-K. – București : Univers Enciclopedic, 2005. – P. 317.

Gheorghiu Gheorghe // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și ado-

lescenților : dicț. biobibliogr. / Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. – Chișinău, 2004. – P. 191-195.

Păsat, Dumitru. Gheorghe Gheorghiu : destoinic fiu al Bugeacului : [despre scriitorul Gheorghe Gheorghiu] / Dumitru Păsat // Literatura și arta. – 2012. – 5 aprilie. – P. 8.

Proca, Ion. Gheorghe Gheorghiu // Proca, Ion. Amintiri de pe când erau cu noi / Ion Proca. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 9.

Natalia-Maria Șveț

Alexandru ȚURCANU 1962-2016

Actor și regizor de teatru.

S-a născut la 31 martie 1962, la Fântânița, Drochia. A decedat la 20 iunie 2016, la Cahul.

A absolvit școala medie din satul de baștină (1979); Școala Superioară de Teatru „B. V. Șciukin” de pe lângă Teatrul „E. Vahtangov” din Moscova (1987).

După absolvire a activat în calitate de actor la Teatrul Republican „Luceafărul” (1987-1989), la Teatrul-Parc de Cultură și Etnografie „I. Creangă” din Chișinău (1989-1991) și la Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B. P. Hasdeu” din Cahul (1991-1999). Din 2000 până în 2010 a exercitat funcția de director artistic și regizor al Teatrului din Cahul.

S-a produs în circa 50 de

roluri, printre care se numără Andron din „Păsările tinereții noastre”; Marc Regul din „Căderea Romei”; Dumitrache din „O noapte furtunoasă”; Dragomir din „Năpasta”; Ioan Vodă din „Apusul de soare se amână”; Profir din „Vom trăi și vom vedea”; Adam din „Molda”; Băcanul din „Rinocerii”; Iaromir din „Decebal”; Hagi Pană din „Muntele și valea”; Timoteo din „Mătrăguna”; Fereceș din „Mincinosul” etc.

A debutat în regie, în 1992, cu spectacolul „Stan Pășitul” după Ion Creangă, pentru a aborda pe parcurs aproximativ 30 de texte dramatice de diversă complexitate și factură.

A semnat scenografia la peste 20 de spectacole, muzica la 8 din achizițiile repertoriale ale teatrului, realizând

și coloana sonoră a altor cântece: „Țara broscuțelor”; „Jocul dragostei și al întâmplărilor”; „Cleopatra”; „Alba ca Zăpada și cei patru amici”; „Aventurile Iedului Alb”; „Cartierul latin”; „Aventurile Scufiței Roșii”; „Un moldovean”; „Antigona”; „La gura sobei”; „O zi de vară”; „Teatru în carnaval” etc.

De asemenea, s-a remarcat ca autor de versuri și texte dramatice. Piesa „Aventurile Iedului Alb” a fost menționată la Concursul național de dramaturgie (1997).

În palmaresul său, regizorul deține Premiul II, obținut în cadrul Festivalului Național de Teatru „Nenea Iancu” pentru spectacolul „Năpasta” (2002); Premiul pentru cea mai originală realizare scenică decernat în cadrul Galei UNI-

TEM-2004 pentru spectacolul „Jocul dragostei și al întâmplării” după piesa lui P. Marivaux; Premiul UNI-TEM-2007 pentru contribuția la dezvoltarea artei teatrale.

Bibliografie selectivă:

Țurcanu, Alexandru. Pun inima pe-a sorșilor balanță / Alexandru Țurcanu ; red.: Alexandru Manoil. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 136 p.

**Alexandru Țurcanu : [actor și regizor la Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B. P. Hasdeu” din Cahul] // Info-masca. – 2002. – Nr 4 (10).

Manoil, Alexandru. Fântânile lui Sandu Țurcanu : [despre Alexandru Țurcanu, actor la Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B. P. Hasdeu” din Cahul] / Alexandru Manoil // Moldova suverană : Seria a opta. – 2002. – 4 sept. – P. 4. **Manoil, Alexandru.** Țurcanu Alexandru // Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 627.

Natalia-Maria Șveț

Aprilie

2022

Aprilie sau prier este a patra lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele patru luni gregoriene cu o durată de 30 de zile.

Aprilie începe (astrologic) cu soarele în semnul Berbecului și sfârșește în semnul Taurului. Din punct de vedere astronomic, luna aprilie începe cu soarele în constelația Peștilor și se sfârșește cu soarele în constelația Berbecului.

Numele lunii aprilie (latină: *Aprilis*) vine de la cuvântul latinesc *aperio, -ire* = a deschide, deoarece în aprilie se deschid mugurii plantelor. Înainte de anul 700 î.Hr., luna aprilie era a doua lună a anului în calendarul roman și avea 29 de zile. După ce Iuliu Cezar a introdus calendarul iulian în 45 î.Hr., luna aprilie avea 30 de zile și devenea a patra lună a anului.

Grecii numeau luna aprilie **Mounichion**. În tradiția poporului român luna aprilie se numește **Prier, Florariu, traista-n băț**. Aprilie începe cu aceeași zi a săptămânii ca și Iulie în toți anii și ca Ianuarie în anii bisecți.

Soarele răsare la începutul lunii aprilie la ora 06:57 și apune la ora 19:43, iar la sfârșitul lunii răsare la ora 06:08 și apune la ora 20:19.

Fazele Lunii: la 3 aprilie – Luna la Primul Pătrar 21:39; la 11 aprilie – Lună Plină (Luna începe să descrească) 09:08; la 19 aprilie – Luna la Ultimul Pătrar 12:57; la 26 aprilie – Lună Nouă (Luna începe să crească) 15:16.

Luni		4	11	18	25
Martți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sâmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	

100 de ani de la nașterea lui **Boris Stegărescu**, interpret și regizor (1 apr. 1922 – 13 mai 1995).

95 de ani de la nașterea lui **Dumitru Batâr**, profesor universitar, doctor habilitat în chimie (1 apr. 1927 – 6 noiem. 2014). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 119-120; CN 2007, p. 139-140; CN 2017, p. 175.*

75 de ani de la nașterea lui **Pavel Proca**, critic de teatru, scriitor, Maestru în Artă (1 apr. 1947 – 6 iun. 2012). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 128-129; CN 2017, p. 173.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Jankov**, pictor, stabilit la Strunica, Republica Macedonia (1 apr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 129.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Flonta**, filosof, specialist în teoria cunoașterii epistemologiei, filosofia limbajului, doctor în filosofie, profesor universitar, traducător, membru corespondent al Academiei Române. (1 apr. 1932).

90 de ani de la nașterea **Adelaidei Mateescu**, inginer român, doctor în ingineria telecomunicațiilor, profesor universitar, membru al Academiei de Științe Tehnice a României, originară din Basarabia (1 apr. 1932 – 20 mai 2009). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 140.*

80 de ani de la nașterea **Gabrielei Adameșteanu**, prozatoare, jurnalistă și traducătoare română (2 apr. 1942). *A se vedea și art. din CN. 2002, p. 120-121.*

100 de ani de la nașterea lui **Misail Chiriță**, actor de teatru și film (4 apr. 1922 – 30 sept. 1993).

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Tzigara-Samurcaș**, muzeolog, istoric de artă și etnograf român, doctor în filosofie, profesor universitar, membru corespondent

al Academiei Române (4 apr. 1872 – 1 apr. 1952).

90 de ani de la stingerea din viață a lui **Wilhelm Ostwald**, chimist, fizician, filozof, cercetător științific, inventator și profesor universitar german, unul dintre fondatorii chimiei fizice moderne, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (2 sept. 1853 – 4 apr. 1932). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 219-220.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Suveică**, matematician, doctor habilitat în matematică, conferențiar universitar (5 apr. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 129.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Goia**, muzician, dirijor și pedagog (5 apr. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 122-123; CN 2017, p. 178.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cucu**, inginer programator, ex-ministru al industriei și comerțului, președinte de onoare al Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova (5 apr. 1952).

90 de ani de la nașterea lui **Fănuș Neagu**, nuvelist, romancier, dramaturg, publicist, actor și scenarist român, membru titular al Academiei Române (5 apr. 1932 – 24 mai 2011). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 121-122; CN 2017, p. 178-179.*

400 de ani de la nașterea lui **Vincenzo Viviani**, matematician și om de știință italian. A fost discipol al lui Galileo, membru al Societății Regale din Londra și al Academiei de Științe Franceze (5 apr. 1622 – 22 sept. 1703).

100 de ani de la nașterea lui **Anatol Gugel**, poet, eseist și traducător (6 apr. 1922). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 124-125; CN 2012, p. 130; CN 2017, p. 179.*

65 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Ciobanu**, compozitor, doctor în studiul artelor,

profesor universitar, politician, ex-ministru al culturii al Republicii Moldova (6 apr. 1957). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 143-144; CN 2017, p. 179-180.*

95 de ani de la stingerea din viață a lui **Dimitrie Popovici-Bayreuth**, cântăreț de operă (bas-bariton) și profesor român (18 aug. 1860 – 6 apr. 1927).

70 de ani de la nașterea lui **Nichita Danilov**, poet, prozator, eseist și publicist român (7 apr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 127-128; CN 2017, p. 181.*

100 de ani de la nașterea lui **Traian Uilăcan (Ulecan)**, cântăreț de operă (tenor dramatic) și muzică populară (9 apr. 1922 – 12 dec. 1993).

75 de ani de la nașterea **Agafiei Usatâi**, biolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific și inventator (9 apr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2017, p.182-183.*

65 de ani de la nașterea **Larisei Popov (Alexandrov)**, canoistă, Maestru Emerit al Sportului (9 apr. 1957).

100 de ani de la stingerea din viață a lui **Patrick Manșon**, medic, bacteriolog, epidemiolog și cercetător științific englez, unul dintre principalii reprezentanți ai medicinei tropicale moderne (3 oct. 1844 – 9 apr. 1922).

110 ani de la nașterea lui **Igor Krupenikov**, geograf, specialist în domeniul genezei, georgafiei, cartografiei, bonității, protecției antierozionale a solurilor, doctor habilitat în geografie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (10 apr. 1912 – 1 sept. 2013).

110 ani de la nașterea lui **Ilie Cleopa**, arhimandrit, mare duhovnic al Bisericii Ortodoxe Române (10 apr. 1912 –

12 febr. 1998).

565 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui **Ștefan cel Mare și Sfânt** (12 apr. 1457 – 2 iul. 1504). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 132-133; CN 2018, p. 144-145.*

90 de ani de la nașterea lui **Liubomir Iorga**, instrumentist, dansator, actor, muzician și meșter de instrumente muzicale populare (12 apr. 1932 – 7 noiem. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 146-147.*

75 de ani de la stingerea din viață a lui **Petre Gheorghian**, preot, poet, prozator, pedagog, fotograf și apicultor (26 mar. 1886 – 12 apr. 1947). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 104.*

150 de ani de la nașterea lui **Georges Urbain**, chimist, doctor în chimie, profesor universitar francez, director al Institutului de Chimie din Paris, membru al Academiei de Științe din Paris, membru de onoare al Academiei Române (12 apr. 1872 – 5 noiem. 1938).

60 de ani de la nașterea **Elenei Sambrîș**, doctor în studiul artelor și culturologie, conferențiar universitar (13 apr. 1962).

125 de ani de la nașterea lui **Emil Pop**, botanist, doctor în științe biologice, cercetător științific, profesor universitar român, membru titular al Academiei Române, întemeietorul palinologiei românești (13 apr. 1897 – 14 iul. 1974). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 188-189.*

100 de ani de la nașterea lui **Victor Toma**, inginer electronist, constructorul primului calculator din România, membru de onoare al Academiei Române, originar din Basarabia (14 apr. 1922 – 28 noiem. 2008). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 133-134.*

70 de ani de la nașterea lui **Constantin Tofan**, pictor, doctor în filosofie, profesor

universitar român (14 apr. 1952).

160 de ani de la nașterea lui **Nicolae Leon**, biolog român, profesor universitar, cercetător științific, întemeietorul parazitologiei din România (15 apr. 1862 – 4 oct. 1931).

570 de ani de la nașterea lui **Leonardo da Vinci**, pictor, sculptor, arhitect, muzician, inginer inventator, anatomist, geolog, cartograf, botanist și scriitor italian, cel mai de seamă reprezentant al Renașterii italiene din perioada de apogeu a acesteia (15 apr. 1452 – 2 mai 1519). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 123-125.*

95 de ani de la nașterea lui **Eugen Pricope**, muzicolog, dirijor, critic muzical, animator al vieții muzicale și scriitor român (16 apr. 1927 – 3 mai 1992).

70 de ani de la nașterea lui **Sergiu Certan**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (17 apr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 135-136.*

70 de ani de la înființarea **Studioului cinematografic „Moldova-Film”** (17 apr. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 132-133; CN 2017, p. 191-192.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Jean Baptiste Perrin**, fizician, chimist, doctor în științe fizice, profesor universitar, cercetător științific francez, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (30 sept. 1870 – 17 apr. 1942).

90 de ani de la nașterea lui **Spiridon Mocanu**, dansator, coregraf și creator de personaje scenice, Artist al Popoului din Republica Moldova (18 apr. 1932 – 20 iul. 2007). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 134-135; CN 2007, p. 149; CN 2017, p. 193.*

140 de ani de la nașterea

lui **Victor Gomoiu**, medic chirurg, istoric al medicinei, doctor în medicină, profesor universitar român, fondator al Societății române de istoria medicinei (18 apr. 1882 – 6 febr. 1960).

250 de ani de la nașterea lui **David Ricardo**, economist englez, reprezentant al Școlii Clasice de Economie (18 apr. 1772 – 11 sept. 1823).

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Gârnu**, actor de teatru (19 apr. 1942).

140 de ani de la stingerea din viață a lui **Charles Darwin**, geolog, biolog, autor de cărți, celebru naturalist britanic, fondatorul teoriei referitoare la evoluția speciilor prin selecție naturală (12 febr. 1809 – 19 apr. 1882). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 149-150; CN 2009, p. 61.*

140 de ani de la stingerea din viață a lui **Vasile Conta**, filozof, poet, profesor și politician român, figură proeminentă a culturii progresiste (15 noiem. 1845 – 21 apr. 1882). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 151-152.*

140 de ani de la nașterea lui **Percy Williams Bridgman**, filosof și fizician american, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (21 apr. 1882 – 20 aug. 1961). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 152-153.*

85 de ani de la nașterea lui **Dumitru Caraciobanu**, actor de teatru și film (22 apr. 1937 – 14 noiem. 1980). *A se vedea și art. din CN 1997, p. 73-74; CN 2007, p. 153; CN 2017, p. 194-195.*

125 de ani de la stingerea din viață a lui **Ion Ghica**, matematician, politician, diplomat, profesor și scriitor român, membru al Academiei Române (12 aug. 1816 – 22 apr. 1897). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 254-255.*

90 de ani de la nașterea **Anetei Păvălache**, cântă-

teață română de operă (soprână spintă), lied și oratoriu (23 apr. 1932 – 13 iun. 2017). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 156-157.*

60 de ani de la nașterea lui **Petru Strelciuc**, artist în orchestră, Om Emerit (24 apr. 1962).

100 de ani de la nașterea lui **Ion Mahu**, doctor în pedagogie, profesor universitar, inovator (25 apr. 1922). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 136-137; CN 2012, p. 136-137.*

95 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Eșanu**, cântăreț (bariton) de muzică populară și române (25 apr. 1927 – 19 mar. 1996). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 137-138; CN 2017, p. 196.*

70 de ani de la nașterea lui **David Ceban**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, cercetător științific (25 apr.

1952). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 196-197.*

90 de ani de la nașterea **Liei Manoliu**, atletă română, campioană olimpică, deținătoare de un record de longevitate olimpică, menționată în Cartea Recordurilor (25 apr. 1932 – 9 ian. 1998). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 136.*

100 de ani de la nașterea lui Ștefan **Augustin Doinaș**, poet, eseist, critic literar, traducător și dramaturg român, membru al Academiei Române (26 apr. 1922 – 25 mai 2002). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 138-139.*

90 de ani de la nașterea lui **Michael Smith**, biochimist canadian de origine britanică, om de afaceri, doctor în științe biochimice, cercetător științific, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (26 apr. 1932 – 4 oct. 2000).

140 de ani de la nașterea lui

Theodor Angheluță, matematician, doctor în matematică, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (28 apr. 1882 – 30 mai 1964).

60 de ani de la nașterea lui **Tudor Andriuță**, actor de teatru și cinema, Artist Emerit (29 apr. 1962).

95 de ani de la nașterea lui **Virgil Cârdea**, istoric, filozof, teolog, bibliolog, profesor universitar român, membru titular al Academiei Române (29 apr. 1927 – 16 febr. 2007). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 139-140; CN 2017, p. 198-199.*

245 de ani de la nașterea lui **Carl Friedrich Gauss**, matematician, fizician, geodet și astronom german (30 apr. 1777 – 23 febr. 1855). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 64-65.*

Mircea FLONTA
1932

Filozof român, specialist în teoria cunoașterii epistemologiei, filosofiei limbajului, doctor în filosofie, profesor universitar, cercetător științific, traducător, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 1 aprilie 1932, în localitatea Supur, județul Satu Mare.

Dupa absolvirea Liceului „Gheorghe Șincai” din Baia Mare, și-a făcut studiile la Facultatea de Filozofie a Universității din București (1951-1955). În 1970 a susținut doctoratul în filozofie, în cadrul aceleiași facultăți, cu o lucrare despre epistemologia genetică. În cadrul Școlii Doctorale și-a axat cercetările din ultima perioadă pe cursurile lui Wittgenstein de la Cambridge și asupra teoriei cunoașterii: relația formă-conținut, necesar-contingent. A beneficiat de bursa Humboldt de repetate ori: (1972-1973, 1985, 1991). Domeniile de specializare sunt: teoria cunoașterii, epistemologia și filosofia limbajului.

În prezent este profesor emerit la Facultatea de Filozofie din cadrul Universității din București. Și-a consacrat 60 de ani activității

didactice, care s-a centrat pe epistemologia clasică și analitică, teoria cunoașterii științifice, filozofia limbajului, gândirea lui Immanuel Kant și a lui Ludwig Wittgenstein.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat o amplă activitate de cercetare, consacrată filosofiei lui Wittgenstein, aducând contribuții esențiale la investigarea infrastructurii filosofice a unor tradiții de cercetare științifică, la problematica evoluției cunoașterii științifice și a relațiilor dintre teorii științifice fundamentale în fizică, în domeniul filosofiei religiei, mai ales prin aprofundările sale asupra sistemului filosofic al lui Lucian Blaga. De asemenea, a contribuit și la dezvoltarea filosofiei biologiei, în contextul darwinismului, a teoriei cunoașterii, a filosofiei științei sau a studiilor asupra sistemului filosofic kantian.

A publicat mai multe publicații pe domeniul de cercetare și de activitate a sa atât în țară, cât și peste hotare, printre care se regăsesc: „Adevăruri necesare? Studiu monografic asupra analiticității” (1975), „Presupoziții în știința exactă” (1985), „Cognitio. O introducere critică în problema cunoașterii” (1994), „Imagini ale științei” (1994), „Cum cunoaștem pasărea Minervei? Reflecții asupra percepției filozofiei în cultura românească” (1998), „Ludwig Wittgenstein în filosofia secolului XX” (2002), „Religia și societatea civilă” (2005), „Apropieri – convorbiri

cu Romulus Brâncoveanu” (2005), „Kant în lumea lui și în cea de azi. Zece studii kantiene” (2005), „Gânditorul singuratic. Critica și practica filozofiei la Ludwig Wittgenstein” (2008), „Darwin după Darwin. Studii de filozofie a biologiei” (2010), „20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant” (2012), „Drumul meu spre filozofie” (2016) ș. a.

A tradus în română, în colaborare, numeroase texte fundamentale ale filozofiei moderne și contemporane din operele autorilor clasici precum: David Hume „Cercetarea asupra intelectului românesc” (1986); Immanuel Kant „Prolegomene la orice metafizică viitoare care se va înfățișa drept știință” (1987); Albert Einstein „Cum văd eu lumea” (1992, 1996); Moritz Schlick, Karl Popper, Ludwig Wittgenstein „Lecții și convorbiri despre estetică, psihanaliză și credință religioasă” (1993), „Însemnări postume” (1995) ș. a. Acestea li se adaugă peste 100 de studii publicate în reviste de prestigiu din țară și din străinătate.

În 1992 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Bibliografie selectivă:

Filozofia practică a lui Kant / coord.: Mircea Flonta, Hans-Klaus Keul. – Iași : Polirom, 2000. – 272 p.

Flonta, Mircea. Adevăruri necesare? : Studiu monografic asupra analiticității / Mircea Flonta. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1975. – 262 p.

Flonta, Mircea. Cognitio : O introducere critică în problema cu-

nașterii / Mircea Flonta. – București : ALL, 1994. – 200 p.

Flonta, Mircea. 20 de întrebări și răspunsuri despre Immanuel Kant / Mircea Flonta. – București : Humanitas, 2012. – 202 p.

Flonta, Mircea. Esență și fenomen / Mircea Flonta. – București : Editura Politică, 1962. – 92 p.

Flonta, Mircea. Imagini ale științei / Mircea Flonta. – București : Editura Academiei Române, 1994. – 240 p.

Flonta, Mircea. Kant în lumea lui și în cea de azi : Zece studii kantiene / Mircea Flonta. – Iași : Polirom, 2005. – 317 p.

Flonta, Mircea. Traducere și comunicare intercultural : Cărări înguste și dileme ale traducerii filosofice / Mircea Flonta. – București : Editura Academiei Române, 1997. – 14 p.

Kant, Immanuel. Prolegomene : la orice metafizică viitoare care se va putea înfățișa ca știință / trad.: Mircea Flonta, T. Kleninger ; Studiu introd. și note de Mircea Flonta. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1987. – 213 p.

Metafizică și știință : Volum dedicat profesorului Ilie Pârvu / ed.: Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Valentin Mureșan. – București : Editura Universității din București, 2012. – 450 p.

Flonta, Mircea. Ce fel de filosofie propune Constantin Noica? : Mircea Flonta // *Academica* (București). – 2009. – Nr 5/6. – P. 30-35.

Flonta, Mircea. O formulare a principiului empirismului / Mircea Flonta // *Analele Universității din București : Filosofie*. – 2005. – Anul 54. – P. 41-53.

60 de ani în universitate : O carte dedicată profesorului Mircea Flonta. Vol. 1 // 60 de ani în universitate ; ed.: Mircea Dumitru [et al.]. – București : [S. n.], 2015. – 344 p.

60 de ani în universitate : O carte dedicată profesorului Mircea Flonta. Vol. 2 // 60 de ani în universitate ; ed.: Mircea Dumitru [et al.]. – București : [S. n.], 2015. – 656 p.

Flonta Mircea // *Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane*. – București : Romprint, 1994. – P. 138.

Rusu, Dorina N. Flonta Mircea // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 313.

Maria S. Ciobanu

Adelaida MATEESCU 1932-2009

Inginer român, doctor în ingineria telecomunicațiilor, profesor universitar, cercetător științific, membru al Academiei de Științe Tehnice a României, originară din Basarabia.

S-a născut la 1 aprilie 1932, în Otaci, jud. Soroca, România, astăzi Republica Moldova. A decedat la 20 mai 2009, la București.

Provine dintr-o familie de învățători. În 1940 și 1944 familia a fost nevoită să se refugieze în România și a locuit în diferite orașe, fiind nevoită să frecventeze diferite școli. A absolvit cursurile liceale în București (1951), după care și-a continuat studiile la Facultatea de Electronică și Telecomunicații din Institutul Politehnic București, absolvind-o în 1956. Și-a luat licența de inginer în specialitatea telecomunicații.

În 1965 a primit titlul de doctor inginer, prin susținerea tezei de doctorat intitulată: „Egalizarea în sens Cebâșev a timpului de propagare de grup”, elaborată

sub îndrumarea prof. dr. ing. Gheorghe Cartianu.

Cercetările și rezultatele științifice obținute în cadrul studiilor de doctorat au fost prezentate și publicate în România și în alte țări, în cadrul unor sesiuni de comunicări științifice și în reviste de specialitate, ceea ce a condus la numirea autoarei în comitetele de conducere ale unor manifestări științifice naționale și internaționale (de exemplu, la Praga, Varșovia și București).

În decursul anilor a participat și la diverse stagii de specializare și schimburi de experiență, în diverse domenii ale telecomunicațiilor, în numeroase universități tehnice europene, precum: Polonia (1964), Cehoslovacia (1968), Elveția (1991), Franța (1992), Grecia (1995) și Germania (2000).

Activitatea profesională a început-o în calitate de inginer în specialitatea telecomunicații la Direcția PTTR din București, în Serviciul Măsurători (1956-1957).

Din 1957 s-a dedicat carierei didactice, fiind angajată ca asistent universitar la Catedra Telefonie Telegrafie a Politehnicii din București, instituție în care a activat neîntrerupt până la sfârșitul vieții. A urcat pe scara ierarhiei universitare printr-o muncă susținută de perfecționare a pregătirii sale profesionale, fiind succesiv: șef de lucrări, conferențiar (1967), profesor universitar (1972), prodecan al Facultății de Electronică și Telecomunicații (1968-1972), conducător de doctorat (1974), șef catedră Telecomunicații (1978-1982), decan la Fa-

cultatea Electronică și Telecomunicații (1981-1984), prorector de studii (1984-1988, 1990-1992), șef al Catedrei de radiocomunicații și transmisiuni de date (1992-2000).

A citit cursurile: semnale, circuite și sisteme, prelucrarea numerică a semnalelor, comunicațiile mobile ș.a.

A publicat și elaborat lucrări practice de laborator, numeroase îndrumare de laborator, cărți de probleme, monografii, manuale și cursuri pentru studenți, de un nivel științific ridicat și având o problematică aliniată la nivelul manualelor de la universitățile de prestigiu de peste hotare, impunând și orientarea disciplinelor și manualelor cu același profil de la universitățile tehnice din țară, printre care: „Circuite corectoare” (1971), „Large Change Sensitivities Matrix and its Utility in Tolerances Design” (1974, publicată la Londra), „Analiza și sinteza circuitelor electrice” (1975), „Semnale, circuite și sisteme” (1984), „Prelucrarea numerică a semnalelor” (1998), „Sisteme și rețele GSM” (1999) ș.a. A publicat peste 100 de articole în reviste științifice din țară și străinătate. A îndrumat, începând din 1974, activitatea de doctorantură a numeroși cercetători, dintre care peste 30 au obținut titlul de doctor inginer.

Concomitent cu activitatea didactică, a desfășurat activitate de cercetare științifică cu rezultate remarcabile în următoarele direcții: studiul și evaluarea sensibilității funcțiilor de circuite pasive și active; proiectarea

și realizarea unor circuite pentru transmisiunile de date; prelucrarea numerică a semnalelor și proiectarea filtrelor digitale; comunicații multimedia și comunicații mobile.

A deținut diverse titluri și funcții obștești precum: membră a Consiliului Național de Atestare a titlurilor științifice (1978-1997); membră în numeroase comitete științifice naționale și internaționale, conducând secțiunile conferințelor respective; membru în comitetul de redacție al revistei Academiei Române „Revue Roumaine des Sciences Techniques”, seria Electrotehnică-Energetică; a activat ca expert și evaluator al programelor de cercetare științifice din UPB și INSCC; membru IEEE din 1985 și senior membru IEEE din 1990; membru fondator al Academiei Române de Științe Inginerești și președintele Secției de Tehnologia Informației și Calculatoare; decan al Colegiului de Etică al AGIR din 1997; președinte al Societății Inginerilor de Telecomunicații; membru în consiliul de administrație la Uzina Electromagnetica și Procetel; consilier la IPA, Ministerul Comunicațiilor și Romtelecom.

Este doctor honoris causa al Universității Tehnice din Chișinău (1998) și al Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași (2002). A fost membră a Academiei de Științe Tehnice a României.

A fost laureată a premiilor „Traian Vuia” (1984) și „Gheorghe Cartianu”

(1999), acordate de Academia Română, și a premiului AGIR (2000).

În anul 2002, a fost decorată de către președintele României cu înalta distincție „Serviciul credincios în grad de cavaler”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 140.

Bibliografie selectivă:

Electronique, physique et signal pour les telecommunications / Adelaida Mateescu, C. Giménès, M. Răducanu [et al.]. – Bucarest : Tehnica, 1997. – 336 p.

Probleme de analiza și sinteza circuitelor / Adelaida Mateescu, Ion Bănică [et al.]. – București : Editura Tehnică, 1976. – 532 p.

Marinciuc, Aurel. Mateescu Adelaida / Aurel Marinciuc // Femei din Moldova : Enciclopedie. – Chișinău, 2000. – P. 188-189.

Niculescu, Grazzila. Profesor, doctor inginer Adelaida Mateescu – o viață închinată învățământului superior de telecomunicații / Grazzila Niculescu // Telecomunicații. – 2009. – Nr 1 (Anul LII). – P. 3-6.

Roșca, Denis. Mateescu Adelaida // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 387.

Maria S. Ciobanu

**Gabriela
ADAMEȘTEANU
1942**

Prozatoare română, jurnalistă și traducătoare.

S-a născut la 2 aprilie 1942, la Târgu Ocna, jud. Bacău, România.

Provine dintr-o familie de intelectuali. Este fiica Elenei Adameșteanu (născută Predescu), profesoară de lucru manual, apoi educatoare și a lui Mircea Adameșteanu, profesor de istorie, și nepoata arheologului italian de origine română Dinu Adameșteanu.

Și-a făcut studiile liceale la Pitești (1956-1960), ulterior a continuat la Facultatea de Limba și Literatura Română a Universității din București (1960-1965), luându-și licența cu o lucrare despre Proust.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de redactor la editura „Enciclopedică”, devenită ulterior „Științifică și Enciclopedică” (1965-1984), unde a lucrat alături de scriitorii Nora Iuga, Nicolae Gheran, și filozofii Peter Vaida, Radu Tomoiagă. Între anii 1985-1990 a activat la editura „Cartea Românească”. După Revoluția din 1989, a fost redactor-șef al revistei de analiză politică și culturală „22”. După ce s-a

format ca jurnalist la Berlin, Viena și Bruxelles, din 1998 până în 2001 a condus această publicație, editată de Grupul pentru Dialog Social. A editat până în 2013 și suplimentul „Bucureștiul cultural”. A fost membru în „Ediția pentru femei” (1998-2000), o asociație internațională de redactori și jurnaliști. Membră a Grupului pentru Dialog Social (1990-2013), primul ONG român.

A avut stagii în rezidențe literare în Franța (Arles, 2001, Saint-Nazaire, 2004, Neuvy, 2014), Statele Unite (Yowa, 1990, Ledig House, 2008), Germania (Litterarische Colloquium, 2006).

În 2002, a primit subvenția Hellman-Hammett de la Human Rights Watch ca recunoaștere a activității sale de advocacy. A fost vicepreședintă (2000-2004) și președintă a Centrului PEN Român (2004-2006). În calitate de președinte al PEN românesc, a fost scriitoare în reședință în SUA (Iowa City, 1990; Ledig House, 2004) și Franța (Arles, 2000; Saint-Nazaire, 2004). Președintă de onoare a primei ediții a Premiului Goncourt-România (2013).

Debut în revista „Luceafărul” (1971). Colaborări cu fragmente de proză la „România Literară”, „Vatra”, „Convorbiri Literare”, „Orizont”, „Viața Românească”.

Debutul editorial s-a produs în 1975, cu romanul „Drumul egal al fiecărei zile”. Unele dintre nuvelele din colecțiile „Dăruiește-ți o zi de vacanță” (1979) și „Vară-primăvară” (1989) au

fost publicate în antologii rusești, germane, austriece, maghiare și estone. Cea mai cunoscută lucrare a sa, „Dimineața Pierdută” (1983; Eng. „Wasted Morning”, 2011), a oferit povestea unuia dintre cele mai reușite piese din România.

În 1991, în timpul participării la International Writing Programme al Universității Yowa din SUA, a realizat o serie de interviuri cu personalități ale exilului american, (Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Norman Manea, I. P. Culianu, Vladimir Tismăneanu, Dorin Tudoran). Parte din ele vor intra în cartea „Obsesia Politicii” (1995), împreună cu interviuri luate unor personalități din exilul european (Regele Mihai, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Mihnea Berindei, Emil Hurezeanu, Sorin Alexandrescu) și din viața politică și culturală românească a anilor 90 (Emil Constantinescu, Nicolae Manolescu, Ileana Mălăncioiu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu). Cea mai mare parte a interviurilor ca și articolele culturale și de opinie politică au rămas în arhiva revistei „22”.

A publicat romane: „Drumul egal al fiecărei zile” (1975), „Dimineața pierdută” (1984), „Întâlnirea” (2003), „Provizorat” (2010), „Fontana di Trevi” (2018); interviuri: „Obsesia politicii” (1995); publicistică: „Cele două Românii” (2000), „Anii Romantici” (2014); traduceri din franceză: „Guy de Maupassant” (1978), „Hector Bianciotti” (2001), „Jean Yves Potel” (2017).

A semnat și multiple

volume publicate în alte limbi: „Une matinées perdues” (Franța, 2005), „Boker avud” (Israel, 2007), „Una Manana Perdida” (Spania, 2009), „Dom Quijote” (Portugalia, 2012), „Una Matinata Persa” (Italia, 2012), „Forlorad Morgon” (Suedia, 2016), „Verlorener Morgen” (Germania, 2018), „Breves” (Franța, 2012) ș. a.

Semnează frecvent în presa străină: Franța (Meet), Germania (Sinn und Form), (Austria) Wespennest. Participă, cu ocazia lansării cărților sale traduse în diverse limbi, la festivaluri și târguri de carte dinafara țării (Paris, Frankfurt, Leipzig, Torino, Goteborg).

Scrierile sale au fost sau urmează să fie traduse la edituri importante din mai multe țări: Franța, Spania, Statele Unite, Italia, Ungaria, Israel, Germania, Bulgaria, Rusia, Estonia, Polonia, Olanda.

În 2020, „Dimineață pierdută” s-a aflat pe lista celor 18 cărți recomandate de Consiliul Uniunii Europene (Readers of Europe Reading List).

Reeditările cărților sale după 1989 sunt întregite cu paginile eliminate de cenzură din edițiile princeps.

Pentru întreaga activitate fructuoasă a fost înalt apreciată cu distincții de stat și premii, printre care: Premiul pentru Proză al revistei „Lucașfăruș” (1974); Premiul Academiei Române și al Uniunii Scriitorilor pentru debut pentru romanul „Drumul egal al fiecărei zile” (1975); Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor pentru romanul „Drumul

egal al fiecărei zile” (1984); Premiul Hellman-Hamett pentru curaj în jurnalism, acordat de Human Rights Watch (2002); Premiul de Proză al revistei „Ateneu” pentru romanul „Întâlnirea” (2003); Premiul de Excelență al Asociației de București a Uniunii Scriitorilor (2009); Premiul Special al Uniunii Scriitorilor pentru „Anii Romantici” (2015); Premiul Șerban Cioculescu pentru Memorialistică și Istorie literară pentru „Anii Romantici”, decernat de Muzeul Național de Literatură Română (2015); Premiul „Sofia Nădejde” pentru Literatura Scrisă de Femei, pentru romanul „Fontana di Trevi” (2018); Premiul „Scriitorul Anului”, acordat de Uniunea Scriitorilor (2019); Premiul Național pentru Proză „Ion Creangă”, Opera Omnia (2021).

Ordinul Național „Steaua României” în grad de Ofițer (2000) „pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României.

A fost onorată la nivel internațional de multe ori pentru munca sa: Ordinul „Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres”, acordat de Ministerul Culturii din Franța (2013).

Membru al Uniunii Scriitorilor (1980), membru al juriului Uniunii Latine (2007-2010), membru de onoare al Asociației „Panait Istrati” (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 120-121.

Bibliografie selectivă:

Adameșteanu, Gabriela. Drumul egal al fiecărei zile : roman / Gabriela Adameșteanu. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2005. – 264 p.

Adameșteanu, Gabriela. Drumul egal al fiecărei zile : roman / Gabriela Adameșteanu. – Iași : Polirom, 2008. – 356 p.

Adameșteanu Gabriela // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1 : A-B / Lucian Alexiu, Carmen Andraș, Tiberiu Avramescu [et al.]. – București : [S. n.], 2004. – P. 36-38.

Adameșteanu Gabriela // Dicționarul literaturii române. Vol. 1 : A-L. – București : [S. n.], 2012. – P. 14.

Axinte, Șerban. Sensul istoriei în opera Gabrielei Adameșteanu / Șerban Axinte // Colocviul internațional. – 2015. – P. 71-83.

Brewnjohn, Alan. Plum brandy from the ruins : Gabriela Adameșteanu. Wasted Morning / Alan Brewnjohn ; Translatendm : Patrick Camiller // TLS : The Times Literary Supplement (London). – 2011. – Nr 56/57. – P. 21.

Clavel, André. Adameșteanu, la romancière qui lit dans les coeurs / André Clavel // Lire (Franța). – 2005. – Nr 340. – P. 144.

Holban, Ioan. Proza Gabrielei Adameșteanu / Ioan Holban // Convorbiri Literare. – 2019. – Nr 3. – P. 32-36.

Marcu, George. Adameșteanu Gabriela // Marcu, George. Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – 344 p.

Maria S. Ciobanu

**Alexandru
TZIGARA-SAMURCAȘ
1872-1952**

Critic și istoric român, etnograf, muzeolog și jurnalist cultural, doctor în filosofie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 4 aprilie 1872, în București, și a fost botezat ortodox. Existau zvonuri conform cărora el a fost fiul nelegitim al domnitorului Carol I, viitorul rege al României, căruia Tzigara i-a fost apropiat mai târziu. A decedat la 1 aprilie 1952 la București.

A fost cunoscut, de asemenea, ca și Al. Tzigara, Tzigara-Sumurcaș, Tzigara-Samurcash, Tzigara-Samurkasch.

După absolvirea Liceului „Matei Basarab” (1889) și susținând bacalaureatul, și-a continuat studiile la Facultatea de Litere a Universității din București, Secția Istorie (1889-1893). I-a cunoscut pe mentorii săi: scriitor-colecționar Alexandru Odobescu și arheologul Grigore Tocilescu, care i-a asigurat angajarea în calitate de custode pentru Muzeul Național de Antichități.

Din 1893, tânărul absolvent a plecat în Imperiul German, unde a studiat la Universitatea din Berlin și Universitatea Ludwig Ma-

ximilian. A susținut teza de doctor în filosofie la München cu o disertație despre pictorul baroc Simon Vouet și a primit diploma „magna cum laude”.

Ulterior s-a specializat în muzeologie la Paris, a audiat prelegeri la *École des Beaux-Arts* și a lucrat în muzeele orașului înainte de a se întoarce în Germania, unde a studiat cu prominentul curator, Wilhelm von Bode.

Din 1899 a fost bibliotecar la Fundațiile Regale și profesor de estetică și istoria artei la Școala Națională de Arte Plastice. Pentru a-și susține prelegerile la Școală, a început să adune diapozitive fotografice, o colecție care a crescut în dimensiuni în deceniile următoare. Aceasta a inclus imagini de monumente și opere de artă europene, precum și exemple de arhitectură românească. În această perioadă a început relația strânsă cu Carol, pe care, mai târziu, istoricul de artă l-a numit „prea generosul meu protector” și „suveranul prin excelență”. A fost secretarul lui Carol I, Regele României. Primit în cercurile regale, el a fost un confident al reginei și al patronului cultural, Elisabeta de Wied. Aproape de familia regală, el a servit și ca șef al Fundației Academice „Carol I”, unde a înființat o mare colecție de plăci fotografice.

Anul 1906 a marcat începutul activității principale în calitate de etnograf. În acest an a fondat Muzeul de Etnografie și Artă Națională, astăzi Muzeul Țăranului Român, pe care intenționa

să-l numească Muzeul Poporului Român, și a activat în calitate de director al acestuia pentru următorii patruzeci de ani. În 1915 acest muzeu a fost redenumit în Muzeul de Artă Națională Carol I. În 1908 a fost implicat și în procesul de catalogare și conservare a operelor de artă, lăsate de pictorul român Theodor Aman, și a fondat Muzeul Aman, al cărui director a fost.

În anul 1909 a fost în Suedia, Norvegia și Danemarca, unde a vizitat muzeele în aer liber „Skansen”, „Bygdøy” și „Lyngby”, dar a sugerat că un proiect similar ar fi redundant acasă, argumentând că societatea țărănească din România era prea vizibilă în jurul Bucureștiului. El a fost mult mai impresionat de Muzeul Nordic, care a devenit modelul muzeului său din București. În același an a fost inspector și evaluator al lucrărilor colectate de la Mănăstirea Secu și Dieceza din Buzău, devenind atât membru al Societății Regale de Geografie, cât și al Societății Arhitecților. A fost reprezentant al curatorilor români în colocviile europene: Congresul de Artă Publică de la Liège, Belgia (1905) și Congresul Braunschweig de Conservare a Artei (1906), unde a prezentat un raport asupra eforturilor de conservare a monumentelor românești. Tot în 1906 a participat la cel de-al 8-lea Congres Internațional de Istorie a Artei. A raportat ministrului liberal al Educației, Spiru Haret, despre necesitatea de

a reforma sistemul educațional astfel, încât să le ofere copiilor de țărani o educație artistică, invocând motive morale și economice.

În 1911 a devenit profesor suplinitor de istoria artei la Universitatea din București, participând la Marea Expoziție de Artă de la Berlin și în Italia, la „Esposizione internazionale d'arte”. A susținut cursuri de artă populară la Kunstgewerbe Museum Berlin și în Austro-Ungaria. Misiunea sa a fost să introducă arta românească unui public internațional, după cum a remarcat publicația „Luceafărul”: „el a aranjat pavilioanele românești, făcând cunoscute pentru prima dată în istorie creațiile artistice ale popoului nostrum”.

În 1923 a fost Inspector General al muzeelor. Odată cu recunoașterea diplomatică a României Mari, au apărut noi oportunități și, în 1926, a plecat în Bucovina, preluând Departamentul de istorie a artei de la Universitatea din Cernăuți.

A desfășurat activitate publicistică, colaborând la mai multe publicații periodice ale timpului, printre care: „Junimea”, „Epoca”, „Convorbiri Literare”, „Sămănătorul” ș.a. În 1921 a devenit noul redactor-șef la „Convorbiri Literare”.

În sprijinul activităților sale a publicat o succesiune de cărți de artă printre care: „Arta publică” (1906), „Denkmalpflege in Rumänien” („Conservarea istorică în România” în limba germană, 1906), „Allgemeines Lexicon der bildenden Künstler” („Catalogul Muzeului

Aman”, 1908), „Ce se înțelege prin arheologia de azi” (1908), monografia „Biserica din Filipeștii de Pădure” (1908), albumul-studiu „Arta în România. Studii critice” (1909), monografia „Muzeul Neamului românesc”, „Discuții în jurul arheologiei” și „Rumänische Volkskunst” („Artă populară românească”, 1910), „Casa românească de la Roma” (1911), „Istoria artei și însemnătatea ei”, „Muzeul Național din București” (1912), „Biserica episcopală din Curtea de Argeș” (1913), „Izvoade și creștături ale țaranului român” (1928), „Muzeografia românească” (1936), „Din viața regelui Carol I” (1939) ș.a.

Cabinetele românești l-au numit reprezentant național (1928) la Expoziția Universală de la Barcelona, Spania, și organizatorul expoziției de artă populară la Conferința balcanică a Biroului Internațional al Păcii de la Atena, Grecia. A participat (1929) la cel de-al 13-lea Congres Internațional de Istorie a Artei de la Stockholm, Suedia, și a organizat pavilionul României la Conferința de Artă de la Helsinki, Finlanda. Eforturile sale au câștigat recunoașterea internațională, iar statul francez, prin ambasadul său la București, Gabriel Puaux, i-a transmis un prețios porțelan de Sèvres drept omagiu pentru contribuția sa la manifestările culturale franco-române.

A fost membru al societății literare „Junimea”. În 1911 a fost președintele asociației profesionale nou create, Societatea Scriitorilor

Români.

Membru corespondent al Academiei Române (1938), exclus în 1948 și repus în drepturi în 1991.

Pentru activitatea sa a fost distins cu ordine și medalii: medalia „Bene Merenti” a Regatului României pentru servicii în cultură (1912), Ordinul „Sf. Sava” a guvernului Regatului Iugoslaviei, regele Ferdinand I-a făcut Mare Ofițer al Ordinului „Steaua României” (1941) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. A. Odobescu (1834-1895) / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : Cartea Românească, [S. a.] – 31 p.

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. Evoluarea scoarțelor oltenești / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : Scrisul Românesc, 1942. – 42 p.

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. Fundațiunea Universitară Carol I : 1891-1931 / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : [S. n.], 1933. – 160 p.

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. Memorii. Vol. 1 : (1872-1910) / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : Ed. „Grai și suflet – cultura națională”, 1991. – 297 p.

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. Muzeografie românească / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : [S. n.], 1936. – 383 p.

Tzigara-Samurcaș, Alexandru. Scrieri despre arta românească / Alexandru Tzigara-Samurcaș. – București : Meridiane, 1987. – 419 p.

Ploșniță, Elena. Tzigara-Samurcaș Alexandru // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices 2011. – P. 257-258.

Rusu, Dorina N. Tzigara-Samurcaș Alexandru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Acade-

miei Române, 2003. – P. 842.

Scripcariu, Adriana. Alexandru Tzigara-Zamurcaș (1872-1952) / Adriana Scripcariu // Patrimoniul Cultural. Județul Ilfov. – 2013. – P. 65.

Țarălungă, Ecaterina. Tzigara-Samurcaș Alexandru // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 784.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe CUCU
1952

Inginer programator, director de întreprinderi, ex-ministru al industriei și comerțului, ex-viceprimar al Chișinăului, președinte de Onoare al Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

S-a născut la 5 aprilie 1952, în satul Cetireni, r-nul Ungheni.

După absolvirea Școlii medii și-a continuat studiile la Facultatea de Matematică și Cibernetică a Universității de Stat din Moldova (1969-1974). În 1983 a absolvit Școala Superioară de Partid din Rostov, Rusia, și în 1986 Academia Economiei Naționale din Moscova, Rusia.

Activitatea profesională a început-o la Centrul de calcul al Ministerului Industriei Alimentare (1974-1976). Următorii cinci ani a fost prim secretar al Comsomolului din raionul Călărași.

Între anii 1983-1984 a exercitat funcția de inspector al Comitetului Republican de Control Național.

În 1985-1988 este director la Fabrica „Confecția” din Chișinău, ulterior director al Asociației Republicane de Artizanat „Artizana” (1988-1994).

Între anii 1994-1997 a exercitat funcția de vice-primar al municipiului Chișinău. Ulterior a fost ministru al industriei și comerțului al Republicii Moldova (1997-1998).

Din 1998 a activat la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, iar între 2012-2014 a deținut funcția de președinte. Ulterior a fost ales președinte de onoare al Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

Pe perioada activității la Camera de Comerț și Industrie a organizat 30 de forumuri economice și vizite de lucru ale unor delegații din străinătate, formate din oficialități și businessmeni, la care au participat reprezentanți a peste 2800 de companii autohtone. Concomitent au fost organizate 35 de misiuni economice și participări la evenimente internaționale, la care au luat parte peste 500 de firme din Moldova, inclusiv din stânga Nistrului. Manifestările respective au avut loc în 20 din cele 27 de state ale Uniunii Europene, precum și în țările CSI. Pe lângă statele tradiționale, cum sunt cele din CSI și UE, Camera de Comerț și Industrie a desfășurat misiuni economice în China, Japonia, SUA, Canada, India, Emiratele Arabe

Unite.

Pentru activitatea sa remarcabilă a fost distins cu: medalia „Meritul Civic” (2002), ordinul „Gloria Muncii” (2005), „Ordinul de Onoare” (2012), „Ordinul Republicii” (2019).

Bibliografie:

Catalog Oficial = Официальный каталог = Official catalogue : Cele mai notorii mărci comerciale ale Republicii Moldova-2010 / pref.: Gheorghe Cucu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 200 p.

Catalog oficial : Cele mai notorii mărci comerciale ale Republicii Moldova-2013 = Официальный каталог : Лучшие торговые марки Республики Молдова 2013 года = Official catalogue : The best trademarks of the Republic of Moldova-2013 / introd.: Gheorghe Cucu, Lilia Bolocan. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 135 p.

Catalog oficial : Cele mai notorii mărci comerciale ale Republicii Moldova-2012 = Официальный каталог : Лучшие торговые марки Республики Молдова 2012 года = Official Catalogue : The best Trademarks of the Republic of Moldova-2012 / pref.: Gheorghe Cucu, Lilia Bolocan. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2013. – 152 p.

Chirtoagă, Ion. Camera de comerț și industrie a Republicii Moldova : Trecut, prezent, viitor / Ion Chirtoagă, Gheorghe Cucu, Natalia Galanton. – Chișinău : Pontos, 2007. – 312 p.

Cucu Gheorghe // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 3. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 429-430.

Maria S. Ciobanu

Anatol GUGEL
1922

Poet, eseist, publicist, traducător.

S-a născut la 6 aprilie 1922, la Iași, România, în familia unui avocat. Tatăl a murit de tifos, iar mama, cu copilul de șase luni, s-a întors la Chișinău, la părinții săi.

Și-a făcut studiile la liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău, în 1940, unde s-a împrietenit cu viitorul scriitor Alexandru Cosmescu. Și-a luat bacalaureatul în 1941.

După absolvirea liceului și-a continuat studiile la Institutul Pedagogic din Chișinău (azi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 1945).

La începutul celui de al Doilea Război Mondial, s-a evacuat împreună cu institutul la Buguruslan, unde și-a continuat studiile. Mama a fost împușcată de germani la începutul ocupației în ghetoul Chișinăului.

După absolvirea institutului, în 1944, s-a întors la Chișinău și din primăvara lui 1945 până în prezent s-a consacrat scrisului.

Și-a început activitatea profesională la ziarul „Tinerimea Moldovei” în funcție de secretar executiv al redacției (1945-1960) și la „Moldova Socialistă”

(1960-1966). Din 1947, a promovat la „Tinerimea Moldovei” pleiade întregi de tineri poeți basarabeni, care ulterior au devenit nume de referință în literatura basarabească. Ulterior a activat la revista „Moldova” (secretar executiv și redactor-șef adjunct al redacției în 1966-1996). A scris publicistică de calitate, inclusiv la rubrica permanentă „De la Naslavcea la Giurgiu-lești”, în revista „Moldova”. Publică prezentări la cărțile de versuri ale lui Vitalie Tulnic, Emil Loteanu ș. a.

În 1997, împreună cu filologul Efim Levit și muzicologul Efim Tcaci, a devenit unul dintre fondatorii Alianței Democratice Antifasciste din Moldova, a participat la compilarea a patru colecții de documente despre istoria Holocaustului din republică. A fost redactor fondator al revistei de cultură a Uniunii organizațiilor evreiești din Republica Moldova (2001) „Nu vom uita!”. Au fost editate patru numere ale bilingvului rus-român al revistei.

A debutat cu poezii în revista „Licurici” a Liceului „B. P. Hașdeu” din Chișinău în martie 1940. Debutază editorial cu plachetele de versuri „Generația mea” (1951) și „Schimbul nostru” (1952). Este autorul volumelor de poezii : „Fereastra cu trei mușcate” (1956), „Sonata lumii” (1965), „Lanternă magică” (1978), „Crug” (1982), „Post-scriptum” (1998) etc. În 2004 publică volumul de sinteză „Am fost odată ca niciodată”. Ultima carte a editat-o la 95 de ani, „O reve-

dere cu sine însuși, la 100 de ani” (2020) ș. a.

A mai editat și cărți de eseuri: „Înșirăte mărgăritare” (1979), „Har” (1982); cărți pentru copii: „Ostroave verzi” (1960), „Eu, Anicuța și Radu” (1963) ș.a.

Traduse în limba rusă au fost publicate colecții de poezie: „Pe urmele memoriei” (1959), „Setea cerului” (1967) „Sonata la lumina lunii” (tradusă de Anotolie Naiman, 1974), „Lanternă magică” (1983) ș. a. Ciclul de poezii „Caietul Ierusalimului” (colecția „Post scriptum”) a fost publicat în traducere rusă în al doilea număr al almanahului „Filiala Ierusalimului”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1946).

Medalia „Mihai Eminescu” (1998); laureat al Premiului de excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003); a fost distins cu Premiul de excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2004).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 124-125; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 130; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 179.

Bibliografie selectivă:

Gugel, Anatol. Am fost odată ca niciodată : versuri / Anatol Gugel. – Chișinău : Pontos, 2004. – 296 p.

Gugel, Anatol. O revedere cu sine însuși la o sută de ani / Anatol Gugel ; red.: Marcela Mardare. – Chișinău : Pontos, 2017. – 188 p.

Gugel, Anatol. Post-scriptum / Anatol Gugel. – Chișinău : Hyperion, 1998. – 107 p.

Gugel, Anatol. Testamentul unui nou-născut / Anatol Gugel. –

Chișinău : Pontos, 2011. – 175 p.

Cibotaru, Mihail Gh. Tineretea anilor cărunți : [poetul și publicistul Anatol Gugel] / Mihail Gh. Cibotaru // Literatura și arta. – 2017. – 6 apr. – P. 5.

Ciocanu, Anatol. Gugel Anatol // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2011. – P. 278-279.

Ciocanu, Ion. Spovedania inspirată a poetului : [Anatol Gugel] / Ion Ciocanu // Literatura și arta. – 2017. – 6 apr. – P. 5.

Gugel Anatol // Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / selecția de texte și fotogr.: Mihai Cimpoi, Anatol Vidrașcu, Vlad Zbârciog. – București : Litera Internațional, 2005. – P. 381-390.

Rachieru, Adrian Dinu. Gugel Anatol // Rachieru, Adrian Dinu. Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Ed. Academiei Române, 2010. – P. 112-115.

Roibu, Nicolae. Anatol Gugel, un intelectual discret care știe să surprindă cu exactitate esența momentului / Nicolae Roibu // Moldova. – 2017. – Martie/Aprilie. – P. 34-35.

Roibu, Nicolae. Cel mai în vârstă poet din Republica Moldova scrie în continuare versuri // Roibu, Nicolae. Cronici din perioada pandemiei : (interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 14-15.

Ulici, Laurențiu. Gugel Anatol // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București : Uniunea Scriitorilor prin Fundația Luceafărul, 1996. – P. 46.

Maria S. Ciobanu

**Igor KRUPENIKOV
1912-2013**

Geograf, specialist în domeniul genezei, geografiei, cartografiei, bonității, protecției antierozionale a solurilor, doctor habilitat în geografie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 10 aprilie 1912, la Petrograd (azi, Sankt-Peterburg), Rusia. A decedat la 1 septembrie 2013, la Chișinău.

În anul 1922 familia sa s-a stabilit în Crimeea.

Între anii 1931-1936 și-a făcut studiile la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova. După absolvirea facultății, a fost recomandat la studii de doctorat. În 1939 a susținut teza de doctor în științe cu tema „Solurile și condițiile pedogenetice ale Rezervației Naurzum”. În anul 1966, la Institutul de Geografie din Moscova, a susținut cu succes teza de doctor habilitat în științe geografice.

A activat timp de doi ani în Kazahstan și Asia Mijlocie, după care a revenit în Crimeea. A fost angajat la Institutul „Magaraci” și a fost numit director adjunct pe știință al acestui institut.

Din 1948 s-a stabilit în Moldova, la invitația acade-

micianului Nicolae Dimo. Și-a început activitatea didactică și științifică în calitate de doctor-conferențiar la Facultatea de Geologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În comun cu șeful Catedrei de pedologie, N. Dimo, a participat la perfecționarea programelor de pregătire profesională a pedologilor, a ținut numeroase prelegeri, cursuri generale și speciale. S-a preocupat de organizarea cercetării multilaterale a solurilor. El argumentează programul cartografierii solurilor la 3 niveluri: al teritoriilor gospodăriilor agricole la scara 1:10 000, al raioanelor administrative la scara 1:50 000 și al republicii – la scara 1:200 000. În această lucrare de proporții erau antrenați și studenții cursurilor superioare ale secției de pedologie, deducțiile și generalizările fiind făcute de corpul didactic al catedrei.

În 1958 a început să activeze la Institutul de Pedologie al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS, ca șef al sectorului de pedologie, fiind invitat tot de N. Dimo – pe atunci director al institutului. Ultimii ani de activitate i-a consacrat activității la Institutului de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo” în calitate de consultant științific.

Interesele științifice ale profesorului sunt multilaterale, el fiind conducător al cercetărilor în diferite domenii ale pedologiei. A cercetat solurile, adâncindu-se în cercetarea condițiilor de mediu, a evaluat și a siste-

matizat noile cunoștințe despre sol și condițiile de mediu, în studii fundamentale și aplicative, elaborând metode de inventariere și cartografiere; clasificare a solurilor; hărți pedologice la diverse scări; principii de evaluare și evaluare a solurilor; concepte privind geografia solurilor Moldovei, a noțiunii de sol, înveliș de sol, degradare ș.a. În toate lucrările sale a abordat metodele analizei ecosistemelor, punând baza științei ecologice.

În calitate de profesor la Universitatea de Stat, conducător științific, a pregătit specialiști calificați în țară și peste hotare, mulți dintre care au urmat calea științei, susținând tezele de doctor, doctor habilitat. Este dascălul unui număr mare de pedologi care activează în diferite domenii ale științei nu numai în Moldova, dar și în Alma-Ata, Bișkek; Novosibirsk, Simferopol, Odesa ș.a. Este un cunosător renumit al cernoziomului, participă cu comunicări la diferite întruniri regionale și internaționale, inclusiv la Congresele mondiale ale pedologilor din Adelaida (Australia), București, Moscova ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în cele peste 600 de lucrări, 36 de monografii, două fiind editate în limba engleză. Prima monografie a scris-o în 1945, împreună cu fratele Lev, pentru seria „Viața oamenilor iluștri” – „V.V. Dokucaev (1846–1903)”, publicată în 1948. Primele investigații în domeniul regiunii s-au soldat cu monografia

„Raionarea agropedologică” (1964). „Istoria gândirii geografice în Moldova” (1964), „Почвы/ Атлас МССР” (Moscova, 1978). În 1965 a editat monografia „Бонитировка почв и экономическая оценка земель в Молдавии” (Chișinău, 1965), după care au urmat o serie de lucrări instructive, care au stat la baza organizării cadastrului funciar. În anul 1967 a publicat monografia „Cernoziomurile Moldovei”. A fost un popularizator activ al științei, autor al multor lucrări publicistice: „Cernoziomul – bogăția noastră” (1978), „Cernoziomurile carbonatice” (1978), „Scumpa natură a Moldovei” (1983), „Să păstrăm și să multiplicăm” (1985), „Invelișul de sol al Moldovei. Trecutul, prezentul și viitorul” (1992). În comun cu cercetătorii de la Institutul de Pedologie și Agrochimie „N. Dimo”, a participat la pregătirea, redactarea și editarea monografiei în 3 volume „Solurile Moldovei” (1984–1986), menționate cu Premiul de Stat (1988). În 1981 a fost editată opera sa la Moscova „Istoria pedologiei. De la apariție până în zilele noastre”. Această lucrare a fost tradusă în engleză și reeditată în India (Delhi, 1992) și Olanda (Rotterdam, 1993).

A publicat o serie de cărți consacrate vieții și activității lui N. Dimo (1973), L. S. Berg (1976), S. A. Zaharov (1979), V. Dokucaev (2008), D. Cantemir ș.a.

Membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Societății Pedologilor „V.

Dokucaev” din Rusia și al Societății Naționale de Știință a Solului din Moldova.

Pentru întreaga sa activitate a fost înalt apreciat cu multiple premii și distincții de stat, printre care: laureat al Premiilor de Stat (1981, 1989), premiilor „V. V. Dokucaev” și „V. R. Williams” (1985, 1987), Ordinul „Gloria Muncii” (2002), Om Emerit în știință și tehnică (2012), cavaler al Ordinului Republicii (2012) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Крупеников, Игорь. Агропочвенное районирование Молдавской ССР / Игорь Крупеников. – Кишинев : Картеа молдовеняскэ, 1965. – 168 с.

Крупеников, Игорь. В. В. Докучаев о Бессарабии / Игорь Крупеников. – Кишинев : [Б. и.], 1996. – 116 с.

Крупеников, Игорь. Влияние орошения на свойства и плодородие почв / Игорь Крупеников. – Кишинев : [Б. и.], 1985. – 60 с.

Крупеников, Игорь. Генезис, география и классификация почв Молдавии : сборник статей / Игорь Крупеников. – Кишинев : Штиинца, 1973. – 267 с.

Крупеников, Игорь. Долгая жизнь Димо : рассказ о выдающемся почвоведѣ / Игорь Крупеников. – Кишинев : Картеа молдовеняскэ, 1973. – 198 с.

Крупеников, Игорь. История почвоведения : от времени его зарождения до наших дней / Игорь Крупеников. – Москва : Наука, 1981. – 327 с.

Крупеников, Игорь. Почвенный покров Молдовы : Прошлое, настоящее, управление, прогноз / Игорь Крупеников. – Кишинев : Штиинца, 1992. – 265 с.

Слитые почвы Молдавии : генезис, свойства, эволюция, использование / И. А. Крупеников, Б. П. Подымов, Э. Е. Скрыбина [и др.]. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 165 с.

Academicianul I. A. Krupenikov – 100 ani = Академику И. А.

Крупеникову – 100 лет : Culegere de articole științifice. – Chișinău : Eco-TIRAS, 2012. – 183 p.

Игорь Крупеников : Биобиблиография / НИ и ПТИ почвовед., агрохим. и мелиор. почв им. „Н. А. Димо”. – Кишинев : [S. n.], 1997. – 78 с.

Furdui, Teodor. Centenarul calității : Doctorul habilitat Igor Krupenikov la 100 de ani / Teodor Furdui, Andrei Ursu // Akademos. – 2012. – Nr 2 (25). – P. 162-163.

Roșca, Denis. Krupenikov Igor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 344.

Maria S. Ciobanu

Urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare și Sfânt 1457-1504

Ștefan cel Mare (12 aprilie 1457 - 2 iulie 1504), fiul lui Bogdan al II-lea, domn al Moldovei (1449-1451) și al Mariei Oltea. După decapitarea tatălui său la Răusenii la 15 octombrie 1451, împreună cu mama sa și câțiva boieri fideli s-a retras mai curând în Transilvania sub ocrotirea voievodului Transilvaniei, Iancu de Hunedoara, cu care tatăl său încheiase anterior tratate de ajutor reciproc. După moartea tutorelui său transilvănean, a trecut în Țara Românească, sprijinindu-l pe Vlad Țepeș în acțiunile

sale de ocupare a scaunului domnesc. Mai curând aici a fost urzit de Ștefan cel Mare și anturajul său planul de obținere a tronului Țării Moldovei. Acțiunea a fost declanșată în primăvara anului 1457, viitorul domn intrând în Moldova cu o „putere mică, cu muntenii, cu țările de jos (ținuturile din Țara de Jos a Moldovei – n.n.), ca la 6 mii de oameni”. A înaintat rapid spre Suceava, ținându-se aproape de Carpați în eventualitatea unui eșec, și a dat lupta hotărâtoare la 12 aprilie 1457 împotriva ucigașului tatălui său, Petru Aron, care deținea pe atunci tronul, în Joia Mare înaintea sărbătorilor de Paști, atunci când rivalul său se aștepta mai puțin. Bătălia s-a dat lângă satul Doljești (Dolhești), unde Ștefan obține victoria, iar Petru Aron cu o seamă de boieri s-a retras în grabă în Polonia. În scurtă vreme la Direptate, a fost uns și încoronat după ritualul de înscăunare a împăraților bizantini de Teoctist I, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, care i-a devenit sfetnic și îndrumător.

Prin luarea domniei de către Ștefan cel Mare, s-a pus capăt războaielor fratricide din Moldova, care au durat un sfert de secol. În plan intern, pe întreg parcursul domniei Ștefan cel Mare a căutat să ducă o politică de compromis prin atragerea de parte sa a boierimii din fosta tabără a lui Petru Aron. A consolidat structurile de stat și capacitatea de apărare a țării prin edificarea și renovarea cetăților de la frontierele de est și de

sud ale Moldovei, instalându-și aici ca pârcaș pe cei mai fideli oameni ai săi. A redobândit pe cale pașnică cetatea Hotinului de la poloni și a luat prin război cetatea Chilieii (1465). În plan de politică externă, Ștefan cel Mare a dus războaie de apărare a țării sale împotriva Ungariei, Imperiului Otoman, Hoardei de Aur și Poloniei, căutând să păstreze integritatea teritorială a Moldovei. După încheierea păcii cu turcii în 1486, voievodul Moldovei a declanșat un vast program cultural, înălțând pe întregul întinsul țării numeroase biserici și mănăstiri, între care și cea de la Căpriană.

Ștefan cel Mare s-a stins la 2 iulie 1504, fiind înhumat în ctitoria sa de la Putna, având cea mai îndelungată și glorioasă domnie din întreaga istorie a Țării Moldovei.

A se vedea și articolul din Calendar Național 2012. – Chișinău, 2011. – P. 132-133; Calendar Național 2018. – Chișinău, 2017. – P. 144-145.

Bibliografie selectivă:

Eșanu, Valentina. Marii demnitari ai Țării Moldovei în domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) / Valentina Eșanu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 82-110.

Gonța, Alexandru. O problemă de geografie internă. Locul unde s-a dat bătălia dintre Ștefan cel Mare și Petru Aron / Alexandru Gonța // Constantin Rezachevici. Ștefan cel Mare și războaiele sale. Vol. 1 / Constantin Rezachevici. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 22-34.

Gorovei Ștefan S. Principeș omni laude maior : O istorie a lui Ștefan cel Mare / Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely. – Suceava : Sfânta Mănăstire Put-

na, 2005. – P. 13-33.

Rezachevici, Constantin. A fost Ștefan cel Mare „ales” domn în aprilie 1457 ? Un vechi „scenariu istoric” : de la „tradiția” imaginară la realitate / Constantin Rezachevici // Ștefan cel Mare și Sfânt : 1504-2004 : Portret în istorie. – Suceava : Sfânta Mănăstire Putna, 2003. – P. 316-333.

Șimanschi Leon. Încăunarea lui Ștefan cel Mare : preliminarii și consecințe (1450-1468) / Leon Șimanschi, Dumitru Agache // Ștefan cel Mare și Sfânt : 1504-2004 : Portret în istorie. – Suceava : Sfânta Mănăstire Putna, 2003. – P. 292-315.

Andrei Eșanu

Liubomir IORGA
1932-2014

Dansator, actor, muzician, coregraf și meșter de instrumente muzicale populare.

S-a născut la 12 aprilie 1932, în satul Vadul lui Isac, r-nul Cahul. A decedat la 7 noiembrie 2014, la Chișinău.

A absolvit cursurile școlii serale nr. 11 din Chișinău, în anul 1968.

Activitatea sa culturală polivalentă își are începuturile în Ansamblul Național Academic de Dansuri Populare „Joc”, unde timp de 25 de ani a fost solist și a mers în turnee artistice în diferite orașe ale fostei URSS și în multe țări străine (1949-1964).

Între anii 1959-1963 a evoluat la Teatrul de Ope-

ră și Balet în spectacolele „Lumina”, „Spada frântă”, montate de V. Zagorschi. A fost coregraf la operele „Grozovan” și „Inima Dominică”.

Fiind pasionat de istoria instrumentelor populare muzicale, în 1964 s-a angajat în atelierul de muzică al Combinatului de Producție pe lângă Ministerul Culturii din RSS Moldovenească. Pe lângă confecționarea de fluier, cimpoaie, ocarine tradiționale, reanimează instrumente date uitării, precum drâmba, tilinca, cavatul. Este primul meșter din spațiul românesc care a confecționat ocarina, instrument la care a lucrat peste 7 ani și la care a reușit să execute 28 de tonalități. A creat de asemenea și un instrument absolut nou, pe care l-a denumit iorgofon (1972). Datorită acestui instrument, maestrul a ajuns la Casa Albă, la invitația fostului președinte american, Bill Clinton (1995).

În 1971 s-a filmat în filmul „Lăutarii”, în regia lui Emil Loteanu, în care joacă rolul unuia dintre cei șase lăutari.

Pe parcursul carierei de peste 50 de ani, maestrul a confecționat zeci de mii de fluier, naiuri și alte instrumente muzicale, dintre care o parte din acestea sunt astăzi păstrate în muzee, reprezentând o valoare culturală incontestabilă. Câteva din nairile sale se păstrează în colecția maestrului Gheorghe Zamfir. A prezentat colecțiile sale de instrumente muzicale la peste 30 de expoziții internaționale în diferite țări ale lumii.

Ultimele două expoziții au fost: la Seul, Coreea de Sud, și Bangkok, Thailanda.

Membru al Academiei Meșterilor Tradiționali în Sibiu, România.

Laureat al Festivalului Mondial al Tineretului și Studenților din București (1953), Medalia de aur la Festivalului Mondial al Tineretului și Studenților la Moscova (1957).

În 1992 a fost distins cu titlul onorific „Maestru Emerit al Artei”, în 1996 – Cavaler al Ordinului Republicii, pentru merite deosebite în dezvoltarea artei muzicale, contribuție personală la reconstituirea și confecționarea instrumentelor muzicale populare, valorificarea și propagarea valorilor cultural-artistice naționale autentice.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 146-147.

Bibliografie selectivă:

Iorga, Liubomir. Caut în lemn inima care cântă... : [interviu cu Liubomir Iorga, meșter-confecționar de instrumente muzicale populare] / consemnare: Nicolae Roibu // Timpul : Săptămânal independent. – 2002. – 3 mai. – P. 15.

Liubomir Iorga // Republica Moldova : Patrimonial = Republic of Moldova : Heritage / idee și concepție: Ioan Mânăscuță, Mihai Potârniche ; texte: I. Mânăscuță [et al.]. – Chișinău : Princept, 2011. – P. 213.

Liubomir Iorga : [Maestru Emerit în Artă, Cavaler al Ordinului Republicii (1932-2014)] // Realități culturale. – 2014. – Nr 11. – P. 24.

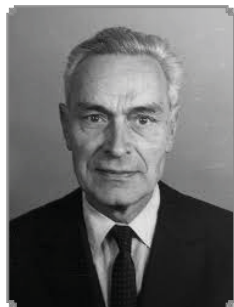
Negriș, Alexandru. Iorgă, Iorga, Iorgafon : [despre Liubomir Iorga, meșter popular, interpret al cântecelor strămoșești la diferite instrumente muzicale, cărora le dă viață cu vraja mâinilor sale] /

Alexandru Negriș // Capitala. – 2000. – 10 iun. – P. 8.

Roibu, Nicolae. Libomir Iorga, omul care i-a cântat lui Clinton din frunză // Roibu Nicolae. Spovedanii de vineri / Nicolae Roibu. – Chișinău, 2002. – P. 250.

Roșca, Denis. Iorga Liubomir // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 318.

Maria S. Ciobanu

Victor TOMA
1922-2008

Inginer român, doctor inginer, cercetător în domeniul electronicii, constructorul primului calculator est-european, membru de onoare al Academiei Române, originar din Basarabia.

S-a născut la 14 aprilie 1922 în orașul Leova, județul Cahul, Basarabia. A decedat la 28 noiembrie 2008, la București.

După finalizarea școlii primare de la Leova (1928-1932), și-a continuat studiile la Liceul „Cuza Vodă” din Huși, ulterior Liceul Militar „Regele Ferdinand” din Chișinău (1932-1940). După ocuparea Basarabiei, în 1940, s-a refugiat la București. A fost admis la studii la Universitatea Tehnică din București, Facultatea de mecanică și Electricitate, secția Radiocomunicații, pe care o absolvă în 1945. După absolvirea facultății

a activat în calitate de asistent universitar la aceeași Universitate. Ulterior și-a continuat specializarea la Laboratorul de Cercetări al Concernului „Tesla” din Praga (1948-1950), unde a elaborat prima sa invenție: „releul electronic discriminator de tensiune”. În 1973 a susținut teza de doctor inginer.

După revenirea din Praga la București, a activat la Institutul de Fizică Atomică-Măgurele, în calitate de șef de lucrări și șef de laborator. Între anii 1950-1961 a fost consilier pentru calculatoare electronice la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie. Ulterior a fost șef de secție și director adjunct științific la Institutul de Tehnică de Calcul și Informatică din București (1968-1988). După Revoluția din 1989 și-a continuat activitatea de cercetare la SIAT S. A. (fostul Centru de Cercetări pentru Automatică București, CCAB).

În 1953 a început proiectarea primului calculator electronic românesc (CIFA-1). Acesta avea în componența lui 1500 de tuburi electronice și cântărea câteva sute de kilograme. În 1955 a participat la o conferință la Dresda, unde l-a prezentat o comunicare științifică. În 1957 acest calculator a fost pus în funcțiune. Au urmat CIFA-2 (cu „numai” 800 de tuburi electronice, 1959) și CIFA-3 (1961), ultimul intrând în folosința Centrului de Calcul al Universității din București. În 1962 a realizat în colaborare cu specialiștii bulgari, calculatorul VI-

TOSHA, primul calculator electronic numeric fabricat în Bulgaria. În același an a conceput calculatorul CIFA-4.

În 1964 a realizat la Institutul de Fizică Atomică-Măgurele primul Calculator Electronic Tranzistorizat, CET-500. Aceste calculatoare au fost folosite de diferiți beneficiari pentru rezolvarea problemelor tehnico-științifice ale vremii. Laboratorul său a devenit un centru de formare a generații întregi de matematicieni-programatori, cu toate că inginerul Toma nu a fost profesor.

Autor a 7 invenții brevetate în domeniul electronicii și echipamentelor de calcul. În 1991 a elaborat ultima sa invenție: un prototip de numărare electronic a voturilor și în 1992-1993 un sistem electronic de vot pentru Senatul României.

A construit o școală pentru începuturile informaticii în România și pentru cercetătorii bulgari. A publicat peste 50 de lucrări, inclusiv comunicări la reuniuni internaționale în scopuri profesionale în mai multe țări: la Dresda (1955), Moscova (1958), Roma (1960), Budapesta (1962), Namur (1958, 1964) ș. a.

Pentru activitatea sa a fost recunoscut în întreaga lume și a fost ales membru al mai multor societăți, printre care: membru al Institutului IRE din New York, SUA (1948-1969); membru al Societății Internaționale de Informatică din Namur, Belgia (1958-1965) ș.a.

Membru de onoare al Academiei Române (1993).

Distins cu mai multe me-

dalii și ordine: „Medalia Muncii” (1954), „Ordinul Muncii” cl. a III-a (1957), „40 de ani de fizică la Măgurele” (1990), Ordinul Național „Steaua României” în grad de cavaler (2003) ș. a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 133-134.

Bibliografie selectivă:

Roșca, Denis. Toma, Victor // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 573-574.

Rusu, Dorina N. Toma Victor // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Ed. Enciclopedică ; Ed. Academiei Române. – 2003. – P. 834-835.

Țarălungă, Ecaterina. Toma Victor // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Prut Internațional, 2011. – P. 777.

Toma Victor // Nemuritorii academicieni români. – București, 1994. – P. 330-331.

Maria S. Ciobanu

Nicolae LEON
1862-1931

Biolog român, profesor universitar, cercetător științific, memorialist, fondatorul parazitologiei în România.

S-a născut la 15 aprilie 1862, la Băiceni, jud. Boto-

șani. A decedat la 4 octombrie 1931, la Iași.

Școala primară a făcut-o la pensionul „Mărgineanu” din Botoșani (1869-1873), după care s-a transferat la Liceul „Institutele Unite” din Iași (1873-1881). În 1881 și-a început studiile la Facultatea de Medicină din Iași, pe care o abandonează pentru a studia științele naturale. S-a înscris în 1884, la Universitatea din Jena, Germania, unde s-a specializat în zoologie. A colaborat cu naturalistul Ernst Haeckel, în al cărui Laborator de zoologie a început să lucreze. În vara anului 1885, a fost trimis la Bergen (Norvegia) să studieze animalele marine. Aici l-a cunoscut pe zoologul și exploratorul polar Fridtjof Nansen. În 1887, a susținut la Jena doctoratul în științe, distins cu „Magna cum laude” pentru teza „Beiträge zur Kenntnis der Mundteile der Hemipteren” (Contribuții la cunoașterea părților gurii hemipterelor).

În același an a revinit la Iași și este ales membru al Societății de Medici și Naturaliști. Între anii 1880-1899 a fost profesor la Liceul Militar și la Liceul Național din Iași, Liceul „Sf. Gheorghe” din București.

În anul 1887, și-a început activitatea didactică în calitate de profesor suplinitor la Catedra de Botanică, de la Facultatea de Științe a Universității din Iași. Începând cu anul 1899-1931, devine profesor la Catedra de Zoologie Medicală a Facultății de Medicină din Iași.

În anul 1892 a plecat la Stațiunea Zoologică Neapole. Revine în 1893 în țară

și suplinește timp de patru ani Catedra de istorie naturală de la Facultatea de Medicină din București.

În 1899, ministrul Instrucțiunii Spiru Haret îl însărcinează cu elaborarea unei programe de științe naturale. A reușit să impună capitole mai progresiste de biologie modernă, ceea ce a constituit un progres real pentru învățământul de atunci.

În 1899 a fost numit profesor titular la Facultatea de Medicină din Iași, Catedra de istorie naturală. Cursul inaugural pe care l-a prezentat a fost „Rolul zoologiei la Facultatea de Medicină”. A condus această catedră până la sfârșitul carierei sale (1931).

A fost inspector al învățământului secundar și superior, inspector al școlilor particulare (1906) și director al învățământului profesional (1906). A mers în străinătate să viziteze școlile de menaj, pentru a le lua drept exemplu în organizarea unor școli similare în spațiul românesc.

A fost decan al Facultății de Medicină și rector al Universității ieșene între anii 1918 și 1921. A fost în câteva rânduri rector al Universității din Iași, inclusiv și în anul Unirii (1918, 1920, 1921).

Activitatea științifică a profesorului a cuprins mai multe domenii de activitate. A avut ca principal domeniu de studiu parazitologia, înființând primul Laborator de parazitologie din țara și fiind primul profesor din România care a predat sistematic un curs de para-

zitologie. A fost interesat deopotrivă de parazitologia medicală, realizând primele cercetări epidemiologice privind malarie în România, cercetări ce au stat la baza planurilor de eradicare a acestei boli, dar și de cunoașterea insectelor dăunătoare agriculturii. S-a preocupat de malarie și helmintiaze, afecțiuni frecvente și extrem de grave la începutul secolului XX.

Sunt de menționat și contribuțiile aduse cunoașterii fluturilor crepusculari, dar și un catalog al fluturilor din colecția Keminger, studiile asupra insectelor vătămătoare din România.

Prin strădania sa a fost posibilă desfășurarea primului congres științific românesc la Iași, în 1902.

Savantul a colaborat cu parazitologii din lume, precum prof. dr. Carl Isidor Cori, directorul Stațiunii Zoologice din Triest, ori prof. dr. Isao Iijima, de la Universitatea din Tokio, fondatorul parazitologiei nipone, dar și cu savanții Emil Racoviță și Nicolae C. Paulescu.

Rezultatele cercetărilor științifice se pot regăsi în numeroase studii, monografii, articole și rapoarte științifice. Printre acestea sunt: „Zoologia medicală a țaranului român” (1897), „Botanica medicală populară” (1899), „Cestodele din România”, „Istoria naturală medicală a poporului român” (1902), „Istoria naturală medicală a poporului român” (1903), „Contribuțiuni la studiul Culicidelor din România” (1910), „Studii asupra cestozilor din România” (1911), „Insectele vătămătoare din

România” (1912), „Parazitismul animal” (1922) ș.a.

Numeroase lucrări științifice au fost publicate în reviste din străinătate, precum: „Centralblatt für Bakteriologie”, „Parasitenkunde und Infektionskrankheiten”, „Zoologischer Anzeiger”, „Biologisches Centralblatt”, „Archives de Parasitologie”, „Journal de Médecine de Lyon”, „Bulletin de la Société des Médecins et Naturalistes de Jassy”, „Bulletin de la Société des Sciences de Bucarest”, „Analele Academiei”, „Viața Românească” ș.a.

Bibliografie:

Leon, Nicolae. Elemente de botanica pentru clasa a 2-a gimnazială / Nicolae Leon. – Iași : Librăria Nouă, P. Iliescu & D. Grosu, 1899. – 140 p.

Leon Nicolae // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 212-213.

Mustăță, Gheorghe. Nicolae Leon. Amintiri / Gheorghe Mustăță // Noosfera. – 2011. – Nr 5. – P. 24-27.

Maria S. Ciobanu

Mihail GÂRNU

1942

Actor de teatru.

S-a născut la 19 aprilie 1942, la Lărguța, jud. Cahul (azi, r-nul Cantemir).

Între anii 1959-1964 și-a

făcut studiile la Institutul de Arte „Gavriil Muzicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). După absolvire a fost angajat în trupa Teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți.

Din 1982 s-a transferat la Teatrul Academic Muzical-Dramatic de Stat „A. S. Pușkin” din Chișinău (azi, Teatrul Național „Mihai Eminescu”). Ulterior a activat și la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași. Face parte din a doua promoție de actori, care s-a afirmat pe scena Teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți.

Pe perioada activității profesionale a realizat peste 60 de roluri de diverse factură și complexitate. Printre cele de performanță artistică pot fi considerate cele din spectacolele: „Esop” de G. Figueiredo – Xantos, „Corb la corb nu scoate ochii” de A. Ostrovski, „Astă vară la Ciulimsk” și „Anecdote provinciale” de A. Vampilov, „Oameni energici” de V. Șukșin – Burtosul, Enachi Damian, Hagi-Fluture, Moțoc în „Iorgu de la Sadagura”, „Doi morți vii”, „Despot-Vodă” de V. Alecsandri; din spectacolele realizate după creațiile unor dramaturgi autohtoni contemporani: A. Busuioc, Gh. Malarciuc, P. Cărare, I. Puiu, A. Ciubotaru ș.a. În 1977 a fost distribuit în spectacolul radiofonic după piesa lui Gh. Malarciuc „Cel mai bun Om”.

Pentru activitatea sa a fost înalt apreciat cu titlul onorific de Artist Emerit (1981).

Bibliografie:

***Bătrănu, Nicolae.** Gârnu Mihail // Bătrănu, Nicolae. Măsura talentului / Nicolae Bătrănu. – Chișinău : Literatura artistică, 1979. – P. 122-129.

***Bătrănu, Nicolae.** Virtuțile interpretării ironiste : [despre actorul Mihai Gârnu de la teatrul „V. Alecsandri” din Bălți] / Nicolae Bătrănu // Nistru. – 1979. – Nr 3. – P. 153-156.

Gârnu, Mihail : [actor de teatru, pedagog] // Realități culturale. – 2014. – Nr 4 (34). – P. 6.

Gârnu Mihail : [actor de teatru, pedagog] // Realități culturale. – 2013. – Nr 4 (22). – P. 4.

Jitaru, Valentin. Gârnu Mihail : [actor de teatru] // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 164-165.

Manoil, Alexandru. Gârnu Mihail // Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul ; Chișinău : Labirint, 2016. – P. 561.

Proca, Pavel. Înghițirea beznei : [despre actorul Mihai Gârnu] // Proca, Pavel. Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : Proxima, 2004. – P. 182-184.

Maria S. Ciobanu

Aneta PĂVĂLACHE
1932-2017

Cântăreață română de operă, soprană, lied și oratoriu, pedagog.

S-a născut la 23 aprilie 1932, la Stăvărești, plasa Boldu, jud. Râmnicu Sărat, România. A decedat la 13 iunie 2017 și a fost înmormântată la Cimitirul „Eter-

nitatea” din Iași.

A absolvit Liceul „Principesa Ileana” (1939-1949) și ulterior și-a continuat studiile la Conservatorul „Astra” din Brașov, cu profesorii Vasile Corpaci și Dinu Niculescu, dirijorul Filarmonicii „Gheorghe Dima”.

Între anii 1949-1954 a urmat studiile la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București cu profesorii: Constantin Stroescu (canto), Jean Bobescu, Gheorghe Kulibin ș.a. (clasa de operă), Ioan Serfezisi, Victor Giuleanu (teorie-solfegiu-dictat) ș.a.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de solistă la Opera Română din Iași (1956-1986). Urmatorii 30 de ani a activat la Paris, unde și-a împărtășit arta unor tineri artiști în devenire alături de mezzosoprana și prietena sa, ieșeanca celebră Viorica Cortez, la Conservatorul Național Superior de Muzică din Paris. A fost profesor la Conservatorul Rus „Serghei Rahmaninov” din Paris. În ultimii ani a susținut cursuri de canto în cadrul Întâlnirilor Muzicale de la Magnoac. Discipolii săi au obținut numeroase premii internaționale și au făcut cariere artistice strălucitoare.

A debutat cu rolul Mimi din opera „Boema” de Giacomo Puccini la Opera din Iași, în stagiunea 1957-1958, retrăgându-se de pe scenă în anul 1983, cu un spectacol memorabil, „Faust” de Charles Gounod.

A interpretat rolurile: Constantza în „Răpirea din Serai”, Suzana din „Nunta lui Figaro”, Donna Ana în

„Don Giovanni”, Euridice în „Orfeu în infern”, Gilda în „Rigoletto”, Desdemona în „Otello”, Mimi în „Boema”, Ruxana în „Ion Vodă cel Cumolit” ș. a.

A colaborat în concert și spectacole cu: Viorica Cortez, Nicolae Sasu, Ion Piso, Cornel Stavru, Elena Cernei, Zenaida Pally, Irina Arhipova, David Ohanesian, Gino Ponelli, Ion Prisăcaru, Radu Botez, Nicolai Aguladze ș.a.

A efectuat turnee artistice în mai multe țări și a cântat pe numeroase scene ale lumii: în Rusia, Georgia, Ucraina, Ungaria, Bulgaria, Italia, Germania, Austria, Franța, Grecia, Egipt, Liban, India ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 156-157.

Buzilă, Serafim . Păvălache Aneta // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 156-157.

Maria S. Ciobanu

Ion MAHU
1922-2018

Profesor universitar, cercetător științific superior, inovator în domeniul pedagogiei, veteran al celui de al Doilea Război Mondial, academician.

A luptat în cel de-al Doilea Război Mondial în Armata Română, a promovat și apărât limba și valorile românești în Basarabia ocupată de sovietici.

S-a născut la 25 aprilie 1922, în satul Târnova, r-nul Dondușeni. A decedat la 26 iulie 2018, la Chișinău.

După absolvirea școlii primare din satul natal (1930-1938), și-a continuat studiile la Gimnaziul Industrial din s. Corbu, jud. Soroca (1938-1941), ulterior la Liceul Industrial din Chișinău (1941-1943). După absolvire a fost înrolat în Armata Română, deoarece se începuse războiul. În acest timp a învățat la Școala Militară de Ofițeri nr. 7 din Dorohoi, pe care a absolvit-o în 1944, în grad de sublocotenent. A fost numit comandant de pluton în Armata Română. După 23 august 1944, când s-a încheiat armistițiul României cu Uniunea Sovietică, basarabeni care au luptat de partea armatei române au fost eliberați. O parte de soldați basarabeni a fost trimisă în Siberia, restul au nimerit în penitenciarele staliniste, printre care a fost și Ion Mahu. După câteva luni a evadat și a mers pe jos până a ajuns acasă, după mai multe popasuri la câteva familii. Mama sa, prin cunoștii, i-a făcut un alt pașaport și el a fost nevoit să se retragă la Bălți, unde și-a găsit de lucru la Gimnaziul Industrial Românesc. I s-a încredințat predarea meseriei de lăcătuș. Când situația a devenit mai puțin tensionată, a revenit la Chișinău, unde și-a continuat studiile la Facultatea de Biologie și Chimie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1945-1949). După absolvire a fost repartizat în calitate de profesor de biologie și chimie în satul

Baraboi, raionul Dondușeni (1949-1956). Concomitent cu activitatea pedagogică s-a dedicat și cercetărilor științifice în domeniul pedagogiei experimentale. Astfel a elaborat proiectul-programă de predare a disciplinei „Instruirea și educația prin muncă în clasele V-VII” și „Instruirea politehnică în clasele VIII- X”, în corelație cu disciplinele de biologie și chimie. A creat condiții pentru îmbinarea teoriei cu practica și formarea aptitudinilor și deprinderilor practice la elevi. În baza rezultatelor a fost pregătită reforma școlară din 1953. Invențiile profesorului și experiențele de la Școala din Baraboi au fost propuse spre implementare de către Ministerul Învățământului în toate școlile republicii, fiind preluate și răspândite chiar și în alte țări, precum România, Bulgaria, Germania. În 1956, experimentul pedagogic a fost discutat și apreciat la ședința Colegiului Ministerului Învățământului și, în consecință, a fost invitat la muncă la Ministerului Învățământului din Moldova. Astfel, între anii 1956-1961, a activat în calitate de inspector general la Direcția școlilor. Ulterior se dedică cercetărilor la Institutul de Cercetări Științifice în Domeniul Școlilor din Moldova (1961-1965). În 1964 a finalizat studiile de doctorat la Institutul de Instruire Politehnică al Academiei de Științe Pedagogice din Moscova cu susținerea tezei de doctor în pedagogie la tema: „Instruirea politehnică și de producție a elevilor din școlile medii naționale”, cu specializarea în psihologie. După susținerea tezei și-a continuat activitatea la Institutul de Științe Pedagogice în Domeniul Școlilor în calitate de cercetător științific su-

perior în sectorul de instruire politehnică și al disciplinelor din ciclul științelor naturale și matematică.

Din 1965 a fost angajat la Universitatea de Stat din Moldova în calitate de docent, ulterior conferențiar la Catedra de pedagogie și psihologie, unde a activat peste 55 de ani. A îndrumat studenți la studii de doctorat, dintre care peste 50 au susținut teza de doctor, iar 7 au susținut teza de doctor habilitat, 4 au devenit academicieni.

Direcții de cercetare: familiarizarea profundă a studenților în cadrul prelegerilor cu metodele de cercetare științifică în domeniul pedagogiei; ilustrarea predării cursului de pedagogie și a seminarelor cu rezultatele obținute în științele pedagogice și psihologice; atragerea studenților în activitățile cu caracter științific în domeniu; folosirea metodelor de cercetare în cadrul scrierii și pregătirii tezelor de licență de către studenți ș.a.

A semnat peste 110 de lucrări publicate, printre care: „Elemente de instruire programată la biologia generală”, manual cl. X (1969), „Metodica predării biologiei” (1975); „Probleme și situații pedagogice privind cursul „Pedagogia și metodica muncii educative” (1994) ș.a. A desfășurat și o bogată activitate publicistică, publicând peste 70 de articole în mai multe publicații periodice: „Învățământul public”, „Cultura Moldovei”, „Învățătorul sovietic”, „Scânteia leninistă” ș.a. Pentru articolele de publicistică, săptămânalul „Literatura și arta” i-a acordat în două rânduri Premiul pentru anul 1997, 1998.

Membru titular al Academiei Internaționale de Științe Pedagogice (1994), membru

titular al Academiei de Științe Pedagogice și Sociologice din Rusia (1995), membru al prezidiului Asociației Oamenilor de Știință și Artă din Moldova (1997).

A fost apreciat cu distincții și titluri: decorația „Crucea comemorativă de participant la războiul din 1941-1945” (1997), acordată de Ministerul Apărării al României; Titlul Onorific „Omul Anului” (1996, 2000) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 136-137; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 136-137.

Bibliografie selectivă:

Mahu, Ion. Baraboiul – școală făuritoare de personalități / Ion Mahu. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2007. – 444 p.

Mahu, Ion I. Problematizarea procesului de instruire: Prelegere pentru studenți / Ion I. Mahu, Pavel V. Sîrbu ; Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : USM, 1993. – 44 p.

Mahu, Ion. Școala trebuie să cultive mai întâi virtutea, și abia după aceea pragmatismul : interviu cu academicianul / consemnare: Virgil Mândăcanu // Făclia. – 2003. – 21 iun. – P. 5.

Cozma, Valeriu. Academicianul Ion Mahu / Valeriu Cozma. – Chișinău : Tipografia Centrală, 1999. – 199 p.

Batâr, Dumitru. Ion Mahu – profesor ai profesorilor / Dumitru Batâr // Pedagogi români de excepție (din Basarabia interbelică și postbelică). – 2013. – Vol. 1. – P. 244-248.

Maria S. Ciobanu

**Ștefan Augustin
DOINAȘ
1922-2002**

Poet român, eseist, critic literar, traducător și dramaturg, politician, deținut politic, membru al Academiei Române.

S-a născut la 26 aprilie 1922, în localitatea Cherechiu, comuna Santana, județul Arad. A decedat la 25 mai 2002, la București.

Numele său adevărat: Ștefan Popa.

A urmat școala primară în satul natal după care studiază la Liceul „Moise Nicoară” din Arad (1933-1941).

După absolvirea liceului (1941) a plecat la Sibiu, unde se refugiase la Universitatea clujeană, după trecerea Ardealului de Nord sub jurisdicție maghiară. S-a înscris la Facultatea de Medicină, dar încă din primul an a frecventat și cursurile de la Litere și Filosofie ale Universității din Cluj (Sibiu) (1941-1948). Din 1944 s-a transferat la această facultate, unde i-a avut ca profesori pe Lucian Blaga la istoria culturii, pe Liviu Rusu la estetică, pe D. D. Rosca la istoria filosofiei și la filosofia generală. Activează în cadrul Cercului literar, alături de I. Negoitescu, Radu Stanca, Ion D. Sîrbu, Cornel Regman, Eugen Todoran, Ovidiu Cotruș, Radu

Enescu s. a.

În 1948 și-a luat licența Facultății de Litere și Filosofie a Universității din Cluj. După absolvirea facultății și-a început activitatea de profesor de limbă și literatură română în satul natal (1948-1950). Ulterior a activat profesor de limbă și literatură română în Halmagiu (1950-1953), în Guraliont (1953-1955).

Între anii 1956-1957 activează în calitate de redactor la revista „Teatrul” din București. În 1957 a fost condamnat la un an de închisoare „pentru omisiune de denunț” și convingerile sale.

După eliberare i-a fost interzis să revină în viața literară (1958). Abia în perioada 1963-1966 a fost angajat în calitate de corector la revista „Lumea”.

Din 1969 a fost director, redactor-șef al revistei „Secolul XX”, președinte al Fundației culturale „Secolul 21” și director al Centrului cultural pluridisciplinar „Paul Valery” din România.

A debutat în 1939, cu o poezie, în „Jurnalul literar” din Iași, condus de George Călinescu. A publicat în această perioadă în revistele vremii, ca: „Viața literară”, „Viața Românească”, „Universul literar”, „Curentul literar”, „Țara”, „Claviaturi”, „Kalende”. În timpul studenției clujeano-sibiene din anii războiului, a fost unul dintre componenții de seamă ai Cercului Literar de la Sibiu și a semnat „Manifestul Cercului Literar”, publicat în „Viața” din 13 mai 1943.

Debutul editorial a avut loc în 1964 cu volumul de

poeme „Cartea mareelor”. În 2000 a debutat ca prozator, cu volumul „T de la Trezor”.

Creația sa literară cuprinde mai multe genuri literare, precum: 13 volume de poezie, între care „Omul cu compasul” (1966), „Seminția lui Laokoon” (1967), „Ipostaze” (1968), „Anotimpul discret” (1975), „Hesperia” (1980), „Vânătoare cu șoim” (1985), „Foamea de UNU” (1987), „Lamentațiile” (1994); cinci volume de critica literară și eseu, între care „Lampa lui Diogene” (1968), „Poezie și modă poetică” (1972), „Orfeu și tentația realului” (1974), „Lectura poeziei” (1980), „Măștile adevărului poetic” (1992), o piesa de teatru „Brutus și fi săi”, 1990); 30 de volume de traduceri de poezie și proză (din Dante, Goethe, Hoelderlin, Gerhardt Hauptmann, Mallarmé, Valéry, Gottfried Benn, Papini, Jorge Guillen, Roberto Sanesi, Pierre Emmanuel, Michel Deguy, Fr. Nietzsche ș.a.); cărți pentru copii „Povestea celor șapte frați”, 1980. Cel mai cunoscut poem al său, unul dintre cele mai frumoase scrise vreodată în limba română, este „Mistrețul cu colți de argint”.

După 1990 a editat: „Interiorul unui poem” (1990), „Arie și ecou” (1991), „Lamentații” (1993), „Aventurile lui Proteu” și „Alexandru refuzând apa” (1995), „Măștile adevărului poetic” (1992), „Poeți români” (1999), „Brutus și fi săi”, tragedie (1996), „Născut în Utopia” (1992), „Poezii” (1996) ș.a.

Lucrările sale au fost tra-

duse în limbile germană, engleză, macedoneană, sârbă, maghiară, slovenă, bulgară, spaniolă, italiană.

Pentru întreaga sa activitate a fost înalt apreciat cu multiple premii, printre care: Premiul „E. Lovinescu” (1947), Premiul Academiei Române (1968), șapte premii ale Uniunii Scriitorilor din România (1982), Medalia „Goethe” a Institutului Goethe din Munchen, Germania (1982), Premiul „M. Eminescu” al Academiei Române (1968), Premiul Special al Uniunii Scriitorilor (1982), Premiul European pentru Literatură, Iugoslavia (1990), Premiul Asociației Scriitorilor Români din Israel și Premiul Național de poezie „Mihai Eminescu” (1997), Premiul European pentru Literatura K.O.V. (Iugoslavia, 1990).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Doctor honoris causa al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

Membru al Academiei Române (1989).

Poetul este cunoscut peste hotare, face parte integrantă din peisajul liric european și universal.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 138-139.

Bibliografie selectivă:

Doinaș, Ștefan Augustin. Opere / Ștefan Augustin Doinaș. – București : Național, 2000. – 638 p.

Doinaș, Ștefan Augustin. Evocări / Ștefan Augustin Doinaș. – București : Ed. Fundației PRO, 2003. – 138 p.

Doinaș, Ștefan Augustin. 111 cele mai frumoase poezii / Ștefan Augustin Doinaș. – București : Nemira, 2015. – 212 p.

Doinaș, Ștefan Augustin.

Psalm / Ștefan Augustin Doinaș. – București : Litera, 2003. – 116 p.

Chețan, Maria. Ștefan Augustin Doinaș : Ipostaze ale operei : evocări, proză, teatru, aforisme / Maria Chețan. – Iași : Junimea, 2015. – 309 p.

Chețan, Maria. Profilul omului demonic în Vizita stelei personale de Ștefan Augustin Doinaș / Maria Chețan // Limba Română. – 2013. – Nr 1/4. – P. 57-66.

Cernat, Paul. Ștefan Augustin Doinaș / Paul Cernat // Revista de istorie și teorie literară. – 2014. – Nr 1/4. – P. 139-151.

Doinaș Ștefan Augustin // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 2 : C-D / Lucian Alexiu, Carmen Andraș, Șerban Axinte [et al.]. – București : [S. n.], 2004. – P. 700-708.

Doinaș Ștefan Augustin // Dicționar literaturii române. Vol. 1 : A-L. – București : [S. n.], 2012. – P. 490.

Doinaș, Ștefan Augustin // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 4 : Contemporanii : A-I. – București : [S. n.], 2003. – 351-353.

Doinaș Ștefan Augustin // Nemuritorii academicienii români. – București, 1994. – P. 120.

Rusu, Dorina N. Doinaș Ștefan Augustin // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 267.

Țarălungă, Ecaterina. Doinaș Ștefan Augustin // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Prut Internațional, 2011. – P. 269.

Varga, Olimpia. Obsesia perfecțiunii în opera poetică a lui Ștefan Augustin Doinaș / Olimpia Varga // Studii de știință și cultură (Arad). – 2016. – Vol. XII, Nr 2. – P. 51-57.

Maria S. Ciobanu

Theodor ANGHELUȚĂ
1882-1964

Matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, cercetător științific, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 28 aprilie 1882, în localitatea Adam, comuna Drăgușeni, Galați, România. A decedat la 30 mai 1964, la Cluj-Napoca.

Școala primară și liceul le-a absolvit la Bârlad, după care a urmat cursurile Facultății de Științe din cadrul Universității din București (1902-1905).

În perioada 1909-1914 s-a specializat la Sorbona (unde îl are ca profesor pe Émile Picard). Din cauza războiului, și-a întrerupt studiile în 1914, și a revenit în țară și s-a angajat profesor de liceu, până în anul 1919, fiind numit apoi conferențiar la Facultatea de Științe din București. Și-a luat doctoratul la București, în 1923, cu teza „O clasă generală de polinoame trigonometrice și aproximațiunea cu care ele reprezintă o funcțiune continuă”.

În același an, 1923, și-a început activitatea profesională în calitate de profesor titular la cursul de algebră superioară la Universitatea din Cluj, funcție pe care a deținut-o până la pensi-

onare. Pentru o perioadă scurtă de timp, a fost decan al Facultății de Științe din Cluj-Napoca (1930-1931). La sfârșitul anului 1950 a fost rechemat la Facultatea de Matematică și Fizică a Universității „V. Babeș Bolyai” din Cluj. Concomitent a activat și la Institutul Politehnic din Cluj (din 1955-1962), precum și în „refugiul” facultății la Timișoara.

Are contribuții de seamă în domeniul teoriei funcțiilor, al ecuațiilor diferențiale și integrale, al ecuațiilor funcționale și algebrice. Un tip de ecuații funcționale îi poartă numele: „Ecuții funcționale Angheluță”. De asemenea, are contribuții în teoria seriilor trigonometrice.

Rezultatele cercetărilor se regăsesc în cele peste 90 de lucrări de matematică. Printre acestea sunt: „Curs de mecanică rațională” (1926), „Aplicații de mecanică” (1927), „Curs de teoria funcțiilor de o variabilă complex” (1940), „Curs de algebră superioară” (vol I, 1940; vol. II, 1943), „Funcții analitice” (1945) ș.a. A publicat în diferite reviste de specialitate din țară și străinătate, memorii originale de matematici și o serie de articole tratând probleme de matematici elementare sau superioare în „Gazeta matematică” sau „Revista matematică” din Timișoara.

Ca semn de recunoaștere a contribuției sale majore în domeniul matematicii, în Cluj a luat naștere Asociația „Seminarul Theodor Angheluță”, care susține și promovează cercetarea ști-

ințifică în domeniul matematicii teoretice și aplicate.

În semn de apreciere a activității sale i se conferă Semnul Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 ani în Serviciul Statului” (1941) și Titlul onorific de „Om de Știință Emerit” (1963).

Membru titular al Academiei de Științe din România (1943).

Membru de onoare al Academiei Române (1948).

Bibliografie selectivă:

Angheluță, Theodor. Opera matematică / Theodor Angheluță. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste Române, 1970. – 465 p.

Angheluță, Theodor. Exerciții și probleme de analiză, teoria funcțiilor și mecanica rațională / Theodor Angheluță. – Cluj : Editura Universității, 1937. – 254 p.

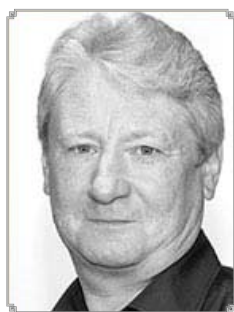
Angheluță Theodor // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 10-11.

Cismaș, Emilia. Theodor Angheluță. Portret de intelectual transilvănean interbelic (1882-1964) / Emilia Cismaș // Acta mvsei napocensis (Cluj-Napoca). – 2011. – Vol. 48. – P. 121-124.

Rusu, Dorina N. Angheluță Theodor // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 45.

Țarălungă, Ecaterina. Toma Victor // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Prut Internațional, 2011. – P. 28.

Maria S. Ciobanu

Tudor ANDRIUȚĂ
1962

Actor de teatru și cinema,
Artist Emerit.

S-a născut la 29 aprilie
1962, la Sângerei.

Și-a făcut studiile la Insti-
tutul de Stat al Artelor „G.
Musicescu” (1987). Și-a în-
ceput activitatea artistică
după absolvirea facultății,
în trupa Teatrului Muzical-
Dramatic „B. P. Hașdeu”
din Cahul (1987-1993). A
fost unul din titularii trupei,
care a lansat Teatrului Mu-
zical-Dramatic „B. P. Haș-
deu” din Cahul, unde a ac-
tivat inițial o perioadă de 8
ani. În acest răstimp a reali-
zat o serie de roluri memo-
rabile așa cum sunt: Numa
Consule în „Muntele și va-
lea”, căpitanul Sămăchișă în
„Radu Ștefan întâiul și ulti-
mul”, Tudor în „Casa ne-
bunului”, Richard și Michel
în „Dublu joc”, Moșneagul,
Ion Creangă în „Sfânta Du-

minică”, Ferechiș în „Min-
cinosul”, Ștefan a Petrei,
Dumnezeu în „Cu jăratul pe
buze”, Geo, Benone, Ia-
cobaș, Alt Mascat în „Des-
părțitorul” ș.a.

A mai activat o perioadă
de timp și la Teatrul Națio-
nal „Mihai Eminescu” din
Chișinău. A activat și în Ru-
sia, în câteva țări din Euro-
pa Occidentală.

Din 2014 a revenit la
trupa Teatrului Muzical-
Dramatic „B. P. Hasdeu”
din Cahul. A evoluat cu
succes în spectacolele „Trei
crai”, „Diseară e premieră”,
„Vine apa sau Nimfodora”,
„Mimoza” ș.a. S-a produs și
în rolul lui Nică Frunză din
serialul televizat „Codrii”,
realizat după romanul omo-
nim de I. C. Ciobanu. Ro-
lul cel mai valoros pe care
l-a realizat după revenire în
meserie e Panait din „Vine
apa sau Nimfodora”.

În 2019 a fost antrenat
în primul mini-serial din
Republica Moldova „Doi
noi”, realizat de Pascaru
Production, în colaborare
cu Igor Chistol și cu spri-
jinul Ambasadei SUA în
Moldova.

Pentru activitatea sa de
succes a fost înalt aprecia-
at: în cadrul Festivalului

de Dramaturgie Națională
„Gh. Asachi” a fost de-
clarat cel mai bun actor al
anului 1992, pentru rolul
central din spectacolul „Ah,
gelozie!” după „Kir Zuli-
aridi” de V. Alecsandri. La
Gala UNITEM – 2015 i-a
fost decernat Premiul pen-
tru cel mai bun rol masculin
central, cel al lui Panait din
„Vine apa sau Nimfodora”
după D. Matcovschi; Pre-
miul „Constantin Constan-
tinov” (2016). I s-a conferit
titlul onorific „Artist Em-
erit” (2017).

Bibliografie:

Manoil, Alexandru. Andriuță
Tudor // Manoil, Alexandru. 88 &
333 copământeni / Alexandru Ma-
noil. – Cahul ; Chișinău : Labirint,
2016. – P. 515.

Premiul „Constantin Constanti-
nov” : [Tudor Andriuță, actor, Tea-
trul Republican Muzical-Dramatic
„B. P. Hasdeu”, Cahul] // Teatru. –
2015/2016. – Nr 16/17. – P. 41.

Tudor Andriuță [Resursă elec-
tronică] // [http://teatrulcahul.md/
actors/tudor-andriuta/](http://teatrulcahul.md/actors/tudor-andriuta/) (accesat:
13.09.2021).

Tudor Andriuță : [Premiul „Cel
mai bun rol masculin”, pentru
rolul „Panait”, spectacolul „Vine
apa sau Nimfodora” de Dumitru
Matcovschi, regia Anatol Burlacu,
Teatrul Republican Muzical-Dra-
matic „B. P. Hasdeu”, Cahul] //
Teatru. – 2015. – Nr 15. – P. 21.

Maria S. Ciobanu

Mai

2022

Mai este a cincea lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Mai începe (astrologic) cu soarele în semnul Taurului și sfârșește în semnul Gemenilor. Din punct de vedere astronomic, luna mai începe cu soarele în constelația Berbecului și se sfârșește cu soarele în constelația Taurului.

Numele lunii mai (latină: **Maius**) vine de la denumirea *majors*, dată de Romulus senatorilor romani.

Grecii numeau luna mai **Thargelion**. În tradiția poporului român luna mai se numește **Florar**. În niciun an, nicio altă lună nu începe cu aceeași zi a săptămânii ca luna mai.

Soarele răsare la începutul lunii mai la ora 06:06 și apune la ora 20:20, iar la sfârșitul lunii răsare la ora 05:35 și apune la ora 20:52.

Fazele Lunii: la 4 mai – Lună Nouă (Luna începe să crească) la 14:06; la 12 mai – Luna la Primul Pătrar la 03:46; la 20 mai – Lună Plină (Luna începe să descrească) la 01:54; la 27 mai – Luna la Ultimul Pătrar la 02:00

Luni		2	9	16	23	30
Martți		3	10	17	24	31
Miercuri		4	11	18	25	
Joi		5	12	19	26	
Vineri		6	13	20	27	
Sâmbătă		7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29	

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Fridman**, critic literar, prozator, poet și traducător, specialist în literatura română, cercetător (1 mai 1922 – 18 aug. 2006).

85 de ani de la nașterea lui **Ion Vatamanu**, poet, publicist, eseist, traducător, chimist și politician (1 mai 1937 – 9 aug. 1993). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 164-166; CN 2012, p. 142-143; CN 2017, p. 205-206.*

80 de ani de la nașterea lui **Sergiu Galben**, pictor, pedagog (1 mai 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 143; CN 2017, p. 206.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Petrea**, pictor (1 mai 1942).

60 de ani de la nașterea lui **Mihail Gavriliuc**, medic neurolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific (1 mai 1962).

110 ani de la nașterea lui **Vasile Malinschi**, economist român de origine rusă, doctor în științe economice, membru de onoare al Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, ex-guvernator al Băncii Naționale a României, originar din Basarabia (1 mai 1912 – 15 iul. 1992). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 142.*

60 de ani de la nașterea **Maiei Morgenstern**, actriță română de film, radio, scenă, televiziune și voce, actriță și interpretă de idiş (1 mai 1962).

120 de ani de la nașterea **Elenei Basarab (Berezovschi)**, cântăreață de operă (soprană) (2 mai 1902 – 1 iun. 1981). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 146-147.*

80 de ani de la nașterea lui **Dumitru Savastin**, grafician, pictor (2 mai 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 209.*

85 de ani de la nașterea lui **Ion Haidarlî**, medic morfo-

patolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, inovator (3 mai 1937).

130 de ani de la nașterea lui **George Paget Thomson**, fizician englez, cercetător și inventator, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (3 mai 1892 – 10 sept. 1975).

85 de ani de la stingerea din viață a lui **George Topârceanu**, poet, prozator, dramaturg, publicist și traducător român, membru corespondent al Academiei Române (21 mar. 1886 – 7 mai 1937). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 85-87; CN 2017, p. 213.*

85 de ani de la nașterea lui **Ștefan Lungu**, arhitect român (8 mai 1937 – 4 dec. 2008).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ghidirim**, medic chirurg-oncolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (9 mai 1942).

85 de ani de la nașterea lui **Ionel Haiduc**, doctor în chimie, profesor universitar, academician român, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (9 mai 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 168-170; CN 2012, p. 144-145.*

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Doga**, atlet și antrenor sportiv, considerat inițiatorul sportului sambo în Republica Moldova (11 mai 1932 – 23 ian. 1984). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 145-146.*

90 de ani de la nașterea lui **Chiril Novac**, pictor, artist-decorator (11 mai 1932).

50 de ani de la nașterea lui **Sergiu Musteață**, arheolog, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific (11 mai 1972).

60 de ani de la nașterea lui **Anatol Lupu**, compozitor, aranjor, orchestrar, producător muzical, regizor de sunet, cantautor, Maestru în Artă (13 mai 1962).

135 de ani de la nașterea **Elenei Caragiani-Stoenescu**, aviatore, prima femeie pilot din România (13 mai. 1887 – 29 mar. 1929).

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Vaeni**, regizor, scenarist și actor român (13 mai 1942).

110 ani de la nașterea lui **Ovidiu Gologan**, cineast român, director de imagine, operator, considerat maestru al școlii românești de operatorie (14 mai 1912 – 26 apr. 1982).

75 de ani de la nașterea **Teodorei Ciobanu**, medic obstetrician-ginecolog, oncolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, savant cu o viziune inovațională deosebită (15 mai 1947 – 1996).

60 de ani de la nașterea lui **Serghei Ganenco**, sculptor (15 mai 1962).

210 ani de la încheierea **Tratatului de pace de la București** între Rusia și Turcia, în consecință Basarabia a fost anexată la Imperiul Rus (16 mai 1812). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 146-147.*

100 de ani de la nașterea lui **Iacov Hanin**, doctor habilitat în științe agricole, cercetător științific în domeniul viticulturii, profesor universitar (16 mai 1922 – 1989).

65 de ani de la înființarea **Teatrului Național „Vasile Alecsandri”** din Bălți (16 mai 1957). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 147-148.*

240 de ani de la nașterea lui **John Sell Cotman**, pictor, gravor și ilustrator englez, cunoscut pentru peisagistică (16 mai 1782 – 24 mai 1842).

140 de ani de la nașterea **Iuliei Siminel-Dicescu**, pedagog, promotor al artei și culturii în Basarabia (18 mai 1882 – 22 aug. 1944). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 173.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexandr (Șiko) Mu-**

lear, compozitor și pedagog (18 mai 1922 – 17 iun. 1994). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 151.*

60 de ani de la nașterea lui **Iurie Mahovici**, pianist, profesor universitar, Artist al Populului din Republica Moldova (18 mai 1962)

210 ani de la nașterea lui **Costache Negri**, scriitor, publicist, diplomat, om politic unionist român (18 mai 1812 – 28 sept. 1976). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 153.*

135 de ani de la nașterea lui **Ion Jalea**, sculptor român, membru titular al Academiei Române. (18 mai 1887 – 7 noiem. 1983). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 148.*

150 de ani de la nașterea lui **Bertrand Russell**, logician, filosof, matematician, istoric, eseist, politician, critic social britanic, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (18 mai 1872 – 2 febr. 1970). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 173-174.*

100 de ani de la stingerea din viață a lui **Charles Louis Alphonse Laveran**, medic și bacteriolog francez, fondator al laboratorului de boli tropicale al Institutului Pasteur, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină (18 iun. 1845 – 18 mai 1922).

50 de ani de la nașterea lui **Valeriu Mija**, doctor în științe politice, lector universitar, analist politic, expert internațional OSCE (19 mai 1972).

200 de ani de la nașterea lui **Pietro Mezzetti**, violoncelist și dirijor român de origine italiană (19 mai 1822 – 18 febr. 1894).

85 de ani de la nașterea lui **Vlad Chiticari**, artist-decorator și ceramist (20 mai 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 149.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Balan**, pictor, regizor, scenograf și pedagog (20

mai 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 149.*

140 de ani de la nașterea lui **Sigrid Undset**, prozatoare norvegiană, laureată a Premiului Nobel pentru literatură (20 mai 1882 – 10 iun. 1949). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 174.*

60 de ani de la nașterea **Irinei Vinogradova**, cântăreață de operă (soprană), Maestru în Artă (21 mai 1962).

135 de ani de la nașterea lui **Alexandru Borza**, botanist român, doctor în biologie, profesor universitar, cercetător științific, inițiatorul înființării Grădinii Botanice, Muzeului Botanic și al Institutului Botanic din Cluj, membru post-mortem al Academiei Române (21 mai 1887 – 1971).

135 de ani de la nașterea **Floricăi Musicescu**, pianistă și profesoară universitară română. Este fiica compozitorului și muzicologului Gavriil Musicescu (21 mai 1887 – 19 mar. 1969). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 220.*

125 de ani de la nașterea **Smarandei Brăescu**, prima femeie parașutistă din România (21 mai 1897 – 2 febr. 1948). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 220.*

95 de ani de la nașterea lui **Constantin Petrovici**, dirijor și pedagog român, originar din Basarabia (21 mai 1927 – 13 iul. 2007).

90 de ani de la nașterea **Ilenei Vulpescu**, filolog, lexicograf, prozator, romancier, dramaturg și traducător român (21 mai 1932 – 12 mai 2021).

200 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Sion**, poet, prozator, dramaturg, traducător și publicist român, academician (22 mai 1822 – 10 oct. 1892). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 151-152.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Andru**, prozator, eseist, jurnalist român (22 mai

1942 – 21 oct. 2016).

120 de ani de la nașterea lui **Vladimir Streinu**, critic și istoric literar, poet, traducător, editor și profesor român (23/27 mai 1902 – 26 noiem. 1970). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 155-156.*

80 de ani de la nașterea lui **Gabriel Liiceanu**, filozof, eseist, estetician, editor, doctor în filozofie, cercetător științific român (23 mai 1942).

135 de ani de la nașterea lui **Simion Murafa**, poet, publicist și jurist (24 mai 1887 – 20 aug. 1917). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 176-177; CN 2017, p. 222-223.*

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cosmescu**, traducător, dramaturg, poet, prozator, redactor de carte, ziarist român basarabean (24 mai 1922 – 29 sept. 1989). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 156-158; CN 2012, p. 149-150.*

75 de ani de la nașterea lui **Boris Conunov**, regizor, scenarist, teoretician al cinematografiei, profesor, Maestru în Artă (24 mai 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 150.*

50 de ani de la nașterea **Maiei Sandu**, președinte al Republicii Moldova, manager, economist, politician (24 mai 1972).

210 ani de la nașterea lui **George Barițiu (Bariț)**, publicist, jurnalist, istoric, folclorist, filozof, lingvist, traducător și profesor român. Întemeietorul presei românești din Transilvania (24 mai/4 iun. 1812 – 2 mai 1893). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 148-150.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Cândea**, medic cardiolog român, doctor în medicină, profesor universitar, cercetător științific, general de armată (24 mai 1932 – 14 ian. 2020).

75 de ani de la nașterea lui **Adrian Popescu**, poet, prozator, publicist și esist român

(24 mai 1947).

60 de ani de la nașterea lui **Mircea Bernic**, inginer, specialist în utilaj tehnologic industrial, doctor în științe tehnice, profesor universitar, cercetător științific (25 mai 1962 – 9 apr. 2021).

200 de ani de la nașterea lui **Edmond de Goncourt**, scriitor francez (26 mai 1822 – 16 iul. 1896). *A se vedea și art. din CN 2002, p.158 – 159.*

60 de ani de la nașterea **Svetlanei Badrajan**, etnomuzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, compozitor, Maestru în Artă (27 mai 1962).

60 de ani de la nașterea lui **Iurie Bodrug**, poet și prozator (27 mai 1962).

160 de ani de la nașterea lui **Alexandru Voievidca**, folclorist român, compozitor, muzicolog, dirijor de cor și orchestră, autor de lucrări didactice, originar din Bucovina (27 mai 1862 – 6 iun. 1931). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 151-152.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Pânășescu**, specialist în domeniul tehnologiei construcție de mașini, doctor în științei tehnice, conferențiar universitar, cercetător științific (28 mai 1947). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 225.*

100 de ani de la nașterea lui **Iannis Xenakis**, compozitor și arhitect grec, stabilit în Franța, originar din România (29 mai 1922 – 4 febr. 2001).

135 de ani de la nașterea lui **Saint-John Perse (Alexis Léger)**, poet, diplomat francez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (31 mai 1887 – 20 sept. 1975). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 153-154.*

130 de ani de la nașterea lui **Constantin Paustovski**, prozator și eseist rus (31 mai 1892 – 14 iul. 1968). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 160-161; CN 2017, p. 226-227.*

Mihail FRIDMAN
1922-2006

Critic literar, prozator, poet, traducător, cercetător, doctor în științe filologice, specialist în literatura română.

S-a născut la 1 mai 1922, la Drăgușeni Noi, județul Lăpușna. A decedat la 18 august 2006, la Moscova.

Și-a făcut studiile la Liceul Casei Corpului Didactic din București (1933-1939) și la Liceul „Alecă Russo” din Chișinău (1939-1940), apoi a urmat Institutul Pedagogic din Chișinău (1940-1941). A absolvit Facultatea de Limba și Literatura Rusă a Institutului Pedagogic de Stat din Moscova (1948). A susținut teza de doctor în științe filologice cu tema „Curenți estetice și ideologice în literatura română din secolele al XIX-lea și al XX-lea” (1989).

A activat în calitate de profesor de limba și literatura rusă la Școala Medie nr. 31 din Moscova (1948-1953), apoi profesor de limba și literatura română la Catedra de limbi străine a Academiei de Științe a URSS (1953-1971). Între anii 1950 și 1957, a fost interpretul de limba rusă al lui Mihail Sadoveanu în timpul vizitelor acestuia în Uniunea Sovietică. Cercetător științific la Institutul de Slavistică și Balcanistică din

cadrul Academiei de Științe a URSS, unde se specializează în istoria culturii și literaturii române (1972).

Cunoscut pentru numeroasele traduceri și opere literare legate de literatura română clasică și contemporană.

A publicat lucrările: „Întoarcerea la viitor” (1967); „Русский язык: тексты, комментарий, упражнения” (1976); „Литература и жизнь народа: литературно-художественная критика в СРР” (1981); „Идеино-эстетические течения в румынской литературе в XIX-XX вв.” (1989); „Книга Иосифа” (1994); „Дары бездны” (1997); „Реквием на два голоса, стихи, письма” (2002); „Вторая книга Иосифа” (2005).

A realizat numeroase traduceri ale operelor literare române atât clasice, cât și contemporane: „Venea o moară pe Siret” (1954); „Nicoară Potcoavă” (1955); „Viața lui Ștefan cel Mare” (1957); „Frații Jderi” (1971); „Neamul Șoimăreștilor” (1977); „Principii de literatură comparată” (1977); „Aventurile șahului” (1983); „Baltagul” (1983); „Jocuri și poezii pentru copii” (1989).

A tradus și publicat în limba rusă cele mai importante scrieri ale lui Mihail Sadoveanu. A scris și revizuit capitolul „Istoria literaturii române moderne” din volumul „Istoria literaturii din Europa de Est, după al Doilea Război Mondial” (vol. I, 1995), elaborat sub auspiciile Institutului de Slavistică și Balcanistică al Academiei de Științe a URSS. A colaborat la rea-

lizarea dicționarelor ruso-române și româno-ruse și a participat la scrierea unor manuale de limba rusă pentru învățământul mediu.

De la începutul anilor 1990 opera sa literară a început să fie publicată și în limba română: „Mihail Sadoveanu: o ipostază românească a relației național-universal”.

Membru al Uniunii Scriitorilor din URSS (1979).

A fost distins cu medalia românească „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu” (2000). A fost decorat cu medalii ale României și ale Republicii Populare Mongole.

Bibliografie selectivă:

****Fridman, Mihail.** Curenți estetice și ideologice în literatura română din secolele XIX-XX / Mihail Fridman. – Moscova : [S. n.], 1989.

Fridman, Mihail. Întoarcerea la viitor : Povestire / Mihail Fridman. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1967. – 192 p.

Fridman, Mihail. Mihail Sadoveanu : O ipostază românească a relației național-universal : Partea I-a / Mihail Fridman // Revistă de lingvistică și știință literară (Chișinău). – 1992. – Nr 3. – P. 3-10.

Fridman, Mihail. Mihail Sadoveanu : O ipostază românească a relației național-universal : Partea II-a / Mihail Fridman // Revistă de lingvistică și știință literară (Chișinău). – 1992. – Nr 4. – P. 22-30.

Петреску, Чезар. Апостол / Чезар Петреску ; пер. с рум. Михаила Фридмана. – Бухарест : Изд-во литературы на иностранных языках, 1958. – 463 с.

Садвяну, Михаил. Братя Ждер : Роман / Михаил Садвяну ; пер. с рум. Михаила Фридмана и П. Быстрова ; вступ. ст. Юрия Кожевникова. – Москва : Художественная литература, 1971. – 767 с. – (Библиотека

исторического романа).

Садовяну, Михаил. Жизнь Стефана Великомо / Михаил Садовяну ; пер. с рум. Михаила Фридмана. – Бухарест : Изд-во литературы на иностранных языках, 1957. – 226 с.

Садовяну, Михаил. Никоарэ Подкова : Исторический роман / Михаил Садовяну ; пер. с рум. Михаила Фридмана ; под ред. Н. Немчиновой. – Москва : Изд-во литературы на иностранных языках, 1955. – 343 с. : ил.

Фридман, Михаил. Идеино-эстетические течения в румынской литературе XIX-XX вв. : К проблемам преемственности / Михаил Фридман ; отв. ред.: С. А. Шерлаимова. – Москва : Наука, 1989. – 302 с.

Шляху, Самсон. Солдат идѣт за плугом : Роман, повести, рассказы / Самсон Шляху ; пер.: Михаил Фридман ; худож.: Емил Килдеску. – Кишинѣв : Литература артистикѣ, 1985. – 512 с.

Roșca, Denis. Fridman Mihail // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 234-235.

Natalia-Maria Șveț

Ion VATAMANU
1937-1993

Poet, publicist, eseist traducător, chimist și politician.

S-a născut la 1 mai 1937, la Costiceni, județul Hotin, actualmente regiunea Cernăuți. A decedat la 9 august 1993, la Chișinău.

A absolvit școala medie din Vancicăuți (1954). Și-a continuat studiile la Facul-

tatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova (1955-1960). Susține la Universitatea din Liov, Ucraina, teza de doctor în științe chimice cu tema „Studierea oscilopolarografică a complexilor Bi(3+), Zn(2+), Sb(3+) cu liganzi adecvați și aplicarea acestor complexe în chimia analitică” (1971).

În 1962, debutează editorial cu volumul de poezii „Primii fulgi”, urmată de culegerile: „Monologuri” (1964); „Liniștea cuvintelor” (1971); „Ora păsării” (1974); „De ziua frunzei” (1977); „Iubire de tine” (1981); „Măslinul oglindit” (1983) etc., în care autorul dezvoltă dialectica lucrurilor, contemplă curgerea timpului, recurgând la formule artistice noi. Ion Vatamanu este cunoscut și ca autor de poeme de proporții: „Portretul păsării”, „Privighetoarea cântă plumb”, „Basmaua”. Este cunoscut și ca autor de cărți pentru copii: „Aventurile lui Atomică” (1966), „Teiul” (1980), „Izvorul cu ochii verzi” (1980); de publicistică și esestică: „Viața cuvântului”, „A vedea cu inima” (1980).

A tradus din poezii ruși, ucraineni, lituanieni, letoni, eleni și de asemenea, din poezia americană: Alexandr S. Pușkin, Janis Rainis, Imant Ziedonis, Robert Frost; a făcut antologii de poezie elină, americană.

Împreună cu poeta Leonida Lari asigură conducerea ziarului „Glasul”, ulterior „Glasul Națiunii”, primul ziar în grafe latină din perioada postbelică în Republica Moldova, tipărit în Letonia cu sprijinul Socie-

tății „Dacia” (1989-1991). A fost ales deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990) și desemnat președinte al Comisiei parlamentare pentru cultură și culte (1990-1993). A deținut funcția de redactor-șef al revistei „Columna” (1991-1993). Semnează Declarația de Independență a Republicii Moldova.

Din 1973 și pînă la sfârșitul vieții a deținut funcția de șef de laborator al Institutului de Chimie al Academiei de Științe a Republicii Moldova.

În toți acești ani ai carierei sale de chimist, Ion Vatamanu va publica peste 150 de lucrări științifice în domeniul chimiei analitice, va obține cinci brevete de invenție în domeniul oscilopolarografiei (1980-1989). O serie din metodicile sale vor fi aplicate în sfera agricolă și industrială din fosta Uniune Sovietică și din Moldova, având ca teren de aplicare raioanele Telenеști și Anenii Noi. În 1978 publică, în colaborare cu alți lucrători științifici ai laboratorului de chimie, lucrarea „Indice Bibliografic al literaturii de polarografie: anii 1922-1977”. Iar în 1988 publică monografia „Termodinamica hidrolizei ionilor metalelor”.

De-a lungul carierei sale a fost menționat cu mai multe titluri onorifice și distincții: Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1964); Medalia de Bronz a Expoziției Realizărilor Economiei Unionale (1984); Diploma Televiziunii Moldovenești pentru ciclul de emisiuni „ABC-ul moralei” (1989);

Medalia „Veteran al muncii” (1991); „Maestru al literaturii” (1992); Diploma Ligii culturale pentru unitatea românilor de pretutindeni (1992); Premiul „Dacia” în domeniul artei populare, post-mortem (1995); Medalia Eminescu, post-mortem (1995); Ordinul Republicii, post-mortem (2010) etc.

Numele său a fost conferit școlii medii din satul Pârlița, Ungheni; Liceului Teoretic din orașul Strășeni; școlii medii din satul de baștină, pe clădirea căreia este dezvelit un basoreliev cu chipul poetului (1997).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 164-166; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 142-143; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 205-206.

Bibliografie selectivă:

Baciu, Gheorghe. Ion Vatamanu // Baciu, Gheorghe. Personalități de viață moldavă / Gheorghe Baciu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 260-262.

Ciocanu, Anatol. Vatamanu Ion / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 561 – 563.

Ciocanu, Ion. Ion Vatamanu // Ciocanu, Ion. Scrieri de ieri și de azi / Ion Ciocanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 230-242.

Ion Vatamanu // Iubire de metaforă : De la Petru Zadnipro la Svetlana Corobceanu : O antologie a poezilor-absolvenți ai Universității de Stat din Moldova : În 2 vol. Vol. 1. – Chișinău : USM, 2001. – P. 61-69.

Ion Vatamanu // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : Dicționar biobibliogr. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 397-404.

Roșca, Denis. Vatamanu Ion // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova /

Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 601-602.

Țărălungă, Ecaterina. Vatamanu Ion // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 806.

Vatamanu Ion // Dicționarul literaturii române : În 2 vol. Vol. 2. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2012. – P. 723-724.

Natalia-Maria Șveț

George PETREA
1942

Pictor, poet.

S-a născut la 1 mai 1942, la Nișcani, Lăpușna.

A studiat la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău, actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” (1975-1977); Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (1989-1995).

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de șef al cercului de arte plastice al Palatului Pionierilor din Chișinău (1975-1977), șef al cercului de arte plastice la școala din satul Dănceni (1983-1986), apoi la școala din Ialoveni (1988-1993).

A participat la expoziții republicane și internaționale: Chișinău (1995-2007), București (1996-1998).

A expus lucrări la Saloa-

nele de primăvară și de toamnă de la Chișinău, la expoziții filantropice, cu vânzare.

A semnat mai multe lucrări în ulei: „Valea Morilor”, „Peisaj basarabean”, ciclul „Mănăstirea Butuceni”, „Case din satul Nișcani”, „Plai natal”, „Lângă satul natal”, „Flori de câmp”, „În codru”, „Dealuri de la Nișcani”, „Dealurile Schinoasei”, „Peisaj autumnal”, „Crăciunul”, „Zi cu soare și cer senin”, „Toamnă la Ialoveni”, „Strada Eminescu”, „Peisaj cu gard roșu”, „Toamnă” etc.

Plasticianul George Petrea a scris și versuri, romanețe, miniaturi, minipoeme, mici bijuterii și maxime poetice, versuri pentru copii.

A publicat plachetele de versuri: „Scump ca lumina” (2004); „Stropi de soare” (2005); „Huța-huța cu crenguța” (2006); „Povestea unei flori” (2007); „Arhică gospodar” (2007); „Hai să creștem împreună” (2008); „Visul peștișorului” (2008); „Prințesa codrului” (2009); „Iepurașul Lulu” (2009); „Numărătoarea” (2010); „Împăratul Voinicel” (2011); „Zbor imaginar” (2012); „Casa lui Martinel” (2012); „Povestea unui răcușor” (2012); „Motanul cărturar” (2013); „Mugurășii” (2017); „Galbene mărgăritare” (2019).

Lucrările sale de pictură întregesc colecțiile de stat și cele particulare din Republica Moldova.

Deține titlul de membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2001).

Bibliografie selectivă:

Petrea, George. Casa lui Martinel : poezii / George Petrea. – Chișinău : Editura Iulian, 2012. – 44 p. : il.

Petrea, George. Galbene măr-găritare : [versuri] / Petrea George. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 32 p. : il.

Petrea, George. Huța-huța cu crenguța : [versuri] / George Petrea. – Chișinău : Florile Dalbe, 2006. – 64 p. : il.

Petrea, George. Mugurașii : [versuri] / George Petrea. – Chișinău : Tipocart Print, 2017. – 40 p. : il.

Petrea, George. Povestea unei flori : Legende și povestiri / George Petrea. – Chișinău : Pontos, 2007. – 32 p. : il.

Petrea, George. Prințesa codrului : Legende și povești / George Petrea. – Chișinău : Inversia, 2008. – 48 p. : il.

Petrea, George. Visul peștișorului : Legende și povești / George Petrea. – Chișinău : Pontos, 2008. – 40 p.

Petrea, George. Zbor imaginar : [versuri] / George Petrea. – Chișinău : Editura Iulian, 2012. – 103 p. ***

Petrea, George. Clipe : Pictură / Gheorghe Petrea // Arta contemporană din Moldova = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом]. – Moscova : [S. n.], 2013. – P. 106.

Petrea, George. Pomul din pragul casei : [grafică] / Gheorghe Petrea // Grupul „Vibrație” : 10 ani. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 4. ***

Colesnic, Iurie. Petrea Gheorghe // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 181.

Danu, Sorin. George Petrea și alți trei pictori : [despre pictorii moldoveni Ion Chitoroagă, Gheorghe Jalbă, George Petrea și Andrei Mudrea] / Sorin Danu // Literatura și arta. – 2005. – 1 sept. – P. 8.

Rocaciuc, Victoria. Tablourile pictorului George Petrea / Victoria Rocaciuc // Panoramic ART :

2017-2018. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 196.

Țopa, Tudor. Petrea Gheorghe / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Dragiștea, 2009. – P. 259.

Natalia-Maria Șveț

Mihail GAVRILIUC
1962

Medic neurolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific principal.

S-a născut la 1 mai 1962, la Susleni, Orhei.

După absolvirea Școlii Medii din localitate (1979), și-a urmat studiile la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Medicină din Chișinău; actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1979-1985). Apoi își continuă studiile prin secundariat clinic la Catedra neurologie (1987). În anul 1993, și-a susținut teza de doctor în științe medicale cu tema: „Manifestări inițiale de mielopatie vasculară cronică în sistemul arterial medular inferior”, iar în 1999, cea de doctor habilitat cu tema „Tulburări vasculare medulare ischemice (studiu clinic-electrofiziologic multimodal)”. A urmat cursurile de instruire profesională: Neurologia clini-

că (Germania, 1995-1996); Managementul spitalicesc pentru Europa Centrală și de Est (Japonia, 2004); Curs educațional în sănătate publică (Egipt, 2005); Practica medicală curentă (Kiev, Istanbul, 2007-2008); Curs educațional de neuroreabilitare (România, 2017, 2018, 2019).

În anii 1987-1991, activează în funcția de neurolog la SCR. Din 1991 este antrenat în activitatea pedagogică, în calitate de asistent, conferențiar și profesor universitar (din 2001), la Catedra neurologie. Concomitent, exercită funcțiile de vicedirector al Institutului de Neurologie și Neurochirurgie (2001-2010). Specialist principal în neurologie, la Ministerul Sănătății al Republicii Moldova (2003-prezent). Reprezentantul Republicii Moldova la Comitetul de etică de pe lângă Consiliul European, Strasburg (2006-2009). Deține funcțiile de șef al Catedrei neurologie și decan al Facultății Medicină Generală nr. 2 a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (2010-2013). Consultant neurolog la Spitalul Internațional Medpark, Chișinău (2011-prezent). Prorector relații internaționale, USMF „Nicolae Testemițanu” (2013-2018). Prorector pentru studenți internaționali, USMF „Nicolae Testemițanu” (2018-prezent).

A publicat studiile: „Teste de autoevaluare și autocontrol la neurologie și neurochirurgie” (2008); „Examenul neurologic” (2012); „Neurologie” (2020) etc.

Participant cu comuni-

cări la congrese, conferințe și simpozioane naționale și internaționale.

Pe parcursul activității sale a fost menționat cu mai multe titluri onorifice și distincții: Premiul I al Universității de Stat de Medicină și Farmacie pentru cercetări în domeniul neuroștiințelor (1998); Medalia jubiliară „60 de ani de la fondarea primelor instituții academice din Republica Moldova” (2006); Premiul VIP în medicină „Radiografia sănătății” (2007); Ordinul „Gloria Muncii” (2012); Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2014); Diploma 60 de ani ai Institutului de Neurologie și Neurochirurgie din Republica Moldova (2018); Certificate of Appreciation North Carolina-Moldova Bilateral Partnership (2019).

Bibliografie selectivă:

Gavriliuc, Mihail. Examenul neurologic / Mihail Gavriliuc ; Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 139 p.

Gavriliuc, Mihail. Manifestări inițiale de mielopatie vasculară cronică în sistemul arterial medular inferior : studiu clinic, electromiografic și electroneuromiografic / Mihail Gavriliuc. – Chișinău : [S. n.], 1993. – 147 p.

Gavriliuc, Mihail. Teste de autoevaluare și autocontrol la neurologie și neurochirurgie / Mihail Gavriliuc. – Chișinău : CEP Medicina, 2008. – 432 p.

Gavriliuc, Mihail. Tulburări vasculare medulare ischemice : studiu clinic, electrofiziologic multimodal : Teză de doctor / Mihail Gavriliuc. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 233 p.

Neurologie : Recomandări metodice pentru lucrări practice și seminare pentru studenții anului 4, Facultății de Medicină Generală / Vasile Lisnic [et al.] ; red.: Mihail

Gavriliuc. – Chișinău : CEP Medicina, 2020. – 88 p.

Argumentarea planningului preoperator în neurochirurgie, cu ajutorul reconstrucțiilor 3D / Mihail Gavriliuc [et al.] // Arta medica. – 2020. – Nr 3 (76). – P. 14-22.

Diagnosticul și managementul hidrocefaliei normotensive idiopatică / Mihail Gavriliuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 3 (67). – P. 13-20.

Efectele tratamentului cu trihexifenidil asupra funcției cognitive la pacienții cu boala Parkinson : articol de sinteză / Mihail Gavriliuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 3 (67). – P. 27-33.

Gavriliuc, Mihail. Epilepsia la femeile de vârstă reproductivă : Aspecte clinice-imagistice-electroencefalografice / Mihail Gavriliuc, Victoria Duca // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 3 (67). – P. 6-13.

Gavriliuc, Mihail. Modificarea crizelor epileptice generalizate clonicotonice și crizelor absență : caracteristici clinice și electroencefalografice / Mihail Gavriliuc, Victoria Duca // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 5 (57). – P. 68-72.

Hidrocefalia normotensivă idiopatică / Mihail Gavriliuc [et al.] // Arta medica. – 2020. – Nr 3 (76). – P. 110-114.

Reperfuția sectorului masiv al nucleului infarctului cerebral ischemic acut emisferial cu utilizarea tratamentului trombolitic în fereastra terapeutică, confirmată prin perfuzie CT (tomografie computerizată) / Mihail Gavriliuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 2 (54). – P. 270-275.

Rolul plăcii transversale a lobului auricular în screening-ul patologiei cardiovasculare la pacienții cu bruxism nocturn / Mihail Gavriliuc [et al.] // Akademos. – 2017. – Nr 1 (44). – P. 62-67.

Stimularea cerebrală profundă în boala Parkinson și alte tulburări de mișcare / Mihail Gavriliuc [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 5 (57). – P. 110-116.

White matter hyper-intensity

patterns in patients with amyloid angiopathy and cerebellum involvement / Mihail Gavriliuc [et al.] // Moldovan Medical Journal. – 2020. – Nr 3 (63). – P. 22-25.

Baciu, Gheorghe. Gavriliuc Mihail // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 234.

Natalia-Maria Șveț

**Maia
MORGENSTERN
1962**

Actriță română de teatru și film, radio, televiziune și cântăreață în limba idiş.

S-a născut la 1 mai 1962, la București, într-o familie de evrei pasionați de teatru.

A absolvit Școala Centrală din București (1980). Și-a continuat studiile la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” din București, la clasa profesorului Dem Rădulescu; actualmente Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” (1981-1985).

Își începe cariera profesională la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț în calitate de actriță (1985-1988). Cariera sa înseamnă zeci de roluri în film, multiplele roluri în teatru, jucate la Teatrul Evreiesc de Stat, la Teatrul Național „Ion Luca

Caragiale” din București, la Teatrul Municipal „Lucia Sturdza Bulandra”, Teatrul de Comedie, la Teatrul Metropolis, la Teatrul Odeon, la Teatrul Mic, la teatrele din Sibiu, Brăila, Turda, Craiova etc., zeci de spectacole de teatru radiofonic, teatru și film TV.

A realizat multiple roluri memorabile în diverse comedii, tragedii și drame: Gwendolen Fairfax în „Bună seara, domnule Wilde”; Ioana, din „Acești îngeri triști” de Dumitru Radu Popescu; Nebuna din „Teatru descompus” de Matei Vișniec, regia Cătălina Buzoianu; Doamna Warren din „Profesiunea doamnei Warren” de George Bernard Shaw, regia Claudiu Istodor; Amelie în „Jubileul” de Jean-Marie Chevret, regia Radu Beligan; Arkadina în „Pescărușul” de A. P. Cehov, regia Andrei Șerban; Clitemnestra în „Orestia” după Sofocle, regia Silviu Purcărete; Doamna T. în „Patul lui Procust” după Camil Petrescu, regia Cătălina Buzoianu; Jenny în „Totul în grădină” de Edward Albee, regia Tudor Mărăscu; Turandot în „Turandot” de Carlo Gozzi, regia Cătălina Buzoianu; Fata vitregă în „Șase personaje în căutarea unui autor” de Luigi Pirandello, regia Liviu Ciulei; Isadora Duncan în „Când Isadora dansa” de Martin Sherman, regia Răzvan Mazilu; Lola Lola din „Îngerul albastru” de Heinrich Mann, regia Josef von Sternberg etc.

A avut și numeroase colaborări externe, fiind prezentă, spre exemplu, pe

scena sălii Megaron din capitala Greciei, Atena, unde a interpretat rolul Electra în „Electra” de Sofocle, regia Yiannis Margaritis. Teatrul Schauspielhaus din Graz, Austria, în colaborare cu Festivalul Internațional de Artă Contemporană „Steirischer herbst”, a prezentat premiera austriacă a spectacolului „Empire” cu Maia Morgenstern, în regia lui Milo Rau. Spectacolul s-a jucat în limbile română, arabă, greacă și kurdă, cu supratitrări în limba germană (1985-2020).

În anul 2012, Maia Morgenstern a devenit manager al Teatrului Evreiesc de Stat din București, poziție din care își dedică experiența, energia și pasiunea pentru salvarea culturii, tradiției și civilizației idiș.

A creat personaje și în filme. Debutul în cinematografie s-a produs în anul 1983, cu filmul „Prea cald pentru luna mai”, în regia Mariei Callas Dinescu. După 1990 apare ca protagonistă în filmele unor mari regizori precum Lucian Pintilie, Theo Angelopoulos, Mel Gibson. S-a remarcat și este cunoscută publicului pentru rolurile din filmele: „Triunghiul morții”, „Privirea lui Ulyse”, „Marea sfidare”, „Omul zilei”, „Îngerul albastru”, „A șaptea cameră”, „Eva”, „Sânge tânăr, munți și brazi”, „High Strung”, „Balanța”, „Patul lui Procust”, „Cel mai iubit dintre pământeni”, „Orient Express”, „Patimile lui Hristos” etc. (1983-2020).

Actrița a fost prezentă și în seriale TV: „Aniela”, „Iubire și Onoare”, „Las Fier-

binți”, „Fructul oprit”, „Sacrificiul” etc. (2009-2020).

A fost numită ambasador pentru Alianța Civilizațiilor în România (din 2010). În 2012 apare într-un spot (pro bono) în care sprijină campania „Salvați Roșia Montană”.

Maia Morgenstern a fost și membră în juriile unor prestigioase festivaluri internaționale: Festivalul de la Geneva (1995), Festivalul de la Salonic (1996), Festivalul de la Angers (1998), Festivalul de la Monte Carlo (2000) și Carnavalul de la Veneția (2014).

De-a lungul carierei sale este menționată cu mai multe titluri onorifice și distincții. A devenit prima femeie care a primit o stea pe Aleea Celebrităților din Piața Timpului din București (2011). Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara (2017). Diploma de excelență și cheia orașului București oferită de Primăria Generală a Capitalei (2017). Pentru cariera sa artistică a primit un număr impresionant de premii: Premiul UNITER pentru cel mai bun rol feminin, Medeea din „Trilogia antică”; Premiul pentru cea mai bună actriță la Festivalul „Emma”, Londra, pentru rolul mamei lui Iisus din „Patimile lui Hristos” și devine societar de onoare al Teatrului Național din București. Filmul „Balanța”, realizat de Lucian Pintilie, i-a adus notorietate internațională, fiind declarată „Steaua de mâine”, obținând și prestigioasa distincție a Academiei Europene de Film – Premiul Felix; Premiul

Național „Lucia Sturdza Bulandra” etc. (2002-2004); Ordinul Național „Pentru Merit”, în grad de Comandor (România, 2000); Ordinul Artelor și Literelor, în grad de Cavaler (Franța, 2012); Ordinul Național „Pentru Merit”, în grad de Mare Ofițer (România, 2018).

Bibliografie selectivă:

Ghita, Oana. Damian Drăghici, Maia Morgenstern și Dorina Lazăr sunt Cavaleri ai Ordinului Artelor și Literelor / Oana Ghita // Mediafax. – 2014. – 16 ian. – P. 4.

Marea actriță Maia Morgenstern a revenit la Timișoara // Adevărul. – 2010. – 25 mai. – P. 3.

**Pavel, Corina. La un pas de Oscar : Maia Morgenstern / Corina Pavel // Formula AS. – 2005. – Nr 651.

Râpeanu, Bujor T. Morgenstern Maia // Râpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Râpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 363-364.

Țarălungă, Ecaterina. Morgenstern Maia // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 520.

Natalia-Maria Șveț

**Elena BASARAB
BEREZOVSKI
1902-1981**

Cântăreață de operă (soprana).

S-a născut la 2 mai 1902, la Chișinău. A decedat la 1 iunie 1981, la București.

După absolvirea școlii medii, urmează studiile la Conservatorul „Unirea”; actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1923-1927), cu Lidia Lipkovski (canto) și Mihail Berezovschi, tatăl ei (teorie-solfegii). A debutat în rolul Santuzza din opera „Cavaleria rusticana” de P. Mascagni, pe scena Operei Române din București (1925). A fost solistă la Opera Română din București (1926-1946).

De-a lungul carierei sale, a colaborat cu George Enescu, Sigismund Zalevski, Gregor Fillberg, Alexandru Alger, Mircea Lazăr, George Folescu, Constantin Stroescu, Zbigniew Drzewiesky, Alfred Allessandrescu, Umberto Pessione, Jean Bobescu, Aca de Barbu, Maria Blejanu, Maria Cojocărescu, Zoe Cofescu, Evantia Costinescu, Ritta Cotescu, Valentina Crețoiu-Tassian, Dora Massini, Virginia Micioara, Aurel Bor-

neanu, Edgar Istratty, Emil Marinescu, Lucian Nanu, Maria Moreanu, Nicu Apostolescu, Petre Ștefănescu-Goangă etc.

S-a făcut cunoscută publicului admirator în rolurile: Elsa din „Lohengrin”; Senta din „Vasul fantomă”; Eva din „Maeștrii cântăreți din Nürnberg”; Brunhild din „Walkiria și Siegfried”; Kundri din „Parsifal”, toate de R. Wagner; Tosca din „Tosca” de G. Puccini; Liza din „Dama de pică” de P. I. Ceaikovski; Aida din „Aida” de G. Verdi; Mareșala din „Cavalerul rozelor” de R. Strauss; Isolda din „Tristan și Isolda”, acest rol al interpretei era menționat, mai des poate ca altele, și în cronicile de specialitate.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 146-147.

Bibliografie selectivă:

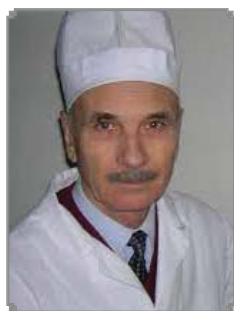
Buzilă, Serafim. Basarab (Berezovschi) Elena // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpretilor din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 43.

Dănilă, Aurelian. Soprana Elena Basarab : 100 de ani de la naștere // Dănilă, Aurelian. Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 52-53.

Dănilă, Aurelian. Soprana Elena Basarab : 100 de ani de la naștere / Aurelian Dănilă // Literatura și arta. – 2002. – 6 iun. – P. 6.

Popescu, Mariana. Elena Basarab (Berezovschi) // Popescu, Mariana. Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura muzicală, 2014. – P. 215-217.

Natalia-Maria Șveț

Ion HAIDARLÎ
1937

Medic morfopatolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor, cercetător științific și inovator.

S-a născut la 3 mai 1937, la Roșița, Cahul.

Urmează studiile la Facultatea Curativă a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău; actualmente, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1955-1961). Face studiile prin doctorat (1963-1967). În 1967, susține teza de doctor în științe medicale, cu tema „Гистохимическая и люминесцентно-микроскопическая характеристика соединительной ткани легких при туберкулезе”, iar în 1990, cea de doctor habilitat, cu tema „Патогенез и патоморфология пневмофиброзов при туберкулезе”.

Activează în calitate de patomorfolog la Institutul de Tuberculoză (1961-1968), șef al Laboratorului Morfopatologie (1968-1974), cercetător științific superior, șef ad-interim al Laboratorului Morfopatologie (1974-1991), șef adjunct al clinicii de Ftiziatrie și Pneumologie în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în Medicina Preventivă (1991-

1997), secretar științific la IMSP Institutul de Ftizio-pneumologie „Chiril Draganiuc” (1997-2005). Din 2005, activează în funcție de cercetător științific, coordonator în secția științifică „Diagnosticul și tratamentul tuberculozei”.

Domeniile științifice de cercetare ale lui Ion Haidarlî au vizat: estimarea caracteristicilor morfologice a inflamației specifice și nespecifice în diferite aparate și sisteme anatomice; evaluarea reacțiilor tisulare și remodelărilor interstițiului pulmonar în diferite faze ale inflamației tuberculoase; caracteristicile morfologice a procesului de resorbție și cicatrizare a leziunilor tuberculoase; nivelul de implicare a țesutului conjunctiv în vindecarea leziunilor tuberculoase și gradului de fibrozare; determinarea criteriilor morfologice de diagnostic diferențial al remodelărilor fibroase; caracterul și răspândirea fibrozei pulmonare în funcție de forma tuberculozei; vechimea bolii; particularitățile terapiei antituberculoase; evaluarea particularităților patogeniei și procesului de fibrozare în tuberculoza pulmonară; caracterizarea deceselor prin tuberculoză; structura clinico-morfologică a tuberculozei; stabilirea frecvenței și proporției diferitor forme de tuberculoză în decesele prin alte boli și cauze; stabilirea cauzelor imediate ale deceselor prin tuberculoză și prin alte boli și cauze; stabilirea frecvenței tuberculozei depistată tardiv și postmortem.

A elaborat următoarele concepții științifice: „Depis-

tarea și identificarea fibrozei în tuberculoza pulmonară prin metode morfohistochimice”, recunoscută și implementată în activitatea procurii spitalului de tuberculoză nr 8 a Direcției sanitare din Sankt Petersburg; „Histogenetic și după localizare în vindecarea leziunilor tuberculoase se formează două tipuri de țesut fibros, posttuberculos și metatuberculos, care nu sunt identice după morfologia fibrelor colagene”, recunoscută și aprobată în 1989 de Consiliul specializat de pe lângă Institutul de Medicină „A. A. Bogomoleț” din Kiev; „Clasificarea pneumofibrozei în tuberculoza pulmonară, care reflectă histopatogenia, topografia și gradul de răspândire”; „Influența diferitor factori asupra formării pneumofibrozei în tuberculoza pulmonară”, implementată în procesul didactic de Catedra de anatomie patologică a Institutului de Medicină din Vorosilovgrad; „Particularitățile histogenezei pneumofibrozei în condițiile actuale de terapie antituberculoasă”; „Varietățile modificărilor fibroase posttuberculoase și metatuberculoase în plămâni”, implementată în procesul didactic de Catedra de pneumofiziologie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău.

Rezultatele cercetărilor științifice sunt reflectate în cele peste 258 de lucrări publicate în țară și peste hotare, inclusiv 1 monografie, 5 îndrumări metodice, 134 articole dintre care 35 în reviste internaționale.

Pe parcursul activității sale a fost conducător știin-

țific a 4 teze și consultant a 17 teze de doctor și doctor habilitat în științe medicale, cu aplicarea examenului morfo-histochimic. A prezentat comunicări științifice la congrese și conferințe internaționale.

Deținător al titlului onorific „Eminent al Ocrotirii Sănătății”.

A fost decorat cu ordinez „Gloria Muncii” și „Drapelul Roșu de Muncă”.

Bibliografie selectivă:

Aspecte clinico-bacteriologice ale tuberculozei cu drogrezistență extinsă / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019. – Nr 3 (63). – P. 103-109.

Caracteristicile psihologice ale pacienților cu abandon al tratamentului antituberculos / Ion Haidarlî [et al.] // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2013. – Nr 3 (14). – P. 374-377.

Dificultăți în diagnosticarea atingerilor pulmonare la bolnavii imunocompromiși din infecția HIV / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2021. – Nr 1 (69). – P. 223-229.

Dinamica mortalității prin tuberculoză în diferite perioade de timp / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2019. – Nr 3 (63). – P. 36-44.

Eritemul nodos și eritemul indurativ : aspecte de diagnostic diferențial / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 3 (55). – P. 26-31.

Interconexiunea tuberculozei și a bolilor pulmonare nespecifice: actualitatea problemei (sumarul literaturii) / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 114-117.

Particularități morfologice ale leziunilor pulmonare în tuberculoza multidrogrezistentă / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2012. – Nr 4 (36). –

P. 58-62.

Particularitățile clinico-morfopatologice ale tuberculozei pulmonare cu evoluție letală / Ion Haidarlî [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2017. – Nr 1 (71). – P. 32-36.

Structura letalității prin recidiva tuberculozei pulmonare / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2021. – Nr 1 (69). – P. 15-20.

Unele particularități ale tuberculozei drogrezistentă în Republica Moldova / Ion Haidarlî [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2016. – Nr 1 (50). – P. 41-43.

Baciu, Gheorghe. Haidarlî Ion // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 124.

Roșca, Denis. Haidarlî Ion // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 299-300.

Natalia-Maria Șveț

Nicolae GHIDIRIM
1942

Medic chirurg-oncolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 9 mai 1942, la Palanca, județul Cetatea Albă, România (azi raionul Ștefan Vodă).

A absolvit școala medie din satul vecin Tudora (1959); Institutul de Stat de Medicină din Chișinău; actualmente, Universitatea de

Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1966). În același an a urmat specializarea primară la Catedra ortopedie și traumatologie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău. Între anii 1968 și 1971, își face studiile prin doctorat la Catedra chirurgie și anesteziologie a Institutului de Medicină nr 2 „Nicolai Pirogov” din Moscova. Și-a susținut teza de doctor în științe medicale cu tema: „К оценке функционального состояния почек у больных раком желудка в пред- и постоперационном периоде” (1972), iar în 2008, cea de doctor habilitat cu tema „Etiopatogenia, diagnosticul, tratamentul și profilaxia cancerului: tactica chirurgicală în complicațiile cancerului gastric”. A efectuat stagii în domeniul proctologiei în orașul Harkov, în chirurgia abdominală și chirurgia septică cu laser, la instituțiile de profil din Moscova, în chirurgia oncologică în Cluj-Napoca, România, iar în oncologia chirurgicală, radioterapie și chimioterapie în Angers, Franța.

Revenit în țară (1972), se încadrează în calitate de colaborator științific superior în secția gastropulmonologie a Institutului Oncologic din Moldova, unde efectuează multiple operații în oncologia tractului digestiv superior. Din 1975, este transferat în calitate de chirurg în Secția de chirurgie a Spitalului Cancelariei de Stat al Guvernului Republicii Moldova. În 1982,

Bibliografie selectivă:

este numit șef al Secției de chirurgie septică, pe care o conduce până în 1989, când este transferat la Catedra de oncologie a USMF „Nicolae Testemițanu” în calitate de asistent universitar. Conferențiar universitar (1991-2008). Din 2007, este conducătorul științific al Laboratorului chirurgie gastrică și toracică al Institutului Oncologic din Republica Moldova, întreținând legături de colaborare cu un șir de instituții științifice din București, Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Minsk etc. Din 2009, este profesor universitar la Catedra hematologie și oncologie.

Din 2011, este conducătorul proiectului instituțional din cadrul Academiei de Științe a Moldovei „Evaluarea particularităților de diagnostic laparoscopic și a operațiilor miniinvasive în maladiile hematologice”.

Este autorul a peste 100 de lucrări științifice, inclusiv 2 monografii, un manual, 2 compendii, un dicționar explicativ de oncologie, 5 îndrumări metodice.

Pe parcursul activității sale a pregătit peste 40 de rezidenți oncologi. Conducător a zece teze de doctor în științe medicale.

Este membru al comisiilor de atestare a medicilor oncologi și medicilor de familie; membru al Consiliului științific al Institutului Oncologic din Republica Moldova.

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (2008). A fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2012).

Abordarea holistică a pacientului terminal / Nicolae Ghidirim [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 208 p.

Atlas TNM : ghid ilustrat de clasificare TNM/p TNM a tumorilor maligne / Nicolae Ghidirim [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 370 p.

Chirurgie generală și semiologie chirurgicală : manual / Nicolae Ghidirim [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 590 p.

Ghidirim, Nicolae. Actualități în epidemiologia, etiopatogeneza, diagnosticul, tratamentul și profilaxia tumorilor maligne. Tratatamentul complicațiilor cancerului gastric / Nicolae Ghidirim ; red.: Sofia Fleștor. – Chișinău : CEP Medicina, 2012. – 75 p.

Ghidirim, Nicolae. Combateerea cancerului / Nicolae Ghidirim, Gheorghe Țâbâră, Silviu Sofronie ; red. resp.: Victor Cernat. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2000. – 112 p.

Ghidirim, Nicolae. Dicționar explicativ de oncologie : (Istoric, definiții ; etiopatogeneza, diagnosticul și tratamentul tumorilor maligne. Nume proprii în oncologia națională și mondială) / Nicolae Ghidirim. – Chișinău : CEP Medicina, 2006. – 544 p. : il.

Ghidirim, Nicolae. Oncologie clinică : Prelegeri pentru studenți și rezidenți / Nicolae Ghidirim. – Chișinău : CEP Medicina, 1998. – 304 p.

Ghidirim, Nicolae. Tactica chirurgicală în tratamentul complicațiilor cancerului gastric : Monografie / Nicolae Ghidirim. – Chișinău : Universul, 2007. – 64 p. : il.

Îngrijiri paliative : ghid / Nicolae Ghidirim [et al.]. – Chișinău : Epigraf, 2003. – 158 p.

Tratat de oncologie / Nicolae Ghidirim [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 1036 p.

Evaluările prealabile către o varietate ale bolnavilor de cancer al glandelor mamare faza reproductivă în perioada preoperatorie / Nicolae Ghidirim [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2015. – Nr 3 (48). – P. 150-153.

Insulinomul – tumoare neuroendocrină rar întâlnită : caz clinic si review-ul literaturii / Nicolae Ghidirim

[et al.] // Arta medica. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 124-125.

Managementul tumorilor maligne pe perioada pandemiei COVID-19 : sinteză narativă de literatură / Nicolae Ghidirim [et al.] // Revista de științe ale sănătății din Moldova. – 2020. – Nr 2 (24). – P. 133-141.

Necroza glandei suprarenale unilaterale : Prezentare de caz / Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 167-168.

Rezultatele imediate în tratamentul chirurgical radical al bolnavilor de cancer gastric cu patologii severe asociate / Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 65-66.

Rezultatele utilizării target-terapiei în tratamentul combinat al tumorilor gastrointestinale stromale (GIST) / Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2016. – Nr 3 (60). – P. 49.

Riscul de apariție a cancerului de colon la pacientele cu cancer al glandei mamare / Nicolae Ghidirim [et al.] // Chirurgia (București, Romania). – 2020. – Nr 1 (115). – P. 8.

Rolul tratamentului hormonal la pacientele tinere cu cancer metastatic al glandei mamare / Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 104-105.

Sarcoamele retroperitoneale – experiența unui singur centru / Nicolae Ghidirim [et al.] // Arta medica. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 82-83.

Tumorile filoide ale glandei mamare : (caracteristicile clinico-morfologice) / Nicolae Ghidirim [et al.] // Info-med. – 2016. – Nr 2 (28). – P. 279.

Tumorile retroperitoneale primitive, experiența unui singur centru / Nicolae Ghidirim [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 185-186.

Barbaroș, Anton. Din neamul Ghidirim / Anton Barbaroș. – Chișinău : Pontos, 2019. – 44 p.

Ababii, Ion. Nicolae Ghidirim 70 de ani [de la naștere] / Ion Ababii // Curierul medical. – 2012. – Nr 2 (326). – P. 70.

Baciu, Gheorghe. Ghidirim Nicolae // Baciu, Gheorghe. Profesori universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” /

Gheorghe Baciu. – Chișinău :
[S. n.], 2012. – P. 177.

Natalia-Maria Șveț

**Ionel
HAIDUC
1937**

Chimist, doctor în științe chimice, profesor universitar român.

S-a născut la 9 mai 1937 la Cluj.

A absolvit cursurile Facultății de Chimie a Universității „Victor Babeș” din Cluj-Napoca (1959). Între 1960 și 1963, a urmat doctoratul la Institutul de Tehnologie Chimică Fină „M. V. Lomonosov” din Moscova. În 1964, susține teza de doctor în științe chimice. Și-a continuat studiile prin stagii postdoctorale la Iowa State University (1966-1968), în domeniul chimiei silico-organice și al compușilor organometalici polihalogenati și la Universitatea din Georgia (SUA) (1971-1972), în domeniul chimiei organometalice a metalelor tranziționale și a metacarbonilor.

Și-a desfășurat activitatea didactică la Universitatea din Cluj: preparator (1959), asistent (1962), lector (1964), conferențiar (1969), profesor (din 1973). A fost prorector (1976-1984) și rector al Universității „Babeș-Bolyai”

din Cluj-Napoca (1990-1993). Fondator al școlii de chimie organometalică și chimie supramoleculară la Facultatea de Chimie și Inginerie Chimică din Cluj-Napoca. A fost „visiting profesor” la universitățile Georgia, SUA (1992), Santiago de Compostela, Spania (1993, 1998), Ciudad de Mexico, Mexic (1993-1994), Sao Carlos, Brazilia (1993, 2000, 2015), Magdeburg, Germania (1997), El Paso, Texas, SUA (1997, 2000-2001, 2004, 2005), Göttingen, Germania (1998-1999, 2002), Singapore (2002) etc. A fost membru în comitetele de redacție ale unor reviste de specialitate: „Synthesis and Reactivity in Inorganic and Metal-Organic Chemistry” (New York), „Main-Group Metal Chemistry” (Londra-Tel Aviv), „Metal-Based Drugs” (Londra), „Science and Engineering Ethics” (Guildford, Marea Britanie), „Revue Roumaine de Chimie” (București), „Revista de chimie” (București), „Progress in Catalysis” (București), „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Chimia” (Cluj-Napoca).

Și-a orientat activitatea științifică în domenii de chimie coordinativă și organometalică, chimie supramoleculară, chimia ciclurilor anorganice, compuși biologic activi ai metalelor, nomenclatură și sistematizare în chimia anorganică, politica și managementul științei.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în numeroase lucrări publicate în străinătate. Este autorul a peste 350 de articole știin-

țifice publicate în reviste de specialitate.

A publicat lucrările: „Introducere în chimia ciclurilor anorganice” (1960); „Chimia compușilor metalorganici” (1974); „Basic Organometallic Chemistry” (1985, în colab.); „Organometallics in Cancer Chemotherapy” (1990); „Supramolecular Organometallic Chemistry (1999, în colab.) etc.

A fost președinte al Colegiului Consultativ al ANSTI (1998-2000); vicepreședinte al Asociației Române pentru Clubul de la Roma (2009); președinte al Fundației „Pantheonul României” (2009).

Membru corespondent (1990), membru titular (1991), vicepreședinte (1998-2000), președinte (2006-2014) al Academiei Române; președinte al Filialei Cluj-Napoca al Academiei Române (1995-2006); membru ales al Academiei Europea cu sediul la Londra (2002), membru de onoare al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2002), membru de onoare al Academiei Ungare de Științe (2007), membru corespondent al Academiei de Științe din Muntenegru, membru corespondent al Göttinger Akademie der Wissenschaften (2009), membru al Leibniz Sozietät der Wissenschaften din Berlin. *Doctor Honoris Causa* al Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași (2002), al Universității Politehnica din Timișoara (2004), al Universității Politehnica din București (2007).

A fost distins cu Premiul „Gh. Spacu” al Academiei Române (1974), cu Diploma de Onoare a Prezidiului Academiei de Științe a Republicii Moldova (1999), cu Premiul Societății de Chimie din România, pentru întreaga activitate (2004), cu Diploma de Onoare „Pro Scientia”, acordată de CNCIS din cadrul Ministerului Educației și Cercetării (2004), cu Diploma de Excelență în cercetare, acordată de Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (2004, 2005), cu Premiul pentru științele exacte al revistei „Cuvântul” (2005).

A fost decorat cu: Medalia „Pro Colaboratione”, acordată de Filiala Debrecen a Academiei Ungare de Științe (1999), Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Mare Ofițer (2000), Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Mare Cruce (2006), Ordinul de Onoare al Republicii Moldova (2006), Crucea Transilvaniei, acordată de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului (2006), Medalia „Pușkin”, acordată de președintele Federației Ruse (2007), Medalia de aur „Dimitrie Cantemir” a Academiei de Științe din Republica Moldova (2007), Crucea Casei Regale a României (2008), Crucea Patriarhiei Ortodoxe Române (2013), Medalia „Nihil Sine Deo” (2013) și „Coroana României” (2015), acordate de Casa Regală a României. Este cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca (1999) și al județului Cluj (2014), al comunelor Pâna-de (județul Alba), Băișoara,

Căpuș (județul Cluj).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 168; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 144-145.

Bibliografie selectivă:

Haiduc, Ionel. Ion Cantacuzino, fondatorul școlii române de imunologie și patologie experimentală / Ionel Haiduc // *Academica*. – 2014. – Nr 1/2. – P. 25-26.

Colceriu, Cristian. Ionel Haiduc // Colceriu, Cristian. *Elite clujene contemporane = Cluj contemporary elites / Cristian Colceriu*. – Cluj-Napoca : Clear Vision, 2009. – P. 357-372.

Colceriu, Cristian. Haiduc Ionel // Colceriu, Cristian. *Personalități clujene contemporane : Oameni, biografii, confesiuni / Cristian Colceriu*. – Cluj-Napoca : Limes, 2005. – P. 91-98.

Fornade, Dan. Haiduc Ionel // Fornade, Dan. *Personalități clujene : Dicționar ilustrat / Dan Fornade*. – Cluj-Napoca : Casa cărții de știință, 2007. – P. 246-247.

Haiduc Ionel // *Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 3*. – București : Editura Enciclopedică, 1999. – P. 6.

Rusu, Dorina N. Haiduc Ionel // Rusu, Dorina N. *Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu*. – București : Editura Academiei Române ; Editura Mega, 2016. – P. 154-156.

Țărălungă, Ecaterina. Haiduc Ionel // Țărălungă, Ecaterina. *Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă*. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 363.

Natalia-Maria Șveț

Chiril NOVAC
1932

Pictor, artist-decorator, profesor.

S-a născut la 11 mai 1932, la Mămăliga, județul Hotin, România.

Și-a făcut studiile la Școala de Arte Decorative „Fresca” din Cernăuți (1946-1950); Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin”, actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău (1951-1956), clasa profesorilor Ocușco Rostislav V. și Jumati Ion.

A absolvit studiile cu elaborarea lucrării de licență „Vițeluşul”, ulei pe pânză, conducător Mihail Petric. Ulterior lucrarea a fost achiziționată pentru colecțiile Muzeul Național de Artă al Moldovei.

În 1954, debutează cu lucrarea „Portret de femeie”, la o expoziție națională.

În perioada anilor 1956-1959, a activat la Ministerul Culturii al RSSM și la Casa de Creație din Kiev. A fost pictor de categoria I de creație la Fondul de Arte Plastice al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1960-1980); pictor scenograf la Tele-Radio Moldova (1978-1979).

A exercitat lucrările: „Peisaj industrial” (1957); „Na-

tură statică” (1957); „Crescătoarele de viței” (1957); „Portretul lui Panța” (1958); „Constructorii” (1968); „Nevastă” (1970); „Muntele Șarpelui” (1972); „O seară de iarnă în Chișinău” (1980); „Compozitorul Creangă” (1999); „În amurg” (2002); „Toamna aurie” (2004); „Liniște de toamnă” (2006); „Rugăciunea de dimineață” (2007) etc.

În 1958, inaugurează prima expoziție personală la Casa pictorilor din Chișinău, urmată de altele, organizate în 2004, 2007, 2008 etc. În 2012, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” din Chișinău, inaugurează expoziția personală cu genericul „Primăvara în floare”.

Participă la multe expoziții organizate de Ministerul Culturii și Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1954-2013). Este participant la expozițiile-concurs „Salioanele Moldovei : de primăvară și toamnă”, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Uniunea Artiștilor Plastici, Chișinău (2004-2012).

A participat la tabere de creație: „Pușa vodită”, Kiev (1958), „Senej”, Moscova (1967). Pe parcursul activității sale a colaborat cu pictorul Mihail Grecu (1956-1959).

Lucrările sale au fost achiziționate de Ministerul Culturii, Muzeul Național de Arte Plastice, Fondul de Arte Plastice din Republica Moldova. O parte dintre lucrări se află în colecții particulare din țară precum și de peste hotare: Federația Rusă, Israel, România,

Ucraina etc.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2005).

Bibliografie selectivă:

Novac, Chiril. Autoportret : Pictură / Chiril Novac // Artă contemporană din Moldova. = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом]. – Moscova. – [S. n.], 2013. – P. 99. – (Artă contemporană din Moldova).

Novac, Chiril. În amurg : Pictură / Chiril Novac // Panoramic art : 2017-2018. – Chișinău : Bons Office, 2019. – P. 193.

Novac, Chiril. Liniște de toamnă : Pictură / Chiril Novac // Panoramic art : 2017-2018. – Chișinău : Bons Office, 2019. – P. 193.

Novac, Chiril. O seară de iarnă în Chișinău : Pictură / Chiril Novac // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 78.

Novac, Chiril. Rugăciunea de dimineață : Pictură / Chiril Novac // Salioanele Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 21.

Colesnic, Iurie. Novac Chiril // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 167-168.

Novac Chiril // Panoramic art : 2017-2018. – Chișinău : Bons Office, 2019. – P. 193.

Natalia-Maria Șveț

Sergiu MUSTEAȚĂ
1972

Arheolog, istoric, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 11 mai 1972, la Săiți, Căușeni.

A studiat la școala medie din satul natal (1979-1989). Și-a urmat studiile la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, licențiat în istorie și etnografie (1989-1994); Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova, licențiat în drept (1994-1999). Între 1994 și 1998, a urmat doctoratul la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. Susține teza de doctor în științe istorice cu tema „Populații și culturi în spațiul pruto-nistean în secolele VIII-IX”, la Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași (1999). Urmează studiile post-doctorat la Facultatea de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și Römisch-Germanische Kommission, Des Deutschen Archäologischen Instituts from Frankfurt am Main, Germania (2004-2007), ulterior susține teza de doctor habilitat, cu tema „Regiunile carpato-danubiano-nistrene în secolele VIII-

IX” (2007). A susținut teza de abilitare la Universitatea „Ovidius” din Constanța cu tema „Cultural heritage as source of research, preservation and teaching” (2017). A efectuat stagii profesionale în Germania, România, Suedia, Marea Britanie, Ucraina, Ungaria, Grecia etc. (1999-2018).

Educație non formală: Cursuri de limbă engleză la Centrul Pro Didactica, Chișinău (1998-1999); Formare de formatori în domeniul asociativ de tineret, Brașov, România (1999); cursuri de limbă engleză la Universitatea Thames Valley, Londra (1999); cursuri de limbă germană, DID, Frankfurt am Main, Germania (2006).

După finalizarea studiilor, și-a început activitatea la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, în calitate de lector stagier (1994-1997). Ulterior a trecut toate treptele ierarhiei universitare: lector universitar la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie (1997-1999); lector superior universitar, conferențiar universitar la Catedra de istoria românilor (2000-2015); profesor universitar la Catedra istorie și științe sociale, Facultatea de Istorie și Geografie (2015-2020). A fost vice-direktor al Complexului muzeal Orheiul Vechi (2003). A exercitat funcția de decan al Facultății de Istorie și Geografie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2012-2016). Arheolog expert, înscris în Registrul Arheologilor din România (2012) și din Republica Moldova (2015).

Este director de proiect la Institutul de Arheologie a Academiei Române, filiala Iași (2017-2019).

Domeniile științifice de cercetare ale lui Sergiu Musteață au vizat: istoria și arheologia evului mediu timpuriu; protecția patrimoniului cultural; analiza manualelor școlare de istorie.

A fost responsabil de șantier arheologic: conducător al șantierului arheologic Mășcăuți (1997-2005); responsabil în cadrul șantierului arheologic la Complexul muzeal Orheiul Vechi (1996-2000); coordonator al săpăturilor de la Cetatea Soroca (2012-2016); cetatea Bender și Chișinău (2019) etc. Șantier arheologic internațional: Crimeea (2007), Brăila, România. Participant la săpături în cadrul șantierului arheologic de la Hansca, raionul Ialoveni (1990), săpături și activități de conservare în cadrul Complexului muzeal Orheiul Vechi (2008-2010, 2012) etc. Organizator al sondajelor geomagnetice într-un șir de situri arheologice din Republica Moldova: Sobari, Petreni, Orheiul Vechi (2010-2016) și în valea râului Cubolta, raionul Florești (2017).

Editor al mai multor volume de lucrări științifice, coordonatorul seriei de monografii ANTIM și seriei „Istorie și documente necunoscute”.

Este autor a 8 monografii, 3 culegeri de documente și peste 300 de articole științifice și publicistice în domeniile istoriei, arheologiei și protecției patrimoniului cultural: „Populația spațiu-

lui pruto-nistrean în secolele VIII-IX” (2005); „Educația toleranței și cetățeniei democratice prin intermediul istoriei” 2006); „Protecția patrimoniului arheologic” (2008); „Moneda bizantină în regiunile carpatonistrene în secolele VI-X = Byzantine coinage in the carpathian-nistrian regions during the 6-th-10th centuries” (2013); „Arheologia și politicile de protejare a patrimoniului cultural în România: Culegere de studii” (2014); „Two Decades of Development in Post-Soviet States: Successes and Failures” (2014); „Identitățile Chișinăului” (2018); „Managementul patrimoniului mondial: de la situația din România la exemple de bune practici” (2020) etc.

Fondator și redactor-șef al revistelor istorice „Analele Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova” (ANTIM) și Buletin InfoHis (2000); redactor al Buletinului Universității Petrol-Gaze din Ploiești (2005); redactor al revistei „Limba română” (Chișinău); redactor al revistei „Archiva Moldaviae” (2012); redactor-șef al revistei „Plural. History. Culture. Society” (2013); redactor la „Journal of Ancient History and Archaeology” (2014).

Președinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (2008-2010); președinte al ICOM Moldova, (din 2015); membru fondator al Consiliului de administrare al Centrului de Cercetări Arheologice din Republica Moldova (1997-prezent); membru

al Congresului mondial al arheologilor WAC (din 2012), membru al Asociației europene a arheologilor (din 2012); membru al The Medieval Central Europe Research Network (MECERN, din 2014), membru al Consiliului Asociației europene a arheologilor (din 2016); membru al Comisiei Naționale Arheologice din România (din 2018).

A fost distins cu mai multe premii și diplome: laureat al Premiului municipal (Chișinău) al tineretului în domeniul științei, tehnicii, literaturii și artelor, pentru seria de lucrări în domeniul arheologiei, istoriei vechi și medievale timpurii (2002); Premiului Republican al Tineretului în domeniul științei și tehnicii (2002); Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române pentru lucrarea „Populația spațiului pruto-nistorean în secolele VIII-IX” (2007); Premiul „Cercetătorul anului 2013” al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2014); Premiului Național al Republicii Moldova (2014); Diploma Meritul academic al Academiei de Științe a Moldovei (2015); Savantul anului, ediția (2015, 2016); Premiul Winner of the Essay Competition on History Textbooks „The image of ancient neighbours in Central European school textbooks”, The Medieval Central Europe Research Network (MECERN) (2016); „Cercetătorul anului 2018” al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2018).

Bibliografie selectivă:

Cetatea Soroca – istorie, memorie și tradiții seculare : Materialele conferinței, 4-5 aprilie 2014, Soroca, / coord.: Sergiu Musteață. – Chișinău : Arc, 2015. – 279 p.

Cimpoșu, Dorin. Basarabia la un secol de la Marea Unire : O istorie politică a Republicii Moldova (1991-2018) / Dorin Cimpoșu, Sergiu Musteață. – Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2018. – 308 p.

Managementul patrimoniului mondial : de la situația din România la exemple de bune practici / Institutul de Arheologie, Iași ; editor: Sergiu Musteață. – Chișinău : Arc ; Cluj-Napoca : Editura Mega, 2020. – 608 p.

Musteață, Sergiu. Anul 1918 în emisiunile Europei Libere : (1955-1991) / Sergiu Musteață ; red.: Lilia Toma. – Chișinău : Editura ARC, 2018. – 435 p.

Musteață, Sergiu. Moneda Bizantină în regiunile carpatonistrene în secolele VI-X = Byzantine coinage in the carpathian-nistrian regions during the 6-th-10th centuries / Sergiu Musteață. – Chișinău : ARC, 2013. – 300 p.

Musteață, Sergiu. Noi despre vecini și vecinii despre noi : Manualele de istorie în Republica Moldova, România și Ucraina / Sergiu Musteață. – Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2018. – 252 p.

Musteață, Sergiu. Nomads and Natives Beyond the Danube and the Danube and the Black sea : 700-900 ce. / Sergiu Musteață. – Leeds : Arc Humanities Press, 2018. – 303 p.

Protecția juridică a patrimoniului arheologic : Culegere de acte normative și convenții internaționale / coord.: Sergiu Musteață ; col. de red.: Sergiu Musteață [et al.] ; Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova (ANTIM). – Chișinău : Editura Ruxanda, 2010. – 380 p.

Tendințe curente în protecția patrimoniului arheologic în România și Republica Moldova / coord.: Sergiu Musteață. – Chișinău : Arc, 2016. – 244 p.

Transforming Heritage Practice in the 21st Century : Contributions from Community Archaeology / ed.: John H. Jameson, Sergiu Musteață. – Cham : Springer, 2019. – 460 p.

Musteață, Sergiu. Etica și deontologia profesională în arheologie / Sergiu Musteață // Tyragetia. – 2009. – Nr 1 (Vol. 3). – P. 353-360.

Musteață, Sergiu. Meșteșugul prelucrării osului și cornului la nordul Dunării de Jos în sec. VIII-IX / Sergiu Musteață // Revista arheologică. Serie nouă. – 2006. – Nr 1/2 (Vol. 2). – P. 128-142.

Musteață, Sergiu. Noi date arheologice privind populația getică din interfluviul Prut și Nistru / Sergiu Musteață // Symposia professorum. Seria istorie. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 10-11.

Musteață, Sergiu. Prezența monedei bizantine în bazinul carpaților și la nordul Dunării Inferioare în secolele VIII-IX / Sergiu Musteață // Arheologia Moldovei. – 2008. – Nr 31. – P. 119-162.

Musteață, Sergiu. Producerea pieptenilor din corn de cerb în arealul culturii Sântana de Mureș-Cernjachov / Sergiu Musteață // Acta musei Tutovensensis. – 2016. – Nr 12. – P. 168-182.

Musteață, Sergiu. Realizări și perspective : Învățământul istoric preuniversitar din Republica Moldova // Dosarele istoriei. – 2003. – Nr 5. – P. 10-14.

Musteață, Sergiu. Rolul anului 1991 în destinul Republicii Moldova / Sergiu Musteață // Balcania. – 2014. – Nr 2. – P. 186-200.

Musteață, Sergiu. Vestigii ale culturii Șoldănești-Basarabi, descoperite în așezarea Măscăuți-Livada Boierului, raionul Criuleni, Republica Moldova / Sergiu Musteață, Ghenadie Sârbu // Revista arheologică. – 2010. – Nr 1. – P. 130-141.

Vornic, Vlad. Un mormânt din sec. IV de la Cazangic / Vlad Vornic, Sergiu Musteață // Tyragetia. – 2003. – Nr 12. – P. 56-62.

Musteață Sergiu // Dicționar de istorie. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 274.

Natalia-Maria Șveț

Anatol LUPU
1962

Compozitor, aranjor, orchestrator, producător muzical, regizor de sunet, cantautor, Maestru în Artă.

S-a născut la 13 mai 1962, în orașul Tambov (Rusia). Studiile muzicale le-a început la Școala de Muzică din orașul Novolukomli (regiunea Vitebsk, Belarus), după care a urmat Colegiul de Muzică din orasul Novopolotsk (regiunea Vitebsk, Belarus), pe care l-a absolvit în anul 1981, la specialitatea Acordeon și Dirijat orchestră populară. Între anii 1983-1988 își face studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Economie și Comerț.

În perioada anilor 1981-1983 și-a efectuat serviciul militar în orașul Moghilev-Podolsk (Ucraina), unde și-a început cariera muzicală ca aranjor și conducător muzical al ansamblului vocal-instrumental din cadrul unității militare. În această perioadă au apărut primele compoziții muzical-instrumentale în stil jazz-rock.

S-a stabilit în Republica Moldova în anul 1983. Fiind student la Universitatea de Stat din Moldova, concomitent, a activat în cadrul Casei de Cultură, în calitate de conducător muzical

al formației vocal-instrumentale (1985-1997). Cu acest colectiv a participat în diverse emisiuni TV, la concursuri și festivaluri naționale, a efectuat concerte prin Republica Moldova, Ucraina și Georgia.

Din anul 2013 activează în calitate de regizor de sunet principal în cadrul Companiei „Teleradio Moldova”.

În perioada 1995-1996 colaborează cu prima trupă de rap moldovenesc „Master Dinamit” (soliști Dinu și Nelly Ciobanu), în calitate de coautor și aranjor muzical. Rezultatul acestei munci este albumul „Un singur sărut”, care înserează unsprezece piese ce constituie o simbioză între rap și muzica clasică, rock, jazz, folclor românesc și oriental. Grupul s-a bucurat de un mare succes printre ascultătorii și spectatorii de pe ambele maluri ale Prutului, precum și din Rusia. În același an, Anatol Lupu și-a creat propria formație muzicală, „Swan”, în care a participat în calitate de compozitor, aranjor și solist-vocalist. Cu acest colectiv a înregistrat un mini-album din opt melodii în stil pop-rock.

A susținut numeroase concerte în Republica Moldova, Ucraina, Belarus, România. Deseori este invitat în cadrul emisiunilor TV și radio. Primul succes componistic personal a fost atins în 1995 cu melodia „Ziua ta de ziua mea”, interpretată de Lenuța Burghilă, după care a urmat piesa „Одиночество” („Singurătate”) cu Ion Suruceanu. Devenind cunoscut

în lumea muzicală, au urmat și alte colaborări cu artiști de muzică ușoară autohtonă, printre care Olga Ciolacu, Aura, Carolina Prepelită, Mariana Șura, Laurențiu Popescu, Janet Erhan, Larisa Busuioc, Vitalie Dani, Adelia, Natalia Moscalu, Svetlana Crețu, Aurel Chirtoacă, Andrei Ștefăneț, Ion Rață, Diana Rotaru, Irina Chitroagă ș.a. În total, a semnat peste o sută de piese. A compus muzică și pentru diferite posturi TV, radio și spoturi publicitare. În 2013 a înregistrat imnul pentru „Gala tineretului 2013”, eveniment organizat de Ministerul Tineretului și Sportului – „Eu sunt Moldova”. În 2015 a lansat imnul postului Radio Moldova, cu titlul „Cu Radio Moldova”. Cântecele semnate de compozitor au fost premiate la diverse concursuri și festivaluri naționale și internaționale: „Doua inimi gemene” (Republica Moldova, 2002 și ediția din 2017), Festivalul național de muzică ușoară de la Mamaia (România, 2015), „Nile Songs” (Egipt, 2003). Este deținătorul premiului național „Șlagărul Anului 2012”, cu melodia „Undeva” și „Șlagărul anului 2008”, cu piesa „Nu am știut”, ambele interpretate de Laurențiu Popescu.

În calitate de aranjor a colaborat cu compozitorii Gheorghe Mustea, Eugen Doga, Vlad Burlea, Ion Enache, Georgeta Voinovan, Boris Polin, Daria Radu, Ian Raiburg, Maria Stoianov, Vitalie Dani și cu formațiile „Master Dinamit”, „Savana”, „Zbânț”.

A semnat peste 150 de

orchestrații, inclusiv pentru Orchestra Simfonică a Companiei „Teleradio Moldova”. De-a lungul carierei, a compus muzică pe versurile poetilor Mihai Eminescu, Ana Iacob, Viorica Nagacevschi, Radmila Popovici, Ianoș Țurcanu, Georgeta Voinovan, Vasile Mija etc.

Cariera regizorală este legată de activitatea de la Radio Moldova și a început în anul 2013, unde până în prezent a realizat sute de înregistrări și transmisiuni cu Orchestra simfonică a Companiei „Teleradio Moldova”, Orchestra simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”, Orchestra de cameră și corul Sălii cu Orgă, Capela corală „Moldova”, Capela corală „Doina”, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, cu artiști de muzică academică din Republica Moldova și din străinătate.

Este membru al Uniunii Muzicienilor și membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova.

Pentru întreaga sa activitate a fost distins cu titlul onorific „Maestru în Artă” (2015).

Bibliografie selectivă:

Lupu, Anatol. Despre viață și creație, familie și destin [Resursă electronică video] : [interviu cu Anatol Lupu, invitatul emisiunii „Probă la microSCOP”, Radio Sputnik Moldova (14 iunie 2019)] / moderator: Gutiera Prodan // <https://www.facebook.com/radiosputnikmoldova/videos/897351853938214/> (accesat: 8.11.2021).

Lupu, Anatol. Dezvăluiri: Detalii necunoscute din viață [Resursă electronică audio] : [interviu audio

cu compozitorul Anatol Lupu la radio Sputnik Moldova] / consemnare: Cristina Baș // <https://sputnik.md/20190624/Dezvaluiri-detaliinecunoscute-din-viaa-compozitorului-Anatol-Lupu-26441293.html> (accesat: 8.11.2021).

Lupu, Anatol. O clipă în paradis [Înregistrări sonore muzicale] / muzică și aranjament: Anatol Lupu ; text: Anișoara Iacob ; interpreți: Ion Suruceanu, Lilianna Gligor, Aura, Lenuța Burghilă [et al.]. – Chișinău : Music Master, [S. a.]. – 1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Lupu, Anatol. O familie de cinci stele : [interviu cu Antonio, Anișoara Iacob și Anatol Lupu] // Viața ta. – 2006. – Mai. – P. 26-30. – (Pagina cuplului).

Lupu, Anatol. O familie de povești : Anișoara, Antonio și Anatol. Povești de Crăciun / consemnare: Alina Guțu // Caravela. – 2008. – Ianuarie. – P. 54-56. – (Familie).

Popescu, Laurențiu. Trăiește clipa [Înregistrare muzicală] / Laurențiu Popescu ; texte: Viorica Nagacevschi ; muz.: Laurențiu Popescu, Anatol Lupu, Andrei Sava ; aranjamente: Igor Mazurov, Alexei Nacai, Andrei Sava. – Chișinău : Music Master, [S. a.]. – 1 disc optic electronic (CD-Rom).

Șura, Mariana. Floare de mălin [Înregistrare muzicală] / Mariana Șura ; aranjamente: Ion Cațfir, Anatol Lupu. – Chișinău : Music Master, [S. a.]. – 1 disc optic electronic (CD-Rom).

Anatol Lupu : compozitor // Viața ta. – 2009. – Nr 7. – P. 10. – (Blizz chestionar).

Borș, Ion. Anatol Lupu : [portret de creație] / Ion Borș // Tineretul Moldovei. – 2004. – 18 mar. – P. 12.

Negru, Lena. Anatol Lupu îi pregătește lui Ion Suruceanu o melodie în stil italian / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2009. – 9 oct. – P. 20. – (Vedete).

Negru, Lena. Anatol Lupu, „mai autocritic și capricios” / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 20 mai. – P. 8 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://apropomagazin.md/2014/05/20/anatol-lupu-mai-autocritic-si-capricios/> (accesat: 8.11.2021).

Vizitiu, Svetlana. Anatol Lupu, cantautorul la Clubul Impresii din viață și cărți [Resursă electronică] / Svetlana Vizitiu // <https://impresiiindiviaticarti.wordpress.com/2014/09/11/anatol-lupu-la-clubul-impresii-din-viata-si-carti/> (accesat: 9.11.2021).

impresiiindiviaticarti.wordpress.com/2014/09/11/anatol-lupu-la-clubul-impresii-din-viata-si-carti/ (accesat: 9.11.2021).

Elena Barbos-Balinschi

**Elena CARAGIANI-STOENESCU
1887-1929**

Aviatoare, prima femeie pilot din România și printre primele zece femei pilot din lume.

S-a născut la 13 mai 1887, la Tecuci. A decedat la 29 martie 1929, la București. A fost înmormântată la Cimitirul Bellu. A fost fiica doctorului Alexandru Caragiani și a Zeniei Radovici.

În anul 1913, și-a susținut lucrarea de licență în drept, devenind una dintre primele femei din România licențiată în științe juridice. A urmat Școala de pilotaj a „Ligii Naționale Aeriene” de la Băneasa, condusă de prințul George Valentin Bibescu, fiind singura femeie cursant, fapt care a stârnit indignare. Lecțiile de pilotaj le-a luat cu Constantin Fotescu, căpitanul Nicu Capșa și Mircea Zorileanu pe avioane de tip „Farman”, „Wright” sau „Santos Dumont”, speciale pentru antrenament. A urmat studiile la Școala civilă de aviație a lui Roger Sommer, care funcționa la Mourmelon le Grand, Paris (1913). Bre-

vetul de pilot aviator cu numărul 1591 din 22 ianuarie 1914 i-a fost eliberat de Federația Aeronautică Internațională la 22 ianuarie 1914, în Franța.

Primul zbor l-a efectuat în anul 1912, cu un avion Wright adus special în țară pentru școlarizarea piloților. A fost însoțită de profesorul său de echitație Mircea Zorileanu, profesor al unui brevet de pilotaj eliberat în Franța, și de cel care a sprijinit-o permanent, cumnatul său, Andrei Popovici, viitor general de aviație. La terminarea cursurilor, cerele pentru obținerea brevetului de pilot civil adresate ministerelor învățământului și apărării i-au fost respinse de către Spiru Haret și generalul Crăiniceanu, fapt care o determină să plece în Franța.

Refuzată cu ostentație în țară, s-a angajat, mai întâi, ca reporter al unui important cotidian francez, mergând în Caraibe, Mexic sau America de Sud, apoi devine primul corespondent de război din lume, care scrie „reportaje din avion”. Ulterior face o deplasare în America, pentru a participa la survolarea oceanului alături de piloții americani (1914).

După intrarea României în război, în 1916, revenită în țară, Elena Caragiani-Stoenescu a solicitat, pe rând, să participe, în calitate de pilot, la apărarea țării, sau să transporte răniți în spitale, să aprovizioneze cu medicamente sau materiale punctele sanitare de pe front cu avionul, dar este refuzată. Înscrisă în Crucea

Roșie ca infirmieră, participă alături de Maria Ventura la îngrijirea răniților români, într-un spital de campanie din București și, după retragerea armatelor și instituțiilor românești în Moldova, organizează, împreună cu sora ei, un punct sanitar la casa părintească de la Tecuci. Între anii 1917-1928, reportajele aeriene care îi poartă semnătura vin din cele mai neașteptate țări ale Africii și Americii de Sud. A profesat ziaristica în Franța, Mexic, SUA, țări din Africa sau Asia, repartizându-i-se în special evenimente aeriene. Bolnavă grav de ftizie, a revenit în țară (1929). A fost înmormântată la Cimitirul Bellu.

În 2012, Banca Națională a României a pus în circulație, în scop numismatic, o monedă de argint dedicată aniversării a 125 de ani de la nașterea Elenei Caragiani-Stoenescu.

Bibliografie selectivă:

****Dobrescu, Ana.** Mari personalități ale istoriei și civilizației românești : Elena Caragiani, prima româncă aviator / Ana Dobrescu // Formula AS. – 2011. – Nr 983.

Domnișoara Caragiani a zburat // Adevărul. – 1913. – 21 oct. – P. 4.

Firoiu, V. Stele pe bolta azurie // Firoiu, V. Amazoanele cerului / V. Firoiu. – București : Albatros, 1980. – P. 68-79.

Gheorghiu, Constantin C. Îndrăgostitele cerului : [conține informație despre Elena Caragiani-Stoenescu] / Constantin C. Gheorghiu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1984. – P. 48.

Marcu, George. Caragiani-Stoenescu Elena // Marcu, George. Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu. – București : Meronia, 2009. – P. 64-65.

Țarălungă, Ecaterina. Caragi-

ani-Stoenescu Elena // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 52.

Natalia-Maria Șevț

Serghei GANENCO
1962

Sculptor.

S-a născut la 15 mai 1962, la Nezavertailovca, Slobozia.

A studiat la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin”, actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” din Chișinău (1983-1987).

Activitatea profesională și-a început-o în Secția sculptură a Fondului Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1987). A fost șef al Cercului de ceramică la Casa pionierilor, al raionului Octombrie din Chișinău (1987-1988).

Practică preponderent compozițiile decorative. Realizează sculptură monumentală și de interior. Lucrează în bronz, lemn etc.

A executat lucrările: „Chirurg militar” (1987); „Toamnă” (1989); „Jocul Mariulei”, „Deșteptare” (1990); „Fete și păsări” (1992); „Muzică” (1995); „Autoportret” (1997); „Arcașul”; „Dorința de zbor”; „Mefisto”; „Cen-

taur”; „Soră de caritate”; „Răpirea Europei”; „Demon I, II”; „Purgatoriu”; „Mama și copilul”; „În proces”; „Androgin”; „Oaspete” etc. A turnat în bronz bustul lui Nicolae Iorga (autor M. Ecobici). Este autorul bustului lui George Călinescu.

Lucrările sculptorului denotă expresivitate și o atracție caracteristică pentru o tratare impresionistă.

A participat la numeroase expoziții naționale, internaționale, simpozioane și bienale. A organizat expoziții personale în Chișinău, România, Federația Rusă, Danemarca, Italia etc. Participă la expoziții organizate de Ministerul Culturii, Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova și Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” (1989-2020).

A expus în cadrul expozițiilor colective la Chișinău: Bienala de sculptură în plein-air (1989); „Limba noastră” (1990). A participat la expozițiile-concurs „Saloanele Moldovei: de primăvară și toamnă”: Salonul de Toamnă (1994); Saloanele Moldovei, Chișinău-Bacău (1995). În contextul aniversării a 80-a de la fondarea Muzeului Național de Artă al Moldovei, în incinta Parlamentului Republicii Moldova au fost expuse publicului 10 lucrări ale maestrul Serghei Ganenco (2019). Încifrate în bronz, sculpturile reprezintă creații ale artistului plastic realizate în perioada 1989-2015. Este participant la simpozioanele de prestigiu din Bacău (1994).

Multe din lucrările sale au fost achiziționate de Muzeul Național de Arte Plastice, Fondul de Arte Plastice din Republica Moldova.

O parte dintre lucrări se află în colecții particulare din țară și de peste hotare: Federația Rusă, Republica Moldova, România etc.

Membriu al Asociației artistice „Vernisaj” (1989) și al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1990).

Bibliografie selectivă:

Ganenco, Serghei. Arcașul : [sculptură] / Seghei Ganenco // Galeria de sculptură contemporană : Din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2008. – P. 134.

Ganenco, Serghei. Fete și păsări : [sculptură] / Serghei Ganenco // Marian, Ana. Compoziții tematice în sculptura moldovenească : anii 1940-2010 / Ana Marian. – Chișinău : Știința, 2018. – P. 227.

Ganenco, Serghei. Oaspetele : [sculptură] / Seghei Ganenco // Galeria de sculptură contemporană : Din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2008. – P. 134.

Colesnic, Iurie. Ganenco Serghei // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 104.

Ladaniuc, Victor. Serghei Ganenco / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Dragiștea, 2009. – P. 155.

Marian, Ana. Compoziții tematice sculpturale din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei : Arta modernă și contemporană : [despre lucrările sculptorilor: Lazăr Dubinovschi, Claudia Cobizev, Leonid Fitov, Iosif Cheptănanu, Serghei Ganenco, Galina Dubro-

vin, Iurie Canașin, Tudor Cata-raga etc.] / Ana Marian // Arta. – 2014. – P. 175-184.

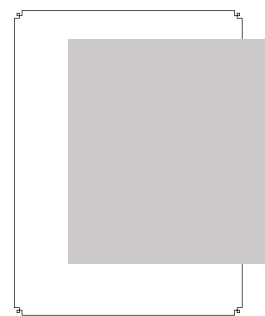
Marian, Ana. Serghei Ganenco // Marian, Ana. Sculptura din Republica Moldova : Secolul XX : Studiu de sinteză / Ana Marian. – Chișinău : Universul, 2007. – P. 88.

Suruceanu, Valeria. Galeria de sculptură contemporană din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei : [conține informație despre sculptorul Serghei Ganenco] / Valeria Suruceanu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2008. – P. 7.

Suruceanu, Valeria. Serghei Ganenco / Valeria Suruceanu // Galeria de sculptură contemporană : Din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei. – Chișinău: Cartea Moldovei, 2008. – P. 21.

Trifan, Călina. Serghei Ganenco // Trifan, Călina. Aleea clasicilor / Călina Trifan. – Chișinău : Arc, 2009. – P. 85.

Natalia-Maria Șveț

Tratatul de pace de la București 1812

După războaiele purtate de Rusia Țaristă împotriva Imperiului Otoman pe parcursul secolului al XVI-II-lea, care s-au desfășurat pe teritoriul țărilor române și care au dus mari pierderi umane și pagube materiale celor două Principate, frontiera dintre cele două mari puteri a fost strămutată prin Tratatul de la Iași din 1791/1792 de-a lungul Nistrului. Întrucât scopul final al politicii externe a

Imperiului Rus era acapararea și supunerea întregii Peninsule Balcanice, în 1806 a fost declanșat un alt război ruso-turc, care a durat până în 1812, desfășurându-se de asemenea pe teritoriul țărilor române.

Operațiile militare au durat mai mulți ani, dar evenimentele din Europa legate de războaiele lui Napoleon I Bonaparte au limitat posibilitățile Rusiei de a-și duce planul de dominație în Balcani până la capăt. Petersburgul a fost pus în fața faptului de a încheia cât mai grabnic pacea cu turcii, cu atât mai mult că și Imperiul Otoman ajunsese la limitele capacității de a continua războiul. Deși părțile beligerante au încercat în repetate rânduri să încheie pace, până la urmă pasul hotărâtor s-a făcut abia în mai 1812, când în apropiere de hotarele Imperiului Rus se concentrau importante forțe franceze în frunte cu Napoleon I. Dacă la început pretențiile diplomației rusești erau mari, propunând strămutarea graniței între cele două imperii pe Dunăre, incluzând toată Moldova și Țara Românească, apoi, treptat s-a ajuns la un compromis, care a căpătat reflectare în punctele tratatului de pace încheiat între cele două părți beligerante la București la 16 mai 1812 (stilul nou – 28 mai 1812).

Conform condițiilor Păcii de la București, Principatul Moldovei a fost împărțit în două, hotarul nou fiind instalat pe râul Prut de la nord până la confluența cu Dunărea. În urma acestui

act nedrept, o țară și un popor, împotriva voinței lor, a fost divizat între cele două imperii. Ținuturile dintre Prut și Nistru ale Moldovei s-au pomenit peste noapte sub o altă stăpânire străină, care va dura până în 1918. Acest eveniment tragic a avut pentru românii de la est de Carpați și pentru cei de la est de Prut în special urmări dintre cele mai nefaste. Teritoriul anexat la Imperiul Țarist a fost transformat în regiune, apoi și gubernie rusească. Totodată, bisericile și mănăstirile dintre Prut și Nistru au fost scoase de sub ascultarea Mitropoliei Moldovei și Sucevei, fiind trecute în subordonarea Bisericii Ortodoxe Ruse, care a instituit la Chișinău o nouă mitropolie. Numeroase domenii din Basarabia au fost împărțite de către împărații ruși coloniștilor străini (găgăuzi, bulgari, germani), înalților demnitari - susținători ai regimului de ocupație țaristă.

Pe parcurs de 106 ani, Basarabia, or așa a fost denumit teritoriul dintre Prut și Nistru după 1812, a fost administrat de funcționari țariști, care au promovat în provincie o politică imperială de rusificare și de aducere masivă a coloniștilor străini, urmărind în ultimă instanță diluarea, apoi și diminuarea ponderii elementului autohton românesc. Stăpânirii coloniale țariste i se va pune capăt la 9 aprilie 1918, când Sfatul Țării va vota Unirea Basarabiei cu România.

Bibliografie selectivă:

Basarabia – 1812. Problema națională, implicații internaționale: Materialele conferinței științifice internaționale, 14-16 mai 2012, Chișinău-Iași / coord.: Gh. Cliveti, Gh. Cojocaru. – București : [S. n.], 2014. – 1116 p.

Jarcuțchi Ion. Pacea de la București (din istoria diplomatică a încheierii tratatului de pace ruso-turc de la 16 (28) mai 1812) / Ion Jarcuțchi, Vlad Mischevca. – Ed. a 2-a, rev. și ad. – Chișinău : USM, 2015. – 407 p.

Mischevca Vlad. Anul 1812 în destinul neamului românesc. Anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus / Vlad Mischevca. – Ed. a 2-a, rev. și ad. – Chișinău : Litera, 2018. – 312 p.

Andrei Eșanu

Iacov HANIN
1922-1989

Specialist în domeniul viticulturii, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar și cercetător științific.

S-a născut la 16 mai 1922, la Gadiaci, regiunea Poltava, Ucraina. A decedat în 1989, locul decesului nu se cunoaște.

A absolvit Facultatea de Horticultură a Institutului Agricol „M. V. Frunze” din Chișinău, actualmente Universitatea Agrară de Stat din Moldova (1951). În anul 1961, susține teza de doctor în științe agricole cu tema „Eficacitatea îngrășămintele-

lor la plantarea viței de vie”, iar în 1974, cea de doctor habilitat în științe agricole cu tema „Regenerarea butașilor și productivitatea viilor în dependență de nutriția plantațiilor-mamă”.

După absolvire rămâne să activeze în cadrul Catedrei de viticultură, unde parcurge calea de la asistent până la profesor universitar, șef de catedră, decan al facultății. Ține cursul de „Viticultură” studenților Facultății de Horticultură și la cursurile de perfecționare a cadrelor. În anii 1969 și 1975, este ales în funcția de decan al Facultății de Horticultură. În 1975, i se conferă titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A desfășurat o intensă activitate științifică, dedicată soluționării celor mai actuale probleme ale viticulturii: elaborarea sistemului de măsuri agrotehnice în viile tinere, sistemului de fertilizare în plantațiile-mamă de altoi și portaltoi; influența macro și microîngrășămintelor asupra proceselor de regenerare a butașilor și asupra productivității viilor; microraiionarea soiurilor de viță de vie și agrotehnica diferențiată în dependență de condițiile pedoclimatice și sortiment; reconstruirea și modernizarea plantațiilor viticole existente etc.

Este autor și coautor a peste 140 de lucrări științifice, inclusiv numeroase indicații metodice și recomandări privind însușirea cursului „Viticultură”: „Удобрение виноградников и виноградных питомников в Молдавии” (1981); „Экологический подход

к разработке сортовой агротехники винограда” (1981); „Повышение жизнеспособности привитых виноградных саженцев и продуктивности молодых насаждений винограда” (1984) etc.

Sub conducerea sa au fost susținute 9 teze de doctor în științe agricole.

A fost membru al Consiliului tehnico-științific al Ministerului Agriculturii din RSSM; al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctorat; al Consiliului științific al Institutului pentru Viticultură și Vinificație; membru al colegiului de redacție al revistei „Pomicultura, viticultura și vinificația Moldovei”; membru al colegiului de redacție al Enciclopediei viticole.

Bibliografie selectivă:

****Ханин, Якоб.** Повышение жизнеспособности привитых виноградных саженцев и продуктивности молодых насаждений винограда / Якоб Ханин ; под ред. А. С. Субботовича // Новое в виноградном питомниководстве ВНР и МССР. – Кишинев : [S. n.], 1984.

****Ханин, Якоб.** Удобрение виноградников и виноградных питомников в Молдавии / Якоб Ханин. – Кишинев : [S. n.], 1981.

****Ханин, Якоб.** Экологический подход к разработке сортовой агротехники винограда / Якоб Ханин // Экология и размещение сортов винограда в Молдавии. – Кишинев : [S. n.], 1981.

Turiță, Sava. Iacov Hanin // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 = Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : Centrul Editorial al UASM, 2008. – P. 75-76.

Natalia-Maria Șveț

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți 1957

A fost fondat la 16 mai 1957, inițial ca trupă de limbă română pe lângă Teatrul Rus care activa în Bălți din anul 1946.

Teatrului Dramatic Moldovenesc-Rus din Bălți i se acordă numele lui Vasile Alecsandri (1966). Pe parcursul activității Teatrul din Bălți a fost reorganizat de mai multe ori. Teatrul Dramatic Moldovenesc-Rus este reorganizat în două teatre: Teatrul Moldovenesc Muzical-Dramatic și Teatrul Rus din Bălți (desființat în 1975).

În 1990, i se conferă statut de „Național” și devine primul Teatru Dramatic Național din republică. Începând cu anul 1991, trupa își desfășoară activitatea în noul sediu.

Primii actori ai trupei de limbă română au fost: Veronica Savca, Ala Cazacu, Gheorghe Cincilei, Victor Ciutac, Maria Coban, Vasile Bodorin, Vasile Buzatu, Alexandru Morarenco, Iulian Codău, Fiodor Osoianu. Ulterior în colectiv au venit: Efim Lazarev, Petru Rainov, Elisaveta Guzun, Mihai Volontir, Vasile Neagu, Dumitru Blajinu, Ion Muzică, Gheorghe Cibotaru (Șvitchi), Iacob Burghiu, Lidia Voleanschi, Grigore Grigoriu, Dina Cocea.

Spectacolul de debut al

trupei a fost „Chirița în Iași sau două fete și-o neneacă” de Vasile Alecsandri (1957), prima montare din dramaturgia lui Vasile Alecsandri, prezentat în toate raioanele Moldovei. Piese montate țin de dramaturgia națională și universală, clasică și modernă. Printre acestea se remarcă: „Oltea” de Andrei Strâmbeanu; „Ultimul urmaș al lui Ștefan-Vodă” de Gheorghe Calamanciuc; „Hoțul cinstit” de Victor Butulescu; „Flori în doi” de Ion Puiu; „Ochiul magic”; „Brățara de aur” de V. Bădița; „Baltagul” de Mihail Sadoveanu; „Vine apa” de Dumitru Matcovschi; „Visul unei nopți de mai” după Bogdan Petriceicu Hasdeu, în regia lui Mihai Volontir; „Agachi Butterfly”, după piesa de Vasile Alecsandri „Agachi Flutur”, regizor Sandu Cozub; „Tatăl meu e pasăre”, adaptare după David Almond, regie Natalia Lupăcescu; „Bonjour Papa” de Jean Poiret, regie Vitalie Druceș; „Prințesa Purcică” de Dumitru Crudu, regia Ion Ambrosi; „Concertul condamnaților” de Dmitri Mincenok, regia Dumitru Griciuc etc. În diferite perioade de timp la Teatrul din Bălți au colaborat regizorii: Sandri Ion Șcurea, Vitalie Rusu, Ion Bordeianu, Veniamin Apostol, Leonid Cibotaru, Ion Popescu, Gheorghe Urschi. Regizorul principal al Teatrului „A. S. Pușkin” din Chișinău, Valeriu Cupcea, a montat cu trupa bălțeană spectacolul „D-ale carnavalului” de I.L. Caragiale; Nadejda Aronețcaia „Sfânt

și păcătos”; Ion Bordeianu „Pragul”.

Spectacolele pentru copii ocupă un loc important în repertoriul teatrului: „Iz-bândă și iubire”, „Un suflet pentru o păpușă”, „Capra cu 3 iezi”, „Scufița roșie”, „Tândală se însoară”, „Creangă, umblă creangă”, „Greierașul și furnica” etc.

Din anul 1994, pe lângă teatru funcționează și o trupă de păpușari, „Gâgâlici”, discipolii regizorilor-pedagogi Titus Jucov și Victor Ștefaniuc, care prezintă spectacole pentru copii.

Obiectivul artistic de bază al teatrului îl reprezintă valorificarea dramaturgiei naționale prin montarea pieselor autorilor autohtoni. În repertoriul teatrului se regăsesc piese semnate de autori consacrați ca: Ion Druță, Dumitru Matcovschi, Petru Cărare. Totodată sunt valorificate operele dramaturgilor contemporani Constantin Cheianu, Val Butnaru, Mircea V. Ciobanu. Teatrul Național „Vasile Alecsandri” a lansat mari actori ai scenei teatrale: Victor Ciutac, Grigore Grigoriu, Mihai Volontir, Iulian Codău, care constituie mândria teatrului național.

Din 1957 și până în prezent, pe scena bălțeană au văzut lumina rampei peste 320 de spectacole. În prezent, director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți este actrița Onorina Burlac-Tănase.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 147-148.

Bibliografie selectivă:

Burlac-Tănase, Onorina. „Am învățat să fiu atentă” : [inteviu cu Onorina Burlac-Tănase, director general al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] / consemnare: Ludmila Cerguță // Literatura și arta. – 2021. – 24 iun. – P. 8.

Jitaru, Valentin. Scenografia unui destin : [pictorul Victor Palii, scenograf-șef la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] / Valentin Jitaru // Literatura și arta. – 2019. – 31 ian. – P. 6.

Lupan, Emilia. Profesia tuturor profesiilor : [inteviu cu Emilia (Melania) Lupan, actriță la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, la 70 de ani de la naștere] / inteviu de Valentin Jitaru // Literatura și arta. – 2019. – 22 aug. – P. 8.

Marcoci, Ion. Teatrul e pentru cel cu sufletul însetat de frumos : [inteviu cu Ion Marcoci, actor la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, Artist Emerit, Artist al Poporului] / inteviu de Valentin Jitaru // Teatru. – 2015-2016. – Nr 16/17. – P. 67-69.

Premiul „Pavel Proca” : [pentru spectacolul „Dialoguri moldave-Eminescu-Vieru”, spectacol literar-muzical, jucat la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți] // Teatru. – 2015-2016. – Nr 16/17. – P. 37.

Răcilă, Anatol. Teatrul Muzical-Dramatic „Vasile Alecsandri” din Bălți / Anatol Răcilă // Odainic, Ioan Gh. Almanah enciclopedic : Perioada de tranziție anii 1989-2008 / Ioan Gh. Odainic. – Chișinău : Pontos, 2009. – P. 32-33.

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți // Teatru. – 2012. – Nr 9. – P. 2.

Natalia-Maria Șveț

Iurie MAHOVICI
1962

Pianist, profesor universitar.

S-a născut la 18 mai 1962, la Leova.

Și-a făcut studiile muzicale la Conservatorul „Gavril Musicescu”; actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău (1980-1985), clasa pian cu Victor Levinson, Eleonora Abramova și Vladimir Axionov (istoria muzicii); Victor Simonov (polifonie). A făcut stagieri la Conservatorul „Nikolai A. Rimski-Korsakov” din Sankt-Petersburg (1985-1987), cu profesorul Nikita Jujanin (pian).

Din 1987, activează în calitate de profesor de pian la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. În prezent Iurie Mahovici este decanul Facultății Artă Instrumentală, Compoziție și Muzicologie la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău.

În 1993, a fondat un duet cu pianistul Anatol Lapicus: „Lapicus-Mahovici”, cu care a concertat la Constanța, București, Moscova, Riga, Kiev, Vilnius, Phenian, Minsk, Sankt Petersburg, Iași etc. Repertoriul duetului include creații pentru pian din muzica universală. Din anul 2005,

ambii sunt soliști ai Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din Chișinău. Pe parcursul anilor, duetul a devenit unul din cele mai apreciate și cunoscute în Republica Moldova, dar și peste hotarele ei, ajungând a fi de nivel european. Transcrierile pentru piano duo a diferitor lucrări muzicale, efectuate de pianistii și profesorii universitari Anatolie Lapicus și Iurie Mahovici se bucură de succes în diferite state ale lumii, făcând parte din repertoriul multor duete internaționale. Pianistii au lăsat peste 90 de creații în propria interpretare, fondului Companiei Publice „TeleradioMoldova”. Iurie Mahovici promovează creații pentru două pian de F. Listz, C. Debussy, S. Saint-Saëns, F. Schubert, J. Brahms, G. Enescu. O. Messiaen, B. Spasov, G. Liedy etc., cuprinzând aproape toată literatura muzicală de factură clasică și contemporană. Iurie Mahovici și Anatolie Lapicus sunt fondatorii Festivalului Internațional al duetelor de pian „Strugure de Chihlimbar”.

A înregistrat la Radio Chișinău creații ale compozitorilor celebri, așa precum M. Ravel, F. Chopin, S. Rahmaninov, W. A. Mozart, S. Liapunov, R. Schumann etc.

Pe parcursul activității sale a colaborat cu Vasili Sinaiski, Nikolai Rakov, Aleksandr Korceaghin, Natalia Usenko, Simion Duja etc.

Deține titlurile: Maestru în Artă al Republicii Moldova (1955); Artist al Popoului din Republica Moldova (2020).

Bibliografie selectivă:

Mahovici, Iurie. Serghei Beșadânski – personalitate marcantă în istoria formării școlii pianistice autohtone / Iurie Mahovici, Tamara Savelieva // Studiul artelor și culturologie. – 2017. – Nr 2 (31). – P. 28-33.

Mahovici, Iurie. Creații pentru piano-duo de Claude Debussy / Iurie Mahovici, Anatolie Lapicus // Studiul artelor și culturologie. – 2014. – Nr 2 (22). – P. 62-65.

Махович, Юрий. Энерджайзер вулканической природы // Studiul artelor și culturologie. – 2014. – Nr 1 (21). – P. 217-219.

Buzilă, Serafim. Mahovici Iurie // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 278.

Caraman-Fotea, Daniela. Mahovici Iurie // Caraman-Fotea, Daniela. Meridianele cântecului / Daniela Caraman-Fotea. – București : Editura muzicală, 1989. – P. 265.

Ceban, Daniela. Duetul Anatolie Lapicus și Iurie Mahovici, 20 de ani de inspirație, dorință și profesionalism / Daniela Ceban // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 26 febr. – P. 21.

Iuncu, Rodica. Talentul între școală și artă pianistică : [pianistii Stanislav Jar, Anatol Lapicus, Iurie Mahovici] / Rodica Iuncu // Sud-Est Cultural. – 2015. – Nr 1. – P. 98-107.

Mahovici Iurie // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 298.

Turea, Larisa. Sinergie/armonie într-o lume imperfectă : [duetul de pianști Anatol Lapicus și Iurie Mahovici] / Larisa Turea // Moldova. – 2020. – Ianuarie/Februarie. – P. 38-41.

Столяр, Зиновий. Монолог дуэтом : [о дуэте пианистов А. Лапикуса и И. Маховича] / Зиновий Столяр // Независимая Молдова. – 2003. – 20 noiem. – P. 4.

Natalia-Maria Șveț

Costache NEGRI
1812-1876

Scriitor, publicist, diplomat și om politic român. Fruntaș al mișcării revoluționare de la 1848 din Moldova și al luptei pentru unirea Principatelor Române.

S-a născut la 14 mai 1812, la Iași. A decedat la 28 septembrie 1876, la Târgu Ocna.

Descinde dintr-o familie boierească din Moldova.

Primele învățături le dobândește în casa părintească de la un dascăl grec, ulterior la școala Mitropoliei din Chișinău, unde familia se refugiase din cauza evenimentelor din 1821. Este, pe rând, elev al unor pensioane franceze din Iași și Odesa (1823-1831). În 1832, pleacă în Occident pentru a studia medicina. Se pronunță pentru împrăștierea țărănilor cu pământ (Paris, 1840). Îl felicită pe domnul Moldovei, Mihail Sturdza, pentru decretul de dezrobire a țișanilor de pe domeniile statului și ale mănăstirilor (1844). Aderă la Societatea Studenților Români de la Paris (1846).

Revine în țară și se alătură acțiunii revoluționare din 27 martie 1848. După înfrângerea acesteia se refugiază la Cernăuți, unde participă

la organizarea Comitetului revoluționar moldovean și semnează documentul programatic „Dorințele partidei naționale în Moldova” (1848). Revine în țară după numirea lui Grigore Alexandru Ghica ca domn al Moldovei (1849) și se implică intens în activitatea unionistă. Ocupă funcții importante: prefect de Galați (1851) și șef al Departamentului de Lucrări Publice (1854). Conduce o delegație la Congresul de la Viena (1855) pentru a pleda cauza Principatelor Române și dreptul lor la autonomie. Agent diplomatic al Moldovei (1855-1856) și apoi al României (1859-1866) la Constantinopol. A fost ales vicepreședinte al Divanului ad-hoc din Moldova (1857), care propune unirea și alegerea unui principe străin. Puterile garante și-au exprimat hotărârea lor prin Convenția de la Paris din 1858, iar românii și-au impus voința, alegându-l în cele două Principate ca domn pe Al. I. Cuza (1859).

Costache Negri avea șanse de a fi ales domn al Moldovei, a renunțat, devenind un sfetnic apropiat al lui Al. I. Cuza, desfășurând în timpul domniei acestuia (1859-1866) o bogată activitate diplomatică.

A susținut politica reformatoare a lui Al. I. Cuza. A fost conducătorul delegației moldovenești care a mers la Istanbul pentru a obține de la sultan investitura pentru Al. I. Cuza (1859). A fost primul titular al agenției diplomatice a Principatelor Unite (1859-1866).

Desfășoară diverse demersuri diplomatice pe lângă Înalta Poartă, între care obținerea recunoașterii pavilionului tricolor (1862) și recunoașterea secularizării averilor mănăstirești (1863). După instaurarea monarhiei constituționale este ales deputat (1866) și președinte al Adunării deputaților (1869).

Activitatea politică este dublată de cea publicistică. Colaborează la diverse publicații ale timpului: „Foaia științifică și literară”, „Revista nouă”, „Propășirea” (Iași), „Bucovina” (Cernăuți), „România literară” (Iași), „Steaua Dunării” (Iași) etc.

Cunoscător al mai multor limbi străine: franceza, italiana, engleza, germana, turca, greaca modernă, latina.

La moșia sa de la Mânjina înființează un cenaclu literar, loc de întâlnire și de reflecții atât pentru revoluționarii moldoveni și munteni, cât și pentru literații timpului. Aici scrie o parte din opera sa literară, publicată postum: „Versuri, proză, scrisori” (1906); „Scieri” (2 vol., 1966); „Scieri social-politice” (1978). A tradus din Byron și Schiller.

După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, s-a retras din viața politică, la Târgu Ocna, și și-a dedicat ultimii ani ai vieții pasiunilor sale de-o viață: numismatica și colecționarea de tablouri. De asemenea, a întreținut o bogată corespondență cu Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 153.

Bibliografie selectivă:

Munteanu-Bârlad, Gh. N. Costache Negri : Viața și vrednicia lui / Gh. N. Munteanu-Bârlad. – București : Editura Librăriei Universale Alcalay & Co, [S. a.]. – 122 p.

Păltănea, Paul. Viața lui Costache Negri / Paul Păltănea. – Galați : Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, 2006. – 338 p.

Petrașcu, Nicolae. Icoane de lumină. Vol. 2 : [despre Costache Negri] / Nicolae Petrașcu. – București : Editura Bucovina, [S. a.]. – 257 p.

Stoica, Corneliu. Bicentenal Costache Negri : (1812-2012) / Corneliu Stoica. – Onești : Magic Print, 2012. – 44 p. : il.

Dobândă, Viorica. Unul dintre cei mai învăpăiați apostoli ai Unirii : [200 de ani de la nașterea lui Costache Negri] / Viorica Dobândă // Literatura și arta. – 2012. – 28 iun. – P. 3.

Manolescu, Nicolae. Negri Costache // Manolescu, Nicolae. Istoria critică a literaturii române : 5 secole de literatură / Nicolae Manolescu. – Pitești : Paralela 45, 2008. – P. 299-301.

Negri Costache // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.]. – București : Editura Meronia, 2008. – P. 398-400.

Negri Costache // Dicționar de istorie. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 278.

Negri Costache // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 4 : L-N. – București : Editura Enciclopedică, 2001. – P. 561.

Negri Costache // Dicționarul literaturii române : De la origini până la 1900. – București : Guniyas, 2002. – P. 632-633.

Negri Costache // Dicționarul scriitorilor români : M-Q. – București : Albatros, 2001. – P. 423-425.

Negri Costache // Enciclopedia Universală Britannica : În 16 vol. Vol. 11. – București : Litera, 2010. – P. 96.

Predescu, Lucian. Negri Costache // Predescu, Lucian. Enciclopedia „Cugetarea” : Material românesc. Oameni și înfăptuiri : Istorică, culturală, literară, publicistică, ziaristică, folclorică, militară, religioasă, juridică, economică.

Vol. 2 : E-Q / Lucian Predescu. – București : [S. n.], 1940. – P. 591.

Țarălungă, Ecaterina. Negri Costache // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 546.

Natalia-Maria Șveț

Pietro MEZZETTI
1822-1894

Violonist și dirijor român, de origine italiană.

S-a născut la 19 mai 1822, în Medicina, Bologna. S-a stins din viață la 18 februarie 1894, Iași.

Și-a făcut studiile la Liceul de Muzică din Bologna (1840-1846).

A activat în calitate de profesor la Conservatorul din satul Rotopănești-Fălticeni (1860-1861); profesor la conservatorul din Iași (1864-1876), (1878-1894); dirijor al Coralei meseriașilor ieșeni (1864-1868); profesor de canto la Școala Normală din Iași (1877-1878), (1880-1893). În domeniul pedagogiei se înscrie în istoria învățământului muzical cu lucrarea „Teorie muzicală elementară (1864), unul dintre primele manuale de teorie la noi; „Metodo di canto per tutte voce, composto per la studiosa gioventu di Romania” (1870). A compus muzică de teatru, de pian, corală și vocală.

Prin intermediul cântecului „Ginta latină” pe text de V. Alecsandri, creația sa a fost cunoscută în toată Europa romanică. A valorificat folclorul românesc.

A fost îndrumător pentru muzicienii Ioan Dumitrescu, Ion Vidu, Janetta Brandes, Enrico Mezzetti, Gavriil Musicescu, Vicol Ionescu, Olimpia Mitchevici, Sevastia Cerchez, Alexandru Mustea, Constantin Cortez ș.a.

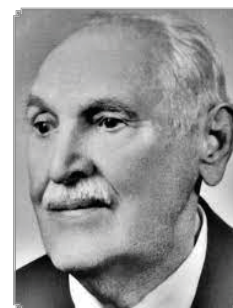
Membru al Academiei Filarmonice din Bologna (1864).

A fost distins cu Medalia „Bene merenti”, clasa I.

Buzilă, Serafim. Mezzetti Pietro (Petru) / Serafim Buzilă // Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova. – Chișinău : [S.n.], 1996. – P. 286-287.

Ana Ceban

Alexandru BORZA
1887-1971

Botanist român, doctor în biologie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 21 mai 1887, la Alba Iulia, și s-a stins din viață la 3 septembrie 1971, la Cluj.

A studiat teologia la Seminarul Central din Budapesta (1904-1911) și biologia la Facultatea de Științe (1908-

1911). În 1913 a susținut doctoratul cu teza: „Studii asupra genului *Cerastium* în spațiul carpatic și balcanic”. Și-a continuat (1913-1914) pregătirea la universitățile din Budapesta, Breslau (azi, Wrocław) și Berlin sub conducerea renumiților botaniști Ferdinand Pax, A. Engler și L. Diels.

Între 1911-1919 a fost profesor de științe naturale la Liceul de Băieți din Blaj, iar din 1919 primul profesor universitar de botanică sistematică la Universitatea „Daciei Superioare” din Cluj. După ce a reorganizat grădina botanică a liceului blăjean, prima de acest fel din Europa, a organizat și înființat Grădina Botanică din Cluj (1925), Muzeul Botanic (1930-1936) cu cca 10 000 exponate și cca 550 000 foi de ierbar, Catedra de botanică sistematică. A introdus, în botanica românească, metode moderne de cercetare a vegetației, fiind principalul inițiator al ocrotirii naturii; în 1930 a susținut votarea în Parlament a legii pentru ocrotirea naturii („Protecția naturii în România” [1926]; „Ne trebuie o lege pentru protecția naturii” [1932]; „Proiect pentru explorarea metodică a florei și vegetației României” [1940]). În 1931-1934, la recomandarea sa, au fost introduse „în regim de protecție” numeroase plante, de asemenea în baza legii ocrotirii naturii, în 1935, a înființat Parcul Național Retezat, primul de acest fel din România. În 1938 a condus Comisia Monumentelor Naturii a Acade-

miei Române. A realizat cercetări în etnobotanică și geobotanică, descriind 83 de noi taxoni (dintre care 20 îi poartă numele) și 17 specii noi de plante.

În perioada: 1919-1921, 1935-1936 și 1937-1938 a fost decan al Facultății de Științe din Cluj; profesor consultant al Facultății de Biologie, membru în Consiliul științific al Centrului de Cercetări Biologice din Cluj (1964).

În calitate de florist s-a ocupat de culegerea de numiri populare de plante, promovând studii de etnobotanică. De asemenea a fost preocupat de istoria botanicii, scriind biografiile mai multor botaniști: J. Barth, I. Wolff, M. Peterfi, A. Richter, F. Pax, V. L. Komarov; precum și un conспект istoric privind primele publicații botanice străine cu denumiri românești de plante (1944).

Opera floristică a lui Al. Borza cuprinde contribuții la studiul unor genuri și specii de plante de pe teritoriul României sau din alte părți ale lumii: „*Fritillaria tenella*” (1915); „*Saponaria bellidifolia*” (1916); „*Melampyrum nemorosum* și formele înrudite” (1921); „*Lotus thermalis*” (1924); „*Gerastium transilvanicum* Schur” (1933, Zürich); „*Mimulus moschatus* și *guttatus*” (1934); „*Quercus pedunculiflora*” (1937); „*Ruscus hypoglossum*” (1939); „*Echinocystis lobata*” (1942); „*Siegesbeckia orientalis*” (1944) ș.a.

Studii taxonomice floristice: „Protecția naturii în România” (1924-1926); „Ob-

servațiuni fitosociologice pe Insula Șerpilor” (1929); „Vegetația și flora Ardealului (1929); „Die vegetation und flora Roumanies” (1931); „Der Buchenwald in Rumanien” (1931-1932); „Le protection de la nature en Roumanie” (Paris, 1932); „Monumentele naturii din Ardealul central și apusean” (1942); „Vegetația Banatului în timpul romanilor” (1943); „Conspectus Florare Roumaniae Regionumque affinum” (1947-1949, în care au fost cuprinse 3637 specii de plante vasculare din România.

A contribuit la apariția publicațiilor periodice: „Buletinul Grădinii Botanice și al Muzeului Botanic” (1921-1947); „Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii” (1933-1934); „Ierbarul de schimb al Grădinii Botanice” (1921-1947).

Membru al Societății de Botanică din Cehoslovacia, al Societății „Profauna et Flora Fennica” din Finlanda; al Societății de Horticultură din Lyon; al Societății Germane de Botanică; membru corespondent al Institutului din Geneva; a fost declarat membru al Academiei Române post-mortem, în 1990.

A deținut titlul de Om de Știință Emerit, premiul „E. Teodorescu” al Academiei Române (1968).

Bibliografie selectivă:

Borza, Alexandru. Amintirile turistice ale unui naturalist / Alexandru Borza. – București : Sport-Turism, 1987. – 210 p.

Borza, Alexandru. Dicționar

etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România / Alexandru Borza. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968. – 315 p.

Borza, Alexandru. Flora și vegetația văii Sebeșului / Alexandru Borza. – București : Editura Academiei Române, 1959. – 326 p.

Borza, Alexandru. Introducere în studiul covorului vegetal / Alexandru Borza, Nicolae Boscaiu. – București : Editura Academiei Republicii Populare Române, 1965. – 338 p.

Resmeriță, I. Alexandru Borza : Biolog român, ctitor al Grădinii Botanice din Cluj-Napoca / I. Resmeriță, I. T. Tarnavski. – București : [S. n.], 1976. – 160 p.

Bârsu, Cristian. Borza Alexandru // Bârsu, Cristian. Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 50

Constantinescu, Dinu Teodor. Borza Alexandru // Constantinescu, Dinu Teodor. Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar / Dinu Teodor Constantinescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 64-66.

Genofondul Grădinii Botanice „Alexandru Borza” : [Alexandru Borza] / Felician Micle, Alexandra Șuteu, Sorana Hentea [et al.] // Revista botanică, 2008. – Nr 1. – P. 56-64.

Pop, Dumitru. Interesul profesorului Alexandru Borza pentru cultura populară / Dumitru Pop // Studii de istoria folcloristicii românești. – 1997. – P. 210-217.

Postolache, Gheorghe. 120 de ani din ziua nașterii profesorului Alexandru Borza / Gheorghe Postolache // Revista botanică. – 2008. – Nr 1. – P. 228-230.

Ana Ceban

**Constantin
PETROVICI
1927-2007**

Dirijor și pedagog român, originar din Basarabia.

S-a născut la 21 mai 1927, la Chișinău, și s-a stins din viață la 13 iulie 2007.

Și-a făcut studiile la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București (1947-1952) cu Constantin Silvestri, George Georgescu, Theodor Rogalski, Mihail Jora, Marțian Negrea ș.a.

A activat în calitate de cântăreț în corul Radiodifuziunii din București (1945-1952); dirijor al corului și Orchestrei de Studio ale Radiodifuziunii Române (1952-1959); dirijor la Opera Națională din București (din 1959); profesor de orchestră la Liceul de Muzică, nr. 1 și la Universitatea de Muzică din București. S-a perfecționat la Roma și Milano (1967).

A semnat direcția muzicală a spectacolelor: „Ernani”, „Rigoletto”, „Trubadurul”, „Aida”, „Bal mascat” de G. Verdi, „Paiate” de R. Lencavallo, „Lucia di Lammermoor” de G. Donizetti, „Carmen” de G. Bizet, „Faust” de Ch. Gounod, „Arcașul fermecat” de C. M. Weber, „Madame Butterfly și Tosca” de G. Puccini etc. În to-

tal, a semnat peste 58 de titluri de opere și balet, suma spectacolelor depășind cifra de 2261.

Pe parcursul carierei sale a colaborat cu muzicienii: Nicola Rossi Lemeni, Mihail Știrbei, Virginia Zeani, Irna Arhipova, Maria Bieșu, Stoian Popov, Mioara Cortez, Anatol Covali, Elena Dima, Nicolae Andriescu, Elena Grigorescu, Veronica Gârbu etc.

A fost îndrumător pentru muzicienii Cristina Badea, Valentin Hârșu, Virginia Popescu, Teutsh Gotz, Ovidiu Bălan etc.

A realizat înregistrarea discurilor: Puccini G. „Boema”; arii din opere: „Che gelida manima” (Boema); „Nesun dorma” (Turandot); „Di quella pira” (Trubadurul); „Di tu se fidele” (Bal mascat); „La vita e inferno”; „Oh, tu che in seno agli Angeli (Forța destinului); „Vois ma misere, he-las” (Samson și Dalida) etc.

Buzilă, Serafim. Petrovici Constantin / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova. – Chișinău : [S.n.], 1996. – P. 346-347.

Popescu, Mariana. Constantin Petrovici / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : [S. n.], 2014. – P. 138-140.

Ana Ceban

Ileana VULPESCU
1932-2021

Scriitoare, lexicograf, traducătoare.

S-a născut la 21 mai 1932, Bratovești, județul Dolj, și s-a stins din viață la 12 mai 2021, București.

A urmat studiile la Școala „Regina Elisabeta”, Craiova (1939-1943); Liceul „Elena Cuza” (1943-1952); licențiată a Facultății de Filologie a Universității din București, secția limba și literatura franceză (1953-1958).

Și-a început activitatea în calitate de documentaristă, apoi cercetător științific la Institutul de Lingvistică al Academiei Române, Sectorul lexicografie și lexicologie (1959-1974), colaborând la redactarea lucrărilor „Dicționarul limbii române” și „Dicționarul explicativ al limbii române”.

Debutează în revista „Familia” (1966), cu povestirea „Scrisoare către un necunoscut”, iar editorial, în 1963, cu o traducere din limba franceză a unui roman scris de către Andre Wurmser. Prima carte a sa, un volum de schițe, nuvele și scurte piese de teatru, intitulată „Ș.a.m.d”, a fost lansată în 1969, fiind reluată și amplificată cu titlul „Candidații la fericire” (1983). A publicat: „Pro-

ză” (1969); „Antinevralgicul de la ora 5” (piesă în două părți, 1979); „Sărută pământul acesta” (roman, 1987); „Rămas bun casei părintești” (1990); „În port-hart” (1998); „Arta compromisului” (2002); „Viață, viață legată cu ață” (2007); „Pe apa sâmbetei” (2009); „Notă informativă bătută la mașină” (2011); „Noi, doamna doctor, când o să murim ?” (2012); „Teatru francez”, în traducerea lui Romulus Vulpescu (2016); „Preludiu” (2017). Cele mai importante romane scrise de I. Vulpescu alcătuiesc o trilogie: „Rămas-bun” (1975), „Arta conversației” (1980); „Carnetul din port-hart” (1996).

A realizat traducere din literaturile: engleză, franceză și spaniolă: „Gargantua” de François Rabelais (1963); „Far West” de Joë Hamman (1966); „Literatura elină” de Jean Defradas (1968); „Viața nemaipomenită a marelui Gargantua, tatăl lui Pantagruel & Uimitoarea viață a lui Pantagruel, feciorul uriașului Gargantua, ticluite odinioară de...” de François Rabelais (1968); „Țara celor o mie și una de meandre” de André Maurois (1976); „Vineri sau Limburile Pacificului” de Michel Tournier (1978); „Realismul burghez la sfârșitul secolului XIX (1860-1914) de Aleksa Celebonovic (1982); „Platero și cu mine” de Juan Ramon Jimenez (2006); concomitent a transpus în limba franceză pagini din literatura modernă și contemporană românească: Geo Bogza, Nichita Stănescu, Al. Philipide etc. Cel mai

cunoscut roman al său este „Arta conversației”, care a reușit să ajungă best-seller înainte de 1989. Romanele sale au fost traduse în slovacă („Rămas-bun casei părintești”), maghiară („Arta conversației”), italiană („Sărută pământul acesta”) și franceză („Arta conversației”). A scris fantezia dramatică pentru copii „Grădina fermecată”, care a văzut lumina rampei la Teatrul de păpuși din Iași, în stagiunea 1980-1981.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (1972).

Premiul Asociației Scriitorilor din București, pentru romanul său „Rămas-bun” (1976); Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române și Premiul „Cântarea României”, pentru romanul „Arta conversației” (1980); premiul „Flacăra”, pentru „Sărută pământul acesta” (1987); premiul „România Mare”, pentru întreaga sa activitate literară (1991); premiu din partea Fundației Dignitas, precum și Trofeul Fundației Dignitas pentru Excelență – (2015).

În semn de recunoștință, în iunie 2015, i-a fost conferit titlul de Cetățean de onoare al Craiovei; a fost distinsă cu medalia Ordinului Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2017).

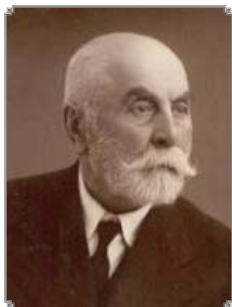
Coja, Ion. Servici sau serviciu? Pe urmele doamnei Ileana Vulpescu / Ion Coja // Limba Română. – 2013. – Nr 1/4. – P. 147-151.

Bârsan, Ecaterina. Vulpescu Ileana / Ecaterina Bârsan, Liliana Corobca // Dicționarul literaturii române / coord. gen: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic

GOLD, 2012. – P. 808-810.

Țarălungă, Ecaterina. Vulpescu Ileana // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 832.

Ana Ceban

Gheorghe SION
1822-1892

Poet, prozator, dramaturg, traducător și publicist român, academician.

S-a născut 18/22 mai 1822, în Mamornița, Cernăuți și s-a stins din viață la 10 octombrie 1892, la București.

Și-a început studiile, mai întâi acasă, la moșia Laza-Hârșova, cu un dascăl particular, de origine rusă, apoi cu un dascăl de origine greacă; urmează două clase la Colegiul „Sfântul Sava” din București (1837-1839), apoi audiază cursuri la Academia Mihăileană din Iași și ia parte la „soarélele” literare din casa lui Gheorghe Asachi.

A ocupat diferite funcții: copist la Departamentul Dreptății (1847); funcționar la Departamentul din Launtru; șef al Secției I din Departamentul Averilor Bisericești și Învățăturilor Publice (1849); la Arhivele Statului se numără printre membrii Divanului de Întărituri (1856); îndeplinește func-

ția de spătar al Moldovei (1858); devine membru al Curții Criminale (1861), apoi al Curții Apelative (1862); secretar general al Societății Academice Române (1876-1879); vicepreședinte al Academiei Române (1879-1880); președinte al Secțiunii Literare a Academiei Române (1891-1892). Participant la Adunarea Națională de la Blaj (3/15 mai 1848).

Debutază în literatură cu traducerea în versuri, din limba greacă, a tragediei: „Ahil” de At. Christopolus, tipărită în 1843, sub auspiciile lui M. Kogălniceanu. Prima carte de versuri „Ceasurile de mulțemire a lui Gheorghe Sion” a fost editată în 1844.

A tradus din franceză operele scriitorilor: Corneille, Racine, Moliere, Voltaire, Al. de Musset, V. Hugo, Th. de Banville; literatura cehă – K. J. Erben; literatura engleză – Milton, Byron; literatura germană – M. G. Saphir, G. A. Burger, Goethe; literatura greacă – D. Fotino, din limba rusă – însemnările de călătorie în China ale lui Milescu Spătaru: „De la Tobolsk la China”, din limba greacă – „Istoria politică și geografică a Țerei Romanesci de la cea mai veche a sa întemeiere până la anul 1774, dată mai întâi la lumină în limba grecească la anul 1805” a fraților Tunusli (1863).

Ca scriitor s-a impus, cu preponderență, în memorialistică: „Suvenire contemporane” ce cuprind: „Din copilărie”, „Din tinerețe”, „Anul 1848”, „Emanciparea țiganilor” (1888); impresii de călătorie: „Peregrinagiu

la Neamț” (1855), „Suvenire de călătorie în Basarabia meridională” (1857). A scris versuri: „Din poeziile lui Gheorghe Sion” (1857); schițe satirice: „Un canariu și o rândunică”, „Un curcan”, dar și câteva piese de teatru: „La Plevna”, „Candidat și deputat”, „Influența morale”, cuprinse în „Dramatică” (1879), volum premiat de Societatea Academică Română.

A întemeiat în 1859, împreună cu Baronzi, foaia politică, literară și științifică „Zioa”, în 1860 „Revista Carpaților”, iar în 1872, împreună cu V. A. Urechia, „Tranzacțiunii Literare și Științifice”. Colaborează cu articole pe teme politice, sociale, economice, culturale, dar și cu poezii, schițe, impresii de călătorie și traduceri în presa vremii: „Familia”, „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, „Literatorul”, „Revista Română”, „Zimbrul” etc.

Membru titular al Academiei Romane (1868).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 151-152.

Bibliografie selectivă:

Sion, Gheorghe. Discurs la deschiderea Muzeului Episcopal din Cluj / Gheorghe Sion. – Iași : Tipografia „Lumea”, 1938. – 6 p.

Sion, Gheorghe. Poezii / Gheorghe Sion / pref. de P. V. Haneș. – București : Minerva, 1915. – 160 p.

Sion, Gheorghe. Suvenire contemporane / Gheorghe Sion. – Ed. integrată. – Iași : Polirom, 2014. – 456 p.

Faifer, Florin. Sion Gheorghe / Florin Faifer // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – Chișinău : Gunivas, 2009. –

P. 785-786.

Rusu, Dorina N. Sion Gheorghe // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 770.

Țărălungă, Ecaterina. Sion Gheorghe // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 714.

Ana Ceban

Vasile ANDRU
1942-2016

Prozator eseist și jurnalist.

S-a născut la 22 mai 1942, în satul Bahrinești, județul Rădăuți, România, și s-a stins din viață la 21 octombrie 2016, București.

Urmează școala elementară în satele Mușenița și Baineț (1949-1956), liceul la Siret (1956-1958) și la Rădăuți (1958-1960) și Facultatea de Filologie, Secția franceză-română a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (1960-1965). În 1989 este beneficiarul unei burse de documentare la Biblioteca Vaticanului. După 1990, întreține, ca bursier, două lungi călătorii în India (1992, 1996), cu bursa Sivananda (1992, 1996). Centrul Sivananda din Trivandrum-India i-a conferit titlul de master în filosofia Vedanta. A participat la simpozioane de istoria religiilor la Paris, Mount

Abu, Kottayam, Loano.

Debutază literar în 1967, cu schița „Colindul dificil”, în Suplimentul literar „Suceava”. Primul său volum, „Iutlanda posibilă” (1970), inaugurează o serie masivă de cărți: proză scurtă, romane, eseuri teoretico-programatice sau sapiențiale, memoriale ale unor voiaaje reale sau spirituale.

Și-a început activitatea în calitate de profesor de limba franceză la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava (1965-1967), apoi asistent universitar la Institutul Pedagogic din Suceava (1967-1974) și ulterior la Universitatea din Craiova (1973-1975). Din 1978 este redactor la revista „Viața românească”. Șef al secției de proză a Asociației Scriitorilor din București (1990). Colaborează la „România literară”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Convorbiri literare”, „Vatra”, „Viața Românească” (unde a fost și redactor principal timp de 27 de ani). A fost profesor la Facultatea de Jurnalistică, dar și coordonator al colecției „Sapientia” a Editurii Paralela 45. Din 1990 structurează și coordonează Centrul de Practică Isihastă din București. Tot în 1990 devine redactor-șef al revistei „Arhetip” (apărută în doar 11 numere) și devine unul din principalii membri ai grupului GYPRU (Grupul Yoga Pentru Restaurare Umană). Tot din acel an ține cursuri de „Tehnici de stimulare mentală” (la Universitatea Cultural-Științifică – sala Dalles) și ședințe ale unui cerc de practică isihastă „Oratio mentis” (la Casa de Cultură a Studenților).

La sfârșitul anului 1991, părăsește revista „Arhetip” și, împreună cu Radu Ștefan și yoghinul Mario Sorin Vasilescu, fondează publicația și editura „Axis Mundi” (revistă al carei redactor-șef devine și care se autodesființează după doar un număr). Între 2001-2011 face parte din Juriul internațional „Balkanika” pentru promovarea culturii est-europene.

A publicat 30 de cărți. Volume literare (selectiv): „Mireasa vine cu seara” (1973); „Mirele” (1975); „Arheologia dorințelor” (1977); „Noaptea împăratului” (1979); „O zi spre sfârșitul secolului” (1983); „Turnul” (1985); „Progresia Diana” (1987); „Muntele Calvarului” (1991); „Memoria textului” (1992); „Proză, eseuri, interviuri” (1995); „Un univers cu o singură ieșire” (1997); „Păsările cerului” (2000); „Cel mai îndepărtat paradis” (2001). Cărți pe tema optimizării umane și „jurnale” sapiențiale: „Viață și semn” (1989); „India văzută și nevăzută” (1993); „Terapia destinului” (1997); „Mistici din Carpați” (1998); „Psihoterapie isihastă” (2001); „Istorie și taină la Sfântul Munte Athos” (2001); „Întâlniri cu maeștri și vizionari. Călătoriile inițiatice” (2001); „Yatra. Jurnal în India” (2002); „Isihasmul sau meșteșugul liniștirii” (2002); „Viață și veac” (2004); „Înțelepciune indiană” (2005). Din scrierile sale s-au făcut traduceri în unsprezece limbi.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Bucovina (1975).

Deține premiul internațional Balkanika (2000).

Bibliografie selectivă:

****Andru, Vasile.** Apusul misticii populare / Vasile Andru. – Pitești : Paralela 45, 2016. – 256 p.

Andru, Vasile. Geografia sacră și profană a vieții / Vasile Andru. – București : Muzeul Literaturii Române, 2015. – 218 p.

****Andru, Vasile.** Grădinile ascunse / Vasile Andru. – Pitești : Paralela 45, 2016. – 240 p.

Andru, Vasile. Legende indiene. Antologie / Vasile Andru. – Chișinău : Prometeu, 1999. – 139 p.

****Andru, Vasile.** Neoisihasmul. Controverse / Vasile Andru. – Pitești : Paralela 45, 2016. – 176 p.

****Andru, Vasile.** Operație pe creier sau Eros și Thanatos / Vasile Andru. – București : Mirabilis, 2003. – 80 p.

****Andru, Vasile.** Peregrin în centrul lumii / Vasile Andru. – București : Herald, 2016. – 208 p.

****Andru, Vasile.** Surâd, deci exist / Vasile Andru. – Pitești : Paralela 45, 2010. – 192 p.

Andru, Vasile. Vasile Andru povestit de 29 de confrăți și de el însuși / Vasile Andru. – Suceava : Accent Print, 2014. – 250 p.

Andru Vasile // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească-de-a lungul timpului. Vol. X : Scriitori și filozofi : A-L. – București : [S. n.], 2003. – P. 24-25.

Sorohan, Elvira. Vasile Andru sub zona singurătății / Elvira Sorohan // Convorbiri Literare. – 2016. – Nr 9. – P. 23-31.

Spiridon, Monica. Andru Vasile / Monica Spiridon // Dicționarul general al literaturii române / coord. gen: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic GOLD, 2012. – P. 170-171.

Ana Ceban

Gabriel LIICEANU 1942

Filozof român, eseist, estetician, editor, doctor în filozofie.

S-a născut la 23 mai 1942, la Râmnicu-Vâlcea.

Și-a făcut studiile la: Liceul „Gheorghe Lazăr”, București (1960); Facultatea de Filozofie (1960-1965); Facultatea de Limbi Clasice (1968-1973); cercetător la Institutul de Filozofie (1965-1975) și la Institutul de Istorie a Artei (1975-1989). A susținut doctoratul în filozofie cu teza: „Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii” (1975), apoi bursier al Fundației „Alexander von Humboldt” (1982-1984). A participat, alături de mulți alți intelectuali romani, la proiectul filozofic al lui Constantin Noica, cunoscut sub numele de Școala de la Păltiniș.

Activează la Institutul de Istorie a Artei, în calitate de cercetător (1975-1989), director al Editurii Humanitas (1990), profesor la Facultatea de Filozofie a Universității din București (1922). În 1990 a ocupat postul de director al Editurii Humanitas, iar doi ani mai târziu cel de profesor la Facultatea de Filozofie a Universității București.

A colaborat la diferite reviste, precum: „Revista de filosofie”, „Secolul 20”, „Viața românească”, „Revue roumaine des sciences sociales”, „Romania literară”, „Cahiers de l’Herne”, „Annalecta Husserliana”, „Le messenger européen” ș.a.

A editat: „Încercare în politropia omului și a culturii” (1981); „Despre limită” (1994), „Despre minciună” (2006), „Despre ură” (2007) și „Despre seducție” (2007), „Întâlnire în jurul unei palme Zen” (2011); „18 cuvinte-cheie ale lui Martin Heidegger” (2012); „Estul naivităților noastre” (2012), „Dragul meu turnător” (2013), „3 eseuri: despre minciună, despre ură, despre seducție” (2013); „Fie-vă milă de noi! și alte texte civile” (2014), „Continentele insomniei” (2017), „Așteptând o altă omenire” (2018), „Caiet de rîcoșat gânduri sau Despre misterioasa circulație a ideilor de-a lungul timpului” (2019), „Ludice. Exerciții de umor criptic” (2019), „Isus al meu” (2020).

Este membru fondator al Grupului pentru Dialog Social, membru în consiliul științific al New Europe College (1997-2005), membru în Consiliul de Administrație al TVR (1998-2002), președinte al Asociației Editorilor din România (1999-2006). De asemenea este recunoscut și pentru emisiunile (talk-show) săptămânale, alături de Andrei Pleșu, de la Realitatea TV (Altfel – 2006) și de la TVR 1 (50 de minute, cu Pleșu și Liiceanu – 2011).

Distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor pentru „Jurnalul de la Păltiniș” (1983);

Marele Premiu al Uniunii Cineaștilor din România (ex-aequo, 1992); Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres (1992); Premiul „Cartea anului”, acordat de revista „România literară” pentru „Ușa interzisă” (2002); Premiul „Cea mai bună traducere a anului 2003”, pentru traducerea lucrării „Ființă și timp” de Martin Heidegger; Commendatore dell'Ordine della Stella della Solidarietà italiana (2005); Crucea de merit Clasa I a Ordinului de Merit al Republicii Federale Germania (2006); Ordinul național Steaua României în grad de Cavaler (2006); Steaua României în grad de Ofițer (2012).

Bibliografie selectivă:

Liiceanu, Gabriel. Apel către lichele / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 1996. – 224 p.

Liiceanu, Gabriel. Declarație de iubire / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 2006. – 207 p.

****Liiceanu, Gabriel.** Despre destin. Un dialog (teoretic și confesiv) despre cea mai dificilă temă a muritorilor / Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu. – București : Humanitas, 2020. – 248 p.

Liiceanu, Gabriel. Itinerariile unei vieți. Apocalipsa după Cioran (ultimul interviu filmat) / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 2021. – 160 p.

Liiceanu, Gabriel. Întâlnire cu un necunoscut / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 2010. – 372 p.

Liiceanu, Gabriel. Întâlnire în jurul unei palme Zen / Gabriel Liiceanu, Gabriel Cercel. – București : Humanitas, 2011. – 287 p.

Liiceanu, Gabriel. Jurnalul de la Păltiniș : Un model paideic în cultura umanistă / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 1991. – 278 p.

Liiceanu, Gabriel. Nebunia de a gândi cu mintea ta / Gabriel Li-

ceanu. – București : Humanitas, 2016. – 237 p.

Liiceanu, Gabriel. Scrisori către fiul meu / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 2008. – 238 p.

Liiceanu, Gabriel. Ușa interzisă / Gabriel Liiceanu. – București : Humanitas, 2010. – 374 p.

Corniciuc, Sabina. „Colaborarea” instanțelor discursive fundamentale în „literatura personală” : [despre opera lui Gabriel Liiceanu] / Sabina Corniciuc // Anatol Ciobanu – omul cetății limba română. In Memoriam : 85 de ani de la naștere. – Chișinău : USM, 2019. – P. 103-107.

Iovănel, Mihai. Liiceanu Gabriel / Mihai Iovănel // Dicționarul literaturii române / coord. gen.: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic GOLD, 2012. – P. 814-815.

Liiceanu Gabriel // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. V : Contemporani : K-Z. – București : [S. n.], 2003. – P. 17-19.

Rău, Alexe. Gabriel Liiceanu în câmpul bibliologiei / Alexe Rău // Gazeta bibliotecarului. – 2003. – Nr 4. – P. 1-2.

Ștefănescu, Alex. Gabriel Liiceanu / Alex Ștefănescu // România Literară. – 2002. – Nr 20. – P. 10-11.

Ana Ceban

Alexandru COSMESCU
1922-1989

Dramaturg, poet, prozator, redactor de carte, traducător și ziarist.

S-a născut la 24 mai 1922 în comuna Vorniceni, județul Lăpușna (azi raionul Strășeni), s-a stins din viață la 29 septembrie 1989, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la școala primară din Chișinău (1928-1932); Liceul „Alec Donici”, Liceul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (1932-1940); Facultatea de Medicină a Universității din Cluj-Sibiu (1940); militar în termen (1942-1944).

În 1951 a debutat editorial cu povestirea „Dealul viei”.

Își începe activitatea în calitate de felcer la Spitalul de Boli Infecțioase din Chișinău (1945), apoi este corespondent netitular la ziarul „Tinerimea Moldovei”, corector, șef de secție și secretar literar (1946-1949). A desfășurat o vastă activitate publicistă, fiind angajat în consiliul editorial al ziarului „Moldova socialistă” (1957-1959); al revistelor „Nistru” și „Moldova” (1960-1961). În perioada 1972-1982 (cu unele întreruperi) consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova.

A publicat: „Povestiri”

(1952); romanul „Spre li-
man” (1954); piesele: „Dru-
mul diamantelor” (1961),
„Vârsta succeselor” (1988);
volumul de eseuri „Crugul
lunilor” (1968) și „Maiștri
și învățăcei” (1979). În 1990
apar post-mortem fragmen-
te din romanul „La hotarul
negurilor”; culegerea „Bas-
me fermecate”, o selecție
din poveștile traduse de Al.
Cosmescu (1991).

A tradus în română ope-
re din: N. Gogol, A. Cehov,
M. Lermontov, L. Tolstoi,
F. Dostoevski, A. Ostrov-
ski, M. Gorki, O’Henry, St.
Zweig, R. Stevenson, J. Coc-
teau, H. C. Andersen, Ch.
Perrault ș. a. A editat cule-
gerile de traduceri din lite-
ratura universală: „Darurile
magilor” (1969) și „Miracu-
loasele tărâmurii” (1982).

Filme traduse în româ-
nă: „Gingașa și tandra mea
fiară”, regia Emil Loteanu
(1979); „Răpirea Savoiei”
(1979); „Bărbații” (1981);
„Speranța și sprijinul” (1983);
„Roua albă” (1984).

Membru al Uniunii Scrii-
torilor din Moldova (1945).

Distincții: Ordinul Insig-
na de Onoare (1960); titlul
onorific „Maestru Emerit
în Arte” (1989).

A se vedea și articolele din:
„Calendar Național 2002”. –
Chișinău, 2002. – P. 156-158;
„Calendar Național 2012”. –
Chișinău, 2011. – P. 149-150.

Bibliografie selectivă:

Alexandru Cosmescu : (Biobi-
bliografie) / alcăt.: Valentina Cos-
mescu, Silvia Celac. – Chișinău :
Museum, 1997. – 136 p.

Alexandru Cosmescu // Mică
enciclopedie ilustrată a scriitorilor

din Republica Moldova / selecția
de texte și fotogr.: Mihai Cimpoi,
Anatol Vidrașcu, Vlad Zbârțog. –
București : Litera Internațional,
2005. – P. 189-196.

Codreanca, Lidia. O medalie
uitată... : [despre Alexandru Cos-
mescu, 95 de ani de la naștere] /
Lidia Codreanca // Literatura și
arta. – 2017. – 1 iun. – P. 6.

David, Eugenia. Magistrul căr-
turar și pioșii săi ucenici : In Me-
moriam Alexandru Cosmescu, 95
de ani de la naștere / Eugenia
David // Săptămîna. – 2017. –
16 iun. – P. 8.

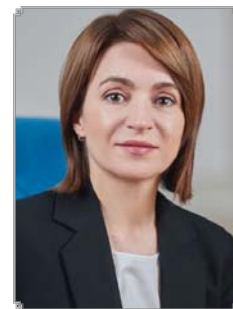
Hadârcă, Ion. Intraductibilul
Cosmescu : [despre scriitorul și
traducătorul Alexandru Cosmescu
(1922-1989)] / Ion Hadârcă // Lite-
ratura și arta. – 1997. – 22 mai. –
P. 5.

Jioară, Mariana. Valențele unui
mare sufletist : [Alexandru Cos-
mescu, 95 de ani de la naștere] /
Mariana Jioară // Literatura și arta. –
2017. – 1 iun. – P. 6.

Ladaniuc, Victor. Alexandru
Cosmescu // Localitățile Republicii
Moldova : Itinerar documentar-
publicistic ilustrat. Vol. 15: Văd-Z. –
Chișinău : Draghiștea, 2017. –
P. 368.

Roșca, Denis. Alexandru Cos-
mescu // Roșca, Denis. Cartea de
aur a Basarabiei și a Republicii
Moldova / Denis Roșca. – Chiși-
nău : Pontos, 2016. – P. 163.

Ana Ceban

Maia SANDU
1972

Președinte al Republicii
Moldova, manager, econo-
mist, politician.

S-a născut la 24 mai 1972,
în satul Risipeni, raionul Fă-
lești.

A absolvit școala din sa-
tul Risipeni, raionul Fălești
(1989). Între anii 1989-
1994, a fost studentă la
Academia de Studii Eco-
nomice din Moldova, Fa-
cultatea de Management.
După absolvire, a studiat
la Academia de Adminis-
trație Publică din Chișinău,
obținând titlul de Master în
relații internaționale (1995-
1998). Continuă studiile la
Harvard Kennedy Scho-
ol, SUA, obținând titlul de
Master în politici publice
(2010).

Și-a început activitatea
profesională în calitate de
consultant, apoi șef-adjunct
de direcție la Ministerul
Economiei (1994-1998). În-
tre 1998-2005, a activat în ca-
litate de economist la Oficiul
Băncii Mondiale din Chiși-
nău, a coordonat proiectele
Băncii pentru susținerea
reformelor în sectoarele
cheie ale economiei Repu-
blicii Moldova. Își continuă
activitatea în calitate de di-
rector al Direcției generale
politici macroeconomice

și programe de dezvoltare la Ministerul Economiei și Comerțului (2005-2006); coordonator de program la Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (2007). Între anii 2006-2009 a fost consultant în diferite proiecte în domeniul buneii guvernări și al reformei administrației publice.

Ulterior, după încheierea studiilor de la Harvard Kennedy School, SUA (2010), în perioada 2010-2012, a fost consilier al unuia dintre directorii executivi ai Băncii Mondiale la Washington. Revine în țară pentru a pune umărul la dezvoltarea Republicii Moldova.

Și-a început activitatea politică în anul 2012. În perioada 2012-2015 a devenit ministru al Educației în Guvernul Republicii Moldova, având ca sarcină reformarea complexă a sectorului de educație. În calitate de ministru, Maia Sandu a reușit adoptarea noului Cod al educației, pentru asigurarea funcționării durabile a sistemului educațional, printre care: reformarea procesului de organizare și desfășurare a examenului de bacalaureat; introducerea unei noi metodologii de finanțare a instituțiilor de învățământ; introducerea concursului pentru ocuparea funcțiilor de conducere în instituțiile de învățământ general în baza criteriilor de competență profesională și managerială; extinderea învățământului obligatoriu până la vârsta de 18 ani etc.

În decembrie 2015 a lansat propria platformă politică,

„În/ pas/ cu Maia Sandu”, care ulterior s-a transformat în Partidul Acțiune și Solidaritate. În mai 2016, a înființat Partidul Acțiune și Solidaritate, al cărui lider a fost până în decembrie 2020. A promovat intens integrarea europeană a Republicii Moldova și a fost în fruntea luptei cu oligarhia. În 2019 (februarie-iunie), a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova. În perioada iunie-noiembrie 2019, a exercitat funcția de prim-ministru al Republicii Moldova. A inițiat procese de luptă cu corupția și acțiuni de schimbare în justiție pentru a aduce dreptate oamenilor.

Începând cu 24 decembrie 2020, Maia Sandu este Președinte al Republicii Moldova, fiind prima femeie aleasă în această funcție în țara noastră. La un an de la investirea în funcție, a redeschis și intensificat cooperarea cu reprezentanți ai organizațiilor internaționale de dezvoltare (UE, USAID, BERD, BEI, FMI, Banca Mondială, OSCE, OMS, ONU, PNUD, Biroul de Cooperare al Elveției în Republica Moldova și altele); a identificat modalități de accesare a sprijinului financiar și umanitar, oportunități de includere a Republicii Moldova în programe de finanțare și investiții; a generat un proces de curățare a instituțiilor statului de corupție; a inițiat procese și acțiuni pentru asigurarea unei justiții independente; a venit cu soluții anticriză și a găsit sprijin în lupta cu

pandemia; a generat schimbarea clasei politice pentru a transforma țara.

În această perioadă a avut întrevederi cu înalți demnitari de stat, care au vizitat Republica Moldova: Klaus Iohannis, Președintele României; Charles Michel, Președintele Consiliului European; Gitanas Nausėda, Președintele Lituaniei; Dmitri Kozak, șeful-adjunct al Administrației Președintelui Federației Ruse; Wendy Morton, ministrul britanic pentru Vecinătatea Europeană; Andrzej Duda, Președintele Republicii Polone; Volodymyr Zelenskyy, Președintele Ucrainei; Borut Pahor, Președintele Republicii Slovenia; Frank-Walter Steinmeier, Președintele Republicii Federale Germania; Marija Pejčinović Burić, Secretarul General al Consiliului Europei; Katarina Mathernová, director general adjunct pentru Politica de vecinătate și negocierile de extindere în cadrul Comisiei Europene; ambasadori, reprezentanți ai corpului diplomatic etc.

Pentru a redeschide și a intensifica cooperarea cu importanți parteneri internaționali, Maia Sandu a întreprins vizite internaționale și a avut întrevederi cu oficiali de rang înalt, președinți de țară, prim-miniștri (Ucraina, Belgia, Franța, România, Germania, Italia, Georgia) etc.

Având ca obiectiv strategic calea integrării europene drept cel mai potrivit model de dezvoltare democratică a Republicii Moldova, Maia

Sandu a avut întrevederi cu înalți oficiali din cadrul instituțiilor Uniunii Europene: Președintele Consiliului European, Președinta Comisiei Europene, Înalțul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, Comisarul European pentru Justiție, Comisarul European pentru Vecinătate și Politica de Extindere, Președintele Parlamentului European, Președintele Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) etc.

În semn de înaltă apreciere pentru contribuția la promovarea reformelor bazate pe valorile și standardele europene, pentru merite deosebite în asigurarea negocierii, semnării și ratificării Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană, aportul la liberalizarea regimului de vize cu statele membre ale UE și ale spațiului Schengen și activitate intensă în vederea sporirii prestigiului țării pe plan internațional, a fost decorată cu distincția „Gloria Muncii” (2014).

În semn de recunoaștere a asumării unei abordări raționale și sistemice în eforturile de a îmbunătăți calitatea educației, a câștigat Premiul pentru Leadership în Responsabilitate Socială pentru regiunea Europa și Asia Centrală, decernat de Parteneriatul Global pentru Responsabilitate Socială (GPSA) (2015).

În anul 2021 a fost decorată de președintele ucrainean Volodymyr Zelenskyy cu Ordinul de gradul I al „Cneazului Iaroslav cel Înțelept”.

Bibliografie selectivă:

Declarația Summitului de la Batumi, adoptată de Trio Asociat al șefilor de stat – Georgia, Republica Moldova și Ucraina = Batumi Summit Declaration Issued by the Heads of State of Association Trio – Georgia, Republic of Moldova and Ukraine, 19 iulie 2021 [Resursă electronică] // <https://presedinte.md/rom/discursuri/declaratia-summitului-de-la-batumi-adoptata-de-trio-asociat-al-sefilor-de-stat-georgia-republica-moldova-si-ucraina> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Calea spre un viitor european al Moldovei, 1 noiembrie 2021 [Resursă electronică] : Discursul doamnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, la deschiderea Forumului de integrare europeană / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/discursul-doamnei-maia-sandu-presedintele-republicii-moldova-la-deschiderea-forumului-de-integrare-europeana-calea-spre-un-viitor-european-al-moldovei> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Discursul doamnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, la deschiderea Forumului pentru reformarea justiției și combaterea corupției, 18 noiembrie 2021 [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/discursul-doamnei-maia-sandu-presedintele-republicii-moldova-la-deschiderea-forumului-pentru-reformarea-justitiei-si-combaterea-coruptiei> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Discursul Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu, în cadrul panelului „Prevenirea și combaterea corupției”, Summitul pentru Democrație 2021, 9 decembrie 2021 [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/discursul-presedintelui-republicii-moldova-maia-sandu-in-cadrul-panelului-prevenirea-si-combaterea-coruptiei-summitul-pentru-democrație-2021> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Maia Sandu: „Semnțele binelui deja au ajuns în mai multe instituții de învățământ și oamenii noștri le vor îngriji cu dragoste” : [interviu cu Maia San-

du, ministru al Educației din Republica Moldova] / consemnare: Gheorghe Budeanu // *Natura*. – 2014. – Nr 9. – P. 8.

Sandu, Maia. Mesajul doamnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, cu ocazia aniversării a 30-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, 27 august 2021 [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-doamnei-maia-sandu-presedintele-republicii-moldova-cu-ocazia-aniversarii-a-30-a-a-proclamariei-independentei-republicii-moldova> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Mesajul doamnei Maia Sandu, Președintele Republicii Moldova, la cea de-a 76-a sesiune a Adunării Generale a Națiunilor Unite, 22 septembrie 2021, New York [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-doamnei-maia-sandu-presedintele-republicii-moldova-la-cea-de-a-76-a-sesiune-a-adunarii-generale-a-natiunilor-unite> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Mesajul Președintelui Republicii Moldova, la șase luni de mandat, 24 iunie 2021 [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-presedintelui-republicii-moldova-maia-sandu-la-sase-luni-de-mandat> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Ministerul Educației pledează pentru reformarea învățământului pedagogic : Interviu acordat în exclusivitate pentru AIS Moldpres de către Maia Sandu, ministru al Educației // *Moldova suverană*. – 2015. – 15 apr. – P. 2.

Sandu, Maia. Moldovenii se unesc, pregătiți să-și reconstruiască țara, 19 aprilie 2021, Strasbourg [Resursă electronică] : Mesajul Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu, în plenara APCE / Maia Sandu // <https://presedinte.md/rom/discursuri/mesajul-presedintelui-republicii-moldova-maia-sandu-in-plenara-apce-moldovenii-se-unesc-pregatiti-sa-si-reconstruiasca-tara> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. „Nu ne așteptăm la rezultate spectaculoase, pentru că atunci când vorbim despre calitatea educației, sunt încă foarte multe lucruri de făcut” : Interviu cu Maia Sandu, ministrul Educației //

Univers pedagogic pro. – 2015. – 25 iun. – P. 3.

Sandu, Maia. O politică externă activă pentru o Moldovă mai puternică și mai bine guvernată [Resursă electronică] : [viziunea Președintelui Republicii Moldova Maia Sandu asupra priorităților politicii externe a Republicii Moldova pentru anul 2021-2022] / Maia Sandu // <https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/PPE%202021-2022.pdf> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Raportul Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu, la 100 de zile de activitate [Resursă electronică] / Maia Sandu // <https://www.presedinte.md/rom/comunicate-de-presa/raportul-presedintelui-republicii-moldova-maia-sandu-la-100-de-zile-de-activitate> (accesat: 14.12.2021).

Sandu, Maia. Un examen corect la BAC va schimba sistemul : Interviu cu Maia Sandu, ministru al Educației din Republica Moldova / pentru conformitate: Alina Radu // Ziarul de gardă. – 2013. – 30 mai. – P. 10-11.

Maia Sandu [Resursă electronică] // http://alegeri.md/w/Maia_Sandu (accesat: 14.12.2021).

Maia Sandu : Biografia Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu [Resursă electronică] // <https://www.presedinte.md/biography> (accesat: 14.12.2021).

Maia Sandu – câștigătoarea premiului pentru responsabilitate socială : [Premiul pentru Leadership în Responsabilitate Socială pentru regiunea Europa și Asia Centrală, decernat de Parteneriatul Global pentru Responsabilitate Socială ministerul Educației Maia Sandu, 12 mai 2015, Washington, SUA] // Univers pedagogic pro. – 2015. – 14 mai. – P. 2.

Roșca, Denis. Sandu Maia // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 497-498.

Veronica Borș

Mircea BERNIC
1962-2021

Inginer tehnic, specialist în utilaj tehnologic industrial, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 25 mai 1962, în satul Petrești, raionul Ungheni, și s-a stins din viață la 9 aprilie 2021, Chișinău.

Și-a făcut studiile la Colegiul Tehnic din Bălți, specialitatea Tehnic-aparataj radio (1977-1981); Institutul Politehnic din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei), specialitatea Inginer-mecanic (1984-1989). În 1996 a obținut doctoratul în științe tehnice la specialitatea: „Procese și aparate în industria alimentară”, cu teza: „Studiul cineticii procesului de uscare a ardeului iute cu curenți de înaltă frecvență și prin alte metode ale aportului de energie”, iar în 2011 teza de doctor habilitat: „Bazele științifice ale procesului de uscare a produselor oleaginoase cu aplicarea impulsivă a câmpurilor electromagnetice”. Un loc predominant în direcțiile sale de cercetare științifică îl ocupă studierea proceselor de transfer de căldură și de masă în operațiile de prelucrare a produselor alimentare cu utilizarea câmpurilor elec-

tromagnetice.

Și-a început activitatea în 1981, la Uzina de mecanică precisă, reglator de aparate radio, Kaspiisk, Daghestan. Din 1991 a început să activeze la Universitatea Tehnică a Moldovei, inițial în calitate de asistent universitar la Catedra mașini și aparate în industria alimentară, apoi la Catedra utilaje tehnologice în industria alimentară. În 1994 devine lector superior, iar în 2000 – conferențiar universitar la Catedra utilaj tehnologic industrial. În 2005 preia conducerea Departamentului procese, mașini și aparate industriale, iar în 2015, în aceeași funcție, obține titlul de profesor universitar. Din 2017 exercită funcția în calitate de prorector pentru cercetare și doctorat.

Autor a peste 165 de publicații, inclusiv 9 brevete de invenții în domeniul proceselor și aparatelor în industria alimentară, preponderent pe tematica uscării.

A participat la diverse forumuri științifice internaționale: „Conferința tehnico-științifică a colaboratorilor și studenților UTM”, Chișinău (1996); „A VII-a conferință națională de termotehnică”, Brașov (1997); „Conferința națională de termotehnică, ed. a XI-a”, Craiova (1999); „Simpozionul internațional „Euro-Aliment 2003”, Galați (2003); „International Science Conference TMCP-2004”, Iași (2004); „Seminaire d’animation regionale (Region Europe Centrale et Occidentale) SAR-2004, Chișinău (2004); „Conferința științifică inter-

națională TMCR”, Chișinău (2005); „VII-я международная научно-техническая конференция „Техника и технология пищевых производств”, Могилев (2009); „Simpozionul internațional „Euro-Aliment”, Galați (2009); „IV International Warsaw Invention Show IWIS” (2010); „Conferința științifică internațională TMCR, Chișinău (2011); „VII International conference „Problems of industrial heat engineering”, Kiev (2011) ș.a.

De asemenea a participat și la cele mai prestigioase expoziții și saloane naționale și internaționale de invenție de la Chișinău, Bruxelles, Geneva, București și Iași, unde a fost menționat cu o medalie de aur, una de argint, una de bronz și cu diverse diplome.

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii” în 2019.

Bibliografie selectivă:

Bernic, Mircea. Uscarea produselor oleaginoase în câmp U.H.F. cu aport de energie prin impuls / Mircea Bernic. – Chișinău : Tehnica-Info, 2011. – 271 p.

Instalații frigorifice : Îndrumar de laborator / elab.: Valentin Pisarenco, Vasile Cartofeanu ; resp. de ed.: Mircea Bernic ; Universitatea Tehnică a Moldovei. – Chișinău : Tehnica-Info, 2017. – 100 p.

Ganea, Grigore. Linii tehnologice în industria alimentară / Grigore Ganea, Mircea Bernic, Dorel Cojoc. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 226 p.

Bernic, Mircea. Cinetica procesului de uscare a cătinii albe cu aport de energie UHF în impulsuri / Mircea Bernic // Fizica și tehnologiile moderne. – 2011. – Nr 1/2. – P. 20-25.

Bernic, Mircea. Drying – efficient method of peaches storage / Mircea Bernic, Natalia Țislinscaia,

Volodymyr Zavialov // Modern Technologies in the Food Industry, 20-22 octombrie 2016, Chisinau. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – P. 19-24.

Bernic, Mircea. Drying installation for granular products in the suspension layer / Mircea Bernic, Mihail Balan, Natalia Țislinscaia // Journal of Engineering Sciences. – 2020. – Nr 1. – P. 64-68.

Bernic, Mircea. Mathematical model of drying process velocity factor / Mircea Bernic, Natalia Țislinscaia, Ivan Malejic // Modern Technologies in the Food Industry, 20-22 octombrie 2016, Chișinău. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – P. 99-104.

Bernic, Mircea. Modelul matematic al procesului de uscare a produselor umede cu aplicarea electroplasmolizei / Mircea Bernic, Natalia Țislinscaia, Marcel Răducanu // Meridian Ingineresc. – 2018. – Nr 1. – P. 20-22.

Bernic, Mircea. Plums drying process auxiliary operations mechanisation / Mircea Bernic, Natalia Țislinscaia, Mihail Balan // Modern Technologies in the Food Industry, 20-22 octombrie 2016, Chișinău. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – P. 95-98.

Bernic, Mircea. The impact of different drying methods on pears quality / Mircea Bernic, Alexandru Guțu, Mihail Melenciuc // Modern Technologies in the Food Industry, 20-22 octombrie 2016, Chisinau. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – P. 54-59.

Bernic, Mircea. Winemaking domain wasteless technologies application / Mircea Bernic, V. Uzun, Sergiu Coșman // Modern Technologies in the Food Industry, 20-22 octombrie 2016, Chisinau. – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – P. 25-26.

Bernic Mircea // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (Prezentare succintă). Vol. 3 / alcăt.: A. Zavalistâi, A. Mihai. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 14.

Mircea Bernic : In Memoriam [Resursă electronică] // <https://utm.md/blog/2021/04/09/mircea-bernic-in-memoriam/> (accesat: 13.09.2021).

Ana Ceban

Svetlana BADRAJAN
1962

Etnomuzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, compozitor, Maestru în Artă.

S-a născut la 27 mai 1962 în satul Pârjota, raionul Râșcani. Școala medie generală de zece clase a făcut-o în sat, concomitent studiind pianul la Școala de Muzică de șapte ani din centrul raional. În anul 1978 este admisă la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău (actualmente Centrul de Excelență în Educație artistică „Ștefan Neaga”), Secția teoria muzicii. Își continuă studiile la Conservatorul Moldovenesc de Stat „Gavriil Musicescu” (1982-1987), Catedra teoria muzicii și compoziție, specialitatea Muzicologie (astăzi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP)).

A făcut o stagiere în Secția Științifică a Institutului de Muzică, Teatru și Cinematografie „N. K. Cerkasov”, Leningrad (Sankt-Petersburg), Rusia, în prezent Institutul Rus de Istorie a Artelor (Российский Институт Истории Искусств), specialitatea Etnomuzicologie (1989-1990). În 1994 devine doctorandă la Academia de Muzică din București, redenumită în perioada dată în Universita-

tea de Muzica (actualmente Universitatea Națională de Muzică din București), specialitatea Muzicologie. În 1999 susține teza de doctor în muzicologie la aceeași instituție cu titlul „Cântecul miresei din zona Basarabiei”. A obținut certificatul de nostrificare și echivalare a titlului de doctor în studiul artelor audiovizuale eliberat de Comisia Superioară de Atestare a Republicii Moldova prin care i se recunoaște titlul de doctor în muzicologie conferit de Universitatea de Muzică din București în anul 2000.

În 2004 i se conferă titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar în 2020 – profesor universitar.

Și-a început activitatea profesională în calitate de lector la Catedra folclor a Conservatorului Moldovenesc de Stat din Chișinău „Gavriil Musicescu”, în 1986, în ultimul an de studii și a rămas să profeseze la AMTAP până în prezent. A fost lector superior la Catedra istoria muzicii și folclor; conferențiar universitar interimar în cadrul Catedrei istoria muzicii și etnologie; conferențiar universitar la Catedra istoria muzicii și folclor (2004); profesor universitar interimar (2018), din 2020 până în prezent este profesor universitar la Departamentul muzicologie, compoziție și jazz. Din 2015 exercită funcția de director al Școlii Doctorale Studiul Artelor și Culturologie a AMTAP.

Predă cursurile: „Istoria muzicii universale”, „Folclor muzical”, „Istoria artei interpretative la instrumente populare”, „Istoria artei interpretative vocale populare”, „Ritualuri populare”,

„Transcrieri folclorice”.

Concomitent, în perioada 2001-2019, este conducător al ansamblului folcloric „Urmașii lui Orfeu” de la Liceul Prometeu-Prim (astăzi Liceul Prometeu Pro Talent) din Chișinău, promovând folclorul printr-un curs integrat de exerciții vocale și de teatru bazate pe ritualuri și tradiții populare. Participă cu acest ansamblu la diferite concursuri de folclor, obținând premii, spre exemplu concursul tradițiilor și obiceiurilor de iarnă „Să trăiți, să-nfloriți”.

Este referent oficial și conducător al tezelor de doctor la specialitatea Muzicologie. Sub îndrumarea sa au fost susținute două teze de doctor în studiul artelor, iar altele șapte sunt în curs de susținere. A coordonat numeroase teze de licență și master la specialitatea muzicologie. A organizat spectacolele de licență la disciplina „Ritualuri populare”, specialitatea Canto popular. Printre discipolii ei se numără Nătălița Munteanu, Ana Dabija, Igor Cucuc, Doina Sulac, Dumitru Hanganu, Maria Tișcenco, Mihai Grosu, Natalia Midoni Rodideal, Veronica Ghimp Deinenco, Tatiana Jacot ș.a.

A elaborat programe analitice și lucrări metodice pentru cursurile: „Folclor muzical” (2009, 2014, 2019), „Istoria artei interpretative la instrumente populare” (2014, 2019), „Istoria artei interpretative vocale populare” (2014, 2019), „Probleme actuale ale etnomuzicologie naționale” (2015, 2020).

A participat la elaborarea Legii Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului cultural imaterial

(2012).

Domeniile de interes științific: istoria și teoria muzicii, folclorul muzical, antropologia culturală.

Între anii 1982-2000 efectuează cercetări folclorice de teren, colecții de materiale muzicale, etnografice în zonele Republicii Moldova și nordului Bucovinei (regiunea Cernăuți).

Rezultatele activității sale de cercetare s-au materializat în peste 80 de lucrări științifice, dintre care studiul monografic „Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei” (Epigraf, 2002), manuale „Literatura muzicală pentru școlile de muzică: Anii I-II de studii, clasele IV-V (II-III); Anii III-IV de studii, clasele VI-VII (IV-V) (Grafema Libris, 2008, 2015) ș.a.

Svetlana Badrajan este autoarea unor musicaluri pentru copii, cântece pop-rock, romane, a colecției „Nu poți da timpul înapoi” pe versurile lui Ianoș Țurcanu (2011) și a CD-ului „Destin” cu opt romane (2014), interpretate de Cristina Pintilie.

Colaborează cu instituțiile de profil muzical Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM; Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română; Centrul Național de Salvagardare și Protejare a Patrimoniului Cultural Imaterial; Compania „Teledradio-Moldova”; Jurnal TV; Noroc TV; Publica TV etc.

A prezentat comunicări la simpozioane, conferințe și sesiuni științifice naționale și internaționale, cum ar fi: „Folclor și postfolclor în contemporaneitate”, conferință internațională, AMTAP, Chișinău (2014);

„Educație artistică: realizările trecutului și provocările prezentului”, conferință științifică internațională dedicată aniversării a 75 de ani de învățământ superior din Republica Moldova 25-26 noiembrie 2015, AMTAP, Chișinău; „Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor muzical și creație componistică) în contemporaneitate”, conferință științifică internațională, AMTAP (2015); „Canto popular în păstrarea și promovarea folclorului muzical”, simpozionul științific cu participare internațională „Patrimoniul muzical în contemporaneitate (folclor și creația componistică)”, AMTAP (2019); „Simpozionul Internațional de Muzicologie G. Enescu”, București. Festivalul Internațional „George Enescu” 2021 ș.a.

A participat în diferite proiecte în calitate de membru al echipei de cercetare: „Salvgardarea patrimoniului cultural imaterial din Republica Moldova” (2009-2021), desfășurat cu susținerea financiară a Guvernului SUA); „Elaborarea registrului național al patrimoniului cultural imaterial al Republicii Moldova în conformitate cu recomandările UNESCO” (2011-2013); Proiectul științific instituțional al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice „Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creația componistică): actualizare, sistematizare, digitalizare” (2015) ș.a.

Este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (din 1999); membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (din 2017).

A fost membru al comisiei de jurizare la concursurile și festivalurile naționale de folclor: Festivalul concurs al formațiilor folclorice „La poale de codru”, satul Căpriana, ediția a III-a, 2008; Festivalul-concurs regional de muzică populară „Vasile Moga”, ediția a II-a, satul Feștelița, raionul Ștefan-Vodă, 2010; Festivalul-concurs național al interpreților cântecului folcloric „Maria Drăgan”, ediția a VI-a, satul Bălăurești, 2012; Festivalul Doinei, ediția I, Chișinău, 2012, ediția a II-a, 2013; Festivalul de folclor păstoresc „Pe-un picior de plai”, ediția a IX-a, Căinari Vechi, 2017; Festivalul concurs de creație și interpretare a romanței „Crizantema de argint”, ediția a XXII-a, Chișinău, 2018.

Este membru al Comisiei Naționale de Salvagardare a Patrimoniului Cultural Imaterial (2009–2020), de asemenea a diferitor comisii de experți în domeniul artei muzicale din cadrul MEC și ANACEC.

Deține mai multe premii ale Festivalului-concurs de interpretare și creație „Crizantema de argint”, Chișinău (premiul III – 2004, premiul II – 2006, premiul II – 2010, premiul I – 2011, premiul II – 2012, premiul I – 2017) și Premiul I la Festivalul-concurs de interpretare și creație „Crizantema de aur” (Târgoviște, România, 2011).

Este laureată a Premiului Național în domeniul Culturii „Isidor Burdin” în domeniul patrimoniului imaterial pentru anul 2021. Din 2020 deține titlul onorific „Maestru în artă”.

Bibliografie selectivă:

Badrajan, Svetlana. Literatura muzicală pentru școlile de artă și de muzică : anii I-II de studii : clasele 4-5 (II-III) / Svetlana Badrajan, Angela Rojnovceanu, Stela Rotaru ; editor: Ion Șarban. – Chișinău : Grafema Libris, 2008. – 292 p.

Badrajan, Svetlana. Literatura muzicală pentru școlile de muzică și de artă : Anii I-II de studii : clasele 4-5 (II-III). – ed. a 2-a / Svetlana Badrajan, Angela Rojnovceanu, Stela Rotaru ; notogr.: Cristian Șarban. – Chișinău : Grafema Libris, 2015. – 236 p.

Badrajan, Svetlana. Literatura muzicală pentru școlile de muzică și de artă : Anii III-IV de studii : Clasele 6-7 (IV-V) / Svetlana Badrajan, Angela Rojnovceanu, Stela Rotaru. – Chișinău : Grafema Libris, 2015. – 278 p.

Badrajan, Svetlana. Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei = Music in the nuptial ceremonial from Basarabia. The bride's song : [studiu monografic] / Svetlana Badrajan. – Chișinău : Epigraf, 2002. – 236 p.

Ciaicovschi Mereșanu Gleb. Învățământul muzical din Moldova / Gleb Ciaicovschi Mereșanu ; ediție îngrijită de Svetlana Badrajan. – Chișinău : Grafema Libris. – 2005. – 275 p.

Ciaicovschi Mereșanu, Gleb. Memorii / Gleb Ciaicovschi Mereșanu ; ed. îngr. de Svetlana Badrajan. – Chișinău : Epigraf, 2019. – 96 p.

Țurcanu, Ianoș. Nu poți da timpul înapoi... : Romanțe : [pentru voce cu acomp. la chitară] / muz.: Svetlana Badrajan ; vers.: Ianoș Țurcanu. – Chișinău : Grafema Libris, 2011. – 60 p.

Badrajan, Svetlana. Arhiva de folclor de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău / Svetlana Badrajan // Ghidul iubitorilor de folclor. – Suceava, 2015. – Nr 5. – P. 140–144.

Badrajan, Svetlana. Aspecte ale valorificării sursei folclorice în lucrarea Concerto brevis the clock de Valentin Doni // Artes : Revistă de muzicologie. Vol. 16. – Iași : Aartes, 2016. – P. 96-111.

Badrajan, Svetlana. Elementul muzical al colindatului în ceată bărbătească în preocupările etnomuzicologice contemporane

din Republica Moldova / Svetlana Badrajan // Colindatul de ceată bărbătească. – Chișinău, 2011. – P. 44-51.

Badrajan, Svetlana. Jalea mi-resei pentru cor mixt de Ghenadie Ciobanu – o tratare arhetipală a sursei folclorice / Svetlana Badrajan // Componistica românească de valorificare a folclorului de la Ciprian Porumbescu până în zilele noastre. – Suceava : Lidana, 2015. – P. 131-137.

Badrajan, Svetlana. Muzicanții și muzica stradală de conotație folclorică – repere sociale și funcționale (preliminarii la un studiu de caz) / Svetlana Badrajan // Folclor și postfolclor în contemporaneitate : Materialele Conferinței Internaționale, 11-12 decembrie 2015, Chișinău. – Chișinău : Grafema libris, 2015. – P. 46-51.

Badrajan, Svetlana. Procesul de creare a cântecului „ca la leagan” în spațiul folcloric al Republicii Moldova / Svetlana Badrajan, Elena Sîrghi // Ghidul iubitorilor de folclor. – Suceava, 2019. – Nr 9. – P. 62-84.

Badrajan, Svetlana. Spațiul și timpul sonor prin prisma gândirii muzicale tradiționale – valoare și conținuturi / Svetlana Badrajan // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2017. – Nr 1 (30). – P. 140–144.

Chiseliță, Vasile. Figura lui Ștefan cel Mare și Sfânt în creația muzicală / Vasile Chiseliță, Svetlana Badrajan // Pergament : Anuarul arhivelor Republicii Moldova. – Chișinău, 2005. – Vol. 7/8 : 2004–2005. – P. 176–188.

Badrajan Svetlana [Resursă electronică] // <https://amtap.md/assets/pdf/CV%20Svetlana%20Badrajan.pdf> (accesat: 05.11.2021).

Colac, Tudor. Svetlana Badrajan: „Nu poți da timpul înapoi...” / Tudor Colac // Aureola României. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – P. 230-231.

****Datcu, Iordan.** Badrajan Svetlana / Iordan Datcu // Dicționarul etnologilor români. Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografii. Cronologie. – București, 2006. – P. 75-76.

Ghilaș, Victor. Antologie de romane : [despre colecția „Nu poți da timpul înapoi...”, semnată de Ianoș Țurcanu și Svetlana Bardajan] / Victor Ghilaș // Colac, Tudor. Aureola României. – Chișinău : Notograf Prim, 2012. – P. 231-232.

Elena Barbos-Balinschi

Iurie BODRUG
1962

Prozator și eseist.

S-a născut la 27 mai 1962, în satul Dereneu, Călărași.

După absolvirea școlii medii din satul de baștină, și-a făcut studiile la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova (1979-1983).

A activat în calitate de șef al Secției Muzeografie al Centrului Național de Studii Literare și Muzeografie „M. Kogălniceanu” (actualmente Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”) (1991-1996), redactor-secretar de redacție la revista „Contrafort” (1997), director al Editurii „Ulysse” (2002). Din 2019 activează în calitate de consultant Serviciul comunicare al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică.

Debutează literar în 1988 cu nuvela „Fiicele tinere” în revista „Orizontul”

În 2008, prima sa carte, „Flori pentru urșii albi” (Editura ARC, Chișinău, 1997) a fost apreciată cu trei premii importante: Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (secțiunea debut), Premiul Fondului Literar din Moldova și Premiul Salonului Național de carte, ediția a șaptea.

A mai editat volumele de

proză: „Temă cu ficțiuni” (Editura Cartier, Chișinău, 2004), pentru care i s-a acordat Premiul Fundației Soros-Moldova; „Adio pentru altă dată” (Editura Tipo Moldova, Iași, 2014); „O pată de culoare” (Editura Tipo Moldova, Iași, 2014); „Ora zburătorului” (Editura Pontos, Chișinău, 2020); „Ultima bătălie pierdută” (roman, Editura ARC, Chișinău, 2020).

Colaborează de-a lungul anilor la revistele: „Basarabia”, „Literatura și arta”, „Columna”, „Contrafort”, „Tineretul Moldovei”, „Femeia Moldovei” ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1994) și al Uniunii Scriitorilor din România (1998).

Bibliografie selectivă:

Bodrug, Iurie. Adio pentru altă dată / Iurie Bodrug. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 283 p.

Bodrug, Iurie. Flori pentru urșii albi / Iurie Bodrug. – Chișinău : Arc, 1997. – 171 p.

Bodrug, Iurie. O pată de culoare / Iurie Bodrug. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 166 p.

Bodrug, Iurie. Ora zburătorului / Iurie Bodrug. – Chișinău : Pontos, 2020. – 312 p.

Bodrug, Iurie. Temă cu ficțiuni / Iurie Bodrug. – Chișinău : Cartier, 2004. – 160 p.

Bodrug, Iurie. Ultima bătălie pierdută / Iurie Bodrug. – Chișinău : Arc, 2020. – 332 p.

Ciocan, Iulian. De la semănătorism la postmodernism : [despre proza scriitorului Iurie Bodrug] // Ciocan, Iulian. Incursiuni în proza basarabească / Iulian Ciocan. – Chișinău : Arc, 2004. – P. 18-20.

Trifan, Călina. Bodrug Iurie / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 58.

Trifan, Călina. Repere sigure ale maturității / Călina Trifan // Țara. – 1998. – 7 apr. – P. 4.

Ana Ceban

Junie

2022

Junie este a șasea lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele patru luni gregoriene. Luna durează 30 de zile, iar în jurul datei de 21 iunie este solstițiu de vară, marcând ziua cea mai lungă a anului.

Junie începe (astrologic) cu soarele în semnul Gemenilor și sfârșește în semnul Racului. Din punct de vedere astronomic, luna iunie începe cu soarele în constelația Taurului și se sfârșește cu soarele în constelația Gemenilor.

Numele lunii iunie (latină: **Iunius**) vine de la zeița romană Iuno, soția lui Jupiter și protectoarea femeilor măritate.

Grecii numeau luna iunie **Skirophorion**. În tradiția poporului român luna iunie se numește **Cireșar**.

Luni		6	13	20	27
Martți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	
Sâmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Ioan Bâtcă**, pictor, iconograf, unul dintre discipolii lui Alexandru Plămădeală (1898 – 1 iun. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 158.*

70 de ani de la stingerea din viață a lui **Gavriil Rotică**, poet român, pedagog, a votat Unirea Bucovinei cu România (1 mai 1881 – 1 iun. 1952).

140 de ani de la nașterea lui **Ion Antonescu**, militar și om de stat român, mareșal, șef al Marelui Stat Major, pînă ministru al României, atașat militar la Londra și Paris, comandant al Școlii Superioare de Război, ministru de război (2/14 iun. 1882 – 1 iun. 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 172-174.*

125 de ani de la nașterea lui **Boris Șarapov**, medic neurochirurg, neurolog cu renume mondial, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, fondator al școlii naționale de neurochirurgie, ilustru savant (3 iun. 1897 – 22 noiem. 1969).

100 de ani de la apariția la București a revistei **avangardiste** „Contemporanul” (3 iun. 1922 – ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 166-167.*

100 de ani de la stingerea din viață a lui **Duiliu Zamfirescu**, poet, prozator și dramaturg român, creator al romanului ciclic, diplomat, membru titular și vice președinte al Academiei Române (30 oct. 1858 – 3 iun. 1922). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 353-354.*

135 de ani de la nașterea lui **Leon Donici-Dobronravov**, romancier, publicist, dramaturg, interpret, actor, regizor și pianist (5 iun. 1887 – 26 mai 1926). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 165-166; CN 2017, p. 233-234.*

110 ani de la nașterea lui **Alexandru Todea**, episcop român unit și deținut politic,

cardinal al Bisericii Greco-Catolice din România, numit de către Papa Ioan Paul al II-lea Mitropolit al Bisericii Române Unite, membru de onoare al Academiei Române (5 iun. 1912 – 22 mai 2002). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 158.*

160 de ani de la nașterea lui **Allvar Gulstrand**, medic oftalmolog, doctor în oftalmologie, profesor universitar, cercetător științific și inventator suedez, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie și medicină (5 iun. 1862 – 28 iul. 1930).

160 de ani de la nașterea lui **Philipp Lenard**, fizician, doctor în fizică și profesor universitar german, membru al Academiei Regale Suedeze de Științe și al Academiei Maghiare de Științe, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (7 iun. 1862 – 20 mai 1947).

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Botezatu**, matematician, inginer, profesor, om de afaceri american, de origine nobilă basarabeană, unul dintre întemeietorii științei despre dinamica zborului, inventator al unui model de elicopter (7 iun. 1882 – 1 febr. 1940). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 158-159.*

160 de la stingerea din viață a lui **Barbu Catargiu**, publicist, orator și politician român, unul dintre cei mai reprezentativi oameni politici ai sec. XIX (26 oct. 1807 – 8 iun. 1862). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 306.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Bănică**, dirjor de cor și pedagog român (8 iun. 1932).

80 de ani de la nașterea lui **Ioan Opriș**, istoric român, muzeolog, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific, fondator al Muzeului Național Cotroceni (9 iun. 1942).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **Grigore Alexan-**

dru Benetato, fiziolog, patofiziolog, profesor universitar român și medic de renume mondial, membru al Academiei Române, originar din Basarabia (18 noiem. 1905 – 9 iun. 1972).

210 ani de la nașterea lui **Johann Gottfried Galle**, astronom german, cunoscut pentru descoperirea planetei Neptun (9 iun. 1812 – 10 iul. 1910). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 159-160.*

100 de ani de la nașterea lui **Aleksandr Maiko**, sculptor (11 iun. 1922 – 1980). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 160.*

90 de ani de la nașterea lui **Spiridon Vangheli**, poet, prozator, traducător, editor de cărți pentru copii, cunoscut ca fiind „tatăl lui Guguță” (14 iun. 1932). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 169-170; CN 2007, p. 185-187; CN 2012, p. 160-161.*

140 de ani de la nașterea lui **Ion Petrovici**, filozof, eseist, memorialist, scriitor, orator, profesor și om politic român, membru al Academiei Române (14 iun. 1882 – 17 febr. 1972). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 161-162.*

85 de ani de la nașterea lui **Petru Pavaliuc**, biolog, doctor în biologie, conferențiar universitar, originar din Bucovina (14 iun. 1937 – 2015).

190 de ani de la nașterea lui **Nicolaus August Otto**, inventator german, unul dintre artizanii lumii moderne, a fost inventatorul primului motor cu combustie internă care ardea în mod eficient combustibilul direct într-o cameră cilindrică cu piston mobil (14 iun. 1832 – 26 ian. 1891). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 185.*

65 de ani de la nașterea **Ecaterinei Stasii**, medic alergolog-pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific (15 iun. 1957).

85 de ani de la nașterea **Zamfirei Mihail**, lingvist, etnolog, paleolog bibliograf, doctor în filologie, și profesor universitar român, cercetător științific principal și onorific la Institutul de studii sud-est europene al Academiei Române, originară din Basarabia. Este fiica preotului savant Paul Mihail (15 iun. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 187-189; CN 2012, p. 163-164; CN 2017, p. 244-245.*

100 ani de la nașterea lui **Eugen Semeniuc**, medic gastrochirurg, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, a realizat traducerea primului manual de Chirurgie în limba română (16 iun. 1922 – 2014).

75 de ani de la nașterea lui **Ștefan Agopian**, prozator și publicist român de origine armeană (16 iun. 1947).

75 ani de la nașterea **Ninelei Caranfil**, actriță de teatru și film, Artistă a Poporului din Republica Moldova (17 iun. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 189-191; CN 2012, p. 164-166; CN 2017, p. 245-247.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Mocanu**, pictor (17 iun. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 166.*

90 de ani de la nașterea lui **Sabin Bălașa**, pictor, ilustrator cineast și scriitor român (17 iun. 1932 – 1 apr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 171; CN 2017, p. 247-248.*

140 de ani de la nașterea **Ștefaniei Mărăcineanu**, chimist, fizician, profesor universitar român, cercetător științific de talie internațională, care a formulat teorii despre radioactivitate, radioactivitatea artificială și procedeul de declanșare artificială a ploii (18 iun. 1882 – 15 aug. 1944).

85 de ani de la nașterea lui **Alexandru Racu**, compozitor, pianist, organist, violonist, dirijor, pedagog și arhidiacon

(19 iun. 1937 – 27 apr. 2017). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 33.*

60 de ani de la nașterea **Ludmilei Furdui**, pictor, scenograf, autor de costume teatrale, meșter popular (19 iun. 1962).

140 de ani de la nașterea lui **Ștefan Zeletin**, filozof, scriitor, publicist, sociolog, economist, profesor universitar român (19 iun. 1882 – 20 iul. 1934). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 166-167.*

100 ani de la nașterea lui **Aage Niels Bohr**, fizician, specialist în fizica nucleară, profesor universitar, cercetător științific danez, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (19 iun. 1922 – 8 sept. 2009).

90 de ani de la nașterea lui **Robert Rojdestvenski**, poet, textier și traducător rus (20 iun. 1932 – 29 aug. 1994). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 171-172.*

75 de ani de la nașterea lui **Tudor Gheorghiuță**, microbiolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator (21 iun. 1947 – 25 iun. 2004). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 251-252.*

370 de ani de la stingerea din viață a lui **Inigo Jones**, pictor, arhitect englez, primul arhitect care a introdus arhitectura clasică a Romei și Renașterea italiană în Marea Britanie din Anglia, de la începutul perioadei moderne (15 iul. 1573 – 21 iun. 1652).

140 de ani de la nașterea lui **Rockwell Kent**, pictor, grafician scriitor și tipograf american (21 iun. 1882 – 13 mar. 1971). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 173-174.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Manoli**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific (22 iun. 1942).

120 de ani de la nașterea lui

Alexandru Ghika, matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, fondatorul școlii românești de analiză funcțională (22 iun. 1902 – 11 apr. 1964). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 148-149.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Pavalache**, dirijor și maestru român de cor, originar din Basarabia (24 iun. 1927 – 5 noiem. 2007).

170 de ani de la nașterea lui **Friedrich Loeffler**, medic bacteriolog german, igienist, profesor universitar, cercetător științific, unul dintre fondatorii microbiologiei medicale (24 iun. 1852 – 9 apr. 1915).

200 de ani de la stingerea din viață a lui **Ernst Theodor Amadeus Hoffman**, scriitor, compozitor și pictor german (24 ian. 1776 – 25 iun. 1822). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 38-39; CN 2016, p. 40.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Băcioi**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, cercetător științific (25 iun. 1942).

70 de ani de la stingerea din viață a lui **Nicolae Străjescu**, medic, doctor în medicină, profesor universitar, savant de talie mondială (17 dec. 1876 – 27 iun. 1952).

60 de ani de la nașterea lui **Iurie Bulat**, medic oncolog-chimio-terapeut, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator (27 iun. 1962).

135 de ani de la nașterea lui **Emanoil Bucuță (Popescu)**, prozator, poet, eseist și bibliograf român, membru corespondent al Academiei Române (27 iun. 1887 – 7 oct. 1946). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 168-169.*

120 de ani de la nașterea lui **Petre Vancea**, medic oftalmolog român, profesor universitar, preparatorul medicamentului ETO (tratarea

miopiei), membru al Academiei Române (27 iun. 1902 – 19 dec. 1986).

150 de ani de la nașterea lui **Vasile Gheorghiu**, profesor teolog român, doctor în teologie, membru de onoare al Academiei Române (28 iun. 1872 – 29 noiem. 1959).

110 ani de la nașterea lui **Sergiu Celibidache**, compo-

zitor, dirijor, pianist, profesor român, membru de onoare al Academiei Române (28 iun. 1912 – 14 aug. 1996). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 176-177; CN 2012, p. 169-170.*

310 ani de la nașterea lui **Jean-Jacques Rousseau**, scriitor, filozof, compozitor francez, unul dintre cei mai iluștri gânditori ai iluminismului

(28 iun. 1712 – 2 iul. 1778). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 177-179; CN 2012, p. 170-171.*

75 de ani de la nașterea lui **Lică Sainciuc**, artist plastic, arhitect, grafician, istoric de artă, cineast și cercetător (29 iun. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 196 -197; CN 2017, p. 257-258.*

Ion ANTONESCU
1882-1946

Militar și om de stat român, mareșal, șef al Marelui Stat-Major, prim-ministru al României și conducător al statului român. Una dintre cele mai controversate personalități ale istoriei României.

S-a născut la 2 iunie 1882, la Pitești. A decedat la 1 iunie 1946, la Jilava, Ilfov.

A urmat Școala fiilor de militari Craiova (1898-1902); Școala Militară de Infanterie și Cavalerie (1902-1904); Școala Specială de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște (1905-1906); Școala Superioară de Război din București (1909-1911). A făcut stagiu la Marele Stat Major (1911-1912) și la Școala de Observatori Aerieni (1912-1913), fiind între timp promovată căpitan. După Primul Război Mondial a urmat un stagiu de pregătire la Academia Militară de la Saint-Cyr din Franța.

A fost repartizat la Regimentul 1 Roșiori. În 1908, a fost avansat locotenent. A îndeplinit de tânăr diverse funcții de comandă militară. În timpul celui de-al Doilea Război Balcanic a fost șef al Biroului Operații al Diviziei 1 Cavalerie. A fost avansat la gradul de maior (1916), iar în 1920 la

gradul de colonel.

În Primul Război Mondial, în calitate de șef al Statului Major al Armatei I, participă la elaborarea planurilor de apărare a Moldovei și la luptele de la Mărășești și Oituz din vara anului 1917.

În perioada interbelică a fost comandant al Școlii Speciale de Cavalerie de la Târgoviște (1920-1922), al Centrului de Instrucție a Cavaleriei din Sibiu (1920-1926), atașat militar al României la Paris (1923) și Londra (1926), comandant al Școlii Superioare de Război din București (1927-1929, 1931-1933), șef al Marelui Stat-Major al Armatei Române (1933-1934), post din care pleacă în urma neînțelegerilor cu Carol II și camarila sa. În 1937-1938, a deținut funcția de ministru al apărării. A fost avansat general de armată (1937).

În iulie 1940 i se fixează domiciliu forțat la mănăstirea Bistrița (jud. Vâlcea), din cauza legăturilor cu legionarii și a demisiei sale din armată, în semn de protest pentru cedarea Basarabiei.

Se impune opiniei publice ca personalitate puternică, austeră și autoritară, iar ca ministru al Apărării critică politica regelui. În urma cedărilor teritoriale din vara anului 1940, Carol al II-lea se găsea într-o situație dificilă. Pe 5 septembrie 1940, regele l-a numit pe generalul Ion Antonescu președinte al Consiliului de Miniștri și i-a conferit puteri depline pentru conducerea statului român (1940-1944). În ziua următoare, Carol al II-lea a abdicat în favoarea

fiului său Mihai I și a părăsit țara. Ion Antonescu a concentrat în mâinile sale atributele esențiale ale puterii legislative și executive, constituind o guvernare de coaliție cu legionarii. Guvernarea alături de legionari s-a dovedit a fi de scurtă durată. La încercarea lui Antonescu de a stopa influența și abuzurile legionarilor, a izbucnit o rebeliune legionară (21-23 ianuarie 1941), înăbușită de Antonescu cu sprijinul armatei, înlăturându-i de la putere, lichidând mișcarea. A fost avansat la gradul de mareșal (1941).

S-a angajat în războiul împotriva URSS alături de Germania pentru recuperarea Basarabiei, a Nordului Bucovinei și anularea Dictatului de la Viena, în urma căruia nord-vestul Transilvaniei fusese atribuit Ungariei. La 23 august 1944, Regele Mihai, sprijinit de principalele partide politice, l-a destituit pe Ion Antonescu și l-a arestat. În septembrie 1944 a fost predat sovieticilor și dus la Moscova. În aprilie 1946 va fi predat noilor autorități de la București, judecat în așa-numitul „proces al marii trădări naționale”, condamnat la moarte și executat lângă închisoarea Jilava (1 iunie 1946).

A fost decorat de Regele Ferdinand I cu cea mai înaltă decorație de război românească: Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a (1919); clasele II și I (1941), pentru eliberarea teritoriilor românești. După 1990, regizorul Sergiu Nicolaescu a turnat filmul „Oglinda”, în care Mareșalul apare în

rolul central, bine flancat de anturajul său de epocă. În ultimii 30 de ani au apărut sute de monografii consacrate lui Ion Antonescu, iar un top recent îl menține în lista celor 100 de români de seamă ai sec. XIX-XX.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2016”. – Chișinău, 2015. – P. 172-174.

Bibliografie selectivă:

Botez, Dan. Ion Antonescu : Destinul unui Mareșal al României / Dan Botez. – Craiova : Scrisul românesc, 2012. – 312 p.

Lupan, Nicolae. Mareșalul Ion Antonescu victimă a trădării de la Palat din august 1944 / Nicolae Lupan. – București : Pro Basarabia și Bucovina, 2014. – 72 p.

Materialele conferinței științifice „Mareșalul Antonescu în istorie și istoriografie”, 31 mai 2016, Chișinău / resp. de ed.: Alexandru Moraru. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 130 p.

Moraru, Alexandru. Basarabia mareșalului Antonescu : Documente și materiale / Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Print, 2015. – 343 p.

Antonescu Ion // Enciclopedia Moldovei : [în vol.]. Vol. 1 : A-Basarabia. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan”, 2017. – P. 387-388.

Dumitrescu, Doru. Antonescu Ion // Dumitrescu, Doru. Personaje și personalități ale istoriei : Dicționar enciclopedic / Doru Dumitrescu, Mihai Manea. – București : Editura Didactică și Enciclopedică, 2009. – P. 46-48.

Magherescu, George. Personalitatea Mareșalului Ion Antonescu / George Magherescu // Europa și neamul românesc. – Roma : Nagard, 1990. – P. 8-27.

Nicolescu, Nicolae C. Ion Antonescu // Nicolescu, Nicolae C. Șefii de Stat și de Guvern al României : 1859-2003 : Mică enciclopedie / Nicolae C. Nicolescu. – București : Editura Meronia, 2003. – P. 313-324.

Regele Mihai și mareșalul Ion Antonescu inspectând trupele

române din Basarabia, 1941 // Antologia fotografiei basarabene = Antology of the bessarabian photography. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 73.

Xeni, Constantin. Generalul Ion Antonescu // Xenii, Constantin. Figuri ilustre din epoca României Mari/Constantin Xenii. – București : Oscar Print, 2009. – P. 128.

Natalia-Maria Șveț

Duiliu ZAMFIRESCU
1858-1922

Poet, prozator și dramaturg român, politician, diplomat, membru titular și vicepreședinte al Academiei Române.

S-a născut la 30 octombrie 1858, în comuna Plăginești (azi Dumbrăveni), jud. Vrancea, Țara Românească. A decedat la 3 iunie 1922, mănăstirea Agapia, jud. Neamț, România. A fost înmormântat în Cimitirul Sudic din Focșani.

Tatăl său a fost arendaș și ajutor de primar în Focșani. Mama a fost iubitoare de muzică și literatură și a avut o influență mare în educația copiilor. Clasele primare le-a urmat la Școala nr. 1 și Gimnaziul din Focșani (1869-1873). Și-a continuat studiile la București, la Liceul „Matei Basarab” (1873-1876).

A urmat studiile la Facultatea de Drept de la Universitatea din București (licen-

țiat în 1880), unde leagă o strânsă prietenie cu Duiliu Ioanin-Romanov, viitor magistrat. Din adolescență s-a arătat atras de lectură. În anii studenției a fost interesat și de unele cursuri de la Facultatea de Litere, când a fost marcat de descoperirea unor mari romantici: Hugo, Musset, Lamartine.

După absolvirea facultății a fost numit procuror supleant la tribunalul din Hârșova, iar în 1881 procuror la Târgoviște, apoi avocat și redactor la „România liberă” (1880-1884). În 1885, a intrat prin concurs, funcționar la Ministerul de Externe. Concomitent a predat limba română la Liceul „Sf. Gheorghe”. De asemenea, a început să se asocieze cu cercul „Junimea” și a început să scrie pentru revista „Convorbiri Literare”, aducând scrierile sale în atenția lui Titu Maiorescu.

După trei ani a îmbrățișat cariera diplomatică și a fost secretar de legație la Roma, până în 1906. În 1892 a fost transferat la Atena, iar între 3 noiembrie 1892 și 1 octombrie 1894 s-a aflat, tot ca secretar de legație, la Bruxelles. A activat 18 ani în cariera diplomatică.

După revenirea în țară a fost secretar general la Ministerul de Externe (1906). În acea perioadă adesea se retrăgea la vila sa din comuna Faraonele, în apropiere de Odobești.

În 1909 a fost numit ministru plenipotențiar și trimis al Regatului României la Comisia Dunării.

A fost eliberat din funcția sa diplomatică în 1913, într-o perioadă în care Ma-

iorescu a devenit premier al cabinetului Partidului Conservator. A fost învinuit pentru declarații antipatriotice după raportul unui ofițer al armatei.

În timpul Primului Război Mondial, în urma ocupării sudului României de către Puterile Centrale, a urmat autoritățile române în refugiul lor din Iași.

A activat o vreme, în anul 1918, în Basarabia, fiind numit comisar general al guvernului român în Basarabia, după Unirea proclamată de Sfatul Țării, la 27 martie 1918, și a activat până în iunie 1918.

Până la sfârșitul anului 1918, a devenit membru fondator al Partidului Popular, condus de generalul Alexandru Averescu și a editat vocea mișcării din Iași, „Îndreptarea”. Sub cel de-al doilea cabinet Averescu, a ocupat funcția de ministru de externe (martie-iunie 1920), apoi președinte al Camerei Deputaților.

După război, a fost ministru de externe în Guvernul Averescu (13 martie-13 iunie 1920). În iulie 1921, a fost implicat în proiecte de încoronare a Ferdinand I drept „rege al României Mari”. Zamfirescu este autorul unei opere variate: poezie lirică și epică, nuvele și romane, teatru.

A debutat cu un ciclu de poezii în 1877, în revista „Ghimpele” și „Resboiul” (1878), a publicat o colecție de poezii „Fără titlu” (1883), „Imnuri păgâne, poezii nouă” (1897), „Poezii nouă” (1899) ș. a. A semnat nuvelistică, adunată în volumele „Novele” (1888), „Frica”

(1895), „O muză” (1922) ș. a.

Cea mai importantă contribuție a sa în literatura română o reprezintă romanele sale din Ciclu „Comăneștenilor” (apărute între 1894 și 1910): „Viața la țară” (1894), „Tănase Scatiu” (1895), „În război” (1898), „Îndreptări” și „Anna” (1906), romane scrise la Roma. Este autorul primului roman epistolar din literatura română: „Lydda” (1911). A mai semnat romanele: „În fața vieții” (roman de debut, 1884), „Alte orizonturi” (1894),

„Lume nouă și lume veche” (1895), „Furfanțo” (1911), „Pe Marea Neagră” (1919). ș. a.

A colaborat la mai multe publicații periodice ale timpului, precum: „Literatorul”, „România liberă”, „Convorbirilor literare”, „Familia”, „Ateneul român”, „Literatură și artă română”, „Revista literară”, „Noua revistă română”, „Luceafărul”, „Revista idealistă”, „Ramuri”, „Flacăra”, „Îndreptarea”.

Întru înveșnicirea numelui scriitorului, Liceul Teoretic din Odobesti și Biblioteca Județeană „Duiliu Zamfirescu” Vrancea din Focșani îi poartă numele.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 353-354.

Bibliografie selectivă:

Zamfirescu, Duiliu. În război. **Îndreptări.** Anna / Duiliu Zamfirescu. – București : Minerva, 1971. – 396 p.

Zamfirescu, Duiliu. Poezii, nuvele, romane / Duiliu Zamfirescu. – București : Editura Tineretului, [1968]. – 492 p.

Zamfirescu, Duiliu. Scrieri de

tinerețe / Duiliu Zamfirescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2013. – 345 p.

Zamfirescu, Duiliu. Viața la țară / Duiliu Zamfirescu. – București : Litera, 2018. – 251 p.

Zamfirescu, Duiliu. Primăvara: „Bine-ai venit din nou la noi...” : Versuri / Duiliu Zamfirescu // Radu, Daria. Zîmbetul primăverii / Daria Radu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 85.

Cimpoi, Mihai. Duiliu Zamfirescu-Diptic : Bibliografie / aut.: Mihai Cimpoi ; ed. îngrij.: Lidia Kulikovski ; alcăt.: Teodora Fîntînar, Nicoleta Opreșan, Lidia Ciornii ; red.: Ludmila Pînzari. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – 121 p.

Horodincă, Georgeta. Duiliu Zamfirescu și contribuția lui la dezvoltarea romanului nostru realist / Georgeta Horodincă. – București : E.S.P.L.A., 1956. – 96 p.

Petrașcu, N. Duiliu Zamfirescu / N. Petrașcu. – București : Cultura Națională, 1929. – 189 p.

Săndulescu, Alexandru. Duiliu Zamfirescu și marele său roman epistolar / Alexandru Săndulescu. – București : Minerva, 1986. – 223 p.

Săndulescu, Alexandru. Viața lui Duiliu Zamfirescu / Alexandru Săndulescu. – București : Muzeul Național al Literaturii Române, 2017. – 307 p.

Mănuță, Dan. Duiliu Zamfirescu / Dan Mănuță // Convorbiri Literare. – 2016. – Nr 4. – P. 106-108.

Rusu, Dorina N. Zamfirescu Duiliu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 908.

Simion, Eugen. Duiliu Zamfirescu / Eugen Simion // Revista de istorie și teorie literară. – 2014. – Nr 1/4. – P. 7-28.

Țarălungă, Ecaterina. Zamfirescu Duiliu // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 840.

Voncu, Răzvan. Romanele lui Duiliu Zamfirescu / Răzvan Voncu // România Literară. – 2015. – 22 mai. – P. 15.

Zamfirescu Duiliu // Enciclopedia marilor personalități din isto-

ria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 3. – [București]: [S. n.], 1999. – P. 430.

Zamfirescu Duiliu // Stoica, Stan. Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.]; coord.: Stan Stoica. – București: Meronia, 2008. – P. 574.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe BOTEZATU
1882-1940

Matematician, profesor, inginer și inventator american, de origine română, considerat unul dintre întemeietorii științei despre dinamica zborului aeronavelor.

S-a născut la 7 iunie 1882, într-o familie de nobili din Basarabia. A decedat la 1 februarie 1940, la Dayton, Ohio (SUA).

A urmat cursurile liceale din Chișinău; cursurile Facultății de Științe Naturale din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Și-a continuat studiile la Institutul Politehnic din Harkov (1902-1908), devenind inginer. În paralel, între 1905-1907, a studiat la Institutul Electrotehnic Montefiore din Liège (Belgia). În perioada 1908-1909, face studii postuniversitare la Universitatea Göttingen și Universitatea Humboldt din Berlin. În anul 1910, pleacă la Paris, iar în 1911, susține teza de doctor la

Sorbona cu tema „Étude de la stabilité de l'aéroplane”, fiind creditat ca primul în lume care a făcut un astfel de studiu în domeniul aviației.

A ținut cursuri de mecanică teoretică, aerodinamică la Colegiul Militar de Aviație și la Facultatea de Construcții Navale din cadrul Institutului Politehnic din Petrograd (Sankt Petersburg, Rusia) (1911-1916).

Proiectează și construiește în 1917 un avion cu stabilitate absolută – sistem Botezatu, pe care îl testează în zbor. Sistemul Botezatu avea în compunere un sistem giroscopic de control reprezentând prima formă de pilot automat din aviație. În perioada 1917-1918, este director al Laboratoarelor de aerodinamică din Odesa, consultant științific la Ministerul de Război și la Ministerul Educației din Rusia.

În 1918, emigrează în SUA, unde devine director al Laboratorului de Aerodinamică și profesor la Universitatea din Dayton, Ohio. Lucrează ca expert în aerodinamică la Comitetul Național Consultativ pentru Aeronautică (NACA) din Washington (1919). A fost „Visting professor” la universități și institute de cercetare americane, Universitatea Washington din Chicago, Universitatea din Columbia, Universitatea din Michigan (1919-1921). A efectuat cercetări fundamentale care i-au adus celebritatea.

A elaborat teoria generală a elicei propulsive, bazată pe calcule originale efectuate de el și a dezvoltat teoria elicopterului. A desfășurat

o intensă activitate științifică și în domeniul aerodinamicii. A elaborat și a publicat lucrarea de referință în aeronautică „Teoria generală a rotoarelor paletate”, apreciată de aerodinamicienii timpului. A realizat în studiile pe care le-a făcut privind traiectoriile posibile între Pământ și Lună o mulțime de variante posibile de urmat. Aceste calcule au fost utilizate de specialiștii de la NASA care au pregătit programele de cercetare pentru spațiul cosmic „Apollo”. A fost șeful echipei de matematicieni care a lucrat la proiectul rachetei.

În 1921 semnează un contract cu armata SUA pentru a construi cel mai mare elicopter din lume. Aparatul, realizat, după o concepție originală, a fost pilotat mai întâi la 18 decembrie 1922, apoi a fost testat cu succes, având două persoane la bord, în ianuarie 1923.

A fost fondator și președinte al firmelor „De Bothezat Impeller Co” (constructoare de ventilatoare, New York, 1926), „Helicopter Corporation of America” (1937).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 158-159.

Bibliografie selectivă:

Botezatu Gheorghe // Dicționar enciclopedic: În 7 vol. Vol. 1. – București: Editura Enciclopedică, 1993. – P. 246.

Botezatu Gheorghe // Dicționar enciclopedic ilustrat junior: Nume proprii. – Chișinău: Cartier, 2004. – P. 199.

Botezatu Gheorghe // Mic dicționar enciclopedic. – București: Editura Științifică și Enciclopedică

că, 1986. – P. 225.

Roșca, Denis. Botezatu Gheorghe // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 74-75.

Țărălungă, Ecaterina. Botezatu Gheorghe // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități/Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 109-110.

Natalia-Maria Șveț

Ioan OPREȘ
1942

Istoric, muzeolog, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific român, fondator al Muzeului Național Cotroceni.

S-a născut la 9 iunie 1942, la Lechința de Mureș, județul Mureș.

A absolvit Liceul nr 2 din Turda (1956-1960). În anii 1960-1965, își face studiile la Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca și Facultatea de Istorie a Universității din București. Urmează studiile de doctorat la aceeași universitate (1977-1983). Susține teza de doctor în istorie (1983), specialitatea Istoria artei.

Și-a început activitatea ca profesor de istorie la școlile generale din Pelinu și Dormărunt, județul Iași (1965-1971). A fost instructor în cadrul Centru-ului Special de Perfecționare a Personalului din Sistemul Culturii (1971-1975). Ac-

tivează în calitate de șef al Serviciului evidență, studii, valorificare din cadrul Direcției Patrimoniului Cultural Național (1975-1977); inspector coordonator (1977-1982) la Direcția Economică a Protejării Patrimoniului Cultural Național; redactor principal la Editura Științifică și Enciclopedică (1982-1990); coordonator și director al Direcției Muzeelor și Colecțiilor (1990-1991); director general al Muzeului Național Cotroceni (1991-1994); director general al Direcției Protecția și Valorificarea Patrimoniului Cultural Național al Ministerului Culturii (1993-1994); cercetător științific la Muzeul Satului din București (1994-1999); profesor universitar, Universitatea „Valahia” din Târgoviște (1999, 2004-2008); secretar de stat pentru Patrimoniul Cultural Național la Ministerul Culturii și Cultelor (2001-2004); cercetător științific principal, șef de secție la Muzeul Național de Istorie a României (2009).

A contribuit la pregătirea legislației specializate; coordonarea unor proiecte de valorificare muzeală și a monumentelor istorice; consolidarea instituțiilor specializate în perioada de tranziție; susținerea și consolidarea corpului profesional. În 2008, din inițiativa sa a fost creat Centrul Național de Cercetare și Documentare în Domeniul Muzeologiei „Radu Florescu” în cadrul Muzeului Național de Istorie a României. Conduce stagii doctorale în muzeografie.

Este coautor la cataloage

de expoziții, coordonator de proiecte speciale, autor de seturi diapozitive și filme documentare: „Ocrotirea patrimoniului cultural național” (1976); „Ocrotirea monumentelor istorice din România” (1988); „Monumente istorice din Transilvania” (1989); „Balcic” (1992); „Muzeul Național Cotroceni” (1993); „Obiceiuri tradiționale la români” (1999); „Constantin Brâncuși” (2001-2005) etc.

Un obiectiv de interes prioritar pentru Ioan Opreș a fost promovarea unor relații intense de sprijin și cooperare culturală cu românii din afara granițelor României, în special cu cei din Basarabia.

A fost referent oficial la peste 18 lucrări de doctorat, inclusiv la lucrări de doctorat elaborate de cercetători și muzeografi din Republica Moldova, susținute în România sau la Chișinău.

Începând cu 1991, este participant activ la manifestările științifice organizate la Chișinău de muzeele naționale din republică, la seminarele internaționale organizate de diverse organisme internaționale europene.

A efectuat călătorii de documentare: Olanda, Iugoslavia, Belgia, Italia, Germania, SUA, Austria, Franța, Anglia.

Membru fondator al Asociației Române pentru Patrimoniul Cultural, membru fondator al Forumului Montan din România, membru fondator și vicepreședinte al Asociației Române pentru Multimedia Activă.

Laureat al Premiului Academiei Române (1974); al

Premiului Academiei Române „George Oprescu” (1994). A fost decorat cu Ordinul pentru Merit în grad de Cavaler (2002); Ordinul „Stela della Slidarietà Italiana” în grad de mare ofițer (2004).

Bibliografie selectivă:

Opriș, Ioan. Alexandru Lapeditu în cultura românească : (Contribuții la cunoașterea vieții politice și culturale românești din perioada 1918-1947) / Ioan Opriș. – București : Editura Științifică, 1996. – 362 p.

Opriș, Ioan. Cercuri culturale disidente / Ioan Opriș. – București : Univers Enciclopedic, 2001. – 421 p.

Opriș, Ioan. Comisiunea monumentelor istorice / Ioan Opriș. – București : Editura Enciclopedică, 1994. – 168 p.

Opriș, Ioan. Istoria muzeelor din România / Ioan Opriș. – București : Museion, 1994. – 158 p.

Opriș, Ioan. Istoricii și securitatea / Ioan Opriș. – București : Editura Enciclopedică, 2004. – 710 p.

Opriș, Ioan. Ocrotirea patrimoniului cultural : Tradiții, destin, valoare / Ioan Opriș. – București : Meridiane, 1986. – 242 p.

Opriș, Ioan. Protejarea măturilor cultural-artistice din Transilvania și Banat după Marea Unire / Ioan Opriș. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1988. – 291 p.

Opriș, Ioan. Realități basarabene înainte de Unire / Ioan Opriș // Dialogica. – 2019. – Nr 3. – P. 49-56.

Opriș, Ioan. Vasile Stoica în Statele Unite ale Americii, pentru România Mare / Ioan Opriș // Magazin istoric. – 2019. – Nr 4. – P. 66-70.

Opriș Ioan // Enciclopedia personalităților din România : Lucrare principală. – București : Hübners Who is Who, 2006. – P. 630.

Ploșniță, Elena. Opriș Ioan // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 187-189.

Natalia-Maria Șveț

**Grigore Alexandru
BENETATO
1905-1972**

Fiziolog, patofiziolog, profesor universitar și medic român de renume mondial, originar din Basarabia.

S-a născut la 18 noiembrie 1905, la Chișinău. A decedat la 9 iunie 1972, la București.

Și-a făcut studiile la liceul „Alexandru Donici” din Chișinău. Urmează cursurile Facultății de Medicină a Universității din Cluj (1923-1929). Susține teza de doctor în științe medicale și în chirurgie cu tema „Contribuțiunile la studiul metabolismului lipidelor” (1929). Și-a continuat specializarea la catedrele universităților din Berlin și Heidelberg (1931-1932).

A trecut toate treptele ierarhice ale învățământului superior: preparator de biochimie la Institutul de Biochimie din Cluj (1925-1927), asistent (1927-1931), șef de lucrări la Catedra de Fiziologie (1931-1937), profesor titular de fiziologie la Facultatea de Medicină din Cluj (1937-1958); profesor la Institutul de Medicină și Farmacie, șef al Catedrei de fiziologie (1958); director al Institutului de Fiziologie Normală și Patologică „D. Danielopolu” din București

(1949-1958).

S-a consacrat cercetărilor de chimie fiziologică în raport cu problemele alimentației, ale regimului de efort, ale capacității funcționale a diverselor organe.

A efectuat anchete în mediul muncitoresc și țărănesc; a studiat rolul sistemului nervos central în procesele imunologice și endocrinologice, inițiind cercetări de fiziologia efortului și a muncii. Pentru prima dată în lume, a stabilit rolul anabolizant al secreției corticosuprarenale.

A studiat mediația umorală a influxului nervos în centrul vegetativ bulbar și hipotalamici; a perfecționat esențial modelul „capului izolat”, imaginat de Heymans, prin care a demonstrat procesul de neuro-imuno-modelare.

A adus numeroase contribuții în domeniul fiziologiei glandelor endocrine, fiziologiei sistemului nervos, fiziologiei clinice și patologice, fiziologiei musculare, conservării sângelui, imunologiei, biochimiei, medicinei sportive, medicinei aerospațiale, fiziologiei muncii etc.

Pe parcursul anilor a fost redactor responsabil la mai multe reviste științifice: „Studii și cercetări de fiziologie” (1955-1963), „Revista de fiziologie normală și patologică” (1955-1967), „Revue Roumaine de Physiologie” (1964-1972).

A scris tratate, monografii de fiziologie și peste 400 de articole științifice în diferite reviste științifice naționale și internaționale: „Elemente de fiziologie medicală” (1934, în 2 vol., în colab.); „Considerațiuni

generale asupra fiziologiei efortului fizic” (1938); „Problema alimentației pentru individ și societate” (1939); „Transfuzia cu sânge conservat (1943); „Sistemul nervos central și funcțiunea de apărare” (1944); „Tratat elementar de fiziologie”; „Contribuțiuni la studiul factorului Rh” (1947); „Mecanisme de reglare cortico-viscerale” (1957); „Elemente de fiziologie normală și patologică” (1962, în 2 vol.); „Metodele bioradiotelemetrice în medicină” (1971).

Pe parcursul activității didactice și științifice la Cluj, Sibiu și București, a format o școală de savanți remarcabili și profesori de fiziologie, fiziopatologie, farmacologie și biofizică, printre care se numără: Ion R. Baciuc; Ion Haulică; P. Derevenco; C. Opreș; V. Vasilescu; Marcel Uluitu; Wanda Witebscki; Gh. Ursan; P. Groza; Viorica Miulescu; A. Cojocar etc.

A fost membru al Societății de Chimie Biologică din Paris; al Societății regale de medicină din Londra; al Societății medicale „J. E. Purkine” din Praga; al Societății de fiziologie din URSS; al Academiei de Astronautică din Paris. Membru titular al Academiei Române (1955) și al Academiei de Științe Medicale (1969).

I s-a decernat Premiul Oroveanu al Academiei Române pentru lucrarea „Elemente de fiziologie medicală” (1934); Premiul de Stat „Meritul Sanitar” cl. I (1942) și ordinul „Meritul Sanitar” clasa a II-a (1970). O stradă din Cluj-Napoca îi poartă numele.

Bibliografie selectivă:

Baciuc, Gheorghe. Grigore Alexandru Benetato // Baciuc, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciuc. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 139-140.

Benetato Grigore Alexandru // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa cărții de știință, 2000. – P. 36.

Benetato Grigore Alexandru // Dicționar enciclopedic ilustrat junior : Nume proprii. – Chișinău : Cartier, 2004. – P. 160.

Benetato Grigore Alexandru // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 1. – București : Editura Enciclopedică, 1993. – P. 202.

Benetato Grigore Alexandru // Personalități ale științei : Mic dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 29.

Benetato Grigore Alexandru // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 58-59.

Rusu, Dorina N. Benetato Grigore Alexandru // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 102.

Țarălungă, Ecaterina. Benetato Grigore Alexandru // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 87.

Natalia-Maria Șveț

Spiridon VANGHELI 1932

Prozator, poet, traducător, editor de cărți pentru copii, cunoscut ca „tatăl lui Guguța”, Scriitor al Poporului.

S-a născut la 14 iunie 1932, în satul Grinăuți, județul Bălți (azi, r-nul Râșcani).

A absolvit clasele primare în satul natal (1939-1944). Ulterior a studiat la Școala Nr. 1 din or. Bălți (1944-1946), și la Școala medie din satul Pelinia, raionul Drochia (1946-1950).

Între anii 1950-1955 a urmat cursurile la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (azi, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”). După absolvire a fost recomandat la studii de doctorat, la Institutul de Literatură din Moscova.

Și-a început activitatea în calitate de profesor la Școala medie din Năpădeni (1957), profesor de matematică la Școala din satul Sângerei Noi, raionul Sângerei.

Din 1960 a revenit la Chișinău și a activat în calitate de redactor la editurile „Cartea Moldovenească” și „Lumina”.

În 1964 devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Între anii 1968-1993 este consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, responsabil pentru Secția literară pentru copii.

În 1991 a fost ales președinte al Centrului PEN din Moldova – filială a Asociației Mondiale a Scriitorilor.

Din 1994 este director al Editurii „Turturica” (Oltița) din Chișinău.

Și-a consacrat activitatea scrisului, în mod special a scris pentru copii.

Debutează în 1962 cu placheta de versuri pentru copii „În țara fluturilor”.

În activitatea sa de peste jumătate de secol, maestrul a scos de sub tipar o serie de volume, printre acestea: „Băiețelul din coliba albastură” (1964), „Isprăvile lui Guguță” (1967), „Columb în Australia” (1972), „Guguță – căpitan de corabie” (1979), „Steaua lui Ciuboțel” (1981), „Pantalonii – țara piticilor” (1989), „Guguță și prietenii săi”, vol. I-II (1994), „Ghiocica” (1991), „Copii în cătușele Siberiei” (2001), „Crăița”, „Taina inelului” (piesă, Teatrul municipal de păpuși „Guguță”) (2003), „Tatăl lui Guguță când era mic” (2009) ș.a.

Coleg de generație și prieten cu poetul Grigore Vieru, scriitorul v-a contribuit substanțial la îmbunătățirea calității manualelor pentru clasele primare, fiind coautor al „Abecedarului” (1970, 1990).

Atenția acordată literaturii în școală este una dintre preocupările sale constante, astfel, în 2006 a lansat și a editat pentru micii cititori proiectul „Carte de citire

și gândire” pentru cl. I-IV, în 4 volume. Sunt lucrări care certifică interesul nedezmințit al autorului față de universul copilului și al copilăriei.

În anul 2010, în colaborare cu Primăria Chișinău, a editat cărțile „Isprăvile lui Guguță” și „Împărăția lui Ciuboțel”.

Poet al universului copilăriei prin excelență, Spiridon Vangheli, s-a remarcat printr-un mod original de interpretare, copilăria fiind văzută printr-o prismă universală. Astfel s-a creat personajul cu numele „Guguță”, care a fost îndrăgit atât de micul cititor, cât și de cel matur. Numele său se identifică pentru cititori drept „Tatăl lui Guguță”.

A tradus mult din poezia și proza universală pentru copii, printre care „Peter Pan și Wendy” de James Barrie (1975, 1988) și „Pepi Ciorap-lung” de Astrid Lindgren (1973, 1984).

Opera sa a fost tradusă în peste 40 de limbi ale lumii și a fost editată în 68 de țări, înregistrând milioane de exemplare. Lucrările sale „Isprăvile lui Guguță” și „Steaua lui Ciuboțel” au fost traduse în mai multe limbi: engleză, franceză, germană, rusă, japoneză, turcă ș.a.

Pentru a înveșnici opera vangheliană, în sectorul Râșcani al capitalei, pe strada Kiev, a fost inaugurat un scuar care poartă numele „Guguță” și un monument al cunoscutului personaj al lui Spiridon Vangheli. Lucrarea din bronz, cu o înălțime de 1,5 metri a fost realizată de sculptorul Ve-

ceslav Jiglițchi.

În 2012 i-a fost conferit titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Chișinău.

Este Doctor honoris causa al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”.

Pentru activitatea sa prodigioasă a fost înalt apreciat cu multiple diplome, premii naționale și internaționale, distincții de stat, atât în țară cât și din străinătate: Diploma Internațională de Onoare „Andersen” (1974), Premiul de Stat al RSSM (1980), titlul onorific „Maestru al Artei” (1982), Scriitor al Poporului din Republica Moldova (1992), Premiul Centrului Cultural francez din Iași (1995), Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române (1996), Ordinul Republicii (1996), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea „Tatăl lui Guguță când era mic” (2000), Laureat al Concurșului „Zece cărți ale secolului XX basarabean” pentru volumul „Isprăvile lui Guguță” (2000), Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România (2002), Medalia „Mihai Eminescu” (2012), Medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie Cantemir” (2013), Premiul „Astrid Lindgren” ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 169-170; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 185-187; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 160-161.

Bibliografie selectivă:

Vangheli, Spiridon. Comoara / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Arc, 2015. – 20 p.

Vangheli, Spiridon. Copiii în cătușele Siberiei : Nuvelă documentară / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 55 p.

Vangheli, Spiridon. Crăița : (Carte inspirată din copilăria Eleonorei, „Crăița mea cu ochi albaștri”) / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2017. – 80 p.

Vangheli, Spiridon. Isprăvile lui Guguță / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 144 p.

Vangheli, Spiridon. Împărăția lui Ciuboțel / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 128 p.

Vangheli, Spiridon. Pantalonia - țara năstrușnicilor / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 158 p.

Vangheli, Spiridon. Radu, bunica și câinele Bumbu / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Arc, 2020. – 24 p.

Vangheli, Spiridon. Spionul lui Eminescu : (O nouă povestire din seria „Tatăl lui Guguță când era mic”) / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2015. – 48 p.

Vangheli, Spiridon. Școala Vieții / Spiridon Vangheli. – [Chișinău] : Guguță, 2018. – 148 p.

Vangheli, Spiridon. Și eu sunt Guguță : (Scriitorul în dialog cu cititorii săi) / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 140 p.

Vangheli, Spiridon. Ștregarița / Vangheli Spiridon. – Chișinău : Guguță, 2013. – 120 p.

Vangheli, Spiridon. Tatăl lui Guguță când era mic / Spiridon Vangheli. – Chișinău : Guguță, 2013. – 136 p.

Vangheli, Spiridon. Bat clopotele în poezia lui Liviu Damian / Spiridon Vangheli // Literatura și arta. – 2015. – 12 mar. – P. 5.

Vangheli, Spiridon. Nu e ușor să fii Mihai Cimpoi / Spiridon Vangheli // Literatura și arta. – 2017. – 14 sept. – P. 4.

Vangheli, Spiridon. „Pentru noi toată viața pernă ne-a fost fierul plugului” : [interview cu Spiridon Vangheli] / consemnare: Vadim Șterbate // Observatorul de Nord. – 2014. – 13 iun. – P. 8.

Spiridon Vangheli și universul senin al copilăriei : Biobibliografie / ed. îng.: Claudia Balaban ; alcăt.: Tamara Maleru. – Chișinău : Baștina-Radog, 2012. – 272 p.

Armașu-Canțir, Ludmila. Struc-

turi și formule narative în opera lui Spiridon Vangheli / Ludmila Armașu-Canțir. – Chișinău : Garamond-Studio, 2012. – 185 p.

Bostan, Constantin. Spiridon Vangheli : destăinuiuri din țara lui Guguță, copilul care a cucerit lumea / Constantin Bostan. – Chișinău : Guguță, 2019. – 440 p.

Papuc, Mihai. Spiridon Vangheli sau despre valorile copilăriei / Mihai Papuc ; Academia de Științe a Moldovei. – Chișinău : Știința, 2015. – 328 p.

Balaban, Claudia. Scriitorul din Coliba Albastră a Copilăriei : [Spiridon Vangheli] / Claudia Balaban // Literatura și arta. – 2017. – 15 iun. – P. 5.

Cimpoi, Mihai. Crăița, tovarășa de ispravă a lui Guguță / Cimpoi Mihai // Literatura și arta. – 2017. – 15 iun. – P. 1.

Cimpoi, Mihai. Vangheli, Spiridon // Cimpoi Mihai. Istoria literaturii române din Basarabia : compendiu / Mihai Cimpoi. – Chișinău, 2003. – P. 314-315.

Hadârcă, Ion. Spiridon, spirit de Domn : [Spiridon Vangheli, 85 de ani de la naștere] / Ion Hadârcă // Literatura și arta. – 2017. – 15 iun. – P. 5.

Kravcenko, Vladimir. Opera lui Spiridon Vangheli în grafica de carte / Vladimir Kravcenko // Akademos. – 2017. – Nr 1. – P. 148-157.

Martea, Lilia. Doi prieteni din lumea copilăriei – Spiridon Vangheli și Grigore Vieru / Lilia Martea, Inga Panainte-Alexandru // Învățătorul modern. – 2013. – Nr 1. – P. 40-42.

Popușoi, Liliana. Spiridon Vangheli, un reper care valorifică identitatea națională / Liliana Popușoi // Moldova. – 2016. – Nr 7/8. – P. 42-43.

Roibu, Nicolae. Anul Vangheli, la noi și în întreaga lume / Nicolae Roibu // Timpul. – 2013. – 8 mar. – P. 20.

Roșca, Denis. Vangheli Spiridon // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 598-599.

Spiridon Vangheli : [poet, prozator și traducător] // Realități culturale. – 2014. – Nr 6. – P. 6.

Spiridon Vangheli – poet al universului copilăriei [Resursă elec-

tronică] // <http://www.moldovenii.md/md/news/view/section/543/id/4022> (accesat: 30.07.2021).

Tatăl lui Guguță – nominalizat la Premiul Astrid Lindgren : [Spiridon Vangheli] // Tribuna copiilor. – 2013. – 24 oct. – P. 3.

Maria S. Ciobanu

Petru PAVALIUC
1937-2015

Biolog, doctor în biologie, conferențiar universitar, cercetător științific, originar din Bucovina.

S-a născut la 14 iunie 1937, în s. Becești, jud. Herța, Bucovina (azi Ucraina). A decedat în 2015, la Chișinău.

Între anii 1945-1952 a urmat Școala primară din satul natal, după care și-a continuat studiile la Școala medie incompletă din satul Hreățca, raionul Herța, regiunea Cernăuți.

Ulterior a urmat cursurile la Colegiul Pedagogic din or. Cernăuți (1952-1956). După absolvire a activat în calitate de învățător în școala medie incompletă din satul Ropcea, raionul Struji-neți, regiunea Cernăuți.

Între anii 1957-1962 a studiat la Facultatea de Biologie a Universității de Stat din Cernăuți. A urmat studiile postuniversitare la Laboratorul de Biofizică al Institutului de Zoologie al Academiei de Științe a Moldovei (1966-1969).

În 1971 a susținut teza de doctor în biologie.

După absolvirea facultății și-a început activitatea la catedra de Zoologie din cadrul Facultății de Biologie a Universității de Stat din Cernăuți. În această perioadă și-a început activitatea de cercetare științifică. Pentru început a studiat sistemul ihtiofaunei râurilor din Carpați și Subcarpați, cu determinarea surselor piscicole, răspândirea și nutriția ei, valoarea alimentară a speciilor de pește ș.a. A participat cu comunicări la conferințe științifice universitare, la simpozioane jubiliare ale universității ș.a. A publicat un șir de articole consacrate acestor probleme. În 1965 a participat cu un raport științific la lucrările Congresului I al hidrobiologilor din fosta URSS.

Din 1966 s-a transferat la Chișinău și a activat la Academia de Științe a Moldovei, studiind domeniul fiziologiei, stresologiei și sanocreatologiei. Următorii trei ani i-a consacrat studiului activității neuronilor cortexului sensomotor la acțiunea unor factori periferici.

Între anii 1969-1977 a continuat cercetările la Institutul de Zoologie al AȘM. S-a preocupat de studiul sistemului nervos și a stabilit în premieră legități ale funcționării rețelelor de neuroni. A desfășurat cercetare la Institutul de Zoologie și Fiziologie, apoi la Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie.

Ulterior a activat la Institutul de Fiziologie, apoi la Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie al AȘM

(1978-1986).

Din 1998-2010 a fost șeful Laboratorului Interrelații psihosomatice, fondat în urma comasării laboratoarelor Profilaxia dereglărilor funcționale și Neurofiziologie ale Academiei de Științe a Moldovei. În această perioadă s-a dedicat cercetării unei noi direcții științifice în biomedicină – sanocreatologia, știința despre formarea și menținerea dirijată a sănătății. În ultimii ani a realizat cercetări științifice asupra problemei diferențierii și dezvoltării aparatului locomotor, în particular a sistemului muscular scheletic în ontogeneza antenatală și postnatală. Prin lucrările sale și-a adus aportul în studierea și relevarea mecanismelor nervoase ale stresului, adaptării și dereglărilor funcționale. Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în cele peste 250 de publicații științifice, inclusiv 7 monografii, 5 broșuri, peste 220 de articole și teze științifice. Printre lucrările reprezentative pot fi menționate: „Биологические ритмы – саногенический показатель состояния организма” („Ritmurile biologice sunt un indicator sanogenic al stării organismului”, 2003), „Стресс, гомеостаз и санокреатология” („Stres, homeostazie și sanocreatologie”, 2005), „Efectele produselor apicole, apicultura ecologică și sănătatea omului” (2006), „Potențialul adaptiv al bovinelor la acțiunea factorilor stresogeni” (2007) ș.a.

A participat cu comunicări științifice la un șir de foruri științifice naționale și internaționale, a contribuit

la organizarea simpoziunilor și congreselor naționale în domeniu.

Membru al Societății Fiziologilor din Moldova, membru al Consiliului Științific al Institutului de Fiziologie și Sanocreatologie, membru al Seminarului de profil pentru susținerea tezelor de doctor în științe biologice.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost apreciat cu diplome de merit de către Prezidiul AȘM, Consiliul Suprem al AȘM.

Bibliografie selectivă:

Erhan, Dumitru. Potențialul adaptiv și productiv al bovinelor la acțiunea factorilor stresogeni : monografie / Dumitru Erhan, Petru Pavaliuc, Ștefan Rusu. – Chișinău, 2007. – 223 p.

Pavaliuc, Petru. Efectele produselor apicole, apicultura ecologică și sănătatea omului : monografie / Petru Pavaliuc, Ștefan Condratiuc. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2006. – 184 p.

Павалюк, П. П. Пчелиные продукты в подержания и укреплении здоровья человека : монография / П. П. Павалюк, А. И. Мантоптин, Ш. Г. Кондратюк. – Chișinău, 2005. – 159 p.

Стресс и адаптация сельскохозяйственных животных в условиях индустриальных технологий / Ф. И. Фурдуй, П. П. Павалюк, Е. И. Штирбу [et al.]. – Chișinău : Știința, 1992. – 223 p.

Aspecte ecologice ale polenizării entomofile, majorarea diversității biologice și sporirea bioproductivității / A. Mantoptin, P. Pavaliuc, Șt. Condratiuc [et al.] // Mediul ambiant. – 2006. – Nr 2. – P. 36-39.

Influența stresării cronice de diferită modalitate a efortului fizic asupra rezistenței organismului / Petru Pavaliuc, Grigore Varmari, Nicolae Roșca [et al.] // Buletin of the European Postgraduate Centre of Acupuncture and Homoeo-

pathy. – 2000. – Nr 4. – P. 80-81.

Pavaliuc, Petru. Apiprodusele și efectele metabolice sanogene ale acțiunii lor / Petru Pavaliuc, Anatolie Mantoptin, Anatolie Bejenaru // *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, Științe chinico-biologice.* – Chișinău, 2003. – P. 475-477.

Pavaliuc, Petru. Degradarea biologic precoce a organelor vitale, condiționată de stresarea cronică / Petru Pavaliuc // *Congresul V al fiziologilor din Republica Moldova, 28-29 iunie 1999 : Matreiale.* – Chișinău, 1999. – P. 8-10.

Pavaliuc, Petru. Influența stresării cronice de diferită modalitate asupra reactivității organismului la animalele tinere și senile la administrarea testosteronului / Petru Pavaliuc, Grigore Vamari, Tatiana Beșetea // *Anale științifice ale USMF „N. Testemițanu”.* – Chișinău, 2000. – Vol. 3. – P. 80-81.

Rolul unor structuri ale sistemului nervos în reactivitatea și rezistența organismului la acțiunea factorilor stresogeni / Petru Pavaliuc, Eugeniu Știrbu, Alexandr Corlăteanu [et al.] // *Buletinul Asociației de Medicină Tradițională din Republica Moldova.* – 2005. – Nr 10. – P. 20-25.

Petru Pavaliuc – la 70 ani : [Bibliografie] / alcăt. și coord.: Nina Varmari. – Chișinău : Tipografia Academiei de Științe a Moldovei, 2007. – 82 p.

Pavaliuc Petru // *De la Cernăuți la vale...* / alcăt.: Cataranciu Sergiu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 187-190.

Maria S. Ciobanu

Eugen SEMENIUC
1922-2014

Medic gastrochirurg, doctor habilitat în medicină, profesor universitar.

S-a născut la 16 iunie 1922, în comuna Țaul, plasa Dondușeni, jud. Soroca, România (azi, r-nul Dondușeni). A decedat în 2014, la Chișinău.

Profesorul E. Semeniuc face parte din „promoția de aur” (1951), care a dat nume notorii în medicină, precum N. Testemițanu, P. Bâtcă, D. Gherman, E. Maloman, V. Anestiadi ș.a.

Școala primară a urmat-o în satul de baștină (1929-1933), apoi și-a continuat studiile la gimnaziul tehnico-agricol din Soroca. În 1940 a fost admis la studii la Școala Agricolă din Soroca.

Ulterior a studiat la Institutul Politehnic din Cernăuți, în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

A activat doi ani în calitate de pedagog în satul Târnova.

Între anii 1945-1950 și-a continuat studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”). La absolvire nu a susținut examenul de stat la chirurgie, din motive politice. Dar i s-a permis să activeze în

calitate de medic la Spitalul din Zgurița.

În 1951 a susținut examenul respectiv și a continuat activitatea de medic-șef la același spital.

În 1957 a fost transferat în postul de medic-șef la Spitalul raional Camenca.

A urmat studiile postuniversitare de doctorat și a activat asistent la Catedra de chirurgie. În 1963 a susținut teza de doctor în medicină la tema: „Сравнительная оценка резекции 2/3 желудка по Гофмейстеру-Финстереру и ваготомии в сочетании с дренирующими и экономной резекцией желудка при язвенной болезни” („Evaluarea comparativă a rezecției gastrice 2/3 conform Hofmeister-Finsterer și vagotomia în combinație cu drenaj și rezecție gastrică economică în boala ulceroasă peptică”).

În 1977 a susținut teza de doctor habilitat în medicină.

Între anii 1980-1986 a deținut funcția de șef al cursului de perfecționare a chirurgilor la FPM, ulterior a fost șef al Catedrei de chirurgie la Facultățile Stomatologie și Medicină Preventivă (1986-1994). În anii următori a desfășurat activitate didactică ca profesor consultant.

A fost moderatorul Sesiunii naționale de comunicări științifice studentești „Științele naturii și exacte”, atelierul „Biologie și pedologie” din 2015.

A desfășurat activitate de cercetare științifică și rezultate se regăsesc în cele peste 80 de lucrări științifice, pu-

blicate în țară și în publicații străine de specialitate. A realizat traducerea primului manual de chirurgie în limba română după anii 1990.

Este veteran de război al Armatei Române.

Bibliografie selectivă:

Cyanobacterium Calothrix Elenkini Kossinsk. – a promising source of bioactive compounds / Eugen Semeniuc, Victor Șalaru, Alina Trofim [et al.] // Microbial Biotechnology. – Chișinău : Institutul de Microbiologie și Biotehnologie. – 2016. – P. 159.

Cyanophite microalgal strain nostoc punctiforme (kützing) – source of protein / Eugen Semeniuc, Victor Șalaru, Sergiu Dobrojan [et al.] // Exhibition of Inventions „Inventica 2020”. – 29-31 iulie 2020, Iași. – Iași : Technical University „Gheorghe Asachi” of Iași, – 2020. – P. 373.

Cultivarea algei Anabaenopsis sp. pe mediul nutritiv Gromov – 6 / Eugen Semeniuc, Sergiu Dobrojan, Sergiu Donțu [et al.] // Buletin științific. Revista de etnografie, științele naturii și muzeologie (Serie Nouă). – 2012. – Nr 16 (29). P. 76-80.

Semeniuc, Eugen. Plantele medicinale a raionului efectuării practicii de teren la Botanică / Eugen Semeniuc, A. Grafov // Интегрированное управление трансграничным бассейном Днестра Платформа для сотрудничества и современные вызовы. – Ediția a 8-a, Tiraspol, 26-27 octombrie 2017. – Tiraspol : Eco-TIRAS, 2017. – P. – 333-336.

The use of bio-fertilizer strains of genus Nostoc for tomato cultivation / Eugen Semeniuc, Victor Șalaru, Sergiu Dobrojan [et al.] // Microbial Biotechnology. – 11-12 octombrie 2018, Chișinău. – Chișinău : Institutul de Microbiologie și Biotehnologie. – 2018. – P. 114.

Utilizarea unor alge cianofite fixatoare de azot în calitate de biofertilizanți la cultivarea tomatelor în condiții de seră / Eugen Semeniuc, Victor Șalaru, Irina Stratulat [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe reale și

ale naturii. – 2017. – Nr 1 (101). – P. 57-60.

Семенов, Евгений. О необходимости углубления преподавания курса систематики низших растений для студентов первого и второго циклов на биолого-почвенном факультете / Евгений Семенов // Perspective și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Vol. 2. – Cahul : Tipografia Centrografic. – 2015. – P. 52-54.

Семенов, Евгений. Полезная прибрежно-водная растительность среднего течения реки Днестр / Евгений Семенов // Studia Universitatis Moldaviae. Seria științe reale și ale naturii. – 2016. – Nr 1 (91). – P. 95-102.

Таксономическая структура сообществ водорослей бурых лесных почв / Евгений Семенов, Виктор Шалару, Лауренция Унгуреану [et al.] // Академику Л. С. Бергу – 145 лет : Сборник научных статей. – Bender : Arconteh, 2021. – P. 215-218.

Baciu, Gheorghe. Semeniuc Eugen // Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 86.

Ghidirim, Gheorghe. Chirurgia autohtonă la 75 ani : [informație despre Eugen Semeniuc] / Gheorghe Ghidirim, Ala Suman, Victoria Cereș // Arta medica. – 2020. – Nr 3 (76). – P. 6.

Semeniuc Eugen // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic-illustrat. Vol. 14. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 294.

Maria S. Ciobanu

Anatol MOCANU
1952

Pictor, peisagist, pedagog. S-a născut la 17 iunie 1952, în satul Criva, raionul Briceni.

După absolvirea școlii generale și-a continuat studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” (azi Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău (1967-1971).

Între anii 1971-1977 a studiat la Institutul Unional de Stat de Arte Plastice „V. Suricov” din Moscova, Facultatea Pictură de Șevallet, atelierul profesorului V. Tâplakov.

După absolvire și-a început activitatea profesională în calitate de pedagog de desen, pictură, compoziție la Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău (1977-1979). Ulterior a fost lector la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Facultatea Grafică (1979-1983) și la Liceul Republican de Arte Plastice „I. Vieru” (1983-1998). Din 1998 revine la Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău în calitate de profesor.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și activitatea de creație. A

practicat pictura de șevalet, având predilecție pentru cicluri de lucrări gen peisaj rural, flori și ocazii, portrete. Practică și fotografia. A realizat multiple opere de artă, printre care: „Năvodari” (1992), „Dor de munte” (1992), „Case la Sighișoara” (1996), „Tescani” (1999), „Înserare peste Iași” (2000), „Biserică veche, Hobița” (2002), „Butuceni” (2003), „Parcova” (2004), „Hudiță la Parcova” (2013) ș.a.

Lucrările sale au fost prezentate în cadrul expozițiilor naționale, internaționale, saloanelor oficiale ș.a.

A organizat expoziții personale la Chișinău (1994, 1997, 1999, 2005, 2006, 2012) și Iași (1995, 1996, 1998).

În 2012, la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” a fost organizată expoziția personală „Spovedania culorilor”.

Expoziții de grup: Chișinău (1981-2012); Vatra Dornei, România (1993); Bacău (1997, 1999); Iași (2000) ș.a.

În 2013 a participat la Expoziția-concurs de artă plastică contemporană „Autumnala 2013”, inaugurată la Centrul Expozițional „C. Brâncuși”. A venit la acest concurs cu un peisaj din zona de frontieră moldo-română, pentru care a luat Premiul Mare.

Expoziții în străinătate: Novi-Sad, Serbia, 2001 ș.a.

A participat la tabere de creație: La Vatra Dornei, Cluj-Napoca, București, Iași, Tulcea, Huși, Moscova, Sankt Petersburg.

Lucrările sale au întregit colecțiile multor instituții de cultură, precum: Acade-

mia de Arte a Rusiei; Muzeul de Artă din Ternopol, Ucraina; Muzeul de Artă din Republica Moldova; precum și colecții particulare din Moldova, Rusia, România, Belgia, Japonia, Serbia, Grecia ș.a.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova din 1992.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 166.

Bibliografie selectivă:

Chiciuc, Galina. Gravură pe fronton : Versuri / Galina Chiciuc ; pict.: Anatol Mocanu. – Chișinău : Iulian, 1997. – 116 p.

Mocanu, Anatol. Hudiță la Parcova : Pictură / Anatol Mocanu // Artă contemporană din Moldova = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом] / aut. introd.: Constantin Spănu, Tudor Stăvilă ; Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Москва : [S. n.], 2013. – P. 87.

Anatol Mocanu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 282.

Artistul plastic Anatol Mocanu, premiantul expoziției „Autumnala 2013” // Moldova suverană. – 2013. – 3 dec. – P. 4.

Colesnic, Iurie. Mocanu Anatol // Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 152.

Hadârcă, Ion. Anatol Mocanu sau neodihna ochiului pastelat : [despre creația pictorului Anatol Mocanu] / Ion Hadârcă // Limba română : Revista de știință și cultură. – 2005. – Nr 5/9. – P. 142-147.

Maria S. Ciobanu

**Ștefania
MĂCĂCINEANU
1882-1944**

Chimist și fizician român, profesor universitar, cercetător științific de talie internațională, a formulat teorii despre radioactivitate, radioactivitatea artificială, procedeul de declanșare artificială a ploii, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 17 iunie 1882, în București. Din cauza de iradiere s-a îmbolnăvit de cancer și a decedat la data de 15 august 1944, la București.

A urmat studiile la Școala Normală „Elena Doamna” din orașul natal și cursurile liceale la Școala Centrală de Fete din București (1903).

În 1907 și-a continuat studiile la Universitatea din București, la Facultatea de Științe Fizico-Chimice, obținând diploma în științe fizice și chimice în 1910. Pentru teza sa cu titlul: „Interferența luminii și aplicarea acesteia la măsurarea lungimii de undă” a fost premiată. A urmat cursuri de pedagogie și, în 1914, a obținut acreditarea necesară pentru a preda cursuri elevilor de liceu. A predat la Școala Centrală de Fete din București (1915) și liceele din Ploiești, Iași și Câmpulung.

După Primul Război Mondial a obținut o bursă din partea Ministerului de Științe din România, care i-a permis să călătorească la Paris pentru a-și continua studiile. În 1919 a urmat un curs de radioactivitate la Institutul Radiului din Paris, ținut de Marie Curie. Concomitent s-a înscris la Universitatea Sorbona pentru studii de doctorat.

În 1924 a susținut teza de doctorat cu titlul „Recherches sur la constante du polonium et sur la pénétration des substances radioactives dans les métaux”, pentru care a primit calificativul „Très Honorable”. După obținerea doctoratului a activat și la observatoarele din Mendou și Paris, unde a demonstrat că plumbul supus mai multe secole radiațiilor solare a devenit radioactiv. A folosit la experiment bucăți din acoperișul Observatorului Astronomic parizian, vechi de 300 de ani. Rezultatele au fost publicate în revista „Comptes Rendus des Séances de l'Académie des Sciences de Paris”. A continuat să lucreze la Observatorul din Paris până în 1929. A studiat efectul radiației solare asupra substanțelor radioactive. Pe când studia radioactivitatea poloniului, a observat că timpul de înjumătățire al poloniului pare să depindă de materialul pe care este depozitată proba de poloniu. Explicația dată de ea acestui fenomen a fost că particulele alfa emise de poloniu ar transforma materialul substratului într-un element radioactiv.

În 1930 s-a întors în Ro-

mânia și a devenit asistent universitar la Facultatea de Științe a Universității din București. A reușit să creeze cu mijloace proprii primul Laborator de Radioactivitate din România. A efectuat experimente care investighează legătura dintre radioactivitate și precipitații și precipitațiile cu cutremure. S-a ocupat și de fenomenele meteorologice și a reușit să descopere procedeele de declanșare artificială a ploii cu ajutorul unor săruri radioactive și să stabilească legătura între cutremure și precipitații. În 1931 a provocat prima ploaie artificială din lume în Bărăgan, continuând cercetările în Algeria, cu sprijinul guvernului francez. A semnalat pentru prima dată că în ajunul producerii unui cutremur crește radioactivitatea în zona epicentrului. Din 1942 s-a pensionat și s-a retras din activitate.

Munca sa a fost recunoscută în cercurile savanților români și în 1937 a fost aleasă membru corespondent al Academiei Române de Științe, secția Fizică. În același an a fost numită director de cercetare de către Academie, iar în 1941 a fost promovată profesor asociat.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în lucrările scrise și publicate, printre care: „Actions spéciales du soleil sur la radioactivité du polonium et du plomb” (Paris, 1926), „Radioactivitatea și constituția materiei” (București, 1929), „Radioactivité, soleil, pluie artificielle” (București, 1934), „La radioactivité du globe, les radiations et les

tremblements de terre. Les pluies et les tremblements de terre” (1934) ș.a.

În 1935, Premiul Nobel pentru chimie a fost atribuit lui Frédéric Joliot-Curie și Irène Joliot-Curie pentru descoperirea radioactivității artificiale. Ștefania Mărăcineanu a exprimat consternarea ei pentru faptul că aceștia folosise o mare parte din observațiile sale de lucru referitoare la radioactivitatea artificială, fără să menționeze aceasta. Savanta a susținut public că a descoperit radioactivitatea artificială în timpul anilor ei de cercetare din Paris. Meritele fizicienei române au fost recunoscute de către fiica Mariei Curie într-un articol publicat în „Neues Wiener Journal”, în 1934: „Ne amintim că savanta română domnișoara Mărăcineanu a anunțat în 1924 descoperirea radioactivității artificiale”.

În 2013, Poșta Română a emis o ștampilă aniversară de 1 leu pentru a onora activitatea științifică a savantei. Cu toate acestea, imaginea de pe ștampilă nu este a ei, ci a lui Marie Curie.

Numele său face parte din Galeria personalităților în Muzeul Virtual al Științei și Tehnicii Românești.

Bibliografie selectivă:

****Mărăcineanu, Ștefania.** Recherches sur la constante du polonium et sur la pénétration des substances radioactives dans les métaux : teză de doctorat / Ștefania Mărăcineanu. – Paris : Les Presses universitaires de France, 1924. – 82 p.

****Mărăcineanu, Ștefania.** L'effet du rayonnement solaire sur les phénomènes de radioactivité et de transmutation / Ștefania Mărăcineanu // Bulletin de la Section Scientifique de l'Académie Roumaine. – 1929. – Nr 12. – P. 5-9.

****Mărăcineanu, Ștefania.** La radioactivité du globe, les radiations et les tremblements de terre. Comptes Rendus de l'Académie Roumaine / Ștefania Mărăcineanu. – 1942. – Nr 1/4. – P. 72-75.

****Mărăcineanu, Ștefania.** Recherches sur l'effet du soleil au point de vue radioactive / Ștefania Mărăcineanu // Bulletin de la Section scientifique de l'Académie Roumaine. – 1924. – Nr 9. – P. 51-61.

George, Marcu. Mărăcineanu Ștefania // George Marcu. Dicționarul personalităților feminine din România / Marcu George. – București : Meronia, 2009. – P. 488.

Țarălungă, Ecaterina. Mărăcineanu Ștefania // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 158.

Maria S. Ciobanu

Alexandru RACU
1937-2017

Compozitor, dirijor, pianist, organist, violonist, doctor în muzică, profesor universitar, arhidiacon.

S-a născut la 19 iunie 1937, la Chișinău. A decedat în 2017, la Craiova.

Înclinațiile sale muzicale s-au manifestat din copilărie. Părinții au fost învățători. Tatăl știa să cânte la

vioară, la chitară, la mandolină, la balalaică, iar mama avea o voce foarte frumoasă. Prima aventură muzicală a fost la vreo patru ani, când tata l-a luat pe brațe, punând degetele la o mandolină, și copilul dădea cu mâna pe coarde.

Și-a făcut studiile la Liceul teoretic „Frații Buzești” (1949-1954) și, în paralel, a studiat muzica în cadrul Școlii Populare de Artă din Craiova, unde i-a avut ca profesori pe Constantin I. Baciuc – la teorie, pe Mihail Bârcă – dirijat cor, ansamblu, Nicolae Julea – pian.

Între anii 1954-1959 și-a continuat studiile la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, absolvind secțiile de Pedagogie muzicală și Dirijat coral academic, având profesori de renume: Victor Iusceanu (teorie și solfegii), Paul Constantinescu (armonie), Nicolae Buicliu (contrapunct), Tudor Ciortea (forme muzicale), Alexandru Pașcanu (orchestrație), Radu Nagreanu și George Breazul (istoria muzicii), Tiberiu Alexandru (folclor), Dumitru D. Botez (dirijat coral), Jean Bănescu (canto), Madeleine Cocorăscu (pian).

În anul 2004, a obținut titlul științific de doctor în muzică la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, susținând teza: „Profilul corului de filarmonică și orizontul artistic al dirijorului său”, coordonator științific fiind prof. univ. dr. Gheorghe Firca.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de dirijor al Corului Universi-

tății „C. I. Parhon” din București, între anii 1956-1959. În perioada 1959-1962 a fost redactor muzical la Radio-Craiova. Între anii 1960-1968 a activat ca dirijor al Ansamblului Artistic de Stat „Nicolae Bălcescu” din Craiova, iar din 1962 până în anul 1988, în paralel cu activitatea dirijorală, a fost profesor de muzică de cameră, pian principal, pian tehnic și acompaniament, la Liceul de Artă din Craiova. Ca dirijor al Corului Ansamblului Folcloric „Nicolae Bălcescu” a susținut o activitate intensă de profesionalizare a corului, în anul 1968 corul fiind transferat la Filarmonică, și astfel a devenit dirijorul fondator al Corului Filarmonicii din Craiova. În anul 1992, reînființează clasa de canto clasic-corepetiție de la Școala Populară de Artă „Cornetti” din Craiova (după o întrerupere de mai mulți ani).

Între anii 1992-1994, a colaborat cu Universitatea „Mihai Viteazul”, ca lector la cursul „Muzică — instrument muzical”. Din anul 1994, a predat la Universitatea din Craiova – Facultatea de Litere, Departamentul de Artă Teatrală, cursul intitulat „Cunoștințe muzicale, tehnică vocală, cânt”, iar din anul 2003, la Conservator (în cadrul Facultății de Litere), a susținut cursul de dirijat – ansamblu coral.

În anul 2005 a fost hirotonit ca diacon onorific al Catedralei Mitropolitane „Sf. Dumitru” din Craiova, de către I. P. S. Teofan, Arhiepiscopul Olteniei.

A fost dirijorul Corului Catedralei Mitropolitane „Sf.

Dumitru” din Craiova, până la trecerea sa la cele veșnice. A desfășurat o intensă activitate de perfecționare a dirijorilor amatori din Dolj, Olt, Vâlcea, a realizat discuri cu lucrări din creația compozitorilor W. A. Mozart, Hector Berlioz, Giacomo Puccini, a susținut conferințe, comunicări științifice, referate, emisiuni de Radio și Televiziune. Ca dirijor, a realizat concerte a cappella, vocal-simfonice, simfonice, spectacole de operă și operetă, înregistrări pentru radio și televiziune.

A întreprins turnee în Bulgaria, Iugoslavia, Republica Moldova, Franța, Spania, Macedonia, Italia. A realizat înregistrări speciale pentru Radio-București, pentru televiziunile din București, Chișinău, Viena. A susținut peste 1000 de concerte educative pentru elevi, conferințe, comunicări pe teme muzicale, cursuri pentru perfecționarea dirijorilor amatori. A prezentat în concertele susținute peste 350 de prime audiții absolute din muzica românească, majoritatea aparținând compozitorilor craioveni.

A fost membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1986).

În semn de recunoaștere a activității sale de excepție, a primit peste 30 de distincții și premii în țară și peste hotare, cu formații profesioniste și de amatori: „Ciprian Porumbescu”, Suceava, „D. G. Kiriac”, Pitești, „Ion Vidu”, Lugoj, Brevetul și Insigna de „Profesor evidențiat”. În cadrul etapei Naționale a Concursului de Muzică Bisericească „Lăudați pe Domnul”, ediția

a VI-a, 2013, i s-a conferit „Premiul special pentru cel mai talentat dirijor”.

Este nominalizat în „Dictionary of International Biography”, 1996 (editat de International Biographical Centre – Cambridge); în „Who’s Who” în România (ediția princeps), București, 2002.

A fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, clasa a V-a și „Steaua R.S.R.”, clasa a IV-a (2004).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 33.

Bibliografie:

Buzilă, Serafim. Racu Alexandru // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : ARC, 1996. – P. 367-368.

Popescu, Mariana. Alexandru Racu / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România. – București : [S. n.], 2014. – P. 92-95.

Maria S. Ciobanu

Ludmila FURDUI
1962

Pictor, grafician, tapisier, scenograf, creator de costume teatrale, meșter popular, Maestru în Artă.

S-a născut la 19 iunie 1962 la Chișinău.

Între anii 1969-1977 a studiat la Școala medie din Cahul. A absolvit Școala de

Arte Plastice pentru Copii din Cahul (1972-1979) și ulterior Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău (azi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală”) (1979-1981), în clasa maestrului Vasile Toma.

Între anii 1985-1992 a susținut teza de licență în cadrul Facultății de Tapiserie a Academiei de Arte Plastice și Decorative din Sankt-Petersburg cu tema „Ave Maria”, pentru care a luat Premiul Mare la Concursul Internațional de Arte Decorative din 1992.

Este autoarea picturilor „Letargic” (1998), „Ecolul piramidei” (1999), „Ascensiune” (2002), „Ana” (2002) ș.a. În ultimii ani practică pictura de șevalet, cu predilecție peisagistică, dar practică și stilul non-figurativ.

A semnat prezentarea grafică a peste 20 de cărți pentru maturi și copii, dintre care volumele Galinei Furdui: „Plus o floare” (1997), „Întoarcere în marele volum” (1998), „Ieri plus mâine” (1999), „Mărgelușe calde”, „Ce faci, inimă” (2001); „Flori pentru mama” de Tofan-Bîlici, Maria, „Căldura iernii” de Ionaș, Valeriu (2002), „Luna” de Alexandru Donos (2018) ș.a.

A activat la Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” în calitate de pictor de costume, scenograf, șef de atelier. A organizat restaurări majore de decor și costume pentru 27 spectacole de operă și balet. În 2008 a debutat în scenografie și designul costumelor scenice la

această instituție de cultură. A semnat scenografia și designul costumelor pentru premiera operetei „Liliacul” (Johann Strauss-fiul), scenografia la spectacolele „Trubadurul” (Giuseppe Verdi), „Văduva veselă” (F. Lehar), costume la spectacolul în versiune nouă „Alba ca zăpada și cei șapte pitici” (Bogdan Pavlovski) la „Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău.

În colaborare cu pictorul de costume de la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, Stela Furdui, care este și fiica sa, au realizat costumele și decorul pentru spectacolele : „Maria Cantemir, ultima dragoste a lui Petru cel Mare” de Ion Druță, și „Amorul dănuie și feste joacă” de William Shakespeare, în regia lui Alexandru Vasilache (2014).

Între anii 2011-2017 a realizat peste 1300 de costume pentru spectacole, precum: „Pomul vieții” și „Cântec de leagăn pentru bunici” de Dumitru Matcovschi (Teatrul Național „M. Eminescu”), „Porțile” (Palatul Național „Nicolae Sulac”), „O istorie foarte simplă”, „Căsătoria”, „Falstaff” (Teatrul Național „Eugene Ionescu”). Costumele au fost prezentate la diverse concursuri naționale și internaționale: Franța, Austria, Danemarca, Ucraina, Rusia.

Ludmila Furdui practică și alte genuri din domeniul artelor vizuale, creând lucrări de artizanat și artă decorativă, pe care le expune la diferite festivaluri etno-

folclorice.

A avut expoziții personale atât în țară, cât și în afara țării: la Chișinău (1978, 2002, 2004, 2021); Iași (1998). A expus lucrări la expoziții de grup, în Chișinău (2000, 2003, 2006) și în străinătate, la Sankt-Petersburg (1985-1993, 2003) și Kopenhaga (Danemarca) (1990). A participat la majoritatea expozițiilor organizate la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, „Salioanele de Toamnă” și „Salioanele de Primăvară” organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova. La Salonul de Primăvară dedicat Centenarului Unirii Basarabiei cu România a expus lucrarea „Cele cinci grații” – o tapiserie-improvizație, realizată manual, pe tema Civilizației Cucuteni (2018).

Lucrările artistei au fost achiziționate în colecții particulare din Moldova, Germania, Franța, SUA, Australia, Danemarca.

Este membru al Asociației Artiștilor Plastici Liberi din Sankt-Petersburg (1996) și al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (2007).

Deține Premiul Uniunii Artiștilor Plastici Moldova pentru proiectul scenografic „Falstaff” de William Shakespeare („Salioanele de Toamnă”, Chișinău, 2017) ș.a.

În 2013 i s-a conferit titlul onorific Maestru în Artă.

Bibliografie:

Donos, Alexandru. Luna : Hai să facem poezii, împreună, dragi copii / Alexandru Donos ; il.: Ludmila Furdui. – Chișinău : Labirint, 2007. – 28 p.

Furdui, Galina. Ieri plus mâine / Galina Furdui ; il.: Ludmila Furdui. – Chișinău : Cartea Moldovei, 1999. – 62 p.

Tofan-Bîlici, Maria. Flori pentru mama / Maria Tofan-Bîlici ; il.: Ludmila Furdui. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002. – 32 p.

Furdui, Ludmila. Dor de Paradis, 2020 = Yearning for Paradise, 2020 / Ludmila Furdui // Expoziție de artă decorativă = Exhibition of Decorative Art ; coord.: Octavian Romanescu, Oleg Dobrovolschi. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 50.

Furdui, Ludmila. Phoenix: Tapiserie / Ludmila Furdui // Bienala Internațională de Artă Decorativă. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 32.

Furdui, Ludmila. „Primele desene le-am făcut la porțile Mănăstirii Japca” : Interviu cu Ludmila Furdui, pictor, scenograf, autor de costume teatrale, meșter popular / interviu de Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2018. – 6 apr. – P. 10.

Furdui, Ludmila. Realizări și perspective în scenografia națională : [interviu cu Ludmila Furdui, pictor și creator de costume teatrale] / consemnare: Eleonora Stăncuță // Teatru. – 2011. – Nr. 6. – P. 26-28.

Tofan-Bîlici, Maria. Flori pentru mama / Maria Tofan-Bîlici ; il.: Ludmila Furdui. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002. – 32 p.

Lumini pentru Templu : sacrul în operele semnate de Galina și Ludmila Furdui. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2004. – 472 p.

Colesnic, Iurie. Furdui Ludmila // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 98-99.

Popescu, Leonid. Deschidere către spiritual contemporan : [despre Ludmila Furdui, pictor, tapisier] / Leonid Popescu // Lumini pentru Templu : sacrul în operele semnate de Galina și Ludmila Furdui. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2004. – P. 461-464.

Popescu, Leonid. O sensibilitate artistică în tapiseria, grafica și poezia Ludmilei și Galinei Furdui / Leonid Popescu // Literatura și arta. – 2004. – 16 sept. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Ștefan ZELETIN
1882-1934

Filozof, economist și sociolog, scriitor, publicist, profesor universitar român.

Pseudonim Ștefan Motăș.

S-a născut la 19 iunie 1882, în satul Burdușeni, județul Bacău, s-a stins din viață la 20 iulie 1934, București.

Și-a început studiile la Școala din Burdușeni (1889-1893); clasa a V-a rurală a făcut-o la Coasta-Lupeii; a continuat studiile la Seminarul Teologic din Roman (1895-1899); Seminarul Teologic de la Iași (1901-1902); Facultatea de Litere, specialitatea Filozofia și filologia clasică, Iași (1902-1906). A făcut studii superioare de filozofie, urmate în diferite semestre, la universitățile din: Berlin, Lipsca, Erlangen, luând doctoratul în filozofie cu teza: „Idealismul personal împotriva idealismului absolut în filozofia engleză contemporană” (1912).

A debutat în publicistica românească cu volumul „Evanghelia naturii” (1915).

După finalizarea studiilor și-a început activitatea în calitate de secretar și bibliotecar al Seminarului Pedagogic Universitar din Iași (1906-1909), apoi profesor

suplinitor, Catedra de limba germană la Liceul „Codreanu” din Bârlad (1909;1912-1920); profesor la Liceul „Mihai Viteazul”, București (1920-1927); profesor la Universitatea din Iași (1927-1934).

Colaborează cu studii și cercetări la revistele: „Convorbiri literare”, „Idea europeană”, „Arhiva pentru știința și reforma socială”, „Independența economică”, „Dreptatea socială”, „Revista de filozofie”, „Plutus”, „Viața românească”, „Idea europeană” ș. a. A editat revista „Pasul vremii” împreună cu profesorul Alexandru Claudian și cu inginerul George Filipescu.

A publicat: „Evanghelia naturii” (1915), „Clipe de reverie” (1911), „Retragerea” (1926), „Neoliberalismul” (1927), „Nirvana” (1928), „Istoria României în date” (1972).

Opera sa este una complexă, având un caracter multidiscplinar, vizează geneza și structura societății românești din perioada dezvoltării capitaliste, care schițează perspectivele ei de evoluție. În studiile de filozofie a dezvoltat opinii idealiste, spiritualiste: „Evanghelia naturii”, „Gânduri despre lume și despre viață”.

A susținut un punct de vedere determinist în sociologie și a recunoscut, în opoziție cu concepțiile conservatoare, faptul că organismele suprastructurale burgheze sunt produsul necesar al transformărilor social-economice. Doctrina pe care a creat-o, neoliberalismul, reflectă situațiile

contradictorii ale dezvoltării României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX. Concepția sa sociologică este redată în lucrările: „Burghezia română” (1925), „Istoria socială” (1926), „Naționalizarea școlii” (1926), „Începuturile individualismului” (1924) și „Romantismul german și cultura critică română” (1929) etc. Este considerat unul dintre cei mai semnificativi sociologi burghezi ai epocii dintre cele două războaie mondiale care a avut meritul de a pune bazele sociologiei statului românesc.

Una din străzile orașului Bârlad, România, îi poartă numele.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 166-167.

Bibliografie selectivă:

Zeletin, Ștefan. Burghezia română : Originea și rolul ei istoric / Ștefan Zeletin. – Ed. a 2-a. – București : Humanitas, 1991. – 290 p.

Zeletin, Ștefan. Neoliberalismul : Studii asupra istoriei și politicii burgheziei române / îngr. de Zeletin C. D. – Ed. a 3-a. – București : Scripta, 1992. – 248 p.

Mureșan, Dumitru. Concepția economică a lui Ștefan Zeletin / Dumitru Mureșan. – București : Editura Academiei Române, 1975. – 232 p.

Papacostea, Cezar. Ștefan Zeletin : Viața și opera lui / Cezar Papacostea. – București : Tiparul Universitar, 1935. – 69 p.

****Zeletin, C. D.** Ștefan Zeletin : contribuții documentare / C. D. Zeletin. – Editura Corgal Press, 2002. – 231 p.

Bucur, Bogdan. Marea boierime valahă în procesul de tranziție de la „Vechiul regim agrar feudal” la „Era nouă burgheză revoluționară”. O perspectivă critică asu-

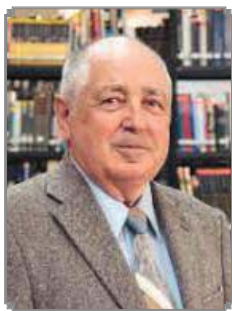
pra concepției politice și economice dezvoltată de Ștefan Zeletin / Bogdan Bucur // Tyragetia. Serie nouă, 2011. – Nr 2 (20). – P. 31-54.

Horeanu, Ionuț. Importanța comerțului și a capitalului englez, pentru înțelegerea proceselor istorice, în opera filosofului Ștefan Zeletin / Ionuț Horeanu // *Economica*, 2021. – Nr 1 (115). – P. 51-60.

Zeletin Ștefan // *Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului*. Vol. III : P-Z. – București : Geneze, 2001. – P. 505.

Zvanciuc, Vasile. Filosoful și sociologul Ștefan Zeletin / Vasile Zvanciuc // *Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” din Cluj-Napoca*. – 2006. – Nr XLV. – P. 191-258.

Ana Ceban

Ion MANOLI
1942

Lingvist romanist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 22 iunie 1942, la Mateuți, județul Orhei, actualmente raionul Rezina.

Urmează școala medie incompletă din comuna Mateuți (1948-1955); școala medie completă din satul Șoldănești (1955-1958); Școala Pedagogică din orașul Orhei (1958-1960); Institutul Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Facultatea de Limbi Străine, Secția

limba franceză (1961-1968); Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez”, actualmente Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova (1969-1972) și Institutul de Lingvistică din Moscova (1980-1983). În 1972 i se conferă titlul de doctor în științe filologice, apoi de doctor habilitat în științe filologice (1988). A făcut cursuri de reciclare profesională: Universitatea „La Sorbonne”, Paris (1968, 1976); Institutul de Limbi Străine, Kiev (1968-1969); Universitatea de Stat „M. Lomonosov”, Moscova (1979); Universitatea din București (1993); Universitatea din Lisabonna, Portugalia (1999).

A activat în calitate de învățător la clasele primare din satul Lingura, raionul Cantemir (1960-1961); profesor de limbă franceză în școala medie din satul Ignăței, raionul Rezina (1966); lector, lector superior, conferențiar universitar, profesor universitar la Catedra de filologie franceză (1968-2006), decan al Facultății de Limbi Străine la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1976-1980, 1981-1984, 1988-2006). Decan al Facultății de Limbi Străine la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2006-2010). Profesor universitar, doctor habilitat la Catedra de filologie romanică „Petru Roșca”, ULIM (2006-până în prezent).

Domenii de cercetare științifică: Stilistica limbii franceze.

Pe parcursul anilor, este cercetător științific principal, șef de direcție „Ling-

vistică și glotodidactică” a Institutului de Cercetări Filologice și Interculturale, ULIM.

Participă la proiecte de cercetare-dezvoltare, inovare și transfer tehnologic: proiecte universitare de cercetare „Fenomenologia limbă-cultură în contextul multilingvistului și plurilingvistului”, coordonator; „Procesul literar modern și contemporan: evaluări și considerări teoretico-critice”; proiect internațional de cercetare „Interculturalitatea, interconexiuni lingvistico-culturale, identitare și transfrontaliere” (2009-2020).

Participă cu comunicări la foruri științifice naționale și internaționale. Ține prelegeri în limbile franceză, rusă, spaniolă și engleză. Este autor a peste 200 de lucrări didactico-științifice printre care monografii și manuale.

A semnat articole științifice în reviste de specialitate din țară și străinătate, recenzii, teze, avize, publicistică, cronici: „Stilistica limbii franceze: probleme de teorie și practică” (2004), „Algebra contemporană a traducerii” (2014), „Dictionnaire des termes littéraires: Étymologie. Définition. Exemplification. Théorie” (2017), „Articularea valorilor și resemantizarea sensurilor” (2019), „Lexie și lexicografie ale discursului diplomatic” (2019), „Glosar cvadrilingv explicativ ilustrat de termeni utilizați în turism” (2020) etc.

Titluri asociative: membru al Consiliului Național de Acreditare și Atestare din Republica Moldova; mem-

bru al colegiilor de redacție ale revistelor științifice naționale și internaționale: „Cercetări filologice”, „Itinerarii lingvistice”, „Intertext”, „Francopolifonia”, „Symposia Studentium. Seria Filologie”.

Distincții: Insigna „Eminent al Învățământului Public din RSSM” (1989), trei medalii „Veteran al muncii”, două medalii sovietice jubiliare, Ordinul ULIM (2010), Ordinul „Gloria Muncii” (2012).

Bibliografie selectivă:

Gribincea, Alexandru. Glosar cvadrilingv explicativ ilustrat de termeni utilizați în turism / Alexandru Gribincea, Galina Lisa, Ion Manoli. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 88 p.

Manoli, Ion. Dictionnaire des termes littéraires : Étymologie. Définition. Exemplification. Théorie / Ion Manoli. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 630 p.

Manoli, Ion. Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques / Ion Manoli. – Chișinău : Prut Internațional, 1998. – 288 p.

Manoli, Ion. Dictionnaire des termes stylistiques et poétiques : Étymologie. Définition. Exemplification. Théorie / Ion Manoli. – Chișinău : Epigraf, 2012. – 528 p.

Manoli, Ion. Mon unique roman : Les Lettres : Studium in Honorem / Ion Manoli ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Informațional Bibliotecomic ; Institutul de Cercetări Filologice și Interculturale. – Chișinău : ULIM, 2012. – 270 p.

Manoli, Ion. Stilistica limbii franceze : probleme de teorie și practică / Ion Manoli. – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2004. – 184 p.

Manoli, Ion. Stylistique de la langue française : Problèmes de théorie et pratique / Ion Manoli. – Chișinău : ULIM, 2012. – 172 p.

Manoli, Ion. Algebra contemporană a traducerii : Ion Mărgineanu / Ion Manoli // Intertext. – 2014. –

Nr 1/2. – P. 120-128.

Manoli, Ion. Balzac et son vocabulaire néologique / Ion Manoli // Intertext. – 2017. – Nr 1/2. – P. 94-102.

Manoli, Ion. Despre terminologia în titlul cursurilor universitare : de la „analiza lingvistică” la „exegeza literară” / Ion Manoli // Interconexiunea paradigmatelor didactice și metodologice în predarea limbilor străine. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 163-170.

Manoli, Ion. Les Évolutions des dictionnaires de la langue française aux XX et XXI siècles / Ion Manoli // Intertext. – 2018. – Nr 1/2. – P. 65-70.

Manoli, Ion. Les néologismes aux formes à rebours et l'herméneutique en lexicographie / Ion Manoli // La Francopolifonie = Francopolifonia. – 2015. – Nr 10. – P. 118-126.

Manoli, Ion. Les néologismes d'auteur entre le pouvoir linguistique et l'aventure stylistique / Ion Manoli // La Francopolifonie = Francopolifonia. – 2010. – Nr 5. – P. 150-158.

Manoli, Ion. Néologismes lexicaux et néologismes sémantiques, créations néologiques-termes et néologismes stylistiques comme sujet de la lexicographie / Ion Manoli // Intertext. – 2015. – Nr 1/2. – P. 162-170.

Manoli, Ion. Oximoronul între semantica fină și antinomia brutală / Ion Manoli // Intertext. – 2019. – Nr 3/4. – P. 33-43.

Manoli, Ion. Pourquoi Honoré de Balzac entre si facilement dans la vie de l'Europe et celle du monde : 220 ans dès son anniversaire / Ion Manoli // Intertext. – 2020. – Nr 1 (53-54). – P. 59-68.

Manoli, Ion. Roman d'amour et du combat : „Devoir à rendre” de Nicolae Dabija / Ion Manoli // Intertext. – 2016. – Nr 1/2. – P. 103-111.

Ion Manoli : Biobibliografie / alcăt.: Elena Scurtu. – Bălți : Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2003. – 147 p. : il. – (Personalități Universitare Bălțene).

Jitaru, Valentin. Manoli Ion // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2018. – P. 225.

Manoli Ion // Universitari bălțeni :

Dicționar biobibliografic / alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; red. resp.: Elena Harconiță. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 181-182.

Popa, Iulius. Bună dimineața, tinerețe! : Ion Manoli – 60 / Iulius Popa // Literatura și arta. – 2002. – 20 iun. – P. 8.

Popa, Iulius. Manoli Ion // Popa, Iulius. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1945-2015) / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 341.

Natalia-Maria Șeș

Gheorghe BĂCIOI
1942

Fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, cercetător științific.

S-a născut la 25 iunie 1942, la Răspopeni, Șoldănești.

A absolvit școala medie din satul natal (1959); Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova (1970); doctorantura (1975). A susținut teza de doctor în științe fizico-matematice cu tema „Unele probleme de sinteză a dirijării optimale a sistemelor cu parametri repartizați”, la Institutul de Matematică, Centru de Calcul al Academiei de Științe a Moldovei (1975).

Și-a început activitatea profesională în calitate de laborant superior, doctorand, colaborator științific inferior, colaborator știin-

țific superior la Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei (1970-1982). A activat în calitate de asistent, lector superior, conferențiar universitar la Universitatea de Stat din Moldova (1982-2000). Din anul 2000, activează în Comisia Superioară de Atestare a Republicii Moldova, modificată în 2004 în Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare, în funcție de șef al Secției pentru științele fizico-matematice, consultant superior.

Domeniul de cercetare: problema de control optimal al proceselor ce se descriu cu ecuații diferențiale în derivate parțiale.

A obținut condițiile necesare, iar în cazuri particulare și suficiente de soluționare a problemei de sinteză a dirijării optimale a proceselor, care sunt descrise de ecuații diferențiale cu parametri repartizați. De asemenea, a propus și a argumentat procedeele de calcul aproximativ al problemei considerate.

Este autor a peste 30 de lucrări științifice: „Problema de sinteză privind dirijarea optimală a procesului de răspândire a căldurii” (1996), „О синтезе оптимального управления системами с распределенными параметрами” (1980), „Задача синтеза оптимального управления с минимальной энергией для систем с распределенными параметрами”. (1985) etc.

Bibliografie selectivă:

**Băcioi, Gheorghe. About one problem of synthesis of optimal control by the conduction process / Gheorghe Băcioi. – Berlin : [S. n.], 1975.

**Băcioi, Gheorghe. Unele probleme de sinteză a dirijării optimale a sistemelor cu parametri repartizați / Gheorghe Băcioi. – Chișinău : [S. n.], 1975.

**Бэчой, Георге. Задача синтеза оптимального управления с минимальной энергией для систем с распределенными параметрами / Георге Бэчой // Дифференциальные уравнения и их приложения. – Днепропетровск : [S. n.], 1985.

Бэчой, Георге. О синтезе оптимального управления системами с распределенными параметрами / Георге Бэчой // Известия Академии наук Молдавской ССР = Булетинул Академией де știинțe а РСС Молдовенешть. – 1980. – Nr 1. – P. 5-9.

Băcioi Gheorghe // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie [40 de ani]. – Chișinău : Tipografia Academiei de Științe a Moldovei, 2004. – P. 159-160.

Gheorghe Băcioi // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 15 : Văd-Z. – Chișinău : Dragiștea, 2017. – P. 610-611.

Natalia-Maria Șveț

Nicolae STRĂJESCU
1876-1952

Medic, doctor în științe medicale, profesor universitar, savant de renume mondial, fondator al școlii științifice de terapie clinică.

S-a născut la 17 decembrie 1876, la Odesa. Genealogic își are rădăcinile în satul Verejeni din preajma Teleneștilor, județul Orhei, unde s-a născut și a trăit bunelul său Gheorghe Străjescu. A decedat la 27 iunie 1952, la Kiev.

După absolvirea Gimnaziului din Odesa, urmează studiile la Facultatea de Medicină a Universității din Kiev (1894-1899). Face specializări (1901), în Franța și Germania, unde studiază metoda de electrocardiografie a cordului. Acumulează o bogată practică științifică (1902-1904) în Laboratorul de Medicină Experimentală din Sankt-Petersburg, condus de Ivan Pavlov. În 1904, susține teza de doctor în științe medicale, la Moscova.

Revine la Kiev, unde lucrează în calitate de medic ordinar superior în Clinica de Terapie a Facultății de Medicină, condusă de V. P. Obrazțov. A fost profesor al Catedrei de patologie și terapie specială (1910). Concomitent, din 1907 până în 1919, activează și în calitate de profesor al Institutului Feminin de Medicină din Kiev. În perioada anilor 1919-1922, deține funcția de șef al Catedrei de terapie a Universității din Odesa. Din 1922 este director al Clinicii Propedeutice, mai apoi și al Clinicii Universității de Medicină din Kiev; șef al Catedrei terapie de spital (din 1927), iar din 1929 până în 1952 și al Catedrei terapie facultativă.

În 1931, organizează Secția clinică a Institutului de Biologie și Patologie Expe-

rimentală. Din 1934, conduce Institutul de Fiziologie Clinică al Academiei de Științe a Ucrainei. Fondează Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Medicinii Clinice din Ucraina (1936), al cărui director a fost până la sfârșitul vieții. Din 1955 Institutul îi poartă numele.

În perioada de ocupație a Ucrainei (1942-1943), conduce Catedra de terapie facultativă la Institutul de Medicină din Bașkiria.

Împreună cu profesorul V. P. Obrazțov a descris (1909), pentru prima dată în lume, simptomele clinice ale trombozei arterei coronare la inimă. A descris zgomotul cardiac la blocada inimii; a cercetat edemul; a descoperit un șir de sindroame ale îmbolnăvirii organelor digestive; a perfecționat metoda de cercetare a acestor boli; a propus metoda complexă de cercetare a dereglării funcției ficatului; a propus mai multe metode de vindecare a sepsisului de pe urma rănilor. A studiat infecțiile cronice, alergiile, hematologiile, șocul, tuberculoza și alte maladii.

Mai multe fenomene și simptome descrise și cercetate de Nicolae Srăjescu au fost denumite Străjescu (Strajesco) și în literatura de specialitate sunt descrise sub acest nume. A fost preocupat și de dezvoltarea stațiunilor balneare din sudul Ucrainei.

A devenit cunoscută la nivel mondial monografia sa „Bazele diagnosticii fizice a îmbolnăvirilor cavității

abdominale” (1924). A fost redactorul științific al secției „Boli interne” a primei ediții „Marea enciclopedie medicală” (Большая медицинская энциклопедия), editată în fosta URSS.

A participat la congresele IY și Y internaționale în domeniul reumatismului.

Palmaresul științific al academicianului Nicolae Srăjescu include peste 200 de lucrări științifice însumate în cărți, manuale și articole publicate în reviste de specialitate de prestigiu: „Строфантин как сердечное средство” (1910), „Болезни желудка” (1927), „Ревматизм” (1936), „Избранные труды” (vol. 1-2, 1955-1956) etc.

Membru al Comitetului de combatere a bolilor infecțioase (1917), președinte al Societății Terapeutice din Kiev (1927), președinte al Asociației Terapeuților din Ucraina (1928), membru al Academiei de Științe a RSS Ucrainene (1931), membru al Ligii Internaționale de Combatere a Reumatismului (1937), membru de onoare al Societăților Terapeutice din Moscova și Gorki (1937), membru titular al Academiei de Științe din URSS (1943), membru titular al Academiei de Științe Medicale din URSS (1944).

Pentru deosebite contribuții și merite în dezvoltarea științelor medicale, cât și a medicinei practice i s-a conferit titlurile: Om Emerit al științei din Ucraina (1935), Erou al Muncii Socialiste (1947).

Bibliografie selectivă:

Baciu, Gheorghe. Nicolae Străjescu // Baciu, Gheorghe. Personalități de viață moldavă / Gheorghe Baciu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 125-127.

Dron, Ion. Nicolae Străjescu / Ion Dron // Capitala. – 1999. – 11 dec. – P. 9.

Nicolae Străjescu // Academicieni din Basarabia și Transnistria : (a doua jumătate a sec. al XIX-lea - prima jumătate a sec. al XX-lea). – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 108-110.

*Strajesco Nicolae // Enciclopedia Sovietică Moldovenească : În 8 vol. Vol. 6 : Roman-Uman. – Chișinău : Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1976. – P. 274.

*Străjescu Nicolae // Dicționar enciclopedic moldovenesc. – Chișinău : Redacția principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1989. – P. 586.

Стражеско Николай // Большая медицинская энциклопедия. Том 24 : Сосудистый шовтениоз. – Москва : Советская Энциклопедия, 1985. – P. 301.

Стражеско Николай // Большая Советская Энциклопедия : в 30 томах. Том 24. Кн. 1 : Собаки-Струна. – Москва : Советская Энциклопедия, 1976. – P. 545.

Стражеско Николай // Большой энциклопедический словарь : В 2-х томах. Том 2. – Москва : Советская Энциклопедия, 1991. – P. 418.

Natalia-Maria Șveț

Iurie BULAT
1962

Medic oncolog-chimioterapeut, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator.

S-a născut la 27 iunie 1962, la Izvoare, Florești.

După absolvirea școlii medii din orașul Drochia, învață la ISMC (1979-1985). Urmează studiile prin secundariat clinic (1985-1987), apoi prin doctorat (1988-1991) la specialitatea chimioterapie la Centrul Oncologic din Moscova. În 1991, susține teza de doctor în științe medicale cu tema „Химиотерапия диссеминированной меланомы кожи (новые комбинации и режимы)”, apoi pe cea de doctor habilitat cu tema „Posibilități contemporane ale tratamentului medical al melanomului metastatic” (2000). A făcut stagii de perfecționare în instituții de prestigiu din Danemarca, Elveția, Federația Rusă, SUA, Marea Britanie etc.

Din anul 1987, activează în cadrul Institutului Oncologic, inițial în calitate de colaborator științific inferior, ulterior a activat în funcție de colaborator științific superior, apoi secretar științific al Consiliului Științific al IOM. Din anul 2000, ac-

tivează în calitate de cercetător științific coordonator, apoi principal și șef Secție Chimioterapie 2, iar din anul 2017, deține funcția de vicedirector pe știință al IMSP Institutul Oncologic.

Sub conducerea profesorului universitar Iurie Bulat au fost susținute următoarele teze științifice: „Chimio-imunoterapia melanomului malign cutanat în diferite etape de răspândire a procesului” (2006), „Mola hidatiformă în Republica Moldova: aspecte epidemiologice de monitorizare și reabilitare” (2008), „Chimioterapie combinată cu Cisplatin în tratamentul cancerului mamar metastatic rezistent la antracicline” (2009), „Particularități ale chimioterapiei de ambulatoriu” (2015).

Este deținătorul a trei brevete de invenție și două recomandări metodice.

Este autor a peste 80 de lucrări științifice: „Protocoloale de chimioterapie anti-cancer. Ghid practic” (2010), „Posibilități noi în tratamentul medical al melanomului malign metastatic” (2017), „Actualități în imunoterapia cancerului” (2017), „Tratamentul medical al tumorilor maligne: Recomandări practice” (2018) etc.

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (2020).

Bibliografie selectivă:

Bulat, Iurie. Protocoloale de chimioterapie anti-cancer : Ghid practic / Iurie Bulat. – Chișinău : Sirius, 2010. – 104 p.

Bulat, Iurie. Tratamentul medical al tumorilor maligne : Recomandări practice / Iurie Bulat. –

Chișinău : [S. n.], 2018. – 252 p.

Analiza ADN-ului liber circulant (cfDNA) în cadrul studiului de faza I/II a preparatului Lerociclib (G1T38), un inhibitor CDK4/6 de dozare orală continuă, în combinație cu Fulvestrant la pacientele cu cancer mamar avansat HR+/HER2 / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 233-234.

Clinical and immunologic responses to a B-Cell epitope vaccine in patients with HER2/neu-overexpressing advanced gastric cancer—results from phase Ib trial IMU / Iurie Bulat [et al.] // Clinical Cancer Research. – 2021. – Nr 13 (27). – P. 3649-3660.

Interacțiunea farmacocinetică drog-drog a preparatului Apalutamide, partea 1 : studii clinice la bărbați sănătoși și pacienți cu cancer de prostată rezistent la castrare / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 235.

Lerociclib (G1T38), un inhibitor CDK4/6 de dozare orală continuă în combinație cu Fulvestrant la pacientele cu cancer mamar avansat HR+/HER2 : selectarea dozei și rezultatele fazei II și analiza ADN-ului liber circulant (cfDNA) / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 232-233.

Mieloprezervarea cu inhibitorul CDK4/6 Trilaciclib la pacienții cu cancer pulmonar microcelular în procesul chimioterapiei de I linie : un studiu de faza Ib/faza randomizată II / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 232.

Pharmacokinetic Drug-Drug Interaction of Apalutamide, Part 1: Clinical Studies in Healthy Men and Patients with Castration-Resistant Prostate Cancer / Iurie Bulat [et al.] // Clinical Pharmacokinetics. – 2020. – Nr 9 (59). – P. 1135-1148.

Siguranța și activitatea conjugatului anticorp-medicament anti-mezotelină Anetumab Ravtansine în combinație cu Doxorubicina Liposomală pegilată în cancerul ovarian, al tubului falopian sau cancerul peritoneal primar rezis-

tent la platină / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 236.

Studiul de faza Ib a IMU-131, un vaccin peptidic HER2, plus chimioterapie la pacienții cu adenocarcinom gastric sau al joncțiunii gastroesofagiene cu hiperexpresia HER2/neu / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 234.

Tratament neoadjuvant al metastazelor hepatice în cancerul colorectal / Iurie Bulat [et al.] // Info-Med. – 2016. – Nr 2 (28-2). – P. 280-281.

Un studiu deschis, multicentric de faza Ib pentru evaluarea efectului preparatului Apalutamide asupra repolarizării ventriculare la bărbații cu cancer de prostată castrat rezistent / Iurie Bulat [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2020. – Nr 4 (68). – P. 235-236.

Baciu, Gheorghe. Bulat Iurie // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 221-222.

Natalia-Maria Șveț

Petre VANCEA
1902-1986

Medic oftalmolog, profesor universitar român.

S-a născut la 27 iunie 1902, la Rudari, județul Dolj. A decedat la 19 decembrie 1986, la București.

A urmat cursurile liceale la Craiova (1914-1920). Studiile universitare, începute la Facultatea de Medicină

din București (1920-1921), le continuă la Cluj (1921-1925). A susținut teza de doctor în științe medicale cu tema „Contribuțiuni la studiul biologiei trahomului” (1925). Se specializează în oftalmologie la Clinica Oftalmologică din Cluj.

A desfășurat o intensă activitate didactică: preparator (1923-1927), asistent (1927-1929), șef de lucrări (1929-1938), conferențiar (1938-1940) la Clinica oftalmologică din Cluj. Doctor universitar în oftalmologie (1929). Este numit profesor la Institutul de Medicină și Farmacie din Iași, unde activează între 1940-1963, și apoi la Institutul de Medicină și Farmacie din București (1963-1969).

Și-a concentrat cercetările asupra corpurilor străini intraoculare, traumatismelor oculare de război, patogeniei cataractei senile, diagnosticului precoce a glaucomului, indicațiilor operatorii în strabism, tumorilor ochiului.

A adus contribuții la studiul clinic și epidemiologic al trahomului, în vederea eradicării acestei afecțiuni în România. Pentru tratamentul miopiei avansate și al complicațiilor acesteia a preparat un medicament propriu, brevetat cu numele ETO (Extract Total de Ochi).

A fost autorul a peste 700 de studii, articole, comunicări, rapoarte referitoare la trahomul cataractei, cu deosebire la mecanismul de producere a cataractei, miopia forte, cancerul ocular, terapia cu extracte de glandă lacrimală: „Introducere în

neurologia oculară”; „Dispensarizarea trahomului în România”; „Cercetări asupra leziunilor oculare nafalinice”; „Sulfamidoterapia în tratamentul trahomului”; „Biochimia cataractei”; „Există o secreție internă a glandei lacrimale?”; „Cercetări clinice și experimentale asupra extractului total de ochi”; „O nouă concepție asupra tratamentului miopiei progresive și a complicațiilor sale”; „Tabele ale presiunii intraoculare tolerate și utilizarea lor în clinica glaucoamelor”; „Afecțiunile congenitale ale globului ocular. Probleme de profilaxie, diagnostic, tratament”; „Elemente de oftalmologie teoretică și practică”; „Terapia oculară medicamentoasă” etc.

A publicat lucrările: „Contribuțiuni la studiul biologiei trahomului” (1925); „Nevrom plexiform orbitopalpebral asociat cu o formă frustă a bolii lui Recklinghausen” (1926); „Rolul simpaticului în fiziopatologia oculară” (1928); „Introducere la neurologia oculară” (1934); „Tumorile ochiului și ale anexelor sale” (1957); „Elemente de oftalmologie” (4 vol.); „Virozele oculare”; „Clasificarea funcțională a glaucoamelor”; „Din nou lumină” (1979) etc.

A scris și cărți de evocări, memorii, amintiri de călătorie, de popularizare a științei: „Din nou lumină” (1979); „Permanențe” (1983); „Călătorii în clarobscur” (1984); „Permanenta reîntoarcere” (apărută postum, 1987).

Membru corespondent al Academiei Române (1963);

membru al Academiei de Științe Medicale din România (1969); membru al Academiei „Leopoldina” din Halle (din 1969), al Societăților de Oftalmologie din Franța, Italia, Germania, Spania, al Societății Internaționale de Ergoofthalmologie, al Asociației Internaționale pentru Prevenirea Orbirii, al Asociației Internaționale de Strabismologie, al Societății de Biologie din Paris.

Bibliografie selectivă:

Vancea, Petre. Din nou lumină / Petre Vancea. – București : Editura Eminescu, 1979. – 325 p.

Vancea, Petre. Permanențe / Petre Vancea. – București : Junimea, 1983. – 153 p.

Ghinea, Simion. Fotografii mișcate : De vorbă cu profesorul Petre Vancea / Simion Ghinea. – Craiova : Scrisul Românesc, 1979. – 163 p.

Maftai, Ionel. Medicul Petre Vancea, 100 de ani de la naștere / Ionel Maftai // Evenimentul. – 2002. – 12 iun. – P. 4.

Rusu, Dorina N. Vancea Petre // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 865-866.

Țarălungă, Ecaterina. Vancea Petre // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 800.

Vancea Petre // Personalități ale științei : Mic dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 292.

Vancea Petre // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 398-399.

Natalia-Maria Șveț

Vasile GHEORGHIU
1872-1959

Teolog, doctor în teologie și profesor universitar român. Mare personalitate a culturii românești, profesorul Vasile Gheorghiu s-a impus atât în domeniul învățământului teologic, cât și în întregul spațiu cultural românesc și european de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea.

S-a născut la 16/28 iunie 1872 în Câmplung Moldovenesc (azi județul Suceava), într-o familie de oameni simpli, tatăl său activând ca lucrător silvic. A decedat la 29 noiembrie 1959 în Cut, județul Neamț.

A studiat la Școala primară din orașul natal (1879-1882), după care a urmat cursurile Liceului Ortodox din Suceava (1882-1890). Aici și-a luat și examenul de maturitate cu care se încheiau anii de studiu gimnazial (1890). A urmat Facultatea de Teologie din Cernăuți (1890-1894). În cadrul aceleiași facultăți susține doctoratul în teologie cu calificativul *magna cum laude* (1897). A făcut studii de specializare la Facultățile de Teologie Romano-Catolică și Protestantă din Viena, Bonn, Breslau (azi Wrocław) și Leipzig (1897-1899).

Activitatea profesională

a preotului Vasile Gheorghiu a început în anul 1901, când a fost numit docent privat (suplinitor) la Catedra de studiu biblic și exegeză a Noului Testament, Facultatea de Teologie din Cernăuți. În 1905 devine profesor agregat, iar din 1908 titularul catedrei, activând ca profesor universitar pe parcursul a 38 de ani. Decan în trei rânduri al Facultății de Teologie din Cernăuți (1909-1910, 1912-1914, 1933-1934), director al internatului teologic de pe lângă Facultatea de Teologie din Cernăuți (1935). Ca profesor a format 37 de generații de teologi români, între ei numărându-se: mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan și Episcopul Armatei Partenie Ciopron. În anul 1938 este trecut în rândul profesorilor onorari, pentru limita de vârstă.

A colaborat la mai multe publicații religioase din țară și de peste hotare și a publicat peste o sută de lucrări și studii. Studiile, articolele, predicile și recenziile teologului Vasile Gheorghiu au fost publicate în revista „Candela”, iar spre sfârșitul vieții în „Mitropolia Moldovei și Sucevei” și „Mitropolia Banatului”. O serie de lucrări au rămas în manuscris : „Comentarii la Evangheliile de la Ioan”, „Marcu și Luca”, „Epistolele I și II Corinteni”, „Galateni și Iacob”. Cea mai însemnată operă a sa, în manuscris, rămâne ediția critică a cărților Noului Testament: „Novum Testamentum graece cum apparatu critico”. Alte manuscrise s-au pierdut în 1940, în timpul ocupației

sovietice a Bucovinei.

A fost redactor și director al revistei „Candela”, președinte al Societății pentru Cultura și Literatura Poporului Român din Bucovina (1921-1929), membru de onoare al societăților „Academia Ortodoxă”, „Arboroasa”, „Bucovina”, „Dacia”, „Junimea” și „Moldova”, președinte al comitetului de direcție al foii bisericești „Pastorul” din Cernăuți, consilier metropolitan onorar, primul președinte al Consistoriului spiritual central din București (1925-1927), președintele Societății pentru Cultura și Literatura Poporului Român din Bucovina (1921-1929), președinte al Asociației Clerului Ortodox din Bucovina.

Este considerat cel mai de seamă teolog neotestamentar român, cu lucrări temeinice de introducere și exegză a Noului Testament, cronologie biblică, teologie biblică. Opera părintelui profesor Vasile Gheorghiu este de mari dimensiuni, la Biblioteca Academiei Române din București fiind înregistrate 36 de lucrări, dintre care 27 au fost publicate la Cernăuți. Ea cuprinde cărți publicate în limbile română și germană, lucrări în manuscris, studii și articole, traduceri, predici și recenzii.

Pe scară ierarhică a avansat de la rangul de protosbiter (1908), la arhiepiscop stavorfor (1918) și apoi la cea mai înaltă demnitate care se poate acorda unui preot de mir, aceea de arhiepiscop mitrofor (1925), consilier metropolitan onorar (1938). Membru de onoare al Academiei Române.

Bibliografie:

****Gheorghiu, Vasile.** Anul și ziua morții Domnului nostru Iisus Hristos / Vasile Gheorghiu. – Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1925. – 152 p.

****Gheorghiu, Vasile.** „Codex argenteus upsaliensis” / Vasile Gheorghiu. – București: Monitorul Oficial și Impremierile statului, 1939. – 58 p.

****Gheorghiu, Vasile.** Der Iakobusbrief Untersucht und erklart / Vasile Gheorghiu. – Czernowitz: [S. n.], 1899. – 100 p.

Gheorghiu, Vasile. Epistola către Romani cu introducere și comentariu / Vasile Gheorghiu. – Cernăuți: Glasul Bucovinei, 1938. – 368 p.

****Gheorghiu, Vasile.** Introducere în Sfintele cărți ale Testamentului Nou, Cernăuți: Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1929. – 897 p.

****Gheorghiu, Vasile.** Leționarul evanghelic grecesc din Iași (Ms. 194) / Vasile Gheorghiu. – București: Monitorul Oficial și Impremierile statului, 1940. – 100 p.

****Gheorghiu, Vasile.** Noțiuni de cronologie, calendaristică și calculul pascal / Vasile Gheorghiu. – București, [S. n.], 1936. – 208 p.

****Gheorghiu, Vasile.** Sfânta Evanghelie după Matei cu comentariu: În 3 vol. / Vasile Gheorghiu. – Cernăuți: [S. n.], 1925-1928-1933. – 848 p.

Colesnic, Iurie. Gheorghiu Vasile // Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău: [S. n.], 2016. – P. 347-348.

****Florescu, Vasile Florin.** Preotul profesor Vasile Gheorghiu. Viața și opera / Vasile Florin Florescu. – Iași: Doxologia, 2019. – 504 p.

Pacurariu, Mircea. Gheorghiu Vasile // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 3-a rev. și ad. – Sibiu: Andreiana, 2014. – P. 263-264.

Rusu, Dorina N. Gheorghiu Vasile // Membrii Academiei Române: Dicționar 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a revăzută și adăugită. – București: Editura Academiei Române, 2003. – P. 335.

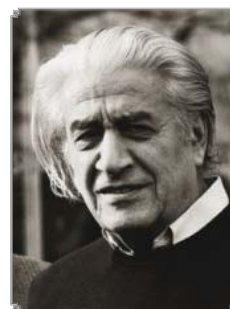
16 iunie 1872 – S-a născut în Câmpung Moldovenesc, azi județul Suceava, preotul și profes-

sorul de teologie Vasile Gheorghiu [Resursă electronică] // //basilica.ro/16-iunie-1872-s-a-nascut-in-campulung-moldovenesc-azi-județul-suceava-preotul-si-profesorul-de-teologie-vasile-gheorghiu-2/ (accesat: 06.08.2021).

Un distins teolog – preotul dr. Vasile Gheorghiu [Resursă electronică] // https://www.ziarpiatra-neamt.ro/un-distins-teolog-preotul-dr-vasile-gheorghiu (accesat: 06.08.2021).

Vasile Gheorghiu [Resursă electronică] // http://150.uaic.ro/personalitati/teologie-ortodoxa/vasile-gheorghiu/ (accesat: 06.08.2021).

Tatiana Caprianu

Sergiu CELIBIDACHE 1912-1996

Dirijor, compozitor, pianist și profesor român, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 28 iunie 1912, în orașul Roman, județul Neamț, într-o familie cu origini grecești. A decedat la 14 august 1996, la reședința sa din La Neuville-sur-Essonne, departamentul Loiret, în apropiere de Paris.

În anul 1930 a încheiat studiile liceale și muzicale la Seminarul Pedagogic din Iași. Și-a continuat studiile la București, în paralel activând în calitate de pianist corepetitor la o școală de dans. În anul 1935 pleacă să studieze la Paris.

Pasionat de muzică, compune un cvartet de coarde,

pe care îl expediază lui Heinz Tiessen, profesor la Facultatea de Muzică din Berlin. La invitația acestuia se stabilește cu traiul la Berlin 1936, urmând să se înscrie la Facultatea de Muzică a Universității Friedrich-Wilhelm. Preocupările de filosofie l-au determinat să urmeze și Facultatea de Filosofie în cadrul aceleiași universități. În încheierea anilor de studiu, Celibidache scrie lucrarea de doctorat la tema: „Elementele formative în tehnica de compoziție a lui Josquin des Pres” („Formbildende Elemente in der Kompositionstechnik Josquins des Pres”).

În perioada 1941-1942 a fost angajat ca dirijor permanent la ansamblul de amatori „Orchester Berliner Musikfreunde” („Orchestra prietenilor berlinezi ai muzicii”). Au urmat angajamente permanente cu Filarmonica din Berlin (1945-1952), Orchestra Scala din Milano și Orchestra Academiei Santa Cecilia din Roma (1955-1957), Orchestra Radio din Berlin (1957), Capela Regală din Copenhaga (1960-1963), Orchestra Radiofuziunii din Stocholm, cu care întreprinde turnee în Suedia, Danemarca, Germania, Elveția, Spania, Finlanda, Austria, Olanda și România (1962-1972), Orchestra Radiofuziunii din Stuttgart (1972-1977), Orchestra Simfonică Yomiuri din Tokyo, London Symphony Orchestra și Orchestra de Stat din Rheinland-Pfalz (1978), Orchestra Filarmonicii din Munchen (1979-1996). A fost director de onoare al Filarmonicii „George Enescu” din Bu-

curești.

În anul 1988 dirijorul Sergiu Celibidache cu orchestra Filarmonicii din München întreprinde primul turneu internațional în SUA și Canada.

În anul 1990, Radiodifuziunea română a transmis în direct concertul-eveniment susținut pe scena Ateului Român de Orchestra Filarmonicii din München, cu Sergiu Celibidache la pupitru. A urmat turneul triumfal în Japonia, turneu european ce a cuprins orașele Rouen, Madrid, Paris, Kiev și Budapesta (1990-1991), un lung turneu în Chile, Argentina și Brazilia (1992), turneul în țările mediteraneene (1995). Ultimul concert susținut a avut loc la Munchen (1996).

Activitatea profesională o începe în anul 1946 în calitate de profesor la Institutul Internațional de Muzică din Berlin. În 1978 este numit profesor onorific la Universitatea Johannes-Gutenberg din Mainz. Atunci, pentru prima dată, are loc un seminar despre „Fenomenologia muzicii”, condus de Sergiu Celibidache. Până în 1992 susține de două ori pe an cursuri accesibile și fără plată pentru toți cei interesați atât din țară, cât și din străinătate. Din 1980, ține cursuri de dirijat în Munchen.

Este autorul a câteva simfonii, a suitelor „Grădina de buzunar”, „Haz de necaz” și a unui mistic „Requiem”.

În anul 1998 regizorul, scenaristul și producătorul Serge Ioan Celibidache, fiul marelui dirijor, a realizat filmul „Grădina lui Ce-

libadache”, unde maestrul e prezentat la repetiții și în turnee cu Filarmonica de la Munchen, al cărei dirijor permanent a fost.

În scopul păstrării și cultivării moștenirii muzicale a muzicianului a fost creată Fundația Sergiu Celibidache cu sediul la Munchen.

Deținător al titlului de Cetățean de onoare și Doctor Honoris Causa al Academiei de Artă din Iași, profesor emerit la Berlin, cetățean de onoare al orașului Munchen, Cavaler al Ordinului Vasa Suedia, Comandor al Artelor și Literelor (titlu oferit de Guvernul Francez), Membru de onoare al Academiei Române.

Pentru prodigioasa sa activitate artistică a primit diverse distincții, printre care se numără : Premiul Berlinez de Arta pentru Muzică (1953), Crucea de Merit a Republicii Federale Germane (1954), Premiul Uniunii Criticilor Germani (1955), Premiul danez de muzică Leonie-Sonning (1970), Moneda Aurită de Onoare a orașului Munchen (1987), Acul Aurit de Onoare al orașului Milano (1987), Marele Ordin German de Artă „Maximilian” (1987), Nettuno d'oro in Bologna (1987).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 176-177; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 169-170.

Bibliografie selectivă:

Celibidache, Sergiu. Scrisori către Eugen Trancu-Iași / Sergiu Celibidache. – București : Vremea. 2008. – 112 p.

Celibidache, Ioana. Sergiu, altfel... / Ioana Celibidache. – Iași : Domino, 2000. – 191 p.

Cosma, Viorel. Sergiu Celibidache. Concertul de adio : schiță biografică, repertoriu și Antologie de texte / Viorel Cosma. – București : Arc 2000, 1998. – 336 p.

Umbach, Klaus. Celibidache – celălalt maestru / Klaus Umbach ; în rom. de Sanda Munteanu. – București : Vivaldi, 1998. – 368 p.

Voicu-Arnăuțoiu, Ioana Raluca. Sergiu Celibidache privit prin cortina de fier / Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu. – București : Ars

Docendi, 2012. – 136 p.

Celibidache Sergiu // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 1. – București : Geneze, 1999. – P. 266-268.

Rusu, Dorina N. Celibidache Sergiu // Membrii Academiei Române: Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a rev. și ad. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 178.

Sergiu Celibidache: „Dirijorul nu este neapărat muzician, dar el poate să fie muzician” [Resursă electronică] // <https://www.dw.com/>

[ro/sergiu-celibidache-dirijorul-nu-este-neap%C4%83rat-muzician-dar-el-poate-s%C4%83fi-muzician/a-2632586](https://www.dw.com/ro/sergiu-celibidache-dirijorul-nu-este-neap%C4%83rat-muzician-dar-el-poate-s%C4%83fi-muzician/a-2632586) (accesat: 17.08.2021).

Sergiu Celibidache. Muzicieni în arhive [Resursă electronică] // <https://www.muzicieni-in-arhive.ro/sergiu-celibidache-ro.php> (accesat: 17.08.2021).

Sergiu Celibidache – un filosof al muzicii universale [Resursă electronică] // <https://www.radio-romaniacultural.ro/portret-sergiu-celibidache-un-filosof-al-muzicii-universale/> (accesat: 17.08.2021).

Tatiana Caprianu

Iulie

2022

Iulie este a șaptea lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Iulie începe (astrologic) cu soarele în semnul Racului și sfârșește în semnul Leului. Din punct de vedere astronomic, luna iulie începe cu soarele în constelația Gemenilor și se sfârșește cu soarele în constelația Racului.

Numele lunii iulie vine de la Iulius Cezar, care s-a născut în această lună. Înainte, luna iulie se numea în latină **Quintilis**, pentru că era a cincea lună în calendarul roman, calendar care începea cu luna martie.

Grecii numeau luna iulie **Hekatombaion**. În tradiția poporului roman luna iulie se numește **Cuptor**.

Iulie începe cu aceeași zi a săptămânii ca și Aprilie în fiecare an și în anii bisecți ca Ianuarie.

Soarele răsare la ora 05:35 și apune la ora 21:04, iar la sfârșitul lunii răsare la ora 06:01 și apune la ora 20:42. la începutul lunii iulie

Fazele Lunii: la 5 iulie – Luna la Primul Pătrar 14:54; la 12 iulie – Lună Plină (Luna începe să descrească) 14:24; la 19 iulie – Luna la Ultimul Pătrar 05:12; la 27 iulie – Lună Nouă (Luna începe să crească) 01:42.

Luni		4	11	18	25
Martți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sâmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	31

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae N. Moroșan**, geolog, arheolog, paleontolog și muzeograf basarabean, doctor în științe geologo-mineralogice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (1 iul. 1902 – 2 febr. 1944). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 165-166; CN 2004, p. 49.*

90 de ani de la stingerea din viață a lui **Vasile Lașcu (Lașcov)**, poet, dramaturg, publicist, critic de teatru, membru al Sfatului Țării (1 ian. 1861 – 1 iul. 1932). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 9; CN 2016, p. 17-18.*

90 de ani de la nașterea **Izoldei Miliutina**, muzicolog și pedagog (1 iul. 1932). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 204.*

160 de ani de la nașterea lui **Nikolai Rubakin**, bibliolog, bibliograf și scriitor rus (1 iul. 1862 – 23 noiem. 1946). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 184-185.*

80 de ani de la nașterea lui **Titus Știrbu**, scriitor pentru copii, poet, traducător și umorist (3 iul. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 186-187; CN 2012, p. 177-178.*

90 de ani de la stingerea din viață a lui **Panait Macri**, ziarist și publicist român, originar din Basarabia (1863 – 4 iul. 1932). *A se vedea și art. din CN 2003, p. 313-314; CN 2012, p. 178.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Șișcanu**, biolog, specialist de talie mondială în domeniul fiziologiei plantelor și fotosintezei, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, (5 iul. 1932). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 205-206.*

85 de ani de la nașterea **Elenei Vdovina**, muzicolog, scenarist și pedagog, doctor în studiul artelor (5 iul. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 178-179.*

65 de ani de la nașterea lui

Pavel Bechet, bibliotecar, actor, crainic translator, regizor, interpret, autor de cântece și schițe umoristice (5 iul. 1957 – 8 iul. 2002). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 179.*

100 de ani de la naștere lui **Dionisie Tanasoglu**, scriitor, istoric, filolog, muzician și traducător găgăuz, doctor în filologie, profesor universitar (7 iul. 1922 – 23 aug. 2006). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 187-189; CN 2012, p. 179-180.*

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Șoitu**, pictor (7 iul. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 180.*

80 de ani de la nașterea lui **Șerban Foartă**, scriitor român, critic literar, traducător, doctor în științe filologice, profesor universitar (8 iul. 1942).

80 de ani de la nașterea **Marinei Bătrânu**, biolog, medic sanitar, cosmetolog, cercetător în domeniul cosmetologiei, inventator (9 iul. 1942). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 265.*

75 de ani de la nașterea **Mirabelei Dauer**, cântăreață română de muzică ușoară (9 iul. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 209.*

95 de ani de la nașterea **Emiliei Parnichi**, cântăreață de operă (soprană lirico-dramatică), pedagog (10 iul. 1927 – 9 sept. 2011). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 181.*

160 de ani de la nașterea lui **Tudor Flondor**, cunoscut în epocă sub numele „Tudor, cavalier de Flondor”, dirijor de cor, compozitor, politician, jurist, economist (10 iul. 1862 – 23 iun. 1908). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 191-192; CN 2012, p. 181.*

150 de ani de la nașterea lui **Aristide Demetriade**, actor și regizor român (10 iul. 1872 – 21 febr. 1930).

185 de ani de la nașterea lui **Pavel Ștefan Leonard**, publicist, scriitor, filozof, personalitate marcantă în istoria culturii Basarabiei din a II-a jumătate a sec. al XIX-lea, filantrop, descendent din neamul lui Alexan-

dru Leonard, Nicolae Casso și Leon Casso (11 iul. 1837 – 8 iul. 1891). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 227-228; CN 2012, p. 181-182.*

95 de ani de la nașterea lui **Ilie Mogoreanu**, specialist în domeniul zootehniei, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar (12 iul. 1927 – 2008). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 182.*

85 de ani de la nașterea **Silviei Șărănuță**, istoric, etnograf, etnolog și muzeograf (12 iul. 1937).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Petre Ștefănuță**, etnograf, folclorist, dialectolog, sociolog, publicist, pedagog (14 sept. 1906 – 12 iul. 1942). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 280-281; CN 2012, p. 182-183.*

340 de ani de la stingerea din viață a lui **Jean Picard**, astronom, fizician, geodez, inventator francez (a creat micrometrul și ceasul cu pendul), membru al Academiei Franceze de Științe. A fost primul care a calculat cu precizie raza Pământului (21 iul. 1620 – 12 iul. 1682).

85 de ani de la nașterea lui **Vlad Ciubucciu**, istoric, lingvist, scriitor documentarist, critic literar, publicist, scenarist, doctor în istorie, profesor universitar, cercetător științific (13 iul. 1937 – 17 iul. 2017). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 210-212; CN 2012, p. 183-184; CN 2017, p. 269-270.*

60 de ani de la nașterea **Olgăi Cernețchi**, medic obstetrician-ginecolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific și inventator (13 iul. 1962).

100 de ani de la nașterea lui **Barbu Răbii**, critic literar, scriitor, traducător (14 iul. 1922).

125 de ani de la nașterea **Mariettei Sadova**, actriță română de teatru și film, regizoare și profesoară (14 iul. 1897 – 17 iul. 1981). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 270-271.*

85 de ani de la nașterea lui **Virgil Cuțitaru (Ramură)**,

filolog, critic și istoric literar, redactor, profesor universitar român (14 iul. 1937 – 15 iul. 2011).

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Dancu**, arhitect și profesor român (14 iul. 1937 – 9 noiembrie. 2010).

85 de ani de la nașterea lui **Victor Punga**, medic fiziopulmonolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (15 iul. 1937 – 20 apr. 2019).

140 de ani de la nașterea lui **Iuliu Moldovan**, medic român, doctor în medicină, profesor universitar, unul dintre fondatorii școlii de igienă publică și ocrotirii sociale din România, descoperitorul reticulinei, membru corespondent al Academiei Române (15 iul. 1882 – 18 iun. 1966).

100 de ani de la nașterea lui **Vlad Bejan**, medic, balneolog și reumatolog român, originar din Basarabia, proiectant a 14 aparate de mecanoterapie, fondator al revistei „Ginta Latină”, autor al mai multor volume dedicate românilor din afara granițelor țării, dar și a unor volume autobiografice (15 iul. 1922 – 29 mai 2018).

150 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Anghel**, poet, prozator, traducător și folclorist român (16 iul. 1872 – 13 noiembrie. 1914). *A se vedea și art. din CB 1997, p. 155-157.*

120 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Călugăreanu**, matematician român, doctor în științe matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (16 iul. 1902 – 15 noiembrie. 1976).

85 de ani de la nașterea lui **Serafim Buzilă**, muzicolog, compozitor, Maestru Emerit al Artei (17 iul. 1937 – 24 sept. 1998). *A se vedea și art. din CN B 1997, p. 158-160; CN 2012, p. 184.*

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ichim**, cornist, conferențiar universitar, Artist Emerit (17 iul. 1947).

60 de ani de la nașterea lui

Igor Dolea, avocat, doctor habilitat în drept, profesor universitar (17 iul. 1962).

60 de ani de la nașterea **Nataliei Lobanov**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar (17 iul. 1962).

60 de ani de la nașterea lui **Oleg Volontir**, muzicolog, pedagog, producător muzical, Om Emerit, Maestru în Artă, promotor al culturii naționale (17 iul. 1962).

95 de ani de la nașterea lui **Sorin Comoroșan**, medic biochimist, fizician, doctor în medicină, profesor universitar român, membru de onoare al Academiei Române (17 iul. 1927).

85 de ani de la nașterea lui **Andrei Banaru**, medic morfopatolog, profesor universitar, doctor în medicină (18 iul. 1937 – 4 noiembrie. 1987). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 185.*

85 de ani de la nașterea lui **Ilie Botez**, profesor, doctor în tehnologia construcției de mașini, inventator remarcabil, deținător al titlurilor Inventator Emerit al Republicii Moldova, Inventator de Elită al României (18 iul. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 212-213; CN 2012, p. 185-186.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Rumleansch**, doctor habilitat în științe filozofice, profesor universitar, (18 iul. 1942 – 10 iun. 2009).

90 de ani de la nașterea lui **Radu Bălescu**, fizician recunoscut la nivel mondial, inventator și profesor universitar belgian de origine română, membru de onoare al Academiei Române (18 iul. 1932 – 1 iun. 2006).

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Moșanu**, istoric și politician basarabean, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (19 iul. 1932 – 7 dec. 2017). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 194-195; CN 2007, p. 213-*

214; CN 2012, p. 186-187.

85 de ani de la nașterea lui **Vitali Postolati**, inginer energetician, doctor habilitat în științe tehnice, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (19 iul. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 214-215.*

125 de ani de la nașterea lui **Ilie Novicov**, flautist, timpianist și dirijor (20 iul. 1897 – 4 aug. 1979).

160 de ani de la nașterea lui **Paul Bujor**, zoolog, fiziolog, anatomist, scriitor și profesor universitar român, membru de onoare al Academiei Române (20 iul. 1862 – 17 mai 1952).

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Munteanu-Murgoci**, geolog, mineralog, pedolog, geograf, doctor în științe geologice și mineralogie aplicată, întemeietorul școlii pedologice românești, membru corespondent al Academiei Române (20 iul. 1872 – 5 mar. 1925).

65 de ani de la nașterea lui **Grigore Verega**, medic ortoped-traumatolog, doctor în științe medicale, profesor universitar (21 iul. 1957).

200 de ani de la nașterea lui **Gregor Mendel**, călugăr augustinian, matematician, biolog, genetician, botanist și cercetător științific austriac, cunoscut ca fondator al geneticii (22 iul. 1822 – 6 ian. 1884). *A se vedea și art. din CN 2009, p. 25-26.*

140 de ani de la nașterea lui **Edward Hopper**, pictor american (22 iul. 1882 – 15 mai 1967).

85 de ani de la nașterea lui **Vitalie Bețișor**, medic ortoped-traumatolog, profesor universitar, doctor habilitat în medicină, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (24 iul. 1937 – 22 mai 2005). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 217-218; CN 2012, p. 189.*

140 de ani de la nașterea lui **Traian Lalescu**, matematician român, doctor în științe matematice, profesor universitar,

membri post-mortem al Academiei Române, fondatorul teoriei ecuațiilor integrale (24 iul. 1882 – 15 iun. 1929). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 218-219.*

220 de ani de la nașterea lui **Alexandre Dumas** (tatăl), romancier, poet, dramaturg, memorialist, publicist, cel mai popular scriitor francez din lume (24 iul. 1802 – 5 dec. 1870). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 195-197.*

120 de ani de la nașterea lui **Camil Baltazar**, poet, publicist, memorialist, traducător român (25 iul. 1902 – 27 apr. 1977). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 227.*

95 de ani de la nașterea lui **Anatol Solohin**, medic legist, doctor habilitat în științe medicale (26 iul. 1927 – 18 oct. 2006).

85 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ghimpu**, pedagog, publicist, om politic (26 iul. 1937 – 13 noiembrie. 2000). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 220-221.*

75 de ani de la nașterea lui **Vlad Bulat**, grafician, pictor-scenograf, pedagog (26 iul. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 189-190.*

70 de ani de la nașterea lui **Svetlanei Cojocar**, conferențiar universitar, doctor habilitat în informatică (26 iul. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 190.*

90 de ani de la nașterea **Elenei Loghinovschi**, filolog român, doctor în științe filologice, traducătoare, de origine rusă. (26 iul. 1932).

180 de ani de la nașterea lui **Alfred Marshall**, economist englez, unul dintre cei mai influenți economiști ai tuturor timpurilor (26 iul. 1842 – 13 iul. 1924). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 281.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Ion Giorbă**, matematician și savant cu renume

mondial, inginer, cadru didactic, doctor în științe fizico-matematice (6 iun. 1873 – 27 iul. 1942).

70 de ani de la nașterea lui **Ceslav Ciobanu**, economist, doctor în științe economice, profesor universitar, politician, traducător, ex-ambasador al Republicii Moldova în SUA și Canada, actualmente profesor universitar la Universitatea de Stat din Virginia (SUA), savant eminent (27 iul. 1952).

85 de ani de la nașterea lui **Andrei Negru**, biolog, specialist în domeniul botanicii, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, academician (28 iul. 1937 – 21 dec. 2011). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 221-223.*

60 de ani de la nașterea lui **Grigore Covaliu**, meșter de instrumente muzicale (28 iul. 1962).

60 de ani de la nașterea lui **Nelly Cozaru**, actriță, regizor, profesor, Maestru în Artă (28 iul. 1962). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 282-283.*

100 de ani de la nașterea **Mariei Siminel-Fusteri** (Dicescu), pianistă, folcloristă, profesoară, muzicolog român, originară din Basarabia (28 iul. 1922). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 191.*

60 de ani de la nașterea lui **Mihail Chiriac**, coregraf, pedagog, Maestru în Artă, promotor al valorilor coregrafice (29 iul. 1962).

110 ani de la nașterea lui **Nicolae Steinhardt**, filozof, publicist, critic literar, eseist, traducător, bibliotecar român de origine evreiască, convertit la religia creștină, călugăr, jurist (29 iul. 1912 – 30 mar. 1989). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 192-194; CN 2012, p. 192-193.*

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Tolocenco**, jurnalist, scenarist, veteran de război, Om Emerit al Republicii Mol-

dova (30 iul. 1922 – 2006). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 194.*

95 de ani de la nașterea lui **Silviu Berejan**, lingvist, savant, organizator al științei, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan” al Academiei Române (30 iul. 1927 – 12 noiembrie. 2007). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 197-200; CN 2007, p. 224-226; CN 2012, p. 193-194; CN 2017, p. 287-288.*

70 de ani de la nașterea lui **Ilie Ilașcu**, patriot moldovean, deținut politic timp de 9 ani în închisoarea autoproclamatei „republici nistrene”, deputat în Senatul României (30 iul. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 200-201.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Păcurariu**, preot, profesor de teologie și istoric al Bisericii Ortodoxe Române, membru titular al Academiei Române (30 iul. 1932 – 13 ian. 2021). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 226-227.*

80 de ani de la nașterea **Luciei Berdan**, etnolog, istoric literar român (30 iul. 1942 – 11 dec. 2003).

180 de ani de la nașterea lui **Albert (Voiteh) Hrimaly**, violonist, dirijor și compozitor ceh, director și profesor de compoziție la Școala Muzicală a Societății Filarmonice din Cernăuți (30 iul. 1842 – 15 iun. 1908).

85 de ani de la nașterea lui **Vasile Furnică**, balerin, Maestru Emerit al Artei din Republica Moldova (31 iul. 1937). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 226-227.*

95 de ani de la nașterea lui **Ștefan Niculescu**, muzicolog, compozitor, profesor universitar român, membru corespondent al Academiei Române (31 iul. 1927 – 22 ian. 2008).

Nicolae N. MOROȘAN
1902-1944

Arheolog, geolog, paleontolog, muzeograf, doctor în științe naturale, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 1 iulie 1902, în satul Cuconeștii Vechi, județul Edineț din Basarabia, în familia unui preot. A fost asasinat de NKVD la 2 februarie 1944, într-o cameră de hotel la Moscova.

A făcut Școala parohială din satul natal și apoi și-a continuat studiile la Seminarul Teologic din Chișinău, de unde s-a transferat la Liceul de băieți „B. P. Hasdeu” din capitală (1918-1922). Și-a continuat studiile la Facultatea de Științe Naturale a Universității din Iași și obține licența cu specializarea geolog și arheolog (1922-1927). În anii studenției a făcut prima descoperire științifică – situl Stânca Ripiceni din valea Prutului de Mijloc (1925).

A continuat studiile de doctorat la Paris, la Universitatea Sorbonne. Face deplasări de cercetare în Franța, Anglia, Belgia, Cehoslovacia ș.a.

În 1933, la Paris, a susținut teza de doctorat în științe naturale cu specializare în geografie și paleontolo-

gie cu tema: „Pleistocenul și Paleoliticul României de Nord-Est”. Teza a fost publicată peste cinci ani, în Anuarul Geologic al României.

Este membru fondator (1935) al organizației profesionale Colegiul Arheologic Român (C.A.R.). Ca membru al acestei organizații a propus Proiectul de lege intitulat „Pre-proiect de lege pentru protecția Monumentelor și Obiectelor Antice și pentru înființarea Colegiului Arheologic Român” (1935).

După ocuparea Basarabiei de către sovietici, a refuzat să se retragă în țară și a rămas cu părinții la Chișinău.

A activat în calitate de profesor la Universitatea din Iași, director al Liceului „Mihai Eminescu” din Chișinău (din 1938).

În 1940 este numit director al Muzeului de Studiere a Ținutului din Chișinău (azi Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală), după care a preluat Catedra de geologie a Facultății de Geografie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. În același an a fost arestat de NKVD și transportat la Tiraspol, după care predat biroului de la Odesa. De acolo a fost dus în Siberia, la Novosibirsk, iar pe 25 noiembrie i s-a recunoscut nevinovăția. Este eliberat, dar cu condiția să accepte postul de profesor și șef la Catedra de geologie a Institutului Politehnic din Tomsk, Siberia.

A făcut cercetări geologice, paleontologice și preistorice în Basarabia, Moldova și Dobrogea. A pus

bazele cercetării paleolitice în nord-estul României, făcând cercetări de teren în zona Prutului și a Nistrului de Mijloc. A întreprins săpături în stațiunea Stânca Ripiceni (1926), câteva sonde la stațiunea Ripiceni Izvor (1928).

A participat în echipa din Basarabia a proiectului savantului român Dimitrie Gusti, realizat în perioada interbelică. El a săpat un tumul sau doi lângă satul Copanca, descoperind câteva morminte sarmatice. Prin contribuția sa au fost incluse în circuitul științific depozitul de bronzuri de la Tețcani din epoca bronzului târziu și toporul de cupru de la Cimișlia.

A participat la Congresul de Istorie Primitivă de la Londra (1932), la Congresul Internațional de Geologie de la Washington (1935), la Congresul al XII-lea Internațional de Istorie din Varșovia (1935), Congresul al XVII-lea Internațional de Antropologie Preistorică (București, 1937). La aceste importante foruri științifice a prezentat referate despre arheologia, geologia și paleontologia României.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în cele circa 85 de lucrări publicate, inclusiv o monografie intitulată: „Le Pléistocène et le Roumanie du Nord-Est”. A elaborat primul repertoriu arheologic al stațiunilor paleolitice din zona de nord-est a României, care a stat la baza cercetărilor ulterioare a epocii vechi a pietrei din zona Prutului de Mijloc. Opera sa reflectă contribuțiile sale la cerce-

tările diferitor probleme ce țin de arheologia, geologia și paleontologia României. Printre acestea sunt: „Contribuțiuni la cunoașterea paleoliticului din Moldova de Nord” (București, 1927); „O stațiune paleolitică în Dobrogea: Topalu” (1928); „Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord” (1929); „Contribution a l'étude du quaternaire de la Moldavie N. E.” (1931); „Existe-t-il du Micoquien en Bessarabie et quelle serait sa place dans la chronologie du Pleistocene” (Paris, 1931); „Pointes en feuille de laurier solutrennes” din România extracarpatică” (Iași, 1933); „Evoluția cercetărilor preistorice-paleolitice din România N. E. și rezultatele obținute” (Chișinău, 1933); „Quelque observations sur le Quaternaire du N. E. de la Moldavie” (București, 1933); (Chișinău, 1933); „Asupra existenței Mamuților, Rinocerilor și Cerbilor în Moldova” 1934); Depozitele quaternare paleontologice și levalloisiene de la Gherman-Dumeni” (1934); „La plus jolie Pointe en feuille de laurier solutrene de la Roumanie” (Le Mans, 1934); „O fibulă particulară germanică din epoca imperialo-romană găsită în Basarabia” (Chișinău, 1935); „Kaiserzeitliche Tibel aus Vasilica” (Berlin, 1935); „Alimentarea or. Chișinău cu apă” (1936); „Dinothérides de Bessarabie” (Iași, 1936); „Geografia satului Nișcani (Chișinău, 1937); „Le Pleistocene et le Paleolithique de la Roumanie du Nord-Est” (București,

1938); „La station paleolithique de Stânca Ripiceni” (1938) ș. a. Ultima lui apariție datează cu anul 1938: „Lista cronologică a principalelor publicații științifice ale savantului Alexandru Donici”; „Al XVII-lea Congres Internațional de Antropologie și Arheologie preistorică”.

Lucrările sale au fost tipărite și în alte țări: la Paris, Toulouse (Franța), Oslo (Norvegia), Varșovia (Polonia), Bruxelles (Belgia), Frankfurt pe Main (Germania), Washington (SUA) ș. a.

Membru al Societății Preistorice a Franței și al Institutului Internațional de Antropologie (1931). Membru al Colegiului Arheologic Român și al Institutului Internațional de Arheologie (1935-1939). A reprezentat România la Societatea Preistoricilor Francezi în calitate de geolog ș. a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 165-166; „Calendar Național 2004”. – Chișinău, 2004. – P. 49.

Bibliografie selectivă:

Moroșan, Nicolae N. Academia Română : Memoriile secțiunii științifice. Seria 3, T. 6, Mem. 1 : Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord / Nicolae N. Moroșan. – București : Cultura Națională, 1929. – 19 p.

Moroșan, Nicolae N. Depozitele geologice ale fântânilor arteziene din Chișinău și în special a artezienei No. 01140.3 / Nicolae N. Moroșan. – Chișinău : [S. n.], 1938. – 20 p.

Moroșan, Nicolae N. Dinothérides de Bessarabie : Contribution... / Nicolae N. Moroșan. – lassy : Imprimerie „Opina”, 1936. – 22 p.

Moroșan, Nicolae N. Geologia și preistoria regiunii Copanca : Extras din „Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României. Regionala Chișinău”. Vol. II, 1938 / Nicolae N. Moroșan. – Chișinău : [S. n.], 1939. – 72 p.

Moroșan, Nicolae N. Le pleistocene et le paleolithique de la Roumanie du Nord-Est : Les dépôts géologiques, leur faune, flore et produits d'industrie / Nicolae N. Moroșan. – București : Imprimeria Națională, 1938. – 160 p.

Moroșan, Nicolae N. Les restes de l'homme fossile en Roumanie : From Report of XVI International Geological Congress, Washington, 1933 / Nicolai N. Moroșan. – Kichineff : [S. n.], 1936. – 10 p.

Moroșan, Nicolae N. Asupra existenței mamuților, rinocerilor și cerbilor în Moldova și dacă poate fi admisă reprezentarea lor pe mobilierul protoistoric de la Ciuciulea / Nicolae Moroșan // Arhivele Basarabiei. – 1934. – Nr 4. – P. 328-338.

Moroșan, Nicolae N. Evoluția cercetărilor preistorice-paleolitice din România N. E. și rezultatele obținute / Nicolai N. Moroșan // Arhivele Basarabiei. – 1933. – Nr 2. – P. 11-29.

Moroșan, Nicolae N. O fibulă particulară germanică din epoca imperialo-romană găsită în Basarabia / Nicolae N. Moroșan // Arhivele Basarabiei. – 1935. – Nr 3/4. – P. 196-208.

Moroșan, Nicolae N. Solutrenul din România extracarpatică și raporturile sale cu acela din Transilvania și din țările limitrofe / Nicolae N. Moroșan // Arhivele Basarabiei. Planșa 1. – 1933. – Nr 3. – P. 230-236.

Chetaru, Nicolae. Un savant basarabean cu renume mondial : Nicolae Moroșan [Grupaj de materiale cu ocazia aniversării a 90-a de la naștere] // Moldova suverană. – 1992. – 18 iun. – P. 4.

Colesnic, Iurie. Ultima scrisoare... : [savantul Nicolae N. Moroșan, geolog, paleontolog și arheolog specializat în paleolitic, savant de o strălucită erudiție, om cu orizont larg, pedagog (1902-1944)] / Iurie Colesnic // Timpul. – 2013. – 15 mar. – P. 22.

David, Aurel. Eminent savant și naturalist basarabean : Nicolae

Moroșan 50 de ani de la trecerea în eternitate // Curierul de seară. – 1994. – 17 febr. – P. 3.

Dimitriu, Constanța. Dare de seamă asupra lucrării : Nicolae N. Moroșan. Există „micoquien” în Basarabia și care ar fi locul său în cronologia pleistocenului? / Constanța Dimitriu // Arhivele Basarabiei. – 1933. – Nr 3. – P. 275-276.

Nicolae N. Moroșan // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat : Vol. 5. – Chișinău. – [S. n.], 2005. – P. 328-329.

Nirca, Eugen. Moroșan Nicolae N. // Nirca, Eugen. Compatrioți - înfrățiți cu știința / Eugen Nirca. – Chișinău : Tehnica-Info, 2001. – P. 145-150.

Nirca, Eugeniu. Profesorul paleoliticului din Sud-Estul Europei : Nicolae Moroșan 90 de ani de la naștere : Despre activitatea științifică desfășurată în Basarabia și în România / Eugeniu Nică // Curierul de seară. – 1992. – 31 iul. – P. 3.

Petolescu C. C. Istoricul Muzeului Național de Antichități – Institutul de Arheologie. III. Arheologia și muzeografia românească în perioada 1927–1943 / C. C. Petolescu // SCIVA 35. – 1984. – Nr 2. – P. 147.

Praporșic, Maria. Nicolae Moroșan, o personalitate puțin cunoscută acasă : [100 de ani de la nașterea geologului, paleontologului, arheologului și pedagogului N. Moroșan (1902-1944)] / Maria Praporșic // Flux continuu. – 2002. – 5 iul. – P. 7.

Maria S. Ciobanu

Titus ȘTIRBU
1942

Scriitor pentru copii, poet, traducător și umorist.

S-a născut la 3 iulie 1942, în s. Cenușa, r-nul Florești.

După absolvirea școlii medii și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1959-1964).

După absolvirea facultății a fost angajat în calitate de redactor la emisiunile pentru copii și tineret de la Televiziunea Națională (1966-1976). Ulterior a exercitat mai multe funcții în diverse instituții de stat și societăți: șef de secție la Societatea Republicană „Prietenii cărții” (1978-1984), referent, consultant, apoi secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1984-1991), consilier al directorului general al Comitetului de Stat pentru Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți (1992-1994), secretar al Consiliului Centrului Național de Cinematografie (1994-1999), specialist principal la Departamentul Relații Interetnice și Funcționare a Limbilor (1999-2001). În perioada 2002-2008, a fost redactor în Serviciul editorial al Editurii „Universul”.

A debutat editorial în 1973, cu o carte pentru co-

pii „Satelitul”. A scris ulterior mai multe cărți pentru copii, printre care: „... Eram un bob și eu”, „Bunule, bună ziua!”, „101 poeme, poezii alese” (2012), „Vasilică-Fasolică, Născocilă și cureaua” (2014), „Alfabetul animalelor” (2014), „Calculatorul cu vârguța” (2015), „Ceaunel” (po-vestiri, 2016), „La Grădina zoologică” (2017), „Primul meu Abecedar”, „Alfabet și numărătoare” (2018), „Alfabet electronic interactiv : Smartphone-ul vorbitor”, „Formule de politețe”, „Născocilă, Roadegumă și feciorul lui Păcală” (2019), „Băiatul cu trei garoafe în mână” (2020) ș.a.

Pentru maturi a publicat epigrame și parodii adunate în volumele „Motanul polyglot” (2002), „Unu scriem, doi – în minte” (2005).

A tradus literatură pentru copii, precum și din folclorul universal.

În perioada pandemiei (2020), poetul scrie versuri și participă la întâlnirile online cu cititorii în cadrul Campaniei Naționale de promovare a lecturii „Să citim împreună!”, ediția a IX-a, organizată de Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, în cadrul căruia a fost inclus volumul său „Născocilă, Roadegumă și feciorul lui Păcală”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Epigramiștilor din România.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost menționat cu multiple premii și distincții, printre care: Laureat al mai multor Festivaluri Naționale și Internaționale de epi-

gramă din Republica Moldova și România. Printre care: Premiul Mare pentru parodie în cadrul Festivalului de satiră și umor „Dănilă Prepeleac” (1997), Premiul I pentru parodie la Festivalul Republican de Satiră și Umor „La hanul lui Păcală” (Nisporeni, 2003) ș.a.

Premiile Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret: „A venit un lup la școală” (2012), „Vasilică-Fasolică”, „Născocilă și cureaua” (2015), „Alfabet cu zâmbet” (2016), „Ceanel” (2017), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea „Născocilă, Rodegumă și feciorul lui Păcală” (2019).

În 2010, a fost distins cu titlul onorific „Maestru al Literaturii”.

Premiul „KIBATEK” pentru întreaga creație al Asociației științifico-literare: Turcia, Cipru, Țările Balcanice, Asia și Europa (2013); Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2012); Titlul Onorific „Maestru al Literaturii” (2010); Ordinul „Gloria Muncii” (2015).

Cetățean de Onoare al satului de baștină Cenușa, Cetățean de Onoare al comunei Mogoșești, Iași.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. Chișinău. – 2002. – P. 186-187; „Calendar Național 2012”. Chișinău, 2011. – P. 177-178.

Bibliografie selectivă:

Știrbu, Titus. Alfabet electronic interactiv : Smartphone-ul vorbitor : [încorporat în carte] : [Carte sonoră] / poezii : Titus Știrbu ; red.: Gheorghe Ghețu ; lectura textu-

lui : Emilia Ghețu. – Chișinău : Biblion, 2019. – 14 p.

Știrbu, Titus. Băiatul cu trei garoafe în mână : Povestiri pentru elevii din clasele primare / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2020. – 16 p.

Știrbu, Titus. Calculatorul cu vârguța / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2015. – 16 p.

Știrbu, Titus. Cu ce călătorim? / Titus Știrbu. – Chișinău : „Biblion”, 2018. – 10 p.

Știrbu, Titus. ...eram un bob și eu : Versuri pentru toate vârstele / Titus Știrbu. – Chișinău : Lumina, 2012. – 131 p.

Știrbu, Titus. Motanul poliglot : Parodii / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2017. – 152 p.

Știrbu, Titus. Născocilă, Rodegumă și feciorul lui Păcală : Carte pentru copii, părinți și educatori / Titus Știrbu ; red.: Anatol Malev. – Chișinău : Lumina, 2019. – 236 p.

Știrbu, Titus. 101 Poeme : (Pentru copii) / Titus Știrbu ; Asociația culturală „Ideal” ; Societatea culturală „Apollon”. – București : Biodova, 2012. – 110 p.

Știrbu, Titus. Primul meu abecedar / Titus Știrbu. – Chișinău : Biblion, 2018. – 14 p.

Știrbu, Titus. Unu scriem, doi în minte : Epigrame și catrene vesele (și nu prea) / Titus Știrbu. – Chișinău : Pontos, 2017. – 88 p.

Știrbu, Titus. Avea o dragoste aparte față de fântânile cu cumpănă : [Liviu Deleanu (21 februarie 1911-12 mai 1976)] / Titus Știrbu // Literatură și arta. – 2019. – 31 ian. – P. 7.

Titus Știrbu : Ghid biobibliografic / alcăt.: Silvia Antufev ; ed. îngr.: Lidia Kulikovski. – Chișinău : Colograf-Com, 2002. – 80 p.

Gheorghită, Eugen. Ce poate Anton Cehov poate și Titus Știrbu / Eugen Gheorghită // Literatură și arta. – 2012. – 28 iun. – P. 5.

Roșca, Denis. Știrbu Titus // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 551-552.

Știrbu Titus // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău, 2010. – P. 516-517.

Știrbu Titus // Iubire de metaforă. Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 166-169.

Știrbu Titus // Localitățile Re-

publicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 3. – Chișinău. – [S. n.], 2001. – P. 384.

Titus Știrbu : [poet] // Realități Culturale. – 2014. – Nr 7. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe ȘICANU

1932

Biolog, specialist de talie mondială în domeniul fiziologiei plantelor și fotosintezei, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, inventator, membru al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 5 iulie 1932, în satul Măcărești jud. Ungheni.

După absolvirea Școlii de opt ani de la baștină, și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din orașul Călărași, pe care o absolvă în 1952.

Între anii 1952-1957 își continuă studiile la Institutul Pedagogic din Tiraspol, Facultatea de Biologie și Chimie.

În perioada 1958-1961, a urmat studiile la doctoratură în cadrul Institutului de Fiziologie a Plantelor al AȘM.

La diferite etape ale activității sale și-a desăvârșit profesionalismul în cercetare prin stagiile efectuate într-un șir de centre științifice din Moscova (1959-

1960, 1961-1974), Sankt-Petersburg (1960,1970), Kiev (1960,1985), Minsk (1971) ș.a.

Începând cu 1958 și până în prezent, academicianul și-a consacrat activitatea studiului particularităților funcționării aparatului fotosintetic la plantele pomicole. Este fondatorul laboratorului de fotosinteză al Institutului de Fiziologie a plantelor al AȘM, actualmente Institutul de genetică și fiziologie a plantelor al AȘM. Sub conducerea dumnealui se efectuează cercetări originale în domeniul fiziologiei plantelor ce vizează fotosinteza la plantele pomicole.

Din 1961 activează la Institutul de Fiziologie a Plantelor al AȘM.

În 1963 a susținut teza de doctor în biologie. În 1974 – teza de doctor habilitat în biologie, specialitatea „fiziologia plantelor”.

Din 1975 a condus Laboratorul de Fotosinteză al Institutului de Fiziologie a Plantelor al AȘM.

În 1982 obține titlul de profesor universitar la specialitatea fiziologia plantelor.

Pentru rezultate remarcabile în cercetarea științifică i s-a acordat titlul de membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1989), ulterior membru titular (1992).

Între anii 1990-2000 a exercitat funcția de Secretar științific general al AȘM.

A participat nemijlocit la elaborarea Legii cu privire la Academia de Științe a Moldovei și Concepției asupra reformei sferei cerceta-

re-dezvoltare, a contribuit la organizarea cercetărilor științifice fundamentale și aplicative în cadrul Academiei, la soluționarea problemelor tehnico-științifice republicane. În această perioadă și-a adus aportul considerabil în menținerea relațiilor dintre AȘM și Asociația Internațională a Academicienilor cu sediul la Kiev.

Concomitent cu activitatea managerială în cadrul Academiei de Științe a Moldovei continuă și activitatea științifică. În 1975 a fondat Laboratorul de Fotosinteză al Institutului de Fiziologie a Plantelor al AȘM, actualmente Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor al AȘM. Este fondatorul Școlii științifice naționale în ecologia fotosintezei plantelor. A elaborat și dezvoltat teoria productivității fotosintetice a plantelor. A adus o importantă contribuție în studierea particularităților funcționării aparatului fotosintetic la plantele de cultură. Cu participarea nemijlocită a savantului s-a studiat rolul reacțiilor adaptive ale aparatului fotosintetic în reglarea productivității și rezistenței plantelor la acțiunea factorilor ecologici nefavorabili. A stabilit fenomene noi de interacțiune ale organelor plantelor în formarea reacției de răspuns la factori stresogeni, au fost evidențiate legitățile relațiilor altoi-portaltoi în reglarea procesului de producție și rezistență a plantelor.

Peste 20 de ani s-a consacrat activității didactice, contribuind la pregătirea

specialiștilor de înaltă calificare în biologie la Catedra Universității de Stat din Moldova (din 1983). Sub conducerea sa au fost susținute 15 teze de doctor în biologie. O perioadă îndelungată a condus Consiliul științific specializat pentru susținerea tezelor de doctorat la specialitatea Fiziologie vegetală. A fost președinte al comisiei pentru susținerea examenelor de licență la Facultatea Biologie și Chimie a Universității de Stat din Tiraspol.

A participat la multiple foruri științifice naționale și internaționale de domeniu cu prezentarea comunicărilor științifice.

Rezultatele științifice se regăsesc în cele peste 280 de lucrări științifice, inclusiv 7 monografii, printre care: „Fiziologia plantelor pomicole” (editat la Berlin în limba germană,1978), „Фотосинтез плодовых растений” (1985), „Investigații în domeniul fotosintezei cireșului” (1995), „Relațiile donor-acceptor și productivitatea plantelor de soia” (2001) ș. a. A fost redactor responsabil și membru al colegiului de redactare la un șir de reviste de prestigiu, membru al Colegiului de redacție al Editurii Enciclopedice.

Cercetările realizate sunt confirmate de 10 brevete de invenții, care au fost prezentate la Saloane și Expoziții Naționale și Internaționale și menționate cu diplome și medalii.

A fost și este antrenat în diferite comisii ale Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare; ex-secretar

al Consiliul consultativ de expertiză al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică. Membru al Consiliului Director al Societății de Fiziologie și Biochimie Vegetală din Republica Moldova, membru al Federației Europene a Societăților de Fiziologie a Plantelor ș. a.

Pentru activitate fructuoasă și merite deosebite în cercetare i s-a conferit distincții de stat: titlul onorific „Om Emerit” (1995), „Ordinul Republicii” (1996), medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie Cantemir” (2002), medalia jubiliară „60 ani de la fondarea primilor instituții academice din Republica Moldova” (2006).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 205-206.

Bibliografie selectivă:

Șișcanu, Gheorghe. Fotosinteza și funcționalitatea sistemului donator-acceptor la plantele pomicele / Șișcanu Gheorghe. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 316 p.

Șișcanu, Gheorghe. Impactul preparatului melangozidă-o asupra creșterii vegetative, activității enzimatică, conținutul glucidelor și a substanței uscate la pomii de măr în condiții pedoclimatice nefavorabile / Gheorghe Șișcanu, Anatol Cecan // Studia Universitatis. – 2009. – P. 153-155.

Șișcanu, Gheorghe. Particularitățile unor indici fiziologici și influența preparatului melangozidă-o în combinație cu microelemente la pomii de măr / Gheorghe Șișcanu, Anatol Cecan // Studia Universitatis. Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 156-160.

Furdui, Teodor. Distins savant în fiziologia plantelor : academicianul Gheorghe Șișcanu la 80 de ani / Teodor Furdui, Gheorghe Tudorache, Eugenia Cotenco //

Buletinul AȘM. Științele vieții. – 2012. – Nr 2 (317). – P. 186-188.

Furdui, Teodor. Distins savant în fiziologia plantelor : academicianul Gheorghe Șișcanu la 85 de ani / Teodor Furdui, Gheorghe Duca // Akademos. – 2017. – Nr 2 (45). – P. 180-181.

Gheorghe Șișcanu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat : Vol. 8. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 251.

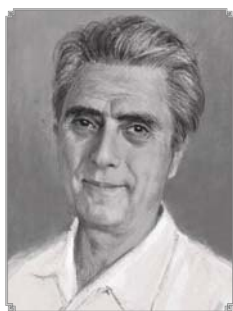
Șișcanu Gheorghe // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 133.

Șișcanu Gheorghe // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 141-143.

Roșca, Denis. Șișcanu Gheorghe // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 542-543.

Șișcanu Gheorghe // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : P. 2. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 144.

Maria S. Ciobanu

Dionisie TANASOPGLO 1922-2006

Scriitor găgăuz, istoric, filolog, muzician, traducător, doctor în filologie, profesor universitar.

S-a născut la 7 iulie 1922, la Chiriet-Lunga, jud. Tigheana. A decedat la 23 august 2006, la Chișinău.

După școala primară din localitate și-a continuat studiile la Școala Normală din Cetatea Albă (1934-1938), ulterior la Școala Normală din Bârlad (1938-1943).

A studiat la Facultatea de Istorie și Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (azi Universitate, 1947-1953), Institutul de Teatru din Sankt-Petersburg (1947-1949).

Face studii de doctorat în turcologie la Baku (1965).

În 1965 susține teza de doctor în filologie.

Activitatea profesională a început-o în calitate de învățător la școala primară din satul natal (din 1945) și Ceadâr-Lunga.

Activitatea de cercetare științifică a început-o la Institutul de Cercetări în Domeniul Pedagogiei din 1955. Între anii 1963-1970 a fost director la aceeași instituție. Ulterior a activat la Enciclopedia Moldovenească, redacția principală, șef de redacție limbă și literatură și artă (1967-1970).

Între anii 1972-1987 a desfășurat activitate didactică în calitate de docent la Institutul de Arte „G. Muzicescu” din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). Ulterior a fost rector al Universității de Stat din Comrat (1992-1995), șef catedră filologie găgăuză. Din 1995 a fost profesor universitar la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, secția de limbă și literatură găgăuză.

Este autor al scrisului găgăuz, inițial cu litere chirilice, apoi cu alfabetul latin.

A elaborat manuale de limba și literatura găgăuză pentru toate clasele.

A semnat texte și regia la mai multe spectacole.

A colaborat la publicațiile periodice: „Literatura și arta”, „Luminătorul”, „Moldova”, „Flux” ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 187-189; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 179-180.

Bibliografie selectivă:

Tanasoglu, Dionisie. Am luptat ca Europa să fie liberă : [participant al celui de-al Doilea Război Mondial, de partea Armatei Române] / Dionisie Tanasoglu // Capitala. – 2003. – 8 mai. – P. 9.

Tanasoglu, Dionisie. Mihail Ciachir : [cărturar, iluminist, protoiereu, profesor găgăuz (1861-1938)] / Dionisie Tanasoglu // Moldova. – 1997. – Nr 7. – P. 13-14.

Tanasoglu, Dionisie. O, dragoste, sfântă dragoste... : [despre poetul găgăuz Ștefan Curoglu, 60 de ani de la naștere] / Dionisie Tanasoglu // Literatura și arta. – 2000. – 13 ian. – P. 7.

Dionisie Tanasoglu : Biobibliografie / alcăt.: Ion Mahu ; resp.: Lidia Kulikovski. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, 2004. – 63 p.

Dionisie Tanasoglu : [scriitor, specialist în domeniul filologiei găgăuze] // Realități culturale. – 2014. – Nr 7. – P. 5.

Roșca, Denis. Tanasoglu Dionisie // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 556.

Maria S. Ciobanu

Șerban FOARȚĂ 1942

Poet român, critic literar, traducător, dramaturg, doctor în științe filologice, profesor universitar.

S-a născut la 8 iulie 1942, la Turnu Severin, Mehedinți, România.

Între anii 1949-1960, a făcut studiile primare, gimnaziale și liceale în orașul său natal. Și-a continuat studiile la Universitatea din Timișoara, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, secția română-germană.

Doctoratul l-a obținut la Universitatea din Timișoara cu o teză asupra poeziei lui Ion Barbu (1978).

În 1991-1992 a beneficiat de o bursă de studii la Paris, oferită de Ministerul Culturii din Franța.

Viața și activitatea și-a consacrat-o pasiunilor de a scrie, traduce, pictură și cântat la pian. Are câteva expoziții personale.

În 1969 a fost referent literar la Teatrului Național din Timișoara, iar în 1990-1991 a fost director al aceluiași teatru.

Din 1992 a fost profesor la Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Litere, secția Jurnalism. Se pensionează în 2005.

Membriu al Uniunii Scriitorilor din România (1970);

membriu ASPRO (2000).

Este autor al peste 75 de cărți de versuri, eseuri, proză, „articlerie” și traduceri.

Debutază în 1976 cu volumul de versuri „Texte pentru Phoenix” (în colaborare cu Andrei Ujică).

Au urmat alte volume și antologii de poezie: „Simpleroze” (1978), „Șalul, e șarpele Isadorei” (1978), „Copyright” (1979), „Areal: 7 poeme” (1983), „Holorime” (1986), „Opera somnia. Antologie” (2000), „Erau ziare, evenimente” (2000), „Ethernul Pheminin” (2004), „O brumă de paiete și confetti” (2007), „Micul Prinț” (2008), „Nu știu alții cum sunt...: poeme batrânești” (2009), „Fotballetto” (2012), „Abece-daur” (2014), „L'envers est en vers, l'endroit est a droit” (2016) ș. a. De asemenea, a publicat volume de eseuri: „Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu” (1980), „Afinități selective” (1980), „Afinități efective” (1990), „Dublul regim (diurn nocturn) al presei” (1997), „Caragialeta” (1998), „Fractalia” (2004), „Honorificabilitudinibus” (2004), „Mulțimea cu un singur element” (2018) ș.a.

A semnat volume de proză: „Prozarium” (2006), „Un mire fără căpătâi” (2007), „Roșul ușor e rozul iluzor” (2008), „Gazela de perete” (2009) ș.a.

A tradus opere ale unor autori importanți, printre care: Paul Valéry, „Degas Dans Desen” (1968), Francis Carco, „Prietenul pictorilor (1970), Paul Verlaine, „Invective” (1998), Guillaume Apollinaire, „Cântecul ce-

lui neiubit” (2000), Victor Hugo, „Balade” (2002), Anavi Adám, „Versuri” (2002), Rainer Maria Rilke, „Cornul abundenței: poeme germane și poeme franceze” (2013), Pierre Louÿs, „Femeia” (1889-1891) (2014), Stéphane Mallarmé, „Versuri de circumstanță” (2014), „Un ev enorm și delicat” (2016) ș.a.

A colaborat la mai multe publicații periodice, printre care: „Viața Românească”, „România Literară”, „Steaua”, „Observator cultural”, „Contrapunct”, „Cultura”, „Ateneu”, „Columna”, „Țimpul”, „Familia” ș.a.

Pentru scrierile sale a fost distins cu multiple premii literare, printre care: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1978, 2005, 2007); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara (1980, 1992, 1996, 1997, 1998, 2006); Premiul ASPRO (1998, 2003); Premiul „Poesis”, Satu Mare (2000), Premiul „Laurențiu Ulici”, Iași (2001), Premiul de excelență pentru opera de poet și traducător, la Festivalul Național de Literatură „Sensul iubirii”, Drobeta-Turnu Severin (2002), Premiul de excelență pentru activitatea profesională, Asociația Presei Timișorene (2002), Premiul Național pentru poezie „Mihai Eminescu”, Botoșani (15 ianuarie 2005), Premiul Radio România Cultural (2005), Premiul „Gellu Naum” pentru expresie poetică (2008), Premiul de excelență al Primăriei Municipiului Timișoara (februarie 2006).

Deține titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Botoșani (15 ianuarie 2005) și al municipiului Drobeta-Turnu Severin (iunie 2005).

Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Mare Ofițer (1 decembrie 2000) „pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României”.

Bibliografie selectivă:

Foață, Șerban. Abecedaur / Tudor Banuș, Șerban Foață. – București : Vinea, 2014. – 114 p.

Foață, Șerban. Capodopere incomplete / Șerban Foață. – Chișinău : Știința, 2008. – 148 p.

Foață, Șerban. Concertino : [Poezii] = Concertino : [Versek] / Șerban Foață, Eszteró István ; trad.: Eszteró István, Șerban Foață, Ildikó Gábos. – Timișoara : Editura Universității de Vest, 2017. – 130 p.

Foață, Șerban. Eternul Feminin : Poezii / Șerban Foață. – Chișinău : Cartier, 2004. – 115 p.

Foață, Șerban. Hexachordos : Psalmii, Ecleziastul, Cântarea Cântărilor, Iov, Psalmii lui Solomon, Odele / pre stihuri retocmite de către Șerban Foață. – Timișoara : Brumar, 2011. – 609 p.

Foață, Șerban. Mulțimea cu un singur element : Poeme alese / Șerban Foață, Robert Șerban. – Chișinău : Cartier, 2018. – 253 p.

Foață, Șerban. Nu știu alții cum sunt... : Poeme bătrânești / Șerban Foață. – Chișinău : Cartier, 2009. – 77 p.

Foață, Șerban. Ofrandă muzicală = Offrande musicale / Șerban Foață ; cu o versiune în limba franceză de Benoît-Joseph Courvoisier. – București : Vinea, 2014. – 64 p.

Foață, Șerban. Texte pentru Phoenix / Șerban Foață ; red.: Nicolae Tzone. – București : Vinea, 2015. – 84 p.

Un ev enorm și delicat : Poeți ai veacului de mijloc și ai prerenasterii franceze / trad. și glose: Șerban Foață. – Timișoara : Editura Universității de Vest, 2016. – 233 p.

Foață, Șerban. Bibliofobi și bibliofili / Șerban Foață // Tribuna învățământului. – 2020. – Nr 12. – P. 60-61.

Foață, Șerban. Dadactylogramme / Șerban Foață // Caietele Tristan Tzara = Les cahiers Tristan Tzara : Publication internationale pour l'étude des Avant-Gardes contemporaines. – 2010. – Tome 1, Vol. 8. – P. 541-545.

Foață, Șerban. Oui-Da / Șerban Foață // Caietele Tristan Tzara = Les cahiers Tristan Tzara : Publication internationale pour l'étude des Avant-Gardes contemporaines. – 2010. – Tome 1, Vol. 5. – P. 358-359.

Andraș, Carmen. Foață Șerban // Andraș, Carmen. Dicționarul general al literaturii române. Vol. 3 / Carmen Andraș. – București : [S. n.], 2004. – P. 181-183.

Mărunțelu, Paraschiv. Figures of sound at Șerban Foață / Paraschiv Mărunțelu, Oana Mădălina // Anadiss. – 2018. – Nr 26. – P. 179-186.

Maria S. Ciobanu

Olga CERNEȚCHI
1962

Medic obstetrician-ginecolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific și inventator.

S-a născut la 13 iulie 1962, în satul Târnova, r-nul Dondușeni.

În 1979 a absolvit Școala medie din Dondușeni și și-a continuat studiile la Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (azi, Universitatea de Stat de Medicină

și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, 1979-1985). După absolvirea cu mențiune a facultății și-a continuat studiile în secundariatul clinic la specialitatea Obstetrică și Ginecologie (1985-1987).

Între anii 1987-1990 face doctoratul la Catedra Obstetrică și Ginecologie, USMF, sub îndrumarea academicianului Gh. Paladi. A susținut cu succes teza de doctor în medicină cu tema: „Alegerea metodei optime de finalizare prematură a sarcinii la pacientele cu forme grave de gestoze tardive”.

În 2001a susținut teza de doctor habilitat în medicină cu tema „Aspecte contemporane de diagnostic, tratament și reabilitare a pacienților cu sarcina tubară”, în cadrul Institutului de Pediatrie, Obstetrică și Ginecologie al Academiei de Științe din Ucraina (Kiev).

Între anii 2000-2001 a făcut studii postuniversitare, specialitatea Administrare publică, la Academia de Administrare publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova.

A participat la stagii de educație profesională continuă: „Медицинское образование – 2011. Образовательный курс. Совет ректоров медицинских и фармацевтических вузов России” (Moskva, 2011); Worl Federation for Medical Educaion Worl Conference. (Seoul, Korea, 2019); Cerințele standardului ISO 9001:2015. Centrul de instruire personal (București, 2017) ș.a.

Activitatea profesională a început-o la Universita-

tea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, după absolvirea facultății, în 1985. Toată activitatea și-a consacrat-o activității de cercetare și didactice. Și-a început activitatea pe post de asistent la Catedra obstetrică și ginecologie (1990-1995), iar din 1995-2003 a deținut postul de conferențiar universitar la aceeași catedră.

În 2003 a fost aleasă, prin concurs, în postul de profesor universitar la Catedra obstetrică și ginecologie USMF „Nicolae Testemițanu”.

Din 2004-2009 a activat în calitate de șef Catedră obstetrică și ginecologie a Facultății Rezidențiat și Secundariat Clinic, în prezent Catedra obstetrică și ginecologie. Ulterior, din 2009-2019 este șef de Catedră obstetrică și ginecologie a Facultății Educație Continuă în Medicină și Farmacie. Din 2020 este membru al Consiliului de Conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare.

Concomitent a exercitat și funcția de șef secție didactică, USMF „Nicolae Testemițanu” (2001-2004) și prim-prorector, prorector pentru activitate didactică, șef al Departamentului Obstetrică și Ginecologie (2004-2018).

Sub îndrumarea sa au fost susținute 4 teze de doctor în medicină și este conducător de doctorat la alte 8 teze.

A desfășurat activitatea de cercetare științifică în domeniul sănătății reproductive a familiei. S-a implicat

activ în elaborarea și coordonarea proiectelor și programelor internaționale în domeniu: proiectul „Dezvoltarea departamentului „Sănătatea Mamei și Copilului” din cadrul CUSIM”, finanțat de Agenția pentru Dezvoltare și Cooperare a Elveției; proiectul „Fortificarea resurselor umane în domeniul Îngrijirii Paleative în RM”, finanțat de Fundația SOROS-Moldova; proiectul Tempus „Îmbunătățirea autonomiei universitare în Moldova”, Universitatea Aalborg, Danemarca; proiectul Tempus „Création Réseau Universités Numériques Thématiques en sciences appliquées et sciences économiques en Moldavie (C.R.U.N.T.)”; membru al grupului de lucru responsabil de elaborarea proiectului Strategiei Naționale de Sănătate 2020-2023, componenta „Resurse umane în sănătate” (2020) ș.a.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în circa 250 de publicații, inclusiv 9 monografii, 6 manuale, 4 compendii, 24 elaborări metodice și didactice, 4 brevete de invenție. Sub conducerea sa a fost inaugurată seria de lucrări „Biblioteca medicului practician”.

A participat la multiple foruri științifice naționale și internaționale cu prezentarea comunicărilor științifice: Conferința științifică anuală USMF „Nicolae Testemițanu”; Zilele Medicale Vasile Dobrovici și Congresul Național de Uroginecologie (Iași, România); Gestionarea riscurilor și beneficiilor unor metode contraceptive (Chișinău) ș.a. A făcut parte

din comitetele de organizare a diverselor conferințe naționale cu participare internațională în medicina internă.

A deținut diferite funcții obștești, printre care membru în: Comisia de atestare a personalului științific și științifico-didactic a CNAA, Consiliului Metodic Central Universitar, președinte al Comisiei Metodice de profil „Obstetrică Ginecologie” și al Seminarului de profil „Obstetrică și Ginecologie” al Ministerului Sănătății RM, membru al Consiliului de Conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, membrul Biroului Senatului IP USMF „Nicolae Testemițanu”, vicepreședintele Senatului USMF, membru al Consiliului de administrație a USMF, membru al Colegiului de redacție al revistelor științifice medicale „Buletin de perinatologie” și „Curierul medical”, Revistei de Științe ale Sănătății din Moldova (Moldovan Journal of Health Sciences), al revistei „The health of society”, Kiev, Ucraina ș.a.

Pentru realizări performante în știință i s-a decernat Premiul Academiei de Științe a Moldovei. În 2015 s-a conferit titlul „Om Emerit”.

Bibliografie selectivă:

Cernețchi, Olga. Bazele obstetricii fiziologice : Manual. Vol. 1 / Olga Cernețchi, Gheorghe Paladi. – Chișinău : Medicina, 2007. – 560 p.

Cernețchi, Olga. Farmaco-și fitoterapia în ginecologie : Curs de prelegeri / Olga Cernețchi, Ve-

ceslav Gonciar, Vasile Cazacu. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 224 p.

Cernețchi, Olga. Ginecologie. Obstetrică : vademecum pentru medicul de familie / Olga Cernețchi, Taisia Eșanu, Zinaida Sârbu. – Chișinău : Medicina, 2006. – 330 p.

Imunologie clinică / Olga Cernețchi, Lucia Andrieș, Doina Barba [et al.]. – Chișinău : Tipografia Centrală, 2014. – 556 p.

Medicina paliativă : Ghid pentru medicii de familie / elab. și red.: Olga Cernețchi, Rodica Gramma. – Chișinău : Omega Premium, 2017. – 232 p.

Cernețchi, Olga. Obstetrică – Ginecologie / Olga Cernețchi, Taisia Eșanu, Zinaida Sârbu. – Chișinău : Medicina, 2008. – 272 p.

Cernețchi, Olga. Obstetrică patologică : Manual. Vol. 2 / Olga Cernețchi, Gheorghe Paladi. – Chișinău : Medicina, 2007. – 744 p.

Retardul de dezvoltare intrauterină a fătului : aspecte de diagnostic și conduită / Cernețchi Olga, Gheorghe Paladi, Corina Iliadi-Tulbure. – Chișinău : Sirius, 2012. – 160 p.

Sindromul HELLP / Olga Cernețchi, Doriană Cojocaru, Victor Cojocaru [et al.]. – Chișinău : Elena-V. I., 2014. – 204 p.

Cernețchi, Olga. Aspecte clinico-evolutive ale sarcinii și nașterii la gravidele cu miom uterin / Olga Cernețchi, Irina Sagaidac, Silvia Agop // Buletin de Perinatologie = Вестник Перинатологии. – 2018. – Nr 3. – P. 39-42.

Cernețchi, Olga. Contracepția hormonală la femeile cu boală fibrochistică a glandelor mamare / Olga Cernețchi // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 4 (56). – P. 102-104.

Cernețchi, Olga. Dereglările hormonale după histerectomie / Olga Cernețchi, Elena Vatamanu // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 3 (81). – P. 51-54.

Cernețchi, Olga. Evoluția sarcinii și a nașterii la femeile cu sindrom metabolic / Irina Sagaidac, Olga Cernețchi // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 3. – P. 69-72.

Cernețchi, Olga. Hemoragiile post-partum primare / Olga Cernețchi, C Ostrofeț, Irina Sagaidac // Buletin de Perinatologie = Вестник

Перинатологии. – 2018. – Nr 3 (79). – P. 9-12.

Cernețchi, Olga. Influența vârstei ginecologice asupra dezvoltării complicațiilor materno-fetale la adolescentele gravide / Olga Cernețchi, Svetlana Jubîrcă, Corina Iliadi-Tulbure // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 2 (54). – P. 291-297.

Cernețchi, Olga. Managementul terapeutic al colestazei intrahepatice de sarcină // Olga Cernețchi, Maria Cemortan, Irina Sagaidac // Akademos. – 2019. – Nr 3 (54). – P. 40-44.

Cernețchi, Olga. Personalitate marcantă a științei și practicii medicale : Academicianul Gheorghe Paladi la 90 de ani / Ion Ababii, Olga Cernețchi // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 176-177.

Cernețchi, Olga. Sindromul HELLP / Cojocaru Victor, Cernețchi Olga, Coșpromac Viorica // Buletin de Perinatologie. – 2012. – Nr 1 (53). – P. 66-70.

Baciu, Gheorghe. Cernețchi Olga // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 225-226.

Maria S. Ciobanu

Iuliu MOLDOVAN
1882-1966

Medic român, doctor în medicină, profesor universitar, unul dintre fondatorii școlii de igienă publică și ocrotire socială din România, descoperitorul reticulinei, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 15 iulie

1882, în comuna Bogata, jud. Mureș, Imperiul Austro-Ungar. A decedat la 19 ianuarie 1966, la Cluj-Napoca.

Se trage dintr-o familie de preot greco-catolic, tatăl Ioan, fiind protopop. Mama sa a fost fiică de preot greco-catolic.

Școala primară și studiile liceale le-a urmat la Mediaș, unde s-a mutat familia sa, în 1885. S-a clasificat primul la examenul de bacalaureat.

A fost admis la studii la Facultatea de Medicină de la Viena, obținând o bursă militară pe durata studiilor, cu obligația de a servi șase ani în armata austro-ungară (1901-1906).

În 1906 a susținut teza de doctor în medicină cu distincție.

A avansat pe linie ierarhică militară, activând în diferite servicii medicale în calitate de căpitan medic. În 1908 a fost numit asistent la Laboratorul de Bacteriologie al armatei austro-ungare din Viena.

În anii 1912-1914 a efectuat stagii de perfecționare la Institutul de Medicină Tropicală din Hamburg, la Institutul Pasteur (Paris), la Roma și la Stațiunea Zoologică din Napoli.

După începerea Primului Război Mondial a fost mobilizat pe front și a îndeplinit atribuții de medic șef igienist și comandant al unei formațiuni sanitaro-antiepidemice.

În 1918 s-a demobilizat și a fost numit secretar general la Resortul Ocrotirilor Sociale din Consiliul Dirigent al Transilvaniei, cu sediul la Sibiu.

A reușit să amelioreze situația sanitară critică de după război, organizând „Serviciul Sanitar și de Ocrotire” din Ardeal. Tot în această perioadă a organizat Congresul Medicilor din Sibiu.

În anul 1920 este ales membru corespondent, ulterior membru titular al Academiei Române (1935).

Din 1919 a fost numit profesor de Igienă și Igienă Socială al Facultății de Medicină din Cluj, ulterior decan (1924-1925) și prodecan (1925-1926), director al Institutului „Pasteur” din Cluj-Napoca. Pentru un timp a preluat funcția de director al unui grup de institute de: Igienă, Biochimie, Patologie generală și experimentală, dar și al Centrului antirabic regional pentru Transilvania.

În 1928-1930 este numit secretar general în Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale. A inițiat și dezvoltat Statistica sanitară. A fost fondatorul școlii de igienă și sănătate publică din Cluj, a creat Institutul de Igienă.

Între anii 1932-1947 a fost președintele Asociației Transilvănene pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), prilej care îi va permite să își pună în aplicare unele idei cu privire la educația sanitară.

Activitatea sa științifică s-a axat pe mai multe direcții, precum: combaterea tuberculozei, a bolilor venerice și a mortalității infantile; nevoia creării unui unor lanțuri de spitale pe tot cuprinsul țării; înființarea unui institut

care să se ocupe cu crearea de seruri și vaccinuri care să combată eventuale pandemii ș. a. În timpul activității sale la Ministerul Sănătății, a elaborat o lege care îi va purta numele „Legea Moldovan”. A descoperit, izolat și utilizat terapeutic reticulina „M” (Mecnikov), componentă a fibrelor de conexiune din țesutul reticular, a efectuat cercetări în legătură cu șocul anafilactic (1948).

Rezultatele activității de cercetare se regăsesc în reviste și buletine științifice fondate de savant, în broșuri (între care, cu apariție la Cluj: „Eugenia” și „Biopolitica”), în studii și observații, îndeosebi din domeniul epidemiologiei, în diferite perioade medicale.

În 1947 a publicat o lucrare de 990 de pagini care însumează 630 de articole, precum și lucrarea „Tratat de igienă și sănătate publică” (Vol.1), care nu va fi depășit multă vreme și care va funcționa ca un sistem de referință pentru viitoarele generații de medici.

A fost arestat de către comuniști în 1949 și întemnițat la Sighet, pentru „vina” de a fi fost demnitar la Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, membru al PNT și director „ASTRA”. După eliberarea din detenție a început redactarea volumului de amintiri, îngrijite de G. Brătescu (1955-1963).

În memoria savantului o stradă din Cluj-Napoca îi poartă numele: strada „Iuliu Moldovan”.

Ministerul de Război l-a decorat cu „Signum laudis” (1918).

Rusu, Dorina N. *Moldovan Iuliu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 546-547.*

Țarălungă, Ecaterina. *Moldovan Iuliu // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 517.*

Maria S. Ciobanu

Vlad BEJAN
1922-2018

Medic, balneolog și reumatolog român, originar din Basarabia, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România.

S-a născut la 15 iulie 1922, în satul Poiana, plasa Cotiujuenii Mari, jud. Soroca, în familia unui preot și a unei învățătoare. A decedat la 20 mai 2018, în Iași.

A urmat școala primară în Cotiujuenii Mari, apoi la Mănăstirea Cușelăuca, unde avea un unchi preot. În 1933 a intrat la Liceul „Ion Creangă” din Bălți, unde avea să-l cunoască pe strălucitul lingvist basarabean Eugen Coșeriu. A continuat apoi studiile la Liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău.

După ocuparea Basarabiei de către ruși, în 1940, familia s-a refugiat în Ro-

mânia. În 1942 și-a început studiile la Institutul de Medicină și Farmacie (IMF) din Iași. Din cauza războiului a întrerupt studiile și a lucrat voluntar la spitalele de război din Iași și din Transnistria, a făcut parte din echipele de Crucea Roșie care au activat în Moldova și în Transnistria, a însoțit trenurile de răniți.

După terminarea războiului, au izbucnit epidemiile (1945) și a muncit în județele Bacău și Iași.

În 1949 a urmat specializarea la Cluj în domeniul balneologiei. După finisarea studiilor a devenit asistent universitar și medic primar la Clinica Balneologică din Iași. În 1953 a fost concediat din învățământul universitar, pe motiv de „origini nesănătoase” (vorbea despre România Mare).

Tânărul medic s-a dedicat unei ramuri a medicinei insuficient cunoscută și dezvoltată din România - balneologia și reumatologia. S-a consacrat cercetării efectelor curative ale apelor minerale din Iași și a publicat rezultatele studiilor de reumatologie, balneofizioterapie și recuperare medicală. A valorificat apele minerale din zona Nicolina-Iași și a convins autoritățile să construiască Policlinica Balneară Nicolina, unde a fost numit medic-sef, Sanatoriul pentru populația rurală, a descoperit și a dat în folosință izvoarele minerale din Grădina Botanică din Iași. Este fondatorul primului spital de recuperare modernă din țară, care a valorificat potențialul apelor minerale din Iași și care

a devenit cunoscut în țară și în străinătate. A descoperit și descris potențialul curativ al izvoarelor minerale de la Strunga, Breazu și Răducăneni (jud. Iași), dar și al apelor sulfuroase de la Drânceni (jud. Vaslui).

În colaborare cu Institutul Politehnic din Iași (azi, Universitatea Tehnică „Gh. Asache”) a proiectat și realizat 14 aparate de mecanoterapie, pentru recuperarea deficitelor locomotorii. De asemenea, în colaborare, a înființat Comisia de Ecologie Umană pe lângă Academia Română, filiala Iași.

Rezultatele cercetărilor se regăsesc în peste 400 de lucrări științifice, și câteva zeci de studii și volume de specialitate.

S-a implicat în susținerea și promovarea intereselor naționale perene, publicând o suită de monografii axate pe istoria, viața și năzuințele comunităților de români din afara granițelor țării. În 1989, împreună cu câțiva sufletiști, a înființat Societatea „Ginta Latină” precum și publicația periodică „Ginta Latină”, mijloc foarte important de menținere a legăturilor cu frații români din Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Valea Timocului și de peste tot unde se află românii.

Este autorul unor volume dedicate românilor: „Istroromânii” (1998), „Românii de la Nord de Tisa” (2001), dar și a unor volume cu tentă autobiografică: „Noi, cei din generația '48” (2001), „În pas cu veacul” (2003), romanul „Dincolo de neguri e Patria mea” (2001) ș.a.

Este membru al Academiei Române și al mai multor foruri științifice din întreaga lume. A fost membru al Societății Franceze de Reumatologie și al Societății Americane de Medicină Fizică.

Din 2012 a devenit cetățean de onoare al Iașilor.

Bibliografie selectivă:

Bejan, Vlad. Declinul și dispariția unor comunități românești / Vlad Bejan. – Iași : Editura Fundației „AXIS”, 2006. – 194 p.

Bejan, Vlad. Dincolo de neguri e Patria mea / Vlad Bejan. – Iași : Terra Nostra, 2001. – 197 p.

Bejan, Vlad. În pas cu veacul / Vlad Bejan. – Iași : PIM, 2003. – 193 p.

Bejan, Vlad. Memorii din cel de-al Doilea Război Mondial / Vlad Bejan, Nicolae Ciobotaru. – Iași : PIM, 2004. – 224 p.

Bejan, Vlad. Pentru sănătatea mediului înconjurător / Vlad Bejan, Victor Bejan, V. Dorin Bejan. – Iași : PIM, 2006. – 198 p.

Bejan, Vlad. Permanența Basarabiei românești : Elena Alistar, Sergiu Bejan, Vasile Harea, Vasile Țepordei, Sergiu C. Roșca, Sergiu Matei Nica, Alexandru Gonța, C. A. Munteanu, Paul Mihail, Vlad Bejan / Vlad Bejan. – Iași : PIM, 2005. – 168 p.

Bejan, Vlad. Românii de la Nord de Tisa / Vlad Bejan. – Iași : Terra Nostra, 2001. – 127 p.

Bejan, Vlad. Satul Cotiujeonii Marî, jud. Soroca : Destine din țară consăteni din Iași / Vlad Bejan. – Iași : Editura Fundației „AXIS”, 2007. – 190 p.

Harea, Vasile. Unirea Basarabiei cu Patria Mamă / Vasile Harea ; colab.: Vlad Bejan. – Iași : Fundația „Axis”, 1998. – 316 p.

Bejan, Vlad. Gânduri la început de drum [revista culturală „Crențuța din Bugeac” editată de Fundația Culturală „Ginta Latină”] // Apă vie / dir.: A. Anca; consil. ed.: A. D. Rachieru. – Timișoara : Augusta, 2004. – P. 132.

Colesnic, Iurie. Valoarea unei cărți sau Amintiri în amintiri : [in-

terviu cu editorul Iurie Colesnic despre cartea „Dincolo de neguri e Patria mea”, semnată de Vlad Bejan] / Iurie Colesnic ; consemnare: Marcela Gafton // Țara. – 2002. – 19 noiem. – P. 4.

Vlad Bejan // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 9 : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 167-168.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe CĂLUGĂREANU 1902-1976

Matematician român, doctor în științe matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 16 iulie 1902, la Iași, România. A decedat la 15 noiembrie 1976, la Cluj-Napoca.

Provine dintr-o familie de intelectuali, tatăl său fiind profesor și ulterior rector al Universității din Cluj-Napoca. În 1909-1913 a urmat Școala primară la București, apoi își face studiile liceale la liceul „Gheorghe Lazăr” din București (1913-1921). Concomitent a absolvit și Conservatorul din București, pian și compoziție (clasa profesor Florica Muzicescu).

În 1919 familia sa s-a stabilit la Cluj-Napoca.

Între 1921-1924 a urmat cursurile Facultății de Științe, la secția de matematică și

fizică a Universității din Cluj. Fiind student a fost numit preparator la Institutul de Fizică Teoretică și Aplicată al aceleiași instituție. În 1924 a absolvit cu diploma de licență despre ecuații integrale.

În 1926 a primit o bursă de studii din partea statului român și a plecat la Paris, unde a frecventat cursurile unora dintre cei mai mari matematicieni ai epocii, precum: Emile Picard, Jacques Hadamard, Élie Cartan, Paul Montel, Arnaud Denjoy și Gaston Julia. În același an a primit certificatul de licență în Științe la Universitatea „Sorbona” din Paris. Concomitent a urmat și cursuri la Școala „Cantor” din Paris (1926-1927).

În 1928 a susținut teza de doctor în științe matematice la aceeași universitate cu tema: „Sur les fonctions polygenes d'une variable complexe”, „Equations integrales a limites fixes” (conducător: Émile Picard).

În 1929 își susține titlul didactic de docent la Universitatea din București.

După revenirea în țara a activat ca asistent (1930-1934), conferențiar (1934-1942) și, din 1942 până în 1976, ca profesor la Universitatea din Cluj-Napoca.

Între anii 1953-1957 a fost decan al Facultății de Matematică și Fizică și șef al Catedrei de teoria funcțiilor la aceeași instituție.

A adus o contribuție importantă la organizarea învățământului matematic și, sub îndrumarea sa, a pregătit timp de aproape jumătate de secol numeroase generații de matematicieni.

cieni. Prin calitățile sale de dascăl și savant a devenit în scurt timp unul dintre cei mai prețuiți profesori ai universității clujene, consolidând o școală prestigioasă de teoria funcțiilor și topologie.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și activitatea de cercetare cu contribuții originale valoroase în teoria funcțiilor de variabilă complexă, continuând tradiția înaintașului său, Dimitrie Pompeiu.

Opera științifică se axează pe studiul unor probleme fundamentale de teoria funcțiilor de o variabilă complexă, geometrie, algebră și topologie. A studiat pentru prima oară problema soluțiilor poligene ale ecuațiilor diferențiale analitice. Primele sale lucrări, inclusiv teza de doctorat, sunt contribuții originale valoroase în teoria funcțiilor de o variabilă complexă. Alte rezultate remarcabile sunt în domeniul funcțiilor meromorfe și al celor univalente. Savantul este considerat inițiatorul școlii clujene de teoria geometrică a funcțiilor univalente.

A redactat un curs de „Teoria funcțiilor analitice” în 2 fascicule (litografiat), ulterior a editat un manual de „Teoria funcțiilor de variabilă complexă” (1963), iar în colaborare cu profesorul Dumitru Ionescu a redactat un manual de „Analiză matematică” (în 2 volume, litografiat, 1956). Operele alese ale savantului au fost editate cu ajutorul fiului său, în 1992.

În 1955, a fost ales membru corespondent al Aca-

demiei Române. Ulterior a devenit membru titular al Academiei Române (1963). Membru al Societății de Științe din Cluj și al Societății Matematice din Franța.

La 70 de ani revista „Revue Roumaine de Mathématiques Pures et Appliquées” i-a dedicat un număr omagial (vol. 17, nr. 9, 1972).

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciat și distins cu ordine și medalii, printre care: „Medalia Muncii” (1953), „Ordinul Muncii”, clasa II (1962), titlul onorific „Profesor emerit” (1964), Ordinul „Meritul Științific” clasa I (1966), Medalia „A 25-a aniversare a eliberării patriei” (1969), Medalia „25 de ani de la proclamarea Republicii” (1972), Medalia „30 de ani de la eliberare” (1974) ș.a.

Călugăreanu, Gheorghe. Opere alese / Gheorghe Călugăreanu. – București : Editura Academiei Române, 1992. – 379 p.

Călugăreanu Gheorghe // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 65.

Maria S. Ciobanu

Natalia LOBANOV
1962

Economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar.

Născută la 17 iulie 1962, în orașul Bender. A absolvit Școala Medie nr. 8 din Chișinău (1979), apoi a absolvit, cu mențiune, Facultatea „Economie”, specialitatea „Finanțe și credit” a Universității de Stat din Moldova (1984). Își începe activitatea profesională în funcția de economist în secția de planificare a uzinei „Mașini de calcul” (Scetmaș) (1984-1989). Au urmat studiile de doctorat în cadrul Institutului de Economie din cadrul Academiei Ruse de Științe, Moscova (1989-1993), după care își continuă activitatea la Institutul de Cercetări Economice al Academiei de Științe din Republica Moldova (1993-1995).

În 1995 își susține teza de doctor în economie „Reglementarea relațiilor economice externe ale Republicii Moldova în perioada de tranziție la economia de piață”. Din 1996, își începe activitatea la ASEM, în calitate de lector superior la Catedra „Relații economice internaționale”, fiind promovată mai apoi în postul de conferențiar univer-

sitar, profesor universitar. În 2008, își susține teza de doctor habilitat cu tema „Tranzacțiile comerciale internaționale în condițiile de constituire a economiei globale postindustriale”. În cadrul Departamentului Business Internațional, ține prelegeri și seminare la disciplinele: Tehnici de comerț exterior (ciclul I, Licență), Economie mondială și integrare europeană (ciclul I, Licență), Tranzacții comerciale internaționale (ciclul II, Masterat), Sistemul comercial internațional (ciclul II, Masterat), Comerțul internațional cu servicii (ciclul II, Masterat) etc. Este cadru asociat la Universitatea Dunărea de Jos, Galați (2020-prezent).

Domeniile de interes științific ale Nataliei Lobanov sunt următoarele: economie mondială, comerț internațional, integrare economică regională, business internațional.

Pe parcursul activității științifico-didactice, profesorul universitar Natalia Lobanov a devenit autor a peste 130 de lucrări științifice și metodicodidactice, publicate în Republica Moldova și peste hotare.

Membru al Senatului ASEM (2009-2018), membru al Consiliului metodicodidactic al ASEM (2010-prezent), președinte al Comisiei metodice a Facultății „Relații Economice Internaționale” (2010-prezent), președinte al Seminarului științific specializat „Relațiile economice internaționale în sistemul mondial contemporan” al ASEM (2020-prezent),

membru al Seminarului științific specializat al ULM, specialitățile 521.02 Economie mondială; relații economice internaționale; 521.03 Economie și management (în domeniul de activitate) (2020-prezent).

A efectuat stagii de perfecționare și vizite de studiu la universitățile „Pierre Mendès” France, Grenoble (1998), Université „Rennes 1” (2000), Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov”, Moscova (1997), Institutul Național de Dezvoltare Economică, București (1999), Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București (2010, 2011), Academia de Studii Economice din București (2010), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (2010), Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (2010), Universitatea din Oradea (2010)

A participat la conferințe internaționale în Republica Moldova, România, Federația Rusă, Ucraina, Republica Belarus.

În perioada anilor 2011-2018 este membru al Comisiei de experți Economie 1 din cadrul CNAA.

Din a. 2020 Natalia Lobanov este membru al Comisiei de experți „Științe economice, sociologie, media și comunicare: ramurile științifice 52, 54, 57”, ANACEC. Conducător al tezelor de doctorat (2009-prezent).

Este deținătoare a Diplomei Ministerului Educației al Republicii Moldova pentru înaltă măiestrie profesională, activitate științifică și didactică prodigioasă (2011), precum și a Diplo-

mei Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare pentru merite deosebite în pregătirea și atestarea cadrelor științifice și științifico-didactice de calitate înaltă (2014).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 273.

Bibliografie selectivă:

Gribincea, Alexandru. Economie mondială și securitate economică : Manual / Alexandru Gribincea, Natalia Lobanov. – Chișinău : [s. n.], 2018. – 483 p. : tab. – Bibliogr.: p. 478-479.

Lobanov, Natalia. Tehnici de comerț exterior / Natalia Lobanov ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău : ASEM, 2016. – 144 p. – Bibliogr.: p. 141-143.

Zubco, Roman. Dezvoltarea activității de consultanță și outsourcing internațional în condițiile globalizării economice : Monografie / Roman Zubco, Natalia Lobanov ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău : ASEM, 2016. – 280 p. ; fig., tab. – Anexe : p. 249-279. – Bibliogr.: p. 228-247.

Лобанов, Наталия. Мировая экономика и европейская интеграция : Курс лекций / Наталия Лобанов. – Кишинэу : ASEM, 2017. – 296 p. – Bibliogr.: p. 293-295.

Lobanov, Natalia. Cooperarea internațională în producție: particularități și forme / Natalia Lobanov // Conferința Științifică Internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”, 27-28 septembrie 2019. – Chișinău, 2019. – P. 389-395. – Bibliogr.: p. 395.

Lobanov, Natalia. Dimensiunile cantitative și calitative ale pieței serviciilor de business-consulting din Republica Moldova = Quantitative and qualitative dimensions of business consulting market in the Republic of Moldova / Natalia Lobanov, Roman Zubco // Economica. – 2016. – Nr 2. – P. 7-25. – Bibliogr.: p. 25.

Lobanov, Natalia. Evoluția

reglementării netarifare în țările ECE și Republica Moldova / Natalia Lobanov, Radu Lupan // Conferința Științifică Internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”, 22-23 septembrie 2017. – Chișinău, 2017. – Vol. 4. – P. 169-176. – Bibliogr.: p. 176.

Lobanov, Natalia. Outsourcingul business-proceselor: oportunități și avantaje / Natalia Lobanov // Conferința Științifică Internațională „Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii”, 25-26 septembrie 2020 : Culegere de rezumate. – Chișinău, 2020. – P. 23-26.

Lobanov, Natalia. Paradisurile fiscale și combaterea concurenței neloiale în Uniunea Europeană / Natalia Lobanov // Round table proceedings „EU – a space of opportunities and challenges”, 28 april 2017. – Chișinău, 2017. – P. 15-30. – Bibliogr.: p. 29-30.

Lobanov, Natalia. Politica Europeană de Vecinătate: evoluție și priorități = European Neighbourhood Policy: evolution and priorities / Natalia Lobanov // *Economica*. – 2019. – Nr 2 (108). – P. 89-101. – Bibliogr.: p. 102.

Lobanov, Natalia. Sinergia Mării Negre: aspecte ale evoluției / Natalia Lobanov // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 7-8 noiembrie 2019. – Chișinău, 2019. – P. 395-398.

Lobanov, Natalia. Trends in the Foreign Trade of the Republic of Moldova In Connection with the Signing of New Free Trade Agreements / Natalia Lobanov // *SPO-UDAI Journal of Economics and Business*. – 2020. – Vol. 70, Issue 3-4. – P. 66-82.

Лобанов, Наталия. Приоритеты сотрудничества в рамках Восточного партнерства / Наталья Лобанов // II Международная научно-практическая конференция „Современная архитектура мировой экономики (4I's) : инвестиции, инновации, индустрия, интеграция”, 6 декабря 2019. – Ростов на Дону, 2020. – С. 47-51.

Лобанов, Наталия. Тенденции в эволюции внешней торговли Республики Молдова / Наталья Лобанов // *Экономические и финансовые механизмы развития инновационной экономики* :

сб. науч. ст. : В 2 частях, ч. 1. – Минск, 2019. – С. 176-181.

Natalia Lobanov doctor habilitat în științe economice, conf. univ., membru al Senatului ASEM // Colectivul ASEM la cea de-a 20-a aniversare / Acad. de Studii Economice a Moldovei ; coord.: Silvia Ghinculov. – Chișinău, 2011. – 256 p.: il.

Natalia Lobanov doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, Departamentul business internațional // Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / Academia de Studii Economice din Moldova ; responsabil de ediție: Grigore Belostecinic ; coordonator de ediție: Natalia Cheradi ; echipa de colectare și redactare: Natalia Cheradi [et al.]. – Chișinău, 2021. – P. 68.

Silvia Habașescu

Oleg VOLONTIR
1962

Muzicolog, pedagog, producător muzical, Om Emerit, Maestru în Artă, promotor al culturii naționale.

S-a născut la 17 iulie 1962, în satul Glinjeni, raionul Rezina (azi raionul Șoldănești) într-o familie în care se cultiva gustul artistic, cu tradiții lăutărești, tatăl său, Anatolie Volontir, fiind un lăutar autentic.

A studiat la școala din satul natal în perioada 1969-1977. În 1978 a fost înmatriculat la studii la Școala Pedagogică „Boris Glavan”(actualmente Colegiul „Mihai Eminescu”)

din Soroca, specialitatea Pedagogie muzicală (1978-1982). Ulterior își continuă studiile la Institutul de Stat al Artelor (1985-1990) (în prezent Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), specialitatea Conducător al orchestrei de muzică populară.

A urmat cursuri de perfecționare internațională în domeniul culturii și turismului pe lângă Guvernul Republicii Arabe Egipt (2009); a făcut o stagiere la Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale din București, România (2012).

Și-a început activitatea profesională la Șoldănești în calitate de profesor de acordeon la Școala de Muzică (1985-1987), profesor de muzică la Școala medie nr. 2, actualmente Liceul Teoretic „Alexei Mateevici” (1987-1989). A fost director al Casei Raionale de Cultură și dirijor al Ansamblului de muzică și dans popular „Trandafirii” din localitate (1990-1996), director al Centrului de Educație Estetică și Lucru Extrașcolar din Șoldănești (1996-1998). Concomitent a fost dirijor al Ansamblului de muzică și dans popular „Florica” din orașul Rezina. În 1998 este angajat la Centrul Național de Creație Populară din Chișinău, în funcția de specialist principal în domeniul orchestrelor de muzică populară și fanfare. Tot în această perioadă devine dirijor al orchestrei profesioniste de muzică populară „Vatra horelor” de pe lângă Palatul de Cultură al Feroviarilor din Chișinău. În 2002

devine șef al Secției creație artistică din cadrul Centrul Național de Creație Populăra (CNCP). Între anii 2008-2010 a exercitat funcția de pedagog-metodist în cadrul Cabinetului metodic al Ministerului Culturii din Republica Moldova, pe lângă Colegiul Național de Muzică „Ștefan Neaga”. Concomitent a fost profesor de muzică la Asociația guvernamentală internațională „Concordia” (2009-2011). Din 2011 este director artistic al Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial (CNCPPCI), fostul CNCP.

Autorul studiului muzicologic „Folclor muzical din Moldova” (Editura Lumina, 2014), un îndrumar folcloric, o primă materializare a unui ghid ce pune la dispoziția colectivelor artistice, a promotorilor de cultură muzicală tradițională informații de bază privind cântecul folcloric.

A elaborat recenzii la CD-urile: „Melodiile inimii”, solo trompetă Sergiu Tiron (2004); „Astă horă-mi place mie”, formația „Opincuța Neamului” (2005); „Pe drumul care merg eu”, solistă Luciana Spînu (2015).

Este fondatorul și președintele Asociației Obștești „Școala Vedetelor” (2007), Ligei Naționale a Lucrătorilor din Cultură din Republica Moldova (2011), Fundației „Dor de viitor” (2020), în cadrul cărora sunt promovați tineri interpreți de muzică ușoară și populară, formații folclorice și coregrafice, organizate numeroase concerte de caritate

în toată republica.

Producătorul formației vocale de bărbați „Clasic” (2011-2013), formației de muzică ușoară „OLPIONS” (2012-2015) și al interpretei de muzică populară Luciana Spînu (2012-prezent).

Organizator și coordonator, în cadrul activităților CNCPPCI, al unui număr impunător de festivaluri-concurs naționale ce au loc de-a lungul anilor, în diferite localități ale republicii: Festivalul-concurs național al interpreților la instrumente muzicale populare „Lăutarii Moldovei” (Edineț-Bălți); Festivalul-concurs al orchestrelor aerofone „Fanfara argintie” (Soroca); Festivalul-concurs al interpreților violoniști „Filip Todirașcu” (Ialoveni); Festivalul-concurs al interpreților fluierari și formații de fluierști (Corjova, Criuleni); Concursul republican pentru cel mai original aranjament al melodiei folclorice (Chișinău); Festivalul-concurs național al orchestrelor de muzică populară și formațiilor de dans popular „Vatra Horelor” (Chișinău); Festivalurilor-concurs naționale al interpreților cântecului popular: „Nicolae Sulac” (Chișinău), „Teodor Negară” (Ocnița) „Angela Păduraru” (Nemțeni, Hâncești), „Maria Drăgan” (Bălăurești, Nisporeni); Festivalul de folclor „Nicolae Glib” (Pepeni, Sîngerei); Festivalul național al interpreților acordeoniști „Mihai Bătrînu” (Dondușeni); Festivalul național de folclor „Dumitru Blajinu” (Chișinău).

A realizat numeroase ex-

pediții de teren în Republica Moldova, în România (Iași, Galați, Bacău, Vaslui, Neamț, Botoșani, Suceava, Brașov, Râmnicul-Vâlcea, București, Sibiu, Târgu Mureș ș.a.), precum și în teritoriile din Ucraina populate de români (Cernăuți, Reni, Bolgrad, Ismail).

A efectuat turnee de creație în Italia, Turcia, Franța, România, Polonia, Cehia, Slovacia, Lituania, Croația, Ungaria, Ucraina, Belarus, Austria.

Este membru permanent al comisiei de jurizare al festivalurilor internaționale: „Doina Covurluiului” (Galați, România); „Florica Pietrei Plaiului” (Brașov, România); „Венок дружбы” („Cununa prieteniei”) (Bobruisc, Belarus); Festivalul-concurs internațional de folclor (Ialta, Ucraina); Concursul internațional de muzică ușoară „Dan Spătaru” (Medgidia, Constanța, România); „George Grigoriu” (Brăila, România); „Mărțișor Dorohoi” (Dorohoi, Botoșani, România), „Festival de folclor” (Niș, Serbia).

Membru al Comisiei naționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (din 2019).

Este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (2004).

Oleg Volontir a fost menționat cu Diploma Ministerului Culturii pentru merite deosebite în promovarea culturii (2004); Diploma Ministerului Culturii pentru sprijinirea activității culturale în cadrul Galei Portului Popular de Iarnă (2013); Diploma de exce-

lență pentru aportul adus la promovarea și conservarea tradițiilor populare oferită de Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani (2013); Diploma Ministerului Educației, Culturii și Cercetării pentru contribuția la cercetarea, promovarea și valorificarea patrimoniului cultural național imaterial (2019) ș.a.

Este distins cu titlurile onorifice: „Om Emerit” (2011) și „Maestru în Artă” (2014).

Bibliografie:

Volontir, Oleg. Folclor muzical din Moldova : Îndrumar / Oleg Volontir ; transcriere muzicală: Ion Olaru, Gheorghe Nicolaescu. – Chișinău : Lumina, 2014. – 92 p. : il., note.

Spînu Luciana. Sculați, gazde primitoare [Resursă electronică video] : [colind lansat la Busuioct TV (21 decembrie 2017)] / Luciana Spînu ; versuri: Diana Enache ; muzica: Oleg Volontir // <https://busuioctv.md/luciana-spinu-a-lansat-colindul-sculati-gazde-primitoare-video/> (accesat: 18.06.2021).

Volontir, Oleg. Ialoveni, o vatră a culturii naționale / Oleg Volontir // Moldova. – 2018. – Martie/Aprilie. – P. 70-73.

[Volontir, Oleg]. Întâlnirea de la ora 8 cu Oleg Volontir [Resursă electronică video] : [-la postul de televiziune AGRO TV Moldova (16 ianuarie 2016)] / a intervievat Mihaela Teslari // <https://agrotv.md/intilnirea-de-la-ora-8-cu-oleg-volontir/> (accesat: 18.06.2021).

[Volontir, Oleg]. Oleg Volontir, director artistic al CNCPPCI [Resursă electronică video] : [-protagonistul emisiunii „Musafirul”, postul de televiziune Moldova 1, realizată la „Beciul Neamului”, acasă la Oleg Volontir (27 noiembrie 2019)] / redactor prezentator: Dumitru Alexei ; editor imagine: Eugenia Ciochină // <https://www.facebook.com/watch/?v=569690227186229> (accesat: 18.06.2021).

****Volontir, Oleg.** Portret de cre-

ație – Valentin Boghean // Realități culturale : Buletin informativ. – 2004. – Nr 1. – P. 20.

Volontir, Oleg. Reper iradiant de cultură autentică : [Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial la 80 de ani de la fondare] / Oleg Volontir // Realități culturale : Revistă de etnografie, folclor și cultură contemporană. – 2014. – Nr 11. – P. 6-7.

****Volontir, Oleg.** Repertoriul și maniera autentică de interpretare la fluier. Festivalul-concurs național al fluierarilor „Nistrule cu apă lină” // Realități culturale : Buletin informativ. – 2004. – Nr 3/4. – P.19.

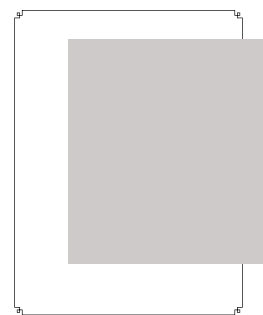
****Volontir, Oleg.** Revitalizarea stilului tradițional de interpretare vocal instrumentală // Realități culturale : Buletin informativ. – 2003. – Nr 5. – P. 5

Volontir, Oleg. Satele noastre rămân văduvite de muzică frumoasă : Interviu cu Oleg Volontir, directorul Festivalului Național al Interpretărilor Instrumentiști „Lăutarii Moldovei”, ed. a 3-a / consemnare: Ecaterina Deleu // Flux : cotidian național. – 2006. – 4 iul. – P. 4.

Galben, Dorin. Originile sărbătorilor de iarnă sau cine este de fapt Moș Crăciun : [cu referire la Oleg Volontir, director artistic al Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial] / Dorin Galben // Timpul. – 25 dec. 2015. – P. 15 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.timpul.md/articol/originile-sarbatorelor-de-iarna-sau-cine-este-de-fapt-mo-craciun-85229.html> (accesat: 18.06.2021).

Oleg Volontir și-a transformat pivnița într-un adevărat muzeu [Resursă electronică video] : [- muzeu cu instrumente muzicale „Beciul Neamului”, în centrul Chișinăului] // <http://tvr Moldova.md/social/oleg-volontir-si-a-transformat-pivnita-intr-un-adevarat-muzeu/> (accesat: 18.06.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Petru RUMLEANSCHI 1942-2009

Doctor habilitat în filozofie, profesor universitar.

S-a născut la 18 iulie 1942, în s. Sărătenii Vechi, r-nul Telenești. A decedat la 10 iunie 2009, la Chișinău.

După absolvirea școlii generale (1959), și-a continuat studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova (1959-1964).

Între anii 1966-1969 urmează studiile postuniversitare la Catedra de filozofie a Institutului Politehnic din Chișinău (azi Universitatea Tehnică a Moldovei). În 1970 a susținut teza de doctor filozofie cu tema: „Unele probleme ale cercetărilor sistemo-structurale în legătură cu dezvoltarea fizicii particulelor elementare”.

Din 1969-1978 a activat la Universitatea Tehnică a Moldovei. Ulterior a activat la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, în calitate de șef de catedră (1978-1983).

Din 1989 a activat la Universitatea de Stat din Moldova în calitate de conferențiar universitar la Catedra filozofie. La această instituție a susținut teza de doctor habilitat în filozofie cu tema: „Rolul principiilor metodologice în apariția și

dezvoltarea cunoștințelor fizice” (1990). În 1991 a obținut titlul de profesor universitar.

Între anii 1991-2002 a activat la Academia Internațională de Informatizare în calitate de conferențiar la Catedra de filozofie și politologie. Ulterior a activat la Academia de Studii Economice din Moldova, profesor universitar la Catedra de filozofie și politologie.

A scris și publicat peste 200 de lucrări didactice și științifice, printre care: „Societatea postmodernă. Probleme filosofice și metodologice actuale” (2006), „Problema existenței în filozofia tradițională, a modernismului, postmodernismului și transmodernismului” (2009), „Epistemologia economică” (2000), „Filozofia științei: Aspecte metodologice și axiologice” (2008) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Filozofia științei : Aspecte metodologice și axiologice / coord. șt.: Tudor Dumitraș, Petru Rumleanski. – Chișinău : ASEM, 2008. – 176 p.

Rumleanski, Petru. Epistemologia economică / Petru Rumleanski. – Chișinău : ASEM, 2000. – 282 p.

Rumleanski, Petru. Problema existenței în filozofia tradițională, a modernismului, postmodernismului și transmodernismului / Petru Rumleanski. – Chișinău : ASEM, 2009. – 508 p.

Rumleanski, Petru. Societatea postmodernă. Probleme filosofice și metodologice actuale / Petru Rumleanski ; Academia de Studii Economice din Moldova ; Catedra de filozofie și politologie. – Chișinău : ASEM, 2006. – 398 p.

Rumleanski, Petru. Cunoștințele și înțelepciunea, corelația lor în filozofia transmodernismu-

lui / Petru Rumleanski // Filozofia și perspectiva umană. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 103-106.

Rumleanski, Petru. Filozofia managementului, rolul ei formativ și importanța pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu / Petru Rumleanski // Economica. – 2005. – Nr 4. – P. 27-30.

Rumleanski, Petru. Filozofia transmodernismului, problemele apariției și dezvoltării ei / Petru Rumleanski // „Dezvoltarea învățământului filosofic universitar în Republica Moldova” : materialele conferinței naționale. – Chișinău, [S. n.], 2008. – P. 111-123.

Rumleanski, Petru. Interpretarea structuralistă a problemei fundamentale a filozofiei, impactul ei asupra deprecierii rolului filozofiei la etapa actuală / Petru Rumleanski // „Integrarea europeană și învățământul universitar : Aspecte filozofico-metodologice” : materialele conferinței internaționale. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 170-176.

Rumleanski, Petru. Matricea principiilor metodologice, rolul ei în geneza concepțiilor economice neoclasiche (marginaliste) / Petru Rumleanski // Anale științifice ale Universității de Stat din Moldova : Seria științe socioumane. – Chișinău : [S. n.], 1999. – P. 52-59.

Rumleanski, Petru. Problema existenței în filozofia clasică germană ideală / Petru Rumleanski // Analele Academiei de Studii Economice din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 222-228.

Rumleanski, Petru. Societatea postmodernă : probleme filosofice și metodologice actuale / Petru Rumleanski, Ivan Rusanu // Revista de filozofie, sociologie și științe politice. – 2006. – Nr 1/2 (141). – P. 144-148.

Rumleanski, Petru. Universul ca sistem ce se autoorganizează / Petru Rumleanski // Economica. – 2003. – Nr 1. – P. 94-98.

Rumleanski, Petru. Valoarea formativă a filozofiei juridice contemporane / Petru Rumleanski // Economica. – 2004. – Nr 1. – P. 104-109.

Rumleanski Petru // Calcea, Andrei. Personalități orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 153.

Maria S. Ciobanu

Radu BĂLESCU
1932-2006

Fizician belgian de talie mondială, de origine română, cercetător științific, inventator și profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 18 iulie 1932, la București, România. A decedat la 1 iunie 2006, la București.

A absolvit Liceul „Titu Maiorescu” din București (1943-1948).

Între anii 1950-1958, și-a făcut studiile la Universitatea „Libre de Bruxelles”, Facultatea de Științe Chimice (Belgia). În 1958, a susținut teza de doctor în chimie, la aceeași instituție, cu tema: „Contribution a la mécanique statistique des phénomènes irréversible dans les gaz”.

Carierea academică și-a început-o în 1957, la Universitatea Liberă din Bruxelles („Libre de Bruxelles” (ULB)), ca asistent (cu profesorul Ilya Prigogine), ulterior profesor la Service de Physique Théorique et Mathématique.

În 1964 obține titlul științifico-didactic de profesor universitar la ULB. A lucrat în grupul de Fizică statistică și plasmatică al Universității Libre de Bruxelles (ULB). A îmbinat cer-

cetarea științifică cu activitatea didactică.

Între anii 1988-1997, a fost director al serviciului Physique Statistique – Plasmas – Optique Non Linéaire (ULB).

Concomitent a fost profesor invitat („visiting professor”) la Universități din România, Elveția, Franța, Germania, Grecia, Italia, Japonia, Mexic, Spania, SUA ș.a.

A fost recunoscut la nivel internațional ca lider în dezvoltarea fizicii statistice a particulelor încărcate (binecunoscutul operator de coliziune Balescu-Lenard) și a teoriei transportării plasmelor confinate magnetic.

A fost implicat în programul european de fuziune timp de peste 30 de ani ca om de știință și ca șef al unității de cercetare al grupului ULB din Asociația Euratom – Asociația statului belgian.

Este autor a peste 200 de lucrări și studii publicate, printre care: „Statistical Mechanics of Charged Particles” (1963), „Statisticheskaya mekhanika zariajennykh chas-tits” (1967), „Equilibrium and Nonequilibrium. Statistical Mechanics” (1975), „Transport Processes in Plasmas” (2 vol., 1988, tradusă și în chineză, 1995-1996), „Statistical Dynamics: Matter and of Equilibrium” (1997) ș.a.

În semn de recunoștință și înaltă apreciere, în 2014, Biblioteca Academiei Române și Institutul Cultural Român din Bruxelles, în colaborare cu Ambasada României în Regatul Belgiei, a organizat expoziția „Radu Bălescu

– savantul și omul”, la Universitatea Liberă Bruxelles (ULB).

Membru corespondent (1970-1985) și membru titular al Academiei Române (1985); membru al Academiei Regale de Științe, Științe Umaniste și Arte Plastice a Belgiei și al Academiei de Științe din New York (1980-1992); membru al Academiei Scientiarum et Artium Eoropaea (1991-1994); membru al Académie Européenne des Sciences, des Arts et des Lettres (1992); membru al Comitetului Național de Fizică (1989); șef de grup (1969-1997) și membru al Steering Committee, Asociația Euratom-Etat Belge pour la Fusion Thermonucléaire (1997); membru al Scientific Committee European Conferences on Fusion Theory (1986-2002) ș.a.

A fost distins cu titlul onorific de „Doctor Honoris Causa”, al Universității din Craiova (1993) și al Universității „Al. I. Cuza” din Iași (2000). Titlul onorific „Profesor emerit”.

A fost distins cu premiile : „Theophile de Donder” al Academiei Regale a Belgiei (1961), „Francqui” pentru Științe Exacte (1970), „Hannes Alfven” al Diviziei de Fizică a Plasmei a Societății Europene de Fizică.

Bibliografie:

Rusu, Dorina N. Bălescu Radu // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 91.

Bălescu Radu // Nemuritorii aca-

demicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 386.

Maria S. Ciobanu

Alexandru MOȘANU
1932-2017

Istoric și politician, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române.

A fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova între 1990-1998 și a îndeplinit funcția de președinte al Parlamentului în perioada 3 septembrie 1990-2 februarie 1993, fiind primul în această funcție.

S-a născut la 19 iulie 1932, în comuna Braniște, jud. Bălți, regatul României. A decedat la 7 decembrie 2017, la București.

A urmat studiile secundare la Cobani și Bălți, după care și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie și Filologie (1952-1957). Anii de studii la universitate au coincis cu moartea lui Stalin, respectiv cu perioada „dezghețului” inițiată de Nikita Hrușciov și încercarea de destalinizare a vieții social-politice și culturale din fosta Uniune Sovietică. Asta l-a determinat pe proaspătul absolvent să aleagă cariera de cercetă-

tor în domeniul științei istorice – obiectiv extrem de dificil de realizat în condițiile subjugării ideologice a științei istorice în acea perioadă și ale dictatului politico-ideologic exercitat de PCUS și PCM asupra tuturor domeniilor de manifestare a spiritului creator.

După absolvirea facultății, (1957-1976), și-a început activitatea în cadrul Institutului de Istorie al Academiei de Științe al Moldovei. Tânărul cercetător s-a afirmat într-un timp scurt prin rezultate științifice remarcabile, devenind unul din liderii proeminenți ai elitei științifice și culturale din fosta RSS Moldovenească. Astfel, în perioada anilor 1957-1976 devine consecutiv doctor în istorie (1966) și doctor habilitat în istorie (1979), parcurgând în aceiași ani calea de la cercetător științific inferior la cea de cercetător științific superior și secretar științific la aceeași instituție (1957-1976). În perioada formării sale în calitate de cercetător științific, a avut ocazia de a efectua importante stagii de documentare la Arhivele Naționale din București, la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, precum și la Biblioteca Academiei Române, unde a efectuat studii aprofundate în domeniul istoriei naționale și a cunoscut o seamă de istorici de marcă, inițiind astfel strânse relații științifice și interpersonale frățești cu istoricii din România.

Concomitent cu activitatea de cercetare, istoricul a desfășurat și o impresionantă carieră didactică, evo-

luând consecutiv de la postura de lector universitar la cea de conferențiar, iar din 1986 devine profesor la Catedra de istorie modernă și contemporană a Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău, culminând cu alegerea sa în funcția de decan al aceiași facultăți (1989-1990). În perioada 1993-1997, a fost profesor universitar până la pensionare (1997).

În postura de profesor universitar a promovat încă din anii '80 ai secolului al XX-lea cursul de Istorie a Românilor. Prin întreaga sa activitate didactico-profesorală a contribuit la formarea unei noi generații de istorici, care, în condițiile declanșării amplei Mișcări de Renaștere și de Eliberare Națională din a doua jumătate a anilor '80, au afirmat o nouă viziune asupra istoriei naționale, eliberată de dogmele ideologiei comuniste și întemeiată exclusiv pe normele și valorile științei istorice din lumea contemporană.

A publicat mai bine de 100 de lucrări de istoriografie, inclusiv patru monografii. A abordat subiecte despre mișcarea social-politică din România în epoca modernă, unitatea poporului român și Mișcarea de Renaștere și de Eliberare Națională a românilor basarabeni ș. a.

În perioada 1989-1990, a deținut funcția de președinte al Asociației Istoricilor din Moldova. Începând cu anul 1994, a fost fondator și redactor-șef al revistei de istorie și cultură „Destin Românesc”, care și-a

propus nobila misiune de a reflecta problemele fundamentale ale istoriei și culturii românilor, punând accentul îndeosebi pe tema a unității de neam.

După restructurarea lui Mihail Gorbaciov, pe valul mișcării de renaștere națională din RSS Moldovenească, a intrat în viața politică din Basarabia (din 1987). A fost unul dintre fondatorii Frontului Popular și, după alegerile din 1990, președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al Republicii Moldova, funcție deținută până în anul 1993, când, forțat de ascensiunea „agrarienilor”, și-a prezentat demisia.

A deținut funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova între anii 1990-2001. În 1990 a fost ales președinte al Parlamentului Republicii Moldova. A avut o contribuție decisivă la elaborarea unor acte legislative privind drapelul Republicii Moldova și imnul „Deșteaptă-te Române” (primul imn al Republicii Moldova). În calitate de Președinte al Congresului Intelectualității, a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1994). A fost vicepreședinte al Partidului Forțelor Democratice (PFD), iar după fuziunea acestui partid cu Partidul Social-Liberal (PSL) la 1 decembrie 2002, a fost ales președinte de onoare al Partidului Social Liberal (funcție din care s-a retras în iunie 2005, renunțând, în semn de protest pentru votul pro-Voronin al deputaților social-liberali, și la calitatea de membru al acestei formațiuni).

Ulterior s-a dedicat activității academice, fiind profesor și decan al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moldova.

Este membru de onoare al Academiei Române (1993).

Pentru activitatea sa prodigioasă, a primit Premiul Institutului Cultural Român pentru promovarea valorilor culturii naționale românești.

În 2014 a fost decorat cu Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Mare Ofițer.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău. – 2002. – P. 194-195; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 213-214; „Calendar Național 2012” – Chișinău, 2011. – P. 186-187; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 277.

Bibliografie selectivă:

Moșanu, Alexandru. „Declarația de independență a fost, pentru noi, punctul culminant al evenimentelor care au urmat după prăbușirea uniunii sovietice” / Alexandru Moșanu, Ina Guțu // Destin Românesc = Romanian Destiny. – 2018. – Nr 3/4 (105/106). – P. 7-15.

Moșanu, Alexandru. Drapeul de stat al R.S.S.M. : Raportul deputatului poporului al R.S.S.M. A. Moșanu prezentat la ședința din 27 martie 1990 / Alexandru Moșanu // Moldova socialistă. – 1990. – 12 mai. – P. 24.

Moșanu, Alexandru. 1859 : un act istoric firesc / Alexandru Moșanu // Literatura și arta. – 2009. – 29 ian. – P. 1.

Moșanu, Alexandru. O viață trăită din plin : [despre Anatol Petrencu – istoric, specialist în domeniul ist. contemporane a românilor și ist. universale, dr. habilitat în ist., prof. univ. – 50 de ani de la naștere] / Alexandru Moșanu // Literatura și arta. – 2004. – 20 mai. – P. 6.

Moșanu, Alexandru. „Sperăm

că adoptarea cetățeniei îl vor ajuta pe Ilașcu să obțină libertatea : Interviu cu acad. Alexandru Moșanu, istoric / consemnare: Parachiv Alexandru // Curierul românesc. – 2000. – Nr 10. – P. 5-6.

Ladaniuc, Victor. Moșanu Alexandru // Ladaniuc, Victor. Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 2 / Victor Ladaniuc. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 223-224.

Moșanu Alexandru, istoric din Republica Moldova [ales în 1993 membru de onoare al Academiei Române] // Anuarul Academiei Române : 1997. – București, 1998. – P. 55.

Țarălungă, Ecaterina. Moșanu Alexandru // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 523.

Maria S. Ciobanu

Paul BUJOR
1862-1952

Zoolog român, fiziolog, anatomist, scriitor și profesor universitar, politician, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 20 iulie 1862, la Berești, jud. Covurlui (azi, Galați). A decedat la 17 mai 1952, la București.

A făcut Școala primară din Bârlad și-a continuat studiile la Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, unde a luat bacalaureatul în 1880.

Ulterior s-a înscris la departamentul de Științe ale Naturii al Universității din

București și concomitent lucra ca copist la Ministerul Afaceri Interne.

Din 1887 și-a continuat studiile la Facultatea de Biologie de la Universitatea din Paris. Ulterior s-a specializat în morfologie la Geneva.

În 1891 a susținut teza de doctorat în științe naturale la Universitatea din Geneva, cu tema: „Contribution à l'étude de la metamorphose de l'Ammocoetes branchiales en „Petromyzon planeri”. Lucrarea a fost distinsă cu Premiul „Davy”.

După revenirea în țară a desfășurat activitatea didactică la Universitatea din București, în calitate de asistent în Laboratorul de fiziologie animală, sub conducerea lui Alexandru M. Vitzu, ulterior la Catedra de zoologie și morfologie animală.

Între anii 1896-1936 a activat în calitate de șef la Catedra de zoologie și morfologie animală la Universitatea din Iași, unde a pus bazele colecțiilor de morfologie animală din Iași, ulterior a fost decan (1906). Împreună cu Ion Simionescu și Ion Borcea au promovat ideea creării Catedrei de antropologie. Aici a realizat cercetări de morfologie descriptivă și comparativă, de hidrobiologie și de zoologie experimentală. A organizat Laboratorul și Muzeul catedrei (1910-1911), devenind pionier al școlii românești de morfologie animală. Este fondatorul școlii universitare de morfologie animală din Iași.

A studiat organismele vii din lacurile sărate și a sta-

bilit procesul biologic de formare a nămolului negru din lacul Techirghiol, cu concluzii acceptate de toată literatura de specialitate. A inaugurat studiul românesc al morfologiei animalelor, contribuind în același timp la histologie, embriologie și parazitologie, și a susținut prelegeri populare despre evoluție și cultură fizică.

A activat în mai multe stațiuni marine, printre care: Roscoff, Banyuls-sur-Mer, Villefranche, Napoli, iar ultimii ani de activitate i-a consacrat Muzeului de Istorie Naturală „Gh. Antipa” din București.

Rezultatele cercetărilor sale au fost prezentate în unele dintre lucrările sale, scrise atât în română cât și în franceză: „Contribution à l'étude de la des lacs sales de Roumanie” (1900), „Contribution à la biologie de l'Arthemisia salina Leach” (1911), „Nouvelle contribution à l'étude de biologie du lacs sales de Tekirghiol et d'Agigea” (1928) ș.a.

Pe lângă calitățile de profesor universitar și cercetător, a fost și un cunoscut scriitor. A câștigat atenția criticilor în anii 1890 ca scriitor de nuvele cu un mesaj socialist și pacifist, dar a revenit doar la scurt timp la scrierea de ficțiune, în anii 1930. A publicat câteva schițe și nuvele: „Măcar o lacrimă”, „Mi-a cântat cucul-n față” (1910), „Urme după 1907”, „Foamea și iubirea în lupta pentru existență” („Hunger and Love in the Fight for Existence”, 1911) ș.a. În 1938 a fost editat volumul „Îndurare”. Proza sa selectată a

apărut în 1951 sub numele de „Scrieri alese”. A fost printre fondatorii revistei populare poporaniste „Viața Românească” și revista internațională „Annales de Biologie”. A contribuit și la alte câteva reviste literare, inclusive „Arta”, „Lupta”, „Evenimentul Literar”, „Cultura Română”, „Noua Revistă Română” și „Revista Literară și Științifică”. A colaborat și la ziare precum „Opinia”, „Tribuna Conservatoare” ș.a.

A fost membru și fondator al societăților științifice și culturale: „Societatea medicală și naturalistă” (1898-1899), „Societatea de sport și muzică din Iași” (1901) ș. a. A deținut funcția de președinte al Societății Iași pentru Gimnastică, Sport și Muzică. Eforturile sale în acest domeniu au dus la înființarea de locuri multi-sport în Parcul Copou și la prima cabană vreodată pe masivul Ceahlău ș.a.

Membru de onoare al Academiei de Științe din România (1935) și al Academiei Române (1948).

Decorat cu „Ordinul Muncii”, clasa I.

Bibliografie:

Bujor, Paul. Facultatea de Științe [a Universității din Iași] : organizarea ei și mijloacele de lucru de care dispune / [Paul Bujor, decan] ; Universitatea din Iași. – Iași : Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Co, 1906. – 26 p.

Bujor, Paul. Reforma electorală și agrară / Paul Bujor. – Iași : Tipografia H. Goldner, 1913. – 52 p.

Ciupercă, Livia. Paul Bujor : Documentar biografic / Livia Ciupercă. – Iași : Junimea, 2016. – 199 p.

Brătescu, Gheorghe. Bujor Paul // Brătescu, Gheorghe. Personalități ale științei : Mic dicționar / Gheorghe Brătescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 51.

Bujor Paul // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 74-75.

Rusu, Dorina N. Bujor Paul // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 91.

Țarălungă, Ecaterina. Bujor Paul // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 129.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe MUNTEANU-MURGOCI 1872-1925

Geolog român, mineralog, pedolog, geograf, doctor în științe geologice și mineralogie aplicată, cercetător științific, întemeietorul școlii pedologice românești, membru corespondent al Academiei Române.

Este fondatorul Institutului de Studii Sud-Est Europene din București și fondatorul pedologiei ca știință în România, întemeietorul școlii românești de pedologie.

S-a născut la 20 iulie 1872, la Vădeni, jud. Brăila. A decedat la 5 martie 1925, la

București. Nume la naștere era Gheorghe Manolache. Numele de Munteanu vine de la colegii săi din clasele primare, care știau că originea sa este de la munte.

A urmat Școala primară la Brăila, iar studiile liceale la liceul real „Nicolae Bălcescu” din același oraș. În 1892 a susținut bacalaureatul și s-a înscris la Facultatea de Științe a Universității din București, la secțiile de matematică și științe fizico-chimice. În timpul studenției, împreună cu profesorul Ludovic Mrazec a făcut cercetări geologice și petrografice în regiunea Dobrogei și a Carpaților Meridionali. După terminarea studiilor universitare, a plecat la specializare în Austria și apoi în Germania. În 1900, a susținut teza de doctor în științe geologice și mineralogie aplicată, în probleme de petrografie, și a fost distins cu mențiunea „Magna cum laude” a Universității din München.

În 1903, și-a desfășurat activitatea de docent universitar în mineralogie. A fost primul docent universitar din România în mineralogie.

La inițiativa sa, în anul 1906, s-a înființat Secția de Agrogeologie pe lângă Institutul Geologic al României, al carei șef a fost până la sfârșitul vieții sale.

Din 1908, a activat ca profesor de mineralogie și geologie la „Școala națională de poduri și șosele” din București, ulterior aceasta se transformă în „Școala Politehnică” și îi este încredințată Catedra de mineralogie (1920).

A fost printre primii care a făcut studii geologice în Cadrilater, după 1913, el fiind cel care a dat denumirea de „Coasta de argint” zonei orașului Balcic, din Bulgaria de astăzi.

Între anii 1917-1918, a lucrat în Basarabia pentru unirea cu patria mamă – România. În anul 1918, a fost chemat de către ministrul României la Paris, Victor Antonescu, drept consilier tehnic al delegației României la Conferința de Pace de la Paris (1918-1920), când se lua în discuție problema Basarabiei.

Creația sa științifică cuprinde, pe de o parte, studiile sale de geologie-mineralogie-petrografie, iar, pe de altă parte, studiile sale asupra solurilor din România. A realizat studii asupra munților Dobrogei, Carpaților Meridionali, Masivului Parâng, Munților Lotrului. A descoperit lotritul, înscriind în geologie un nou mineral. În legătură cu studiile sale petrografice, mineralogice și tectonice, mare importanță o prezintă cercetările sale privind bogățiile subsolului românesc, fiind cel dintâi care a precizat condițiile de zăcămintă ale petrolului din Oltenia.

Este autorul primei schițe de hartă agrogeologică a țării la scara 1: 2500000, unde repartitia principalelor tipuri de sol apare cu o deosebită claritate, a descoperit noi minerale și zăcămintă de substanțe minerale utile și a elaborat teorii intrate în patrimoniul științei mondiale (1906-1909). A descoperit noi minerale și zăcămintă de substanțe

minerale utile și a elaborat teorii intrate în patrimoniul științei mondiale.

A efectuat numeroase călătorii de studiu în țări din Europa și America, Rusia, în cadrul cărora a luat contact cu cercetătorii implicați în studiul solului și cu diferitele concepții legate de studiul acestuia. În 1911, a prezentat o caracterizare generală asupra zonei de soluri din România. Prin lucrările sale a pus bazele pedologiei genetice, nomenclaturii și clasificării solurilor din România.

A desfășurat o activitate susținută și pe plan internațional, contribuind la afirmarea științei solurilor din România. Pentru meritele sale deosebite, la Conferința de la Praga, a fost ales președintele Comisiei Internaționale de Cartografie a Solurilor (1923), iar în 1924 a fost președinte al Comisiei pentru Întocmirea Hărții Solurilor din Europa.

Opera sa științifică cuprinde multiple studii științifice, sinteze și cercetări geologice printre care sunt: teză de docență „Zăcămintăle succinului din România” (chihlimbar, romanit) (1903), „Cercetări geologice în Dobrogea Nordică” (1911), „Asupra proprietăților și clasificării amfibolilor albaștri” (1922) ș.a.

A desfășurat și activitate obștească, fiind unul dintre întemeietorii turismului în România. În 1913 la ședința „Asociației Sportive”, a făcut prima comunicare despre cercetășie. Împreună cu un grup de profesori, ofițeri, ziariști, oameni de litere și politicieni a contri-

buit la pornirea mișcării și la dezvoltarea organizației Cercetașii României.

Membru corespondent al Academiei Române (1923); membru al Academiei franceze de agricultură; membru al Academiei Cehoslovace; a fost ales membru de onoare al Comitetului Asociației Internaționale a Științei Solului și director al Hărții pedologice a Europei (1924).

Pentru întreaga sa activitate științifică și didactică a fost înalt apreciat cu distincții: Médaille d'honneur argent; Medalia „Carl Friedrich Gauss”; Medalia „Steaua României” și Medalia „Bene Merenti”.

Premiul Academiei Române pentru geologie îi poartă astăzi numele.

Bibliografie:

Murgoci-Munteanu, Gheorghe. Opere alese / Gheorghe Munteanu-Murgoci. – București : Editura Academiei Române, 1957. – 404 p.

Brătescu, Gheorghe. Murgoci-Munteanu, Gheorghe. Personalități ale științei : Mic dicționar / Gheorghe Brătescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1977. – P. 209.

Murgoci-Munteanu Gheorghe // Dicționar Enciclopedic. Vol. IV. – București : Editura Enciclopedică, 2001. – P. 209.

Murgoci-Munteanu Gheorghe // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : Dicționar / red.: D.-T. Constantinescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. – P. 260-261.

Rusu, Dorina N. Murgoci-Munteanu Gheorghe // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 561.

Țarălungă, Ecaterina. Murgoci-Munteanu Gheorghe // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității

românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 528.

Tomî, Raluca. Un geolog pasionat de Balcani și modernizarea societății românești : Gheorghe Munteanu Murgoci (1872-1925) // Studii și materiale de istorie modernă. Vol. 27 / Academia Română ; Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”. – București : [S. n.], 2014. – P. 107-148.

Maria S.Ciobanu

Svetlana COJOCARU
1952

Matematician, doctor habilitat în informatică, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 26 iulie 1952, în satul Butuceni, r-nul Râbnîța.

După absolvirea școlii medii generale (1959-1969), și-a continuat studiile la Matematică și Cibernetică (azi, Facultatea de Matematică și Informatică) a Universității de Stat din Moldova, specialitatea Matematică aplicată (1969-1974).

Între anii 1976-1980 a făcut studii de doctorat la Institutul de Matematică și Informatică al AȘM. În 1982 a susținut teza de doctor în științe fizico-matematice la Institutul de Cibernetică din Kiev, Academia de Științe a Ucrainei.

În 2007 a susținut teza de doctor habilitat în informa-

tică, Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei (2007).

După absolvirea facultății și-a început activitatea profesională la Institutul de Matematică și Informatică al AȘM în calitate de inginer-programator (1974-1976). Ulterior a avansat pe scara ierarhică la această instituție, parcurgând toate treptele de cercetător științific: inginer-programator superior (1978-1984), cercetător superior (1984-1991), cercetător coordonator (1992-1999), secretar științific (1999-2006), vicedirector pentru știință (2006-2010), director al Institutului de Matematică și Informatică (2010-2018), vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei, conducător al Secției de științe exacte și ingineresti (2018-prezent).

A desfășurat cercetare pe mai multe domenii, precum: gramatici și limbaje formale, construirea compilatoarelor, programarea paralelă, procesarea limbajului natural, algebra computerizată, calcule moleculare, interfețe inteligente, tehnologiile Societății Informaționale, biocomputere.

A efectuat multiple vizite de cercetare în mai multe țări: în România, la Institutul de Cercetări în Informatică din București; în Laboratorul de Procesare a Limbajului Natural, Institutul de Inteligență Artificială al Academiei Române; Institutul de Matematică al Universității Stockholm, Institutul de Matematică al Universității Lund, Suedia

(pe parcursul ultimilor 15 ani); Universitatea Leeds, Marea Britanie, Departamentul de matematică (1997); la Universitățile din orașele franceze Metz, Paris și Marsilia (2001-2008).

A colaborat și a participat la proiecte internaționale cum sunt NATO, CRDF, INTAS: „NATO the Science for Peace and Security (SPS) Programme”, Project NUKR.SFPP 984877 – „Modeling and Mitigation of Social Disasters Caused by Catastrophes and Terrorism”, (2014-2017); NATO the Science for Peace and Security (SPS) Programme 984631 „Advanced Research Workshop: Improving Disaster Resilience and Mitigation – New Means and Tools”, Trends, 2013; „Interface generating toolkit for symbolic computation systems” (2006-2008); Swedish Royal Academy of Sciences, „Computational homological algebra” (1997-2000); Swedish Royal Academy of Sciences, „Non-commutative applications of Computer Algebra Systems” (2007); Project PII UNESCO „Crearea Centrului de Cercetare și Pregătire a Cadrelor în Informatică” (1997); COST Action (CA16105) „European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques” (2017-2020) ș. a. A beneficiat de finanțarea proiectelor de către Academia Regală Suedeză, Academia Română, Fundația SOROS ș.a.

A colaborat și la proiecte naționale: „Medii de prelucrare morfologică a lim-

bajelor naturale” (1998); „Instrumentar pentru automatizarea elaborării textelor multimedia” (1999); „Instrumentar multimedia pentru facilitarea promovării artei moldovenești” (2008-2009); „Managementul resurselor Informaționale și Asistarea Cooperărilor Științifice interacademice și a Managementului cooperărilor între Academia de Științe a Republicii Moldova și Academia Română” (MIACSAM) (2010-2012); „Modelarea matematică a factorilor de risc și clusterizarea pacienților pentru managementul preventiv al AVC” (2017-2018); „Dezvoltarea instrumentarului pentru modelarea strategiilor de atenuare a dezastrelor sociale cauzate de catastrofe și terorism” (AȘM – Ucraina) (2017-2018) ș. a.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în cele peste 300 de lucrări publicate, inclusiv 4 monografii, co-editor a trei culegeri în edituri internaționale (Springer, IOS press) și 7 culegeri naționale ș.a. A contribuit la pregătirea tinerilor cercetători. Sub îndrumarea sa 6 persoane au susținut teza de doctor.

Membru al colegiului de redacție al revistei „Computer Science Journal of Moldova” (cotată în Clarivate Analytics) din 1993 până în prezent; editor invitat al revistei „Fundamenta Informaticae” (IOS Press, Olanda); editor invitat al „Revistei de inventică” (Iași); membru al colegiilor de redacție ale revistelor: „BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence

and Neuroscience”; „Revista Română de Automatică” (București); „Bulletin of the International Membrane Computing Society”; „International Journal of Computers Communications & Control” ș.a.

A îndeplinit multiple funcții obștești: secretar științific al consiliului științific specializat, Institutului de Matematică și Informatică a AȘM (1993-2007); conducător al seminarului de profil (2007-2012); președinte al comisiei de experți CNAA în domeniul informaticii (2013-2018); membru al comisiei Academiei Române pentru informatizarea limbii române; vicepreședinte al Societății matematice din Moldova (2010-2018); membru al Consiliului Consultativ (Advisory Board) al Societății Internaționale pentru calcule cu membrane (2015-prezent); membru al colegiului Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (2014-2017); președinte al Consiliului Directorilor (2017-iunie 2019).

Membru corespondent al AȘM (2017).

Pentru activitate fructuoasă a fost menționată cu multiple diplome și premii: Premiul Institutului de Matematică și Informatică AȘM pentru cele mai bune lucrări științifice (2003), Diploma de onoare a Prezidiului AȘM (2002, 2004), Diploma Secției de Științe Economice și Matematice (2006), Premiul Institutului de Matematică și Informatică AȘM pentru cele mai bune lucrări științifice (2007), Premiul Nați-

onal al Republicii Moldova (2011), Premiul „Academicianul Constantin Sibirschi” (2015), Medalia jubiliară „70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare care au stat la baza fondării Academiei de Științe a Moldovei” (2016), Medalia „Nicolae Milescu Spătaru” (AȘM, 2018), Diplomă de gradul I al Guvernului Republicii Moldova (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 190.

Bibliografie selectivă:

Cojocaru, Svetlana. Calcule matematice folosind Bergman / J. Backelin, S. Cojocaru, V. Ufnarovski. – Universitatea Lund, Suedia, 2005. – 206 p.

Cojocaru, Svetlana. Considerente asupra edificării societății informaționale în Moldova / Svetlana Cojocaru, Constantin Gaindric. – Chișinău : Institutul de Matematică și Informatică al A.Ș.M., 2003. – 95 p.

Cojocaru, Svetlana. Procesarea limbajului natural. Aspecte morfologice : Suport de curs / Svetlana Cojocaru. – Chișinău : UnAȘM, 2016. – 39 p.

Cojocaru, Svetlana. Procesarea limbajului natural : morfologie flexionară și derivațională / Svetlana Cojocaru, Mircea Petic. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 228 p.

Îmbunătățirea rezistenței și atenuării în caz de dezastre : Mijloace și instrumente IT / Svetlana Cojocaru, H.-N. Teodorescu, A. Kirschenbaum [et al.]. – [S.n.] : Springer. – 2014. – 335 p.

Как Паскаль и Оберон падают на „Самсон” или искусство создания трансляторов / С. К. Кожокаръ, М. В. Евстунин, А. Н. Терехов [et al.]. – Кишинев : Штиинца, 1992. – 303 с.

Cojocaru, Svetlana. Conferința Societății Matematice din Moldova – un omagiu academicianului Vladimir Andrunachievici / Svetlana Cojocaru // Akademos. – 2017. – Nr 2 (45). – P. 12-13.

Cojocaru, Svetlana. Instrumente de adaptare pentru monitorizarea textului și pentru analiza scenariilor legate de domeniul dezastrelor sociale / Svetlana Cojocaru, M. Petic, I. Titchiev // Jurnalul internațional de calculatoare, electrice, automatizări, control și inginerie informațională. – 2016. – Vol. 10, Nr 10. – P. 1601-1607.

Cojocaru, Svetlana. Noaptea Cercetătorilor Europeni – MODERNight-2020 – marcată de Academia de Științe a Moldovei / Svetlana Cojocaru, Liliana Condraticova, Lidia Virțan // Akademos. – 2020. – Nr 4 (59). – P. 9-10.

Cojocaru, Svetlana. On convergent technology in development of information systems for processing of documents with heterogeneous content / Svetlana Cojocaru, Alexandru Colesnicov, Lyudmila Burtseva // International Conference on Intelligent Information Systems, 4-5 decembrie 2020, Chișinău. – Chișinău : Tipografia „Valinex”. – 2020. – P. 61-68.

Data preparation in the process of prognostic model STROKE. MD creation / Svetlana Cojocaru, Constantin Gaindric, Galina Magariu [et al.] // Conference on Mathematical Foundations of Informatics, 9-11 noiembrie 2017, Chișinău. – Chișinău : „VALINEX” SRL. – 2017. – P. 59-64.

Heterogeneous document processing : case study of mathematical texts / Svetlana Cojocaru, Lyudmila Burtseva, Ludmila Malahov [et al.] // Mathematics and IT : Research and Education, 1-3 iulie 2021, Chișinău. – Chișinău. – 2021. – P. 96-97.

Platform for processing heterogeneous documents / Svetlana Cojocaru, Lyudmila Burtseva, Ludmila Malahov [et al.] // Yesterday's heritage – implications for the development of tomorrow's sustainable society, ediția a 3-a, 11-12 februarie 2021, Chișinău. – Chișinău : [S. n.]. – 2021. – P. 46-47.

Membriu corespondent Svetlana Cojocaru : Biobibliografie. – Chișinău : Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei „A. Lupan”, 2018. – 279 p.

Dragnev, Demir. Cojocaru Svetlana // Dragnev, Demir. Aca-

demia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 135.

Cojocaru Svetlana // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie [40 de ani]. – Chișinău : Tipografia Academiei de Științe a Moldovei, 2004. – P. 188.

Maria S. Ciobanu

Ion CIORBĂ
1873-1942

Matematician și savant cu renume mondial, inginer, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar.

Este fratele mai mic al medicului basarabean Toma Ciorbă.

S-a născut la 6 iunie 1873, în satul Gradiște, județul Bender (azi, r-nul Cimișlia), Basarabia. A decedat la 27 iulie 1942, în închisoarea din Kovrov.

Între anii 1883-1893 și-a făcut studiile la Gimnaziul nr. 1 de băieți din Chișinău, după care urmează cursurile la secția de Matematică a Universității din Varșovia (1893-1898). A absolvit cu medalia de aur, fapt ce i-a permis să continue studiile peste hotare. Astfel, studiaza la Politehnica din Zurich, Elveția și la Școala Tehnică Superioară din München și

Dresden, Germania (1898-1900). În 1911 se editează în Varșovia teza cu tema „Об определении коэффициента расхода при истечении воды из отверстий в тонкой стенке при постоянном напоре”. În 1912 și-a susținut teza de doctor în științe.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de lector (1901-1905), după care a parcurs scara ierarhică în diferite funcții de profesor interimar (1908-1913), profesor titular (din 1913), director interimar (1917), la Institutul Politehnic din Varșovia. În 1917 Institutul a fost evacuat și reorganizat în Institutul Politehnic din Nijni Novgorod, Rusia, ulterior în Universitate (1918).

Din 1919 a activat la Universitatea din Nijni Novgorod în calitate de profesor, prorector (1921), decan al Facultății de Mecanică (1927-1930).

Concomitent a dus cursul de hidraulică la Colegiul de Transport Naval și a exercitat și funcția de președinte adjunct al Secției Oamenilor de Știință din Nijni Novgorod (1924-1930).

Între anii 1930-1939 a activat la Institutul de Mecanică și Construcții din Gorki, Rusia, exercitând funcțiile de: profesor (1930-1934), decan (1934-1936), director adjunct (1936-1937), director interimar (1937-1938), profesor (din 1939).

Din 1939 a fost supus represiunilor în masă și a fost învinuit de activitate antisovietică. A fost arestat și condamnat la 8 ani de închisoare (1940). Peste doi

ani a decedat în închisoare. În 1956 a fost reabilitat post-mortem.

A scris și editat următoarele ediții: „Винтовые координаты и применение их в кинетике твердого тела с тремя степенями свободы” (1898); „Гидравлика” (1901); „Курс графостатики” (1932); „Основной курс теоретической механики для индустриальных вузов. Статика” (1934) ș.a.

Васиу, Gheorghe. Ciorbă Ion // Gheorghe Vaciu. Personalități de viață moldavă : 125 destine / Gheorghe Vaciu. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2017. – P. 109-110.

Коварская Бригита. Профессор Иван Федосьевич Чорба (1873-1942) / Бригита Коварская // Revista de Istorie a Moldovei. – 1996. – Nr 1 (25). – P. 63-77.

Maria S. Ciobanu

Ceslav CIOBANU
1952

Economist, doctor în economie, profesor universitar, ex-ambasador al Republicii Moldova în SUA și Canada, savant eminent, stabilit în SUA.

S-a născut la 27 iulie 1952, în satul Hlinaia, raionul Edineț.

A absolvit Școala medie din orașul Leova, cu meda-

lie de aur, în 1969.

A studiat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (1969-1971) și Facultatea de Economie a Universității „Lomonosov” din Moscova (1971-1974), unde și-a susținut teza de doctor în economie cu tema „Sectorul de stat în economia țărilor în curs de dezvoltare. Egipt și Algeria” (1979), scrisă în rezultatul unui stagiului de documentare științifică la Universitatea din Cairo, Egipt (1975-1976).

Își începe activitatea profesională în calitate de lector la Universitatea de Stat din Chișinău, în 1978. Din 1982 până în 1987 a fost angajat în calitate de lector la secția de propagandă și agitație a Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, iar în 1987 a fost promovat la Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, în calitate de referent, la secția de relații internaționale.

În perioada 1987-1991 a exercitat funcția de consilier și interpret al fostului Președinte al URSS, Mihail Gorbaciov. Ulterior a fost consilier economic și șef adjunct al oficiului primului președinte al Republicii Moldova, Mircea Snegur (1992-1994); ministru al privatizării și administrării proprietății de stat (1994-1997); viceministru de externe (1998); ambasador al Republicii Moldova în SUA și Canada (1999-2002).

Are o carieră academică de peste trei decenii, a predat la universități din Rusia (Universitatea de Stat „M. Lomonosov”, Academia de

Petrol și Gaze, 1991-1992), Republica Moldova (Universitatea de Stat, (1978-1987), Academia de Studii Economice (1994-1997) și Universitatea Liberă Internațională (1997-1998). Din 2002, după finalizarea carierei diplomatice, se stabilește în SUA și-și continuă cariera academică, deja pe continentul american, la Universitatea de Stat din Virginia.

A obținut burse de cercetător public senior la Centrul științific internațional „Woodrow Wilson”, Fundația Națională de Democrație și Institutul Păcii SUA din Washington, D. C (2002-2004).

Este autorul manualului „Economics, Society, Technology and You” apărut în două ediții la editura Cognella Academic Publishing în 2012 și 2017; a tratatului politic „Frozen and Forgotten Conflicts in the Post-Soviet States. The Genesis, Political Economy and Prospects for Solutions Eastern” (Editura European Monographies, 2010), tradus și editat și în română – „Conflicte înghețate și uitate din statele post-sovietice” (Editura Cartea Românească, Iași, 2019) ș.a.

A publicat peste o sută de articole în revistele profesionale și media din SUA, Franța, Rusia, România și Republica Moldova. A participat cu prezentări și prelegeri la numeroase întruniri profesionale și publice, precum Masa Rotundă de la Universitatea Oxford (Anglia, 2007), Colocviul Internațional de la Paris „Revoluțiile de catifea din Europa Centrală și de

Răsărit” (Franța, 2009), la conferințele Asociației Științelor Sociale din Virginia (SUA, 2005-2015), la Școala de Afaceri Internaționale „Eliot” de la Universitatea „George Washington” (SUA, 2010), Fundația „German Marshall” din SUA (2012), Centrul de Entrepriza Internațională Privată din Washington (SUA, 2016), Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 (București, România, 2019), Universitatea „Apollonia” din Iași (România, 2019-2020); Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2018) ș.a.

Din 2002 și până în prezent a scris o serie de articole și interviuri, inclusiv pentru unele filme documentare, despre revoluțiile din 1989 din România și alte foste țări socialiste, oglindind criza financiară în economia globală și piețele emergente.

Este membru al Asociației Economice Americane (din 2006), al Asociației Americane a Profesorilor Universitari (din 2009) și al Asociației Științelor Sociale din Virginia (din 2005).

Activitatea științifică și academică a lui Ceslav Ciobanu este înalt apreciată în plan internațional, fiind desemnat savant eminent al Universității de Stat din Virginia, doctor honoris causa al Universității „Apollonia” din Iași (2020). Deține titlul de Specialist Fulbright acordat de către Departamentul de Stat al SUA (2019), Premiul pentru realizări excepționale în predare, cercetare și servicii pentru anul academic 2020-2021 oferit de

către Universitatea de Stat din Virginia etc.

Bibliografie selectivă:

****Ciobanu, Ceslav.** Conflicte înghețate și uitate din statele post-sovietice : Geneză, economie politică și șanse de soluționare / Ceslav Ciobanu. – Iași : Cartea Românească Educațional, 2019. – 224 p.

****Ciobanu Ceslav.** Economia, societatea și voi / Ceslav Ciobanu. – Iași : Cartea Românească Educațional, 2020. – 543 p.

****Ciobanu, Ceslav.** Economics, Society, Technology & You. – San-Diego : Cognella Academic Publishing. – Ed. a 2-a. – [S.l. : s.n.], 2017. – 350 p.

Ciobanu, Ceslav. Aspecte economice ale inteligenței artificiale / C. Ciobanu, V. Capsîzu // Intellectus. – 2020. – Nr 1/2. – P. 94-101.

Ciobanu, Ceslav. Calea europeană a Moldovei : Învățămintele trecutului și priorități pentru viitor / Ceslav Ciobanu // Economie și sociologie. – 2011. – Nr 2. – P. 16-22.

Ciobanu, Ceslav. Cu Mihail Gorbaciov la răscruce de drumuri : [interviu cu dr. Ceslav Ciobanu] / interviu de Alexandru Bantșoș // Limba Română. – 2019. – Nr 2 (252). – P. 128-147.

Ciobanu, Ceslav. Inteligența artificială în epoca „Big Data” // Conferința „Știința în Nordul Republicii Moldova : realizări, probleme, perspective”, ed. a 4-a, 26-27 iunie 2019, Bălți. – Bălți : Indigou Color, 2020. – P. 364-376.

Ciobanu, Ceslav. Inteligența artificială – o nouă etapă în dezvoltare / Ceslav Ciobanu, Valeriu Capsîzu // Problemele socioeconomice ale Republicii Moldova : reflecții, sugestii. Vol. 5. – Chișinău : USM, 2020. – P. 37-47.

Ciobanu, Ceslav. La a 25-a aniversare de la fondarea ULIM / Ceslav Ciobanu // EcoSoEn. – 2018. – Nr 1/2. – P. 8-14.

Ciobanu, Ceslav. Reforms, democratization and good governance – keys for economic renaissance of emerging markets (Moldova and Ukraine: comparative analysis) // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe exacte și

economice. – 2014. – Nr 2 (72). – P. 149-155.

****Ciobanu, Ceslav.** Revoluțiile de catifea, revoluția română din 1989 // Arhivele Totalitarismului. – 2020. – Nr 1/2. – P. 189-210.

Ciobanu, Ceslav. The global financial crisis: emerging markets' prospects for economic recovery and democratic transformations (The case of Republic of Moldova) // Studia Universitatis Moldaviae : Seria Științe exacte și economice. – 2010. – Nr 7 (37). – P. 315-326.

Ciobanu, Ceslav. Towards a knowledge-based society – an imperative of our time. Particularities of its edification in the Republic of Moldova / Ceslav Ciobanu, Valeriu Capsîzu // Classical and Innovative Approaches in Contemporary Economic Thought Considerations regarding the quality of life in the context of a changing Europe, ed. a 2-a, 27 mai 2016, Chișinău. – Chișinău : Editorial Publishing Department of ASEM, 2016. – P. 79-86.

Ceslav Ciobanu [Resursă electronică] // <https://limbaromana.md/?go=autori&m=1303> (accesat: 15.10.2021).

Ceslav Ciobanu, professor of Economics at Virginia State University [Resursă electronică] // <https://www.linkedin.com/in/ceslav-ciobanu-29768667> (accesat: 15.10.2021).

Ladaniuc, Victor. Ceslav Ciobanu / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 7. – Chișinău : Draghiștea, 2007. – P. 255.

Elena Barbos-Balinschi

Grigore COVALIU
1962

Meșter de instrumente muzicale, artist liber.

S-a născut la 28 iulie 1962, în satul Pârlița, r-nul Ungheni.

Interesul și pasiunea pentru nai a lui Grigore Covaliu a apărut încă în copilărie, fiind impresionat de sunetul unui nai făcut din trestie, văzut la cineva din sat. Atunci și-a confecționat și el unul asemănător.

Și-a făcut studiile la școala din localitatea natală (1969-1978). După absolvirea școlii și-a continuat studiile la Colegiul Pedagogic din Călărași (1978-1982), unde a făcut primii pași în studierea muzicii, a învățat primele noțiuni din teoria și practica interpretării. A manifestat un interes deosebit pentru muzică și, în lipsa unui profesor, a început să studieze acordeonul de sine stătător. La vârsta de 17 ani, din interes deosebit față de sunetul și construcția instrumentelor muzicale, a făcut schimb cu un coleg un fluier, pe cartea lui J. Vizitiu „Instrumente muzicale populare moldovenești”, pe atunci, unica sursă de informații legate de parametri necesari în confecționarea mai multor instrumente muzicale. Astfel, încă în timpul studiilor la Colegiul

Pedagogic din Călărași, a confecționat un prim nai, care a plăcut atât de mult unui coleg, încât acesta l-a și procurat cu o sumă destul de impunătoare pentru acele timpuri. Ascultând la radio imprimări ale naștilor vestiți din acea perioadă, Gheorghe Mustea, Boris Rudenco, Gheorghe Zamfir, a început să studieze naiul de sine stătător.

Între anii 1985-1988 și-a continuat studiile la Institutul de Arte din Chișinău (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), în clasa de nai a profesorului Grigore Rusu, contrabasist și naist. După anul trei de facultate, a depus actele la Conservatorul de Stat (Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), clasa profesorului Ion Negură. După finalizarea studiilor a colaborat cu câteva orchestre, însă din cauza problemelor de sănătate avute după armată, și-a întrerupt activitatea artistică. A continuat să cânte la nai, dar fără a ieși pe scene mari, alături de orchestre mari. S-a dedicat în totalitate confecționării naiului și s-a afirmat prin realizarea unora din cele mai calitative instrumente populare aerofone din spațiul românesc, fiind astăzi cunoscut în întreaga lume. Cel care l-a inițiat în tainele confecționării unui nai a fost Petru Zaharia, unul din marii instrumentiști și interpreți, dar și primul său profesor de nai.

Aportul acestui meșter în construcția și perfecționarea tehnică a naiului este unul substanțial. Activitatea sa coincide cu o perioadă în

care naiul se afirma tot mai mult în viața artistică din spațiul românesc, iar clasa de nai de la Chișinău cunoștea o dezvoltare impresionantă. Calitatea ireproșabilă a instrumentelor sale demonstrează că acestea sunt confecționate de mâna unui mare muzician și meșter, care și-a transformat măiestria într-o adevărată artă. Calitățile acustice bine echilibrate scot în evidență înalta calitate a instrumentelor meșterului Covaliu și în cadrul ansamblului de naiști „Pan Academic”, naiul fiind abordat aici nu doar ca instrument solistic, dar și ca instrument de acompaniament.

Meșterul, fiind un păstrător al tradițiilor confecționării naiurilor, utilizează preferențial bambusul originar din China sau din Coreea de Sud, dar folosește și alte specii de lemn, având în colecție nairi realizate din soc, din abanos ș.a.

Instrumentele lui Grigore Covaliu își au locul în colecțiile interpreților din țară, dar și a celor de peste hotarele ei, meșterul creând instrumente de înaltă performanță, pentru naiști din SUA, Coreea de Sud, Argentina, Rusia, România ș.a.

Membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (1993).

Este laureat al Concurșului național al meșterilor de instrumente muzicale, compartimentul nai.

Bibliografie:

Covaliu Grigore. Grigore Covaliu: „De muzică nu mă mai satur!” / consemnare: Natalia Morari // Ungheni de succes. – 2018. – 3 iul. – P. 3.

Druță, Andrei. Contribuția con-

structorilor de nai la afirmarea instrumentului în contemporanietate: [cu referire la Grigore Covaliu] / Andrei Druță // Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2 (37). – P. 127-130.

Druță, Andrei. Contribuția meșterului Gr. Covaliu la dezvoltarea artei de construcție a naiului în spațiul românesc / Andrei Druță // Studiul artelor și culturologie. – 2017. – Nr 2 (31). – P. 258-262.

Druță, Andrei. Dimensiuni contemporane ale unui instrument tradițional: naiul: [cu referire la Grigore Covaliu] / Andrei Druță // Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 84-87.

Maria S. Ciobanu

Nelly COZARU
1962

Actriță, regizor de teatru și profesoară de artă scenică. Fondator și director al Teatrului Studio „Master Class”. Maestru în Artă.

S-a născut la 28 iulie 1962 în satul Ștefănești, raionul Suvorov (actualmente raionul Ștefan Vodă). Absolvește cu eminentă Școala medie generală din Ungheni (1970-1980) și Institutul de Artă Teatrală „B. V. Șciukin” în cadrul Teatrului „E. B. Vahtangov” din Moscova, Facultatea de Teatru, secția Actorie, specialitatea Actor de teatru și film (1980-1985).

După absolvirea facultății, revenind la Chișinău, este angajată la Teatrul Republican pentru copii și

țineret „Lucafăru” (1985-1990; 1990-1991).

În 1990, un grup de 13 actori, în frunte cu Petru Vutcărau, printre care și Nelly Cozaru, părăsesc teatrul „Lucafăru” și devin un teatru „ambulant”. Noua trupă, numită deja Teatrul „Eugene Ionesco” se stabilește temporar la Râmnicu-Vâlcea, România, unde li se oferă cazare și o scenă în care pot monta și prezenta spectacole. După 5 luni de ședere la Vâlcea, teatrul întreprinde primul său mare turneu, care a cuprins cele mai mari orașe din România – Târgu-Mureș, Cluj, Oradea, Timișoara, Arad, București. În vara anului 1991 teatrul revine la Chișinău, iar în toamna aceluiași an este oficializat în cadrul Ministerului Culturii. În componența teatrului „Eugen Ionesco” Nelly Cozaru se află din 1991 până în 1998, după care, din 1998 până în prezent, cu intermitențe (1998-2000, 2003-2006, 2015-2021), se produce, în calitate de actriță, dar și de regizor pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău.

Rolurile în care a strălucit actrița Nelly Cozaru sunt următoarele: Janet, în spectacolul „Horia” de I. Druță, regia I. S. Șcurea; Elena Stilliano – „Familia mea” de Eduardo de Filippo, regia A. I. Borisov; Karenina – „Cadavru viu”, L. N. Tolstoi, regia E. R. Simonov; membră a Asociației „Filantropia” – „Așteptându-l pe Godot” de Samuel Beckett; Daisy – „Rinocerii” de Eugen Ionesco, regia M. Fusu;

Julietta – „Regele moare”, E. Ionesco, regia M. Fusu și P. Vutcăreanu; Mașa – „Pescărușul” de A. P. Cehov, regia M. Fusu; Benjamin (în travesti) – „Iosif și amanta sa” de V. Butnaru, regia P. Vutcăreanu; Safta – „Chirița...” de V. Alecsandri, regia P. Vutcăreanu, Doamna Vernescu și alte personaje – „Voci în lumina orbitoare” de M. Vișniec, regia P. Vutcăreanu; Maria Antonovna – „Revizorul” de N. V. Gogol, regia P. Vutcăreanu; Doamna I – „Plasatoarele” de C. Cheianu, regia S. Cozub; Dna Cațavencu – „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale, regia M. Fusu (Teatrul Național) ș.a. Lucrările sale actricești au fost apreciate cu o serie de premii importante. Astfel, în 1988, ea a fost premiata pentru rolul Janet în spectacolul „Horia” de I. Druță de la Teatrul „Luca-fărul”. În 1996 – pentru cea mai originală și expresivă prezență scenică în spectacolul „Voci în lumina orbitoare”, la Festivalul Național de Teatru „I. L. Caragiale”, România. A fost, de asemenea, premiata pentru cel mai bun rol feminin de planul doi în spectacolul „Revizorul” (1997) și pentru cel mai bun rol feminin, Doamna I, în spectacolul „Plasatoarele” de C. Cheianu, în regia lui A. Cozub (1988), iar în 2002 ia premiul pentru cea mai bună actriță a anului jucând rolul Vetei în spectacolul „O noapte furtunoasă” regizat de P. Hadârcă.

O preocupare foarte importantă a actriței Nelly Cozaru este activitatea sa didactică în cadrul Acade-

miei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTP) din Chișinău. Din 1997, în paralel cu rolurile realizate în scenă, dânsa a format câteva promoții de tineri actori, în perioada 2004-2013 fiind șefa catedrei Arta actorului la AMTAP. A montat o serie de spectacole de succes cu studenții săi, unele destul de controversate. Ne referim, în cazul de față, la spectacolul „Monoloagele Vaginului” de Eve Ensler (2007).

Atentă la dorința studenților săi de a-și prezenta spectacolele în fața unui public larg, în 2010, Nelly Cozaru a fondat Teatrul Studio „Master Class”, al cărui director este până în prezent. Acesta are la bază un melanj de concepte (student, atelier, profesor, studio), repertoriul fiind compus, în primul rând, din spectacolele de licență ale studenților absolvenți ai AMTAP. Unele dintre aceste spectacole au fost prezentate la festivaluri de teatru internaționale, fiind premiate. E cazul spectacolului „Edith Piaf – o femeie care a iubit”, regizat de Nelly Cozaru, cu sprijinul Alianței Franceze din Moldova și UNITEM (2013), în care pentru rolul lui Edith a fost selectată actrița Irena Boclincă, fostă elevă a regizorului și actriță a teatrului „Eugene Ionesco”, distins cu Premiul pentru cel mai bun one-woman-show la Festivalul-concurs internațional „One woman show”, Gala Star, 2014, Bacău, România.

Nelly Cozaru este bine

cunoscută publicului consumator de cultură și prin energia sa debordantă. În ultimii șapte-opt ani, ea a montat mai multe piese de teatru pe diferite scene teatrale din Moldova: „Dragă doamnă profesoară...” după L. Razumovskaia (traducerea și adaptarea aparținându-i) la Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (2014); „Ce vor femeile?” la Teatrul „V. Apostol” din Soroca (2014); „Prințesa Lia salvează împărăția” de Dumitru Crudu, la Teatrul Național „M. Eminescu” ș.a.

În 2004, i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”, iar în 2021 – Diploma de onoare, în semn de înaltă recunoștință și apreciere a activității prodigioase în domeniul învățământului, pentru dedicare, devotament și perseverență în promovarea educației de calitate; Premiul Președintelui UNTEM pentru pedagogie teatrală (Gala UNTEM 2021, ediția a XX-a).

A se vedea și articolul din Calendar Național 2017. – Chișinău, 2017. – P. 282-283.

Bibliografie:

Cozaru, Nelly. Exercițiu de cântă / Nelly Cozaru // Coliseum Teatru. 2000. – P. 74-79.

Cozaru, Nelly. „Teatrul nu crede lacrimilor” : Interviu cu Nelly Cozaru, actriță, regizoare, profesoară la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice / a intervievat Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2012. – 27 iul. – P. 18.

Borzin, Aurelia. Un teatru „la feminin” : [creația regizoarei și actriței Nelly Cozaru] / Aurelia Borzin // Ziarul Național. – 2014. – 7 mar. – P. 19.

Movilă, Boris. Cozaru, Nelly /

Boris Movilă // Femei din Moldova. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 82.

Ungureanu, Larisa. Nelly Cozaru / Larisa Ungureanu // Portrete în timp. – Chișinău. – [S. n], 2012. – P. 43-48.

Ungureanu, Larisa. Nelly Cozaru : tendința de a se depăși : [despre Nelly Cozaru – actriță, regizoare, pedagog] / Larisa Ungureanu // Literatură și arta. – 2012. – 26 iul. – P. 6.

Ana Struță

Mihai CHIRIAC
1962

Coregraf, pedagog, Maestru în Artă, promotor al valorilor coregrafice.

S-a născut la 29 iulie 1962 în satul Olișcani, raionul Rezina (azi Șoldănești), într-o familie numeroasă, cu 9 copii. A absolvit Școala medie din satul natal (1969-1979). Fiind elev, din clasa a 7-a și până în clasa a 10-a, de trei ori pe săptămână, a făcut naveta Olișcani-Rezina (28 km), fiind membru al ansamblului de dans popular „Florica”, condus de Nicolae Lupov (1975-1979). În perioada anilor 1981-1983 și-a efectuat serviciul militar în orașul Samarcand (Uzbekistan), apoi în regiunea Odesa, unde și-a început cariera coregrafică, fiind artist interpret al ansamblului profesionist militar.

A studiat la Școala Repu-

blică de Iluminare Culturală „Elena Sirbu” din Soroca (1979-1984) (azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”) la specialitatea Coregrafie, cu profesorii: Veceslav Grițenco, Vera Teplova, Anatolie Cozarenco. Își continuă studiile la Facultatea Culturologie a Institutului de Stat al Artelor „G. Musicescu” (actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1986-1991).

Pe parcursul activității sale a participat la seminarele metodice ale coregrafilor din Republica Moldova, precum și în străinătate (1986-2014): Tighina (1985, 1987); Ujgorod (1987), Moghili-ov-Podolsk, (1988) Ucraina; Orhei (1986, 1992, 1993); Bălți (1987, 1988, 1991, 1993); Chișinău (1989, 1992, 2013, 2014); Caracal (1991), Deva (1992) România; Berlin, Germania (2007); Cahul (1994); Barcelona, Spania (2008); Torino, Italia (2014) ș.a.

După absolvirea Școlii de Iluminare Culturală „Elena Sirbu” din Soroca a fost angajat în calitate de conducător al Ansamblului de copii de dansuri populare „Alunelul” și paralel coregraf repetitor al Formației de dans popular „Spicușor” de la Palatul de Cultură din satul Țaul, Dondușeni (1985-1987). În anul 1987 revine la baștină și se angajează la Casa Raională de Cultură din Șoldănești (1987-1998), unde fondează și conduce trei ansambluri de dansuri populare: „Trandafirii” (tineret, 1987); „Lăstăreii” (copii, 1990), și „Moștenitorii” (vârstnici, 1991). A

cercetat și promovat dansul folcloric din localitățile Șoldăneștiului: „Sârba de la Șoldănești”, „Joc mare și Hora împletită”, „Bătuța bărbaților”, „Polca” și „Ciurul” (culese de la tatăl său – Luca Chiriac), „Cioara”, „Vengherca”, „Jocul prosoapelor” ș.a. În anul 1998 a fost transferat la Ciroul de Stat din Chișinău, în funcție de maestru de balet (1998-2003), contribuind la temelia Studioului Circului. Concomitent, activează în calitate de profesor de coregrafie la Conservatorul de Stat din Chișinău, Secția folclor (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) (1998-2003), unde a predat disciplinele Ritmica și dansul folcloric, Ținuta scenică ș.a.; la Școala de Arte din or. Cricova, mun. Chișinău, unde înființează Secția coregrafie și este profesor de coregrafie (1999-2003) și, totodată, fondează Ansamblul de dans popular „Hora Mare”. În această perioadă a fost specialist principal-coregraf în Sectorul de folclor la Centrul Național de Creație Populară (CNCP) al Ministerului Culturii (1999-2004), unde a și participat la Proiectul național „Inventarierea dansului folcloric”. Concomitent a fost conducătorul ansamblurilor de elevi și profesori ai Liceului Teoretic „Spiru Haret” din Chișinău (1999-2003).

În 1991 Ansamblul „Trandafirii” de la Casa Raională de Cultură din Șoldănești condus de Mihail Chiriac a reprezentat fosta URSS la Festivalul Mondial al Dansului din fosta Cehoslovacie, or. Brno, Moravi-

ța obținând Premiul special al festivalului.

Între anii 2004-2009 se află în Italia, unde promovează valorile coregrafice ale basarabenilor. În calitate de profesor-voluntar de coregrafie al Asociației culturale „Basarabia” din orașul Torino, Italia îtemeiază colectivele de dans popular „Busuiocul” și „Hora Basarabiei” cu participarea copiilor românilor emigrați în această localitate. Revine la Chișinău în anul 2009 și activează până în prezent la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul”, unde fondează două ansambluri de dans popular „Busuiocul” și „Lăstăreii”. Paralel este și șeful Secției Coregrafie la Școala de Arte „Alexei Stârcea” din mun. Chișinău (2011-2017).

Prezintă arta coregrafică națională la festivalurile naționale: „La umbra stejarului”, s. Cobâlnea, Șoldănești (1988, 1989); „La vatra horelor”, „Alunelul”, Chișinău, or. Orhei (1989-1996); „Mărțișor”, Chișinău (1994-1997); „Nufărul Alb”, or. Cahul (1989); „Nistrule cu apă lină”, s. Vadul-Rașcov, Șoldănești (1989-1992); „Mărgăritare nistrene” or. Soroca (1990, 1991); „Hora mare”, or. Rezina (1995-1997); „Hora de la Prut”, or. Ungheni (2011); Festivalul dansului popular „Hai la joc” or. Strășeni, (premiul doi, 2013); Festivalul dansului popular, s. Cociulia, Cantemir (premiul mare, 2015) ș.a.

Este prezent la diverse spectacole muzical-coregrafice desfășurate în Chișinău, dar și în teritoriul țării. Între anii 2010-2020 participă cu Ansamblurile de dansuri

„Busuiocul” și „Lăstăreii” din cadrul Liceului Teoretic „Mihai Viteazul” în spectacolele organizate de către Direcția Cultură a municipiului Chișinău și Direcția Generală Educație, Tineret și Sport; în spectacolele de binefacere în sala Filarmonicii „Serghei Lunchevici”, Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu”, Palatul Național „Nicolae Sulac” ș.a.

Activează și în calitate de cercetător științific al Centrului Național de Creație Populară în baza proiectului național: „Cercetarea și valorificarea dansului folcloric” (1998-2004).

A organizat expediții folclorice în: 5 localități din r. Dondușeni (1985-1987), 6 localități din r. Briceni (1986-1987), 11 localități din r. Șoldănești (1988-1992), 4 localități din r. Telenesti (1990), 7 localități din r. Rezina (1991-1992), 6 localități din r. Florești (1993-1994), 7 localități din r. Orhei (1995-1996), 6 localități din r. Cahul (1996-1997), 6 localități din r. Cantemir (1997-1998). În baza acestor expediții a montat peste 20 de dansuri populare, fiind în repertoriul formațiilor fondate și conduse precum: „Ans”, „Hora mare”, „Hangul”, „Hora și sârba”, „Ciurul”, „Învârtita”, „Vengherca”, „Polca”, „Bătuta”, suita de dansuri populare din centrul și sudul Moldovei ș.a.

A realizat cercetări folclorice în Ucraina, în satele cu vorbitori de limbă română: Apa de Mijloc, Apa de Sus, Sototvino (1986); de pe malul drept al Dunării din preajma orașului Vidin,

Bulgaria (2001).

Membru al juriului la festivalurile naționale: „Alunelul” (1991); „La fântâna dorului” (2010-2014), sec. Ciocana, mun. Chișinău; „Cine joacă horele”, Bălți (1994); „Hora Mare”, Rezina (1997). De asemenea a fost membru comisiei de jurizare la festivalurile internaționale: Orșova (1993), Botoșani (1995), Reșița (1996), România; or. Torino, Italia (2006); or. Barcelona, Spania (2007); Festivalul tradițiilor populare „Cătălina” Iași, România (2016, 2019) ș.a.

A participat la multiple festivaluri internaționale a dansului popular unde a fost înalt apreciat cu diverse premii: Dolina, reg. Ivano-Frankovsk (1988), Harkov (1989) Ucraina; invitat de onoare or. Assemenni, Cagliari, insula Sardinia, Italia (1992); Festivalul dansului popular or. Dragobîci reg. Ivano-Frankovsk Ucraina (1995); Festivalul dansului popular din or. Izmir, Naidîn, Turcia (1996); Suceava (1993), Iași (1994), Năvodari (2003), România; Berlin, Germania (2007); Barcelona, Spania (2008); Nisebr (2012), Varna (2013), Bulgaria; Aivalâc (2014), Burhanie (2015), Turcia; Ohrid, Struga Macedonia (2016); Budva, Muntenegru (2017); Veneția, Italia (2018); Varna, Bulgaria (2018, 2021); Umag, Croația (2019) ș.a.

Din anul 2004 este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (secțiunea Coregrafie), iar din 2012 – membru al Comitetului organizatoric al festivalurilor internaționale.

Pentru activitatea prodigi-oasă în 2016 este menționat cu Diploma de merit pentru promovarea și valorificarea dansului popular oferită de Ministerul Culturii iar, în 2019 este distins cu titlul onorific „Maestru în Artă”.

Bibliografie selectivă:

Chiriac, Mihai. Arhiva de voci. Interviu cu personalități din domeniul culturii. Vol. 10 : Mihai Chiriac perseverență și dăruire la valorificarea dansului popular [Resursă electronică] / resp. de ed.: Elena Pintilei, Vasile Bahnaru ; coord. și realizare ed., înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru [et al.]; moderare interviu: Pavel Popa ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei. – Chișinău : BNRM, 2016

2 discuri optice electronice (DVD-Rom ; Total Size : 4,29Gb):sd., col.; în container, 21x15x2 cm.

Video-DVD.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date și programe electronice (date interviuri).

Cerințe de sistem : Windows 98/2000/XP, 64 Mb hard, VOB Player. DVD RW Drive (D:). File System : UDF ; Free Space : 0 bytes.

Bendas, Mihai. „Hora Mare” și rezistența în timp : [despre Ansamblul de Dansuri „Hora Mare”, condus de coregraful Mihai Chiriac] / Mihai Bendas // Accente. – 2003. – 11 dec. – P. 4.

Bengheci, Ion. Dansul popular tradițional din Moldova [Resursă electronică] : [cu referire la coregraful Mihai Chiriac] / Ion Bengheci // https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/471-477_1.pdf (accesat: 25.11.2021).

Berezovschi, Nelly. Fântâna dorului : [cu referire la Mihai Chiriac, maestru-coregraf, conducătorul ansamblurilor de dans popular „Lăstăreii” și „Busuiocul” de la Liceul Teoretic „Mihai Viteazu”] / Nelly Berezovschi // Realități culturale. – 2013. – Nr 4 (22). – P. 18.

Bighiu, Doru. Ansamblul „Plaiurile Dornelor” din Vatra Dornei a

deschis Zilele orașului Chișinău [Resursă electronică] : [cu referire la Mihai Chiriac] / Doru Bighiu // <https://www.monitorulsv.ro/Cultural-local/2013-10-09/Ansamblul-Plaiurile-Dornelor-din-Vatra-Dornei-a-deschis-Zilele-orasului-Chisinau> (accesat: 25.11.2021).

Cinci coregrafi au fost distinși cu titlul onorific „Maestru în Artă” [Resursă electronică] : [cu referire la Mihai Chiriac – conducător artistic al Ansamblului de Dansuri Populare „Busuiocul”] // <https://www.moldpres.md/news/2019/12/31/19010758> (accesat: 25.11.2021).

Laureații Festivalului Folcloric Internațional din Ohrid, Macedonia, 2016, formațiile „Busuiocul” și „Lăstăreii”, conducător-coregraf maestrul Mihai Chiriac [Resursă electronică video] // <https://ok.ru/video/17876652482> (accesat: 25.11.2021).

Popa, Pavel. Dicționarul coregrafilor din Republica Moldova : Mihail Chiriac / Pavel Popa // Realități Culturale. – 2015. – Nr 6. – P. 18-19.

Rusu, Valentina. Valorificarea patrimoniului etnografic prin intermediul ansamblurilor de muzică și dans popular pentru copii și tineret [Resursă electronică] : [cu referire la Mihai Chiriac] / Valentina Rusu // https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-37_6.pdf (accesat: 25.11.2021).

Simpozionul „Dansul popular – expresie a spiritului românesc” [Resursă electronică] : [cu referire la Mihai Chiriac] // <https://clubul-national-al-coregrafilor.blogspot.com/p/evenimente.html> (accesat: 25.11.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Ilie ILAȘCU
1952

Politician și patriot român moldovean, deținut politic timp de 9 ani în închisoarea autoproclamatei „republici nistrene”, deputat în Parlamentul Republicii Moldova și Senatul României.

Fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova, fost senator român în două legislaturi, el s-a remarcat prin susținerea cauzei reînțregirii neamului românesc de dincolo și de dincoace de Prut, fiind întemeietorul Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia. Lupta pentru idealul său i-a adus, însă, o condamnare inițială la moarte, transformată în detenție politică grea, timp de nouă ani, în închisoarea de la Tiraspol.

S-a născut la 30 iulie 1952, în satul Taxobeni, raionul Fălești.

După absolvirea școlii de cultură generală din satul natal, și-a continuat studiile la Facultatea de Economie a Universității Agrare de Stat din Moldova. A obținut licența de organizator în economia sătească. A fost repartizat ca tânăr specialist la muncă în colective agricole din partea stângă a Nistrului. A activat în calitate de economist-șef la Institutul de Cercetări „Dnestr” din Tiraspol.

Odată cu începutul mișcării de deșteptare națională (1988-1989), a devenit cunoscut pentru opoziția sa față de politica Partidului Comunist din Moldova în ceea ce privește limba moldovenească, pentru susținerea deschisă a utilizării grafiei latine și pentru recunoașterea identității moldo-române, precum și pentru acordarea statutului de limbă oficială moldovenească. În ianuarie 1989 a fost unul dintre fondatorii unei asociații moldovenești din Tiraspol. A fost unul din fondatorii Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia (1988-1992), președintele filialei de la Tiraspol a Frontului Popular Moldovenesc, care a susținut unirea Moldovei și a României, din anul 1989 până în 1992, an în care organizația a fost lichidată de forțele separatiste transnistrene.

Participant la luptele armate de la Nistru (1992), în calitate de comandant al unor trupe militare cu destinație specială ale Ministerului Securității Naționale din Republica Moldova. Ulterior a fost deținut politic al regimului de la Tiraspol (1992-2001), condamnat la moarte (1993) de către o instanță neconstituțională subordonată politic Moscovei. În rezultatul presiunilor politice efectuate asupra autorităților Federației Ruse, de către comunitatea internațională, de conducerea APCE și UE, la 5 mai 2001, Ilie Ilașcu este transferat la Chișinău și predat serviciilor secrete ale Republicii Moldova și României. După eliberare s-a dedicat activității politice atât în Ba-

sarabia, cât și în România.

În 2004, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cazul „Ilașcu și alții” a hotărât că Federația Rusă și Republica Moldova poartă răspundere pentru tortură, privațiune ilegală de libertate și încălcarea dreptului la corespondență.

Între anii 1994-1998 și 1998-2000 a fost ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova în două legislaturi (1994-1998) și (1998-2000), ulterior a fost ales ca senator pe listele PRM în Parlamentul României (2000-2004 și 2004-2008). A fost membru în mai multe comisii: comisia pentru sănătate publică (din mai 2001), președinte al comisiei pentru drepturile omului, culte și minorități (până în mai 2001), comisia pentru apărare, ordine publică și siguranță națională (până în iun. 2005), comisia pentru sănătate publică (2005), secretar (până în dec. 2006), comisia de anchetă pentru investigarea afirmațiilor cu privire la existența unor centre de detenție ale CIA sau a unor zboruri ale avioanelor închiriate de CIA pe teritoriul României. În perioada 2001-2008 a fost membru titular al Adunării Parlamentare al Consiliului Europei din partea delegației României.

Din 2015 a decis să se implice în politica din Republica Moldova. Astfel a semnat, ca membru al Grupului de inițiativă, pentru constituirea partidului unionist „Dreapta” și a fost ales, în cadrul congresului de constituire, la 14 februarie 2016, vicepreședinte al acestui partid, care militea-

ză pentru reunificarea celor două state românești – Republica Moldova și România. În 2017, după un congres extraordinar, este decisă schimbarea denumirii partidului din „Dreapta” în „Partidul Unității Naționale”.

A fost decorat de președintele Ion Iliescu cu Ordinul Național „Steaua României” (2001), și în 2010 fost decorat de președintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, cu Ordinul Republicii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 200-201.

Bibliografie:

Ilașcu, Ilie. „A fost un război de agresiune” / Interviu cu Ilie Ilașcu ; consemnare: Ion Proca // Glasul națiunii. – 2004. – 15 iul. – P. 1, 2, 3.

Ilașcu, Ilie. Lupta continuă / Ilie Ilașcu. – Chișinău : [S. n.], 1994. – 96 p.

Ilașcu, Ilie. Scrisoare către conducerea de vârf a Republicii Moldova // Ilie Ilașcu // Cuvântul românesc. – 2001. – 5 sept. (Nr 295). – P. 17.

Bogdan, Alin. În Senat, eroul [Ilie Ilașcu] și regele [Mihai I] / Alin Bogdan // Adevărul. – 2001. – 14 mai. – P. 2.

Ciobanu, Laura. Bătălia pentru Ilașcu [în România] / Laura Ciobanu // Cotidianul. – 2001. – 9 mai. – P. 3.

Cronologia perioadei de detenție a lui Ilie Ilașcu // Cuvântul românesc. – 2001. – mai (Nr 292). – P. 19.

Drăghici, Cornelia. Calvarul lui Ilie Ilașcu s-a sfârșit / Cornelia Drăghici // Azi. – 2001. – 7 mai. – P. 1, 4.

Gheorghe, Lucian. Ilie Ilașcu este noul președinte al Comisiei de sănătate din Senat / Lucian Gheorghe // Cotidianul. – 2001. – 11 mai. – P. 4.

Moșanu, Alexandru. „Sperăm că adoptarea cetățeniei îl vor aju-

ta pe Ilașcu să obțină libertatea” :
Interviu cu acad. Al. Moșanu, istoric / consemnare: Paraschiv Alexandru // Curierul românesc. – 2000. – Nr 10. – P. 5-6.

Popa-Micșan, Florian. Solidaritate cu Ilie Ilașcu / Florian Popa-Micșan // Economistul. – 2001. – 25 apr. – P. 8.

Roșca, Denis. Ilașcu Ilie // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 314.

Roșca, Iulia. De ce nu Ilașcu la „Drepturile omului ?” / Iulia Roșca // Azi. – 2001. – 14 mai. – P. 1, 2.

Maria S. Ciobanu

Mircea PĂCURARIU
1932-2021

Preot, doctor în teologie, profesor de teologie și istoric al Bisericii Ortodoxe Române, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 30 iulie 1932 în comuna Ruși, jud. Hunedoara, România, într-o familie de preoți. A decedat la 13 ianuarie 2021, la Sibiu.

A urmat cursurile școlii elementare din Orăștie (1939-1940) și din Deva (1940-1943), apoi pe cele ale Liceului Teoretic de Băieți (azi Colegiul „Decabal”) din Deva (1943-1951).

Și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie a Universității din Cluj, pe care a fost nevoit să le întrerupă, ca urmare a unei exmatriculări dictate din „rațiuni politice” (1951-

1952).

Între anii 1952-1956, a urmat cursurile de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe care l-a absolvit cu teza de licență „Monografia Institutului Teologic Universitar din Sibiu” (1811-1956).

Ulterior urmează cursuri de magisteriu (doctorat), specialitatea Istoria Bisericii Ortodoxe Române, la Institutul Teologic din București (1956-1959), primind titlul de doctor în teologie cu teza „Legăturile Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XV-XVII” (1968).

Și-a început activitatea în funcția de bibliotecar la Eparhia Romanului, apoi mitropolitul Moldovei l-a numit profesor titular la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț (1959-1961). A fost cooptat în învățământul superior la Catedra de istoria bisericii române de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. A deținut gradele didactice de asistent universitar pentru limbile latină și greacă (1961-1970), conferențiar (1970-1971), profesor titular la catedra de Istoria Bisericii Ortodoxe Române (din anul 1971).

În aprilie 1970, a fost hirotonit diacon, iar un an mai târziu a fost hirotonit preot și în 1976 i s-a acordat distincția de iconom stavrofor.

Între anii 1990-1992 a fost profesor suplinitor al Catedrei de istorie a bisericii române, și la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Între

anii 1992-2000 a îndeplinit funcția de decan al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. După pensionare, în anul 2002, a rămas ca profesor emerit la aceeași facultate. În 2003 a fost profesor la cursurile de Licență și în 2005 la cursurile de master, păstrând conducerea programelor de doctorat, la disciplina Istoria Bisericii Ortodoxe Române.

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și munca de cercetare științifică. A scris multiple lucrări și studii în domeniul Istoriei Bisericii Ortodoxe Române, manuale pentru Seminariile Teologice și pentru Facultățile de Teologie la disciplina teologie. Este autorul a 29 de lucrări publicate în volume, printre care: „Istoria Bisericii Ortodoxe Române” în trei volume (1980-1981; 1992-1994); „Studii de istorie a Bisericii Ortodoxe Române” (2 volume, 1972, 1978); „Dicționarul Teologilor Români” (1996); „Compendiul de Istoria Bisericii Române” (1993); „Teologia Dogmatică Ortodoxă a Părintelui Dumitru Stăniloae”; „Istoria Bisericii din Basarabia”, „Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a neamului românesc” (1993); „Sfinți daco-români și români” (1994, 2000), „Sfântul Ierarh Andrei Șaguna” ș.a.

De asemenea, a publicat și alte lucrări cu subiecte din istoria Bisericii ardelene: „Începuturile Mitropoliei Transilvaniei” (1980); „Politica Statului ungar față de Biserica românească din Transilvania în perioa-

da dualismului 1867-1918” (1986), lucrare documentată, tradusă în limbile engleză, franceză și maghiară; „Istoria mănăstirii Prislop” (1986), prima monografie a acestui locaș monahal; „Două sute de ani de învățământ teologic la Sibiu”, 1786-1986 (1987); „Revoluția românească din Transilvania și Banat în anii 1848-1849. Contribuția Bisericii” (1995); „Cărturari sibieni de altă dată” ș.a.

Între anii 2008-2010 a coordonat elaborarea lucrării „Enciclopedia Ortodoxiei Românești”, „Cultura teologică românească” (2011), „Monahismului ortodox românesc. Istorie, contribuții și repertoriu” (2014).

Pe lângă aceste lucrări, este și autorul a peste 100 de studii de specialitate, tipărite în reviste și lucrări românești din țară și străinătate, a peste 400 de articole și a 100 de recenzii. Întreaga activitate științifică a Magistrului însumează peste 700 de titluri cu peste 13.000 de pagini tipărite.

A participat la numeroase întruniri cu caracter teologic peste hotare. A fost președinte al Comisiei de Istorie Ecclesiastică Comparată din România (din 1997). Deține titlul onorific de doctor honoris causa la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia, la Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad, Universitatea din Oradea și la Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu.

În 1997 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, din 2015 este membru titular.

A fost cinstit cu diferite distincții bisericești și laice: Iconom stavrofor (1976), „Crucea Patriarhală” (primită de la Patriarhul Iustin Moisescu, în 1979, și de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist Arăpașu, în 2001); ordinul „Steaua României” în gradul de ofițer (2000); peste zece medalii din partea Patriarhiei Române, a unor eparhii din țară, a Patriarhiei Moscovei și a Patriarhiei Bulgare și „Crucea șaguniană”, înmănată la 12 octombrie 2007 de către Înaltpreasfințitul Mitropolit al Ardealului, Laurențiu Streza, fost student și apoi coleg la catedră al Părintelui Păcurariu. În 2009 i-a fost înmănată noua „Cruce Patriarhală” – albă, „pentru activitatea meritorie îndelungată desfășurată pe tărâm pastoral-misionar, administrativ-bisericesc, didactic-educativ și social-filantropic”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 226-227.

Bibliografie selectivă:

Catedrala Mitropolitană din Sibiu / coord.: Mircea Păcurariu [et al.]; album tipărit cu binecuv. Î.P. S. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului. – Sibiu : Editura Andreiana, 2011. – 199 p.

Păcurariu, Mircea. Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Andreiana, 2014. – 724 p.

Păcurariu, Mircea. Istoria Bisericii Ortodoxe Române / Mircea Păcurariu. – Chișinău : Știința, 1993. – 496 p.

Păcurariu, Mircea. Istoria Bisericii Ortodoxe Române : Compendiu / Mircea Păcurariu. – București : Basilica, 2013. – 615 p.

Păcurariu, Mircea. Mucenici și făuritori ai Unirii : Preoțimea din Transilvania și Banat și Unirea din 1918 / Mircea Păcurariu. – Bucu-

rești : Editura Trinitas a Patriarhiei Române, 2018. – 711 p.

Păcurariu, Mircea. O viață dăruită Bisericii și Neamului. Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, Mitropolitul Transilvaniei / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Editura Andreiana, 2012. – 496 p.

Păcurariu, Mircea. Pages de l'histoire de l'église roumaine : Considérations au sujet de l'uniatisme en Transylvanie / Mircea Păcurariu ; vers. fr. par Măriuca Alexandrescu. – Bucarest : Éditions de L'Institut Biblique et de Mission de l'Église Orthodoxe Roumaine, 1991. – 138 p.

Păcurariu, Mircea. Revoluția românească din Transilvania și Banat în anii 1848-1849 : Contribuția Bisericii / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Tipografia Eparhială, 1995. – 236 p.

Păcurariu, Mircea. Sfinți dacoromani și români / Mircea Păcurariu. – Ediția a 4-a. – București : Basilica, 2013. – 384 p.

Păcurariu, Mircea. Mihai Viteazul – ocrotitor al Basarabiei // Academia. – 2001. – 5 oct. (Nr 12). – P. 1.

Păcurariu, Mircea. Părinte al teologiei ortodoxe moderne : [activitatea Mitropolitului Petru Movilă în domeniul tipăririi cărților bisericești] / Mircea Păcurariu // Alfa și Omega. – 1997. – 16-28 febr. – P. 1.

Păcurariu, Mircea. Sfinții Apostoli Petru și Pavel / Mircea Păcurariu // Altarul credinței. – 2004. – 30 iun. – P. 6.

Păcurariu, Mircea. Ștefan cel Mare cîtor de lăcașuri sfinte // Academia. – 2004. – febr. (Nr 23). – P. 5-8.

Haghi, G. Părintele profesor Mircea Păcurariu la 70 de ani // Cuvântul românesc. – 2002. – dec. (Nr 309). – P. 19.

Rusu, Dorina N. Păcurariu Mircea // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 631.

Țarlungă, Ecaterina. Păcurariu Mircea // Țarlungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități/Ecaterina Țarlungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 596.

Maria S. Ciobanu

August

2022

August este a opta lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

August începe (astrologic) cu soarele în semnul Leului și sfârșește în semnul Fecioarei. Din punct de vedere astronomic, luna august începe cu soarele în constelația Racului și se sfârșește cu soarele în constelația Leului.

Numele lunii august vine de la numele primului împărat roman, Cezar August. Luna are 31 de zile, pentru că Cezar August a dorit ca luna august să aibă tot atâtea zile câte are luna lui Iulius Cezar, luna iulie. Înainte, luna august se numea în latină **Sextilis**, pentru că era a șasea lună în calendarul roman, calendar care începea cu luna martie.

Grecii numeau luna august **Metageitnion**. În tradiția poporului român luna august, are mai multe denumiri: **Augustru, Măselar, Gustar, Secerar**.

August începe în aceeași zi a săptămânii ca și Februarie în anii bisecți.

Soarele răsare la începutul lunii la ora 06:03 și apune la ora 20:40, iar la sfârșitul lunii răsare la ora 06:38 și apune la ora 19:53.

Luni	1	8	15	22	29
Marți	2	9	16	23	30
Miercuri	3	10	17	24	31
Joi	4	11	18	25	
Vineri	5	12	19	26	
Sâmbătă	6	13	20	27	
Duminică	7	14	21	28	

95 de ani de la nașterea lui **Vladimir Potlog**, istoric, doctor în științe istorice, profesor universitar, cercetător științific, unul dintre pilonii învățământului superior istoric din Republica Moldova (1 aug. 1927). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 233-234; CN 2017, p. 294.*

95 de ani de la nașterea lui **Nicolae Testemițanu**, medic chirurg, savant, profesor universitar și orgtanizator al ocrotirii sănătății în Republica Moldova, fondatorul revistei „Ocrotirea sănătății” (1 aug. 1927 – 20 sept. 1986). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 206-207; CN 2007, p. 223; CN 2012, p. 199.*

70 de ani de la nașterea lui **Horățiu Mălăele**, actor, regizor, caricaturist și scriitor român (1 aug. 1952).

120 de ani de la nașterea lui **Valentin Grimalschi**, zoolog, biolog, doctor în biologie, profesor universitar, cercetător științific în ramura hidrobiologiei, unul dintre organizatorii și conducătorii Stației Biologice Piscicole Experimentale din Republica Moldova (2 aug. 1902 – 11 dec. 1975).

80 de ani de la nașterea lui **Ioan Bordeianu**, actor, dramaturg, regizor, director și profesor de teatru (31 iul./2 aug. 1942 – 3 noiem. 2014).

100 de ani de la nașterea lui **Sandei Lesnea**, scriitoare, scenaristă (3 aug. 1922 – 21 febr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 207-208; CN 2007, p. 234-235.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Saharneanu**, jurnalist, publicist, ex-deputat în Parlamentul Republica Moldova (3 aug. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 200.*

90 de ani de la nașterea lui **Ilie Fulga**, biolog, doctor în științe biologice, eminent pomicultor, promotor al științei

și practicii culturilor multianuale, pedagog, ecologist, savant (4 aug. 1932 – 17 aug. 2006). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 235-236.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ciocoi**, poet, eselist, traducător, redactor, scenarist (4 aug. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 208-209; CN 2012, p. 201-202.*

100 de ani de la nașterea lui **Marin Preda**, prozator, eselist, traducător, publicist, editor, scenarist, membru post-mortem al Academiei Române (5 aug. 1922 – 16 mai 1980). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 210-211; CN 2012, p. 202-203.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Podubnâi**, medic anatomist topograf, doctor în științe medicale, profesor universitar, unul dintre camarazii de idei ai profesorului Nicolae Testemițanu (6 aug. 1932 – 9 aug. 2011).

70 de ani de la nașterea lui **Pavel Guțu**, artist plastic impresionist, de artă conceptuală, portretist, pedagog (6 aug. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 203-204.*

135 de ani de la stingerea din viață a lui **George Crețeanu**, poet și publicist român, membru de onoare al Academiei Române (3 oct. 1829 – 6 aug. 1887). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 203.*

75 de ani de la nașterea lui **Sofiei Rotaru**, interpreță de muzică ușoară, compozitoare pop-rock, producătoare, actriță, scriitoare, manager, setter de tendință de modă și femeie de afaceri, Artistă a Poporului din Republica Moldova, Artistă a Poporului din Ucraina, deținătoare a Ordinului Republicii Moldova (7 aug. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 236-237; CN 2017, p. 297.*

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Darie**, istoric, jurnalist și politician, deputat în primul Parlament al Republicii

Moldova, semnatar al Declarației de Independență (7 aug. 1952).

65 de ani de la nașterea lui **Vsevolod Arnăut**, specialist în științe fizico-matematice, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar (8 aug. 1957).

120 de ani de la nașterea lui **Paul Dirac**, fizician britanic, unul din fondatorii mecanicii cuantice și a teoriei cuantice a câmpurilor matematician, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (8 aug. 1902 – 20 oct. 1984).

190 de ani de la nașterea lui **Alexie Nacco**, istoric și scriitor basarabean (10 aug. 1832 – ian. 1915). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 240-241.*

95 de ani de la nașterea **Valentinei Savițchi**, solistă de operă (soprană lirică), lied și muzică populară, Artistă a Poporului din Republica Moldova (10 aug. 1927 – 9 mar. 2020). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 211-212; CN 2012, p. 206.*

90 de ani de la nașterea lui **Aurel Marinciuc**, fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, bibliofil (10 aug. 1932 – 13 ian. 2020). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 238-240; CN 2017, p. 298.*

85 de ani de la nașterea lui **Emilian Coțaga**, medic pediatru, specialist în problemele medicinei sociale (10 aug. 1937 – 13 dec. 1995). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 206-207.*

50 de ani de la nașterea lui **Mihai Vakulovschi**, scriitor, traducător, blogger, doctor în filologie (10 aug. 1972).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Prelipceanu**, poet, prozator și jurnalist român (10 aug. 1942).

95 de ani de la nașterea lui **Alexandru Nacu**, medic psihiatru, doctor habilitat în

științe medicale, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (11 aug. 1927). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 299.*

80 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Bălan**, dirijor și trombonist român (11 aug. 1942).

80 de ani de la nașterea lui **Jacques Brotschi (Brotchi)**, medic neurochirurg belgian, profesor universitar, membru al parlamentului din Bruxelles, senator (11 aug. 1942).

130 de ani de la nașterea lui **Shiyali Ramamrita Ranganathan**, matematician, biblioteconomist indian, doctor în matematică, filozofie, literatură și biblioteconomie (12 aug. 1892 – 27 sept. 1972).

105 ani de la stingerea din viață a lui **Alexei (Alexie) Mateevici**, poet, publicist, preot, militar, considerat cel mai mare preot basarabean de la începutul sec. al XX-lea (16 mar. 1888 – 13 aug. 1917). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 242-243; CN 2008, p. 116; CN 2012, p. 207-208.*

90 de ani de la nașterea lui **Iulian Codău**, actor de teatru și film, poet, publicist, sculptor-tăietor în lemn, Artist Emerit (13 aug. 1932 – 12 dec. 2002).

150 de ani de la nașterea lui **Richard Willstätter**, chimist, profesor universitar german, laureat al Premiului Nobel pentru chimie, cercetător științific (13 aug. 1872 – 3 aug. 1942).

85 de ani de la nașterea lui **Grigore Bărgăuanu**, muzicolog și profesor român (14 aug. 1937).

180 de ani de la nașterea lui **Gaston Jean Darboux**, matematician francez, membru de onoare străin al Academiei Române (14 aug. 1842 – 23 febr. 1917). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 86.*

140 de ani de la nașterea lui **Apostol Culea**, publicist și pe-

dagog român (15 aug. 1882 – 1949/1951). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 214-215.*

130 de ani de la nașterea lui **Louis de Broglie**, fizician, istoric și profesor universitar francez, a făcut parte din echipa care a realizat Stația de Emisie Radiotelegrafică din Turnul Eiffel, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, membru al Academiei Franceze de Științe, membru de onoare al Academiei Române (15 aug. 1892 – 19 mar. 1987).

80 de ani de la nașterea **Gabrielei Melinescu**, poetă, eseistă, prozatoare, artist plastic, traducătoare română, respectiv suedeză, originară din România, stabilită în Suedia (16 aug. 1942).

190 de ani de la nașterea lui **Wilhelm Wundt**, psiholog, fiziolog și filozof german, întemeietor al psihologiei ca știință autonomă, fondator al primului laborator de psihologie experimentală și primul care a utilizat metoda experimentală a introspecției (16 aug. 1832 – 31 aug. 1920).

75 de ani de la nașterea lui **Boris Găină**, savant și specialist în domeniul oenologiei și tehnologiei băuturilor alcoolice și nealcoolice, doctor habilitat în științe tehnice, membru al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România și membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură din România (17 aug. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 243-245; CN 2017, p. 302-303.*

100 de ani de la stingerea din viață a lui **Andrei Bărseanu**, etnograf, poet, folclorist și profesor universitar român, membru titular al Academiei Române, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, director al ASTREI (17 oct. 1858 – 17 aug. 1922).

100 de ani de la nașterea

lui **Raymund (Rajmund) Piotrowski**, personalitate marcantă a lingvisticii ruse și europene, doctor habilitat, profesor universitar de origine poloneză (17 aug. 1922 – 4 aug. 2009). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 216-218; CN 2007, p. 246.*

165 de ani de la nașterea lui **Eusebie Mandicevschi**, muzicolog, compozitor, dirijor de cor, pedagog bucovinean de valoare europeană (18 aug. 1857 – 13 iul. 1929). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 240.*

90 de ani de la nașterea **Olgăi Orlov**, pictor (19 aug. 1932). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 210.*

80 de ani de la nașterea lui **Andrei Hropotinschi**, critic literar, prozator, folclorist, traducător, redactor (19 aug. 1942 – 1 aug. 2011).

360 de ani de la stingerea din viață a lui **Blaise Pascal**, matematician, fizician și filozof francez, teolog având contribuții în numeroase domenii ale științei, precum construcția unor calculatoare mecanice, considerații asupra teoriei probabilităților, studiul fluidelor prin clarificarea conceptelor de presiune și vid (19 iun. 1623 – 19 aug. 1662). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 201-202.*

365 de ani de la stingerea din viață a lui **Varlaam**, mitropolit al Moldovei, teolog al Bisericii Ortodoxe, literat, cărturar, diplomat, ctitor de așezăminte religioase (cca 1580/1590 – 20 aug. 1657). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 390-391.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Brânzilă**, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, ex-decan la Facultatea de Bibliografie și Biblioteconomie, director al Muzeului ASEM (20 aug. 1932 – 19 dec. 2020).

85 de ani de la nașterea **Svetlanei Crăciun**, doctor în

științe chimice, conferențiar universitar, cecetător științific și inventator (20 aug. 1937).

150 de ani de la stingerea din viață a lui **Dimitrie Bolidinteanu**, poet, prozator, om politic și diplomat român, participant la Revoluția de la 1848 (cca 1819/1825 – 20 aug. 1872). *A se vedea și art. CN 2007, p. 249.*

130 de ani de la nașterea lui **Octav Onicescu**, matematician, doctor în științe matematice, profesor universitar, pionier în studiul topologic al funcțiilor, introducând noțiunea de „funcție otopă”, fondatorul școlii române de teoria probabilităților și statistică matematică, membru al Academiei Române (20 aug. 1892 – 19 aug. 1983).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **Nichifor Crainic** (Ion Dobre), teolog, poet, eseist, editor, ziarist, estetician, sociolog, filozof și om politic român, membru al Academiei Române (22 dec. 1889 – 20 aug. 1972).

130 de ani de la nașterea **Mariiei Dailis (Braid)**, pianistă și profesoară (21 aug. 1892 – 6 dec. 1985).

65 de ani de la nașterea **Ninei Țurcanu-Furtună**, interpretă de muzică populară (21 aug. 1957). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 306-307.*

50 de ani de la nașterea lui **Octavian Țicu**, istoric, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, politician, fost boxer profesionist (21 aug. 1972).

120 de ani de la nașterea lui **Paul Călinescu**, regizor, operator și scenarist de film român (21 aug. 1902 – 25 mar. 2000).

190 de ani de la fondarea **Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova** (22 aug. 1832). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 220-223; CN 2007,*

p. 249-252; CN 2012, p. 210-214; CN 2017, p. 308-311.

60 de ani de la nașterea **Ludmillei Șevcenko**, pictoriță, artistă decoratoare (22 aug. 1962).

140 de ani de la nașterea lui **Augustin Maior**, fizician, inginer electromecanic, inventator român, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (22 aug. 1882 – 3 oct. 1963). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 245-246.*

160 de ani de la nașterea lui **Claude-Achille Debussy**, compozitor, pianist, dirijor și critic muzical francez (22 aug. 1862 – 22 mar. 1918). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 224-225.*

95 de ani de la nașterea lui **Radion Cucereanu**, biolog, pedagog și scriitor (23 aug. 1927 – 6 febr. 2018). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 225-226; CN 2017, p. 312-313.*

85 de ani de la nașterea lui **Petru Țurcanu**, economist, doctor habilitat în economie, profesor universitar (23 aug. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 215.*

75 de ani de la nașterea **Mariiei Drăgan**, cântăreață de muzică populară (23 aug. 1947 – 6 oct. 1986). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 252-254.*

85 de ani de la nașterea lui **Eugen Mihăiescu**, pictor, grafician român, profesor universitar și om politic, membru de onoare al Academiei Române (24 aug. 1937). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 58.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Bănică**, matematician, membru corespondent al Academiei Române, originar din Chișinău (24 aug. 1942 – 25 dec. 1991). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 215.*

75 de ani de la nașterea lui **Victor Ivanovici**, critic literar, eseist, traducător, doctor în științe literare și profesor universitar român (24 aug. 1947).

110 ani de la nașterea lui **Boris Perlin**, anatomist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, Om Emerit (25 aug. 1912 – 23 sept. 1995). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 215-216.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Geantăc**, istoriograf, muzeograf (25 aug. 1932 – 13 oct. 2006). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 216.*

50 de ani de la nașterea **Alionei Grati**, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar și autor de non-ficțiune (25 aug. 1972).

200 de ani de la stingerea din viață a lui **Sir William Herschel**, astronom, fizician, cercetător și inventator englez, de origine germană, muzician (15 noiem. 1738 – 25 aug. 1822). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 389.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dorogan**, jurnalist, ex-director Radio Moldova, Jurnalist Emerit al Republicii Moldova. (26 aug. 1952).

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dicusar**, chimist-fizician, doctor habilitat științe chimice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (28 aug. 1942).

190 de ani de la stingerea din viață a lui **Johann Wolfgang von Goethe**, poet, prozator, dramaturg german, ilustru gânditor și om de știință, una dintre cele mai de seamă personalități ale culturii universale (28 aug. 1749 – 22 mar. 1832). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 228-229.*

150 de ani de la nașterea lui **Trăian Vuia**, constructor român de avioane și motoare, inventator, pionier al aviației mondiale, a realizat unul din primele zboruri autopropulsate cu un aparat mai greu decât aerul, doctor în drept (29 aug. 1872 – 3 sept. 1950). *A se vedea*

și art. din CN 2007, p. 260-261.

390 de ani de la nașterea lui **John Locke**, filozof, om politic englez (29 aug. 1632 – 28 oct. 1704). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 254.*

160 de ani de la nașterea lui **Maurice Maeterlinck**, poet, dramaturg și eseist belgian, laureat al Premiului Nobel (29 aug. 1862 – 6 mai 1949). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 119-121.*

85 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cozub**, inginer oenolog, doctor habilitat în

științe tehnice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (30 aug. 1937 – 17 apr. 2009). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 261-262; CN 2012, p. 216-217.*

70 de ani de la nașterea lui **Dinu Poștarencu**, istoric, doctor în istorie, cercetător științific coordonator (30 aug. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 217-218.*

125 de ani de la nașterea lui **Ion Dicusar**, agrochimist, doctor habilitat în agrochimie,

profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (31 aug. 1897 – 28 mar. 1973). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 247-248.*

70 de ani de la nașterea **Veronicăi Postolache**, filolog, profesoară, doctor în filologie, scriitoare (31 aug. 1952). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 319.*

50 de ani de la nașterea **Radmilei Popovici-Paraschiv**, poetă, textieră, actriță (31 aug. 1972).

Horațiu MĂLĂELE
1952

Actor (de film, radio, televiziune, teatru și voce), scenarist, regizor de film, scriitor și caricaturist român.

S-a născut la 1 august 1952, la Târgu Jiu, județul Gorj.

A învățat la Liceul „Tudor Vladimirescu” din Târgu Jiu și a avut prima expoziție personală de desene la casa de cultură din oraș în clasa a 12-a. Intenționa să urmeze Institutul de Arte Plastice din București, dar a absolvit în 1975 Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București, clasa profesorului Octavian Cotescu.

Interpret consacrat de comedie, caracterizat prin inventivitate mimică și verbală expresivă, creatorul unor personaje care trăiesc prin sinteza dintre bufonadă, comic absurd și subtextul tragic al acestuia.

A jucat multiple și diverse roluri în mai multe teatre din țară, debutul fiind încă în anii studenției la studioul „Casandra”, când în 1974 a interpretat mai multe roluri secundare: Fadinard în „Pălăria florentină” de Eugene Labiche, regia Ovidiu Schumacher; Un hoț în „Opera de trei parale” de Bertolt Brecht, regia Octavian Co-

tescu; Bota în „Procese” de Alexandru Voitin, regia Octavian Cotescu.

Ulterior se angajează la Teatrul Tineretului de la Piatra Neamț, Teatrul „Nottara”, Teatrul „Odeon”, Teatrul Național de la București, Neînțeleșul Teatrul „Bulandra”, Teatrul de Comedie și unele Companii independente.

Printre rolurile principale se numără: Dromichaites în „Muntele” de Dumitru Radu Popescu, regia Emil Mandric (1977); Smerdeakov în „Karamazovii” după F. M. Dostoievski, regia Dan Micu (1981); Carlo Goldoni în „Carlo contra Carlo” de Paul Ioachim, regia Horațiu Mălăele (1994); Directorul în „Șase personaje în căutarea unui autor” de Luigi Pirandello, regia Cătălina Buzoianu (1995); Vanea în „Unchiul Vanea” de A. P. Cehov, regia Yuri Kordonski (2001); Vasili Vasilici Svetlovidov în „Măscăriciul” după A.P. Cehov, regia Horațiu Mălăele (2005) etc.

Începând cu 1982 este regizor la o mulțime de spectacole de teatru printre care: „O sărbătoare princiară” de Theodor Mazilu, Teatrul Nottara (1982); „Lecția” de Eugen Ionescu, Theatrum Mundi (1997); „D’ale” după „D’ale carnavalului” de Ion Luca Caragiale, Teatrul Nottara (1999); „Bani din cer” de Ray Cooney, 2001; „Poiana boilor” după A. P. Cehov, 2003; „Revizorul” de N. V. Gogol, 2006; toate la Teatrul de Comedie ș.a.

A interpretat zeci de roluri în filme și a colaborat

cu zeci de regizori vestiți din țară: Petru în „Muntele ascuns”, regia Andrei Cătălin Băleanu (1974); Mituș în „Cântec pentru fiul meu”, regia Constantin Dicu (1979); Călin Buzescu în „Melodii la Costinești”, regia Constantin Păun (1983); Gâtlej-Uscat în „Secretul armiei... secrete”, regia Alexandru Tatos (1988); matematicianul Dan Cantemir în „Divorț... din dragoste” (1992); milițianul în „În fiecare zi Dumnezeu ne sărută pe gură”, regia Sinișa Dragin, (2001); Primul Ministru al României în „Ticăloșii” (2007); Titel Pangică în „Ultimul corupt din România” (2012); procurorul Emilian în „Un Crăciun altfel!” (2014); Ilie Moromete în „Moromeții” (2018) etc.

În 2008, în colaborare cu Adrian Lustig, scrie scenariul „Nunta mută”, pe care în același an îl și regizează. În calitate de regizor mai montează spectacolele „Funeralii fericite” (2013) și „Luca” (2019).

Editează volumele: „Rătăcirii”, Editura Allfa, 2012; „Horațiu despre Mălăele”, Editura RAO, 2017; „HoARTiu Mălăele”, Editura ART, 2018. În scrierile sale actorul și graficianul Horațiu Mălăele își surprinde publicul cu o șarjă bine echilibrată de povestiri și încercări literare, pline de umor și haz.

Horațiu Mălăele este recunoscut astăzi nu doar pentru rolurile magistral interpretate pe scenă și pe platourile de filmare, ci și ca grafician. Desenele și caricaturile lui sunt foarte bine cunoscute publicului larg.

Pe parcursul activității actricești este menționat cu mai multe premii: premii pentru cea mai bună interpretare, premii pentru cel mai bun actor, premii pentru regie și pentru originalitate, Premiul ATM (1978), Premiul UNITER (1992, 2018), Premiul pentru cel mai bun spectacol la Festivalul Național de Comedie, (Galați 2001), Premiul de Excelență al Festivalului „Comedy Cluj” (2012) etc.

Este decorat cu Ordinul național „Pentru Merit” în grad de Cavaler (1 decembrie 2000), pentru realizări artistice remarcabile și pentru promovarea culturii, de Ziua Națională a României.

În 2007, Horațiu Mălăele a primit titlul de „Cetățean de Onoare” al municipiului Târgu-Jiu, conferit „pentru contribuția deosebită adusă la dezvoltarea continuă a teatrului și filmului românesc și pentru prestigiul adus municipiului Târgu-Jiu prin întreaga sa carieră”, iar în 2017 Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa.

Bibliografie selectivă:

Mălăele, Horațiu. De și despre Horațiu Mălăele : Cine-i ăsta?! / Horațiu Mălăele ; ed. îngrijită de Oana C. Popescu. – București : RAO, 2017. – 219 p. : il. fot., des. – (Biblioteca RAO).

**Mălăele, Horațiu. HoARTiu Mălăele / Horațiu Mălăele. – București : ART, 2018. – 224 p.

**Mălăele, Horațiu. Rătăcirii / Horațiu Mălăele. – București : Alfa, 2012. – 112 p.

**Mălăele, Horațiu. „Am avut un public deștept, subtil. S-a pierdut” : interviu cu actorul Horațiu Mălăe-

le / consemnare: Corina Vladov // Metropolis. – 2013. – 15 iul.

**Mălăele, Horațiu. „Aș vrea să fiu o scenă” : interviu cu actorul Horațiu Mălăele / consemnare: Monica Andronescu // Adevărul. – 2011. – 17 sept.

**Mălăele, Horațiu. „Îmi place starea de rătăcire” : interviu cu actorul Horațiu Mălăele / consemnare: Dan Boicea // Adevărul. – 2012. – 1 iul.

**Mălăele, Horațiu. „Noi rezistăm datorită mirajului scenei și al publicului” [Resursă electronică] : interviu cu maestrul Horațiu Mălăele / consemnare: Adalbert Gyuris // <http://www.gandaculdecolorado.com/interviu-cu-maestrul-horatiu-malaele/> (accesat: 03.09.2021).

Mălăele, Horațiu. Și actorii sunt oameni. Cred. Sper [Resursă electronică] : interviu de excepție // <https://www.ziarulnational.md/interviu-de-excepție-horatiu-malaele-si-actorii-sunt-oameni-cred-sper/> (accesat: 20.08.2021).

**Boicea, Dan. Mălăele, altfel decât actor / Dan Boicea // Adevărul. – 2012. – 26 iun.

Documentar [Resursă electronică] : Actorul și regizorul Horațiu Mălăele împlinește 65 de ani // <https://radiochisinau.md/documentar-actorul-si-regizorul-horatiu-malaele-implineste-65-de-ani--54083.html> (accesat: 20.08.2021).

**Pop, Florentina. Horațiu Mălăele, distins cu Premiul de excelență al Festivalului Comedy Cluj / Florina Pop // Adevărul. – 2012. – 24 sept.

Rîpeanu, Bujor T. Mălăele Horațiu // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 332.

Țarălungă, Ecaterina. Mălăele Horațiu // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 486-487.

Un actor scriitor [Resursă electronică] : [Horațiu Mălăele] // <https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/un-actor-scriitor-9850272> (accesat: 20.04.2021).

Larisa Bulat

Valentin GRIMALSCHI 1902-1975

Zoolog, biolog, doctor în biologie, profesor universitar.

S-a născut la 2 august 1902, în satul Parcovă, raionul Edineț. S-a stins din viață la 11 decembrie 1975, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Gimnaziul nr. 1 din Chișinău și Universitatea din Iași, la specialitatea biologie. Ulterior și-a perfecționat studiile în ramura hidrobiologiei și pescuitului în Germania și Cehoslovacia (1928-1931). A lucrat director al Laboratorului Hidrobiologic din orașul Tulcea, șef de catedră la Institutul Agricol din Chișinău (1940-1962), șef de catedră la USM, șef de catedră în orașul Frunze, Kirghizia.

Este doctor în biologie. În 1967 și-a susținut teza de doctor cu tema: „Водоёмы бассейнов Днестра и Прута, их гидробиологический режим и перспективы рыбохозяйственного использования”

A studiat zooplanctonul râurilor lacurilor și mlaștinilor din delta Dunării, precum și al bazinelor artificiale din RSS Moldovenească. Este unul dintre organizatorii cercetărilor hidrobiologice și piscicole

din republică, a organizat și a condus timp îndelungat Stația biologică piscicolă experimentală din Republica Moldova. Semnează peste 70 de lucrări științifice, inclusiv monografiile „Planctonul râului Nistru”, „Apele din bazinul râului Răut, regimul hidrologic și perspectivele valorificării lor piscicole” etc.

Deținător al titlului onorific „Om Emerit în Știință” (1966).

Bibliografie:

***Grimalschi, Valentin.** Gospodăria de creștere a peștelui în iazurile din Moldova / Valentin Grimalschi. – Chișinău : Editura de Stat a Moldovei, 1951. – 89 p.

Гримальский, В. Л. Водоёмы бассейнов Днестра и Прута, их гидробиологический режим и перспективы рыбохозяйственного использования : автореф. дис. на соиск. учён. степени д-ра биол. наук / В. Л. Гримальский. – Одесса : [S. n.], 1967. – 36 с.

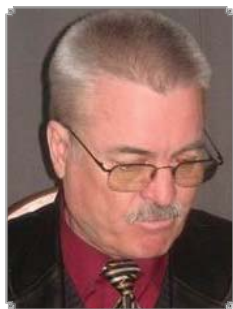
Гримальский, В. Л. Прудовое рыбное хозяйство Молдавии / В. Л. Гримальский. – Кишинёв : Госиздат Молдавии, 1950. – 84 с.

Cernea, Gheorghe. Valentin Grimalschi / Gheorghe Cernea, Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10 : P. – Chișinău : Draghiștea, 2012. – P. 143-144.

***Cioric, F.** Grimalschi Valentin / F. Cioric // Enciclopedia Sovietică Moldovenească. Vol. 2. – Chișinău : Redacția Principală a ESM, 1971. – P. 105.

Turiță, Sava. Valentin Grimalski // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008: Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P.72

Larisa Bulat

Ioan BORDEIANU
1942-2014

Actor, dramaturg, regizor, director de teatru și profesor.

S-a născut la 2 august 1942, în municipiul Brașov, România, în familia Ninei și Vasile Bordeianu, tata fiind ofițer de aviație. După moartea tatălui (1943), mama se întoarce din România cu micuțul Ion în brațe la bunelul de la Sauca, raionul Ocnița. A decedat la 3 noiembrie 2014, la Chișinău.

În 1959 absolvește Școala medie din Sauca, ulterior urmează facultatea Dirijare la Școala pedagogică din Călărași (dirijor coral și învățător de muzică). Visând să fie aviator, din cursul IV pleacă în armată la Școala de Aviație din Kansk-Eniseisc, unde a învățat un an și jumătate în trupele speciale de elită, urmând apoi milităria pe un submarin în Oceanul de Nord. În 1965-1969 își face studiile la Institutul de Arte „Gavril Musicescu” din Chișinău (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), la specialitatea Actor de comedie muzicală, în clasa maștrilor Victor Ghelac, Petru Baracci și Trifan Gruzin. Din 1976, este aspirant la Academia Centrală de

Arte Teatrale „A. V. Lunacearski” din Moscova, la specialitatea Regie de dramă, pe care o absolvește în 1979.

Activează ca regizor artistic și actor la Teatrul Academic de Stat „A. S. Pușkin” (azi Teatrul „Mihai Eminescu”) și la Teatrul pentru Tineret „Lucaefărul”, totodată fiind și șef al Catedrei de regie și arta actorului la Institutul de Arte din Chișinău. În calitatea sa de pedagog și șef de catedră, Ioan Bordeianu a format și a educat mai multe generații de viitori actori și regizori, care au impulsionat arta teatrală contemporană, printre care: Ion Sapdaru, Alexandru Grecu, Ion Cibotaru, Luminița Tulgara, Gheorghe Zaharia, Viorel Cornescu ș. a.

În 1990 este invitat și trece să lucreze la Teatrul „Mihai Eminescu” din Botșani, unde devine director și prim-regizor. Este primul basarabean la post de conducere al unui teatru din România.

Ioan Bordeianu a montat în țară și peste hotare mai mult de 50 de spectacole, a realizat peste 50 de roluri ca actor la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău și peste 10 roluri ca actor de cinema, la Studiourile „Moldova-Film”, „Mosfilm” și „Riga-Film”. Spectacole: la Teatrul Național din Chișinău – „Al treisprezecelea președinte” de A. Abdulin, „Tata” de D. Matcovschi, „Tache, Ianche și Cadâr” de V. I. Popa. Una din realizările sale scenice de referință este spectacolul istoric „Prologul” de Valeriu

Matei, care a fost premiat la concursul de dramaturgie al Ministerului Culturii, fiind montat în 1988, în rolul titular producându-se marele actor Valeriu Cupcea; la Teatrul pentru Tineret „Luceafărul” – „Farmazonul din Hârlău” de V. Alecsandri, „Harap Alb” de Ion Creangă etc.; la Teatrul Național „V. Alecsandri din Bălți – „Pragul” de A. Dudarev; la Teatrul „V. Maiakovski” din Moscova – „Sălbatica” de N. Ostrovski; la Catedra de regie a Institutului de Arte – peste 20 de spectacole, printre care: „Slugă la doi stăpâni” de C. Goldoni, „Ivan Turbincă” de Ion Creangă, „Avarul” de Molière, „Răufăcătorul” de A. P. Cehov, „Arvinte și Pepelea” de V. Alecsandri ș.a; la Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani primul spectacol montat a fost „Neînțelegerea” de A. Camus, urmate de „O noapte furtunoasă” de I. L. Caragiale, „Revizorul” de N. Gogol, „Livada cu vișini” de A. P. Cehov și multe altele.

A realizat diverse și multiple roluri ca autor de cinema, mai ales între anii 1973-1987, colaborând cu mai mulți regizori, precum: Vlad Ioviță, Valeriu Gagi, Vasile Pascaru, Vlad Druc, Emil Loteanu etc.

A fost membru al UNITER, membru al Uniunii Teatrale și al Uniunii Cineaștilor din Moldova.

În 2002, la deschiderea celei de-a 44 Stagiuni a Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, Ioan Bordeianu este menționat cu Premiul „Cel mai bun regizor”.

Bibliografie selectivă:

Bordeianu, Ion. La Botoșani am redescoperit ceea ce aflasem deja despre teatrul la Chișinău : [interviu cu regizorul de teatru Ion Bordeianu] / consemnare: Nadina Gheorghită // Capitala. – 2003. – 17 mai. – P. 16.

Coroliov, Elfrida. Ion Bordeianu // Coroliov Elfrida. Regizor. Actor. Spectacol : Anii 1930-2010 : Creația scenică a Teatrului Național „Mihai Eminescu, Teatrului Național Satiricus „Ion Luca Caragiale”, Teatrului „Eugène Ionesco”, Teatrului de Revistă „Ginta Latină” / Elfrida Coroliov. – Chișinău : UNITER, 2016. – P. 93-94.

Rusu, Mihai. Ioan (Nelu) Bordeianu // Rusu Mihai. Sauca : Istorie și actualitate / Mihai Rusu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 103-115.

Țopa, Tudor. Ioan Bordeianu / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 11 : R-Sa. – Chișinău : „Draghiștea”, 2013. – P. 526.

Larisa Bulat

Sanda LESNEA
1922-2008

Scriitoare, scenaristă, traducătoare. Pseudonimul literar al Alexandrei Lisnic.

S-a născut la 3 august 1922, în comuna Dumbrăvița, județul Bălți (azi raionul Sângerei) într-o familie de țărani. A decedat la 21 februarie 2008, în Chișinău.

În 1940 absolvește Liceul „Regina Maria” din Chișinău. În anul 1941 este

arestată pentru agitație antisovietică și condamnată la 5 ani de lagăr. Deportată în Siberia, își ispășește pedeapsa în regiunea Novosibirsk. Este eliberată în anul 1946.

În 1957, termină Școala de Medicină de la Orhei, unde mai apoi lucrează profesoară, ulterior în calitate de laborantă-șefă la Catedra de terapie propedeutică a Institutului de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Medicină și Farmacie „N. Testemițeanu”) până în 1971.

În anii 1971-1980 este redactor-stilizator la Editura „Enciclopedia Sovietică Moldovenească” a Academiei de Științe a Moldovei.

Primele încercări de proză și poezie apar în revista „Chipăruș”, prin anii '60. Debutul literar are loc în 1953, cu povestirea „Vulcan”. În 1965 debutează literar cu romanul „Semne bune anul are”, urmat de volumul de basme și legende pentru copii „Clopoței primăverii”, în anul 1972.

Urmează câteva cărți pentru copii: „Inimi înflăcărâte” (1973), „Brânduș”, (1975) și „Vulcan” (1976). Din anul 1977 începe să colaboreze la studioul „Moldova-film” în calitate de scenaristă. În baza scenariilor scrise au fost turnate două filme: „S-a pierdut soarele” (1977), film în desene animate, și „Bărbatul de lângă tine” (1977), film artistic, de lung metraj.

Ulterior apar alte opere ale scriitoarei: nuvela „Moara ciorii” (1981), „Din desaga cu ciulini”, o carte de epigrame, parodii și fabule

(1988), două romane istorice: „Sub cârma vremii” (1986), despre domnia lui Vasile Lupu, și „Zbucium” (1989), despre cronicarul Ion Neculce.

A fost reabilitată abia în anul 1991.

Membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1977).

A fost decorată cu medalia „Meritul civic”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 207-208; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 234-235.

Bibliografie selectivă:

***Lesnea, Sanda.** Din desaga cu ciulini : epigrame, parodii, fable / Sanda Lesnea ; prez. graf.: Mihai Brunea. – Chișinău : Literatura artistică, 1988. – 89 p.

***Lesnea, Sanda.** Moara ciorii / Sanda Lesnea ; il. de L. Prahova. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – 22 p. : il.

***Lesnea, Sanda.** Sub cârma vremii : roman / Sanda Lesnea ; prez. graf. de I. Severin. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 240 p.

Lesnea, Sanda. Vulcan : povestire / Sanda Lesnea ; pict.: V. Romașca. – Chișinău : Lumina, 1976. – 40 p. : il.

Lesnea, Sanda. Zbucium / Sanda Lesnea ; prez. graf. de S. Solonari. – Chișinău : Literatura artistică, 1989. – 544 p.

Lesnea, Sanda. Căile sufletului sunt necunoscute : [interviu cu Sanda Lesnea, prozatoare și poetă] / consemnare: Efimia Țopa // Literatura și arta. – 1997. – 31 iul. – P. 4.

Lesnea, Sanda. „Noi am fost o generație de sacrificiu” : [interviu cu Sanda Lesnea, prozatoare și poetă] / consemnare: Călina Trifan // Femeia în labirintul istoriei : istoria verbală / coord. proiectului: Irina Nechit. – Chișinău : Știința, 2003. – P. 76-85.

Lesnea Sanda // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / coord.: Valeriu Nazar. – Ed. a 2-a, revăz. și compl. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 321.

Nicu, Vladimir. Sanda Lesnea / Vladimir Nicu, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 6 : Drepcăuți-Gvozdova. – Chișinău : Draghiștea, 2006. – P. 111.

Sanda Lesnea // Scriitorii Moldovei în lectura copiilor și adolescenților : dicț. biobibliogr. / ed. îngrijită de Claudia Balaban. – Ed. a 2-a, revăz. și complet. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – P. 227-228.

Timuș, Asea M. Sanda Lesnea, tot ea Alexandra Lisnic, din Dumbrăvița de pe valea Culei [Resursă electronică] / Asea M. Timuș // <https://moldova-suverana.md/article/sanda-lesnea-tot-ea-alexandra-lisnic-din-dumbravita-de-pe-valea-culei-29122> (accesat: 02.09.2021).

Țopa, Efimia. „Las' că-i bine” : [creația prozatoarei Sanda Lesnea] / Efimia Țopa // Literatura și arta. – 2002. – 1 aug. – P. 5.

Larisa Bulat

Marin PREDĂ
1922-1980

Prozator, eseist, traducător, publicist, editor, scenarist, membru post-mortem al Academiei Române.

Se naște la 5 august 1922, Siliștea-Gumești, plasa Balaci, județul Teleorman. Se stinge din viață la 16 mai 1980, la vila de creație a scriitorilor de la Palatul Mogoșoaia, în condiții oculte, presupunându-se că a fost

asasinat de către Securitate. Este înmormântat la Cimitirul Bellu, București.

În septembrie 1930, este înscris în clasa I, la Școala primară din satul natal. În 1934 termină clasa a IV-a și-i roagă pe părinți ca în viitor să-l dea la „școala de învățători”. În 1937 termină clasa a VII-a cu media generală 9,78, obținând certificatul de absolvire la Școala de centru din Ciolănești și, evitând Școala Normală din Turnu-Măgurele și Școala Normală din Câmpulung-Muscel, intră la Școala Normală din Abrud, unde reușește la examenul de bursă cu nota 10. După doi ani este transferat la Școala Normală din Cristur-Odorhei, unde își continuă studiile încă un an. Ca și la Abrud, a manifestat un interes deosebit pentru istorie, română și matematică. Scrie primele sale schițe, pe care le citește la ședințele Societății literare din școală unde este remarcat de profesorul Justin Salanțiu, care îi prezice că „va ajunge un mare scriitor”. În 1940, Marin Preda primește o repartiție pentru o școală similară din București.

În 1941 este angajat în funcție de corector la ziarul „Timpul”, unde a debutat cu câteva schițe – „Pârlițul”, „Calul”, „Strigoaica” etc., care au intrat mai târziu în volumul de debut „Întâlnirea din pământuri”, apărut în 1948. Debutul la 20 de ani îi dă încredere în scrisul său, tipărind în continuare schițe și povestiri în diferite publicații periodice ale timpului: „Revista literară”, „România literară”,

„Luceafărul” etc.

Lucrează pentru scurt timp funcționar la Institutul de statistică, apoi ca secretar de redacție la „Evenimentul zilei”, iar în 1952 devine redactor la revista „Viața Românească”

În 1943-1945 satisface serviciul militar, experiență descrisă în operele de mai târziu. În 1956 editează primul volum al romanului „Moromeții”, pentru care primește Premiul de stat, al doilea fiind editat în 1967, fiind menționat cu Premiul revistei „Viața Românească” în 1968.

În 1957 întreprinde o călătorie în Vietnam și China.

În 1968 este ales vicepreședinte a Uniunii Scriitorilor din România, iar în 1970 devine directorul editurii „Cartea Românească”, pe care o conduce până la deces, încercând să transpună în fapt crezul unei generații. În același an (1970), traduce în colaborare cu Nicolae Gane romanul lui Fiodor Dostoievski „Demonii”.

În 1971, pentru romanul său „Marele singuratic” primește Premiul Uniunii Scriitorilor pe anul 1971.

În 1974 este ales membru corespondent al Academiei Române. În 1975 editează romanul „Delirul”, în 1976 apare romanul „Intrusul” și a doua ediție a romanului „Marele singuratic”, iar în 1977 publică „Viața ca o pradă”, un roman autobiografic amplu, care are drept temă principală cristalizarea conștiinței unui artist.

În 1980 apare ultimul său roman „Cel mai iubit dintre pământeni”, o lună mai târziu fiind ales deputat în

Marea Adunare Națională.

Operele sale au fost traduse în mai multe limbi străine: franceză, engleză, germană, rusă, chineză etc.

Din 1990 este membru titular post mortem al Academiei Române.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002” – Chișinău, 2002. – P. 210-211; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 202-203.

Bibliografie selectivă:

Preda, Marin. Cel mai iubit dintre pământeni : roman în 3 vol. / Marin Preda ; pref. de Răzvan Voncu. – București : Art, 2014. – Vol. 1. – 379 p. ; Vol. 2. – 332 p. ; Vol. 3. – 206 p.

Preda, Marin. Întâlnirea din pământuri / Marin Preda ; pref.: Eugen Simion. – București : Curtea Veche Publishing, 2010. – 446 p. – (Biblioteca pentru toți).

Preda, Marin. Jurnal intim ; Carnete de atelier : În 2 vol. / Marin Preda ; pref. de Eugen Simion ; ed. îngrijită de Eugen Simion, Oana Soare. – București : Art, 2014. – Vol. 1. – 330 p. ; Vol. 2. – 354 p.

Preda, Marin. Risipitorii / Marin Preda ; pref.: Oana Soare. – București : Curtea Veche Publishing, 2011. – 444 p. – (Biblioteca pentru toți).

Preda, Marin. Viața ca o pradă / Marin Preda ; pref.: Eugen Simion. – București : Curtea Veche Publishing, 2010. – 301 p. – (Biblioteca pentru toți).

Bumbac, Mihaela. Conștiința scrisului la Marin Preda : monografie / Mihaela Bumbac. – București : România Press, 2005. – 159 p.

Ciobanu, Marian. Marin Preda și ai lui / Marian Ciobanu. – București : Muzeul Literaturii Române, 2014. – 402 p.

Goci, Aureliu. Răzbunarea lui Moromete sau Marin Preda și fericirea de a fi contrazis de istorie / Aureliu Goci. – București : Curierul Dunării, [S. a.]. – 189 p.

Iancu, Marin. De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti : dicționarul personajelor lui Marin Preda /

Marin Iancu ; pref. de Mircea Popa. – Ed. a 2-a, rev. – Târgoviște : Bibliotheca, 2019. – 609 p.

Manu, Emil. Viața lui Marin Preda / Emil Manu. – București : Vestala, 2003. – 159 p.

Perța, Doru. Marea obsesie a lui Marin Preda / Doru Perța ; pref.: Gheorghe Pârja. – București : Tracus Arte, 2013. – 104 p.

Dobre, Ana. Marin Preda – confesiune și romanesc. În căutarea temei povestitorului / Ana Dobre // Litere. – 2014. – Nr 9. – P. 32-34 ; Nr 10. – P. 14-16.

Dobre, Ana. Marin Preda – un scriitor incomod? / Ana Dobre // Litere și sensuri. – Târgoviște : [S. n.], 2013. – P. 101-104.

Mircea, Ioana-Andreea. Marin Preda în lumina istoriilor literare apărute după 1990 / Ioana-Andreea Mircea // Litere. – 2012. – Nr 11/12. – P. 49-51.

Popa, Zinaida. Regimul totalitar comunist din România reflectat în romanul lui Marin Preda „Cel mai iubit dintre pământeni” / Zinaida Popa // Modernitate în învățământul municipal. – 2016. – Nr 1/2. – P. 23-25.

Safta, Oana. Nuanțele tipologiilor umane în proza scurtă a lui Marin Preda, Nicolae Velea și George Bălăiță / Oana Safta // Revista de istorie și teorie literară. – 2014. – Nr 1/4. – P. 303-316.

Sarău, Raluca Cristina. Construction de l'identité d'écrivain : Une étude sur Marin Preda et Jean-Paul Sartre / Raluca Cristina Sarău // Communication Interculturelle et Littérature. – 2012. – Tome 2, Nr 2. – P. 217-224.

Sipoș, Mariana. „Adevărul despre cum a murit Marin Preda se poate afla...” : [interviu cu scriitoarea Mariana Sipoș] / consemnare: George Motroc // Convorbiri literare. – 2018. – Nr 6. – P. 12-15.

Vasiliu, Gabriela. Ipostazele răsului în proza lui Marin Preda / Gabriela Vasiliu // Limbă și literatură. – 2012. – Nr 1/2. – P. 75-82.

Vlădescu, Andreea. Marin Preda : arpegii pe claviatura fantasticalui / Andreea Vlădescu // Voci în labirint : studii critice și de literatură comparată. – București : [S. n.], 2013. – P. 100-107.

Larisa Bulat

Ion PODUBNÂI
1932-2011

Medic anatomist topograf, doctor în științe medicale, profesor universitar.

S-a născut la 6 august 1932 în satul Drăgușeni, județul Bălți, România (azi raionul Strășeni). A decedat la 9 august 2011, la Chișinău.

După absolvirea Școlii generale din satul natal și a Școlii de Felceri și Moașe din orașul Bălți (1951) devine student la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”), pe care îl absolveste cu mențiuni în 1957. Este repartizat la Catedra chirurgie operatorie și anatomie topografică, în cadrul căreia a activat mai mult de jumătate de secol, în calitate de asistent, conferențiar, profesor universitar (1993), șef de catedră (1987-1999).

A fost unul dintre camarazii de idei ai profesorului Nicolae Testemițanu.

În 1965 a susținut teza de doctor cu tema: „Архитектоника лёгочных сосудов в раннем онтогенезе и при пневмонии у детей первых двух лет жизни”. A publicat peste 200 de lucrări științifico-didactice. A fost îndrumător la elaborarea tezelor de doctorat și

postdoctorat în domeniu, a pregătit o serie de medici și farmaciști profesioniști, de cercetători pasionați în domeniul medicinei.

Și-a desfășurat activitatea alături de personalități notorii din domeniu: Timofei Moșneaga, Eugen Popușoi, Leonid Cobăleanschi, Gheorghe Ghidirim, Dumitru Croitoru etc. A ținut prelegeri și lecții practice, s-a ocupat de cercetarea științifică.

A urmat, în diferite etape, stagii de perfecționare la Moscova, Sankt Petersburg, Kiev etc., ținând în repetate rânduri referate de specialitate la foruri internaționale, care au fost înalt apreciate de comunitatea medicală internațională.

Dispune în palmaresul său de invenții și inovații, de rezultatele muncii sale interesându-se pe parcurs savanți din Germania, Franța, dovadă fiind corespondența pe care a întreținut-o cu unii dintre aceștia.

Pentru munca depusă pe altarul medicinei și în activitatea socială pe parcursul multor ani a fost apreciat și decorat cu diplome și medalii de stat, titlul onorific „Om Emerit” din Republica Moldova, precum și de ordinul „Gloria Muncii”.

Bibliografie:

Culegere de scheme la anatomia omului = Сборник схем по анатомии человека = Collection of schemes for human anatomy [Resursă electronică] : [pentru uzul studenților] / recenzenți Piotr I. Lobco, Ion Podubnâi // https://library.usmf.md/sites/default/files/2020-09/Cul_de_scheme_la_A.O._2019.pdf (accesat: 25.10.2021).

sat:25.10.2021).

Ababii, Ion. Ion Podubnâi – 75 de ani / Ion Ababii // Curierul medical. – 2007. – Nr 4. – P. 79.

Ababii, Ion. Om al acțiunii, al faptei benefice : [Ion Podubnâi, prof. univ.] / Ion Ababii // Moldova suverană. – 2002. – 7 aug. – P. 3.

Baciu, Gheorghe. Podubnâi, Ion // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 134.

Ion Podubnâi [Resursă electronică] // <https://sanatatea.com/pub/medici/1077-ion-podubnai.html> (accesat: 25.10.2021).

Larisa Bulat

Vladimir DARIE
1952

Istoric, jurnalist și politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (1990-1994), semnatar al Declarației de Independență din 1991.

S-a născut la 7 august 1952, în satul Suruceni, raionul Ialoveni.

După absolvirea școlii medii, și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie (1969-1974), după care, în 1974-1985, a fost numit director al Muzeului „Serghei Lazo”, iar în 1985-1987 – șef al Direcției cultură a raionului Orhei și vicepreședinte al raionului.

În 1990 a fost ales pe bază democratică de alternativă deputat în Primul

Parlament al Republicii Moldova, fiind membru al Comisiei pentru drepturile omului și relațiile naționale.

Ulterior a fost primar al orașului Orhei (1990-1991), consilier al președintelui Republicii Moldova, Mircea Snegur (1991-1993) și redactor al ziarului „Libertatea”, director general al postului de televiziune „Catalan” (1998-2001) și primar al satului Suruceni (2003-2007).

Din 2009 până în prezent, este Director General al Agenției „Moldpres”.

În 2012, în colaborare cu maestrul fotograf Mihai Potârniche, a editat lucrarea monumentală „Cronica Basarabiei: 1918-1944”, care cuprinde mărturii din presa timpului și fotografii de epocă, prezentând două viziuni asupra realității din acei ani: din presa românească și din cea de peste Nistru. Cu această ocazie, ziarul „Timpul” l-a desemnat Omul săptămânii.

Membru al Frontului Popular din Moldova și al Partidului Liberal Democrat din Moldova.

În 1996 a fost distins cu Medalia „Meritul Civic”, iar în 2012 a fost decorat cu „Ordinul Republicii”.

Bibliografie selectivă:

Darie, Vlad. Cronica Basarabiei 1918-1944 : mărturii din presa timpului și imagini de epocă / Vlad Darie, Mihai Potârniche. – Chișinău : Moldpress, 2012. – 432 p. : fot.

Parlamentul independenței / coord. proiect: Pantelei Sandulachi, Vlad Darie ; fot.: Mihai Potârniche ; graf.: Simion Zamșa. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 432 p. : fot.

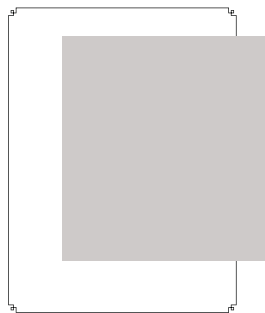
Republica Moldova : ghid turistic = Republic of Moldova : Travel Guide = Республика Молдова : туристический путеводитель / idee și concepție: Vlad Darie, Mihai Potârniche ; text: Ioan Mănăscuță [et al.] ; trad.: Dorin Popușoi (engl.), Viorica Stanila (rusă). – Chișinău : Moldpress, 2013. – 184 p. : fot.

Tratate Internaționale la care Republica Moldova este parte / coord. și colab.: Vladimir Darie [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2015-2016. – Vol. 44 : (2008-2009). – 2015. – 504 p. ; Vol. 45 : (2006-2010). – 2015 – 504 p. ; Vol. 46 : (2006-2010). – 2015. – 504 p. ; Vol. 47 : (1999-2010). – 2015. – 488 p. ; Vol. 48 : (2008-2010). – 2016. – 519 p. ; Vol. 49 : (1992-2013). – 2016. – 480 p. ; Vol. 50 : (2006-2012). – 2016. – 536 p. ; Vol. 51 : (2006-2013). – 2016. – 464 p.

Omul săptămânii : Vlad Darie // Timpul. – 2012. – 16 noiem. – P. 4.

Țopa, Tudor. Vladimir Darie / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 12 : Să-Sv. – Chișinău : Draghiștea, 2014. – P. 639-640.

Larisa Bulat

Alexie NACCO
1832-1915

Istoric basarabean.

Născut în s. Bălănești (azi r-nul Nisporeni), într-o familie de mici boieri moldoveni (10 august 1832 – ianuarie 1915). Studii militare la Sankt-Petersburg și universitare la Odessa, unde a activat în calitate de profesor, apoi și în mai multe structuri administrative basara-

bene. Căsătorit, în 1858, cu Olga Gurțeva. A elaborat și a publicat un șir de lucrări dedicate istoriei Basarabiei. Deși în scrierile sale s-a plasat pe poziții pro-imperiale ruse, acestea conțin valoroase informații privitoare la evoluția istorică a Basarabiei, mai cu seamă după 1812. A manifestat interes față de literatură, scriind versuri în limba română cu caractere latine, rămase în manuscris. A tradus din poezii ruși I. Krâlov și M. Lermontov.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 240-241.

Bibliografie:

Накко, Алексей. Бессарабская область со времени присоединения ее к России по Бухарестскому миру 1812-го года : В историческом, экономическом и статистическом отношениях : 23 февраля 1879 г. / Алексей Накко. – Кишинев : [S. n.], 1879. – 507 p.

Накко, Алексей. История Бессарабии с древнейших времен : В 2-х чествах. Часть 1-ая / Алексей Накко. – Одесса : Типогр. Ульриха и Шульце, 1875. – 901 p.

Накко, Алексей. История Бессарабии с древнейших времен : В 2-х чествах. Часть вторая. Книга четвертая : нашествие Батыя до Бухарестского мира 1241-1812 / Алексей Накко. – Одесса : Типогр. Ульриха и Шульце, 1876. – 448 p.

**Накко Алексей. Очерк гражданского устройства Бессарабской области с 1812 по 1828 г. – Одесса : [Б. и.], 1900. – 113 с.

**Накко, Алексей. Очерки гражданского управления в Бессарабии, Молдавии и Валахии во времена русско-турецкой войны 1806-1812. – Одесса : [Б. и.], 1879. – 42 с.

Jarcuțchi, Ion. Alexie Nacco // Jarcuțchi, Ion. Comisia Gubernia-

lă științifică a Arhivelor din Basarabia (sf. sec. XIX-încep. sec. XX) / Ion Jarcuțchi ; Institutul de Studii Enciclopedice. – Chișinău : Inst. de Studii Enciclopedice, 2012. – P. 134-135.

Andrei Eșanu

Valentina SAVIȚCHI 1927-2020

Solistă de operă (soprană lirică), lied și muzică populară, Artistă a Poporului din Republica Moldova.

S-a născut la 10 august 1927, în orașul Chișinău. S-a stins din viață la 9 martie 2020, la Chișinău. A început să cânte de mică, fiind îndrumată de sora mai mare Tamara Ciobanu, cântăreață de operă și muzică populară.

A absolvit școala primară, apoi a învățat un semestru la Liceul Eparhial. La liceu a luat lecții de muzică cu dirijorul Alexandru Cristea. A cântat în corul eparhial, dirijat de A. Cristea, și în corul Catedralei, dirijat de M. Berezovschi. A urmat studiile la Liceul „Jeanne d'Arc”.

Studiile muzicale le-a făcut la Conservatorul din Chișinău (1945-1954) cu Lidia Babici (canto). În anii de studenție s-a produs în spectacolele organizate de Studioul de Operă de pe lângă Conservator, înființat în 1945. A evoluat în spec-

tacelele „Logodnica țarului” de N. Rimski-Korsakov (Marfa), „Tânăra gardă” de Iu. Meitus (L. Șevțova), comediiile „Covorul Ilenei” și „În văile cu vii” (Marița).

În anii 1947-1952 este solistă la Radio Chișinău, în perioada anilor 1952-1986 – solistă la Teatrul Moldovenesc de Operă și Balet (în prezent Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”). Grație vocii irepetabile a realizat mai multe roluri principale, precum: Floricica („Grazovan” de D. Herschfeld), Stela („Vânt de libertate” de I. Dunaevski), Olesea („Trembita” de I. Miliutin), Gilda („Rigoletto” de G. Verdi), Desdemona („Otello” de Ch. Gounod), Prilera („Damă de pică” de P. Ceaikovski), Mimi („Boema” de G. Puccini), Micaela („Carmen” de G. Bizet), Margareta („Faust” de Gh. Gounod), Violeta („Traviata” de G. Puccini). A interpretat lieduri și romanețe de M. Glinka, P. Ceaikovski, S. Rahmaninov, R. Schumann și de compozitori moldoveni G. Muzicescu, Șt. Neaga, E. Coca, A. Stârcea. Studioul Radiofuziunii Moldovenești deține zeci de înregistrări ale acestei voci fermecătoare soprano lirice de coloratură. Repertoriul ei includea muzică clasică, arii și operete, muzică folclorică.

A întreprins numeroase turnee artistice prin țară și în străinătate (București, Sofia, Budapesta, Praga, Viena, Belgrad, Moscova, Sankt-Petersburg).

Studioul „Telefilm-Chișinău” a lansat filmul „Cântă

Valentina Savițchi”, în regia lui Constantin Croitor (1977). Filmul documentar „Surorile”, despre activitatea artistică a surorilor Tamara Ciobanu și Valentina Savițchi, regizat de Iacov Burghiu, a fost realizat în anul 1978 la studioul „Moldova Film”.

În anul 1955 a devenit membru al Comitetului pentru apărarea păcii. A fost președinte al Ligii Veteranilor Scenei. Membră a Uniunii Compozitorilor și Muzicienilor din Moldova.

Diplomată și laureată a concursurilor internaționale la Festivalurile Mondiale ale Tineretului și studenților de la Varșovia (1955) și Moscova (1957). Deținătoare a ordinului Drapelul Roșu de Muncă, medalia „Pentru vitejie în muncă” (1970), medalia Veteran al Muncii (1985), Ordinul Republicii (1996), medalia „Eugeniu Ureche” a Uniunii Teatrale din Moldova. Artistă a Poporului din RSSM (1964).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 211-212; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 206; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 297.

Bibliografie selectivă:

Andrieș-Tabac, Silviu. Savițchi Valentina // Femei din Moldova : Enciclopedie / Silviu Andrieș-Tabac. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 250.

Buzilă, Serafim. Savițchi Valentina // Interpreți din Moldova. / Serafim Buzilă. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 377-378.

Constantin, Dan. Viață și cântec : [despre Valentina Savițchi, cântăreață de operă : popas jubii-

liar] / Dan Constantin // Moldova suverană. – 1997. – 6 aug. – P. 1.

Dănilă, Aurelian. Valentina Savițchi / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – 112, [68] p. : foto.

Petrencu, Anatol. Doamna Valentina Savițchi despre Chișinăul din anii războiului [Resursă electronică] / Anatol Petrencu // <http://anatolpetrencu.promemoria.md/?p=1921> (accesat: 14.09.2021).

Pojar, Serghei. Primadona : [Valentina Savițchi, 80 de ani de la naștere] / Serghei Pojar // Moldova. – 2008. – Nr 2. – P. 19-20.

Valentina Savițchi – 90 de ani de la naștere [Resursă electronică] // <http://audiovideotecanationala.blogspot.com/2017/08/valentina-savitchi-90-de-ani-de-la.html> (accesat: 14.09.2021).

Tatiana Caprianu

Aurel MARINCIUC
1932-2020

Fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, bibliofil.

S-a născut la 10 august 1932, într-o familie de pedagogi din satul Crișcăuți, județul Soroca (azi, raionul Dondușeni). S-a stins din viață la 13 ianuarie 2020, la Chișinău.

După terminarea școlii medii, și-a făcut studiile la Facultatea Fizico-Matematică a Universității de Stat din Moldova (1950-1955), ulterior activând ca lector la Institutul Pedagogic din Tiraspol (1955-1956), la Universitatea de Stat din Chișinău (1958-1959) și co-

laborator al Academiei de Științe a Moldovei (1959-1964).

În 1964, împreună cu Sergiu Rădăuțan a participat la întemeierea Institutului Politehnic din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei), unde a activat ca conferențiar (1964), șef al Catedrei de Mecanică Teoretică (1964-1969), decan (fondator) al Facultății de Mecanică (1965-1967), decan (fondator) al Facultății de Electrofizică (1967-1969).

A fost redactorul ziarului instituțional „Inginerul” (1976-1982), autor permanent al ziarului UTM „Mesager Universitar”. În anii 1985-1991 s-a aflat în deplasare în Republica Guineea, unde a predat la Universitatea din Conakry.

A fost membru al Colegiului de redacție al Calendarului Național, editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova (din 2003).

Alături de rectorii Nicolae Testimițanu și Sergiu Rădăuțanu, a contribuit, în anii 60-70, la promovarea studenților moldoveni, în condițiile când aceștia erau minoritari în toate instituțiile de învățământ superior din RSSM. Astfel, în 1970 au fost înmatriculați la Politehnică aproximativ 5000 de studenți moldoveni. De asemenea, a contribuit la traducerea a zeci de manuale în limba română și la introducerea limbii române, ca limbă de predare la multe discipline, care se predau doar în limba rusă. A participat activ la mișcarea pentru renașterea națională de

la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90.

Și-a adus aportul la salvarea clădirii fostului Liceu de băieți „B. P. Hasdeu”, în prezent sediul Muzeului Național de Istorie a Moldovei (1983).

În paralel cu activitatea didactică, s-a dedicat tărâmului editorial-publicistic. A contribuit la editarea mai multor albume a Universității Tehnice din Chișinău și a numeroaselor anuare pentru perioadele 1964-2004, 2009, 2014, 2015.

Pasionat de istoria neamului, inclusiv a Chișinăului, a contribuit inclusiv la publicarea volumului „Centrul Istoric al Chișinăului.” (2009)

Ca prieten al bibliotecarilor, a făcut donații de serii întregi de cărți la bibliotecile din Chișinău, Iași, Soroca, Clișcăuți, inclusiv cincizeci de volume din opera lui Voltaire în limba franceză. O mare parte din biblioteca personală a ajuns în fondurile Bibliotecii Naționale a Moldovei.

Cavaler al Ordinului de Onoare al Republicii Moldova (2014), distins cu cea mai înaltă decorație guvernamentală a Republicii Guineea, unde a predat cursuri (în limba franceză) la Universitatea din Conakry între 1988-1991, și cu Diploma de Onoare a Universității Conakry (1991). Este Laureat al Premiului GALEX al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (2015).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. P. 238-240; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 298.

Bibliografie selectivă:

***Ivanova, L. A.** Activizarea procesului de cunoaștere la studierea fizicii : pentru învățători / L. A. Ivanova ; trad. de Aurel Marinciuc. – Chișinău : Lumina, 1985. – 160 p.

****Marinciuc, A. E.** Introducere în mecanica cuantică / A. E. Marinciuc, A. I. Casian, M. C. Coplagiu. – Chișinău : Institutul Politehnic, 1991.

Marinciuc, Aurel. Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) : album jubiliar – 50 ani / Aurel Marinciuc ; red.: Eugenia Balan ; fotogr.: Dorian Saranciuc. – Chișinău : [S.n.], 2014. – 20 p. : il., fot.

Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) : 50 de ani de învățământ superior ingineric / col. de red.: Ion Bostan, Petru Todos ; coord. și aut. de texte Aurel Marinciuc, Stela Balan. – Chișinău : Combinatul Poligrafic, 2014. – 378 p. : fot.

Marinciuc, Aurel. Cartea-monument de cultură europeană : [interview cu Aurel Marinciuc despre Eufrosinia Kersnovski, fiică de boieri] / consemnare: Rodica Mahu // Jurnal de Chișinău. – 2008. – 25 ian. – P. 18.

Marinciuc, Aurel. Fenomenul Eufrosinia Kersnovski / Aurel Marinciuc // Cugetul. – 2007. – Nr 1. – P. 51-55.

Bulat, Nicolae. Aurel Marinciuc și Simion Carp – laureați ai Premiului GALEX / Nicolae Bulat // Observatorul de Nord. – 2015. – 8 mai. – P. 6.

Colesnic, Iurie. Profesorul Aurel Marinciuc, matematicianul furat de vraja cărților // Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni. / Iurie Colesnic ; ed. îngrijită de Veronica Cosovan. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 187-189.

Colesnic, Iurie. Profesorul profesorilor noștri [Resursă electronică] / Iurie Colesnic // <https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/profesorul-profesorilor-nostri/> (accesat: 25.10.2021).

Dulgheru, Valeriu. Aurel Marinciuc, unul din fondatorii Politehnicii basarabene, mare enciclopedist și patriot [Resursă electronică] / Valeriu Dulgheru // <http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/10953/>

Simpozion_Cucuteni_5000_Redivivus_2020_pg226-229.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accesat: 25.10.2021).

Dulgheru, Valeriu. Profesorii pleacă în neuitare... : [Aurel Marinciuc – profesor, fizician, publicist, bibliofil (10 august 1932 – 13 ianuarie 2020) / Valeriu Dulgheru // Literatura și arta. – 2020. – 16 ian. – P. 8.

Ladaniuc, Victor. Aurel Marinciuc / Victor Ladaniuc, Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 5 : Cos-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 267.

Larisa Bulat

Mihail VAKULOVSKI 1972

Autor, blogger, dramaturg, eseist, poet, om de cultură, romancier, scriitor și traducător român contemporan, originar din Republica Moldova, dar care trăiește și activează în România.

Născut pe 10 august 1972 la Chișinău (URSS), într-o familie de filologi (tatăl, Alexei, și fratele, Alexandru, fiind scriitori, iar mama, Sofia, profesoară, precum și bunicii). În 1994 absolvete Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (Chișinău), în 2002 își susține doctoratul la Universitatea București (conducător științific: Nicolae Manolescu).

Volume publicate: „Nemuritor în păpuși” (po-

ezie, Editura Arc, Chișinău, 1997; ediția a II-a, Editura Vinea, București, 2006; ediția a III-a, Editura Casa de Pariuri Literare, 2020); „Nicolae Manolescu” (monografie, Editura Aula, Brașov, 2000); „Caiet cu zmei de care n-am mai ridicat niciodată nici măcar în copilărie” (poezie, cu un comentariu grafic de Dan Perjovschi, Biblioteca de Poezie, București, 2002); „TU”, cu Alexandru Vakulovski (Biblioteca de Poezie, București, 2002); „Tatuaje” (poezie, Editura Vinea, București, 2003); „odada” (poezie, Editura Vinea, București, 2004; ediția a II-a, 2009); „Holocaustul evreilor români. Din mărturiile supraviețuitorilor” (istorie, Editura Polirom, 2004); „Piatra lui Sisif sub limba lui Demostene” (poezie, Editura Pontica, București, 2005); „ИЛЬ ПЛӘ” (poezie, Biblioteca Argeș, Pitești, nr. 12, aprilie, 2006); „ Autobiografie” (poezie, Biblioteca Stare de Urgență, Chișinău, 2009); „nEUROCHIRURGIE” (teatru, Editura Vinea, București, 2010); „Portret de grup cu generația „optzeci” (Poezia) (critică literară, Editura Tracus Arte, București, 2010); „Tovarăși de cameră. Student la Chișinău” (rockman, Editura Cartea Românească, București, 2011; ediția a II-a, Editura Casa de Pariuri Literare, 2020); „Zece basarabeni pentru cultura română. Interviuuri cu tinerii dintre milenii” (Editura Casa de pariuri literare, București, 2011), „Portret de grup cu generația „optzeci” (Interviuuri) (Editura Tracus

Arte, București, 2011); „Bibliotecă” (Editura Casa de pariuri literare, București, 2012); „Tinerii dintre milenii (Interviuri)” (Ed. Ratio et Revelatio, 2013); Riduri (poezie, Ed. Casa de Pariuri Literare, București, 2013. Ediția a II-a: 2017); „Cînd tatăl tău e mai în vîrstă decît tine exact de două ori” (Ed. Casa de Pariuri Literare, București, 2015); „Tovarăși de cameră. Doctorand la București” (Casa de Pariuri Literare, 2015); „Vreau să cînt și chiar cînt (13 interviuri cu Mihail Vakulovski)” (Casa de Pariuri Literare, 2015); „Dialoguri metalice”, cu Carmina Vakulovski (Casa de Pariuri Literare, 2017); „Tata mă citește și după moarte (poveste 18+ despre copilăria sovietică & despre copilăria Uniunii Sovietice)”, Editura Humanitas, 2020.

Prezent în mai multe antologii și dicționare din țară și din străinătate, traduceri în engleză, germană, rusă, franceză, italiană, catalană, greacă, lituaniană. A făcut parte din echipa națională a României la Cupa Națunilor de la Baku (2007) la jocul intelectual „Ce? Unde? Când?”. Participat la diverse festivaluri culturale, conferințe și cenacluri naționale și internaționale. Traducător din literatura rusă (Vladimir Visotski, Bulat Ocudjava, Daniil Harms, Marina Vlady, Victor Erofeev, Vladimir Sorokin, Frații Presniakov, Venedikt Erofeev, Mihail Kononov, Zahar Prilepin, texte din muzica rock, Alexander Litvinenko & Yuri Felshtinsky etc.).

Este fondator al revistei web Tiuk! k-avem kef (tiuk.reea.net), pe care-o realizează din 2001, împreună cu Alexandru Vakulovski, Carmina Vakulovski și Dan Perjovschi, fondatorul și realizatorul CenaKLUBului TIUK!

Este membru al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO) și al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova.

Mihail Vakulovski deține o serie de premii literare și culturale importante: Premiul Uniunii Scriitorilor și Premiul Soros pentru „Nemuritor în păpușoi” (1997); Marele Premiu Underground Literar pentru Management Cultural Performant (2001); Premiul Underground „Zona alternativă” pentru „Biblioteca Tiuk!” (2002); Premiul pentru Traducere (Tomis, 2009); Premiul „Timpul” (Chișinău) pentru cartea de critică literară a anului (2010); Premiul de critică la Salonul Internațional de Carte de la Biblioteca Națională din Chișinău (2011) pentru „Portret de grup cu generația „optzeci” (Poezia) ; Premiul Interviuri culturale al Salonului Internațional de Carte din Chișinău 2012 pentru „Zece basarabeni pentru cultura română. Interviuri cu tinerii dintre milenii”; Premiul Proză — „Noii Barbari” pentru „Bibliotecă” (2012); Premiul „Nichita Stănescu” la Salonul Internațional de Carte Chișinău, 2014, pentru „Riduri”; Premiul pentru Proză pentru anul literar 2015, oferit de Biblioteca Ștefan cel Mare, Chișinău; câști-

gătorul Premiului Librarul Anului, oferit de Festivalul Internațional de Poezie și Muzică „Poezia e la Bistrița” (2018).

Bibliografie selectivă:

Vakulovski, Mihail. Portret de grup cu „generația optzeci” : (Poezia) / Mihail Vakulovski. – București : Tracus Arte, 2010. – 440 p.

Vakulovski, Mihail. Riduri / Mihail Vakulovski ; pref. Dumitru Crudu. – București : Casa de pariuri literare, 2013. – 80 p.

Vakulovski, Mihail. Tata mă citește și după moarte : (Poveste 18+ despre copilăria sovietică & despre copilăria Uniunii Sovietice) / Mihail Vakulovski. – București : Humanitas, 2020. – 131 p.

Vakulovski, Mihail. Tovarăși de cameră : Student la Chișinău / Mihail Vakulovski ; postf. de Constantin Cheianu. – București : Cartea Românească, 2011. – 275 p.

Vakulovski, Mihail. Zece basarabeni pentru cultura română : Interviuri cu tinerii dintre milenii / Mihail Vakulovski ; cu il. de Dan Perjovschi. – București : Casa de pariuri literare, 2011. – 140 p. : il.

Vakulovski, Mihail. Două cărți mari cu sfârșit oarecum ratat : „Copilul divin” de Pascal Bruckner și „Bîntuiții : un roman de povești” de Chuck Palahniuk // Viața Românească. – 2007. – Nr 6/7. – P. 225-227.

Vakulovski, Mihail. Mihail Vakulovski : (Interviu în care întrebarea e înlocuită cu un cuvânt) / rubrică realizată de Moni Stănilă // Sud-Est Cultural. – 2021. – Nr 1. – P. 29-36.

Vakulovski, Mihail. Pașii taților noștri : Poem // Apostrof. – 2007. – Nr 8. – P. 24.

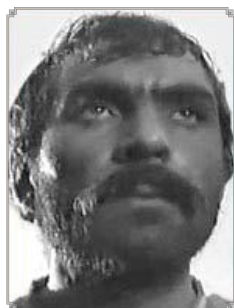
Vakulovski, Mihail. Ridurile lui Mihail Vakulovski : [interviu cu scriitorul Mihail Vakulovski, despre lansarea vol. de poezie „Riduri”] / interviu realizat de Aurelia Borzin // Ziarul Național. – 2013. – 25 oct. – P. 18.

Vakulovski, Mihail. Scrisoare din orașul care se naște în singurătate și haosul sfârșitului lumii sau Despre lumea interioară a lumii exterioare a lumii interioare a lui Călin

Vlasie. // Familia. – 2003. – Nr 6. – P. 61-68.

Vakulovski, Alexandru. Tatuaje pentru [Mihai] Vakulovski // Steaua. – 2005. – Nr 6. – P. 38-39.

Ana Struță

Iulian CODĂU
1932-2002

Actor de teatru și film, poet, publicist, sculptor-tăietor în lemn, Artist Emerit.

S-a născut la 13 august 1932 în comuna Sofia, județul Bălți (azi raionul Drochia). S-a stins din viață la 12 decembrie 2002, la Bălți.

A absolvit Școala Pedagogică „Boris Glavan” din orașul Bălți.

A activat în calitate de secretar responsabil la gazeta „Biruința” din Alexandreni (1950-1953), șef de studii la sanatoriul republican pentru copii, șef de club în Cubolta, raionul Bălți (azi raionul Sângerei) (1953-1956).

A urcat pe scena teatrului „Vasile Alecsandri” din Bălți, fiind parte a tânărilor colectiv dramatic al trupei de limbă română cu piesa „Chirița în Iași sau Două fete și-o neneacă” de Vasile Alecsandri, în regia lui Boris Harcenco (1957). A debutat cu rolul lui Bondici, alături de actorii Mihai Volontir și Anatol Pânzaru.

A realizat circa 115 roluri de teatru, fiind antrenat practic în toate spectacole-

le din repertoriul teatrului. Cele mai reprezentative au fost ale lui Bârzoii din „Chirița în Iași”, Ițac și Damian în piesa „Iorgu de la Sadagura”, Talpă Lată din piesa „Doi morți vii”, vătavul din „Iașii în carnaval” de V. Alecsandri, Dragomir din „Năpasta”, jupânul Dumitrache din „O noapte furtunoasă” de Ion Luca Caragiale. A jucat de asemenea în 9 filme artistice regizate de Emil Loteanu, Valeriu Gagiu, Vlad Ioviță, Victor Bucătaru. A fost regizor de spectacole și traducător de piese. A montat două spectacole pe scena bălțeană și unul la secția moldovenească a televiziunii din Cernăuți și a tradus 10 piese din limba rusă.

A desfășurat o amplă activitate de poet, publicist, traducător din limba rusă. Fiind elev și-a manifestat aptitudinile de publicist, colaborând la ziarul „Luceafărul roșu” din Bălți. În anul 1950 debutează ca poet cu prima sa poezie „Zâmbește lanul înspicată” la ziarul „Tinerimea Moldovei”. Au urmat versuri și publicistică plasate în majoritatea ziarelor republicane. Circa 200 de poezii, redactate pentru un viitor volum, au rămas în arhiva teatrului „Vasile Alecsandri”.

Din anul 1968 practică sculptura în lemn. Avea un talent deosebit de a vedea în obiectele din natură un chip, o imagine, un personaj. Colecția de lucrări în lemn a actorului Iulian Codău se numește „Poezia rădăcinilor” și cuprinde 109 exemplare.

Pe frontispiciul clădirii Teatrului Național „Vasile

Alecsandri” din Bălți sculptorul Iurie Horovschi a înfățișat compoziția sculpturală „Teatru”, care reprezintă trei actori – fondatori ai Teatrului bălțean: Mihai Volontir, Anatol Pânzaru și Iulian Codău.

Artist Emerit (1991), laureat al Premiului Uniunii Teatrale „Pentru întreaga activitate” (2002).

Bibliografie:

****Codău, Iulian.** Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1957-1994) – teatru pe roate... / Iulian Codău. – Bălți : [S. n.], 2004. – 316 p.

Proca, Pavel. Eu sînt cel mai singur / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 143 p.

***Bătrînu, Nicolae.** Iulian Codău // Măsura talentului / Nicolae Bătrînu. – Chișinău : Literatura artistică, 1979. – P. 105-109.

De 18 ani fără actorul incomod, copilul teribil, Iulian Codău [Resursă electronică] // <https://dumbrp.blogspot.com/2020/12/de-18-ani-fara-actorul-incomod-copilul.html> (accesat: 20.08.2021).

Jitaru, Valentin. Codău, Iulian // Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 106.

Nechit, Irina. Iulian Codău a jucat 115 roluri pe scena Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2008. – 1 apr. – P. 10.

Partole, Claudia. Poezia rădăcinilor : [despre actorul, poetul și sculptorul-tăietor în lemn Iulian Codău, portret de creație] / Claudia Partole // Moldova suverană. – 2001. – 22 noiem. – P. 4.

Proca, Pavel. Căci vreau să las... // Să mă aplaudați cu palma pe obraz / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 5-6.

Proca, Pavel. Zodiaca unei singuri iubiri : [Iulian Codău] // Și noi eram o ceată tristă / Pavel Proca. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 107-108.

Tatiana Căprianu

Gabriela MELINESCU
1942

Poetă, artist plastic, prozatoare și traducătoare română, respectiv suedeză, originară din România, stabilită în Suedia.

S-a născut la 16 august 1942 în București. A absolvit Școala elementară și Liceul „Gheorghe Șincai” din București (1960). Urmează cursurile Institutului Pedagogic (1960-1963), după care se înscrie la Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București (1963-1967).

Începe activitatea profesională în calitate de redactor la publicațiile „Femeia” și „Luceafărul” (1967-1975).

Din 1975 se stabilește în Suedia, împreună cu soțul ei, editorul René Coeckelberghs.

Scrie poezie, cărți pentru copii, memorialistică, reportaje, face traduceri în și din suedeză. Artistă plastică, autoare a numeroase picturi, gravuri, desene, ilustrații de carte. Prezentă cu expoziții personale de pictură și gravură în Elveția și Suedia.

Debutază publicistic cu un grupaj de versuri în revista „Luceafărul” (1959) și editorial cu placheta „Ceremonie de iarnă” (1965). Opera sa cuprinde volume

de poezie: „Ființele abstracte” (1967), „Interiorul legii” (1968), „Boala de origine divină” (1970), „Jurământul de sărăcie, castitate și supunere” (1972), „Îngânarea lumii” (1972), „Împotriva celui drag” (1975), „Casa de fum” (1982), „Oglinda femeii” (1986), „Lumină din lumină” (1993); eseistică: 12 revelații (1974), 33 de revelații (1998); romane: „Lögnens fader” (Tatăl minciunii) (1977), „Vargarnas himlafard” (Urcarea lupilor la cer) (1981, 1993), „Regina străzii” (1988, 1993), „Hemma utomlands” (Acasă printre străini) (2003), „Mamma som Gud” (Mama ca Dumnezeu) (2010); literatură pentru copii: „Catargul cu două corăbii”, „Bobinarii” (1969); nuvele: „Fagelmannen (Omul pasăre)” (1991), „Ruggningar” (Schimbare de pene) (1998), „Ghetele fericirii” (2006); memorialistică: „En solitär egoists dagbok” (Jurnalul unui egoist solitar) (1982, 2010), „Jurnal suedez”, Vol. I (2000, 2003), Vol. II (2002), Vol. III (2004), IV (2008) ș.a.

A tradus în română lucrările autorilor suedezi: Em. Swedenborg, August Strindberg, Birgitta Trotzig, Sig Dagerman și în suedeză a autorilor români: Ileana Mălăncioiu, Al. Lungu și Nichita Stănescu.

Membră a „Sveriges Författar-förbundet” (Uniunea Scriitorilor din Suedia) și F.P.A. („Foreign Press Association of Sweden”). Corespondent al „României literare” în Suedia.

A beneficiat de Bursa Fredrik Ström (1989), Bursa

Academiei Suedeze (1990, 1998-1999).

A fost apreciată în România și Suedia cu premii: „De bio”, Fondul Academiei Suedeze (1989), premiul „Cartea anului” la Salonul de carte de la Cluj-Napoca (1997), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (2000), Premiul Academiei Române (2001), Premiul Nichita Stănescu al Academiei Române (2002), Premiul Albert Bonniers pentru „opera omnia” (2002), Premiul Academiei suedeze pentru romanele „Omul pasăre” și „Acasă printre străini” (2003), Premiul Institutului Cultural Român pentru întreaga activitate (2004), Premiul Academiei suedeze pentru introducerea literaturii suedeze în străinătate (2005).

Bibliografie selectivă:

Melinescu, Gabriela. Boala de origine divină / Gabriela Melinescu. – București : Albatros, 1979. – 184 p.

Melinescu, Gabriela. Ceremonie de iarnă : Poezii / Gabriela Melinescu. – București : Editura pentru Literatură, 1965. – 88 p.

Melinescu, Gabriela. Farfuriile zburătoare / Gabriela Melinescu. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 16 p.

Melinescu, Gabriela. Interiorul Legii / Gabriela, Melinescu. – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 119 p.

Melinescu, Gabriela. Jurământul de sărăcie, castitate și supunere / Gabriela Melinescu. – București : Litera, 1993. – 328 p.

Melinescu, Gabriela. Jurnal suedez IV : (1997-2002) / Gabriela Melinescu. – Iași : Polirom, 2008. – 288 p.

Melinescu, Gabriela. Lupii urcă în cer / Gabriela Melinescu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1993. – 159 p.

Melinescu, Gabriela. Poezii / Gabriela Melinescu. – București : Vitruviu, 1997. – 201 p.

Melinescu, Gabriela. Recviem pentru neodihna catargelor / Gabriela Melinescu. – Iași : Cronica, 1999. – 100 p.

Melinescu, Gabriela. Regina străzii / Gabriela Melinescu – București : Univers, 1997. – 191 p.

Gabriela Melinescu [Resursă electronică] // <http://poetii-nostri.ro/biografie-326/> (accesat: 24.08.2021).

Marcu, George. Melinescu Gabriela // Personalități feminine contemporane din România : Dicționar biografic / George Marcu. – București : Meronia, 2013. – P. 267.

Mărănduc, Cătălina. Melinescu Gabriela // Dicționar de scriitori români / Cătălina Mărănduc. – București : Lucman, 2007. – P. 241-242.

Melinescu Gabriela // Scriitori români în limbi străine : Vol. 2 : I-Z. – București : [S. n.], 2014. – P. 131-134.

Țarălungă, Ecaterina. Melinescu Gabriela // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera internațional, 2011. – P. 493.

Zaciu, Mircea. Melinescu Gabriela // Dicționarul scriitorilor români : M-Q / Mircea Zaciu. – București : Albatros, 2001. – P. 170-173.

Tatiana Caprianu

Andrei BÂRSEANU
1858-1922

Etnograf, poet, folclorist și profesor universitar român, membru titular al Academiei Române, deputat în Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, di-

rector al ASTREI.

S-a născut la 17 octombrie 1858, la Dârste, județul Brașov (astăzi cartier al orașului Brașov), în familia preotului Toma Bârsan. S-a stins din viață la 19 august 1922, la București.

A făcut studii gimnaziale și liceale la Brașov (1870-1878). A urmat studiile universitare de litere și filosofie la Viena și Munchen (1878-1881). În perioada studenției a fost președintele Societății Studenților Români „România jună” din Viena.

Revenit în țară, activează ca profesor secundar la gimnaziul din Brașov (1881-1886). Din 1886 a fost profesor la școala comercială. Deține funcția de director adjunct (1889) și director al școlii comerciale din Brașov (1890). A activat în funcția de co-rector al școlilor medii (1889), dirigent al Școlii Comerciale Superioare din Brașov (până în 1893). A colaborat la prelucrarea și editarea unor manuale de limba latină și de geografie. În 1905 se stabilește cu traiul la Sibiu, fiind numit director al învățământului.

Este autor de manuale școlare. Preocupat fiind de probleme legate de organizarea la nivel a învățământului, a publicat și articole, între care „Istoria școalelor centrale române greco-ortodoxe din Brașov” (1902). Această lucrare a fost premiată de Academia Română. A contribuit la alcătuirea „Enciclopediei române” cu studii de istorie literară, de obiceiuri și literatură populară, de toponimie din zona Brașovului și a Săcelelor.

Andrei Bârseanu a înte-

meiat școli sătești, a tipărit abecedare, broșuri și calendare, a deschis biblioteci și a editat revista „Școala și familia”.

În paralel, a desfășurat o intensă activitate literară, trimițând versuri la „Albina Carpaților”, „Convorbiri literare”, „Luceafărul” ș. a. La concursul lansat pentru realizarea imnului societății, imnul compus de Ciprian Porumbescu, pe versurile lui Andrei Bârseanu, „Pe-al nostru steag e scris unire” a fost premiat, devenind apoi un adevărat imn al unității naționale a românilor.

Pasionat de folclor, a editat în colaborare cu filologul romanist ceh Ioan Urban Jarnik colecția lui Ioan Micu-Moldovanu „Doine și strigături din Ardeal” (1885), contribuind la clăsarea celor 1000 de piese, elaborarea notelor și a prefeței. A alcătuit două culegeri „Cincizeci de colinde” (1890) și „O sută și una de minciuni populare din Țara Ardealului” (1890). În studiul „Poezia populară română” (1908) și-a expus ideile privitor la folclor.

A fost membru corespondent (1902), membru titular (1908), vicepreședinte al Academiei Române (1912). În perioada anilor 1911-1922 a fost numit președinte al Asociației Transilvănene pentru Literatura Română și Cultura Popoului Român (ASTRA). În anul 1918 este ales vicepreședinte al Marelui Sfat Național, iar mai târziu vicepreședinte al Consiliului Dirigent de la Sibiu.

Bibliografie selectivă:

Jarnik, Ioan Urban. Doine și strigături din Ardeal / Ioan Urban Jarnik, Andrei Bârseanu. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968. – 967 p.

Porumbescu, Ciprian. Pe-al nostru steag : Pentru voce fără acompaniament / muz.: Ciprian Porumbescu ; vers.: Andrei Bârseanu // Matcovschi, Vlad. Să cântăm, copii / Vlad Matcovschi. – Chișinău : [S. n.]. – P. 105.

Andrei Bârseanu [Resursă electronică] // https://www.titudorancea.com/z/biografie_andrei_barseanu.htm (accesat: 08.09.2021).

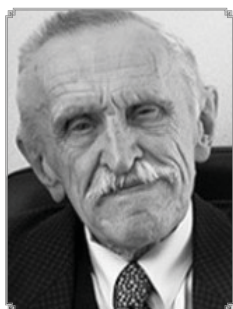
Bârseanu Andrei // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016. – București : Editura Academiei Române, 2016. – P. 52-53.

Levente, Miklos. Personalitatea lui Andrei Bârseanu [Resursă electronică] / Miklos Levente // <https://tribunainvatamantului.ro/personalitatea-lui-andrei-barseanu/> (accesat: 08.09.2021).

Matei, Pamfil. Andrei Bârseanu în slujba culturii românești [Resursă electronică] : Indice biobibliografic, cronologic / Pamfil Matei // <https://biblioteca-digitala.ro> (accesat: 26.08.2021).

Țarălungă, Ecaterina. Bârseanu Andrei // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera internațional, 2011. – P. 82-83.

Tatiana Caprianu

**Raymund (Rajmund)
PIOTROWSKI
1922-2009**

Personalitate marcantă a lingvisticii ruse și europene, doctor habilitat, profesor

universitar, de origine poloneză.

S-a născut la 17 august 1922, în localitatea Rubejnaia, regiunea Donbas (actualmente în Ucraina). A decedat la 4 august 2009, la Sankt Petersburg.

Până în anul 1939 studiază la școala medie de cultură generală din Leningrad (azi Sankt Petersburg). Urmează Facultatea de Filologie a Universității din acest oraș, avându-i ca profesori pe savanții V.F. Șișmariov, L.V. Șcerba, R.A. Budagov, V. I. Propp. Din 1944 este doctorand la Catedra de filologie romanică. Doctor în filologie cu teza „Limba și stilul *Confesiunilor* lui J. J. Rousseau” (1947). În 1956 susține teza de doctor habilitat în filologie, în cadrul Institutului de Lingvistică al Academiei de Științe a URSS cu tema „Formarea articolului în limbile romnice”.

Activitatea pedagogică a profesorului Rajmund Piotrowski începe în anul 1947 pe post de șef al Catedrei limbi romnice, concomitent decan al Facultății Limbi romnice a Institutului Pedagogic „Al. Herțen” din Sankt Petersburg (azi Universitatea Pedagogică Rusă de Stat „Al. Herțen” din Sankt Petersburg).

În perioada anilor 1957-1959, locuiește în orașul Chișinău, timp în care a studiat dialectologia și fonetica experimentală. Un mare merit al cercetătorului este activitatea intensă, prin metode specifice unui savant romanist de mare prestigiu, în susținerea promovării în Republica Moldova a gloto-

nimului *Limba română*. Revenit la Sankt Petersburg, este cercetător științific la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a URSS.

Din 1966 revine la activitatea de profesor al Institutului Pedagogic „Al. Herțen” din Sankt Petersburg, fiind numit ulterior conducător al Secției de lingvistică aplicată și conducător al grupului de investigații lingvistice. Concomitent, o perioadă îndelungată, periodic îndeplinea funcția de profesor prin cumul la Catedra de lingvistică aplicată a Institutului Pedagogic „Al. Herțen” din Sankt Petersburg, la Universitatea din Celeabinsk, Universitatea Lingvistică din Minsk, Universitatea Tehnică din Tolyatti, unde citea cursurile: „Introducere în lingvistică”, „Istoria științelor lingvistice” etc.

Primele sale cercetări sunt în domeniul stilisticii franceze: „Studii de stilistică gramaticală a limbii franceze. Morfologia” (1956), „Studii de stilistică a limbii franceze. Morfologia și sintaxa” (1960), „Formarea articolului în limbile romnice. Alegerea formei” (1960), „Modelarea sistemelor fonologice și metodele comparării sale” (1960), „Dimensiunile informaționale ale limbii” (1968), „Computerizarea predării limbilor” (1988) etc. Cunoscător al limbilor clasice, romnice, germanice și slave, savantul lingvist a abordat în cercetările sale toate compartimentele limbii: fonetică, morfologie, sintaxă, stilistică, dialectologie, ling-

vistică generală, lingvistică matematică etc. A fondat și dirijat grupul de cercetare „Statistica vorbirii”, alcătuit din specialiști din Petersburg, fostele republici ale URSS, Marea Britanie, Germania, SUA, Israel.

Participant la expedițiile dialectologice din Transnistria (1946), colaborator al sectorului de dialectologie al viitorului Institut de Limbă și Literatură al AȘM (1956-1958). A ținut prelegeri la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. A colaborat cu Academia de Stat din Republica Moldova, Universitatea Tehnică a Moldovei și Universitatea Liberă Internațională din Moldova. A predat un scurt curs de informatică și lingvistică generală studenților Universității Libere Internaționale din Moldova (1998). A primit titlul de Doctor Honoris Causa al acestei universități (1998).

A fost conducător științific la 134 de teze de doctor și 14 teze de doctor habilitat. Autor a circa 420 de publicații științifice, 25 din ele fiind traduse în Germania, SUA, Marea Britanie și Japonia.

Deținător a trei distincții de stat din partea Republicii Polone.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 216-218; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 416.

Bibliografie selectivă:

Мухамедов, Сабит Архипович. Инженерная лингвистика и опыт системно-статистического исследования узбекских текстов /

Сабит Архипович Мухамедов, Раймонд Генрихович Пиотровский. – Ташкент : Фан, 1986. – 160 p.

****Пиотровский Раймонд Генрихович.** Формирование артикля в романских языках. Выбор формы / Раймонд Генрихович Пиотровский. – С.-Пб : ЛКИБ, 2008. – 182 p.

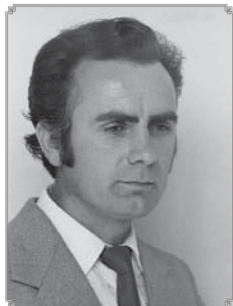
Piotrowski, Rajmund. O limbă cu două denumiri? : [Fragment reprodus din ed. specială „Conferința științifică „Limba română este numele corect al limbii noastre”] / Rajmund Piotrowski // Limba Română. – 2006. – Nr 4/6. – P. 70-71.

Piotrowski, Rajmund. O problemă vitală – ocrotirea limbii române în Republica Moldova : [interviu] / Rajmund Piotrowski ; consemnare: Ilie Rad // România literară (București). – 2006. – 28 apr. – P. 18-19.

Pohilă Vlad. Raymund Piotrowski / Vlad Pohilă // Limba română. – 2002. – Nr 4/6. – P. 65-70.

Un mare savant rus despre limba noastră : [R. Piotrowski despre l. română din R. Moldova] // Moldova suverană. – 1998. – 8 sept. – P. 3.

Tatiana Caprianu

Andrei HROPOTINSCHI 1942-2011

Critic literar, prozator, folclorist, traducător, redactor.

S-a născut la 19 august 1942, în satul Dângenii, raionul Ocnița. S-a stins din viață la 1 august 2011, la Tiraspol.

După absolvirea școlii generale și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (1960-1965).

A activat la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1965-1976). Aici, în anul 1973, își susține teza de doctor în filologie la tema „Folclorismul nuveliştilor moldoveni”.

În perioada anilor 1977-1986 a fost redactor-șef la editurile „Cartea Moldovenească”, „Lumina”, „Literatura artistică”. În perioada anilor 1987-1988 activează la Uniunea Scriitorilor din Moldova, în 1988-1989 – la Studioul „Moldova-film”, în 1989-1990 – la Teatrul Național „Mihai Eminescu”. A fost colaborator al Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei (1991-1993). Îndeplinește funcția de Consilier al Parlamentului Republicii Moldova în perioada anilor 1993-1994 și 1997-1998. În 1994-1997 este numit redactor-șef la ziarul „Moldova Suverană”. Stabilît la Tiraspol, activează la Universitatea de Stat Nistrenă „T. G. Șevcenco” în calitate de șef de catedră, docent, doctor în științe (1999-2010). În paralel a fost redactor la ziarul „Adevărul”.

Activitatea de critic literar o începe în anul 1966 prin publicarea de articole de critică literară, recenzii, schițe. Este autor al cărților despre creația prozatorilor, poezilor și dramaturgilor moldoveni: „Evoluția prozei contemporane” (1978), „Reflecții critice” (1986), „Revelația slovei artistice”

(1979). A consacrat un studiu monografic activității literare a scriitorului Vladimir Beșleagă cu titlul „Treptele creației – trepte ale măiestriei” (1981). În anul 1988 a văzut lumina tiparului cartea „Problema vieții și a creației”, o analiză a operei lui Ion Druță. Prin ciclul de schițe „Teleleu Tănăsă” și-a dezvăluit aptitudinile umoristice. Pasionat de folclor, studiază, culege și participă la pregătirea culegerilor folcloristice. Traducător din limba rusă a cărților „Jalnic cântă pitpalacul” de I. Cigrinov, „Sub cer de vară” de V. Bubniș și a unei culegeri de folclor moldovenesc. A publicat articole și recenzii despre cinematografia și arta teatrală din Moldova.

Bibliografie selectivă:

***Hropotinschi, Andrei.** Brigadirul : Schiță / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1977. – 48 p.

***Hropotinschi, Andrei.** Evoluția prozei contemporane / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1978. – 303 p.

***Hropotinschi, Andrei.** Problema vieții și a creației : Studiu critic despre opera lui Ion Druță / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1988. – 342 p.

***Hropotinschi, Andrei.** Reflecții critice / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 283 p.

***Hropotinschi, Andrei.** Revelația slovei artistice / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1979. – 242 p.

***Hropotinschi, Andrei.** Treptele creației – trepte ale măiestriei : Studiu asupra creației literare a lui Vladimir Beșleagă / Andrei Hropotinschi. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – 240 p.

Păcală și Tândală : Snoave populare / alcăt.: Andrei Hropotinschi. – Ed. a 3-a. – București : Litera, 2004. – 344 p.

Hropotinschi, Andrei. Sub semnul regenerativ al poeziei românești / Andrei Hropotinschi // Literatura și arta. – 2003. – 13 mar. – P. 5.

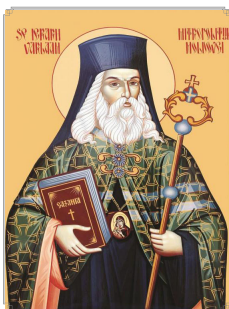
Ciocanu, Ion. Andrei Hropotinschi – dincolo de rătăcirii / Ion Ciocanu // Literatura și arta. – 2013. – 17 oct. – P. 5.

Hropotinschi Andrei // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Ed. a 2-a, rev. și compl. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 298.

Țopa, Tudor. Andrei Hropotinschi / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic il. : În 15 vol. Vol. 5 : Cos-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 521-522.

Ulici, Laurențiu. Hropotinschi Andrei / Laurențiu Ulici // Scriitori români din afara granițelor țării. – București : Uniunea scriitorilor prin Fundația Luceafărul, 1996. – P. 47-48.

Tatiana Caprianu

VARLAAM cca 1580/1590-1657

Mitropolit al Moldovei, teolog al Bisericii Ortodoxe, literat, cărturar, diplomat, ctitor de așezăminte religioase.

Mitropolitul Varlaam (nume de botez Vasile) s-a născut în jurul anului 1580. Provenea dintr-o familie de răzeși din Borcești, sat dispărut, situat lângă Târgu-Neamț, potrivit unor surse, sau din din Bolotești, județul Vrancea, conform altora.

La schitul Zosin sau Zosim, pe valea pârâului Secu,

învață greaca și slavona sub îndrumarea călugărului Dositei. Devine monah cu nume de Varlaam la mănăstirea Secu. Fiind un bun povătuitor, a ajuns pe treptele ecleziastice cele mai înalte, fiind numit egumen al mănăstirii.

A fost unul din întemeietorii limbii române literare. În perioada stăreției la Secu, Varlaam traduce în românește primele lucrări: „Evangheliar”, „Psaltirea” și „Scara („Leastăvița”) a lui Ioan Scărarul”, toate în 1618.

Pentru activitatea sa, a primit rangul de arhimandrit, iar domnitorul Miron Barnovshi (1626-1629 și 1633) l-a făcut duhovnicul său. Se pare că a fost pentru o perioadă scurtă și stareț la mănăstirea Dragomirna, ctitoria lui Anastasie Crimca.

Ajungând sfetnic de încredere al domnitorului Miron Barnovschi, în anul 1628, Varlaam este trimis la Kiev și la Moscova în vederea cumpărării de icoane pentru mănăstirile Dragomirna și Bârnova.

În anul 1632 devine mitropolit al Moldovei, păstoriind până în anul 1653.

Pentru evlavia și înțelepciunea sa, în anul 1639, Varlaam s-a numărat printre cei trei candidați propuși pentru ocuparea scaunului de Patriarh de Constantinopol.

O dată cu venirea lui Vasile Lupu (1634-1653) în scaunul de domnitor al Moldovei, Varlaam a găsit sprijinul necesar pentru a începe o serie de realizări unice în istoria Moldovei.

Fiind sprijinit financiar de

Vasile Lupu, în anul 1640 Varlaam inaugurează prima tiparniță românească din Moldova, pe care a instalat-o la mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași. Mitropolitul Kievului, Petru Movilă, îi trimite primele matrite și meșteri tipografi, conduși de ieromonahul Sofronie Pociatki. La 20 decembrie 1642, ieșea de sub tiparul din chiliile mănăstirii „Sf. Trei Ierarhi” din Iași, „Scrisoarea de mulțumire a delegaților greci la Sinodul de la Iași, din 1642”. În același an a apărut un „Catehism slavon”, o copie păstrându-se și astăzi la Sankt Petersburg. Au mai fost tipărite următoarele lucrări: „Cazania”, „Cele șapte Taine”, „Răspunsul la Catehismul calvinesc”, „Pravila lui Vasile Lupu” și „Paraclisul Născătoare de Dumnezeu”.

În perioada 15 septembrie-27 octombrie 1642, s-a întrunit un sinod, prin care s-a analizat și aprobat, cu unele modificări, „Mărturisirea de credință a lui Petru Movilă”. Informații despre acest sinod avem din consemnările grecului Meletie Sirigul, participant la sinod, precum și dintr-o scrisoarea în limba italiană a medicului danez Scocardi, de la curtea lui Vasile Lupu.

La 6 mai 1639, a fost sfințită biserica „Sf. Trei Ierarhi” din Iași, o capodoperă a artei românești, ctitoria cea mai cunoscută a lui Vasile Lupu. Pictată câțiva ani mai târziu de 4 pictori ruși, biserica a fost mult timp catedrală mitropolitană. În anul 1641, în aceasta biserică, a adus moaștele Cuvioasei Parascheva, dăruite

Domnului Moldovei Vasile Lupu de către Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol.

În 1640, mitropolitul înființează la Iași o academie care i-a purtat numele și care a fost organizată după modelul celei de la Kiev a mitropolitului Petru Movilă. Profesorii de la academia ieșeană au fost trimiși de la Kiev, printre ei fiind și Sofronie Pociatki, fost rector al academei kievene, care a devenit și conducătorul tipografiei de la Iași. Deși nu se păstrează prea multe documente ale vremii, se presupune că ar fi fost și profesori moldoveni la școala lui Varlaam. Materiile predate erau cele de la Kiev și de la școlile apusene: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, muzica, geometria, astronomia și teologia. În 1646, profesorii ruși au fost înlocuiți cu greci, iar limba latină a fost schimbată cu cea greacă.

În timpul păstoririi sale, Varlaam obține o serie de beneficii pentru preoți: dreptul preoților de a fi judecați numai de instanțele bisericești, fără amestecul „dregătorilor domnești”, scutiri de impozite și alte privilegii, care au fost aprobate de Alexandru Iliși și reînnoite în 1652 de Vasile Lupu. Măsurile luate în favoarea preoților au schimbat mult viața acestora și au contribuit din plin la îmbunătățirea vieții parohiilor.

A primit vizita patriarhului Macarie al Antiohiei, care era însoțit de ful său, arhidiaconul Paul de Alep, de la care ne-au rămas multe însemnări legate de viața

politică, socială și spirituală a Moldovei din secolul XVII.

După ce voievodul Vasile Lupu a pierdut scaunul domnesc, în anul 1653, Mitropolitul Varlaam, dornic de liniște și de rugăciune, se retrage la mănăstirea sa de metanie, Secu. Acolo a mai trăit patru ani, în smerenie, în rugăciune și în viețuire sfântă, strămutându-se la veșnicele locașuri în luna august a anului 1657. Toate cele agonisite în timpul vieții sale le-a dăruit Mănăstirii Secu.

A fost înmormântat în zidul de miazăzi al bisericii Mănăstirii Secu.

La 12 februarie 2007, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut în rândul sfinților, rândindu-i ca dată de pomenire ziua de 30 august/12 septembrie.

Cea mai însemnată din lucrările tipărite de mitropolitul Varlaam este „Carte românească de învățătură la dumenecele de preste an, și la praznicele împărătești și la Svântii mari” („Cazania”), apărută la Iași, între anii 1641-164. Avea 506 foi, cu un „Cuvânt împreună cătră toată semenția românească” al lui Vasile Lupu, un „Cuvânt cătră cetitoriu” scris de Varlaam și cuprindea 54 de cazanii la duminici și 21 la sărbătorile împărătești și ale sfinților, o parte din ele sunt traduse sau prelucrate după cartea „Comoara” a mitropolitului grec Damaschin Studitul (1577).

Mitropolitul Varlaam a scris și alte lucrări: „Șapte Taine ale Bisericii”, apărută la Iași, în 1644, prelucrată

după opera retorului grec Toma Teofan Eleavulkos (sec.XVI); „Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc”, tipărită probabil la Iași (după unii, la Dealu) în 1645, cu 32 de foi, în care combatea un „Catehism calvinesc” tipărit la Alba Iulia, în 1645; „Scara” sau „Leastvița” Sfântului Ioan Scăraru sau Sinaitul (1649), tradusă din slavă în română.

Bibliografie selectivă:

Bobână, Gheorghe. Varlaam și Petru Movilă / Gheorghe Bobână // Cugetul. – 1993. – Nr 3. – P. 5-8.

Cartoian, N. Mitropolitul Varlaam / N. Cartoian // Varlaam. Opere. – Chișinău. – 1991. – P. 5-16.

***Dabija, Nicolae.** Limba vechilor cazanii / Nicolae Dabija // Dabija, Nicolae. Pe urmele lui Orfeu. – Chișinău. – 1983. – P. 78-97.

Eșanu, Andrei. Mitropolitul Varlaam / Andrei Eșanu // Eșanu, Andrei. Cultură și civilizație medievală românească. – Chișinău : ARC, 1996. – P. 211-215.

Eșanu, Valentina. Mitropolitul Varlaam a pornit de la Mănăstirea Secu / Valentina Eșanu. – Chișinău : Știință. – 1996. – Nr 3. – P. 9.

Lupaș, Ioan. Mitropolitul Varlaam al Moldovei (1632-1653) / Ioan Lupaș // Studii, conferințe și comunicări istorice. – 1940. – Nr 2. – P. 257-282.

****Mihail, Paul.** „Leastvița” (Scara raiului). Traducerea lui Varlaam de la Secu într-o nouă redacție / Paul Mihail // BOR (Biserica Ortodoxă Română). – An. LXXXII. – 1964. – Nr 11/12. – P. 1069-1083.

Păcurariu, Mircea. Varlaam // Păcurariu, Mircea. Dicționarul Teologilor Români / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Adreiana, 2014. – P. 509-510.

Plămădeală Antonie. Contribuția Mitropolitului Varlaam la întocmirea Cazaniei // Un veac de aur în Moldova (1642-1743), Chișinău-București. – 1996. – P. 36-45.

Ștrempele, Gabriel. Varlaam – teolog și apărător al dreptei credințe // Revista de lingvistică și știință literară. – 1994. – Nr 1. – P. 12-20.

Maxim Melinti

Nicolae BRÂNZILĂ 1932-2020

Istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, ex-decan al Facultății de Bibliografie și Biblioteconomie, director al Muzeului ASEM.

S-a născut la 20 august 1932, în comuna Drepcăuți, județul Edineț (azi, raionul Briceni), în familia agricultorilor Grigore și Natalia Brânzilă. S-a stins din viață la 19 decembrie 2020, la Chișinău.

A absolvit Școala medie nr. 1 din Lipcani și Facultatea de Istorie și Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău.

Este doctor în istorie. A susținut la Moscova teza de doctor în științe pe tema „Relațiile dintre muncitori, țărani și intelectuali în anii postbelici” (1970). Lucrează conferențiar universitar la Institutul „Ion Creangă”, apoi conferențiar universitar la Universitatea de Stat a Moldovei. A fost primul decan al Facultății de Biblioteconomie și Bibliografie (1972-1979).

Sub conducerea lui N. Brânzilă s-a constituit și s-a dezvoltat potențialul științific didactic al facultății. Au fost făcute eforturi în asigurarea metodic-științifică a disciplinelor prevăzute la profilul Facultății de Biblio-

teconomie și Bibliografie, în aprofundarea conținutului teoretic, încadrarea în predarea disciplinelor cadrelor de bibliologi practicieni cu mare experiență. Activitatea științifică și educativă era legată strâns de practica bibliotecilor. Anual erau înmatriculați 100 de studenți la staționar și 100 la secția fără frecvență. Facultatea avea menirea să pregătească bibliotecari-bibliografi cu studii superioare atât pentru bibliotecile publice și științifice din Moldova, cât și din localitățile vecine din Ucraina (Ismail, Cernăuți) cu populație majoritară românească.

Din 1991, odată cu înființarea Academiei de Studii Economice din Moldova, a fost transferat conferențiar universitar la această instituție și director al muzeului ASEM. A avut multiple deplasări de serviciu în India, Nepal, Germania, Austria etc. A publicat peste 150 de lucrări științifice, inclusiv monografia „Alianța făuritorilor”, broșuri, programe. A ținut cursuri de istorie a românilor, de istorie a culturii și civilizației. Eminent al Învățământului Public din RSSM.

Bibliografie selectivă:

Belostecinic, Grigore. Doctori Honoris Causa ai ASEM / Grigore Belostecinic (coord.), Nicolae Brânzilă, Andrei Prodan ; red.: Constantin Crăciun ; fot. : Nicolae Brânzilă. – Chișinău : ASEM, 2007. – 71 p. : portr.

***Brânzilă, Nicolae.** Alianța făuritorilor : [agricultura Moldovei în anii 1944-1950] / Nicolae Brânzilă. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1979. – 196 p.

Brânzilă, Nicolae. Doctori

Honoris Causa ai Academiei de Studii Economice a Moldovei / Nicolae Brânzilă, Andrei Prodan, Silvia Ghinculov ; coord.: Grigore Belostecinic ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Ed. a 2-a. – Chișinău : ASEM, 2016. – 106 p. : fot.

***Brânzilă, Nicolai.** Marele Octombrie în destinele poporului moldovenesc : (câte aniversarea a 70-cea a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie) : manual pentru lectori / Nicolai Brânzilă ; Soc-tea „Știința” din RSSM. – Chișinău : [S. n.], 1987. – 19 p.

***Brânzilă, Nicolai.** Pe calea intensificării producției industriale / N. G. Brânzila, V. I. Chirmicci. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1986. – 96 p.

Brânzilă, Nicolae. Prelegere : etnogeneza poporului român / Nicolae Brânzilă ; Academia de Studii Economice din Moldova, Catedra de filosofie și politologie. – Chișinău : [S. n.], 1994. – 35 p.

Brânzilă, Nicolae. Prelegere : procesul social-istoric al formării și afirmării națiunii române / Nicolae Brânzilă ; Academia de Studii Economice din Moldova, Catedra de filosofie și politologie. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 60 p.

***Lupașco, E. I.** Bazele dezvoltării activității bibliotecare în Uniunea R.S.S. : material didactic / E. I. Lupașco ; resp. de ed.: N.G. Brânzilă. – Chișinău : Universitatea de Stat „V. I. Lenin” din Chișinău, 1975. – 52 p.

Brânzilă, Nicolae. Bucovina – pământ românesc / Nicolae Brânzilă // Cugetul. – 1992. – Nr 2. – P. 4-9.

***Brânzilă, Nicolae.** Cadrele pentru biblioteci : probleme și perspective / Nicolae Brânzilă, A. Bergher // Literatura și arta. – 1978. – 25 mai. – P. 4.

Brânzilă, Nicolae. Independența statală a României / Nicolae Brânzilă // Cugetul. – 1992. – Nr 1. – P. 17-27.

Brânzilă, Nicolae. Vestit cârturar : [Miron Costin – mare cronicar moldovean] / Nicolae Brânzilă // Moldova suverană. – 1991. – 25 dec. – P. 3.

Brânzilă Nicolae // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei. Profesori și discipoli. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 9.

Ladaniuc, Victor. Nicolae Brânzilă / Victor Ladaniuc // Localitățile

Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 6 : Drepcăuți-Gvozdova. – Chișinău : Draghiștea, 2006. – P. 38.

Larisa Bulat

**Dimitrie
BOLINTINEANU
(cca 1825-1872)**

Poet, prozator, om politic și diplomat român, participant la Revoluția de la 1848.

S-a născut în anul 1825 (din unele surse în anul 1819), în Bolintinu Vale, județul Ilfov (azi Bolintin-Vale, județul Gheorghiu). S-a stins din viață la 20 august 1872, la București.

În anul 1829, se stabilește la București, unde devine elev al școlii Colțea. În 1831, rămâne orfan de părinți și este educat de rude. Învăță la Colegiul Sfântul Sava. Din anul 1841, a lucrat copist la Secretariatul Statului, în 1843 s-a angajat secretar la departamentul „pricinilor suditești”.

Devine celebru în urma debutului literar cu poemul „O fată tânără pe patul morții”, publicat de Ion Heliade Rădulescu în „Curier de ambele sexe” (1842). Din 1843 este membru al „Societății Frăția” și al „Asociației Literare a României”. În perioada anilor 1846-1848 studiază la Collège de France, grație bursei oferite

de Asociația Literară. Aici audiază prelegerile lui Jules Michelet, Edgar Quinet, Adam Mickiewicz și activează în cadrul „Societății studenților Români”.

În timpul Revoluției din 1848 se întoarce în țară și este membru în Comisia de Propagandă și redactor-șef al ziarului „Poporul Suveran”. Exilat după revoluție stă la Paris până în 1851, unde editează „Albumul pelerinilor români” și publică poezii patriotice în „România viitoare” (1850). Întreprinde călătorii în Palestina și Egipt (1856), călătorii pe Dunăre și în Bulgaria (1858). Repatriat în 1857, scoate ziarul unionist „Dâmbovița” (1858). Este membru în „Comisia europeană a Dunării” (1860). Funcționează pentru puțin timp ca Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1864). L-a susținut pe pictorul Gheorghe Tattarescu la întemeierea Școlii de Arte Frumoase. A contribuit la înființarea Facultății de Litere și Filosofie din București. După 1866 se retrage din viața politică și se dedică activității literare.

Opera sa cuprinde peste 50 de volume de poezie, proză, legende istorice, biografii romanțate, jurnale de călătorie, romane. În 1855 apare volumul „Poezii vechi și noi ale dlui Dimitrie Bolintineanu”. Tot în acel an iese de sub tipar romanul „Manoil”. Editează volumul „Legende sau Basme naționale în versuri” (1858). În anul 1861 publică volumul de satire „Nemesis”, volumul „Legende noi”, romanul „Elena. Roman

original de datine politic și filosofice”. În 1863 începe să publice seria de „vieți” romanțate ale unor personalități istorice: „Viața lui Vlad Țepeș și Mircea cel Bătrân”, „Viața lui Ștefan cel Mare”, „Viața lui Mihai Viteazul”. În același an editează volumul „Călătorii la românii din Macedonia”. În anul 1864, la Dâmbovița, apare un fragment din epopoea „Traianida”, care a rămas neterminată. În anul 1865 se tipărește în două volume întreaga creație poetică a lui Dimitrie Bolintineanu cu titlul „Poezii de D. Bolintineanu atât cunoscute cât și inedite”. Primul volum cuprinde ciclurile „Florile Bosforului”, „Legende istorice”, „Basme”, iar al doilea ciclurile „Macedonele”, „Reverii”, „Diverse”. Ca poet, devine cunoscut și în străinătate cu volumul „Briser d’Orient” (1866). În 1869, Bolintineanu publică multe broșuri de popularizare a istoriei, cu note cetățenești și politice. Volumul „Menadele”, editat în anul 1870, de asemenea, conține satiri sociale și politice. A lăsat o bogată și variată creație literară și publicistică.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 249.

Bibliografie selectivă:

Bolintineanu, Dimitrie. Opere alese / Dimitrie Bolintineanu. – București : [S. n.], 1961. – Vol. 1. Poezii. – 388 p. ; Vol. 2. Proză. – 607 p.

Bolintineanu, Dimitrie. Scrieri : Ediție în două volume / Dimitrie Bolintineanu. – Chișinău : Știința, 2019. – Vol. 1. Poezie. – 420 p. ;

Vol. 2. Proză. Însemnări de călătorie. – 304 p.

Bolintineanu, Dimitrie. Călătorii / Dimitrie Bolintineanu. – București : Minerva, 1987. – 334 p.

Bolintineanu, Dimitrie. Călătorii la românii din Macedonia și muntele Athos sau Santa-Agora / Dimitrie Bolintineanu. – Craiova : Fundația „Scrisul Românesc”, 2001. – 194 p.

Bolintineanu, Dimitrie. Legende istorice / Dimitrie Bolintineanu. – București : Litera Internațional, 2003. – 288 p.

Bolintineanu, Dimitrie. Manoil ; Elena / Dimitrie Bolintineanu. – București : Gramar, 1993. – 250 p.

Agachi, Alexei. Bolintineanu, Dimitrie / Alexei Agachi // Dicționar de istorie. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 58-59.

Bolintineanu Dimitrie // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 1. : A-B. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 592-595.

Bolintineanu Dimitrie // Dicționarul scriitorilor români : A-C. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 321-325.

Dimitrie Bolintineanu [Resursă electronică] // <https://www.ro.biography.name/scriitori/8-romania/39-dimitrie-bolintineanu-1819-1872> (accesat: 16.09.2021).

Dimitrie Bolintineanu : Biografie [Resursă electronică] // https://www.titudorancea.com/z/biografie_dimitrie_bolintineanu.htm (accesat: 16.09.2021).

Grekov, Iuri. Bolintineanu Dimitrie (1819-1872) // România în chipuri / Iuri Grecov. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – P. 25-26.

Popescu, Floriana. Dimitrie Bolintineanu's Exile within the Francophone Cultural Space // Communication Interculturelle et Littérature / Floriana Popescu. – Galați. – 2013. – Nr 1 (20). – P. 182-196.

Roman, Ion. Dimitrie Bolintineanu / Ion Roman. – București : Editura Tineretului, 1962. – 250 p.

Tatiana Caprianu

Nichifor CRAINIC
1889-1972

Teolog, scriitor, poet, ziarist, politician, editor și filosof român.

Nichifor Crainic (pseudonimul lui Ion Dobre) născut la 22 decembrie 1889, Bulbucata, Vlașca (astăzi Giurgiu), România. Moare la 20 august 1972, Mogoșoaia, Ilfov, România.

A studiat teologia la Seminarul Central (1904-1912) și apoi la Facultatea de Teologie (1912-1916) din București. În perioada facultății a fost cântăreț la Biserica Zlătari. După terminarea studiilor, a dorit să devină preot al acestei biserici, dar, deși a fost susținut de părintele Constantin Nazarie, Gala Galaction, Nicolae Iorga și I.G. Duca, mitropolitul-priamat Conon Arămescu-Donici, a refuzat numirea. Se căsătorește în acest an cu cumnata bunului său prieten, Nicolae Băculescu.

În 1940 este ales membru al Academiei Române pe locul devenit vacant al lui Octavian Goga, exclus în 1945 și reconfirmat post-mortem în 1994. Crainic a fost de asemenea unul dintre teoreticienii etnocrației din perioada interbelică.

După intrarea României în război, cere să fie trimis voluntar pe front, dar este refuzat. Cu puțin timp îna-

intea ocupării Capitalei de către trupele Puterilor Centrale, este înrolat și încadrat în Compania II sanitară. Urmează refugiul în Moldova, fiind cantonat în satul Simila, după care ajunge în iarna lui 1917 la Iași, doborât de o dublă pneumonie. După însănătoșire este repartizat soldat sanitar la Spitalul Militar din Iași. Lucrează în redacția revistei lui Nicolae Iorga, *Neamul românesc* (1917-1918). Apoi în redacția *Daciei* (1918-1920).

După divorț și neînțelegerile cu noul director al publicației *Dacia*, col. Ștefan Zăvoianu, îndemnat de Lucian Blaga, pleacă la Viena. Aici se înscrie la Facultatea de Filosofie în anul universitar 1920-1921. În această perioadă o cunoaște pe Aglae, studentă la medicină, cu care se căsătorește. În mai 1921 se naște Furtuna Ioana, unica lui fiică.

Va rămâne până în iunie 1922 pentru încheierea stagiului de patru semestre. Viena devenea spațiul necesar formării dimensiunii mistice care se va identifica în activitatea de profesor și în lirica sa. A obținut doctoratul în filosofie la Viena. Își desfășoară activitatea în calitate de profesor universitar Catedra de Literatură religioasă modernă a Facultății de Teologie din Chișinău (1927-1932), transferat apoi la catedra de Istoria literaturii bisericesti și religioase moderne de la Facultatea de Teologie din București (1 decembrie 1932); suplinitor al catedrei de Apologetică și Dogmatică (1938-1944).

Ca poet a debutat în 1906,

în perioada când era elev la seminar, cu poezia „La horă”, publicată în revista școlară *Spre lumină*, unde semnează cu numele real, Ion Dobre.

A condus revista *Flamura* și, după strămutarea revistei *Gândirea*, una dintre cele mai importante reviste literare din perioada interbelică, de la Cluj la București, preia conducerea acesteia de la Cezar Petrescu, devenind directorul și mentorul ei și, după cum lăsa să se înțeleagă, inițiatorul curentului gândirist, axat pe autohtonism, neo-ortodoxism și naționalism. A elaborat în 1938, teoria „statului etnocratic” în lucrarea *Ortodoxie și etnocrație*. De asemenea, a colaborat la publicații precum *Sfarmă-Piatră* și *Buna Vestire*, oficiosul Mișcării Legionare.

În 1968 Nicolae Manolescu îl include într-o antologie de poezie, care avea să fie interzisă, atât din cauza prezenței poezilor condamnați în cadrul așa-zisului proces al ziaristilor fasciști din 1945 și al celor din exil (Nichifor Crainic, Radu Gyr, Aron Cotruș, Ștefan Baciu), cât și din cauza absenței unor scriitori proletcultiști ca Mihai Beniuc și Eugen Jebeleanu.

Pe plan politic s-a plasat la extrema dreaptă a spectrului politic și a fost adeptul tendințelor tradiționaliste religioase, susținând că România trebuie să rămână credincioasă moștenirii spirituale creștin-ortodoxe. A fost secretar general la Ministerul Cultelor și Artelor (1926), deputat independent de Vlașca (1929), mi-

nistru al Propagandei Naționale (1940-1941).

A fost directorul ziarului naționalist *Calendarul*, apărut la București în 25 ianuarie 1932 și suspendat la 24 martie 1932 din ordin guvernamental, apoi reapărut la 9 iunie al aceluiași an, până la 29 decembrie, când este din nou suspendat, ca urmare a unui virulent articol al lui Crainic, îndreptat contra lui Carol al II-lea, Elenei Lupescu și camarilei regale, articol intitulat *Țara regelui Wieder și a reginei Duda*. După asasinarea primului-ministru I.G. Duca, Crainic este arestat, împreună cu conducerea legionară și cu alți opozanți ai regimului, fiind acuzat că ar fi fost instigatorul moral al asasinatului. La procesul ce a urmat a fost achitat.

A fost președintele Consiliului de Administrație al Societății Române de Radiodifuziune, implicit președintele Societății de Radio (16 septembrie 1940-februarie 1941).

Din iarna anului 1944-1945 până în mai 1947 a stat ascuns la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, în casa unor preoți din Munții Apuseni și de pe Târnave.

În iunie 1945 a fost judecat în lipsă și condamnat la închisoare pe viață. S-a predat autorităților, fiind închis la Văcărești, apoi la Aiud, unde a stat 15 ani.

Prin Decretul 293/18 aprilie 1962 al Consiliului de Stat, Nichifor Crainic este grațiat, iar pe 26 aprilie 1962 – eliberat. După eliberarea din închisoare, Crainic lucrează la redacția ziarului

comunist de propagandă „Glasul Patriei” (1962-1968), editat de Ministerul Afacerilor Interne, destinat intelectualilor români din străinătate, unde devine redactor, până la pensionare în 1968.

În perioada de început a mai folosit pseudonimele Victor Rațiu (1908), D. Crainic (1909), D. I. Crainic, D. I. Nichifor, N. Crainic (1910), Victor Mărginaș. Din aprilie 1926 Nichifor Crainic este numele lui legal.

Opera sa literară se manifestă printr-o viziune teologică asupra istoriei și artei românești, poezia fiind inspirată din viața câmpenească și dominată de nota religioasă. Pe plan politic lansează ideea etnocrației, curentului gândirist, axat pe „autohtonism”.

Distincții: Laureat al Premiului Național pentru poezie (1930); Doctor honoris causa al Universității din Viena (1940).

Bibliografie selectivă:

Crainic, Nichifor. Cântecul patriei / Nichifor Crainic. – București : Cartea Românească, [S. a.]. – 33 p.

Crainic, Nichifor. Nostalgia Paradisului / Nichifor Crainic. – Iași : Editura Moldova, 1994. – 330 p.

Crainic, Nichifor. Poezii alese : 1914-1944 : în selecția autorului / Nichifor Crainic. – București : Roza Vânturilor, 1990. – 104 p.

Crainic, Nichifor. Puncte cardinale în haos / Nichifor Crainic. – Iași : Timpul, 1996. – 240 p.

Crainic, Nichifor. Sfințenia – împlinirea umanului : (Curs de teologie mistică) : (1935-1936) / Nichifor Crainic. – Iași : Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1993. – 223 p.

Crainic, Nichifor. Șesurinatale / Nichifor Crainic. – Craiova : Ra-

muri, [S. a.]. – 91 p.

****Crainic, Nichifor.** Teologie și filosofie. Publicistică : (1922-1944) – Craiova : SimArt, 2010. – 398 p.

Crainic, Nichifor. Țara de peste veac: Poezii antume: (1916-1944) / Nichifor Crainic. – București : Editura Eminescu, 1997. – 286 p.

Crainic, Nichifor. Zile albe – zile negre : Memorii. Vol. 1 / Nichifor Crainic. – București : CE „Gândirea”, 1991. – 388 p.

Rainer, Maria Rilke. Povestiri despre Bunul Dumnezeu / Maria Rilke Rainer ; trad. de Nichifor Crainic. – Sighișoara : Editura Miron Neagu, [S. a.]. – 157 p.

Crainic, Nichifor // Dicționarul Scriitorilor Români : A-C. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 696-698.

Hasmațuchi, Gabriel. Nichifor Crainic, portret de re(cunoaștere) în filosofia românească de azi / Gabriel Hasmațuchi. – Saeculum. – 2013. – Nr 1/2. – P. 122-126.

Păcurariu, Mircea. Crainic, Nichifor // Păcurariu, Mircea. Dicționarul Teologilor Români / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Adreiana, 2014. – P. 183-185.

Maxim Melinti

Octavian ȚÎCU
1972

Istoric, doctor în științe istorice, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, politician, fost boxer profesionist.

S-a născut la 21 august 1972 în Costuleni, raionul Ungheni, într-o familie de intelectuali.

A studiat la școala medie

din satul natal, absolvind-o cu medalie de argint (1979-1989). Este licențiat în istorie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, România (1989-1994). Și-a continuat studiile de doctorat la aceeași instituție (1994-2000), după care în anul 2000 a susținut teza de doctor în științe istorice cu titlul „Problema Basarabiei în relațiile româno-sovietice (1917-1940)”. În 2009 obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar.

Și-a început activitatea didactică la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM), în cadrul Departamentului istorie și relații internaționale, în calitate de șef al Catedrei istorie contemporană universală și științe politice (2002-2005). Ulterior a exercitat funcția de șef al Catedrei relații internaționale și politologie, la aceeași instituție (2005-2009).

Între anii 2009-2010 a deținut funcția de director al Institutului de Istorie și Științe Politice, ULIM.

Responsabil pentru Masteratul de Studii Regionale, Facultatea Istorie și Relații Internaționale (2003-2013). Profesor Fulbright la Centrul Rus, Est European și Euroasiatic, Urbana-Champaign, Statele Unite ale Americii (septembrie 2006 – mai 2007). Profesor-asociat la proiectul „Centrului pentru Inițiativa de Pace, Schimbări Democratice și Soluționări ale Conflictelor: Școală de Vară și Învățământ la Distanță” organizat de OSCE (Moldova) și Fundația HILFSWERK (Austria, decembrie 2008 –

aprilie 2010). A fost profesor invitat în proiectul internațional: „Democracy, Integration and Culture of Peace”, Fundația HILSWERK (Viena, Austria) și OSCE Moldova (2008-2010).

A pregătit și prezentat o serie de cursuri universitare: Europa Centrală, de Est și de Sud Est în relațiile internaționale interbelice (curs la masterat); Europa Centrală și de Est în secolul douăzeci (curs la masterat); Sistemul Internațional în perioada post-Război Rece; Istoria Contemporană a Europei de Est și Sud-Est (1918-prezent); Țările Blocului Comunist în perioada Războiului Rece; Politica Externă a SUA în sec. XX; Sistemul Politic al Statelor Unite.

Este autor și coautor a 10 cărți (inclusiv 3 monografii), a peste 100 articole științifice și peste 300 articole în presă, axate pe probleme de istorie, științe politice și relații internaționale.

Concomitent cu activitatea didactică desfășoară o intensă activitate de cercetare științifică axată pe domeniile: istoria contemporană a Europei de Est; istoria Uniunii Sovietice; istoria spațiului post-sovietic. Din 2010 activează în calitate de cercetător științific coordonator, doctor în științe istorice la Institutul de Istorie Stat și Drept (azi Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei), iar din 2014 este cercetător senior la Centrul de Cercetare pentru Relații Internaționale și Studii Culturale „Grigore Gafencu” din

cadrul Universității Valahia din Târgoviște, România.

A participat în numeroase proiecte științifice naționale și internaționale, fiind, din 2013 până în prezent, organizator și coordonator al proiectului național pentru tineret „Expedițiile Memoriei”; expert în proiectul internațional „Moldova în contextul civilizației românești și peninsula Italia: studiu comparativ al proceselor de modernizare în cele două zone ale ariei Mediteraneene (1800-1950)”, Institutul de Studii Mediteraneene (Napoli, Italia) și Institutul de Istorie a Academiei de Științe a Moldovei (2011-2016); membru al Comitetului Executiv în proiectul internațional Sharing History Cultural Dialogues, Proiect al Uniunii Europene și EUROCLIO, Asociația Profesorilor de Istorie din Europa (2012-2017); expert pentru Republica Moldova în proiectul internațional „Borders, Migration and Regional Stability: Belarus, Moldova, Ukraine, Azerbaijan and Tajikistan”, Ministerul de Externe al Finlandei și Institutul Karelia, Joensuu, Finlanda (2010-2012); expert în proiectul internațional: „Strengthening of the Critical Thinking on Accelerating Conflict Resolution in Moldova”, IDIS Viitorul și Institutul de Studii Est-Europene, Varșovia, Polonia (2010-2011) ș.a.

A fost bursier în proiectele de cercetare: „Shaping a post-Soviet Future. The Post-Communist Transition in the Republic of Moldova and the Baltic States in

Comparative Perspective”, Universitatea Central Europeană, Budapesta, Ungaria (2005); „Rusia și problema integrității teritoriale în spațiul post-sovietic. Cazul Georgiei, Ucrainei și Republicii Moldova”, Colegiul Noua Europă, București, România (2010-2011) etc.

În același timp a exercitat și alte funcții: membru al Comitetului Est-European de selecție a burselor de cercetare, Agenția Universitară Francofonă (2005-2006); membru al Comisiei Guvernamentale pentru Elaborarea Curriculumului de Masterat în Republica Moldova (2006); expert în analiza politică, Institutul de Dezvoltare și Inițiativă (2008); membru al Consiliului de experți în Programul „Est-Est: Parteneriat Dincolo de Hotare”, Fundația Soros Moldova (din 2009-prezent); membru al Comisiei Prezidențiale pentru studierea și aprecierea regimului totalitar comunist în Republica Moldova (2010); membru al Consiliului Național, Fundația-Soros Moldova (2011-2013) vicepreședinte al Comisiei Parlamentare pentru Educație, Cercetare, Cultură, Mass-media, Tineret și Sport (iunie-octombrie 2019) ș.a.

Începând cu 2012, dezvoltă o intensă activitate publicistică, fiind editorialist la ziarul „Timpul” (2012-2017), autor și prezentator al emisiunii „Și Punctum” de la Jurnal TV (2017), coautor la „Blogul Centenarului: Istoria anilor 1917-1918”, blog găzduit de Radio Europa Liberă

(2017-2019); editorialist la ediția „Cotidianul” (2018-2019); coautor al blogului „Comunismul în Oglindă: O istorie paralelă a R(A)SS Moldovenească și RS România”, Radio Europa Liberă (2020-2021).

În anul 2013 s-a implicat în viața politică a Republicii Moldova, fiind numit ministru al tineretului și sportului, la propunerea Partidului Liberal. În 2015 s-a alăturat grupului de inițiativă de formare a Partidului Popular European din Moldova. La alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, a fost ales deputat din partea Blocului ACUM (2019-2021). La alegerile locale din 20 octombrie 2019, este candidatul Partidului Unității Naționale (PUN) la funcția de primar al municipiului Chișinău. În decembrie 2019 este ales președinte al PUN, ocupând această funcție până în decembrie 2021. A candidat la alegerile prezidențiale din 2020 din partea PUN.

Performanțele sportive ale lui Octavian Țicu, fost boxer profesionist, sunt următoarele: a fost de 7 ori campion al Republicii Moldova la box (1995-2002); a luat locul V la Campionatul European din Vejle, Danemarca (1996), a participat la Jocurile Olimpice din Atlanta, SUA, ocupând locul 17 în clasament (1996). De asemenea a ocupat locul II la Cupa Europei din Lvov, Ucraina (1999) și locul IX la Campionatul Mondial din Belfast, Irlanda de Nord (2001). Între anii 2004-2006 a exercitat funcția de Secretar Gene-

ral al Federației Sportului Universitar din Republica Moldova.

Este distins cu Premiul Fundației Soros-Moldova pentru merite academice deosebite (1993); Premiul cel mai bun șef de catedră al Universității Libere Internaționale în anul universitar 2003/2004 (2004); Premiul pentru cea mai bună carte a anului în Universitatea Liberă Internațională – „Problema Basarabiei și relațiile sovieto-române în perioada interbelică (1919-1939)” (2004); Premiul Național al Tineretului în domeniul Științei și Literaturii pentru monografia „Problema Basarabiei și relațiile sovieto-române în perioada interbelică” (1919-1939) (2004).

A fost decorat cu Medalia „Meritul Civic” (2010) și Medalia „Meritul Olimpic”, acordată de Comitetul Național Olimpic și Sportiv al Republicii Moldova (2015).

Bibliografie selectivă:

Boguș, Boris. Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est : Cazul Ucrainei, României și Republicii Moldova / Boris Boguș, Octavian Țicu. – Chișinău : Cartdidact, 2008. – 144 p.

Dulatbekov, Nurlan. Spassk 99 : o istorie a prizonierilor de război români din Kazahstan în documente = Spassky 99 : A history of Romanian prisoners of war in documents = Спасск 99 : История румынских военнопленных в документах = Спасск 99 : Румын әскеру тұтқындарының құжаттардағы тарихы / Nurlan Dulatbekov, Octavian Țicu, Silviu Miloiu. – București : Eikon, 2016. – 597 p.

Miloiu, Silviu. From Neighbourhood to Partnership : Highlights of Lithuania's Relations with Romania and Moldova / Silviu Mi-

loiu, Octavian Țicu, Vladimir Jarmolenko. – Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2013. – 318 p.

Țicu, Octavian. Homo Moldovanus Sovietic : Teorii și practici de construcție identitară în R(A)SSM (1924-1989) / Octavian Țicu. – Ed. a 2-a. – [Chișinău] : Arc, 2019. – 418 p.

Țicu, Octavian. O istorie ilustrată a românilor de la Est de Prut / Octavian Țicu. – Ed. rev. și adăug. – București-Chișinău : Litera, 2020. – 765 p.

Țicu, Octavian. Nicolae Sima-toc (1920-1979) : Legenda unui fotbalist basarabean de la Ripensia la FC Barcelona / Octavian Țicu, Boris Boguș. – Ed. a 2-a rev. și adăug. – Chișinău : Cartdidact, 2014. – 263 p.

Țicu, Octavian. Problema Basarabiei și relațiile sovieto-române în perioada interbelică (1919-1939) / Octavian Țicu. – Chișinău : Prut International. – 272 p.

Țicu, Octavian. Basarabia de la dominația țaristă la Unirea cu România // Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova / Susana Andea, Ioan Bolovan, Ionuț Costea [et al.] ; coord.: Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan. – București-Chișinău : Litera, 2018. – P. 525-548.

Țicu, Octavian. Conflictul Transnistrian și geneza politicii de vecinătate apropiată în Federația Rusă (The Transnistrian conflict and the emergence of the Near Abroad Policy of the Russian Federation) / Octavian Țicu // Materials of International Conference „Boundaries of the Romanian space in the European context”, 8-11 mai 2008, Oradea, Romania. – Oradea, 2008. – P. 41-56.

Țicu, Octavian. Historical Discourse and the State-Building in the Republic of Moldova : A Perspective on the Twenty Years of Independence / Octavian Țicu // Two Decades of Development in Post-Soviet States : Successes and Failures / ed., pref.: Sergiu Musteață. – Iași : Institutul European, 2014. – P. 291-309.

Țicu, Octavian. „Moldovenismul” sovietic și politicile identitare în RASSM și RSSM (1924-1991) / Octavian Țicu // Fără termen de prescripție : Aspecte ale investigării crimelor comunismului în Europa / coord.: Sergiu Musteață, Igor

Cașu. – Chișinău : Cartier, 2011. – P. 333-356.

Țicu, Octavian. Problema Basarabiei și relațiile româno-germane în ajunul celui de-al doilea război mondial / Octavian Țicu // În onoare Alexandru Moșanu. Studii de istorie medievală, modernă și contemporană / coord.: Nicolae Enciu. – Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, 2012. – P. 489-501.

Țicu, Octavian. „Românizare”, „moldovenizare”, „transnistriizare” : modele de construcție național-statală în Republica Moldova după 1991 / Octavian Țicu // Destin Românesc, 2012. – Nr 2 (78). P. 15-32.

Octavian Țicu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic-illustrat. Vol. 15. – Chișinău : Draghiștea, 2017. – P. 599-600.

Roșca, Denis. Țicu Octavian // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 582.

Stăvilă, Veaceslav. Țicu Octavian // Stăvilă, Veaceslav. Costuleni / Veaceslav Stăvilă. – Chișinău : Litera, 2001. – P. 141-142.

Țicu Octavian. [Resursă electronică] // <https://www.parlament.md/StructuraParlamentului/Deputa%C8%9Bii/tabid/87/Id/854/language/ro-RO/Default.aspx> (accesat: 11.11.2021).

Elena Barbos-Balinschi

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA 1832

Paznic de far la memoria neamului, Biblioteca este și a fost templul națiunii, deoarece doar aici marii înțelepți și-au hrănit sufletul și gândul cu cele mai diverse cunoștințe. În diferite perioade ale istoriei, biblioteca a fost locul unde s-a promovat lectura, cititorul a intrat în contact cu cartea și cu scriitorul, cu alți semeni de ai săi, interesați și setoși de a țese noi performanțe și de a valorifica potențialul cunoașterii.

Când ajungi să scrii despre Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la o frumoasă aniversare, gândul, fără să vrei, te duce spre trecut, spre anele istoriei de la 1832, data înființării primei Bibliotecii Publice din Chișinău.

În anele Chișinăului găsim mai multe pagini dedicate acestei bibliotecii.

De pildă, în volumul „Iubileinâi sbornik goroda Kișineva. 1812-1912” (Chișinău, 1912, partea 1) găsim următoarea informație:

„Guvernatorul civil al Basarabiei I. I. Sorokunski a primit circulara despre deschiderea bibliotecilor publice la 14 iulie 1830, iar la 10 august a avut loc

consfătuirea la care au participat: directorul gimnaziilor din regiunea Basarabiei I. Grinevici, interimarul marșalului nobilimii, rectorul Seminarului din Chișinău, membrul Sfatului regional al Basarabiei, doctorul în drept Manega, primarul orașului, procurorul regional.” I. Grinevici a primit misiunea de a elabora și propune felul cel mai potrivit de a deschide o bibliotecă publică la Chișinău. Acesta a formulat și propuneri concrete. Pentru fondarea și buna utilizare a bibliotecii să fie utilizat un fond de 10% din capitalul tuturor instituțiilor de interes public. „Bibliotecar să fie numit învățătorul de limbă moldovenească de la gimnaziul regional G. M. Bilevici, epitrop al bibliotecii a fost ales doctorul în drept P. Manega...”, despre care în 1914 un alt jurist basarabean, pe atunci și ministru al instrucției publice al Rusiei, Leon Casso, a scris o carte: „Petru Manega, un codificator uitat al dreptului basarabean”.

Contele M. S. Voronțov, general-guvernator al Novorusiei și Basarabiei, nu numai că a fost de acord cu cele propuse, dar a venit și cu sugestii cum era mai bine de organizat funcționarea bibliotecii și chiar cu o donație personală substanțială. La 6 ianuarie 1833 el scria guvernatorului I. Sorokunski: „Dorind ca din partea mea, pe cât e posibil, să acționez la susținerea și dezvoltarea bibliotecii publice fondate în Chișinău, am onoarea să ex-

pediez Excelenței Voastre catalogul de cărți, donate de mine bibliotecii din Chișinău, care ulterior vor fi transmise încolo...” Cărțile erau comandate, conform unor liste, la librării din București și din Moscova. Și aici se cere o paranteză. Doi scriitori români: Constantin Negruzzi și Constantin Stamatii au adunat și ei cărți și le-au transmis la Chișinău, pentru bibliotecă. Dar pe atunci exista un comitet de cenzură la Odesa și orice publicație care ajungea în imperiu de peste hotare trecea mai întâi prin acest comitet. Care a fost soarta aceluia lot până astăzi nu se cunoaște cu exactitate, dar putem presupune că majoritatea lor a ajuns la destinație.

Primul local al bibliotecii a fost în casa lui Bogaciov, iar începând cu 17 oct. 1834 ea s-a aflat în clubul din Grădina Publică, unde ocupa două odăi.

Deschiderea bibliotecii s-a făcut cu participarea arhiepiscopului Dimitrie Sulița, care a sfințit localul, în prezența guvernatorului I. Sorokunski, mitropolitului Grigorie ale Irinopolului, arhiepiscopului armenilor, Nersen, episcopului de Arcadiopol Anfim. A mai fost de față comandantul Diviziei 20 de infanterie, general-locotenent Otrășcenko, generalul Ceremisov, colonelul Danenberg, fostul președinte al Tribunalului regional Reabinin, doctorul în drept Manega, nobilii Donici, Krupenski, Roseti, Kohanovski, Polonski, Pribalski, Pruncul, Cristi ș.a.

Cei prezenți au adunat pe loc și au donat bibliotecii suma de 945 rub., iar deschiderea bibliotecii s-a finalizat cu o recepție. La deschiderea bibliotecii a participat și fabulistul Alexandru Donici.

La 25 iun. 1835 bibliotecar în locul lui G. Bilevici a fost numit fostul membru al Comitetului de revizie al Basarabiei, Kozlov, care a și efectuat o revizie descoperind că în bibliotecă existau cu 101 cărți mai mult decât erau trecute în evidență. Așa, el a descoperit că în bibliotecă erau: 363 de cărți în limba rusă, 178 de cărți în limba franceză, 39 de cărți în limba moldovenească, în total 580 de exemplare.

Scriitorul N. I. Nadejdin, în lucrarea sa „O plimbare prin Basarabia” (Odesa, 1840), face o singură remarcă: „Chișinăul are o bibliotecă publică, bine întocmită. Bibliotecar este un bătrânel plăcut pe nume d. Kozlov, fostul consul al Rusiei în Statele Unite ale Americii.”

După decesul lui Kozlov, survenit în 1846, bibliotecar a devenit consilierul titular Saburov, care după revizia efectuată a constatat că în bibliotecă erau deja la evidență 2644 de volume. Dar Saburov a lucrat bibliotecar doar un an, fiind avansat în serviciu și trecând cu traiul la Odesa. Locul lui l-a ocupat I. Tanski, profesor de la gimnaziul regional, care mai târziu a ajuns chiar viceguvernator al Basarabiei.

La 1862 biblioteca dispunea de un fond de carte de 6469 de exemplare. În 1877

fondul a crescut până la 8073 de cărți.

Cu anii Biblioteca Publică din Chișinău a devenit o instituție obișnuită, deși a fost una dintre primele deschise în sudul Imperiului Rus. Mai vechi erau doar bibliotecile din Nikolaev (1803), Odesa (1817) și Sevastopol (1822).

În anul 1990 i se acordă titlul de Biblioteca Națională a Republicii Moldova. În această perioadă a început reforma principală a structurii bibliotecii, schimbarea conținutului activității bibliotecii (alinieră la standardele internaționale, valorificarea patrimoniului național, reorganizarea activității editoriale și culturale, modificarea formelor și metodelor de lucru în rețeaua națională de bibliotecă).

Considerată ca o veritabilă celulă a memoriei neamului, Biblioteca Națională are nobila misiune de achiziționare, organizare, dezvoltare și conservare a colecțiilor, asigurând accesul la informație al utilizatorului.

La ora actuală colecțiile Bibliotecii Naționale înglobează 2,5 mln. unități materiale în peste 30 de limbi ale lumii.

Ca expresie material, colecțiile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova sunt constituite din documente tradiționale (cărți, broșuri, bucle, publicații periodice) și netradiționale, îndeosebi în formulă electronică (discuri, benzi magnetice, CD) sau microfilme, hărți, gravuri, reproduceri de artă, stampe, fotografii, etc. Misiunea de bază în dez-

voltarea și completarea colecțiilor revine Depozitului Legal. O parte din valorile depozitate în colecții provin din achiziții, donații de la autori și instituții, din schimbul internațional etc.

Achiziția anuală de documente constă în peste 16 mii de unități.

Grație sprijinului acordat de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova și de către Ambasadatele Moldovei, în colecțiile Bibliotecii Naționale au intrat anual cca 500 de titluri de publicații și acest proiect se află încă în derulare.

Una dintre prioritățile strategice ale Bibliotecii Naționale este conservarea patrimoniului național imprimat și păstrarea lui în cele mai bune condiții. Munca de conservare a colecțiilor BNRM presupune implementarea și utilizarea de noi metodologii și tehnici care ar asigura păstrarea de durată lungă a colecțiilor, anticiparea situațiilor de risc și intervenirea în caz de necesitate, pentru neutralizarea factorilor nocivi care pot periclita existența colecțiilor.

Concomitent, în ultimii ani Biblioteca Națională a continuat digitizarea documentelor incluse în Registrul Programului Național „Memoria Moldovei”. Ca rezultat, instituția raportează peste 8 mii de documente integral digitizate.

Biblioteca Națională conlucrează eficient cu Comisia Europeană privind conservarea patrimoniului cultural

în vederea constituirii Bibliotecii digitale EUROPEANA.

Activitatea Bibliotecii Naționale este dictată de sporierea excesivă a masivului de informații și de calitatea acestei informații, aspect care impune o schimbare calitativă în oferirea serviciilor și, desigur, diversificarea lor, crearea și extinderea bazelor de date proprii, îmbinarea serviciilor tradiționale cu cele electronice, oferind beneficiarilor un spectru larg de servicii de calitate.

În prezent, Biblioteca Națională pune la dispoziție 13 puncte de acces public: 11 săli de lectură specializate cu 58 terminale OPAC, acces Internet, acces online la Catalogul online BNRM și catalogul colectiv SIBIMOL, baze de date, Portalul Pro-european de servicii și comunicare, Colecția de disertații a Federației Ruse, consultare CD-uri, DVD-uri etc.

Din numărul total de utilizatori activi, ponderea de bază revine specialiștilor din economia națională și intelectualilor (48%). Biblioteca este vizitată zilnic, în medie, de 300-400 de beneficiari. Anual sunt împrumutate cca 400 mii unități.

Începând cu anul 2011 în cadrul BNRM activează Centrul Pro-European de Servicii și Comunicare, având drept scop promovarea valorilor europene și sprijinirea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.

În 2016, a fost lansat Centrul de Informare ONU,

care are drept scop promovarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabile 2030.

Valorificarea patrimoniului spiritual național presupune organizarea de programe culturale, acțiuni de promovare a publicațiilor BNRM cu suportul uniunilor de creație, ambasadelor acreditate în Republica Moldova, cu participarea oamenilor de cultură, artă și știință.

Din suita de activități și campanii enumerăm doar câteva mai importante: Salonul Internațional de Carte – Bookfest, Zilele Europei, Zilele Europene ale Patrimoniului, Zilele Științei, Salonul Muzical, Salonul de Artă, Salonul literar Homo Aestheticus, Ziua Siguranței pe Internet, Ateneul de cultură și credință „Biserica Albă”, Campania Națională „Nocturna bibliotecilor”, expoziții-eveniment etc.

Un compartiment aparte îl constituie activitatea editorială a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care s-a amplificat pe parcursul anilor, când au fost scoase de sub tipar: Calendarul Național, bibliografii naționale (3 serii), bibliografii tematice și personale, buletine informative, revistă de profil, lucrări de specialitate (istoria cărții, cadru de reglementare în biblioteconomie și științele informării, metodologie, bibliologie, bibliofilie), cataloage ale expozițiilor ș.a.

Anual BNRM editează cca 30 titluri, dintre care cităm selectiv: Publicații tradiționale cu apariție anuală: Bibliografia Națională

nală a Moldovei (în 3 serii: Moldavistica (Exteriorica), Publicații oficiale, Teze de doctorat); Calendarul Național; buletin de informare și documentare Cultura în Moldova, Magazin bibliologic etc. Biblioteca Națională editează unele publicații doar în format electronic.

O altă componentă strategică în dezvoltarea Bibliotecii Naționale o constituie activitatea de cercetare și dezvoltare în biblioteconomie și științele informării, având ca scop prioritar sporirea eficienței și a calității activității bibliotecilor. În acest sens se organizează întruniri profesionale de informare și documentare, de cercetare biblioteconomică și de consultanță. Anual, BNRM organizează Forumul managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, Programul Național LecturaCentral, simpozionul științific „Anul bibliologic”, simpozionul științific internațional „Valori bibliofile”, Forumul Național al Cercetătorilor din Sistemul Național de Biblioteci, mese rotunde ș.a.

În 2015, grație prevederilor memorandumului de colaborare semnat între Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Fundația IREX Moldova/ Programul Național Novateca, a fost inaugurat Centrul de Statistică, Cercetare și Dezvoltare, având ca obiectiv modernizarea procesului de transmitere a datelor statistice privind activitatea bibliotecilor publice. La fel, din 2015, în structura instituției a fost instituit Centrul de

Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, care oferă servicii de instruire a bibliotecarilor atât din cadrul BNRM, cât și întreg Sistem Național de Biblioteci. Anual, BNRM efectuează sondajul „Barometrul de opinii” în rândurile utilizatorilor și publică TOP-ul celor mai citite 10 cărți ale anului precedent.

Biblioteca Națională fiind o instituție atașată de activitățile de salvagardare a patrimoniului cultural, în 2018 a fost inaugurat Muzeul Cărții, care prin conținutul documentar-istoric și artistic al cărților prezentate publicului larg are drept scop promovarea și valorificarea mărturiilor trecutului.

În anul 2019, Biblioteca Națională a Republicii Moldova în colaborare cu Agenția Internațională Japoneză de Cooperare (JICA) și Ambasadei Japoniei din Chișinău au inițiat proiectul „Îmbunătățirea echipamentului de digitizare din cadrul BNRM”. Grantul susține oportunitatea de a soluționa problema echipamentelor de digitizare și extinderea digitalizării patrimoniului național cultural, fiind unul dintre obiectivele principale ale bibliotecii.

În anul 2022, conform obiectivelor generale ale BNRM, privind reșezarea instituției în conformitate cu noul cadru legal, dar și angajamentelor asumate în cadrul Proiectului „Îmbunătățirea echipamentului de digitizare din cadrul BNRM” va demara noul Centru Național de Digi-

zare din cadrul BNRM.

În cadrul BNRM activează 192 de specialiști, 87 (45%) dețin grad de calificare profesională. Angajații Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova sunt membri ai Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și ai Ligii bibliotecarilor din Republicii Moldova „Alexe Rău”.

Racordată la sistemul informațional internațional, Biblioteca, prin relațiile de colaborare cu organisme internaționale, participă la: Conferința Bibliotecilor Naționale Europene (CENL), Asamblăea Bibliotecară Euroasia (BAE). În 2015, BNRM a fost înregistrată în calitate de membru al Fundației Bibliotecii Digitale EUROPEANA.

Pe parcursul ultimilor ani, BNRM a semnat acorduri de colaborare cu bibliotecile naționale din România, Rusia, Polonia, Kazahstan, Letonia, Lituania, Ucraina, Statul Qatar etc.

Consolidarea poziției sale în cadrul Sistemului Național de Biblioteci rămâne una din prioritățile de dezvoltare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Biblioteca Națională parcurge o perioadă de maturizare a sistemului managerial instituțional, în acord cu viziunea actuală a echipei manageriale, prin aplicarea unor noi măsuri de dezvoltare instituțională pe termen lung, în vederea creșterii vizibilității acesteia.

Valorile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova sunt și vor rămâne fundamentate pe satisfacția ne-

cesităților de informare a utilizatorilor, de profesionalismul, calitatea, inovarea și creativitatea angajaților, de respect și colaborare cu toți partenerii.

Drept consemnare a meritelor deosebite în protejarea și valorificarea patrimoniului național documentar, în anul 2012 Biblioteca Națională a fost decorată cu „Ordinul Republicii”.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 220-223; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 249-252; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 210-214; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 308-311.

Bibliografie selectivă:

Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect : Publicație metodologică / echipa de aut.: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric [et al.] ; coord.: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; dir. gen.: Elena Pintilei ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2020. – 144 p. : tab.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul Zero al Sistemului Național de Bibliotecii (1991-2016) : Monografie (consacrată aniversării a 185 de ani de la fondarea BNRM) / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; dir. gen.: Elena Pintilei ; coord. de ed.: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; consultanți șt.: Aliona Tostogan, Svetlana Barbei. – Chișinău : BNRM, 2017. – 216 p.

Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; dir. gen.: Elena Pintilei ; coord.: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.]. – Chișinău :

[S. n.], 2020. – 152 p. : tab.

Centrul Biblioteconomic Național : conținut de calitate și schimbări de perspectivă : Monografie aniversară a 70 de ani de la fondarea Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării ; autori: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric [et al.] ; coord.: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci ; dir. gen.: Elena Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2019 (Tipografia Primex-Com). – 204 p.: fig., fot., tab.

Din comorile Bibliotecii Naționale a Republicii Moldovei / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; dir. gen.: Elena Pintilei ; coord. de ediție: Aliona Tostogan. – Chișinău : BNRM, 2018. – 170 p. : il., fig.

Lectura și scările : Culegere de articole / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Clubul HomoAestheticus ; dir. gen.: Elena Pintilei ; consultant șt., prefață: acad. Mihai Cimpoi ; coord.: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău : BNRM, 2019. – 340 p.

Lectura și scările : Culegere de articole / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Clubul HomoAestheticus ; dir. gen.: Elena Pintilei ; consultant șt., pref.: Mihai Cimpoi ; coord. de ed.: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău : Prut Internațional : BNRM, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 384 p.: fot.

Omagiu „Străjerilor” patrimoniului documentar al BNRM / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcăt.: Veronica Cosovan ; dir. gen.: Elena Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2017. – 248 p. : fot., tab.

Strategia de dezvoltare 2019-2021 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2020. – 28 p.

Borș, Veronica. Digitalizarea patrimoniului cultural scris în Biblioteca Națională a R. Moldova / Veronica Borș // Funcționarul public. – 2020. – Nr 19 (584). – P. 12.

Cosovan, Veronica. Carte vechi și rară – comori inestimabile în colecțiile Bibliotecii Naționale / Veronica Cosovan // Moldova. – 2020. – Nr 1/2. – P. 45-50.

Cosovan, Veronica. Muzeul

Cărții – inovații în promovarea patrimoniului documentar / Veronica Cosovan // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 3/4. – P. 10-14.

Osoianu, Vera. Magazin bibliologic și impactul său asupra comunității bibliotecare / Vera Osoianu // Biblioteca. – 2016. – Nr 8. – P. 252-254.

Osoianu, Vera. Preistoria unui proiect cu țintă în viitor // Magazin bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 27-30.

Pintilei Elena. „Biblioteca are nevoie de o viziune nouă, de tehnologii, dar în primul rând – de creativitatea bibliotecarilor” : [interview cu Elena Pintilei, director general al BNRM] / consemnare: Liliana Popușoi // Moldova. – 2017. – Mai/Iunie. – P. 78-82.

Pintilei, Elena. Biblioteca Națională: între axiome și realizări : [dialog cu Elena Pintilei, director general BNRM] / consemnare: Iulian Filip // Magazin bibliologic. – 2020. – Nr 1/2. – P. 4-6.

Pintilei, Elena. Biblioteca Națională și-a reorientat activitatea și s-a adaptat cerințelor moderne : [interview cu Elena Pintilei, director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova] / consemnare: Liliana Popușoi // Moldova. – 2020. – Iulie/August. – P. 20-25.

Pintilei, Elena. Preocupări strategice în lumina politicilor promovate de Conferința Bibliotecilor Naționale Europene / Elena Pintilei // Magazin bibliologic. – 2019. – Nr 3/4. – P. 32-34.

Pintilei, Elena. Simpozionul Științific Național „Biblioteca Națională – liant dintre patrimoniul cultural și educație” / Elena Pintilei // Funcționarul public. – 2020. – Nr 20 (585). – P. 12.

Pintilei, Elena. Uși către progresul profesional : proiecte de succes ale anului 2016 / Elena Pintilei, Svetlana Barbei // Magazin bibliologic. – 2017. – Nr 1/2. – P. 6-10.

Silivestru, Diana. Biblioteca Națională a Republicii Moldova – parte integrantă a patrimoniului cultural European / Diana Silivestru // Magazin bibliologic. – 2018. – Nr 3/4. – P. 4-9.

*Iurie Colesnic
Elena Pintilei*

Ludmila ȘEVCEŢCO
1962

Pictoriță, artistă-decoratoare.

S-a născut la 22 august 1962 la Chișinău.

Învăță la Școala medie Nr. 33 din Chișinău (1969-1973). Continuă să studieze la Școala de Arte Plastice pentru Copii „A. Șciusev” (1973-1977). Urmează Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” (azi Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală”) (1977-1981). Studiile superioare le face la Institutul de Stat de Arte Plastice din Tallin, Estonia (1982-1987). Își perfecționează aptitudinile la Academia de Arte din Budapesta (1986).

Pe parcursul anilor 1981-1982 activează ca pictor la Atelierul de Prezentare Artistică din Ialoveni. Din anul 1987 până în 1995 se numără în componența Asociației Arta a Fondului Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici.

Din anul 1995 și până în anul 1999 este lector superior la Catedra tapiserie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. În prezent pictorița este încadrată în spațiul artistic din Moscova.

Ludmila Șevcenco practică diverse genuri ale artei textile: tapiserie, batik, păs-

lă, colaj, patchwork, broderie ș.a.

Realizează goblenuri din lână, mătase, in, țesut manual – „Autoportret pe fond alb” (1992), „Discuție nocturnă” (1993), „Triptih „Joc” (1994), „La apusul soarelui” (2011), „Scoartă” (2014), „Șpumă” (2015) etc. Creația pictoriței este diversă, caracterizându-se prin predominarea elementelor figurative în compoziții abstracte – „Oraș în toamnă” (2010); „Lumea basmului” (2010); „Tet-a-tet” (2011). O altă trăsătură prezentă în lucrările autoarei sunt portretele – „Domnișoara cu pasărea și peștele” (2010); „Profil I, II” (2009) și figurile nude în batik-urile „Vara” (2011); „Răpirea Europei” (2011). Un alt gen abordat de Ludmila Șevcenco sunt peisajele – „Ghimpi” (2009); „Brusture” (2009) și naturile moarte „Natură moartă tristă” (2010); „Natură moartă autumnală” (2010). Este prezentă și ca ilustrator de carte.

A participat la numeroase expoziții republicane și internaționale: Expoziția Republicană de Artă Decorativă din Chișinău (1988), „Cercetări I”, „Cercetări II” la EREN, Chișinău (1989, 1990), Expoziția Artiștilor Plastici din Republica Moldova în Germania (1991) ș.a. A organizat expoziții personale la Moscova (1989), Riga (1989), Chișinău (1995), Herson (1996), Istanbul (1996), New York (1997), Odesa (1996), București (1997), Madrid (1998) etc.

Este coorganizatorul ex-

poziției experimentale de Artă Textilă „Reflecții” (Chișinău, 1997), autoare a proiectului „Primul Simpozion de Artă Textil-Decorativă „Dialog – 98” (Chișinău, 1998), președinte al Asociației de Arte Textile și Desing Vestimentar ATEX (1996). Participă la tabere de creație din țară și de peste hotare.

Membru a Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1995). Membru al Rețelei Europene de Artă Textilă (1995).

Talentul și măiestria i-au fost apreciate cu Premiul III în cadrul Expoziției-concurs dedicată Aniversării a 50 ONU (Chișinău), Premiul de Merit la Concursul Internațional de Stampă (Tokio, 1997), Premiul I la Bienala Internațională de Artă Decorativă Aplicată (2014).

Bibliografie selectivă:

Cele trei mătuși : Poveste norvegiană / il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 16 p.

Cucu, Ivan. Quantilian. Făt-Frumos în Andaluzia : Basm poetic și intim pentru adulții înțelepți / Ivan Cucu ; pict.: Ludmila Șevcenco, Sergiu Pascaru. – Chișinău : Labirint, 2006. – 152 p.

Neagu, Nicolae. Basmul cu Scufița Roșu / Nicolae Neagu ; il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 20 p.

Pasărea de aur : Poveste din Pamir / il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 24 p.

Perrault, Charles. Motanul încălțat / Charles Perrault ; il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Silvius Libris, 2009. – 16 p.

Scobioală, Aurel. Papagalul / Aurel Scobioală ; il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – 8 p.

Tomozei, Gheorghe. Carul cu mere / Gheorghe Tomozei ; il.: Ludmila Șevcenco. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 20 p.

Andrieș-Tabac, Silviu. Șevcenco Ludmila / Femei din Moldova : Enciclopedie // Silviu Andrieș-Tabac. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 271.

Colesnic, Iurie. Ludmila Șevcenco // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice Alexandru Plămădeală : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 212.

Procop, Natalia. Ludmila Șevcenco // Procop, Natalia. Batik-ul din Moldova / Natalia Procop. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 91.

Procop, Natalia. Ludmila Șevcenco – 30 de ani de creație / Patrimoniul spiritual și istorico-cultural al rușilor din Moldova. – Chișinău, 2017. – P. 144-149.

Шевченко Людмила // Укра-їнська палитра Молдови. – Chișinău : ЕЛАН, 2006. – P. 120-121.

Tatiana Caprianu

Radion CUCEREANU 1927-2018

Biolog, pedagog și scriitor.

S-a născut la 23 august 1927, în comuna Ruseni, județul Soroca (azi raionul Edineț). S-a stins din viață la 6 februarie 2018, în orașul Chișinău.

Primele studii sunt patru clase primare, absolvite în anul 1939. Urmează școala medie incompletă din satul natal (1943). Studiază la Colegiul agricol din Grinăuți, raionul Ocnița, speciali-

tatea felcer veterinar (1945-1948). A absolvit Institutul Învățătoresc din Tiraspol, Facultatea Biologie, Chimie și Geografie (1954), Institutul Pedagogic din Tiraspol, Facultatea Biologie și Chimie, secția fără frecvență (1960).

După absolvirea facultății, își începe activitatea profesională în calitate de profesor de biologie, avansând la funcția de director adjunct, director de școală în diferite localități sătești din raionul Nisporeni (1951-1961). Urmează a fi transferat în calitate de inspector școlar al secției raionale de învățământ Strășeni (1961-1963). În perioada anilor 1963-1964 a activat la Institutul de Perfecționare a Cadrelor Didactice din Republica Moldova, responsabil de reciclarea profesorilor de biologie.

A elaborat scenariile emisiunilor clubului radiofonic „Prietenii ai naturii” (1964-1971) și ale emisiunilor televizate „Plai natal” (1970-1973).

Din anul 1974, publică cărți de literatură artistică pentru copii despre natură: „Primul zbor”, „Inima fermecată”, „Nucul” și „Tainicul clopotar”.

A fost membru al consiliului redacțional al revistei „БИОЛОГИЯ В ШКОЛЕ”, editată la Moscova. A venit cu ideea de a edita revista „Natura și omul”. Primele trei numere au fost tipărite în anul 1997. Corespondent netitular la revista „Natura” (2001-2002). A publicat eseuri în fiecare număr al revistei „Florile dalbe”(2003-2004). În anul

2005 a fost moderatorul paginii tematice lunare „Ave Terra!”.

Fondator al primului muzeu al pâinii din comuna Grinăuți-Raia, raionul Ocnița (1987).

A elaborat un set de manuale și materiale auxiliare pentru un nou obiect de studiu ecologic „Omul și natura” inițiat în cadrul Programului Națiunilor Unite (1995-1996). Este cunoscut ca autor de programe, ghiduri și manuale școlare, unele din ele cu traducere în limba rusă. Primul manual de probă a fost „Botanica”, clasa a V-a (1994). Urmează patru manuale la disciplina școlară „Științe”: manualul și ghidul respectiv în limba română; manualul „Познание мира” și ghidul în limba rusă (2000). În 2005 elaborează „Caietul elevului” la biologie pentru clasele a 8-a și a 9-a.

Autor al trilogiei „Lacrimile copiilor basarabeni”, editată în anul 2012 la Editura Biodova. Această lucrare reprezintă o culegere de materiale cognitive-educative destinate adolescenților și părinților. Co-autor al cărții „Martiriul transnistrean sub jugul totalitar rusesc” (2013).

Titluri onorifice: Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Eminent al Învățământului Public din Moldova (1957), Eminent al Învățământului Public din Uniunea Sovietică (1970), Cavaler al Ordinului Drapelul Roșu de Muncă (1982), Profesor Emerit (1986), Cetățean de onoare al satului Ruseni, raionul Edineț.

Premii și distincții: două medalii de bronz ale Expoziției Realizărilor Economiei Naționale a URSS (1982, 1984), Premiul pentru publicistică „Petru Darienco” (2013), Premiul Uniunii Scriitorilor pentru trilogia „Lacrimile românilor basarabeni” (2013), Premiul „Pro-Memoria” pentru lucrarea „Martiriul transnistrean sub jugul totalitar rusesc” (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 225-226; *„Calendar Național 2017”*. – Chișinău, 2017. – P. 312-313.

Bibliografie selectivă:

Cucereanu, Radion. Câinele – noblețe și fidelitate / Radion Cucereanu. – Chișinău : Univers Pedagogic, 2006. – 88 p.

Cucereanu, Radion. Ispita neuitării : Clasa Rodicăi Pârnu / Radion Cucereanu, Viorica Cucereanu. – Chișinău : Univers Pedagogic, 2006. – 96 p.

Cucereanu, Radion. Lacrimile românilor basarabeni : Trilogie / Radion Cucereanu. – București : Editura Biodova, 2012. – Vol. 1. – 324 p. ; Vol. 2. – 280 p. ; Vol. 3. – 326 p.

Cucereanu, Radion. Martiriul transnistrean sub jugul totalitar rusesc / Radion Cucereanu, Eleonora Cercavski, Dumitru Apetri. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 342 p.

Cucereanu, Radion. Pisica, blândul răpitor / Radion Cucereanu. – Chișinău : Grafema Libris, 2007. – 95 p.

Cucereanu, Radion. Surprinde adierile naturii : (enciclopedie artistică pentru copii) : 300 de cugătări despre om și mediul ambiant / Radion Cucereanu. – Chișinău : Lyceum, 2004. – 188 p.

Cucereanu, Radion. Științe : Clasa a 5-a : Ghidul profesorului / Radion Cucereanu. – Chișinău : Litera, 2000. – 96 p.

Cucereanu, Radion. Vocabular: Biologie : Clasa a 7-a / Radion Cucereanu, Teodora Tataru. – Chișinău : Integritas, 2005. – 48 p.

Cucereanu, Radion. Vocabular:

Biologie : Clasa a 6-a / Radion Cucereanu, Teodora Tataru. – Chișinău : Integritas, 2005. – 48 p.

Кучеряну, Радион. Познание мира : Учебник для 5 класса / Радион Кучеряну. – Chișinău : Lumina, 2000. – 192 p.

Făuritor al propriului destin : Radion Cucereanu la 80 de ani. – Chișinău : Grafema Libris, 2007. – 120 p.

Bogatu, Cristian. În amintirea lui Radion Cucereanu [Resursă electronică] / Cristian Bogatu // <https://cristianbogatu.blogspot.com/2018/02/in-amintirea-lui-radion-cucereanu.html> (accesat: 09.09.2021).

Radion Cucereanu : [profesor, autor de manuale, publicist] // Timpul. – 2012. – 17 aug. – P. 3.

Zgardan, Eugen. Făuritor al propriului destin Radion Cucereanu la vârsta de 88 de ani / Eugen Zgardan // Pedagogi români notorii. – Chișinău : Pontos. – 2015. – P. 317-328.

Tatiana Caprianu

Aliona GRATI
1972

Critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar și autor de non-ficțiune.

S-a născut la 25 august 1972 în Ghidighici, municipiul Chișinău. A făcut studii la Școala Pedagogică din Călărași (1991) și la Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (1996). Și-a luat doctoratul în filologie (2003) cu tema „Lirica feminină din Basarabia (anii

’20-’30)” și postdoctoratul (2011) cu tema „Structuri dialogice în romanul românesc din secolul al XX-lea”.

A fost conferențiar universitar la Catedra de literatură română și comparată a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1997-2019) și cercetător științific principal la Direcția teorie și metodologie literară a Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei (2005-2018). În perioada 2006-2009 a fost director al Centrului de Literatură și Folclor al Institutului de Filologie al AȘM, iar în perioada 2009-2012 – director adjunct al aceluiași institut. Între anii 2008 și 2018 este redactor-șef al revistei de știință literară „Metaliteratură”, din 2019 este fondator și redactor-șef al publicației „Dialogica. Revistă de studii literare și literatură”. Din 2013 a deținut funcția de secretar științific și între 2017-2018 de vicepreședinte al Consiliului Național de Acreditare și Atestare (CNAA). Din 2018 până în prezent activează la Universitatea de Stat din Moldova.

În peste douăzeci de ani de experiență în domeniul cercetării, a realizat o serie impresionantă de lucrări de istorie, critică și teorie literară: „Magda Isanos. Eseu despre structura imaginarului” (2004), „Privirea Euridiceii. Lirica feminină din Basarabia. Anii ’20-’30” (2007), „Romanul ca lume postBABELică. Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc” (2009); „Cuvântul celuilalt. Dialogismul ro-

manului românesc” (2011); „Paul Goma. Inițieri în textul literar (2011)”; „Fenomenul literar postmodernist” (2011); „Vladimir Beșleagă: cronotopul zborului frânt” (2013); „Dicționar de teorie literară. 1001 de concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar” (2018); „Morile timpului. Eseu despre structura imaginarului” (2020); „Regele Mihai și Basarabia. O poveste uitată de neuitat” (2021) ș.a.

Pentru volumul „Magda Isanos. Eseu despre structura imaginarului” (Editura „Prut internațional”, 2004) obține, în anul 2004, Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Cinci ani mai târziu, în anul 2009, Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova îi acordă Premiul pentru critică literară pentru lucrarea „Romanul ca lume postBABELică. Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc” (Editura Gunivas, 2009). În anul 2012 obține Premiul Asociației de Literatură Generală și Comparată din România (2012) pentru „Cuvântul Celuilalt. Dialogismul romanului românesc” (Academia de Științe a Moldovei, 2011), în 2017 ia Premiul Fondului literar din R. Moldova pentru volumele „Paul Goma. Inițieri în textul literar” (Editura Arc, 2011) și Premiul „Titu Maiorescu” al Institutului Cultural Român „M. Eminescu” pentru „Magda Isanos, Scrieri” (Editura Știința, 2016). Este, de asemenea, laureată a Premiului „Nichita Stănescu” pentru

critică literară acordat de juriul Festivalului de poezie „Nichita Stănescu” din Ploiești, ediția a XXX-a, 2018.

Pe lângă premiile strict literare, Aliona Grati deține Premiul Primăriei Municipiului Chișinău pentru Tineret în domeniul Literaturii (2005), Premiul Guvernului R. Moldova pentru Tineret în domeniul Literaturii (2005) și Medalia „Meritul civic” (2012).

Bibliografie selectivă:

Corcinschi, Nina. Publicistica literară din Republica Moldova : Studiu interdisciplinar / Nina Corcinschi, Aliona Grati, Olesea Gârlea. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 186 p.

Grati, Aliona. Chișinău : Morile timpului : Eseu de imagologie literară / Aliona Grati. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 368 p.

Grati, Aliona. Cuvântul celuilalt. Dialogismul romanului românesc / Aliona Grati ; Institutul de Filologie al AȘM. – Chișinău : Profesional Service, 2011. – 335 p.

Grati, Aliona. Dicționar de teorie literară : Concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar / Aliona Grati, Nina Corcinschi. – Chișinău : Arc, 2017. – 499 p.

Grati, Aliona. Fenomenul literar postmodernist : (Note curs) / Aliona Grati. – Chișinău : UPS „Ion Creangă”, 2011. – 198 p. – Bibliogr.: p. 192-198.

Grati, Aliona. Magda Isanos : (Eseu despre structura imaginarului) / Aliona Grati ; coord.: Aurel Scobioală. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 100 p. : il. – (La steaua).

Grati, Aliona. Paul Goma. Inițieri în textul literar : [Pentru elevi, studenți, profesori] / Aliona Grati. – Chișinău : Arc, 2011. – 67 p. – (Cartea care te salvează).

Grati, Aliona. Mihai Cimpoi : „Sunt un om de cultură devenit un destin” / Aliona Grati în dialog cu Mihai Cimpoi. – Chișinău : Prut Internațional, 2013. – 244 p. : fot., il. – (Dialoguri la focul din vatră).

Grati, Aliona. Privirea Euridiceii : Lirica feminină din Basarabia. Anii '20-'30 / Aliona Grati. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 220 p.

Grati, Aliona. Romanul ca lume postBABELică : Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc / Aliona Grati. – Chișinău : GUNIVAS, 2009. – 252 p. – (Proza basarabeiană din sec. al XX-lea : Text. Context. Intertext).

Grati, Aliona. Vladimir Beșleagă : cronotopul zborului frânt / Aliona Grati. – Chișinău : ARC, 2013. – 104 p. – (Cartea care te salvează).

Burlacu, Alexandru. Aliona Grati și dialogistica romanului basarabeian : [pe marginea vol. „Romanul ca lume postbabelică. Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc”, semnat de Aliona Grati] / Alexandru Burlacu // Contrafort : Revistă a tinerilor scriitori din Republica Moldova. – 2009. – Nr 11/12. – P. 22.

Trifan, Călina. Grati Aliona / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 270-272.

Ana Struță

Alexandru DOROGAN
1952

Jurnalist, ex-director general Radio Moldova, Jurnalist Emerit al Republicii Moldova.

S-a născut la 26 august 1952 în satul Cotiujenii Mari, azi raionul Șoldănești.

A studiat la școala medie din satul natal (1959-1969). După absolvire și-a continuat studiile la Facultatea de Jurnalistică a Universității de Stat din Kazan, Rusia (1969-1974). A urmat Școala superioară de studii politice din Leningrad (1985-1987).

Stagieri: Societatea Română de Radiodifuziune, România (1992, 1993, 1994, 2010); Société Radio-Canada, Canada (1993, 1994, 1996); BBC, Marea Britanie (1994); Radio France, Franța (1995); Voice of America, SUA (1998).

Își începe activitatea profesională la Radio Moldova în calitate de redactor (1974-1980), apoi șef al Secției de propagandă (1980-1985); redactor-șef adjunct (1987-1989); redactor-șef al Asociației de creație „Actualitatea” (1989-1991); director general Radio Moldova, vicepreședinte al Companiei de Stat Teleradio-Moldova (1991-1997).

În anul 1998 a fost angajat la Primăria municipiului Chișinău, exercitând funcția de șef al Departamentului relații cu publicul (1998-2004), în cadrul căruia au fost create și au activat postul de radio „Antena C”, postul de televiziune „Euro TV Chișinău”, Agenția de presă „Info-Prim”, ziarul „Capitala”, revista „Capitala magazin” și Centrul editorial-poligrafic „Chișinău-Prim”. Ulterior a ocupat postul de șef al Cabinetului primarului general al municipiului Chișinău (2004-2005), concomitent activând și în calitate de lector la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova (1990-2004).

În 2010, Alexandru Dorogan revine la Radio Moldova, fiind desemnat, în rezultatul unui concurs, pentru o perioadă de cinci ani în funcția de director

al acestei instituții (2010-2015).

Între anii 1999-2010 a exercitat funcția de președinte al Asociației Presei Electronice (APEL). Fiind președintele grupului de lucru al APEL a elaborat și a prezentat în Parlament următoarele proiecte de legi: „Instituția publică națională a audiovizualului”, „Legea audiovizualului din Republica Moldova”, „Instituția publică locală a audiovizualului” (2000-2005).

Director de proiecte APEL: „Tratatele și recomandările Consiliului Europei în domeniul audiovizualului” – traducerea și editarea în limba română, cu suportul Consiliului Europei (2000-2001); „Expertizarea cadrului legislativ al audiovizualului din Moldova și acordarea suportului logistic procesului de modificare”, cu suportul Fundației Soros-Moldova (2004-2005); „Dezbateri electorale și talk-show-uri politice în televiziune”, program finanțat de Ambasada SUA (2004-2005); „Echilibrul și imparțialitatea în programele informative și politice în cadrul serviciilor publice de radio și televiziune” cu suportul Consiliului Europei (2005); „Evoluția audiovizualului național și ajustarea cadrului juridic de reglementare în domeniu la standardele europene” (2006); „Serviciul public de radio și de televiziune: a asigura independența editorială și autonomia instituțională” cu suportul Consiliului Europei (2006); „Probleme ale audiovizualului național. Reglemen-

tări și autoreglementări în cadrul audiovizualului” cu suportul Consiliului Europei (2006); „Monitorizarea implementării prevederilor Codului Audiovizualului al RM” cu suportul fundației SOROS (2007-2009); „Standarde naționale și europene de etică în domeniul audiovizualului” cu suportul Consiliului Europei (2008); „Independența și funcțiile de reglementare în domeniului audiovizualului” cu suportul Consiliului Europei (2008); „Independența și funcțiile CO al IPNA Compania Teleradio-Moldova” cu suportul Consiliului Europei (2008); „Independența și funcțiile CO al IPRA Compania Teleradio-Găgăuzia” cu suportul Consiliului Europei (2009); „Sporirea impactului monitorizării TV prin asigurarea vizualizării cazurilor de încălcare flagrantă a prevederilor legale și a deontologiei profesionale în perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare anticipate din 2009” cu suportul Fundației Eurasia (2009); „Monitorizarea prezenței actorilor politici/electorali la principalele canale de televiziune în perioada preelectorală, electorală și postelectorală a alegerilor parlamentare 2009”, cu sprijinul Delegației Comisiei Europene în RM în cadrul Instrumentului European pentru Democrație și Drepturile Omului (2008-2009); „Dezvoltarea audiovizualului din RM prin îmbunătățirea cadrului juridic național de reglementare a domeniului” cu sprijinul fundației Soros

Moldova (2009-2010).

Coordonator de proiect APEL „Contribuții la informarea cetățenilor din circumscriptiile uninominale din mediul rural cu privire la sistemul electoral mixt, prin intermediul mijloacelor mass-media audiovizuale locale/regionale” (2018).

Coordonator rețea TV în cadrul proiectului susținut de Fundația Soros Moldova „Constituirea rețelei radiodifuzorilor regionali în producerea programelor de știri și emisiunilor cu caracter comunitar” (2006-2008).

Consultant în proiectul FSM „Consolidarea capacităților mass-media locale din Moldova pentru asigurarea accesului cetățenilor la informație obiectivă despre valorile democrației și acordul de asociere cu UE” (2015-2018).

Membri al grupului de lucru APEL care a elaborat și a promovat în Parlament proiectul „Codul serviciilor media audiovizuale” (2017-2018).

Membri al grupului de experți APEL care a elaborat proiectele Regulamentului privind conținuturile audiovizuale și Regulamentului privind selectarea membrilor autorității de reglementare în domeniul serviciilor media audiovizuale în cadrul proiectului comun UE-CoE „Promovarea libertății și a pluralismului mass-media în Republica Moldova” (2020).

Membri al grupului de autori naționali și internaționali care au elaborat un comentariu explicativ al Codului serviciilor media

audiovizuale în cadrul proiectului comun UE-CoE „Promovarea libertății și a pluralismului mass-media în Republica Moldova” (2021).

Consultant al Consiliului Europei în domeniul pluralismului mass-media și reglementărilor audiovizuale în Republica Moldova (2019-2021).

Expert național în grupul de lucru „Mass-media într-o perspectivă paneuropeană” diviziunea mass-media a Comitetului pentru drepturile omului a Consiliului Europei (1998-2000).

Președinte al Comisiei de stat de licențiere a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova (2005, 2006, 2008, 2009, 2014-2016, 2018).

Președinte al Comisiei de evaluare a tezelor de master a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova (2010, 2014, 2015, 2016, 2018).

Director al celor trei ediții ale Festivalului doinei „Doina – identitate, destin, valorificare”. (2012-2014).

Membri al Consiliului Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1992-1996; 2000-2004); membru al Comitetului Alianței Franceze din Republica Moldova (1992-2012); membru al Consiliului Centrului de Jurnalism Independent (1996-1998); membru-fondator al Clubului național de presă (1998-2002); membru al Uniunii Teatrale din Moldova (din 2001); membru al Senatului Fundației Soros-Moldova (2001-2003); membru al

Consiliului de Observatori al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului din partea ONG-urilor de media (2002-2006); membru al Juriului Mass-Media al Fundației Soros-Moldova (din 2018).

Alexandru Dorogan deține titlul onorific de Jurnalist Emerit al Republicii Moldova (1991), „Ordinul ziaristilor” clasa I, oferit de către Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (2009) și înalta distincție „Ordinul de Onoare” al Republicii Moldova (2009).

Bibliografie selectivă:

Codul Serviciilor Media Audiovizuale al Republicii Moldova [Resursă electronică] : comentariu explicativ / Ion Bunduchi, Vasile State, Alexandru Dorogan [et al.]. – Chișinău: Consiliul Europei, 2021. – 155 p. // <https://rm.coe.int/comentariul-csma/1680a37eb4> (accesat: 15.11.2021).

Doina : Identitate, destin, valorificare : Festivalul Doinei, ediția a 2-a, 2013 / dir. de proiect: Alexandru Dorogan ; concepție, coord., coaut., antologie de texte și resp. de ed.: Victor Ghilaș ; transcriere muz. și notogr.: Gheorghe Nicolaescu. – Chișinău : Notograf Prim, 2014. – 168 p.

Doina : Identitate, destin, valorificare [Muzică tipărită] : Festivalul Doinei, ediția a 3-a, 2014 / Constantin Rusnac, Diana Bunea, Tudor Colac [et al.]; dir. de proiect: Alexandru Dorogan ; concepție, coord., coaut., glosar, bibliogr. selectivă și resp. de ed.: Victor Ghilaș ; transcriere muz. și notogr.: Gheorghe Nicolaescu ; IPNA Compania „Teleradio-Moldova”. – Chișinău : Notograf Prim, 2015. – 128 p.

Festivalul Doinei [Înregistrare audio] : Ediția a 3-a, 2014 / dir. de proiect: Alexandru Dorogan ; IPNA Compania „Teleradio-Moldova”. – Chișinău : Radio Moldova I, 2015.

2 discuri optice electronice (CD-ROM ; Space Free 540 Mb ; Total Size : 702 Mb).

Titlu preluat de pe fața discului.
Cerințe de sistem: CD Drive :
File System : CDFS.

Dorogan, Alexandru. Alexandru Dorogan : [interviu cu cuplul Alexandru Dorogan, șeful Cabinetului primarului general al Chișinăului, și Silvia Hodorocea, comentator cultural la TV Moldova 1] / consemnare: Rodica Trofimov // VIP magazin. – 2005. – Nr 4. – P. 42-44.

Dorogan, Alexandru. „Sărută-mă mereu, mereu” [Resursă electronică] : [dialog cu Alexandru Dorogan și Silvia Hodorocea, 25 aprilie 2005] / Alexandru Dorogan, Silvia Hodorocea ; text: Rodica Trofimov // <https://cotiujenimari.wordpress.com/2005/04/25/alexandru-dorogan-silvia-hodorocea-saruta-ma-mereu-mereu/> (accesat: 15.11.2021).

Dorogan, Alexandru. „Victor Bucătaru s-a consacrat artei, cinematografului, idealului național” : [In Memoriam cineastul Victor Bucătaru (1948-2013)] / Alexandru Dorogan // Jurnal de Chișinău. – 2013. – 16 aug. – P. 18.

Alexandru Dorogan // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos-Dră. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 168.

Andronic, Nicolae. Alexandru Dorogan // Andronic, Nicolae. Cotiujenii Mari / Nicolae Andronic, Veaceslav Stavilă. – Chișinău : Draghiștea, 2002. – P. 201-202. – (Cuibul strămoșesc).

Elena Barbos-Balinschi

Alexandru DICUSAR 1942

Inginer, specialist în electrofizică și electrotehnologie, doctor habilitat în științe chimice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 28 august 1942 în satul Verhnee Ableazovo, regiunea Penza, Rusia, în familia profesorului Universității din Moscova, Ion Dicusar, în evacuare pe timpul celui de al Doilea Război Mondial. După revenirea familiei în orașul Moscova, a urmat studiile la Școala medie, pe care a absolvit-o cu mențiune (1949-1959).

Ulterior, familia s-a stabilit la Chișinău și Alexandru este admis la studii la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Chișinău (1959-1964).

După absolvire, a fost angajat în calitate de lector la Institutul Politehnic din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei) (din 1964). Din 1967 a început studiile de doctorat la aceeași instituție și peste patru ani a susținut cu succes teza de doctor în științe chimice (1971).

În 1988 a susținut teza de doctor habilitat în științe electrochimice cu tema:

„Fenomene termocinetice la prelucrarea electrochimică dimensională a metalelor”, la Institutul de Inginerie Chimică din Dnepropetrovsk, Ucraina. În 1990 i se decernează titlul de profesor universitar în electrochimie, Institutul de Fizică Aplicată, Academia de Științe din Moldova.

Între anii 1970-1973, și-a început cariera de cercetător științific la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei. În această perioadă a efectuat cercetări fundamentale în domeniul transferului de masă turbulentă din sistemele electrochimice. Ulterior, a exercitat consecutiv mai multe funcții: cercetător principal (1973-1979), șef al Laboratorului de Prelucrare Electrochimică, Institutul de Fizică Aplicată, Academia de Științe din Moldova (1979-1995), șef al Departamentului de metode electrice de prelucrare a materialelor, Institutul de Fizică Aplicată, Academia de Științe a Moldovei (1995-2013), din 2013-prezent este șef al Laboratorului de Tratare a Materialelor Electrofizice și Electrochimice „B. Lazarenko”, Institutul de Fizică aplicată, Academia de Științe din Moldova.

A desfășurat o impresionantă activitate de cercetare științifică în cadrul Academiei de Științe a Moldovei. Domeniile de cercetare s-au axat pe mai multe direcții: chimie electroanalitică, transfer de masă în sisteme electrochimice, dizolvare anodică de mare viteză, metale și semiconductori, macrocinetica proceselor elec-

trozilor, fotoelectrochimie, micromachining electrochimic, implementarea tehnologiilor nano în studiul electrochimic al materialelor ș.a. În colaborare cu academici-anul Iurie Petrov, au fondat prima Școală științifică în domeniul cercetării proceselor și tehnologiilor electrochimice, pe care ulterior savantul a condus-o. Această școală a elaborat teoria fenomenelor termocinetice în sistemele electrochimice distanțate considerabil de la starea de echilibru termodinamic. Activitatea de prestigiu a școlii sale a influențat considerabil crearea unor tehnologii de top în Republica Moldova și a utilajului corespunzător. Astfel, Chișinăul a devenit un centru de construcție a mașinilor unelte pe baze electrochimice și electroerozive de prelucrare a materialelor. Direcția principală a activității sale rămâne a fi implementarea tehnologiilor nano în studiul electrochimic al materialelor. Este conducătorul științific al unor proiecte internaționale din acest domeniu de cercetare: „Efectele vitezei de coroziune ale nanostructurilor și nanocompozitelor” (2010-2011); „Elaborarea generativului universal cu impulsuri pentru strunguri de prelucrare prin electroziune” (2019-2020); „Obținerea de noi materiale micro- și nano-structurale prin metode fizicochimice și elaborarea tehnologiilor pe baza acestora” (2020-2023) ș.a.

Rezultatele cercetărilor se

regăsec în cele peste 300 de lucrări științifice și invenții, monografii, inclusiv circa 100 de articole publicate în reviste, care completează bazele de date mondiale „Web of Science” și „Scopus”. Printre acestea sunt: „Micromechanical properties of Co-W alloys Electrodeposited under Pulse Conditions (2007), „Nanostructurarea electrochimică” (Oxford, Marea Britanie, 2011), „Obținerea de nanofire în condiții de tratament electrodescărcare” (Londra, 2011) ș.a. Desfășoară și activitate editorială în calitate de asistent de redactor la revista „Surface Engineering and Applied Electrochemistry” (Электронная обработка материалов), SUA, Moldova, URSS (din 1980 până în prezent).

Sub îndrumarea sa au fost susținute teze de doctor în științe tehnice, științe chimice și științe fizico-matematice. 18 dintre discipolii săi activează la Institutul de Fizică Aplicată, la diferite întreprinderi și instituții de învățământ superior din țară.

A participat și a organizat multiple întruniri științifice: Conferința Societății Internaționale de Electrochimie (Duesseldorf, Germania, 2002); a VII-a Conferință științifică internațională (Kaunas, Lituania, 2013); a doua conferință internațională privind nanotehnologiile și ingineria biomedicală, Chișinău (2013); a VII-a — IX-a Conferințe internaționale despre știința materia-

lor și fizica materiei condensate, Chișinău (2014, 2016, 2018) ș.a.

Membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, specialitatea „Electrofizica și tehnologiile electrice” (2007).

Pentru activitatea prodigioasă a fost înalt apreciat cu premii și distincții: trei Premii ale Academiei din Belarus, Ucraina și Moldova pentru proiecte remarcabile de colaborare (2008); medalia „Meritul Civic” pentru realizări civile remarcabile (1996).

Bibliografie selectivă:

Термокинетические явления при высокоскоростных электродных процессах / А. И. Дикусар, Г. Р. Энгельгардт, В. И. Петренко [et al]. – Кишинев : Штиинца, 1989. – 142 с.

Электродные процессы и процессы переноса при электрохимической размерной обработке металлов / А. И. Дикусар, Г. Р. Энгельгардт, В. И. Петренко [et al]. – Кишинев : Штиинца, 1983. – 208 с.

Dikusar A. I. Microkinetic Model of Nucleation and its Application in Electrochemistry / A. I. Dikusar, S. A. Baranov, Yu. D. Gamburg // Surf. Eng. Appl. Electrochem. – 2008. – V. 44. 2. – P. 98-105.

Dikusar A. I. Obținerea de nanofire în condiții de tratament: Electrodescărcare / A. I. Dikusar // Nanofire: Implementări și aplicații. – Londra : Ed. H. Abbas, In Tech Open. – 2011. – P. 357-374.

Photoelectrical Structures on the Base of Nanoporous p-InP / A. I. Dikusar, L. I. Bruk, E. V. Monaco [et al] // Surf. Eng. Appl. Electrochem. – 2008. – V. 44. 1. – P. 4-8.

Bologa, Mircea. Polivalentă și excelență. Membrul corespondent Alexandru Dikusar la 75 de ani / Mircea Bologa // Akademos. –

2017. – Nr 3 (46). – P. 175-176.

Roșca, Denis. Dicșar Alexandru // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 191.

Maria. S. Ciobanu

Dinu POȘTARENȚU
1952

Istoric, doctor în istorie, cercetător științific coordonator.

S-a născut la 30 august 1952, în satul Varnița, Țighina (azi, raionul Anenii Noi). După absolvirea Școlii de opt ani din localitatea natală, a urmat studiile la Școala-internat din Țighina (1967-1969). Ulterior și-a continuat studiile la Facultatea de Geografie a Institutului Pedagogic de Stat „T. G. Șevcenko” din Tiraspol (azi, Universitatea de Stat din Tiraspol, cu sediul la Chișinău, 1969-1974), specializarea Pedagog de geografie și biologie. În 2010 a susținut teza de doctor în științe istorice cu tema „Populația urbană a Basarabiei în perioada 1850-1918”. În 2013 a susținut titlul științifico-didactic de conferențiar cercetător.

Între anii 1974-1987 a activat în calitate de profesor la mai multe instituții de învățământ preuniversitar din Țighina și Varnița, după

care s-a consacrat cercetării științifice: la Muzeul de Istorie și Studiere a Ținutului Natal din Țighina, în calitate de cercetător științific (1987-1991), la Centrul Național de Studii Literare și Muzeografie „M. Kogălniceanu” de pe lângă Uniunea Scriitorilor din Moldova (1991-1996), apoi cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei (din 1995 până în prezent).

Pe parcursul celor 25 de ani de activitate științifică s-a afirmat și s-a manifestat ca un bun cunoscător și cercetător al istoriei naționale, a istoriei Basarabiei în epoca modernă și a istoriei locale (localităților), studierea vieții și activității mai multor personalități de cultură și știință, militanți ai mișcării de emancipare națională: Dimitrie și Antioh Cantemir, Scarlat Sturdza, Polihronie Sârcu, Matei Donici, Emanuil Gavrilă, Teodor Vârnav, Vladimir Cristî, Simion Murafa, Constantin Stere ș.a. S-a consacrat cercetării istoriei moderne a Basarabiei, istoriei localităților și genealogiei.

A debutat în cercetarea istorică cu studii de istorie a unui șir de localități din Republica Moldova, contribuind substanțial la constituirea și afirmarea direcției științifice – istoriei locale. Astfel a semnat cărțile: „Din istoria Țighinei” (1992), „Sălcuța. Istoria satului. Județul Țighina” (1997), „Istoria satului Sadâc” (2001), „Pânășești. File de istorie” (2002), „Istoria satului Bașcalia” (2004), „Varni-

ța. Itinerar istoric” (2005), „Baraboi; un sat din valea Răutului de Sus” (2007) ș.a.

Concomitent cu istoria satelor a realizat mai multe studii consacrate istoriei mai multor instituții civile și ecleziastice, cum ar fi: Mănăstirea Noul Neamț (1994), Biserica „Sfântului Ierarh Nicolae” din Chișinău (2002), „Poșta Moldovei. File de istorie” (2000), „Spitalul de tuberculoză din Vorniceni. Secvențe istorice” (2008) ș.a.

S-a dedicat cercetării mai multor probleme de istorie a Basarabiei epocii moderne. Un prim studiu în acest sens îl constituie volumul „O istorie a Basarabiei în date și documente” (1998), după care a urmat cartea „Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus” (2006). O altă problemă care a ocupat în ultimii ani, un loc prioritar în cercetările științifice o constituie structura și evoluția demografică a populației Basarabiei în secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea. În volumele colecției „Contribuții la istoria modernă a Basarabiei”, publicate în anul 2005 și 2009, și-a adus aportul său la studierea situației și evoluției demografice a populației basarabene în epoca modernă: „Structura etnică a populației Basarabiei în 1843-1844”; „Structura etnică a populației Basarabiei în întreaga perioadă țaristă”.

Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în cele 20 de monografii, peste 120 de documente și articole în publicații periodice, peste 65 de publicații în colecții

de studii ș.a. Dintre lucrările publicate: „Străzile Chișinăului. Denumiri vechi și actuale” (1998), „O istorie a Basarabiei în date și documente” (1998), „Contribuții la istoria modernă a Basarabiei” (2005), „Contribuții la istoria modernă a Basarabiei” (2009), „Destinul românilor basarabeni sub dominația țaristă” (2012), „Basarabia în anii Primului Război Mondial” (2019), „O pledoarie publică a unor preoți basarabeni pentru reintroducerea predării limbii române în școlile teologice” (1883), „Harta Moldovei a lui Dimitrie Cantemir” (2020), „Prima atestare a fotbalului în Chișinău” ș.a.

A participat la proiectul de cercetare „Basarabia sub absolutismul țarist și tendința de emancipare națională (1812–1918)” (Institutul de Istorie, 2015-2018).

A participat la multiple activități științifice naționale și internaționale, printre care: Conferința Internațională „Istoricul și istoria: Alexandru V. Boldur – 130 de ani de la naștere (Chișinău, 2016), Conferința Științifică Internațională „Bucovina și bucovinenii în secolul al XX-lea. Istorie, politică și destin” (Rădăuți, 2016), Conferința Științifică Internațională „Situl istoric. Tabăra regelui Suediei Carol al XII-lea de la Varnița. Restaurarea memoriei” (Chișinău, 2017), „Marea Unire a Românilor (1918). Istorie și actualitate” (Iași, 2018), „Revendicarea drepturilor naționale de către militarii basarabeni de pe Frontul Românesc”: Con-

gresul Național al Istoricilor Români (Iași, 2018) ș.a.

Premiul Salonului Național de Carte, Chișinău, Ediția a VII-a, 1998.

Diploma „Meritul Academic” (2016).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 217-218.

Bibliografie:

Chișinăul în 1941 / ed. îngr.: Dinu Poștarencu. – Chișinău : Muzeum, 1996. – 78 p.

Frontul Românesc (1916-1917): Culegere de documente / ed.: Dinu Poștarencu. – București : Editura Militară, 2020. – 347 p.

Poștarencu, Dinu. Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus / Dinu Poștarencu. – Chișinău : Prut Internațional, 2006. – 304 p.

Poștarencu, Dinu. Basarabia în anii Primului Război Mondial / Dinu Poștarencu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2019. – 516 p.

Poștarencu, Dinu. Cărpineni, un sat din valea Lăpușnei / Dinu Poștarencu, Victor Mocanu. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 444 p.

Poștarencu, Dinu. Destinul românilor basarabeni sub dominația țaristă / Dinu Poștarencu. – Chișinău : USM, 2012. – 546 p.

Poștarencu, Dinu. Istoria satului Bașcalia / Dinu Poștarencu, Ilie Demerji. – Chișinău : GUNIVAS, 2004. – 224 p.

Poștarencu, Dinu. Varnița : Itinerar istoric / Dinu Poștarencu. – Chișinău : Grafema Libris, 2005. – 384 p.

Poștarencu, Dinu. Chișinăul în timpul evenimentelor social-politice din 1917 / Dinu Poștarencu // Identitățile Chișinăului. Orașul interbelic ; coord. vol.: Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 9-28.

Poștarencu, Dinu. Cordonul de cazaci (sec. XIX) / Dinu Poștarencu // Cohorta. – 2006. – Nr 1 (5). – P. 18-22.

Poștarencu, Dinu. Eliminarea, în 1828, a limbii române din sistemul administrativ al Basarabiei / Dinu Poștarencu // Limba Română. – 2012. – Nr 5/6. – P. 81-89.

Poștarencu, Dinu. Hotarele raiului Bender / Dinu Poștarencu // Revista de istorie a Moldovei. – 2015. – Nr 2. – P.123-131.

Poștarencu, Dinu. Ispravnici alogeni în primii ani după anexarea Basarabiei / Dinu Poștarencu // Tyragetia : Istorie. Muzeologie. – 2012. – Vol. VI (XXI), Nr 2. – P. 121-128.

Poștarencu, Dinu. Limba română în sfera învățământului din Basarabia (I) / Dinu Poștarencu // Limba Română. – 2013. – Nr 1/4. – P. 219-232.

Poștarencu, Dinu. Nobilii basarabeni – Neamul Dicescu / Dinu Poștarencu // Viața Basarabiei. – 2011. – Nr 3/4. – P. 108-120.

Poștarencu, Dinu. Școli parohiale în Basarabia la 1862 / Dinu Poștarencu // Revista de istorie a Moldovei. – 2015. – Nr 4. – P. 129-139.

Poștarencu, Dinu. Vladimir Bodescu (145 de ani de la naștere) / Dinu Poștarencu // Revista de istorie a Moldovei. – 2013. – Nr 1. – P. 110-115.

Jarcuțchi, Ion. Istoricul Dinu Poștarencu la 60 de ani / Ion Jarcuțchi // Revista de istorie a Moldovei. – 2012. – Nr 4. – P. 6-7.

Maria S. Ciobanu

Radmila POPOVICI- PARASCHIV 1972

Poetă, textieră, actriță.

S-a născut la 31 august 1972, în satul Florițoaia-Veche, raionul Ungheni, în familia lui Pavel Popovici și a Cludiei Tătaru. Și-a făcut studiile la Școala Pedagogică „N. Krupskiaia” din Călărași (1987-1991), după

care a urmat Facultatea de Litere a Universității de Stat din or. Chișinău (1991-1996).

Debutază editorial cu volumul de poezie „Mi-s” (2008), după care urmează: „101 poeme” (2011); „EvAdam” (2012); „A(l)ta” (2013); „Intimatum” (2014); „Unicat” (2015); „Urâta” (2016); „Apa care își bea mâinile” (2018); „Vene și artere” (2020); „PoEsențe” (2021).

Poezia Radmilei Popovici a fost tradusă în limbile franceză, germană și italiană, precum urmează: „Iseult arrive” („Intimatum”, traducere în limba franceză de Olivier Martin-Grâce) – Editura „Vinea”, București 2015; „Unique” („Unicat”, traducere în franceză de Victoria Sicorschi) – Editura „Vinea”, București 2016; „La laide” („Urâta”, traducere în franceză de Sorin Barbul) – Editura „Vinea”, București 2017; „Geronne wege” („Cărări încheigate” – selecție de poeme din volumele „Unicat” și „Urâta”, traducere în germană de Christian W. Schenk) – Editura „Dionysos”, Rhein (Germania), 2019; „Unica” („Unicat”, traducere în limba italiană de Daniela Barda) – Editura „Unu”, Chișinău 2019, „L'eau qui boit ses mains” („Apa care își bea mâinile”, traducere în limba franceză de Victoria Sicorschi) – Editura „Junimea”, Iași 2020.

În 2017 a realizat volumul de interviuri „Reconstituiri cu Ileana Popovici” (Editura Adenium, Iași), un dialog cu actrița Ileana Popovici, o personalitate notorie în

televiziunea, muzica și cinematografia românească, care este și mătușa scriitoarei.

În calitate de autor de texte pentru cântece, în colaborare cu compozitorul Marian Stârcea, a realizat CD-urile: „Tu și eu”, muzică ușoară (2007); „O lume în ochi de copil”, cântece pentru copii (2008); „Portativul cu pistrui”, (2013). A mai realizat, în colaborare cu compozitori și interpreți din țară, CD-ul de autor „Iubire, tu”, muzică ușoară (2014).

Este autoarea textelor pentru muzicalul „Porțile”, muzică și libret de Ghenadie Ciobanu (2010) și ale muzicalului televizat pentru copii „Musca Bâza-Bâzâita” (traducere și adaptare după «Myxa-Цокотыxa» de Kornei Ciukovskii), muzică de Iulia Sandu (2011). De asemenea, a semnat versurile pentru spectacolul de teatru „Douăsprezece scaune” (regizor – Petru Hadârcă, muzică de Valentin Boghean), montat Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, premiera căruia a avut loc în 2012.

A tradus și a adaptat din limba rusă în limba română textele cântate ale operei „Liliacul” de Johann Strauss (regizor – Mihai Timofti, Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău, premiera – în 2013) și pe cele din spectacolul muzical pentru copii „Reparații” (2015).

În anul 2016 a debutat în calitate de actor cu rolul mamei lui Charles Bovary în spectacolul „Madame

Bovary” (regizor: Daniela Burlaca) și face parte din trupa de actori a Teatrului „Geneza Art”.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2010) și a Uniunii Scriitorilor din România (2015).

În 2009 și 2013 a fost laureată a Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru poezie, iar revista „VIP Magazin” a declarat-o Omul Anului 2016 pentru literatură.

Bibliografie selectivă:

Popovici-Paraschiv, Radmila.

EvAdam / Radmila Popovici-Paraschiv. – Chișinău : GUNIVAS, 2012. – 96 p.

Popovici, Radmila. Intimatum / Radmila Popovici ; cuv. înainte: Șerban Foarță, postfață: Florin Caragiu. – București : Vinea, 2014. – 186 p.

Popovici-Paraschiv, Radmila. Mi-s : [Versuri] / Radmila Popovici-Paraschiv. – Chișinău : Prut Internațional, 2008. – 100 p. – (La steaua).

Popovici-Paraschiv, Radmila. 101 poeme / Radmila Popovici-Paraschiv ; col. de red.: Mihai Cimpoi [et al.]; ed: Corin Bianu; coord.: Vasile Căpățână, George Călin; Asociația Culturală Română „Ideal”; Societatea Culturală „Apollon”. – București : Biodova, 2011. – 102 p.

Popovici, Radmila. PoEsențe / Radmila Popovici ; [pictor]: Lică Sainciuc. – Chișinău : Cartego, 2021. – 18 p.

Popovici, Radmila. Unicat / Radmila Popovici ; pref.: Gheorghe Grigurcu ; postf.: Octavian Soviany. – București : Vinea, 2015. – 98, [2] p.

Popovici, Radmila. Vene și artere / Radmila Popovici; concepție grafică: Mihai Bacinschi, ilustrații: Teodor Buzu. – Chișinău : ARC, 2020. – 144 p. : il.

Stârcea, Marian. Tu și eu [Înregistrarea muzicală] : Spectru muzical / muzica: Marian Stârcea; versuri: Radmila Popovici-Paraschiv. – Chișinău : Music Master.

1 compact disc digital audio ;

66'17".

Titlu preluat de pe eticheta discului

Date și programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes)

Popovici-Paraschiv, Radmila. Poemul îndrăgostit de muzică al Radmilei Popovici-Paraschiv : [interview cu textiera Radmila Popovici-Paraschiv] / interviu de Liliana Popușoi // Flux continuu. – 2011. – 25 noiem. – P. 10.

Popovici-Paraschiv, Radmila.

Pentru mine poezia e un modus vivendi : De vorbă cu poeta Radmila Popovici-Paraschiv / consemnare: Elena Leah // Noi. – 2019. – Nr 5. – P. 14-15.

Corcinschi, Nina. Radmila Popovici : La poétique de l'intima(tum) / Nina Corcinschi ; trad. din lb. rom. de Oliver Martin-Grâce // Metaliteratură. – 2015. – Nr 1 (39). – P. 52-55.

Grati, Aliona. Despre poezia „unicat” și a ei poetică a tăieturii : [creația Radmilei Popovici] / Aliona Grati // Metaliteratură. – 2015. –

Nr 2. (40). – P. 115-118.

Ștefan, Natalia. În labirintul poeziei Radmilei Popovici : [întâlnire cu poeta Radmila Popovici la Liceul Teoretic „Ștefan Vodă” din or. Ștefan Vodă] / Natalia Ștefan, Irina Brînzărei // Univers pedagogic pro. – 2020. – 11 iun. – P. 6.

Țurcanu, Lucia. Poezia anului 2014 în Basarabia : [cu referire la Mircea V. Ciobanu, Arcadie Suceveanu, Radmila Popovici et al.] / Lucia Țurcanu // Sud-Est Cultural. – 2015. – Nr 3. – P. 24-32.

Ana Struță

Septembrie

2022

Septembrie este a noua lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele patru luni gregoriene cu o durată de 30 de zile.

Septembrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Fecioarei și sfârșește în semnul Balanței. Din punct de vedere astronomic, luna septembrie începe cu soarele în constelația Fecioarei și se sfârșește cu soarele în constelația Balanței.

Numele lunii septembrie (latină: **September**) vine de la cuvântul latinesc *septem* = șapte, pentru că luna septembrie era a șaptea lună în calendarul roman.

Grecii numeau luna septembrie **Boedromion**. În tradiția poporului român luna septembrie se numește **Răpciune**. Luna septembrie este luna cea mai importantă pentru cei care au trudit pământul, acum fiind culese roadele muncii de peste an.

Septembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Decembrie, în fiecare an. Pe 23 septembrie este echinocțiul de toamnă, când ziua este egală cu noaptea.

Soarele răsare la începutul lunii la ora 6:39 și apune la ora 19:52, iar la sfârșitul lunii răsare la ora 7:12 și apune la ora 18:58.

Fazele Lunii: la 1 septembrie – Luna Nouă (de azi, Luna începe să crească) la 12:06; la 9 septembrie – Luna la Primul Pătrar la 14:48; la 16 septembrie – Lună Plină (de azi, Luna începe să descrească) la 22:06 m; la 23 septembrie – Luna la Ultimul Pătrar la 13:06.

Luni		5	12	19	26
Marti		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Sâmbătă	3	10	17	24	
Duminică	4	11	18	25	

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bucătaru**, zootehnician, doctor habilitat în biologie, profesor universitar și cercetător științific (1 sept. 1942).

80 de ani de la nașterea lui **Ion Virschi**, artist plastic (1 sept. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 222.*

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Platon**, economist, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, membru al Academiei de Științe Pedagogice și Sociale din Moscova (2 sept. 1932 – 15 febr. 2011). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 222; CN 2017, p. 324-325.*

85 de ani de la nașterea lui **Victor Creangă**, dirijor de cor, compozitor, profesor și textier (2 sept. 1937 – 9 ian. 2014). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 222-223; CN 2017, p. 325.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Certan**, istoric, doctor în științe istorice, profesor universitar și cercetător științific (2 sept. 1947).

170 de ani de la nașterea lui **Paul Bourget**, romancier, novelist, poet, eseist și dramaturg francez, membru al Academiei Franceze de Științe (2 sept. 1852 – 25 dec. 1935). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 236.*

85 de ani de la nașterea **Ludmilei Erofeeva**, cântăreață de operă (soprană lirică de coloratură), conferențiar universitar, Artistă a Poporului din Republica Moldova, originară din Rusia (3 sept. 1937 – 10 mar. 2003). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 268-269.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Cimpoi**, critic și istoric literar, eminescolog, filosof al culturii, doctor habilitat în științe filologice, profesor universitar, membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Organizației Mondiale a Scriitorilor (PEN), membru de onoare al Academiei Române,

membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (3 sept. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 237-239; CN 2007, p. 269-272; CN 2012, p. 223-224; CN 2017, p. 325-326.*

135 de ani de la stingerea din viață a lui **Timotei Cipariu**, teolog, lingvist, orientalist, istoric, pedagog și revoluționar pașoptist român, membru fondator și vicepreședinte al Academiei Române (21 febr. 1805 – 3 sept. 1887). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 60-62; CN 2017, p. 327.*

85 de ani de la nașterea **Mariei Ciobanu**, cântăreață română de muzică populară (3 sept. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 267-268.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Guzun**, pictor și grafician (4 sept. 1932 – 15 dec. 1997). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 272.*

110 ani de la nașterea lui **Raoul Șorban**, critic de artă, pictor, eseist, memorialist și traducător român (4 sept. 1912 – 19 iul. 2006). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 224-226.*

75 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dobrescu**, scriitor, critic și istoric literar, doctor în științe filologice, publicist și profesor universitar român (5 sept. 1947).

100 de ani de la nașterea lui **Radu Flora**, lingvist și dialectolog, lexicolog și lexicograf român din Serbia, prozator, poet, dramaturg, istoric și critic literar, folclorist, traducător, cercetător științific, doctor în științe filologice, profesor universitar, fondator și președinte al Societății de Limba Română din Voivodina. (5 sept. 1922 – 4 sept. 1989).

100 de ani de la nașterea lui **Iurie Barjanschi**, poet, prozator și traducător (6 sept. 1922 – 11 sept. 1986). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 226-227.*

70 de ani de la nașterea **Ioa-**

nei Căpraru, interpretă de muzică populară, Artistă a Poporului din Republica Moldova (6 sept. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 227.*

130 de ani de la nașterea lui **Edward Victor Appleton**, fizician, astronom, cercetător științific și profesor universitar englez, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (6 sept. 1892 – 21 apr. 1965).

120 de ani de la nașterea lui **Șerban Cioculescu**, istoric și critic literar român, publicist, editor, memorialist, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (7 sept. 1902 – 25 iun. 1988). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 239-240.*

50 de ani de la nașterea lui **Dan Mircea Cipariu**, scriitor și jurnalist român (7 sept. 1972).

90 de ani de la nașterea lui **Sava Pânzaru**, istoric și critic literar, cercetător științific literar, doctor habilitat în științe filologice (8 sept. 1932 – 2012). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 240-242; CN 2012, p. 227-228.*

85 de ani de la nașterea **Lidiei Oprea-Boldureanu**, cântăreață de operă (soprană), Artistă Emerită din Republica Moldova (8 sept. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 228.*

90 de ani de la nașterea lui **Marius Sala**, lingvist, specialist în romanistică, doctor în științe filologice, profesor universitar român (8 sept. 1932 – 19 aug. 2018). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 242-244.*

60 de ani de la nașterea lui **Petru Dinjos**, muzician, instrumentist, pedagog, stabilit în Italia (9 sept. 1962).

165 de ani de la nașterea **Agatheii Bârsescu**, actriță de teatru, cântăreață și profesoară română (9 sept. 1857 – 22 noiem. 1939).

170 de ani de la nașterea lui **John Henry Poynting**, fizici-

an, cercetător științific, inventator și profesor universitar englez (9 sept. 1852 – 30 mar. 1914).

90 de ani de la nașterea lui **Nicanor Barbă**, chimist, doctor habilitat în științe chimice, profesor universitar, cercetător științific, inventator (10 sept. 1932). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 277.*

150 de ani de la stingerea din viață a lui **Avram Iancu**, prefect de legiune, avocat român, conducător al Revoluției de la 1848 din Transilvania. Erou al Națiunii Române (1824 – 10 sept. 1872). *A se vedea și art. din CB 1999, p. 285.*

130 de ani de la nașterea lui **Arthur Holly Compton**, fizician, doctor în științe fizice, profesor universitar american, cercetător științific, inventator, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (10 sept. 1892 – 15 mar. 1962).

75 de ani de la nașterea lui **Visarion Alexa**, regizor, scenarist de teatru și film, doctor în arte, profesor universitar român (11 sept. 1947).

160 de ani de la nașterea lui **O'Henry**, prozator american (11 sept. 1862 – 5 iun. 1910). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 245; CN 2012, p. 229.*

140 de ani de la nașterea lui **Ion Agârbiceanu**, prozator, poet și ziarist român, membru titular al Academiei Române (12 sept. 1882 – 28 mai 1963). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 277-279.*

135 de ani de la nașterea lui **George Georgescu**, dirijor și violoncelist român, membru corespondent al Academiei Române (12 sept. 1887 – 1 sept. 1964).

100 de ani de la nașterea **Anei Lupan**, prozatoare, dramaturg (13 sept. 1922 – 23 febr. 1998). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 279-280.*

65 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Anghelici**, medic

chirurg, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, inventator (14 sept. 1957).

135 de ani de la nașterea lui **Simion Stoilow**, matematician, diplomat și profesor universitar român, membru corespondent al Academiei Române (14 sept. 1887 – 4 apr. 1961). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 283-284.*

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Tomuleț**, istoric, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar (15 sept. 1952).

75 de ani de la nașterea **Claudiei Slutu-Grama**, bibliograf, bibliolog, istoric literar, publicist și poetă (16 sept. 1947). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 284-287; CN 2017, p. 334-335.*

130 de ani de la nașterea lui **Serghei Ciokolov**, artist plastic decorator (17 sept. 1892 – 21 sept. 1977). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 249; CN 2012, p. 230.*

95 de ani de la nașterea **Măriei Șindilaru-Vintilă**, cântăreață de operă (soprană), lied și oratoriu (18 sept. 1927 – ?).

165 de ani de la nașterea **Smarandei Gheorghiu**, publicistă, feministă și profesoară română, prima femeie care a călătorit spre Polul Nord și a susținut conferințe în Occident (18 sept. 1857 – 26 ian. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 55-56; CN 2019, p. 49-50.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Mogoreanu**, specialist în domeniul economiei agrare, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar (19 sept. 1932 – 28 mar. 2001). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 231.*

95 de ani de la nașterea **Angelei Moldovan**, cântăreață română de muzică populară, actriță de teatru și film, originară din Basarabia (19 sept.

1927 – 13 oct. 2013). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 246-247; CN 2017, p. 337-338.*

90 de ani de la nașterea lui **Teodor A. Neagu**, paleontolog, doctor în micropaleontologie, cercetător științific român, membru titular al Academiei Române (20 sept. 1932 – 5 mar. 2017).

110 ani de la nașterea lui **Iachim Grosul**, proeminent cercetător al istoriei Basarabiei epocii moderne, organizator al științei din Moldova postbelică, fondator și primul președinte al Academiei de Științe a Moldovei, savant (21 sept. 1912 – 28 sept. 1976). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 251-252; CN 2012, p. 231-232.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Cojocaru**, pictor și grafician (21 sept. 1932 – 2 ian. 2012). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 232-233.*

60 de ani de la nașterea lui **Valentin Vârtosu**, sculptor (21 sept. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 233; CN 2017, p. 341-342.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Munteanu**, istoric și profesor universitar (22 sept. 1922 – 3 mar. 1983). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 233-234.*

70 de ani de la stingerea din viață a lui **David Vetrov**, poet, prozator și publicist (22 iun. 1913 – 22 sept. 1952). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 202.*

85 de ani de la nașterea lui **Vladimir Boișteanu**, medic oftalmolog, doctor în științe medicale și conferențiar universitar (23 sept. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 234.*

70 de ani de la nașterea lui **Tudor Stăvilă**, istoric și critic în domeniul artei plastice (23 sept. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 252-253; CN 2012, p. 234-235; CN 2017, p. 344-345.*

140 de ani de la nașterea lui **Alfred Harrison Joy**, astronom și cercetător științific

american (23 sept. 1882 – 18 apr. 1973).

180 de ani de la nașterea lui **Mihail Blumenfeld**, medic chirurg, doctor în științe medicale, profesor, activist pe tărâm social (24 sept. 1842 – 15 iun. 1900). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 345-346.*

125 de ani de la nașterea **Lidiei Babici**, cântăreață de operă (soprană lirică) și profesoară (24 sept. 1897 – 7 aug. 1970). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 346.*

85 de ani de la nașterea lui **Pavel Usaci**, trompetist, conferențiar universitar, Artist Emerit din Republica Moldova (25 sept. 1937).

85 de ani de la nașterea lui **Petru Buburuz**, protoiereu mitrofor, magistru în teologie, paroh al Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Chișinău (26 sept. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 289; CN 2012, p. 235; CN 2017, p. 347-348.*

130 de ani de la nașterea **Marinei Țvetaeva**, poetă, autoare dramatică și prozatoare rusă (26 sept. 1892 – 31 aug. 1941). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 254-256.*

70 de ani de la nașterea lui

Dumitru-Dorin Prunariu, inginer aeronautic, cosmonaut și diplomat român. Este primul și singurul român care a zburat în spațiul cosmic (27 sept. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 235-236.*

80 de ani de la nașterea lui **Nikolai Tatarinov**, violoncelist, dirijor de orchestră, Maestru în Artă (28 sept. 1942).

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Pârvan**, arheolog, istoric al antichității, filosof al istoriei, epigrafist, eseist și profesor universitar român, membru titular al Academiei Române (28 sept. 1882 – 26 iun. 1927). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 257-259.*

90 de ani de la nașterea lui **Leonida Teodorescu**, dramaturg, critic literar, romancier, poet și traducător român, originar din Basarabia (28 sept. 1932 – 1994). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 290.*

170 de ani de la nașterea lui **Henri Moissan**, chimist, farmacist, cercetător științific și profesor universitar francez, fondator al chimiei temperaturilor ridicate, constructor al cuptorului electric, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (28 sept. 1852 – 20 febr.

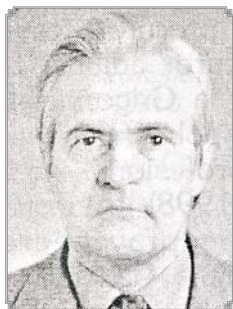
1907).

210 ani de la nașterea lui **Eudoxiu Hurmuzaki (Hurmuzachi)**, istoric, om politic, membru marcant al faimoasei dinastii de intelectuali și patrioți români din Bucovina, Hurmuzaki (29 sept. 1812 – 29 ian. 1874). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 259-260.*

120 de ani de la stingerea din viață a lui **Émile Zola**, romancier, eseist, poet, dramaturg, critic literar, critic de teatru și jurnalist francez, inițiator și teoretician al naturalismului (2 apr. 1840 – 29 sept. 1902). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 101-103.*

140 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Brătescu**, geograf, scriitor și profesor universitar român, membru corespondent al Academiei Române. A inaugurat în România direcția de cercetare morfoclimaterică (30 sept. 1882 – 23 oct. 1945).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Gâscă**, dirijor de cor, muzicolog, compozitor și profesor universitar român, originar din Basarabia (30 sept. 1942).

Nicolae BUCĂȚARU
1942

Genetician, zootehnician, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 1 septembrie 1942, în satul Cajba, jud. Bălți (azi, r-nul Glodeni).

După absolvirea școlii medii din satul natal și-a continuat studiile la Facultatea de Zootehnie a Institutului Agricol din Chișinău (azi, Universitatea Agrară de Stat din Moldova) (1960-1965).

Și-a început activitatea profesională după absolvirea facultății în calitate de zootehnician-șef în colhozul „Biruința” din r-nul Făleşti (1965-1967).

Între anii 1967-1970 și-a făcut studiile de doctorat la Institutul de Genetică Generală „N. I. Ivanov” din Moscova, Rusia. Ulterior a activat în calitate de colaborator științific la Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Zootehniei și Medicinii Veterinare.

Din 1971-2001 și-a început cariera didactică în cadrul Universității Agrare de Stat din Moldova, la Catedra genetică și selecție a animalelor domestice, în calitate de asistent și ulterior lector superior, conferențiar, șef de catedră. În

anii 1971-1977 a activat în funcția de prodecan, ulterior a exercitat funcția de decan al Facultății de Zootehnie (1977-1981). A activat la această catedră timp de 30 de ani, contribuind la formarea tinerilor generații de specialiști pentru sectorul zootehnic, atât în sistemul universitar, cât și în cel postuniversitar.

În 1991-1992 a activat în calitate de prorector pentru activitatea științifică la Institutul de Perfecționare a Cadrelor din Complexul Agroindustrial. Din 2002-2007 a fost șef al Departamentului de Perfecționare și Recalificare a Cadrelor din Sectorul Agroalimentar, Institutul de Economie și de Perfecționare în Domeniul Agroalimentar.

Din 2007 a activat prin cumul la Universitatea Tehnică a Moldovei.

Concomitent cu activitatea didactică a efectuat cercetări științifice în domeniul geneticii, ocrotirea genofondurilor și selecția animalelor. Rezultatele cercetărilor științifice se regăsesc în peste 150 de lucrări științifice și metodico-didactice, inclusiv 2 monografii, manuale pentru studenții din învățământul superior agrar.

Sub conducerea sa au fost pregătiți și susținute 5 teze de doctor, inclusiv doctoranzi din alte țări : România, Egipt, Belarus.

A participat activ la realizarea programelor și proiectelor naționale și internaționale în cadrul ONU și FAO, la organizarea reuniunilor științifice. Membru al Comitetului organizatoric

al Congreselor IV-VIII ale Societății Științifice a Geneticienilor și Amelioratorilor din Moldova.

Activitatea sa a fost înalt apreciată la nivel internațional, fiind nominalizat de către Institutul American de Biografii (ABI) drept „Om al Anului 1999”, printre 5000 de personalități din întreaga lume.

Distins cu titlul onorific „Om Emerit”.

Bibliografie selectivă:

Bucătaru, Nicolae. Afaceri în apicultură / Mihai Beșliu, Nicolae Bucătaru, Tamara Beșliu. – Chișinău : F. E.-P. „Tipografia Centrală”, 2010. – 118 p.

Bucătaru, Nicolae. Afaceri în creșterea iepurilor de casă și animalelor de blană / Nicolae Bucătaru, Vasile Maciuc. – Chișinău : F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2005. – 96 p.

Bucătaru, Nicolae. Afaceri în producerea laptelui / Nicolae Bucătaru, Sergiu Coșman, Dumitru Holban ; Agenția Națională de Dezvoltare Rurală. – Chișinău : F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2006. – 136 p.

Bucătaru, Nicolae. Biotehnologia – un factor important al intensificării : [material pentru lectorii] / Nicolae Bucătaru. – Chișinău : [S. n.], 1988. – 18 p.

Bucătaru, Nicolae. Creșterea cabalinelor / Nicolae Bucătaru. – Chișinău : ACSA, 2003. – 64 p.

Bucătaru, Nicolae. Creșterea iepurilor de casă / Nicolae Bucătaru. – Chișinău : ACSA, 2002. – 92 p.

Bucătaru, Nicolae. Creșterea ovinelor și prelucrarea produselor / Nicolae Bucătaru, Vladimir Radionov ; Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Tacis. – Chișinău : AGROinform, 2000. – 55 p.

Bucătaru, Nicolae. Evaluarea imunogenetică a dinamicii genofondurilor taurinelor și aplicarea ei în selecție : Autoref. tezei de doctor habilitat în științe biologice / Nicolae Bucătaru. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 34 p.

Bucătaru, Nicolae. Genetică : Manual pentru instituțiile de învățământ superior. – Chișinău : Uni-

versitas, 1993. – 352 p.

Bucătaru, Nicolae. Ghidul apicultorului / Mihai Beșliu, Nicolae Bucătaru. – Chișinău : F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2003. – 104 p.

Turiță, Sava. Nicolae Bucătaru // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P. 20-21.

Țăbuleac, Ion. Nicolae Bucătaru / Ion Țăbuleac // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 3. – Chișinău : – [S. n.], 2001. – P. 59.

Maria S. Ciobanu

Mihai CIMPOI
1942

Critic și istoric literar, eminescolog, filosof al culturii, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române, membru al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 3 septembrie 1942, în comuna Larga, județul Hotin, astăzi raionul Briceni.

În 1965 a absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova. În 1998, i s-a acordat și titlul de doctor habilitat în filologie, cu teza susținută în baza lucrărilor publicate „Eminescu, Poet al Ființei”.

Și-a început activitatea în calitate de redactor la revista „Nistru” (1965-1972). Ulterior a activat redactor la editurile „Cartea Moldo-

venească” (1974) și „Literatura artistică” (1977-1982), secretar literar la Teatrul Național „M. Eminescu” (1982-1983), redactor la enciclopedia „Literatura și arta Moldovei” (1984-1985), secretar literar la Teatrul Poetic „A. Mateevici” (1986-1987).

În 1987 a fost ales secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în 1991-2010 – președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova. De asemenea, este președinte al Asociației Oamenilor de Creație din Republica Moldova.

A fost deputat al poporului din URSS (1989-1990) și apoi deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1999-2001). În paralel, îndeplinește funcția de șef al Secției de literatură clasică la Institutul de Istorie și Teorie Literară al Academiei de Științe a Moldovei.

Din 1989 a predat un curs special despre Eminescu la Universitatea de Stat din Moldova și din 1999 – la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Din anii 1960 a publicat recenzii, studii critice în săptămânalul „Cultura” și revista „Nistru”, impunând în gândirea critică o direcție nouă eseistico-literară. Prima sa carte „Mirajul copilăriei” a fost consacrată operei vierene (1968).

A semnat peste 70 de volume, inclusiv „O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia” (1996), „Spre un nou Eminescu” (1993), „Căderea în sus a Luceafărului” (1993), „Narcis și

Hyperion” (1994), „Plânsul Demiurgului” (1999), „Ion Heliade-Rădulescu. Panhymniul ființei” (2008), „Grigore Alexandrescu. Însuflarea ființării” (2009), „Vasile Cârlova. Poetul sufletului mâhnit” (2010), „I. Al. Brătescu-Voinești. Prefacerea firii” (2011), „Ion Ghica. Amintirea ca existență” (2012), „Mihai Eminescu. Dicționar Enciclopedic” (2013), „Mihai Stan. Absolutul imaginar: Eseu” (2018), „Grigore Vieru, poetul arhetipurilor” (2021) ș.a.

Este director fondator al revistei „Viața Basarabiei” (2002), ca o reluare (serie nouă), și membru în colegiile publicațiilor „Caiete critice”, „Viața românească”, „Destin românesc”, „Sud-Est cultural” ș.a. Autor a peste 60 de studii și eseuri monografice, a peste 3000 de studii și articole apărute în publicațiile literare din spațiul românesc și de peste hotare, dar și a peste 200 de studii de prezentare a literaturii române apărute în Marea Britanie, Franța, Germania, Italia, Turcia, Grecia, Rusia, Letonia, Lituania, Ucraina ș.a.

Este autorul și realizatorul proiectului de durată „Congresul Mondial al Eminescologilor”, lansat în 2012 și devenit o tradiție anuală. A inițiat fondarea Centrului Academic Internațional Eminescu, căruia i-a dăruit colecția sa de cărți despre Eminescu, în număr de peste 1000 de unități (2000).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1994 este ales și membru al consiliului director al acesteia), membru al Uni-

unii Scriitorilor din Moldova (1987), membru al PEN-clubului, membru al Societății Scriitorilor din Târgoviște (2005), vicepreședinte al Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni.

Este Doctor Honoris Causa al Universităților din Tiraspol, Bălți și Chișinău (R. Moldova), Oradea, Alba Iulia, Târgoviște (România).

I s-a conferit titlul de cetățean de onoare al mai multor municipii: Craiova (2005), Chișinău (2012), Târgoviște (2014).

În 1991 a devenit membru de onoare al Academiei Române, membru al Academiei de Științe a Moldovei (1992), membru titular al Academiei Europene de Științe și Arte (cu sediul la Viena și Salzburg) (2015), membru de onoare al Academiei Balcanice de Știință, Cultură Liberă și Dezvoltare Durabilă (cu sediul la Sofia) (2015).

Pentru munca fructuoasă a fost înalt apreciat cu distincții, titluri onorifice și premii, printre care: Premiul „Savantul anului” (2010), Premiul „Vladimir Streinu” pentru istorie literară (2012), „Om Emerit” al Republicii Moldova (2013).

În 1996 a fost distins cu Ordinul Republicii, pe care l-a refuzat în 2003, în semn de protest față de autoritățile politice care au compromis cea mai înaltă distincție de stat. Este laureat al Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii și artei (1994). A fost distins cu medalia jubiliară „Mihai Eminescu”

(Republica Moldova și România, 2000), „Ordinul Serviciul Credincios” în grad de cavaler al României (2002), Ordinul Național „Steaua României”, în grad de Comandor (2014) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – *Chișinău*, 2002. – P. 237-239; *„Calendar Național 2007”*. – *Chișinău*, 2007. – P. 269-272; *„Calendar Național 2012”*. – *Chișinău*, 2011. – P. 223-224; *„Calendar Național 2017”*. – *Chișinău*, 2017. – P. 325-326.

Bibliografie selectivă:

Cimpoi, Mihai. Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii / Mihai Cimpoi. – Chișinău : Cartdidact, 2021. – 56 p.

Cimpoi, Mihai. Grigore Vieru, poetul arhetipurilor / Mihai Cimpoi. – Iași : [S. n.], 2021. – 250 p.

Cimpoi, Mihai. Lucian Blaga : Paradisiacul, lucifericul, mioriticul / Mihai Cimpoi. – Iași : Princeps Edit, 2012. – 190 p.

Cimpoi, Mihai. Mihai Eminescu : Dicționar enciclopedic / Mihai Cimpoi. – Chișinău : GUNIVAS, 2013. – 584 p.

Cimpoi, Mihai. Mihai Stan. Absolutul imaginar : Eseu / Mihai Cimpoi ; red.-coord.: Iulian Filip. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 132 p.

Cimpoi, Mihai. Modelul de existență Eugen Simion : Eseu / Mihai Cimpoi. – București : Institutul Cultural Român, 2018. – 317 p.

Cimpoi, Mihai. „Eminescologia și provocările epocii postmoderniste” : dialog cu academicianul Mihai Cimpoi / Mihai Cimpoi ; consemnare: Mihai Sultana Vicol. – Convorbiri Literare. – Iași. – 2018. – Nr 9. – P. 13-15.

Cimpoi, Mihai. Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii (I) / Mihai Cimpoi // *Literatura și arta*. – 2021. – 10 iun. – P. 4 ; (II). – 17 iun. – P. 4 ; (III). – 24 iun. – P. 4 ; (IV). – 1 iul. – P. 4 ; (V). – 8 iul. – P. 4.

Cimpoi, Mihai. Marginea fantomatică bacoviană / Mihai Cimpoi // *Literatura și arta*. – 2016. –

3 noiem. – P. 4.

Cimpoi, Mihai. Misiunea intelectualului nostru / Mihai Cimpoi // *Literatura și arta*. – 2020. – 17 sept. – P. 7.

Cimpoi, Mihai. „Persoana” și personalitatea criticului / Mihai Cimpoi // *Convorbiri Literare*, Iași. – 2016. – Nr 11. – P. 29-31.

Cimpoi, Mihai. Cezarina Adamescu / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // *Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni*. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 5-7.

Copcea, Florian. Mihai Cimpoi : logos și ontos : [Schită monografică] / Florian Copcea ; red.: Titu Dinuț. – Craiova : Grafix, 2017. – 197 p.

Eminescu ni l-a dat pe Mihai Cimpoi : Academicianul Mihai Cimpoi în viziunea contemporanilor săi, la 75 de ani / coord., red., selecție și postf.: Daniel Verejanu ; Academia Europeană a Societății Civile. – Chișinău : OMCT [Organizația Mondială a Copiilor Talentați], 2017. – 280 p.

Kulikovschi, Lidia. Mihai Cimpoi : Monografie bibliografică / Lidia Kulikovschi, Taisia Foiu, Vera Sârbu ; contribuții: Elena Dabija, Nadejda Măscăuțanu ; ed. îngrijită: Mariana Harjevschi ; red. șt.: Lidia Kulikovschi ; red. bibliogr.: Taisia Foiu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 430 p.

Mihai Cimpoi – Destin întru cultură : 70 / album realizat de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Edit, 2012. – 216 p.

Mihai Cimpoi : Un senior al culturii române / coord.: Mihai Stan, Petre Gheorghe Bârlea. – Târgoviște : Bibliotheca, 2015. – 86 p.

Baciu, Gheorghe. Mihai Cimpoi // Baciu, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului / Gheorghe Baciu ; consultant istoric: Ion Valer Xenofontov ; red.: Ana Manole. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 219-223.

Cimpoi Mihai // *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010* / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.]. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 125.

Cimpoi Mihai // *Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006* / col. red.: Haralambie Corbu (coord.), Vasile Cocieru, Svetlana Albu, [et al.]. –

Chișinău : Știința, 2006. – P. 33.

Dragnev, Demir. Cimpoi Mihai // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 129.

Roșca, Denis. Cimpoi Mihai // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 133.

Rusu, Dorina N. Cimpoi Mihai // Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 189.

Tamazlăcaru, Elena. Anul Mihai Cimpoi... / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2012. – 27 sept. – P. 4.

Tamazlăcaru, Elena. Mihai Cimpoi și volumul Elena Văcărescu : poeta „neliniștii divine” / Elena Tamazlăcaru // Literatura și arta. – 2015. – 5 oct. – P. 4.

Țarălungă, Ecaterina. Cimpoi Mihai // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 178.

Țurcanu, Andrei. Mihai Cimpoi și cercurile hermeneutice ale „Lucefărului” / Andrei Țurcanu // Revista Literară. – 2021. – Nr 7 (60). – P. 9.

Vangheli, Spiridon. Nu e ușor să fii Mihai Cimpoi : [despre academicianul Mihai Cimpoi, 75 de ani de la naștere] / Spiridon Vangheli // Literatura și arta. – 2017. – 14 sept. – P. 4.

Vicol, Mihai Sultana. Eminescu înainte de toate : Congresul Eminescologilor, ed. a 8-a / Mihai Sultana Vicol // Literatura și arta. – 2019. – 19 sept. – P. 7.

Maria S. Ciobanu

Radu FLORA
1922-1989

Lingvist și dialectolog român din Serbia. Lexicolog și lexicograf, prozator, poet, dramaturg, istoric și critic literar, folclorist, traducător, cercetător științific, doctor în științe filologice, profesor universitar, fondator și președinte al Societății de Limbă Română din Voivodina.

S-a născut la 5 septembrie 1922, în Satu Nou (Novi Sad, Serbia). A decedat la 4 septembrie 1989, la Rovinj (Rovini), Croația.

După absolvirea Școlii primare din localitatea natală Satu Nou (1929-1934), și-a continuat studiile la Liceul din Panciova (1934-1937) și la Liceul din Vârșeț (1937-1942). Ulterior a fost admis la Facultatea de Filologie din Belgrad și a susținut licența (Limba și literatura franceză și Gramatica comparată a limbilor romanice) (1942-1948).

În 1959 a susținut teza de doctorat „Grauriile românești din punctul de vedere al geografiei lingvistice” (Banatski rumunski dijalekti u svetlu lingvističke geografije), la Zagreb.

Între anii 1948-1952, a activat în calitate de profesor la Liceul Român și la Școala Normală din Vârșeț. Ulterior a fost profesor la Școala

Superioară de Pedagogie din Novi Sad (Secția pentru limba și literatura română, 1952-1955), iar, în perioada 1955-1963, a fost profesor la Școala Superioară de Pedagogie din Zrenianin, unde a predat Limba și literatura română.

Între anii 1963-1987 a fost profesor titular la Facultatea de Filologie a Universității din Belgrad, șef al Catedrei de limba și literatura română a Facultății de Filologie din Belgrad.

A fost unul dintre inițiatorii formării Catedrei de limbă și literatură română la Universitatea din Novi Sad. În 1981 a fost deschisă Catedra de limbă și literatură română a Facultății de Filozofie din Novi Sad, și a ocupat funcția de profesor suplinitor la această catedră a universității din capitala Voivodinei.

Este una dintre cele zece personalități de pe teritoriul fostului stat Iugoslavia despre care se vorbește și în renumita „Encyclopedia Britannica”. A făcut foarte mult pentru dezvoltarea vieții științifice și culturale a românilor din Serbia atât în domeniul învățământului, literaturii și culturii, în general, cât și în mod special în domeniul păstrării limbii literare, respectiv în domeniul cercetărilor științifice (lingvistică, dialectologie, folcloristică). Renumitul savant român a fost un distins profesor universitar, om de știință și cultură, scriitor, dramaturg, istoric și critic literar, folclorist, autor de antologii, de manuale școlare, de cursuri pentru uzul studenților,

cercetător al relațiilor sârbo-române, traducător, dar, înainte de toate, lingvist și dialectolog de marcă, respectiv lexicolog și lexicograf.

Dialectologia a fost disciplina științifică de bază a savantului. Drept mărturie stă cartea „Dijalektološki profil rumunskih banatskih govora sa vršačkog područja” (cu 34 de hărți lingvistice și 32 texte dialectologice, Novi Sad, Matica srpska, 1962). A alcătuit și publicat mai multe ediții, printre care: a alcătuit două dicționare: „Dicționarul sârb-român” (1952), „Dicționarul român-sârb” (1969); în domeniul literaturii, a editat două cărți: „Istoria literaturii române. De la origini până la Unirea Principatelor”, vol. I (1962), „Istoria literaturii române”, vol. II (1963); „Din proza clasicii români, Nuvela” (1952), „Din lirica clasicii români. De la Văcărești și până la poezia burgheză dintre cele două războaie” (1953), „Literatura română din Voivodina. Panorama unui sfert de veac 1946-1970” (1971), „Folclor literar bănățean. Premise și sinteze” (1975). A scris două cărți de referință: „Din relațiile sârbo-române. Privire de ansamblu” (1964), și „Relațiile sârbo-române. Noi contribuții” (1968).

În 2003, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosseti” al Academiei Române a publicat cartea despre cercetările profesorului Radu Flora făcute la istro-români.

A fost fondator și președinte al Asociației de specialitate „Societatea de Limba Română” din Voivodina (Serbia). A fost membru

permanent al renumitei instituții științifice „Matica srpska din Novi Sad” (Serbia) iar, din 1953, și colaborator al Centrului Internațional pentru Dialectologie din Louvain (Belgia).

A participat la mai mult de douăzeci de congrese internaționale din domeniul lingvisticii, dialectologiei și folclorului, respectiv la reuniuni consacrate lingvisticii romanice, filologiei, etnologiei și istoriei.

Bibliografie:

****Flora, Radu.** Dicționar sârb-român = Dicționar român-sârb / Radu Flora. – Vârșeț : Frăție și unitate. – 1952. – 356 p.

****Flora, Radu.** Dijalektološki profil rumunskih banatskih govora sa vršačkog područja : [cu 34 de hărți lingvistice și 32 texte dialectologice] / Radu Flora. – Novi Sad : Matica srpska, 1962. – 169 p.

****Flora, Radu.** „Din lirica clasicii români. De la Văcărești și până la poezia burgheză dintre cele două războaie” : Antologie. – Vârșeț : Frăție și unitate, 1953. – 496 p.

****Flora, Radu.** Din proza clasicii români. Nuvela : Antologie / Radu Flora. – Vârșeț : Frăție și unitate, 1952. – 462 p.

****Flora, Radu.** Folclor literar bănățean : Premise și sinteze. – [S. l.] : Libertatea, 1975. – 364 p.

****Flora, Radu.** „Graiurile românești din punctul de vedere al geografiei lingvistice = Rumunski banatski govori u svetlu lingvističke geografije : teza de doctorat / Radu Flora. – Beograd : Filološki fakultet Beogradskog Univerziteta. – 1969. – XXIV. – 528 p.

****Flora, Radu.** Istoria literaturii române. De la origini până la Unirea Principatelor, Vol. I / Radu Flora. – Vârșeț : Libertatea, 1962. – 278 p.

****Flora, Radu.** Istoria literaturii române. Vol. II / Radu Flora. – Vârșeț : Libertatea, 1963. – 371 p.

****Flora, Radu.** Literatura română din Voivodina. Panorama unui sfert de veac 1946-1970. – Panciova : Libertatea, 1971. – 175 p.

****Flora, Radu.** Relațiile sârbo-ro-

mâne. Noi contribuții. – Panciova : Libertatea, 1968. – 408 p.

****Flora, Radu.** Rumunsko-srpskohrvatski rečnik. Glavni urednik / Radu Flora. – București : Editura Științifică, 1969. – 365 p.

Țarălungă, Ecaterina. Flora Radu // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 307.

Maria S. Ciobanu

Ioana CĂPRARU
1952

Interpretă de muzică populară, Artistă a Poporului din Republica Moldova.

S-a născut la 6 septembrie 1952, în satul Cotihana, situat pe malul Prutului, în raionul Cahul.

A îndrăgit cântecul de mic copilă. Tatăl cânta la fluier, un frate – la acordeon și altul la solzi de pește, iar mama cânta cu voce la petreceri.

Între anii 1973-1975 și-a făcut studiile la Școala de Iluminare Culturală „E. Sârbu” din Soroca (azi, Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”). Continuă studiile la Școala medie de Muzică „Șt. Neaga” din Chișinău (azi, Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”) (1978-1982), după care a fost admisă la studii la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău (azi Academia de Muzică, teatru și Arte

Plastice) (1982-1991).

Și-a făcut debutul profesional în anul 1971. A fost solistă a Orchestrei de Muzică Populară „Miorița” (1971-1972), a Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel” (1980-1990) și a Orchestrei de Muzică Populară „Lăutarii” (din 1990). A colaborat cu orchestrele „Plai Moldovenesc”, „Fluieraș”, „Mărțișor”, Orchestra Fraților Advahov.

În prezent, este solistă a Orchestrei de Muzică Populară „Plai moldovenesc” a Ministerului Afacerilor Interne, condusă de violonistul și dirijorul Vladimir Serbușcă, și concomitent activează în Orchestra de cântece și dansuri populare „Fluieraș”, condusă de maestrul Serghei Ciuhrii.

Pe parcursul carierei sale artistice a înregistrat la Radio Chișinău mai multe cântece populare, printre care: „Neica vine și se duce”, „Cântare mamei”, „M-a certat măicuța iară”, „Frunză verde din cărare”, „Știu că mă vorbește satul”, „Asta-i hora de la sud”, „Sârba ca la Nord”, „Mă vorbește lumea toată”, „I-auzi cântă lăutarii”, „Doamne, cât de scumpă-i viața”, „Nevestică cu bărbat” ș.a.

În 2006 a lansat albumul „De dragul fetelor mele”. A lansat CD-uri: „De dragul fetelor mele” (2011), înregistrat cu mai multe orchestre și „Bună vreme, bun găsit” (2018), „Sârba ca la nord” (2018), „Puiul buniceței, pui” (2019), „Fraților, rămâneți frați!” (2020).

În colaborare cu interpreta de muzică populară din România, Margareta Clipa și Orchestra „Mugurel” a rea-

lizat filmul muzical „Cântecele noastre toate...”.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciată cu distincții și titluri onorifice, printre care: titlul „Maestru în Arte” (1993), Artistă a Poporului din Republica Moldova (2009). În 2012 Consiliul raional Cahul i-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al raionului.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 227.

Bibliografie selectivă:

Căpraru, Ioana. Ioana Căpraru: „Eu mi-am muncit numele cu sudoarea frunții...” : [interviu cu interpreta de muzică populară Ioana Căpraru] / interviuat: Tatiana Slivca // Fashion Vip. – 2016. – Nr 28. – P. 50-56.

Căpraru, Ioana. Ioana Căpraru – o artistă, mamă și femeie împlinită : [interviu cu Ioana Căpraru, interpretă de muzică populară] / consemnare: Doina Popov // Ziarul de Gardă. – 2014. – 31 ian. – P. 20.

Căpraru, Ioana. Ioana Căpraru și Vladimir Serbușcă : [interviu cu Ioana Căpraru, interpretă de muzică populară] / consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Realități culturale. – 2020. – Nr 9 (111). – P. 7-11.

Ioana Căpraru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5. – Chișinău : Draghiștea, 2005. – P. 147.

Ioana Căpraru : [interpretă de muzică populară, Maestru în Artă, Artistă a Poporului : date biografice] // Realități culturale. – 2014. – Nr 9. – P. 4.

Manoil, Alexandru. Căpraru Ioana // Manoil, Alexandru. 88&333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul ; Chișinău : Labitint, 2016. – P. 536.

Roșca, Denis. Căpraru Ioana // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 107.

Maria S. Ciobanu

Sava PÂNZARU
1932-2012

Filolog, istoric și critic literar, specialist în domeniul literaturii comparate și al teoriei traducerii, doctor habilitat în filologie, cercetător științific literar.

S-a născut la 8 septembrie 1932, în satul Hansca, Lăpușna. A decedat la 5 mai 2012, la Chișinău.

A copilărit la baștină până la 14 ani, când a rămas orfan și a fost plasat în orfelinatul din Costești, împreună cu sora de 4 ani.

Clasele primare le-a făcut la școala din satul de baștină, după care a absolvit școala de șapte clase la Costești și și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din Cahul (1950-1954). Ulterior și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1954-1959).

După absolvire și-a început activitatea de pedagog și educator la Soroca (1959-1961).

Între anii 1964-1967 și-a făcut studiile la doctoratură în cadrul Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei. În 1968 a susținut teza de doctor în filologie. Ulterior a susținut și teza de doctor habilitat cu tema:

„Fenomenul literar din Basarabia de până la 1918. Corelația autohton-alogen” (1978).

Din 1961 a fost angajat în calitate de cercetător științific la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (azi, Institutul de Filologie), la sectorul „Relații literare moldo-ruso-ucrainene”, sub conducerea savantului Constantin Popovici. Și-a dedicat toată viața cercetărilor literare în calitate de cercetător științific în cadrul Academiei de Științe a Moldovei.

S-a preocupat de studiul procesului literar din Basarabia prin prisma istorică. A contribuit substanțial la cunoașterea și valorificarea procesului literar din Basarabia interbelică (1918-1940) și la investigarea prozei românești de la est de Prut.

A debutat editorial cu volumul de studii „Gorki în Moldova” (1971). A publicat peste 200 de lucrări științifice, schițe, portrete scriitoricești, investigații arhivistice ș.a. A editat prima ediție a operei lui Alexei Mateevici în limba rusă (1988). Împreună cu ieșeanul Ion Nuță și chișinăuianul Efim Levit a editat integral opera lui Mateevici (Chișinău, Știința, 1993).

A scris multiple articole pentru „Dicționarul General al Literaturii Române”, eseuri despre scriitori din Basarabia și România, scriitori ruși care au vizitat Basarabia ș.a.

Printre lucrările semnate sunt: „Lev Tolstoi și Moldova” (1978), eseu „Leon

Donici-Dobronravov” (1997), bibliografia „Literatura rusă din Moldova (sec. XIX – începutul sec. XX)” (1997), „Icoane basarabene. Proza scurtă din anii 1918–1940” (2007), „Interpretări istorico-literare, schițe și portrete scriitoricești” (2008), „...Și urma unui „om al omenirii” (2008) ș.a.

Din 1990 a fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

A fost distins cu Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei; Premiul Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 240-242; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 227-228.

Bibliografie selectivă:

Pânzaru, Sava. Itinerar arhivistic : Intrepertări istorico-literare, schițe și portrete scriitoricești / Sava Pânzaru. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 236 p.

Pânzaru, Sava. Alexei Mateevici și revista „Luminătorul” / Sava Pânzaru // Luminătorul. – 2008. – Nr 1. – P. 21-28.

Apetri, Dumitru. Un pasionat al cercetării arhivistice / Dumitru Apetri // Akademos. – 2017. – Nr 3 (46). – P. 162-163.

Apetri, Dumitru. Valorificări literare interbelice : [istoricul literar Sava Pânzaru] / Dumitru Apetri // Făclia. – 2009. – 4 apr. – P. 8.

Butnaru, Tatiana. În zodia stelei lui Alexie Mateevici : [aportul cercetătorului și criticului literar Sava Pânzaru la studierea operei lui Alexie Mateevici] / Tatiana Butnaru // Realități Culturale. – 2020. – Nr 9 (111). – P. 15-17.

Sava Pânzaru // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 7 : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 48.

Maria S. Ciobanu

Petru DINJOS
1962

Muzician, instrumentist, dirijor de orchestră de instrumente aerofone, pedagog, stabilit în Italia.

S-a născut la 9 septembrie 1962, în satul Stolnicești, raionul Hâncești, într-o familie numeroasă cu nouă copii.

A absolvit școala medie din satul natal în 1977. Dragostea de muzică vine din copilărie. Evoluează în fanfară încă din clasa întâi la trompetă, la armonică, a fost toboșar, iar din clasa a șaptea-opta a început să cânte la nunți. Fratele mai mare, Toader, de asemenea e muzician, cântă la acordeon, trompetă, țambal și cobză.

Studiile muzicale le-a început la Școala Republicană de Iluminare Culturală „Elena Sîrbu” din Soroca (azi Colegiul de Arte „Nicolae Botgros”) (1977-1980), la specialitatea Dirijor de orchestră de instrumente aerofone, cu specializarea Clarinet și lucrător în cultură. Își continuă studiile la Institutul Moldovenesc de Stat al Artelor (1983-1987) (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea Arta Muzicală, specialitatea Dirijor de orchestră de instrumente de suflat

cu specializarea în clarinet și lucrător în arte. Între anii 2010-2012 a studiat la Institutul Profesional pentru Comerț „Luiggi Luzzatti” din Mestre, Venetia, calificarea Operator de management.

Își începe activitatea profesională la Casa de Cultura din satul de baștină (1980). În perioada anilor 1981-1983, în timpul serviciului militar, a înființat și a condus Orchestra Militară de Instrumente de Suflat a Forțelor de Rachețe Antiaeriene din Armenia, sub poalele munților Ararat. Urmează activitatea la Școala de Muzică din orașul Hâncești în calitate de profesor de clarinet (1982-1983).

Între anii 1983-2005 a participat activ în Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța” cu Andrei Tamazlăcaru, efectuând expediții folclorice, promovând arta folclorului nu numai în Moldova, dar și în foarte multe țări ale lumii cu Maria Iliuț, Nicolae Grebincea, Victor Botnaru, Surorile Osoianu, Suzana Popescu, Galina Pâslaru, Tudor Ungureanu, Veta Ghimpu-Munteanu, Pavel Țurcanu, Iurie Secu, Leonid Țaranu s.a. (România, Turcia Cipru, Malta, Grecia, Germania, Rusia, Italia, Finlanda, Macedonia, Bulgaria, Ungaria, Norvegia, Polonia, Franța, Lituania, Estonia, Spania, Serbia, Ucraina). A înființat și condus Orchestra de instrumente aerofone de copii în satul Colonița, raionul Criuleni (1988-1990).

Concomitent cu studiile la facultate, a exercitat func-

ția de șef al Studioului Folcloric la Palatul Republican al Pionerilor și Elevilor (azi Centrul Republican pentru Copii și Tineret „Artico”, din 1987); director al Casei de Cultură din Colonița și dirijor al fanfarei din localitate. De asemenea, a predat instrumentele păstorești: fluier, caval, ocarină la Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” din Chișinău (cu discipoli în orchestrele de muzică populară și clasică) (1989-2005).

A fondat Ansamblul de interpreți de instrumente tradiționale „Buciumașii” (1995), cu care a înregistrat doua filme despre obiceiuri și tradiții populare, la Compania Teleradio Moldova, Departamentul copiilor. Despre activitatea acestui ansamblu a fost realizat filmul „Obiceiuri și datini de primăvară”, cu care a participat anual la toate sărbătorile tradiționale, organizate la aceeași instituție.

Evoluând la diverse concursuri și festivaluri de folclor naționale și internaționale a fost înalt apreciat: Trofeul 1 „Fluierașul Vasluian”, (România, 1994); Trofeul „Muzeul Satului” (România, 1995); Premiul 1 și 3 la Concursul Internațional al Tinerilor Interpreți „Eugen Coca” (1997) ș.a.

A fost primul clarinet în Orchestra Militară a Carabinierilor din Chișinău (1996-1999).

Din 2005 este stabilit în Italia. În același an a revenit la baștină și a înregistrat primul său CD „Portativ Sentimental”, cu muzică folclorică pentru fluier, ca-

val, ocarină și fluier gemene (instrumente folclorice de suflat).

Împreună cu familia, în 2008, a fondat Asociația Culturală „Armonia”, ce a contribuit la dezvoltarea și promovarea culturii Italiei și a Moldovei, în special promovează valorile culturale românești, ajutându-i pe copiii conaționaliilor noștri să învețe limba română, să cunoască folclorul și tradițiile noastre strămoșești. Copiii studiază muzica populară, instrumentele folclorice, paralel cu cea clasică și italiană.

În 2015 a înființat la Venetia o Școala de Muzică de Instrumente Aerofone. În baza acestei școli a dezvoltat proiectul „Orchestra de instrumente aerofone” (2017). Anual participă cu această Orchestra, formată din copii moldoveni, la cele mai importante și istorice evenimente.

A participat în mai multe orchestre de muzică populară, a acompaniat multe colective folclorice la festivaluri, concursuri naționale din Italia și internaționale, obținând diverse premii: Premiul I și III la Concursul tinerelor talente, Mestre, Venezia (2015); Premiul I la Concursul Internațional „Micul Prinț” (Chișinău, 2016); Premiul Mare la Concursul Internațional „Micul Prinț” (Chișinău, 2017); Premiul I și Trofeul la Concursul Internațional al Tinerilor Interpreți „Eugen Coca” (Chisinau, 2018); Premiul Mare la Concursul „World Folk Vision Italia” (Toscana, 2019).

Bibliografie:

Ansamblul „ARMONIA”. Hora la Cavale [Resursă electronică video] / muz.: Petru Dinjos ; acompaniament: Alexei Platon // https://www.youtube.com/watch?v=MKLdmGKzR9E&ab_channel=PetruDinjos (accesat: 10.11.2021).

Ansamblul de Fluierasi „ARMONIA”. Sârba pe loc [Resursă electronică video] / muz.: Petru Dinjos ; acompaniament: Alexei Platon // https://www.youtube.com/watch?v=uV50vL_SJOo&ab_channel=PetruDinjos (accesat: 10.11.2021).

Dinjos, Petru. „Decât străin în casa mea, mai bine străin în altă parte”: Interviu cu Petru Dinjos, instrumentist, folclorist și pedagog, membru al Uniunii Muzicienilor / interviu realizat de Oleg Chicu // Gazeta Basarabiei. – 2012. – 1-15 mai. – P. 3; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.moldova.org/petru-dinjos-decat-strain-in-casa-mea-mai-bine-strain-in-alta-parte-230286-rom/> (accesat: 8.11.2021).

Bulat, Eugenia. Soarta unor moldoveni ajunși în Italia. LAUDATIO la 50 de ani [Resursă electronică] : [instrumentistul Petru Dinjos] / Eugenia Bulat // <https://vox.publika.md/politica/vezi-cum-se-distreaza-moldovenii-in-venetia-laudatio-la-50-de-ani-354241.html> (accesat: 8.11.2021).

În numele muzicii [Resursă electronică video] : [Petru Dinjos, invitatul emisiunii „Cealaltă Basarabie” JurnalTV, prezentator – Leanca Grițcan] // <https://www.jurnalTV.md/news/6764b7d417d448e2/in-numele-muzicii.html> (accesat: 8.11.2021).

Mihailovici, Stela. Încantă italianii cu fluierul și ocarina : [- Petru Dinjos, instrumentistul basarabean, fondatorul unei școli de muzică în Mestre, Italia] / Stela Mihailovici // Ziarul național. – 2015. – 21 aug. – P. 10 ; [Resursă electronică]. – URL: <https://www.ziarulnational.md/moldovenii-in-lume-basarabeanul-care-a-deschis-o-scoala-de-muzica-in-mestre-si-incanta-italienii-cu-fluierul-si-ocarina/> (accesat: 8.11.2021).

Negru, Lena. Succes la Veneția: [despre Petru Dinjos, muzician

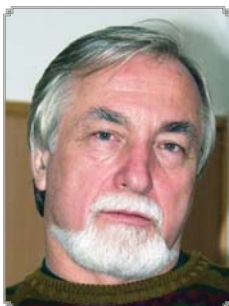
stabilit în Veneția, unde a fondat o școală muzicală] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2017. – 10 noiembrie. – P. 13. – (Cealaltă Basarabie) ; [Resursă electronică]. – URL: <https://apropomagazin.md/2017/11/10/cealalta-basarabie-succes-la-venetia/> (accesat: 8.11.2021).

Petru Dinjos // Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța” în cronici și în imagini / concepție, sel. și red.: Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 449.

Profesorul de instrumente aerofone Petru Dinjos [Resursă electronică video] : [invitatul emisiunii „Cine vine la noi” TV Moldova 1, prezentator – Doina Stimpovschii] // https://m.facebook.com/tvmoldova1/videos/1198001057241708/?refsrc=deprecated&_rdr (accesat: 8.11.2021).

Tamazlăcaru, Andrei. Degete de aur aleargă peste neam / Andrei Tamazlăcaru // Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța” în cronici și în imagini / concepție, sel. și red.: Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 450. – [Prefața CD-ului „Portativ sentimental”, 20 iunie 2005].

Elena Barbos-Balinschi

Visarion ALEXA
1947

Regizor român, scenarist de teatru și film, doctor în arte, profesor universitar.

S-a născut la 11 septembrie 1947, în comuna Bălușeni, jud. Botoșani, România, în familia lui Fedea Bulăievschi, basarabean emigrat în România.

După absolvirea liceului și-a continuat studiile la Facultatea de Drept a Univer-

sității din București (1965-1966).

Între anii 1966-1971 și-a făcut studiile la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, București, clasa de regie teatru a lui Radu Penciulescu (azi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale”). A susținut teza de doctorat în arte cu tema „Spectacolul ascuns”, care este și titlul unei cărți despre Shakespeare.

În 1982 a montat la Teatrul de Artă din Moscova spectacolul „O noapte furtunoasă” după piesa lui I. L. Caragiale, fiind invitat de actorul și regizorul rus Oleg Efremov.

În 1983 a primit prima bursă „Fulbright”, program de Cercetare și studiu în domeniul teatrului în SUA, și își desfășoară activitatea în universitățile din California, Dallas și Milwaukee. În perioada 1985-1986 este invitat să predea la Universitatea din Texas ca Visiting Artist & Professor la The University of Texas în Dallas. Între 1986-1988 îi este acordată o nouă bursă „Fulbright” și susține cursuri în domeniul filmului la universitățile din Los Angeles, New York și Boston.

În 1991 a fondat primul teatru independent bilingv din România, Teatrul româno-american „Eugene O’Neill”.

A desfășurat activitate didactică la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” (UNATC). În prezent, este profesor universitar, conducător de

doctorate la aceeași instituție. Predă regie de teatru, actorie și regie de film în țară și în străinătate, coordonează doctorate, proiecte de cercetare. A activat în Suedia, în Germania, a montat după piesele lui Caragiale la Reykjavik (Islanda).

A contribuit consistent la viața teatrală românească, a activat mai bine de trei decenii în teatrele din țară (Arad, Giulești / Odeon, Teatrul Mic ș.a.) și din străinătate (SUA, Canada, Rusia, Suedia ș.a.). Până în prezent a pus în scenă în țară și în străinătate peste 100 de spectacole, cu precădere din dramaturgia lui I. L. Caragiale, A. P. Cehov, Shakespeare sau Eugene O'Neill. A realizat ca scenarist și regizor 7 filme artistice de lung metraj, care au marcat istoria cinematografului românesc, între care: „Înainte de tăcere” (1978), „Înghițitorul de săbii” (1981), „Năpasta” (1982), „Punct și de la capăt” (1985), „Vinovatul” (1991), „Luna Verde” (2008), „Ana” (2014).

Este autorul unei serii de volume dedicate teatrului: „Spectacolul ascuns” (2002), „Noaptea bufonilor”, „Goana pe nisip” (2012), „Împotriva uitării” (2017), „Nostalgia valorii” (2018), „Cealaltă scenă” (2020) ș.a. A semnat și articole, eseuri și interviuri de referință atât pentru domeniul artistic, cât și pentru cel didactic.

Despre personalitatea complexă a regizorului au apărut două cărți: „Alexa Visarion sau destinul vocației” (2015), „Univers filmic – Alexa Visarion” (2016).

În 2002 a înființat Asociația Culturală „Dialog”.

Este membru al Uniunii Cineaștilor din România (UCIN), membru fondator al Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film (UARF), membru al Uniunii Teatrale din România (UNITER), membru al The Association for Theatre Higher Education (ATHE) – SUA (1985-2005), membru fondator al Societății „I. L. Caragiale” (1979-1985).

Este director onorific al Teatrului „Mihai Eminescu” din Botoșani, cetățean de onoare al Municipiului Botoșani (1992), cetățean de onoare al comunei natale Bălușeni (2015).

În 2014 i-a fost acordat titlul Doctor Honoris Causa al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, București.

Pentru activitatea fructuoasă a obținut numeroase premii și distincții, printre care: premiul Secției de critică ATM pentru exegeză scenică și filmică a operei lui I. L. Caragiale (1979), marele premiu la Festivalul Internațional de Teatru „Arezzo” (1979); premiul ATM pentru cel mai bun spectacol (1981); premiul ACIN pentru cea mai bună interpretare masculină, Mircea Albulescu, „Înghițitorul de săbii” (1982); premiul ACIN pentru originalitatea muzicii, Aurel Stroe „Năpasta” (1983); premiul revistei Teatrul pentru cea mai bună regie, pentru cea mai bună scenografie – Emilia Jivanov, cea mai bună interpretare feminină – Larisa Stase Mureșan în „Mașa”, din spectacolul „Trei surori” de

Cehov, Teatrul Național Timișoara (1988; premiul pentru cel mai bun spectacol, pentru cea mai bună interpretare feminină – Carmen Galin, pentru cea mai bună interpretare masculină – Claudiu Bleonț și pentru regia spectacolului „Steaua fără nume” de M. Sebastian, în cadrul Festivalului Național de Comedie (1994); premiul UNITER pentru regia serialului radiofonic „Un duel în ziua nunții” după A. P. Cehov (2005); premiul UNITER de Regie pentru întreaga activitate (2005); premiul Aristiză Romanescu al Academiei Române – acordat pentru întreaga creație teatrală și cinematografică (2008); marele premiu „George Apostu” pentru întreaga sa activitate (2017).

Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler, pentru crearea și transmiterea cu talent și dăruire a unor opere literare semnificative pentru civilizația românească și universală (2002).

Bibliografie:

Caragiale, Ion Luca. Carnavalul / Ion Luca Caragiale ; versiune scenică : Alexa Visarion. – Chișinău : [S. n.], [2019]. – [14] p.

Alexa, Visarion. Ion Ungureanu – talent și conștiință / Visarion Alexa // Literatură și artă. – 2015. – 1 oct. – P. 6.

Alexa, Visarion. Plurifocalitatea shakespeariană și imaginile ei scenice / Visarion Alexa // Convorbiri Literare. – 2014. – Nr 6. – P. 26-32.

Alexa Visarion sau destinul vocației / coord.: Elena Saulea. – Iași : Junimea, 2015. – 441 p.

Rîpeanu, Bujor T. Alexa Visa-

rión : [scenograf din România] // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte personalități care au avut de a face cu cinematograful din România sau care sunt originari de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 21.

Ungureanu, Ion. Energia disperării sau Alexa Visarion / Ion Ungureanu // Alexa Visarion sau destinul vocației / coord.: Elena Saulea. – Iași : Junimea, 2015. – Iași. – [S. n.], 2015. – P. 86-92.

Maria S. Ciobanu

Ana LUPAN
1922-1988

Prozatoare, dramaturg, laureată a Premiului de Stat al RSSM. Face parte din aceeași generație literară cu scriitorii Ion Druță, Ariadna Șalari, Vera Malev, Ion C. Ciobanu, Vasile Vasilache, Aureliu Busuioc.

S-a născut la 12 septembrie 1922, în satul Mihuleni, județul Orhei (azi raionul Șoldănești). Se stinge din viață la 23 februarie 1988, la Chișinău.

În anul 1950, absolveste școala agricolă din Cucuruzeni, iar în 1960 – cursurile superioare de literatură de pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova.

Debutază în 1950 cu povestirea „Stejarul”. În anul 1955, îi apare culegerea de proză „Drumul spre sat”, iar peste doi ani, în anul

1957, îi este tipărită culegerea „Lasă vântul să mă bată”. În anul 1963 apare culegerea „Flori de toamnă”, iar în 1964 – „Buruieni de dragoste”.

Scriitoarea se manifestă și în genul dramatic: în anul 1966 iese de sub tipar culegerea „Pieșe”, unele dintre ele au fost montate de teatrele din republică. În anul 1970 este publicată culegerea de nuvele „Toaca iernii”.

Între timp prozatoarea scrie și lucrări epice de proporții: romanele-dilogii „Țarină fără plugari” (1963), „Regăsirea” (1974), romanele „Neagră-i floarea de cireș” (1977) și „Vâltoarea” (1988). În anul 1982 editează „Scrieri alese” în două volume.

Opera prozatoarei a fost tradusă în limbile chineză, engleză, slovenă, letonă, lituaniană, kazahă, uzbekă, kirghiză.

Membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Pentru contribuția la prosperarea literaturii moldovenești i s-a decernat Premiul de Stat al RSSM (1984). Prozatoarea a mai fost decorată cu: Medalia „Pentru vitejie în Muncă” (1960); Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1974); Maestru al literaturii din RM (1995); Ordinul „Gloria Muncii” (1997).

A se vedea și articolul din „Calendarul Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 279-280.

Bibliografie selectivă:

***Lupan, Ana.** Scrieri alese. Vol. 1 / Ana Lupan ; pref.: Hara-lambie Corbu ; prez. graf.: Andrei

Țurcanu. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – 472 p.

***Lupan, Ana.** Scrieri alese. Vol. 2 / Ana Lupan. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – 464 p.

***Lupan, Ana.** Bijuteriile buniicii : povestiri pentru copii. / Ana Lupan. – Chișinău : Lit. Artistică, 1986. – 195 p.

***Lupan, Ana.** Buruieni de dragoste : povestiri / Ana Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1964. – 175 p.

***Lupan, Ana.** Clopoșel: Povestiri / Ana Lupan. – Chișinău : Lumina, 1976. – 92 p.

Lupan, Ana. Flori de toamnă : Povestiri și nuvele / Ana Lupan. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – 258 p.

***Lupan, Ana.** Valența : Povestiri / Ana Lupan. – Chișinău : Literatura artistică, 1982. – 342 p.

Botezatu, Eliza. Modestie și orgoliu : [In Memoriam : Ana Lupan (1924-1998)] / Eliza Botezatu // Luceafărul. – 2002. – 20 sept. – P. 16.

Cimpoi, Mihai. Ana Lupan // Cimpoi Mihai. Basarabia sub steaua exilului / Mihai Cimpoi. – București, 1994. – P. 116.

David, Eugenia. Ana Lupan : Lasă iarba să mă bată : [In Memoriam : Ana Lupan] / Eugenia David // Săptămîna. – 2002. – 13 sept. – P. 12,13.

Gherman, Victor. Lupan Ana // Femei din Moldova : Enciclopedie – Chișinău : Museum, 2000. – P. 178.

Porcesco, Cristina. În toamna aceasta scriitoarea Ana Lupan ar fi împlinit 80 de ani : [1924-1998] / Cristina Porcesco // Moldova suverană. – 2004. – 5 oct. – P. 6.

Ana Struță

Valentin TOMULEȚ
1952

Istoric, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar.

S-a născut la 15 septembrie 1952, în satul Tabani, raionul Briceni.

Între anii 1960-1970 a studiat la Școala medie din satul natal. După absolvirea școlii și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie (1971-1976). Din 1976-1977 s-a înscris la studii la Colegiul Republican pentru Cultură Fizică și Sport din Chișinău (azi, Liceul Internat Republican cu Profil Sportiv), cu o pauză pentru serviciul militar (1976-1977, Sankt-Petersburg).

Între anii 1980-1984 a urmat studiile de doctorat la Catedra de istorie a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova.

A făcut stagiu la Universitatea „A. I. Cuza”, Iași, România (1996).

În perioada 2000-2002 a urmat studiile postdoctorale la Catedra istorie universală la aceeași instituție.

În 2003 a susținut teza de doctor în istorie la tema „Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și constituirea burgheziei comerciale (1812-1830).

Din 1979 și-a început activitatea didactică în calitate de asistent la Catedra de istorie a URSS a Universității de Stat din Moldova.

Din 1989- prezent deține funcția de decan al Facultății de Arte Frumoase a Universității de Stat din Moldova, activând în consecutivitate în funcțiile : lector superior, Catedra istorie medie și modernă (1991), conferențiar (1992), profesor universitar, Catedra istorie universală (2011).

Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat activitate de cercetare științifică. În acest scop a efectuat deplasări de documentare în arhivele din Rusia, Ucraina, România și desfășurări practice muzeografice cu studenții în Rusia (Sankt Petersburg, Moscova, Vladimir, Suzdal, Novgorod), în Ucraina (Kiev, Odesa, Cernăuți, Ismail) și în România (Iași, București, Târgoviște).

Este autor a peste 300 de lucrări științifice, din care monografii, culegeri de documente, articole: „Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale: 1812- 1868” (2002), „Basarabia în epoca modernă: 1812-1918” (2012), „Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului Rus: 1812-1868” (2014), „Basarabia în epoca modernă: 1812-1918” (2014), „Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale:1812-1868” (2015), „Istoria Universității de Stat

din Moldova în documente și materiale. Volumul I” (2018), „Ținutul Hotin în surse statistice rusești din prima jumătate a secolului al XIX-lea” (2018), „Protestele și revendicările populației din Basarabia: anii 1812-1828” (2019) ș.a.

A participat la elaborarea și implementarea mai multor proiecte naționale pe domeniul istoriei: „Studierea și valorificarea patrimoniului documentar privind istoria Republicii Moldova” (2012), „Istoria învățământului superior din Republica Moldova Prin instituții: Universitatea de Stat din Moldova” (2014), „Rolul patrimoniului Muzeal în dezvoltarea societății contemporane” (2019) ș.a.

A exercitat diverse activități obștești, precum: președinte al Seminarului științific de profil „Istoria Românilor” (pe perioade) din cadrul Institutului de Istorie al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2008), președinte al comisiei pentru calitate în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie (2008-2019), membru al Consiliului Calității USM (2008-2019), președinte al Comisiei de evaluare a activității Institutului de Istorie, Stat și Drept al AȘM privind rezultatele științifice principale în sfera științei și inovării în anul 2011 (2012-2014), președinte al Comisiei de profil de cercetare: Patrimoniul muzeal cultural istoric, din cadrul comisiei specializate de evaluare din sfera științei și inovării a Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei (2012), președinte al

Comisiei cultură, USM (din 2014), membru al Comisiei naționale pentru salvarea patrimoniului cultural imaterial de pe lângă Ministerul Culturii al Republicii Moldova (din 2008), președinte al Comisiei de experți în istorie, filosofie, teologie și științe sociale din cadrul ANACEC (din 2018).

Membru al colegiului de redacție la mai multe publicații: *Tyragetia*. Anuarul Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei (din 2005), *Analele Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova* (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (din 2005), *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria *Lucrări studentești* (2004, 2005, 2006), *Studia Universitas*. Seria *Științe umanistice* (2008), *Archiva Moldaviae* (Arhivele Naționale ale României), Iași, *Revistă anuală* (din 2009), Membru al Colegiului științific consultativ al Revistei Institutului de Istorie Socială Promemoria (din 2011) ș.a.

Pentru activitate fructuoasă a fost distins cu multiple diplome și premii de stat: laureat al concursului de lucrări științifice pe anul 2004, acordat de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică cu ocazia sărbătorii profesionale „Ziua Științei”; Diplomei de Merit pentru rezultate remarcabile în cercetare dezvoltare obținute în anul 2003; Diploma Ministerului Învățământului al Republicii Moldova (2002); Diploma Ministerului Educației al Republicii Moldova

(2012); Diplomă de merit, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie Stat și Drept (2012); Diplomă de gradul al doilea (2011), Diplomă de gradul întâi, Guvernul Republicii Moldova (2012), laureat al Premiului Național (Domeniul Știință) (2015); laureat al Premiului Academiei Române „A. D. Xenopol” (2016); Ordinul „Gloria Muncii” (2016) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Tomuleț, Valentin. Basarabia în epoca modernă (1812-1918) : Instituții, regulamente, termeni / Valentin Tomuleț. – Chișinău : Lexon-Prim, 2014. – 672 p.

Tomuleț, Valentin. Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (1812-1868) : Studii / Valentin Tomuleț. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – 617 p.

Tomuleț, Valentin. Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia (1812-1830) : Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei și Republicii Moldova / Valentin Tomuleț. – Chișinău : USM, 2002. – 423 p.

Tomuleț, Valentin. Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și constituirea burgheziei comerciale (1812-1830) : Teză / Valentin Tomuleț. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 434 p.

Tomuleț, Valentin. Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868) / Valentin Tomuleț. – Iași : Tipo Moldova, 2015. – 564 p.

Tomuleț, Valentin. Protestele și revendicările populației din Basarabia (anii 1812-1828). – București-Brăila : Editura Academiei Române; Editura Istros, 2019. – 610 p.

Tomuleț, Valentin. Ținutul Hotin în surse statistice rusești din prima jumătate a secolului al XIX-lea / Valentin Tomuleț. – Chișinău : Lexon-Prim, 2018. – 1056 p.

Tomuleț, Valentin. Ținutul Hotin în surse statistice rusești din prima jumătate a secolului al XIX-lea / Valentin Tomuleț. – Iași : Tipo

Moldova, 2018. – 611 p.

Tomuleț, Valentin. Aspecte comparative ale evoluției Basarabene – Novorosiei / Valentin Tomuleț // *Revista de istorie a Moldovei*. – 2019. – Nr 1/2. – P. 32-52.

Tomuleț, Valentin. Burghezia basarabeană – epoca modernă : (clasificarea, caracteristica, evoluția) / Valentin Tomuleț // *Tyragetia : Istorie. Muzeologie*. – 2012. – Vol. VI (XXI), Nr 2. – P. 29-51.

Tomuleț, Valentin. Elite ale burgheziei basarabene : negustorii de gildă angroșiști din Chișinău : (1812-1868) / Valentin Tomuleț // *Studii de arhondologie și genealogie*. – [S. l. : s. n.], 2014. – P. 23-52.

Tomuleț, Valentin. Exodul populației din Basarabia în Moldova de peste Prut : (anii 1812-1828) / Valentin Tomuleț // *Revista de istorie a Moldovei*. – 2012. – Nr 2. – P. 55-78.

Tomuleț, Valentin. Războiul Crimeei : (1853-1856) și consecințele lui nefaste pentru populația Basarabiei / Valentin Tomuleț // *Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice*. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 83-94.

Tomuleț, Valentin. Reflecții generale privind dezvoltarea social-economică a Basarabiei (1812-1868) / Valentin Tomuleț // *Cugețul*. – 1992. – Nr 2. – P. 10-20.

Valentin Tomuleț // *Localitățile Republicii Moldova*. Vol. 13 : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 232-233.

Maria S. Ciobanu

Vasile COJOCARU
1932-2012

Pictor, grafician, cadru didactic în învățământul artistic, muzeograf.

S-a născut la 21 septembrie 1932, în comuna Baraboi, jud. Bălți, România (azi raionul Râșcani, Republica Moldova). A decedat la 2 ianuarie 2012, la Chișinău.

În 1960 a absolvit Școala Republicană de Arte Plastice „I. Repin” din Chișinău (azi Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”).

Și-a început activitatea în calitate de muzeograf la Muzeul Național de Artă al Moldovei (1960-1961).

Între anii 1961-1987 activează în calitate de profesor la Școala de Arte Plastice pentru copii „A.V. Șciusev” din Chișinău, profesor la Liceul Republican de Arte Plastice „Igor Vieru” (1969-1973, 1986-1992), liber profesionist (1974-1987).

Cadru didactic în învățământul artistic, fiind profesor al cunoscuților plasticieni Andrei Sârbu, Vladimir Bulat, Theodor Buzu, Oleg Cojocari.

În perioada 1987-1992 a activat la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova în calitate de pictor-șef și director.

Până în 1988 a activat în domeniul artelor grafice. Începând cu anul 1989 a practicat cu predilecție pictura de șevalet, abordând toate genurile acestea: peisajul, natura statică, compoziția de gen, portretul. Grafica preferată este pastelul.

A participat la multiple tabere de creație naționale și internaționale. A vizitat galerii și muzee, a făcut schimb de experiență cu artiști din alte țări. Experiențele sale au fost legate și de studierea noilor peisaje. Ele s-au materializat ulterior în pânze și pasteluri, purtând amprenta acelor locuri vizitate, precum delta Dunării, Sulina, Maramureș ș.a.

A semnat lucrările: „Ponoare”, „Baraboi” (1980); „Viața nukului în ogradă la Ileana” (1988); „Târziu de toamnă” (1990); „Hotar de anotimpuri” (1991); „Săptămâna Mare la Baraboi”, „Arătură de toamnă”, „Mahala în toamnă”, „Crăiasa lanurilor” (1998); „Prolog de toamnă”, „Crama” (1999); „Troita”, „Maramureș”, „Arta lemnelui”, „Sighetul Marmățiel”, „În munții Maramureșului” (2000); „Trio” (2001); „Fântână de la Pânășăști” (2005); „Peisaj rustic” (2001), „Case în albastru” (2005); „Coline” (2005); „Reflux” (2005) ș.a.

În 1983 a debutat cu prima expoziție personală în satul natal Baraboi. Au urmat și altele: la Dondușeni (1995); la Chișinău (1994-1995, 1998, 2002, 2007); la București, Galeria „Avan Post” (1994, 1997); „Anno-Timpurile” la Muzeul Na-

țional de Artă a Moldovei, Chișinău (2007) ș.a.

Din 1961-2011 a expus la toate expozițiile organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, Ministerul Culturii al Republicii Moldova și alte organizații și instituții de cultură, precum și în afara țării: la a VII Trienală de grafică, Tallin, Estonia (1986), Iași, Bacău, România (1991); București (1992); Galați, România (1994); Baia Mare (2000) ș.a. Din 1991-2011 a participat cu lucrări artistice la „Salioanele Moldovei”, Bacău (România) – Chișinău (Republica Moldova).

Lucrările sale completează colecțiile de artă a mai multor instituții de stat din țară și din afară: Muzeul Național de Artă al Moldovei, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, Muzeul de Etnografie al Republicii Moldova; Complexul muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău, Muzeul de Arte Plastice din Baia Mare, România; Muzeul de Arte din Moscova, Muzeul de Arte din Arhanghelsk, Federația Rusă. Lucrări în colecții private din Republica Moldova, România, Anglia, Canada, Federația Rusă, Franța, Germania, Iugoslavia, Mongolia, Portugalia, Spania, SUA., Turcia.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1969).

Distins cu premii și mențiuni la concursuri de artă contemporană: Premiul Editurii „Humanitas” – Expo la Salioanele Moldovei, editia a VII-a (1997); Premiul Uniunii Artiștilor

Plastici din Moldova (1997); Premiul de Excelență al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (2004); Premiul primăriei municipiului Bacău, expoziția concurs „Saloanele Moldovei”, ediția a XVI-a (2006) ș.a.

Medalia „Meritul Civic” (1996).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 232-233.

Bibliografie:

Cojocaru, Vasile. Vasile Cojocaru : [Album] / Vasile Cojocaru ; trad. în engl.: D. Stanciu, M. Mămăligă. – Chișinău : Arc, 2004. – 48 p.

Cojocaru, Vasile. Acvarium : Pictură / Vasile Cojocaru // Artă contemporană din Moldova = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом]. – Moscva : [S. n.], 2013. – P. 66.

Cojocaru, Vasile. Dimitrie Cantemir și Petru I. Stălinești, 1980 : [Gravură pe plastic] / Vasile Cojocaru // Cojocaru, Vasile. Vasile Cojocaru [Album] / Vasile Cojocaru ; trad. în engl.: D. Stanciu, M. Mămăligă. – Chișinău : Arc, [2002]. – P. 12.

Cojocaru, Vasile. Lupta de la Lipnic : Pictură / Vasile Cojocaru // Saloanele Moldovei : Chișinău-Bacău, Ediția XXI-a. – Bacău – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 14.

Bobernağă, Sofia. Vasile Cojocaru / Sofia Bobernağă // Atelier : Arte plastice. Arhitectură. Design. – 2003. – Nr 1. – P. 10-11.

Bobernağă, Sofia. Vasile Cojocaru – departe de efecte efemere / Sofia Bobernağă // Cojocaru, Vasile. Vasile Cojocaru : [Album] / Vasile Cojocaru ; trad. în engl.: D. Stanciu, M. Mămăligă. – Chișinău : Arc, [2002]. – P. 5-7.

Colesnic, Iurie. Cojocaru Vasile // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” : Ghid enciclopedic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 68.

Poiată, Mihai Ștefan. Răgazul

dintre etaje : [despre creația pictorului Vasile Cojocaru] / Mihai Ștefan Poiată // Sud-Est Cultural. – 2006. – Nr 2. – P. 101-110.

Михайло, Лариса. Его искусство – пылкость вдохновения : [о персональной выставке художника Василе Кожокару] / Лариса Михайло // Столица = Capitala. – 2002. – 25 sept. – P. 4.

Василий Кожокару : Каталог произведений / сост.: Ф. В. Ставилэ. – Кишинев : Тимпул, 1984. – 24 p.

Maria S. Ciobanu

Mihail MUNTEANU
1922-1983

Istoric, profesor universitar.

S-a născut la 22 septembrie 1922, în satul Cioburciu, raionul Slobozia. S-a stins din viață la 3 martie 1983, la Chișinău.

A învățat la școala medie din satul natal (1929-1937). A studiat la Institutul Pedagogic de Stat „Taras Șevcenko” din Tiraspol, Facultatea de Istorie (1939-1940). A continuat să studieze la Institutul de Învățători din Karaganda (1942-1943), la Universitatea din Kzîl-Orda, Kazahstan (1943-1944), la Universitatea de Stat „Taras Șevcenko” din Kiev (1944-1946). În anul 1956 a susținut teza de doctor cu tema: „Situația țăranilor și mișcarea țărănească în anii 30-40 ai sec. al XIX-lea în

Basarabia”. În anul 1973 devine profesor universitar, cu teza de doctor habilitat în istorie.

Activitatea profesională o începe la Universitatea de Stat din Kiev în calitate de asistent la Catedra de istorie a URSS (1946-1947). Din noiembrie 1947 parcurge toate treptele ierarhiei universitare la Universitatea de Stat din Moldova: lector la Catedra de istorie a PCUS (1947); prodecan al Facultății de Istorie și Filologie (1949); decan interimar al Facultății de Istorie și Filologie (1951); decan al Facultății de Istorie (1957-1960); șef al Catedrei istoria Moldovei (1972-1983).

A ținut cursul normativ „Istoria Moldovei” (epoca medievală și modernă) și seminarul special „Importanța progresistă a alipirii Basarabiei de Rusia”. A participat cu referate la conferințe științifice republicane și unionale, abordând probleme puțin cercetate din istoria socio-economică a Basarabiei.

A publicat cca 100 de lucrări științifice, câteva studii monografice, printre care se evidențiază monografia „Экономическое развитие дореформенной Бессарабии” („Dezvoltarea economică a Basarabiei în perioada de până la reformă”) (1972). Activitatea științifică și didactică a cercetătorului era orientată spre spațiul dintre Prut și Nistru de la finele sec. al XVIII-lea până la mijlocul sec. al XIX-lea (istoria economiei agrare, industriei, meșteșugurilor, comerțului, relațiilor sociale etc). Profesorul

Munteanu a fost considerat un expert în domeniul sistematizării și prelucrării documentelor din arhivele statului.

A fost conducător științific a patru teze de doctorat.

Decorat cu Ordinul „Slava” (de gradul III) și Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 233-234.

Bibliografie selectivă:

**Мунтян, М. П. О работе историков Кишиневского университета / М. П. Мунтян // Вопросы истории. – 1963. – Nr 1. – P. 100-103.

**Мунтян, М. Экономическое развитие дореформенной Бессарабии / М. Мунтян // Ученые записки КГУ : Серия историческая. – Том 117. – P. 4-23.

Agachi, Alexei. Muntean Mihail // Agachi, Alexei. Dicționar de istorie / Alexei Agachi. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 271.

Dragnev, Demir. Mihail Muntean – savant și pedagog de referință / Demir Dragnev // Dragnev, Demir. Pedagogi români de excepție : (din Basarabia interbelică și postbelică). Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 240-244.

Niculită, Ion. Profesorul universitar Mihail Muntean – omul vremurilor obscure / Ion Niculită [Resursă electronică] // http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/3380/249-256_0.pdf?sequence=1&isAllowed=y (accesat: 28.09.2021).

Rusnac, Gheorghe. Munteanu, Mihail // Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 140-141.

Tatiana Caprianu

**Dumitru-Dorin
PRUNARIU
1952**

Inginer aeronautic, cosmonaut și diplomat român. Este primul și unicul român care a zburat în spațiul cosmic.

S-a născut la 27 septembrie 1952 în orașul Brașov.

În anul 1971 absolvă Liceul de Matematică-Fizică Nr. 1 din Brașov (azi Colegiul Național „Grigore Moisiu”). Studiază la Facultatea de Inginerie Aerospațială din cadrul Universității Politehnica din București, specialitatea inginerie aeronautică (1971-1976). În perioada 1976-1977 urmează Școala de Ofițeri de Rezervă pentru Aviație din Bacău, concomitent lucrând inginer stagiar la Întreprinderea de Construcții Aeronautice din Ghimbav, județul Brașov. În anul 1978 începe Cursul de cosmonauți, Orașelul Stelar, Rusia. În 1981 urmează cursul pentru cadre superioare, Institutul Internațional de Formare și Management pentru Aviație (IAMTIIIF-GA), Montreal, Canada. În 1991 studiază la Colegiul Național de Apărare. În anul 1999 obține titlul științific de doctor inginer în specialitatea „Dinamica sistemelor aerospațiale” la

Universitatea Politehnica din București, cu teza „Mișcarea perturbată a satelitelui artificial al Pământului”. În 2004 finalizează cursul de ambadori în cadrul Academiei Diplomatice a Ministerului Afacerilor Externe.

La 12 mai 1981, a fost confirmat în mod oficial ca primul nominalizat în cadrul zborului spațial român-sovietic, în calitate de cosmonaut-cercetător. Astfel în perioada 14-22 mai 1981, echipajul navei cosmice „Soiuz 40”, format de cosmonautul sovietic colonel Leonid Popov și capitanul-inginer Dumitru Prunariu, efectuează zborul în cadrul programului spațial „Intercosmos”.

Este inspector-șef pentru activități aerospațiale în cadrul Comandamentului aviației militare, cadru didactic asociat al Facultății de Aeronave, I.P.B. (1981-1989). Deține funcția de subsecretar de stat al Departamentului Aviației Civile în cadrul Ministerului Transportului (1990-1991). Este inspector-șef pentru activități aerospațiale în cadrul Statului Major al Aviației și Apărării Antiaeriene (1991-1998). Președinte al Agenției Spațiale Române fondată în anul 1991. În prezent, este președinte de onoare al acestei agenții.

Din 1992 până în 1995 deține și funcția de secretar al Agenției Spațiale Române (prin colaborare externă). În anul 1993 devine Reprezentant permanent al Asociației Explotatorilor Spațiului Cosmic la sesiunile Comitetului ONU

pentru Explorarea în Scopuri Pașnice a Spațiului Extraatmosferic. În perioada 1996-1999 a fost Președintele Comitetului de politici și relații internaționale al Asociației Exploatorilor Spațiului Cosmic. Înființează în 2001 Fundația „Cosmonaut Dumitru Dorin Prunariu”. În anul 2003, a fost ales, prin consensul a 65 de state membre, președinte al Subcomitetului științific și tehnic al Comitetului ONU pentru Explorarea în Scopuri Pașnice a Spațiului Extraatmosferic, pentru perioada 2004-2005. Ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Federația Rusă (2004-2005). Din 2006 este reprezentantul României în cadrul Autorității Europene de Supervizare a Sistemelor de Sateliți pentru navigație globală. În 2007 a fost trecut în rezervă în grad de general maior de aviație.

Este autorul a peste 40 de lucrări.

În anul 2021 este lansată producția unei noi serii de podcast-uri ESA-ESA Explores Time and Space, primul epizod al căruia începe cu misiunile „Intercosmos” din Rusia, și este realizat în conversație cu primul cosmonaut român.

Este membru de onoare al Academiei Americano-Române (2011); membru al Societății germane de rachete „Hermann Oberth - Wernher von Braun”; membru al Asociației Exploratorilor Spațiului Cosmic; membru de onoare al Academiei Americano-Române de Arte și Științe; membru al Academiei Eu-

ropene de Științe și Arte (2015), membru eminent al Asociației Exploratorilor Spațiului Cosmic (2017) ș.a.

Distins cu titlul de prim ambasador al evenimentului „Ziua asteroidului (Asteroid Day)”, marcată anual la 30 iunie. În 2017 Uniunea Astronomică Internațională a conferit unui asteroid numele „10707 PRUNARIU”.

În anul 1981 i s-a conferit titlul „Erou al URSS”, fiind decorat cu „Ordinul Lenin” și „Steaua de Aur” (1981) și titlul suprem „Erou al Republicii Socialiste România” (1981). Decorat cu medalia „Iuri Gagarin” (1982); Medalia de aur „Hermann Oberth” a Societății germane de rachete „Hermann Oberth - Wernher von Braun” (1984); Ordinul „Steaua României”, în grad de Mare ofițer (1 decembrie 2000); Ordinul „Virtutea aeronautică” (2008). Apreciat cu cea mai înaltă distincție personală a Rotary Internațional „Paul Harris Fellow”. Deține Ordinul „Virtutea Militară” în grad de Cavaler cu însemn pentru militari (2010); Emblema „Onoarea Armatei Române”, acordată de ministrul apărării (2011); Medalia de Merit pentru Explorare Spațială (2011). Apreciat de Academia Română, cu diploma Meritul Civic; de Ministrul Apărării Naționale, cu Emblema „Onoarea Armatei României” (mai 2011).

Doctor honoris causa al Universității Tehnice a Moldovei (2012), al Universității de Vest din Timișoara (2013), al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

(2014), al Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș (2017). Honorary Doctor al Colegiului Lindsey Wilson din Columbia, Kentucky, SUA (2014), al Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș (2017), al Universității „Gheorghe Asachi” din Iași (2017), al Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu (2018), al Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă” din Brașov (2021) ș.a.

Este cetățean de onoare al mai multor localități din România: Brașov, Timișoara, Cluj-Napoca, Pucioasa, Giroc, al județului Timiș.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 235-236.

Bibliografie selectivă:

****Prunariu, Dumitru.** Istoria aviației române / Nicolae Balotes-cu, Dumitru Prunariu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1984. – 742 p.

Prunariu, Dumitru. La cinci minute după cosmos / Dumitru Prunariu. – București : Editura militară, 1982. – 222 p.

****Musca, Annie.** Dumitru-Dorin Prunariu, biografia unui cosmonaut / Annie Musca. – București : Adevărul Holding, 2012. – 304 p.

Oltean, Ioan Gheorghe. Cosmonautul Dumitru Dorin Prunariu – în țara făgetului și în cosmos / Ioan Gheorghe Oltean. – Timișoara : Miron, 2015. – 127 p.

Țarălungă, Ecaterina. Prunariu Dumitru-Dorin // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera internațional, 2011. – P. 654.

Despre Dumitru Dorin Prunariu [Resursă electronică] // <https://ziare.com/dumitru-dorin-prunariu/biografie> (accesat: 21.09.2021).

Tatiana Caprianu

Vasile PÂRVAN
1882-1927

Arheolog, istoric al antichității, filosof al istoriei, eseist și profesor român.

S-a născut la 28 septembrie 1882 la Huruiеști, județul Bacău. A decedat la 26 iunie 1927, la București.

A învățat la liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad (1893-1900). A studiat la Universitatea din București, Facultatea de Litere și Filosofie (1900-1904). A luat licența cu distincția „Magna cum laude” (1904). Cu o bursă a Universității din București (din „fondul Hillel”), pleacă în Germania, unde urmează cursurile a trei universități din Jena, Berlin și Breslau (1905-1908). În anul 1908 a obținut la Breslau titlul de Doctor cum laudae cu lucrarea „Die Nationalität der Kaufleute im römischen Kaiserreiche” („Naționalitatea negustorilor din Imperiul roman”).

Activitatea profesională o începe ca funcționar la Secția Manuscrise a Bibliotecii Academiei Române (1903). În perioada anilor 1904-1909 lucrează profesor secundar la Bacău și Iași. Din 1909 este profesor la Catedra de istorie veche, epigrafie și antichități greco-romane a Universității

din București. Deține funcția de director al Muzeului Național de Antichități (1910-1926). A fost unul din întemeietorii Institutului de Studii Sud-Est Europene (1913). A fondat Institutul de Antichități din Cluj-Napoca (1919) și Editura „Cultura națională” (1920). Profesor de istorie antică la Universitatea din Cluj-Napoca (1919). A fondat și a fost director la Școala Română din Roma (1921-1927). Din anul 1926 a activat în funcția de profesor agregat la Universitățile din Cambridge și Sorbona.

A debutat în publicistică la „Noua revistă română” (1900). A început să colaboreze cu publicațiile periodice „Convorbiri literare” (1902), iar în anul următor cu „Voința națională”, „Tribuna poporului”, „Luceafărul”, „Neamul românesc”, „Sămănătorul” etc. A fost autor a lucrărilor de referință „M. Aurelius Verus Caesar și L. Aurelius Commodus” (1909), „Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-român” (1911), „Cetatea Tropaeum: considerații istorice” (1912), „Cetatea Ulmetum” (4 volume, 1912-1915). Publică studiul „Ideile fundamentale ale culturii sociale contemporane” (1919). Fiind director al Școlii Române din Roma a înființat două anuare „Ephemeris Dacoromana” și „Diplomatium Italicum”. A editat mai multe publicații consacrate cercetărilor de istorie: „Idei și forme istorice” (1920), „Începuturile vieții romane la gurile Dunării” (1923), precum și

volumul de eseuri „Memoriale” (1923).

Lucrarea sa fundamentală rămâne a fi „Getica: O proistorie a Daciei” (1926) – o vastă sinteză istorico-arheologică, scrisă în urma seriei de săpături sistematice organizate, îndeosebi, la Histria și în Dobrogea. Intenționa să elaboreze o trilogie, „Getica” fiind primul volum, după care aveau să urmeze „Dacia romană” și „Protoistoria slavilor”, dar nu a reușit.

Membru corespondent (1911), membru activ (1913), vicepreședinte (1920-1927) și președintele al Secției istorice (1927) a Academiei Române. Membru titular al Academiei Române (1913). Membru în Comisiunea Monumentelor Istorice (1913) și Liga Culturală (1914). Savant consacrat, a fost membru corespondent sau titular în mai multe societăți științifice și academii străine: Institutul Arheologic German (1913), Uniunea Academică Internațională (1920-1927), Reale Societa Romana di Storia Patria (1924), Pontificia Accademia Romana di Archeologia (1925), Comitetul Internațional al Științelor Istorice (Geneva, 1926), Academia dei Lincei (1927).

Membru, apoi secretar al PEN-Clubului român (1923).

Deținător al Medaliei de bronz „D.A. Sturza” (1913); Ordinilor „Steaua României” în grad de comandor, „Coroana d’Italia”, în grad de Mare Ofițer (1923) și „Coroana d’Italia” cu Marele Cordon (1927).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. –

Chișinău, 2002. – P. 259.

Bibliografie selectivă

Pârvan, Vasile. Cetatea Tro-paeum / Vasile Pârvan. – Iași : Tipo Moldova, 2011. – 128 p.

Pârvan, Vasile. Corespondența și acte : Studii și documente / Vasile Pârvan. – București : Minerva, 1973. – 498 p.

Pârvan, Vasile. Dacia : Civilizațiile antice din țările carpato-danubiene / Vasile Pârvan, Radu Vulpe. – București : Editura Științifică, 1972. – 293 p.

Pârvan, Vasile. Dacii la Troia : Studii de protoistorie a Daciei / Vasile Pârvan. – București : Editura Saeculum I. O., 2011. – 559 p.

Pârvan, Vasile. Getica : O protoistorie a Daciei / Vasile Pârvan. – Chișinău : Universitas, 1992. – 604 p.

Pârvan, Vasile. Idei și forme istorice : Patru lecții inaugurale / Vasile Pârvan. – București : Cartea Românească, 2003. – 189 p.

Pârvan, Vasile. Începuturile vieții romane la gurile Dunării / Vasile Pârvan. – București : Cartea Românească, 2000. – 211 p.

Pârvan, Vasile. Scrieri de istorie romană / Vasile Pârvan. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2002. – 288 p.

Pârvan, Vasile. Studii de istorie medievală și modernă / Vasile Pârvan. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1990. – 388 p.

Grekov, Iuri. Pârvan Vasile // România în chipuri / Iuri Grekov. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – P. 128.

Pârvan, Vasile (1882-1927) // Dicționar antologic de istorici, critici literari, esești, oameni de cultură, publicații literare. – București : Editura Niculescu, 1998. – P. 206-209.

Pârvan Vasile // Dicționar de istorie / Alexei Agachi. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 295-296.

Manoil, Alexandru. Pârvan Vasile // 88&333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 600-601.

Rusu, Dorina N. Pârvan Vasile // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : 1866-1999 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 1999. – P. 634-635.

Țarălungă, Ecaterina. Pârvan

Vasile // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 598-599.

Vasile Pârvan – biografie, opera și scrierile [Resursă electronică] // <https://www.autorii.com/scriitori/vasile-parvan/> (accesat: 23.09.2021).

Vasile Pârvan – fondatorul arheologiei românești [Resursă electronică] // <https://paginiromanesti.ca/2015/07/09/vasile-parvan-fondatorul-arheologiei-romanesti/> (accesat: 23.09.2021).

Vasile Pârvan – istoric, arheolog, epigrafist și eseist român [Resursă electronică] // <https://www.ziu-constantina.ro/fondul-documentar-dobrogea-de-ieri-si-de-azi/articol/vasile-parvan-istoric-arheolog-epigrafist-si-eseist-roman-2979.html> (accesat: 23.09.2021).

Zub, Alexandru. Vasile Pârvan : Dilemele unui istoric / Alexandru Zub. – Iași : Institutul European, 2002. – 180 p.

Tatiana Caprianu

Nicolae GÂSCĂ
1942

Dirijor de cor, muzicolog, compozitor și profesor universitar român.

S-a născut la 30 septembrie 1942, plasa Bravicea, județul Orhei (azi raionul Călărași, Republica Moldova).

După Liceul Internat „Costache Negruzzi” din Iași, între anii 1960-1965, își face studiile la Conservatorul de Muzică „George Enescu” din Iași, avându-i ca profesori pe Achim Stoia (armonie), Constantin

Constantinescu (teorie-solfegiu), Ion Păvălache (dirijat cor), Ion Baci (dirijat orchestră), George Pascu (istoria muzicii). Ulterior profesor, iar din 1991 – rector al aceluiași institut (azi Academia de Arte „George Enescu”). A obținut titlul de doctor în muzică la Universitatea Națională de Muzică din București (2003), susținând teza cu titlul „Interpretarea muzicii corale”.

Între anii 1967-1970 a fost dirijor al orchestrei de cameră „Camerata Academica”, a corului și orchestrei simfonice a Conservatorului din Iași. A colaborat cu orchestrele simfonice din Botoșani și Bacău. Este fondatorul și dirijorul corului „Cantores Amicitiae” în 1976, una dintre cele mai apreciate și mai titrate formații corale studențești din România, unde timp de peste 40 de ani au cântat peste 400 de tineri în concerte naționale și internaționale.

A efectuat turnee artistice în toată țara, dar și pe scenele din Austria, Germania, Belgia, Luxemburg, Elveția, Spania, Anglia, Republica Moldova etc.

Opera lui conține: aranjamente pentru cor, prelucrări pentru cor mixt, melodii din folclorul românesc și cel al popoarelor din Europa, America de Nord, America de Sud, Asia, Africa. A activat și în domeniul muzicologiei cu Colecții de coruri mixte; Arta dirijorală. Tehnica dirijorală; Arta dirijorală. Dirijorul de cor; Tratat de teoria instrumentelor ș.a.

A fost distins cu nume-

roase premii și distincții: Premiul I la toate edițiile Festivalului artei studențești (până în 1989); Premiul I la Concursul internațional „Tineretul și muzica” de la Viena (1980); Diploma de Onoare și distincția „Evidențiat cu aur” a Consiliului Național al Societății de Cruce Roșie din România; Premiul III (1991) și Premiul II (1995) la Concursul internațional de la Llangollen; Mențiunea Excelent la Concursul coral internațional de la Montreux (Elveția, 1995); Premiul special „Pyssessia” la Concursul coral internațional de la

Cantonigros (Spania, 1995); Premiul IV la Concursul Coral Internațional de la Spital an der Drau (Austria, 1999); două Premii I la Festivalul Internațional „Music World” (Italia, 2002); Premiul II la Festivalul Coral Internațional de la Tampere (Finlanda, 2007) etc.

Bibliografie:

Cantores Amicitiae, o călătorie muzicală de 40 de ani [1976-2016, dirijată de Nicolae Gâscă] [Resursă electronică] // http://www.tvr.ro/cantores-amicitiae-o-calatorie-muzicala-de-40-de-ani_17385.html#view (accesat: 16.09.2021).

Dirijorul Nicolae Gâscă [Resursă electronică] : „Vacanțele Muzicale înseamnă amintiri dragi” : interviu / consemnare: Violeta Moșu // <http://dordeneamt.ro/2018/07/03/dirijorul-nicolae-gisca-vacantele-muzicale-in-seamna-amintiri-dragi/> (accesat: 16.09.2021).

Buzilă, Serafim. Interpreți din Moldova : lexicon enciclopedic (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 200-201.

Cozmei, Mihail. Gâscă Nicolae // Cozmei, Mihail. Existențe și împliniri : dicț. biobibliogr. : domeniu – muzică / Mihail Cozmei. – Ed. a 2-a, rev. – Iași : Artes, 2010. – P. 208-216.

Popescu, Mariana. Nicolae Gâscă // Popescu, Mariana. Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 151-157.

Larisa Bulat

Octombrie

2022

Octombrie este a zecea lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Octombrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Balanței și sfârșește în semnul Scorpionului. Din punct de vedere astronomic, luna octombrie începe cu soarele în constelația Fecioarei și se sfârșește cu soarele în constelația Balanței.

Numele lunii octombrie (latină: **October**) vine de la cuvântul latinesc *octo* = opt, pentru că luna octombrie era a opta lună în calendarul roman.

Grecii numeau luna octombrie **Pyanopsion**. În tradiția poporului român luna octombrie se numește **Brumărel**. În această lună cad frunzele din copaci, țăranii se ocupă mai mult de treburile gospodăriei; acum se fac însămânțările de toamnă.

Octombrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Ianuarie cu excepția anilor bisecți.

Soarele răsare la începutul lunii octombrie la 7:14 și apune la 18:57, iar la sfârșitul lunii răsare la 6:52 și apune la ora 17:06.

Fazele Lunii: la 1 octombrie – Lună Nouă la 03:12 (Luna începe să crească); la 9 octombrie – Luna la Primul Pătrar la 07:30; la 20 octombrie – Lună Plină la 07:24 (Luna începe să descrească); la 22 octombrie – Luna la Ultimul Pătrar la 22:18; la 30 octombrie – Lună Nouă la 19:42.

Luni	3	10	17	24	31
Marti	4	11	18	25	
Miercuri	5	12	19	26	
Joi	6	13	20	27	
Vineri	7	14	21	28	
Sâmbătă	1	8	15	22	29
Duminică	2	9	16	23	30

90 de ani de la nașterea lui **Sava Chioroglu**, antrenor emerit al selecționatei Moldovei la lupte libere, întemeietorul Școlii naționale de lupte libere din Moldova, campion al Moldovei la lupte libere (1 oct. 1932 – 16 iun. 2014).

90 de ani de la nașterea lui **Ioan-Iovitz Popescu**, fizician, lingvist, doctor în științe fizice, profesor universitar, ex-rector al Universității din București, nominalizat la Premiul Nobel pentru fizică, membru titular al Academiei Române (1 oct. 1932).

80 de ani de la nașterea lui **Victor Prohin**, prozator, publicist, redactor și scenarist (2 oct. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 266-267; CN 2012, p. 240; CN 2017, p. 354-355.*

60 de ani de la nașterea **Veronicăi Grigorașenco**, actriță de teatru și film (2 oct. 1962).

60 de ani de la nașterea lui **Constantin Moscovici**, muzician, naist, compozitor, Maestru în Artă, Artist al Poporului din Republica Moldova (2 oct. 1962).

135 de ani de la nașterea lui **Eugen Bădărău**, fizician, om de știință, profesor universitar, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României, membru titular al Academiei Române (2 oct. 1887 – 11 mar. 1975). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 240-241.*

190 de ani de la nașterea lui **Julius Sachs**, botanist, cercetător științific și profesor universitar german, figură monumentală din istoria botanicii, creator al fiziologiei vegetale experimentale moderne (2 oct. 1832 – 29 mai. 1897).

95 de ani de la nașterea lui **Radu Miron**, matematician român, doctor în matematică, profesor universitar, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, membru titular al Academiei Române

(3 oct. 1927). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 295-297.*

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Drăgan**, regizor, scenarist, publicist, critic de film și profesor universitar român (3 oct. 1932 – 30 oct. 2017).

75 de ani de la stingerea din viață a lui **Max Planck**, fizician, teoretician, cercetător științific și inventator german, fondator al mecanicii cuantice, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (23 apr. 1858 – 4 oct. 1947).

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe V. Madan**, folclorist, etnograf, prozator, publicist, actor, editor de ziare și traducător (5 oct. 1872 – 2 noiem. 1944). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 279-280.*

130 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Cărăuș**, pedagog, politician, membru în Sfatul Țării (5 oct. 1892 – 1955). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 241-242.*

95 de ani de la nașterea lui **Pavel Bâtcă**, medic gastrochirurg, doctor habilitat în științe medicale și profesor universitar (5 oct. 1927 – 13 iun. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 298.*

120 de ani de la nașterea lui **Zaharia Stancu**, poet, prozator, publicist, traducător și jurnalist român, membru titular al Academiei Române (5 oct. 1902 – 5 dec. 1974). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 269-270.*

70 de ani de la nașterea **Tatianei Corai**, publicistă și jurnalistă (7 oct. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 243.*

70 de ani de la nașterea lui **Savelie Grițcan**, pedolog, doctor în științe agricole, cercetător științific și inventator (8 oct. 1952).

95 de ani de la nașterea lui **Valeriu Movileanu**, genetician, doctor în științe biologice și profesor universitar (9 oct. 1927 – 15 iun. 2002). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 298-*

299.

80 de ani de la nașterea lui **Iulian Nicuță**, prozator, publicist, traducător și redactor (9 oct. 1942 – 22 noiem. 2002). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 271; CN 2017, p. 355.*

170 de ani de la nașterea lui **Emil Hermann Fischer**, chimist, doctor în științe chimice, profesor universitar, cercetător științific german, laureat al Premiului Nobel pentru chimie, membru de onoare străin al Academiei Române (9 oct. 1852 – 15 iul. 1919).

70 de ani de la nașterea **Tatianeii Berezovicova**, muzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Maestru în Artă (10 oct. 1952).

85 de ani de la nașterea lui **Aurelian Octav Popa**, clarinetist, dirijor și compozitor român, considerat a fi unul dintre cei mai apreciați clarinetiști ai lumii, autorul sonatei „Pasărea măiastră” (10 oct. 1937).

90 de ani de la nașterea lui **Hadrian Daicoviciu**, arheolog, istoric, epigrafist specializat în istoria antichității, doctor în științe istorice și profesor universitar român (11 oct. 1932 – 8 oct. 1984).

120 de ani de la nașterea lui **Moissaye Marans**, sculptor și pedagog american, originar din Basarabia (11 oct. 1902 – dec. 1977).

80 de ani de la nașterea lui **Aurel Saulea**, medic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Om Emerit din Republica Moldova (12 oct. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 244-245.*

150 de ani de la nașterea **Sofiei Teodoreanu**, pianistă și profesoară, una dintre figurile proeminente ale vieții muzicale ieșene din prima jumătate a secolului al XX-lea (12 oct. 1872 – 21 dec. 1952).

530 de ani de la **Descoperirea Americii** (12 oct. 1492). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 275-277.*

90 de ani de la nașterea lui **Tudor Țopa**, scriitor, publicist, om politic, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova (13 oct. 1932). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 277-279; CN 2012, p. 245; CN 2017, p. 355-356.*

120 de ani de la nașterea lui **Ștefan Odobleja**, medic și psiholog român, creatorul psihologiei consonantiste (13 oct. 1902 – 2 oct. 1978).

80 de ani de la nașterea **Pa-rascoviei Berghie**, muzicolog, Om Emerit (14 oct. 1942).

100 de ani de la nașterea lui **Ion Caftanat**, fagotist, dirijor și profesor (15 oct. 1922 – 27 oct. 2000).

100 de ani de la încoronarea **regelui Ferdinand I** și a **reginei Maria** ca suverani ai noului stat român (15 octombrie 1922).

130 de ani de la nașterea lui **Dragoș Protopopescu**, prozator, poet, eseist, dramaturg, traducător, doctor în filologie engleză și profesor universitar român (17 oct. 1892 – 11 apr. 1948).

75 de ani de la nașterea lui **Grigore Darie**, zootehnician, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, cercetător științific și inovator (18 oct. 1947).

80 de ani de la nașterea **Horianei Brănișteanu**, cântăreață română de operă (soprana) (18 oct. 1942).

145 de ani de la fondarea **Bibliotecii Municipale „B. P. Hașdeu”** din Chișinău (19 oct. 1877). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 356-358.*

90 de ani de la nașterea **Tamarei Isac**, bibliotecar-bibliograf și pedagog (19 oct. 1932 – 6 iun. 2004). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 283-284; CN 2012, p. 245-246.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Marin**, interpret de muzică populară (19 oct. 1942 – 26 sept. 2012). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 282-283.*

75 de ani de la nașterea lui **Mihai Prepelită**, prozator, poet, dramaturg, traducător, publicist, pictor și critic literar (19 oct. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 247-248.*

70 de ani de la nașterea lui **Serghei Ohrimenco**, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar (19 oct. 1952).

100 de ani de la nașterea lui **Iuri Kojevnikov**, om de știință, critic literar și traducător rus. A fost cel mai important cercetător și traducător în limba rusă al operei lui Mihai Eminescu (19 oct. 1922 – 19 oct. 1992). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 284-285; CN 2012, p. 246-247.*

100 de ani de la nașterea lui **Boris Vlăstaru-Wexler**, prozator și publicist (20 oct. 1922 – 11 febr. 1993). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 248.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Aga**, balerin, coregraf, pedagog și cercetător științific (20 oct. 1942).

80 de ani de la nașterea **Mariiei Sagaidac**, actriță de cinema, matematician, doctor în științe fizico-matematice și profesor universitar (20 oct. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 285-286; CN 2012, p. 249.*

60 de ani de la nașterea lui **Anatolie Taran**, medic, chirurg plastician, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (20 oct. 1962).

150 de ani de la nașterea lui **Pericle Papahagi**, lingvist, filolog și folclorist, membru corespondent al Academiei Române (20 oct. 1872 – 20 ian. 1943). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 369-370.*

110 ani de la nașterea lui

Boris Baidan, poet, filolog-slavist, traducător și pedagog, represat politic (21 oct. 1912 – 29 iun. 1984). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 249-250.*

90 de ani de la nașterea lui **Anton Borș**, lingvist, lexicolog și lexicograf (22 oct. 1932-?). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 300-301.*

75 de ani de la nașterea **Mariiei Briede-Macovei**, poetă, publicist, eseistă, jurnalistă și traducătoare, stabilită în Riga, Letonia, originară din Basarabia (22 oct. 1947-18 iul. 2017). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 301.*

75 de ani de la nașterea **Renata Verejanu**, poetă, eseistă, jurnalistă, scenaristă, prozatoare, editoare, ambasador popular, luptător pentru renașterea națională și drepturile omului, activistă pe tărâm cultural și social, promotoare a activității UNESCO și a politicilor Consiliului European (22 oct. 1947). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 245; CN 2014, p. 319-320; CN 2017, p. 358-359.*

80 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Gavrilean**, pictor, doctor în arte vizuale, profesor universitar român (22 oct. 1942 – 12 iul. 2012).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Hazin**, scriitor de limba rusă, jurnalist, critic și istoric literar, scenarist și traducător de origine evreiască (23 oct. 1932). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 286-287; CN 2017, p. 359-360.*

85 de ani de la nașterea lui **Anton Moraru**, istoric, specialist în istoria modernă și contemporană a românilor, doctor habilitat în științe istorice și profesor universitar (23 oct. 1937 – 28 oct. 2015). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 301-302; CN 2017, p. 360-361.*

390 de ani de la nașterea lui **Antony van Leeuwenhoek**, biolog, zoolog, fizician, cercetător și inventator olandez,

considerat unul dintre marii tehnicieni care au contribuit la progresul științei. A fost primul care a folosit microscopul și a identificat microorganismele (24 oct. 1632 – 27 aug. 1723). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 303-304.*

120 de ani de la nașterea lui **Dumitru Popovici**, critic și istoric literar, doctor în filologie și literatură, profesor universitar român (25 oct. 1902 – 6 dec. 1952).

150 de ani de la nașterea lui **Petre P. Negulescu**, filosof, și om politic român, membru al Academiei Române (26/27 oct. 1872 – 1951)

130 de ani de la nașterea lui **Ion Atanasiu**, geolog, specialist în seismologie și profesor universitar român, fondator al disciplinei electrochimie și seismologie, membru corespondent al Academiei Române (26 oct. 1892 – 14 apr. 1949).

120 de ani de la nașterea lui **Ion Colan**, istoric, publicist specializat în biblioteconomie, muzeologie și arhivistică, fondatorul muzeului Prima Școală Românească din Brașov (26 oct. 1902 – 1969).

180 de ani de la nașterea lui **Vasili Vereșciaghin**, pictor,

desenator, scriitor și publicist rus (26 oct. 1842 – 13 apr. 1904). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 289-290.*

120 de ani de la nașterea **Parascoviei Berejnoi**, doctor habilitat în științe agricole, cercetător științific în domeniul alimentației animalelor domestice, profesor universitar (28 oct. 1902-1970).

85 de ani de la nașterea **Tamarei Andreeva**, balerină și pedagog (28 oct. 1937 – 1 mai 2003).

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Morăraș**, publicist, poet și eseist, originar din Nordul Bucovinei (28 oct. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 250.*

70 de ani de la stingerea din viață a lui **Mircea Vulcănescu**, filosof, sociolog, poet, economist, profesor universitar și teoretician al culturii românești (3 mar. 1904 – 28 oct. 1952). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 85-88.*

240 de ani de la nașterea lui **Nicolo Paganini**, violonist de excepție și compozitor italian (28 oct. 1782 – 27 mai 1840). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 292-294; CN 2005, p. 149.*

100 de ani de la nașterea **Pa-**

rascoviei (Polinei) Botezat, cântăreață de operă (soprană) și pedagog, originară din Federația Rusă (29 oct. 1922 – 2001). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 294-295.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Popovici**, medic, specialist în domeniul cardiologiei și biochimiei, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, academician (29 oct. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 250-251.*

120 de ani de la nașterea **Silviei Dumitrescu-Timică**, actriță română de teatru (29 oct. 1902 – 1 aug. 1999).

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru V. Moraru**, istoric, publicist și ziarist (30 oct. 1952). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 361-362.*

60 de ani de la nașterea lui **Ion Găină (Seliște)**, poet, publicist, pedagog și muzeograf (30 oct. 1962). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 251-252.*

150 de ani de la înființarea **Universității „Babeș-Bolyai”** din Cluj (oct. 1872). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 307-308.*

Sava CHIOROGLU
1932-2014

Antrenor Emerit al selecționetei Moldovei la lupte libere, întemeietorul Școlii naționale de lupte libere din Moldova, campion al Moldovei la lupte libere.

S-a născut la 1 octombrie 1932, la Ceadâr-Lunga. A decedat la 16 iunie 2014, la Chișinău.

A absolvit Colegiul Republican de Cultură Fizică și Sport din Chișinău, actualmente Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport a Republicii Moldova. Urmează studiile la Facultatea de Cultură Fizică a Institutului Pedagogic „Ion Creangă”, actualmente Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

În 1949, devine campion al Moldovei la lupte libere, iar în 1950, și-a început activitatea de antrenor-profesor la lupte libere și lupte Greco-romane la Tiraspol, apoi la „SSB” Moldova; antrenor superior al Secției de lupte libere a Școlii Republicane de Măiestrie Înalță nr 1; director al Complexului sportiv din Stăuceni.

În perioada 1964-1976, a antrenat echipa națională de lupte libere din Moldova. Împreună cu Alexandru Hlistun este considerat fon-

datorul acestui gen de sport în Moldova.

Elevii săi sunt: Victor Zilberman, campion al URSS de juniori (1965), medaliat cu bronz la campionatele de seniori ale Uniunii Sovietice (1967-1968), campion unional (1972), vicecampion european în același an, Vasile Mocan, primul luptător moldovean care a obținut o medalie la Spartachiada popoarelor din Uniunea Sovietică (argint la ediția a patra, 1967), Alexandru Ziora, campion unional de tineret (1969), campion al URSS, deținător al Cupei Mondiale (1976), Pavel Gararovschi, Alexandru Zubrilin, medaliați cu bronz la Campionatul URSS (1976), Victor Eftenii, premiant și campion unional de juniori (1990-1991), campion european de juniori (1992), campion european (1996).

Pentru aportul adus în educație și pregătirea sportivilor de performanță, antrenorului Sava Chioroglo i-a fost acordată distincția de stat „Gloria Muncii” (2012); Ordinul „Insigna de onoare” și titlul „Antrenor Emerit al Republicii Moldova”.

Bibliografie selectivă:

Sava Chioroglo: Am fost și mai sunt primul în țară la multe capitole ale antrenoratului // Robu, Ion. Luptători intrați în istorie / Ion Robu, Anatol Guidea. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 7-9.

S-a desfășurat Campionatul Deschis la Lupte libere al Școlii Sportive Republicane Specializate, consacrat jubileului al 75-lea de la nașterea Antrenorului Emerit al Republicii Moldova – Sava Chioroglo. La campionat s-au

întrunit 164 de participanți din întreaga țară // Sport plus. – 2007. – 9 oct. – P. 4.

Sava Chioroglo // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 14 : To-Va. – Chișinău : Dragiștea, 2016. – P. 642.

Natalia-Maria Șveț

Victor PROHIN
1942

Prozator, publicist, scenarist și redactor.

S-a născut la 2 octombrie 1942, la Vindrei, Republica Mordovia, Federația Rusă.

După absolvirea școlii medii din Verejeni, Ocnița (1960), urmează Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova (1960-1965).

Activează la Redacția emisiunii pentru copii și adolescenți a Televiziunii Naționale (1965-1967). Desfășoară o bogată activitate de prozator, publicist, umorist, concomitent lucrând în calitate de redactor la diferite publicații: revista de satiră și umor „Chipăruș” (1967-1972), revista „Nistru”, actualmente „Basarabia” (1972-1995) și ziarul „Moldova suverană” (din 1995). Actualmente, este secretar responsabil la revista pentru copii „Alunelul” (2002-prezent).

Debutează editorial în 1969 cu volumul pentru copii „Puiul de stea”. Urmează alte culegeri de

nuvele pentru cititori de toate vârstele: „Supracotoi” (1970), „ Orașul fără nume” (1972), „ Olimpia” (1976), „ S-a copt frunza” (1979), „ Fântânile cresc în adânc” (1984), „ Noi doi și bunelul” (1984) etc. Este alcătuitor al mai multor antologii de proză: „Pară mălăiață” (1984), „Antologia prozei sovietice moldovenesti” (1984, în colab.), „ Dacă ar fi mînzul fotograf” (2002) etc.

O parte din scrierile sale au fost traduse în letonă, lituaniană, estonă, bulgară, rusă. Unele nuvele sunt incluse în culegeri colective de proză, editate la Kiev, Tallinn, Plovdiv.

A fost deputat în Sovietul Suprem al RSSM (1985-1990).

La ediția a VI-a (2002) a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret de la Chișinău i s-a decernat Premiul „Pentru cea mai frumoasă revenire în lumea copiilor” pentru cartea „Dacă ar fi mînzul fotograf”.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1972) și al Uniunii Scriitorilor din România (1994).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 266-267; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 240; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 354-355.

Bibliografie selectivă

Gustul zâmbetului : Antologie de satiră și umor / antologatori: Ion Diviza, Gheorghe Postolache, Victor Prohin. – Chișinău : Arc, 2020. – 160 p.

Prohin, Victor. De la pădăie

până la crizantema din prag de toamnă : [în memoriai Alexandrina Rusu] / Victor Prohin // Săptămîna. – 2013. – 25 oct. – P. 25.

Prohin, Victor. Nuvela / Victor Prohin // Roua stelară. – 2009. – Nr 7. – P. 16-17.

Cimpoi, Mihai. Modestia care înfrumusețează : [despre Victor Prohin] / Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2012. – 27 sept. – P. 4.

Codreanca, Lidia. Fulguia cu frunze de salcâm : [activitatea lui Victor Prohin] / Lidia Codreanca // Literatura și arta. – 2012. – 4 oct. – P. 6.

Gheorghîță, Eugen. Amiralul flotei de copii : [Victor Prohin] / Eugen Gheorghîță // Literatura și arta. – 2012. – 27 sept. – P. 4.

Iachim, Ion. „Modest și tânăr ca un pom” : [Victor Prohin] / Ion Iachim // Literatura și arta. – 2012. – 27 sept. – P. 4; Univers pedagogic. – 2012. – Nr 34. – P. 2.

Moroșanu, Andrei. Visul alb pe care-l poartă crinii : [despre opera lui Victor Prohin] / Andrei Moroșanu // Literatura și arta. – 2017. – 28 sept. – P. 4.

Păsat, Dumitru. Cavaler al sincerității și modestiei : [Victor Prohin] / Dumitru Păsat // Literatura și arta. – 2017. – 12 oct. – P. 8.

Păsat, Dumitru. Victor Prohin, modest și tânăr ca un pom / Dumitru Păsat // Făclia. – 2017. – 22 sept. – P. 6.

Prohin Victor // Dicționarul general al literaturii române. Vol. 5 : P-R. – București : Univers Enciclopedic, 2006. – P. 462.

Ulici, Laurențiu. Prohin Victor // Ulici, Laurențiu. Scriitori români din afara granițelor țării / Laurențiu Ulici. – București : Uniunea Scriitorilor prin Fundația Luceafărul, 1996. – P. 71.

Natalia-Maria Șveț

**Constantin MOSCOVICI
1962**

Muzician, naist, compozitor, Artist al Poporului din Republica Moldova.

S-a născut la 2 octombrie 1962, în satul Cărpineni, raionul Hâncești.

A studiat la Școala medie din satul natal (1969-1979). Paralel a făcut și Școala de Muzică din Cărpineni, unde în doi ani a trecut cursul de patru ani (prima promoție, 1977-1979).

Ulterior și-a continuat studiile la Institutul de Arte din Chișinău „Gavriil Muzicescu” (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Facultatea Instrumente Populare, specialitatea Nai, clasa profesorului Vasile Iovu (1979-1983).

Din 1984 s-a consacrat carierei muzicale, activând la Filarmonica de Stat din Chișinău (în prezent Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”), în calitate de solist-instrumentist în formația „Legenda”, condusă de Iurie Sadovnic-Orheianu. Între anii 1987-1990 a fost membru al formației muzicale condusă de compozitorul Anatol Chiriac. În perioada 1990-1995 activează la Brașov, România. A fost solist-instrumentist în formația „Fag” (1995-1997). În 1997 revine la Filarmonica

Națională „Sergei Lunchevici” unde activează până în prezent.

Annual organizează concerte de binefacere pentru copiii orfani. În 2006 a avut o audiență la Vatican cu Papa Benedict XVI, după care a susținut 68 de concerte caritabile prin toată Italia, adunând fonduri pentru copii orfani din Republica Moldova.

Între 2013-2018 a activat și în Miami, SUA.

De-a lungul carierei sale artistice, a colaborat și a susținut concerte cu Tamara Gverdtsiteli (Georgia), Alessandro Safina (Italia), Giora Feidman (Israel), Elton John (Regatul Unit).

În 2014 a fost invitat special în concertul Tamarei Gverdtsiteli, cu un recital de excepție, la sala Carnegie Hall din SUA.

A lansat mai multe CD-uri cu Liviu Știrbu, Marian Stîrcea, Iurii Aleabov, iar discografia sa, în general, este una destul de amplă și variată, stilistic și tematic: „Confession of soul” („Manfirst”, Germania, 1995); „Moldavian pan-flute” („SonoPress”, Germania, 1997); „Moldavian Souvenire” („Polidisc Records”, Moldova, 2000); „Virtual Dreams” (Polidisc Records, Moldova, 2000); „This song I play for You” („Polidisc Records”, Moldova, 2001); „Cele mai frumoase gânduri” (Ucraina, 2003); „Romantik” („Polidisc Records”, Moldova, 2006); „Best of Constantin Moscovich” („Golden Bridge&Turku Ola”, Turcia, 2010); „Antologia muzicii Azere la Nai” („Polidisc

Records”, Moldova, 2011); „Antologia muzicii ebraice la nai” („Polidisc Records”, Moldova, 2013); „Nostalgie” („Polidisc Records”, Moldova, 2013); „Pan Tango. Antologia muzicii latino” (SUA, 2019); „Antologia muzicii turcești la nai” (Turcia, 2020) ș.a.

Invitat de onoare, prezent cu recitaluri, în calitate de membru al Comisiei de jurizare sau producător al unor concurenți la Festivalul „Золотой плягер”, Moghiliiov (din 1999) și la Festivalul „Славянский базар”, Vitebsk, Belarus (din 2000).

Din 2014 este directorul Etnofestivalului internațional de cântec, dans și meșteșuguri populare „La mijloc de codru des”.

În perioada 2002-2019 a întreprins numeroase turnee, dintre care: în Azerbaidjan, Austria, Belarus, Spania, Germania, Ucraina, Grecia, Turcia, Polonia, Ungaria, Cehia, Serbia, România, Rusia, Italia, Coreea, China, Japonia, Israel, Danemarca, USA ș.a.

Membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (1996).

A evoluat la diverse concursuri și festivaluri, unde a obținut următoarele premii: Premiul I, Festivalul Internațional din orașul Așhabad, Turkmenistan (1981); Premiul II, Festivalul Muzical, Riga, Letonia (1982); Premiul special, Festivalul „Memorie”, Brest, Belarus (1998) ș.a.

Este doctor honoris causa la Universitatea din Comrat, Găgăuzia (2006).

Deține Premiul de exce-

lență „Omul Anului 2019”, acordat de revista „VIP magazin”, e laureat al Premiului „Valentin Goga”, pentru management artistic în domeniul muzicii, în cadrul primei ediții a Galei Excelenței Muzicale (2019).

Pentru întreaga sa activitate a fost înalt apreciat cu distincții de stat: titlul onorific „Maestru în Artă” (2000); „Artist al Poporului din Republica Moldova” (2009); Medalia „Meritul Civic” (2008), „Ordinul Muncii” (2012), Medalia „Francisc Skorina (Belarus, 2018), Distincția „Cel mai bun interpret străin” (Ucraina, 2019); cavaler al Ordinului de Onoare (2020).

Bibliografie selectivă:

Moldova Turistica [presents modern Moldova artists] : The Gallery of Painter Tatiana Frunze = Moldova Turistică prezintă pictorii moldoveni contemporani : Lucrările Tatiane Frunze = Молдова Туристикэ представляет современных молдавских художников : Выставка работ Татьяны Фрунзе [Resursă electronică] / interpret: C. Moscovici (Audio Track). – [Chișinău] : Trigon 8. Kavalcoda, 2007.

1 disc optic electronic (CD-Rom ; Total Size : 53,3Mb);sd., col. ; în container.

Titlu preluat de pe fața discului.

Date și programe electronice (date arte plastice).

Conține: C. Moscovici : 1. Il Pastore solitario / J. Last ; 2. Suite Moldava / Populare ; 3. Amore mio / Iu. Aliabov-C. Moscovici [et al.].

Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:) File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes.

Moskovich, Constantin. The Best [Înregistrări sonore muzicale] : Pan flute / Constantin Moskovich. – Chișinău : Music Master, 2001.

1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Moscovici, Constantin. Con-

stantin Moscovici : [interviu cu naistul Constantin Moscovici] / a intervievat Ina Jeltova // Siesta Chişinău. – 2005. – Nr 6/7. – P. 21.

Moscovici, Constantin. Constantin Moscovici : [interviu cu naistul Constantin Moscovici] / consemnare: Irina Nechit // Literatura şi arta. – 2001. – 8 noiem. – P. 6.

Moscovici, Constantin. Cu primăvara în suflet : [interviu cu naistul Constantin Moscovici, invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux”] / Constantin Moscovici ; consemnare: Liliana Popuşoi // Flux continuu. – 2004. – 23 mar. – P. 4

Moscovici, Constantin. „Eu mi-am dorit din tot sufletul un concurs cinstit” : Interviu cu Constantin Moscovici, dir. Festivalului Internaţional de Muzică „Cântecele lumii”, desfăşurat la Comrat / consemnare: Liliana Popuşoi // Flux continuu. – 2005. – 26 aug. – P. 7.

Moscovici, Constantin. Festivalul „Cântecele lumii” trezeşte un interes foarte mare pentru cultura noastră în lume : [interviu cu Constantin Moscovici, preşedintele Festivalului Internaţional de Muzică „Cântecele lumii”] / interviu de Liliana Popuşoi // Flux continuu. – 2008. – 10 oct. – P. 8

Moscovici, Constantin. „Românii au ridicat naiul la nivelul viorii şi al pianului...” : [interviu cu naistul Constantin Moscovici] / consemnare: Rodica Trofimov // Flux continuu. – 1999. – 23 mar. – P. 6

Moscovici, Constantin. Sărutul pe nai al lui Constantin Moscovici : [interviu cu naistul] / consemnare: Ion Boş // Tineretul Moldovei. – 2002. – 24 oct. – P. 6.

Stârcea, Marian. Confession of Soul [Înregistrare muzicală] / Marian Styrtycha ; Constantin Moscovici, pan flute. – [S. l.] : ADM Studio, 1995.

1 compact disc digital audio, stereo : digital recording ; 33’43”.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Date şi programe electronice (CD Drive ; File System : CDFS ; Free Space : 0 bytes ; Total Size : 0 bytes).

Москович, Константин. „Реквием” в Солт-Лейк-Сити ... : [интервью с наистом Константином Москович] / записала: Раиса Казакова // Деловая газета. – 2001. –

16 нояб. – С. 19.

Москович, Константин. Я выступал даже за Полярным кругом : [интервью с наистом] / беседа: Ольга Кротевич // Aquarelle. – 2011. – Янв. – С. 24-26.

Caciuc, Anatol. Constantin Moscovici // Caciuc, Anatol. Dimensiunea clipei : Interviuuri cu interpreţi de muzică populară şi uşoară din Republica Moldova / Anatol Caciuc. – Chişinău : Pontos, 2006. – P. 147-150.

Constantin Moscovici // Localităţile Republicii Moldova : Intinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 3 : C-Ch. – Chişinău : Draghiştea, 2001. – P. 332-333.

Constantin Moscovici (nai), Artist al Poporului [Resursă electronică] // <https://filarmonica.md/index.php/ro/constantin-moscovici-artist-al-poporului-3> (accesat: 21.11.2021).

Mocanu, Victor. Constantin Moscovici // Mocanu, Victor. Cărpineni, un sat din valea Lăpuşnei / Victor Mocanu, Dinu Poştarencu. – Chişinău : [S. n.], 2014. – P. 324-325.

Partole, Claudia. Dragoste şi credinţă muzicii : [despre naistul Constantin Moscovici] / Claudia Partole // Moldova suverană. – 2001. – 20 mar. – P. 4.

Partole, Claudia. „Sufletul meu este naiul” : [creaţia naistului Constantin Moscovici] / Claudia Partole // Moldova suverană. – 2001. – 20 mar. – P. 6.

Константин Москович : [Народный Артист Молдовы] // In Style. – 2013. – Nr 11. – С. 98-99.

Михайло, Лариса. Король молдавского наия / Лариса Михайло // Capitale = Столица. – 2002. – 2 нояб. – С. 8.

Цвик, Маргарита. ...И вечные звуки музыки : [маэстро Константин Москович – 20 лет творчества] / Маргарита Цвик // Независимая Молдова. – 2002. – 18 окт. – С. 13.

Elena Barbos-Balinschi

**Tatiana
BEREZOVICOVA
1952**

Muzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar.

S-a născut la 10 octombrie 1952, la Chişinău.

Şi-a făcut studiile la Colegiul de Muzică „Ştefan Neaga”, actualmente Centrul de Excelenţă în Educaţie Artistică „Ştefan Neaga”, specialitatea: Teoria muzicii (1967-1971); Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” din Moldova, actualmente Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice, specialitatea: Muzicologie (1971-1976). Studii de doctorat la Conservatorul de Stat „P. I. Ceaikovski” din Moscova, specialitatea: Teoria muzicii (1976-1979). A făcut stagii de perfecţionare la Institutul de Cultură „N. K. Krupskaja” din Sankt Petersburg, specialitatea: Teoria şi istoria muzicii (1986); Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei din Republica Moldova, specialitatea: Psihopedagogia artelor (2008). Şi-a susţinut teza de doctor în studiul artelor cu tema „Suita instrumentală în creaţia compozitorilor din Republica Moldova” (2000).

Şi-a început activitatea profesională în calitate de profesor la Colegiul de mu-

zică „Ștefan Neaga” (1975-1976). Din 1976, activează la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice în calitate de lector (1979-1985); șef Catedră Discipline muzical-teoretice (1984-1990); lector superior (1985-1999); conferențiar universitar interimar (1999-2002); prodecan al Facultății Arta Muzicală, Compoziție și Muzicologie (1999-2008); conferențiar universitar (2002-2014); șef Catedră muzică ușoară și jazz (2002-2012); prim-prorector pentru activitatea didactică (2012-până în prezent); profesor universitar interimar (2014-2019); profesor universitar (2019-până în prezent). Profesor (prin cumul) la Liceul-internat Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” (1995-2014). Conducător artistic al formației vocal-instrumentale „Planeta”, cu care participă la festivaluri, concerte, turnee în Franța, Spania, Portugalia, Ucraina (1996-2006).

A ținut cursurile: Armonie; Solfegiu; Teoria muzicii; Forme muzicale; Contrapunct; Teoria instrumentelor; Orchestrație și aranjament (Muzică ușoară și jazz); Aranjament coral (Dirijat coral); Ansamblu vocal (Canto de estradă și jazz).

Domeniul de activitate științifică: Arta muzicală; Muzicologie.

Autor a peste 100 de aranjamente și piese pentru orchestră, cor, ansamblu vocal, instrumental și vocal-instrumental. Lucrările sunt incluse în repertoriul formațiilor corale și utiliza-

te în procesul didactic.

Rezultatele cercetărilor științifice sunt reflectate în peste 53 de lucrări publicate, inclusiv: 1 monografie, 33 articole științifice, 11 rezumate ale conferințelor, 1 articol în ediție enciclopedică, 7 lucrări științifico-metodice.

Este conducător științific a 7 teze de doctor și 3 teze de master.

A participat la conferințe naționale și internaționale: Republica Moldova: Chișinău, Bălți, Tiraspol; Armenia (Gyumri), Ucraina (Odesa, Nicolaev) etc.

A tradus o serie de manuale și ghiduri pentru profesori la Educația muzicală pentru instituțiile de învățământ preuniversitar.

Din 1992, este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova; membru al Senatului; membru al Consiliului de administrație; membru al Consiliului pentru Dezvoltare Strategică Instituțională; membru al Consiliului de Evaluare și Asigurare a Calității Studiilor; membru al Comisiei de Concurs; membru al Consiliului Școlii Doctorale; membru al Comisiei specializate responsabile de examinarea dosarelor, selectarea listelor studenților din instituțiile de învățământ superior; membru al Societății Internaționale a Muzicii Contemporane; membru al Colegiului de redacție al revistei științifice „Studiul artelor și culturologie”.

A fost distinsă cu Premii pentru lucrări științifice în cadrul concursurilor organizate de Uniunea Com-

pozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova (1999, 2002, 2004-2008, 2011, 2013, 2015). Diploma Guvernului Republicii Moldova de gradul I (2014). Titlul onorific Maestru în Artă (2015); Premiul pentru monografie științifică decernat în cadrul Concursului de compoziție și muzicologie organizat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova și Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” (2016).

Bibliografie selectivă:

Berezovicova, Tatiana. Canon : 130 exemple pentru solfegiere / Tatiana Berezovicova ; red. resp.: Angela Rojnovanu ; Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Moldova ; Acad. de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; Catedra teoria muzicii și compoziție. – Chișinău : Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2005. – 32 p.

Berezovicova, Tatiana. Organologia : Ghid pentru studenții de la specialitatea Instrumente de estradă și jazz / Tatiana Berezovicova, Pavel Goia. – Chișinău : Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, 2005. – 36 p. : note muzicale.

Berezovicova, Tatiana. Suita instrumentală în creația compo-nistică din Republica Moldova : (Secolul XX) / Tatiana Berezovicova. – Chișinău : Pontos, 2015. – 170 p.

Berezovicova, Tatiana. Suita instrumentală în creația compo-zitorilor din Republica Moldova : Teză / Tatiana Berezovicova. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 167 p.

Berezovicova, Tatiana. Compo-zitoarea Snejana Păslari : profil de creație / Tatiana Berezovicova // Studiul artelor și culturologie. – 2015. – Nr 1 (24). – P. 111-118.

Berezovicova, Tatiana. Consi-derații cu privire la organiza-rea procesului didactic la Catedra muzică ușoară și jazz / Tatiana Berezovicova // Problemele me-todico-didactice în învățământul

artistic superior. – Chișinău : [S. n.], 2003. – P. 31-34.

Berezovicova, Tatiana. Instruirea percuționiștilor de jazz în clasa de vibrafon / Tatiana Berezovicova, Zoia Mihailova // Studiul artelor și culturologie. – 2015. – Nr 4 (27). – P. 49-55.

Berezovicova, Tatiana. În semn de omagiu interpretei și pedagogului Larisa Șulga-Vichilu / Tatiana Berezovicova, Adela Blându // Studiul artelor și culturologie. – 2020. – Nr 1 (36). – P. 19-24.

Berezovicova, Tatiana. Nicolae Oprea : violonist, profesor. În memoriam / Berezovicova, Tatiana // Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, 30 aprilie 2004, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 91-93.

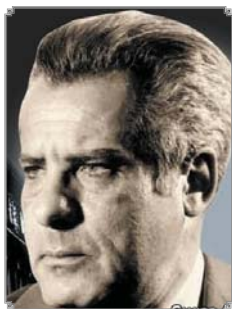
Berezovicova, Tatiana. Particularitățile programatismului în suita instrumentală a compozitorilor din Republica Moldova / Tatiana Berezovicova // Studiul artelor și culturologie. – 2015. – Nr 3 (26). – P. 12-18.

Berezovicova, Tatiana. Suita cinci peșrevuri (pe motivele melodiilor lui Dimitrie Cantemir) de Zlata Tkaci : aspecte ale dialogului stilistic / Tatiana Berezovicova // Studiul artelor și culturologie. – 2014. – Nr 1 (21). – P. 45-56.

Berezovicova, Tatiana. Suita instrumentală în creația compo-nistică a lui Gheorghe Neaga / Tatiana Berezovicova // Cercetări de muzicologie. – Chișinău : [S. n.], 1998. – P. 85-98.

Berezovicova, Tatiana. Utilizarea canonului în cursul de solfegiu / Tatiana Berezovicova // Problemele metodicodidactice în învățământul artistic superior. – Chișinău : [S. n.], 2003. – P. 42-44.

Natalia-Maria Șveț

**Hadrian
DAICOVICIU
1932-1984**

Istoric și arheolog român. S-a născut la 11 octombrie 1932. A decedat la 8 octombrie 1984.

Studii la Universitatea din Kazan, U.R.S.S. (1951-1953) și la cea din Cluj (1953-1955), doctor în istorie (1971), profesor universitar, membru al Societății de Studii Clasice și al Uniunii Internaționale de Științe pre- și protoistorice, director al Muzeului de Istorie al Transilvaniei și al Institutului de Arheologie din Cluj-Napoca. S-a remarcat ca specialist în istoria antică și epigrafie. A depus o intensă muncă de cercetare dedicată în mare parte problemelor de istorie a Daciei înainte și după cucerirea romană, autor de lucrări fundamentale despre istoria și cultura dacilor, punând la temelie bogate izvoare arheologice și scrise. A obținut premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române în anul 1965. A elaborat valoroase lucrări cu interpretări la scenele de pe Columna Traiană din Roma și a publicat tratate academice despre raporturile dacilor cu romanii.

Daicoviciu, Hadrian. Dacia de la Burebista la cucerirea romană / Hadrian Daicoviciu. – Cluj : Dacia, 1972. – 414 p.

Daicoviciu, Hadrian. Dacii / Hadrian Daicoviciu. – București : Editura Științifică, 1965. – 261 p.

Daicoviciu Hadrian // Enciclopedia Istoriografiei românești. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. – P. 118-119.

Andrei Eșanu

**Aurel SAULEA
1942**

Medic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar.

S-a născut la 12 octombrie 1942, la Cubani, plasa Glodeni, județul Bălți.

După absolvirea școlii medii de cultură generală din Balatina (1959), își continue studiile la Institutul de Stat de Medicină; actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1959-1965). A făcut stagii de perfecționare la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova (1966). Susține teza de doctor în științe medicale cu tema „Изменения афферентной импульсации и состояние центральной нервной системы после воздействия ионизирующей радиации в неболь-

ших дозах” (1970), iar în 1985, pe cea de doctor habilitat în științe medicale cu tema „Влияние возраста и адаптации к факторам среды на нарушение сократительной функции миокарда при стрессе”.

Activează în calitate de asistent la Catedra de fiziologie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1965), iar în 1966, a fost numit șef al Cursului de biofizică medicală.

Concomitent, ține cursul de Fiziologie (1969). A fost conferențiar la Catedra de Fiziologie (1972); șef al Secției de știință a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1976); colaborator științific la Institutul de Patologie Generală și Fiziopatologie al Academiei de Științe Medicale a URSS (1978); șef al Catedrei medicină sportivă și reabilitare medicală (1986); decan al Facultății Medicină Generală (1987), iar în perioada anilor 1989-2010, deține funcția de șef al Catedrei fiziologie și reabilitare medicală. A fost director al Centrului Republican de Reabilitare Medico-Socială al Ministerului Muncii și Protecției Sociale (1992), în cadrul căruia s-au desfășurat investigații în domeniul geriatriei și gerontologiei.

În cadrul Institutului de Patologie Generală și Fiziopatologie al Academiei de Științe Medicale din Moscova, a efectuat cercetări științifice orientate spre medicina adaptivă cu referire la problema hipokineziei, ac-

tuală pentru modul de viață al societății contemporane, dar și pentru progresul cosmonauticii (1978-1985).

Sub îndrumarea profesorului Aurel Saulea s-au efectuat cercetări în domeniul aprecierii calității vieții oamenilor în etate din spațiul rural și urban. Cercetările în domeniul gerontologiei au permis elaborarea unor principii de protecție a oamenilor în etate din Republica Moldova.

Rezultatele cercetărilor științifice au fost publicate în revistele științifice din România, Rusia, țările ex-sovietice, Portugalia, Marea Britanie etc.

A publicat peste 200 de lucrări științifice, inclusiv 3 monografii, 4 manuale și 15 lucrări metodice: „Lucrări practice la fiziologie” (1992), „Balneofizioterapie generală” (1996), „Noțiuni de kinetoterapie” (2002), „Sfaturi pentru vârstnici și lecturi pentru tineri” (2003), „Fiziologia țesuturilor excitabile” (2004) „Fiziologie experimentală” (2008), „Fiziologia sistemului stomatognat” (2009), „Gerontologie” (2009), „Fiziologia sistemului cardiovascular” (2011) „Biofizică medicală” (2013) etc. A scris prima „Fiziologie umană” în limba română.

A participat la conferințe, congrese, simpozioane naționale și internaționale, unde a prezentat comunicări, la unele a fost moderator.

Autor a 2 brevete de invenție. Conducător a 6 teze de doctor și 2 de doctor habilitat în științe medicale.

A fost deputat în primul Parlament (1990-1994), a

semnat Declarația de Independență a Republicii Moldova (1991).

Profesor de Onoare al Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” din Cluj-Napoca; membru al Fundației Române pentru promovare la Premiul Nobel; posesor al certificatului de colaborare cu Asociația Internațională de Medicină Sportivă, semnat de Juan Antonio Samaranch, președintele al Comitetului Internațional Olimpic. Este Cetățean de Onoare al comunei Cubani.

Membru corespondent al Academiei de Științe Medicale a României, doctor honoris causa acordat de Academia de Științe Înalte, Iași (1993), membru al colegiului de redacție al revistelor „Physiology” și „Romanian journal of Physiology (Physiological Sciences)” (1994).

Secretar științific al revistei „Palestrica Milenium III” (2005). Membru al Consiliului suprem pentru știință și dezvoltare tehnologică și membru al Consiliilor specializate în cardiologie și științe medico-biologice.

I-a fost acordat titlul onorific Om Emerit al Republicii Moldova (1995), medalia „Meritul Civic” (1996), laureat al săptămânalului „Literatura și arta” în domeniul științei (2008), cavaler al Ordinului de Onoare (2011).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 244-245.

Bibliografie selectivă:

Croitoru, Dumitru. Biofizică medicală : Prelegeri, exerciții /

Dumitru Croitoru, Victor Vovc, Ion Cojocaru ; recenzenți: Aurel Saulea, Alexandru Corlăteanu ; red.: Sofia Fleștor. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 236 p.

Culegere de probleme pentru metoda de instruire bazată pe analiza problemei (cazului clinic) la disciplina „Fiziologia omului” : Compendiu pentru consultanți / Aurel Saulea, Victor Vovc, Svetlana Lozovanu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2008. – 153 p.

Fiziologie experimentală : Culegere de lucrări practice la fiziologie / Aurel Saulea, Victor Vovc, Nicolae Bolocan [et al.] ; red.: Aurel Saulea, Victor Vovc. – Chișinău : CEP Medicina, 2008. – 238 p.

Saulea, Aurel. Balneofizioterapia generală / Aurel Saulea. – Chișinău : ARC, 1996. – 317 p.

Saulea, Aurel. Fiziologia sistemului cardiovascular / Aurel Saulea. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2011. – 167 p.

Saulea, Aurel. Fiziologia sistemului excretor / Aurel Saulea. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2006. – 148 p.

Saulea, Aurel. Fiziologia sistemului stomatognat / Aurel Saulea. – Chișinău : Știința, 2009. – 208 p.

Saulea, Aurel. Fiziologia țesuturilor excitabile / Aurel Saulea. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2004. – 160 p.

Saulea, Aurel. Gerontologie / Aurel Saulea. – Chișinău : Epigraf, 2009. – 315 p.

Analiza diferitor forme de tremor patologic prin metoda tenzotremorometriei computerizate / Aurel Saulea [et al.] // Info-Med. – 2005. – Nr 2 (8). – P. 32-37.

Device for phototherapy with polarized non-coherent radiation / Aurel Saulea [et al.] // Microelectronics and Computer Science. – Chișinău : Universitatea Tehnică a Moldovei, 2017. – P. 354-355.

Dispozitiv pentru fototerapie cu lumină polarizată necoerentă / Aurel Saulea [et al.] // Telecommunications, Electronics and Informatics. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 384-385.

Interaction of the extremely high frequency and low intensity of electromagnetic radiation with living objects / Aurel Saulea [et al.] // Nanotechnologies and Biomedical Engineering. – Chișinău : Technical University of Moldova,

2013. – P. 439-442.

Saulea, Aurel. Modificările activității enzimelor lizozomale în limfocite și neutrofile induse de plasma rece de heliu și razele UVC / Aurel Saulea, Svetlana Lozovanu // Info-Med. – 2005. – Nr 2 (8). – P. 29-32.

Saulea, Aurel. Procesul reabilitațional complex – Element biosocioadaptativ de recuperare și reintegrare / Aurel Saulea, Ion Mereuță, Liuba Munteanu // Info-Med. – 2005. – Nr 2 (8). – P. 3-4.

Saulea, Aurel. Reflections about estimative method of the isolate portal vein contractility / Aurel Saulea, Victor Rotaru, Victor Ojog // Analele științifice ale USMF „N. Testemițanu”. – 2011. – Nr 1 (12). – P. 262-266.

Theoretical treatment of millimeter and terahertz radiation action on biological media / Aurel Saulea [et al.] // Nanotechnologies and Biomedical Engineering. – Chișinău : Springer, 2015. – P. 87.

Tremorului fiziologic la persoanele tinere sub acțiunea iradierii cu Umm / Aurel Saulea [et al.] // Curierul Medical. – 2007. – Nr 6 (300). – P. 18-21.

Validarea new injury severity score în traumatismele severe în cadrul sistemului medical autohton / Aurel Saulea [et al.] // Arta medica. – 2019. – Nr 3 (72). – P. 8-9.

Saulea, Aurel. Profesor universitar Aurel Saulea – 70 : Importanța situațiilor de stres în adaptarea fenotipică / Aurel Saulea ; red.: Sofia Fleștor. – Chișinău : CEP Medicina, 2012. – 38 p. – (Savanți-medici iluștri).

Baciu, Gheorghe. Saulea Aurel // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 143.

Natalia-Maria Șveț

Sofia TEODOREANU
1872-1952

Pianistă, profesoară, una dintre figurile proeminente ale vieții muzicale ieșene din prima jumătate a secolului al XX-lea.

S-a născut la 12 octombrie 1872, la Iași. Fiica muzicianului Gavriil Musicescu și mama scriitorului Ionel Teodoreanu. A decedat la 21 decembrie 1952, la Iași.

Urmează studiile muzicale la Conservatorul de Muzică și Declamațiune din Iași (1893-1900) cu Enrico Mezzetti (pian), Teodor Burada (teorie-solfegiu), Gavriil Musicescu (armonie).

În anii 1901-1937, activează în calitate de profesoară și șef la Catedra teorie-solfegiu a Conservatorului din Iași.

Fondatoare și dirigoare a formației corale feminine (1901-1904) și mixte (1904-1936) a Conservatorului cu care a evoluat în toate duminicile la Biserica Banu din Iași și la Mitropolia Moldovei și Bucovinei. A fost profesoară la clasa de cor și pianistă acompaniatoare (1904-1924).

A îmbunătățit repertoriul coral, armonizând mai multe cântece pentru trei voci egale. S-a produs și în calitate de pianistă în ansamblu cu Aspasia Sion, Enrico

Mezzetti, Gemma Capeleanu-Mezzetti, Alexandru Zirra, Lucreția Bârsan, Doro Goriantz etc.

I-a avut ca studenți pe: Radu Constantinescu, Florica Dimitriu, Vasile Filip, Ștefan Mangoianu, Constantin Baci, Mihail Jora, Constantin Stroescu Rodica Șuțu, Teodor Lupu etc.

În colaborare cu folcloristul Alexandru Vasiliu-Tătăruși a elaborat prima culegere de folclor muzical, care se baza pe principii științifice în colectarea, selectarea și notarea muzicii populare românești „Cântece, urături și balade de-ale poporului” (1909), însoțite de 43 arii notate de Sofia Teodoreanu.

A întreprins turnee artistice cu Ansamblul coral al Conservatorului din Iași în localitățile Moldovei, promovând un repertoriu clasic: R. Wagner, J. Haydn, J. Brahms, F. Mendelssohn-Bartholdy, R. Schumann, F. Schubert și național: C. Porumbescu, I. Vorobchievici, I. Vidu, G. Musicescu, E. Caudella, E. Mezzetti, G. Galinescu, T. Flondor, T. Cerne, A. Raport, G. Stephănescu, D. Dimitriu etc.

Bibliografie selectivă:

Buzilă, Serafim. Teodoreanu Sofia // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 434-435.

Cosma, Viorel. Teodoreanu Sofia // Cosma, Viorel. Muzicieni români : Compozitori și muzicologi : Lexicon / Viorel Cosma. – București : Editura Muzicală, 1970. – P. 96.

Ghenea, Cristian C. Teodoreanu Sofia // Ghenea, Cristian C. Din trecutul culturii muzicale

românești / Cristian C. Ghenea. – București : Editura Muzicală, 1965. – P. 63.

Pascu, George. Constantin Constantinescu și principiile Sofiei Teodoreanu // Pascu, George. Muzicienii Iașului / George Pascu, Iosif Sava. – București : Editura Muzicală, 1987. – P. 169-170.

Teodoreanu Sofia // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească (secolul al XIX-lea) : Dicționar. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 271-272.

Vasile, V. Lirica eminesciană în creația compozitorilor moldoveni : [Sofia Teodoreanu] / V. Vasile // Cronica. – 1989. – Nr 17. – P. 28.

Natalia-Maria Șveț

Tudor ȚOPA
1932

Scriitor, publicist, om politic.

S-a născut la 13 octombrie 1932, la Chișcanii Vechi, Orhei.

După absolvirea școlii medii din Telenești (1952), își continuă studiile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1952-1957).

Activează în calitate de jurnalist la ziarul „Tinerimea Moldovei” (1957-1959). Este transferat (1959) la cotidianul „Moldova socialistă” (din 1990 „Moldova suverană”), unde a activat ca lucrător literar, șef de secție, membru al consiliului redacțional, redactor-șef adjunct (1959-1983). Exercită funcția de redactor-șef al revistei „Tribuna” (1984-

1988); redactor-șef al cotidianului „Moldova socialistă/ suverană” (1988-1994). În 1992, împreună cu Uniunea Scriitorilor și Inspectoratul Județean pentru Cultură Suceava, a organizat la Putna festivalul „Mihai Eminescu”, la care au participat Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Vladimir Beșleagă, Andrei Strâmbeanu, Ion și Doina Aldea-Teodorovici, Gheorghe Ciocoi, alte persoane notorii din Republica Moldova și România.

A debutat cu cartea „Dreptul la nemurire” (1967). A publicat peste 60 de cărți de proză documentară: „Monumente milenare” (1998), „Saharna, farmecul paradisiului” (2002), „Pitușca” (2005), „Gloria victoriei” (2005), „Buțeni și comoara sa” (2013), „Comoară sufletească” (2015), „Icoana sufletului - mărinimia” (2017), „În raza memoriei” (2018), „Generalul reveni acasă” (2019), „Mândreștenii” (2020) „Lumânările verzi ale memoriei” (2020), „Viguroșii” (2020), „Negurenii din brațele Răutului” (2020) etc.

A colaborat în calitate de alcătuitor și autor, la editarea enciclopediei „Localitățile Republicii Moldova” în 15 volume.

A colaborat activ cu studioul „Telefilm-Chișinău”, cu redacția revistei satirice „Usturici” a studioului „Moldova-film”.

Este autorul filmelor documentare: „În spatele frontului” (1980); „Familia Vetrilă” (1982); „Pe muchia ofensivei” (1984).

A susținut rubrica „Vetre

strămoșești” în ziarul „Moldova suverană”.

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990-1994), semnatar al Declarației de Independență.

Numele lui Tudor Țopa este inclus în Enciclopedia internațională a personalităților remarcabile din lume, „Who’s who in the world NEW Providence”, editată în SUA (vol. 14) (1997).

În 2003, Arhiva Națională a Republicii Moldova a instituit „Fondul personal al publicistului Tudor Țopa”, care întrunește 305 dosare cu 845 de documente și fotografii.

Membru al Uniunii Jurnaliștilor (1957), a fost ales de două ori președinte al acesteia; membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1983). Cetățean de Onoare a comunei Chițcanii Vechi (2011).

Este decorat cu medalia „Meritul Civic” (1992), deținător al titlului onorific de Om Emerit al Republicii Moldova (1996), Ordinul de Onoare (2011), Ordinul Republicii (2013).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 277-279; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 245; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 355-356.

Bibliografie selectivă:

Țopa, Tudor. „Albina” cu zumbet de un secol : (File din istoria băncilor populare) / Tudor Țopa, Alexandru Ganenco. – Chișinău : Draghiștea, 2019. – 52 p.

Țopa, Tudor. Cuiburi voievodale cărunte / Tudor Țopa ; red.: Liviu Belâi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 268 p.

Țopa, Tudor. Generalul reveni acasă : Figuri legendare basarabene / Tudor Țopa ; coord.: Viorel Prisăcaru. – Chișinău : Draghiștea, 2019. – 186 p.

Țopa, Tudor. Icoana sufletului – mărinimia / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 140 p.

Țopa, Tudor. În raza memoriei / Tudor Țopa. – Chișinău : Draghiștea, 2018. – 104 p.

Țopa, Tudor. Lumânările verzi ale memoriei / Tudor Țopa ; coord.: Boris Găină. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 247 p.

Țopa, Tudor. Mândreștenii : Oameni de ispravă / Tudor Țopa. – Chișinău : Draghiștea, 2020. – 228 p.

Țopa, Tudor. Negureni din brațele Răutului / Tudor Țopa ; fot.: Pavel Bălan [et al.]. – Chișinău : Draghiștea, 2020. – 324 p.

Țopa, Tudor. Vatra merelor domnești / Tudor Țopa, Liviu Belâi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 312 p.

Țopa, Tudor. Viguroșii / Tudor Țopa ; fot.: Pavel Bălan. – Chișinău : Draghiștea, 2020. – 368 p.

Țopa, Tudor. Constantin Ețco. Stele de călăuză / Tudor Țopa // Pedagogi români notorii. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 105-125.

Țopa, Tudor. Stalin ceru alfabet latin / Tudor Țopa // Limba română. – 2021. – Nr 1 (261). – P. 253-258.

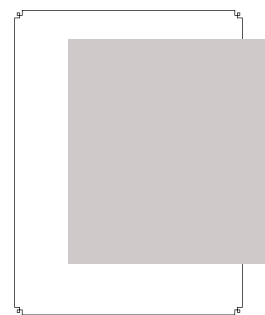
Belâi, Liviu. Neânfrântul : [viața și activitatea scriitorului Tudor Țopa] / Liviu Belâi. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 180 p.

Școala prozatorilor Târgovișteni. Receptarea critică a operei lui Tudor Țopa : Simpozion național, ediția a 5-a, Târgoviște 2018 / Volum îngrijit de Mihai Stan. – Târgoviște : Bibliotheca, 2018. – 199 p. : portr. – (Critică și istorie literară).

Baciu, Gheorghe. Țopa Tudor // Baciu, Gheorghe. Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 194-195.

Lescu, Mihai. Țopa Tudor // Lescu, Mihai. Publiciști și publicații / Mihai Lescu. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – P. 55-82.

Natalia-Maria Șveț

**Ion CAFTANAT
1922-2000**

Fagotist, dirijor și profesor.

S-a născut la 15 octombrie 1922, la Pohrebeni, Orhei. A decedat la 27 octombrie 2000, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii din satul natal, își continuă studiile la Conservatorul de Stat din Chișinău, actualmente Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Moldova (1946-1951), cu Alexandru Diacenco (trompeta).

Activează în calitate de trompetist în Orchestra simfonică a Radiodifuziunii Moldovenești (1945-1946); conducător de fanfară la Institutul Agricol „M. Frunze” din Chișinău, actualmente Universitatea Agrară de Stat din Moldova (1948-1951); profesor de fagot la Școala medie de muzică „Șt. Neaga”, actualmente Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga” (1954-1968); redactor muzical la Studioul „Moldova-Film” (1962-1982); dirijor de cor la Institutul de Stat de Medicină; actualmente Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Chișinău (1969-1975); dirijor al fanfarei la Asociația „Vierul” (1987-1991).

Bibliografie selectivă:

Calcea, Andrei. Caftanat Ion // Calcea, Andrei. Personalități Orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 46.

Caftanat Ion // Personalități orheiene în domeniul culturii, artei și literaturii : Dicționar biobibliografic / Icăț.: Aliona Gudima ; red.: Valentina Frunză. – Chișinău : Pontos, 2008. – P. 77.

Natalia-Maria Șveț

Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria ca suverani ai noului stat român, ceremonie organizată la Catedrala Reîntregirii Neamului și Încoronării de la Alba Iulia 15 octombrie 1922

Evenimentul istoric major a simbolizat actul de reîntregire a provinciilor românești sub sceptrul regalității, instituție care a reușit să aducă România modernă la zenit. Încoronarea regelui Ferdinand și a reginei Maria la Alba Iulia a fost realizată în orașul în care s-a finalizat procesul unificării naționale din 1 decembrie 1918. Tot aici, la 1 noiembrie 1599, a intrat triumfător domnul Mihai Viteazul, cel care a realizat prima Unire a Țărilor Române. Drept locație a fost acceptată propunerea

istoricului Nicolae Iorga de construire a Catedralei Reîntregirii Neamului și Încoronării, care a fost sfințită la 8 octombrie 1922, având drept hram „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil”. Lăcașul sfânt a fost edificat, în stil bizantin, potrivit planurilor arhitectului Victor Ștefănescu. Planimetria de cruce greacă închisă a fost realizat după exemplu Bisericii Domnești de la Târgovește. Pictura interioară a fost executată de Costin Petrescu și Pierre Bellet.

Ceremonialul de încoronare a fost organizat de mitropolitul Miron Cristea, viitorul patriarh al României. În proclamația sa de la Catedrala din Alba Iulia, regele Ferdinand avea să specifice: „Vreau ca românii din toate straturile sociale, însuflețiți de năzuința unei înfrățiri naționale, să se folosească toți de legitima ocrotire a statului”. Ferdinand, primul suveran al României Mari, a fost numit „regele tuturor românilor”, dar și „regele țăranilor”, deoarece a susținut reforma agrară. Un rol important în viața politică românească a avut-o regina Maria, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii. Regina Maria a fost una dintre cele mai frumoase suverane de epocă, cu conexiuni de căsătorii prințiare în Balcani, de aici și supranumele de „soacra Balcanilor”, considerat de unii autori drept un „proiect diplomatico-matrimonial”.

Cu ocazia încoronării au fost puse în circulație timbre, compuse din șapte valori, imprimate în Germania, cu următoarele su-

biecte: 5 bani – Catedrala Încoronării; 25 bani – regale Ferdinand; 50 bani – Stema României Mari; 1 leu – regina Maria; 2 lei – efigia regelui Ferdinand și a lui Mihai Viteazul; 3 lei – albastru și 6 lei violet – efigia regelui Ferdinand și a reginei Maria. Au fost realizate portretele suveranilor într-un tiraj de 60 000 de exemplare, au fost bătute medalii, plachete și medalioane etc.

La procesul de încoronare, organizat potrivit fastului și tradiției bizantine, a fost utilizată coroana de oțel a regelui Carol I. Podoaba pentru cap a fost executată din tun turcesc capturat de români la Plevna în anul 1877, fiind însă completată cu trei pietre prețioase, acestea reprezentând provinciile unite (Basarabia, Bucovina, Transilvania) cu România. Coroana de aur a reginei Maria, mult mai somptuoasă decât a regelui, executată la o casă de bijuterii celebră din Paris, cântărea 1 800 g aur din munții Apuseni și era asemănătoare cu cea purtată de împărătesele bizantine. Presa de epocă nota că „Regele s-a încoronat singur după obiceiul napoleonian; luând coroana o așeză liniștit și sigur pe fruntea sa”. Ceremonia s-a finalizat cu un dîneu oficial, organizat cu ajutorul Casei Capșa din București, la care au participat 400 de invitați, și cu o paradă militară formată din 50 000 de soldați. Au fost trase 101 salve de tun.

La fastuosul eveniment au participat conducători de stat din mai multe țări, agenții de presă.

Bibliografie selectivă:

**Familia regală și Marea Unire / coord.: Ion Dorin Narcis. – Sinaia : Muzeul Național Peleş, 2018.

Gauthier, Guy. Missy Regina României / Guy Gauthier ; trad. din lb. fr. de Andreea Popescu. – București : Humanitas, 2010. – 399 p. – (Colecția Casa regală).

**Istoria românilor. O sinteză cronologică / coord.: Valentina Bîlcea. – București : Meronia, 2015.

Maria, Regina României. Povestea vieții mele : În 3 vol. Vol. 1 / Regina României Maria ; trad. din lb. engl. de M. Miller-Verghi ; ed. îngr. și note de I. Craca. – Ed. a 2-a. – București : Editura Eminescu, 1991. – 352 p.

****Petcu, Tudor.** Regele Ferdinand al României. Scurtă biografie / Tudor Petcu. – București, 2016.

****Zamfirescu, Carmen.** Regina Maria „soacra Balcanilor”: aspecte privind soarta unui proiect diplomatico-matrimonial / Carmen Zamfirescu. – Drobeta Turnu-Severin : Dandes Press, 2014.

Ion Xenofontov

Vasile MARIN
1942-2012

Interpret de muzică populară și dansator.

S-a născut la 19 octombrie 1942, la Vorniceni, Strășeni. A decedat la 26 septembrie 2012, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la școala primară din satul natal (1949-1956), la Școala de muzică „Ștefan Neaga”, Secția dans, actualmente Centrul de Excelență în

Educație Artistică „Ștefan Neaga” (1956-1961), îndrumat de profesorul Nicolae Taracanov (coregrafie).

În anii 1959-1966, a fost solist vocal și solist de balet în trupa Teatrului de Operă și Balet, evoluând alături de Maria Bieșu; solist în Orchestra de Muzică Populară „Mugurel” (1966-1974), împreună cu primii soliști ai orchestrei: Maria Drăgan și Anasrtasia Istrati. În satul natal, formează Orchestra „Busuioc din Vorniceni”, condusă de violonistul Laurențiu Nujnoi. Concomitent a evoluat în Ansamblul „Ciocârlia” al Palatului Sindicatelor din Chișinău (1974-1979); solist în Ansamblul de Cântece și Dansuri Populare „Fluieraș” a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” din Chișinău (1979-1987), condusă de vioristul și muzicianul Serghei Lunchevici, unde și-a îmbogățit repertoriul cu cântece populare și lăutărești. A mai activat în Orchestra „Basarabia”, condusă de Nelu Laiu și în Ansamblul „Vatra”, condus de Gheorghe Crețu, format din profesori de muzică de la Liceul de Arte „Alexei Stârcea”.

Roluri în balet: Prietenul lui Vațlav în „Fântâna din Bahcisarai” de B. Asafiev; spaniolul în „Bolego” de M. Ravel; ofițerul în „Esmeralda” de C. Pugni, R. Glier, S. Vasilenko; dans spaniol, dans mazurka în „Lacul lebedelor” de P. Ceikovski.

Debutază cu cântecul „Strugurașule” (1966), acompaniat de Orchestra „Mugurel”, condusă de Valeriu Negruți. Primii dascăli

i-au fost maestrul Iosif Burdin și Dumitru Blajinu.

A colaborat cu majoritatea orchestrelor de muzică populară din Republica Moldova, dovedind că este un cântăreț cu un stil propriu de interpretare, un păstrător al folclorului și un creator al cântecelor de gen.

A colaborat cu poeții Anatol Ciocanu, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Andrei Strâmbeanu, Efim Tarlapan, Pavel Bechet.

Repertoriul lui Vasile Marin include peste 100 de cântece de dragoste și dor, de joc și voie bună, doine, romanețe: „Ești, Moldova, casă mare”, „Ștejărel cu frunză deasă”, „Cintec de nuntă”, „De trei ori pe săptămână”, „Frunzuliță mintă crează”, „Pentru ochi ca murele” etc.

Din repertoriul cântărețului fac parte numeroase melodii cu mare priză la public: „Ană, Ană și Marie”, „Frunză verde liliac”, „Hai flăcăi cu toți la joc”, „De-ar fi omul ca și floarea” „Cântec de dragoste”, „Lăutar cu scripca veche”, „Cuculeț, pasăre sură”, „Mândruțiță, mută-ți casa” etc.

În 1993, a realizat la „Telefilm-Chișinău” documentarul „O întâlnire cu Vasile Marin”, regizor Elena Moșanu, autor de scenariu Octavian Polihovici, acompaniat de Orchestra „Folclor”, dirijor Petre Neamțu.

A înregistrat cu Orchestra „Fluieraș” primul său disc „Dragă-mi este cântecul” (1997).

A participat la numeroase turnee prin republică și peste hotarele ei: America Latină, Anglia, Belgia, Bulgaria,

Franța, Germania, Italia, România etc.

A fost distins cu Ordinul „Meritul Civic” (1993).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 282-283.

Bibliografie selectivă:

Coroliov, Elfrida. Marin Vasile // Coroliov, Elfrida. Baletul moldovenesc : Actori, roluri, spectacole : [Enciclopedie] / Elfrida Coroliov, Nicolae Aga ; Academia de Științe a Moldovei ; red.: Tamara Osmochescu. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2015. – P. 104.

Dănilă, Aurelian. Vasile Marin // Dănilă, Aurelian. Teatrul Național de Operă și Balet : 50 ani / Aurelian Dănilă, Elfrida Coroliov ; fotogr.: Veaceslav Sologub ; red.-coord.: Nicolae Aga. – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – P. 35.

Rău, Gheorghe. Interpretul melodiilor de-acasă : [interpretul de muzică populară Vasile Marin] / Gheorghe Rău // Țara. – 1998. – 11 aug. – P. 4.

Rău, Gheorghe. Miruiește, Doamne, pururi cântecul... : [artistul poporului, interpretul de muzică populară Vasile Marin, portret de creație] / Gheorghe Rău // Patria tânără. – 2001. – 30 ian. – P. 7.

Rău, Gheorghe. Mult mi-e dor de tine, dragoste : [interpretul de muzică populară Vasile Marin] / Gheorghe Rău // Moldova suverană. – 1998. – 19 dec. – P. 6.

Natalia-Maria Șveț

Serghei OHRIMENCO
1952

Doctor habilitat în economie, profesor universitar, conducător al Laboratorului de Securitate Informațională al Academiei de Studii Economice a Moldovei, membru al Departamentului Informatică și Managementul Informației.

S-a născut la 19 octombrie 1952, în orașul Kemerovo, Federația Rusă. Specialist în domeniul proiectării sistemelor informatice și securitatea informațională. A absolvit Facultatea de Economie a Institutului Politehnic din Chișinău în anul 1974. Și-a făcut studiile de doctorat la Institutul Economico-Statistic din Moscova în perioada 1980-1983. În 1984 își susține teza de doctor în economie cu tema «Автоматизация обработки информации экономического анализа деятельности вычислительного центра» [„Automatizarea procesării informației privind analiza economică a activității centrului de calcul”]. Doctor în economie (1984), conferențiar universitar (1986). Din 1991, își începe activitatea la ASEM. Concomitent urmează studiile de postdoctorat la Academia de Finanțe de pe lângă Guvernul

Federației Ruse (1991-1994). În 1995, își susține teza de doctor habilitat cu tema «Организационные и экономические проблемы деятельности предприятий информационного бизнеса» [Probleme organizatorice și economice ale activității companiilor de business informațional]. În 1998 obține titlul științifico-didactic de profesor universitar.

În cadrul Departamentului Informatică și Managementul Informației ține prelegeri și seminare la disciplinele: Proiectarea sistemelor informatice economice, Sisteme informatice economice în business, Securitatea informațională în business (1991-prezent). Este conducător al tezelor de doctorat, din anul 2003 este membrul comitetului organizatoric a conferinței internaționale „Securitatea informațională”, deține titlul Doctor Honoris Causa al Academiei de Economie „Dimitar A. Tsenov” din orașul Svishtov, Bulgaria (2014). Este autor și coautor a peste o sută de publicații monografice, didactice și a numeroase contribuții în publicații științifice din țară și peste hotare.

Bibliografie selectivă:

Голосов О. В. Введение в информационный бизнес : учеб. пособие / О. В. Голосов, С. А. Охрименко, А. В. Хорошилов ; под. ред. В. П. Тихомирова, А. В. Хорошилова. – Москва : Финансы и статистика, 1996. – 239 с.

Охрименко С. А. Защита от компьютерных вирусов / С. А. Охрименко. – Кишинев : Штиинца, 1991. – 100 с. : ил.

Черней Г. А. Безопасность

автоматизированных информационных систем / Г. А. Черней, С. А. Охрименко, Ф. С. Ляху. – Кишинев : Ruxanda, 1996. – 186 p. : il. – Bibliogr.: p. 177-185.

**Chapter XIV. Information Security in SMB / Serghei Ohrimenco [et al.] // Management and Production Engineering. – Bielsko-Biala : University of Bielsko-Biala, 2012. – P. 203-220.

**Ohrimenco Serghei. Analysis of Organized Criminal Groups in Shadow Information Economics / Serghei Ohrimenco, Grigori Borta // 7th International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Education (ICAICTSEE – 2017), November 3-4th, 2017, UNWE, Sofia, Bulgaria. – Sofia, 2017. – P. 77-86.

**Ohrimenco Serghei. Chapter 8. Challenges for Digital Transformation in the Manufacturing Industry / Serghei Ohrimenco, Grigori Borta // Socio-Economic Development. Interdisciplinary Ecosystems Perspective : The Jubilee Book Dedicated to Professor Kazimierz Zielinski. – Cracow : Cracow University of Economics, 2020. – P. 139-154.

Ohrimenco Serghei. Estimating the Scale of Shadow Economics in IT / Serghei Ohrimenco, Grigori Borta // Proceedings of ITS-N-2017. International Conference on Information Technologies, Systems and Networks, 17-18 October 2017. – Chisinau, 2017. – P. 286-292.

Ohrimenco Serghei. The challenges of shadow information economics / Serghei Ohrimenco, Grigori Borta // Conference on Mathematical Foundations of Informatics. Proceedings MFOI-2018. Institute of Mathematics and Computer Science. – Chisinau, 2018. – P. 190-199.

Ohrimenco Serghei. The Structure of Shadow Information Economics / Serghei Ohrimenco, Grigori Borta // ITSEC-2012 International Conference on Information Technologies and Security 2012, 15-16 Oct 2012. – Chisinau, 2013. – P. 278-283.

**Shadow of Digital Economics / Serghei Ohrimenco [et al.] // 2019 International Scientific-Practical Conference, Problems of Info-

communications. Science and Technology. PIC S&T'2019, October 8-11, 2019 Kyiv, Ukraine. – Kyiv, 2019. – P. 776-780.

**Информационно осигуряване на процесите по управление на извънредни ситуации / Сергей Охрименко [et al.] // Состояние и проблемы в управлении и развитии аграрного сектора, 4 октября 2019 г., Свиштов. – Свиштов, 2019. – С. 347-353.

**Охрименко С. А. Вызовы цифровой экономики / С. А. Охрименко, Г. Р. Бортэ // Економічна та інформаційна безпека: проблеми та перспективи : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 квіт. 2018 р.). – Дніпро, 2018. – С. 157-163.

**Охрименко С. А. Новое наполнение науки секьюритологии / Сергей Охрименко, Григорий Бортэ // Наука і практика безпеки : monografia. – Kraków : Wydawnictwo EAS, 2019. – P. 112-147.

Serghei Ohrimenco doctor habilitat în economie, profesor universitar, Departamentul Informatică aplicată în Business // Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / Academia de Studii Economice din Moldova ; responsabil de ediție: Grigore Belostecinic ; coordonator de ediție: Natalia Cheradi ; echipa de colectare și redactare: Natalia Cheradi [et al.]. – Chișinău, 2021. – P. 139-140.

Serghei Ohrimenco doctor habilitat în economie, prof. univ. Conducător al Laboratorului de Securitate Informațională ASEM. Membru al Catedrei Cibernetică și Informatică Economică // Colectivul ASEM la cea de-a 20-a aniversare / Acad. de Studii Economice a Moldovei ; coord.: Silvia Ghincolov. – Chișinău : ASEM, 2011. – 256 p.: il.

Honoris Causa проф. доктор на икономическите науки [Электронный ресурс] // Стопанска академия „Д.А.Ценов” Свищов. – Режим доступа: <https://www.univishtov.bg/bg/about-university/about-academy/history/honoris-causa-prof-d-r-ikn-sergey-antonovich-ohrimenko>.

Международный экспертный круглый стол «Динамика циф-

ровизации в аспекте кибербезопасности» [Электронный ресурс] // Славянский Университет Республики Молдова. – 2021. – Режим доступа: <https://www.facebook.com/SURM.md/posts/2315821805218421>.

Пугачева, О. В. Веб-лекция профессора С. А. Охрименко [Электронный ресурс] / О. В. Пугачева // Экономический Факультет Гомельского государственного университета имени Франциска Скорины. – 2020. – Режим доступа: <http://economics.gsu.by/?p=37618>.

Silvia Habașescu

Iuri KOJEVNIKOV
1922-1992

Om de știință, critic literar, cercetător științific, poet, doctor habilitat în filologie și traducător rus.

S-a născut la 19 octombrie 1922, la Moscova, fiul scriitorului rus Alexei Kojevnikov. A decedat la 19 octombrie 1992, la Moscova.

A absolvit Institutul Militar de Limbi Străine din Moscova (1948). A urmat studiile de doctorat la Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki” din Moscova. În 1953, susține teza de doctor în științe filologice cu tema „Mihail Sadoveanu – o privire generală asupra vieții și creației marelui prozator român”, iar în 1968, pe cea de doctor habilitat cu tema „Eminescu și problema romantismului în literatura română din secolul al XIX-

lea”.

A activat în calitate de cercetător principal la *Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki”* din Moscova. A fost consultant la Institutului de Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a URSS (1958-1959), locțiitor al președintelui Consiliului de critică pentru literatură de pe lângă Uniunea Scriitorilor din URSS.

S-a consacrat popularizării literaturii române – prin traduceri, studii de exegeză, eseuri. Aria traducerilor din proza, dramaturgia, poezia clasică și contemporană a românilor este extrem de vastă: Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Călinescu, Ioan Alexandru, Lucian Blaga, Grigore Vieru, George Bacovia, Pavel Boțu, Ana Blandiana, Al. Odobescu, Liviu Damian, Nichita Stănescu, Marin Sorescu etc. A fost promotorul activ al literaturii române în spațiul spiritualității ruse pe două căi: prin filiera interpretărilor critice și prin traduceri.

A tradus în limba rusă volumele de versuri eminesciene „Стихи” (1950, 1958, 1981), „Antologia poeziei românești (1959), „Hexожные ступени” („Nebănuitele trepte”, 1975) de Lucian Blaga, „Împărat și proletar” de Mihai Eminescu (1981), „Poezia populară românească. Balade. Eposul eroic” (1987), „Желтые искры” („Scânteii galbene”, 1990) de George Bacovia, capodoperele poeziei populare „Miorița”, „Meșterul Manole”, balada „Codreanu” etc.

În 1989, publică la Editura „Literatura artistică” din Chișinău o carte de versuri proprii „Стихи разных лет”, în care include compartimentul „Din poezia moldovenească”, unde figurează 16 poezii ale clasicii români, începând cu Varlaam și terminând cu Liviu Damian.

A îngrijit și a prefațat edițiile de creații eminesciene apărute în URSS, precum și numeroase ediții din creația poezilor și prozatorilor români clasici și contemporani.

A fost preocupat și de alte domenii ale filologiei române, cu deosebire franceză. În 1995, la Moscova, i-a apărut post-mortem un volum cu traduceri din poezia lui François Villon.

În 2010 a fost inaugurat „Fondul Iuri Kojevnikov” la Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

A fost distins cu Ordinul „Insigna de Onoare”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 284-285; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 246-247.

Bibliografie selectivă:

Bacovia, George. Scânteii galbene : Ed. bilingvă româno-rusă / George Bacovia ; trad. de Iuri Kojevnikov ; pref. de Mircea Tomuș. – București : Minerva, 1978. – 269 p.

Кодрян : Народная героико-эпическая песня / пер.: Юрий А. Кожевников. – Кишинев : Литература artistică, 1987. – 24 p.

Кожевников, Юрий А. Стихотворения / Юрий А. Кожевников. – Москва : [S. n.], 1994. – 68 p.

Эминеску, Михай. Лучафэр / Михай Эминеску ; пер.: Юрий А. Кожевникова, И. Миримского. – Бухарест : [S. n.], 1983. – 48 p. : il. – (Библиотека „Румыния” ; 5).

Apetri, Dumitru. Un promotor al literaturii române – Iuri Kojevnikov / Dumitru Apetri // Conferința științifică internațională „Învățământul superior și cercetarea – piloni ai societății bazate pe cunoaștere” dedicată jubileului de 60 de ani ai Universității de Stat din Moldova, 28 septembrie 2006. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 236-238.

Biblioteca lui Iuri Kojevnikov ajunge la Chișinău // Flux Continu. – 2010. – 2 iul. – P. 8.

Cimpoi, Mihai. Mihai Eminescu : Dicționar enciclopedic / Mihai Cimpoi ; prez. graf.: Anatol Tomoianu, Igor Condrea. – Chișinău : Gunivas, 2018. – P. 430.

Corbu, Haralambie. O filă din istoria bătăliei pentru literatura clasică : [despre Iuri Kojevnikov – cercetător științific și critic literar, poet și traducător, doctor habilitat în filologie, 80 de ani de la naștere] / Haralambie Corbu // Săptămîna. – 2002. – 18 oct. – P. 12, 13.

Natalia-Maria Șveț

**Boris
VLĂSTARU-WEXLER
1922-1993**

Prozator și publicist.

S-a născut la 20 octombrie 1922, la Rezina, Orhei. A decedat la 11 februarie 1993, la Tel Aviv, Israel.

Își face studiile la școala evreiască de patru ani, apoi la gimnaziul mixt din Rezina, ulterior, la Liceul „Vasile Lupu” din Orhei. A absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. Participă la cel de-al Doilea Război Mondial.

A fost redactor la „Țăranul sovietic”, apoi la „Moldova socialistă”.

Debut editorial cu volumul de proze pentru copii „Anicuța” (1953), urmat de alte cărți de nuvele și povestiri tot pentru cei mici: „A licărit o stea” (1957), „Treceau cocorii” (1958), „Povestiri” (1960), „Chirică” (1960), „Perdeaua cu plopi” (1961), „Pașii” (1962), „Popasuri” (1963), „În pragul casei” (1964), „Arbori de veghe” (1964), „Acoperiș deasupra capului” (1966), „Cascade” (1968), „Recviem pentru cei morți” (1991), „Scrieri alese” (1993) etc.

Proza sa a fost tradusă în limba rusă de către scriitorul Mihail Hazin:

„Источник” („Izvorul”) de Iakov Taiț (1953), „Всегда вместе” („Totdeauna împreună”) de Oscar Havkin (1954), „Дети французских докеров” („Copiii docherilor franceji”) de André Stil (1956).

În anul 1972, emigrează în Israel, unde a continuat să scrie în limbile română, rusă și ebraică.

Șase culegeri de proză ale scriitorului au fost publicate în Israel și traduse în ebraică de Iehuda Gur-Arie.

O placă comemorativă a fost inaugurată în 2006 pe fațada bibliotecii „Mihai Eminescu” din or. Rezina.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 248.

Bibliografie selectivă:

***Vlăstaru, Boris.** Acoperiș de asupra capului / Boris Vlăstaru. –

Chișinău : Cartea Moldovenească, 1966. – 154 p.

***Vlăstaru, Boris.** Arbori de veghe / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1962. – 244 p.

***Vlăstaru, Boris.** Cascade / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1968. – 137 p.

***Vlăstaru, Boris.** Chirică / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Lumina, 1969. – 88 p.

***Vlăstaru, Boris.** În pragul casei / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1964. – 164 p.

***Vlăstaru, Boris.** Marghit : Povestiri / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1970. – 78 p.

***Vlăstaru, Boris.** Pașii / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1962. – 132 p.

***Vlăstaru, Boris.** Popasuri : Povestiri / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1963. – 78 p.

***Vlăstaru, Boris.** Strada / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1972. – 151 p.

***Vlăstaru, Boris.** Ștregarii : Povestiri / Boris Vlăstaru. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1965. – 92 p.

Vlăstaru (Wexler) Boris. Către cititorii mei basarabeni // Cuvântul. – 2002. – Nr 43. – P. 3.

Vlăstaru, Boris. Grea slujbă : Povestire / Boris Vlăstaru // Literatura și arta. – 1993. – 4 febr. – P. 4.

Vlăstaru, Boris. Rugăciune pentru cei morți : Roman / Boris Vlăstaru // Basarabia. – 1992. – Nr 10. – P. 40-70.

Boris Vlăstaru : Aniversare // Cuvântul. – 2002. – Nr 43. – P. 3.

Comarovschi, P. Boris Vlăstaru / P. Comarovschi // Profiluri literare. – Chișinău : [S. n.], 1972. – P. 126-129.

Davâdic, G. Un scriitor care s-a născut și a trăit în orașul nostru : [Boris Vlăstaru] / G. Davâdic // Cuvântul. – 2002. – Nr 43. – P. 3.

Proca, Nicolae. Despre Boris Vlăstaru // Proca, Nicolae. Rezina : Schiță istorică / Nicolae Proca, Olga Proca. – Chișinău : Civitas, 1999. – P. 58-59.

Proca, Pavel. Patria este simbolul unui răsărit de soare : [prozatorul și publicistul Boris Vlăstaru] / Pavel Proca // Cuvântul. –

2002. – Nr 43. – P. 4.

Prohin, Victor. Sursa de inspirație i-a rămas tot la Rezina : [Boris Vlăstaru] / Victor Prohin // Cuvântul. – 2002. – Nr 43. – P. 3.

Prohin, Victor. Un scriitor care s-a născut și a copilărit la Rezina : [Boris Vlăstaru] / Victor Prohin // Literatura și arta. – 1993. – 4 febr. – P. 4.

Natalia-Maria Șveț

Nicolae AGA

1942

Balerin, coregraf, pedagog și cercetător științific.

S-a născut la 20 octombrie 1942, la Chișinău.

A studiat la Școala de muzică „Ștefan Neaga”, actualmente Centrul de Excelență în Educație Artistică „Ștefan Neaga”, Secția dans (1959-1964), cu P. Fesenko și A. Smoleanski. A absolvit Facultatea de Teatologie și Management Teatral al Institutului de Teatru, Muzică și Cinematografie din Sankt-Petersburg (1976).

În anii 1960-1965, 1970-1971, a activat la Teatrul Moldovenesc de Operă și Balet din Chișinău, în 1965-1970, la Teatrul de Operă și Balet din Celiabinsk. Deține funcțiile de director adjunct al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău (1976-1986), director adjunct al Filarmonicii Naționale din Chișinău (1986-1991), director artistic al Studioului de balet Palatului Națio-

nal de creație al copiilor și adolescenților din Chișinău (1991-2002), director economic al Teatrului Dramatic Rus „Anton P. Cehov” (2002-2011). A activat în calitate de cercetător științific al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei (2011-2015).

A evoluat în rolurile: Vaneșica în „Doctorul Aumădoare” de I. Morozov, Aramis în „Cei trei mușchetari” de V. Basner, dans spaniol, dans maghiar, dans napolitan în „Lacul lebedelor” de P. Ceaikovski, dans francez în „Spărgătorul de nuci” de P. Ceaikovski, prietenul lui Albert în „Giselle” de A. Adam, Prințul Fortione, Prințul Hohlik în „Frumoasa din pădurea adormită” de P. Ceaikovski.

A montat spectacolele: „Albinuța și păianjenul” de E. Rubanova (Celiabinsk, 1956), „Vulturelul” de M. Liubovițki (Chișinău, 1957).

I-a fost conferit titlul de Lucrător emerit al culturii din RSSM (1983).

Bibliografie:

Dănilă, Aurelian. Teatrul Național de Operă și Balet : 50 ani / Aurelian Dănilă, Elfrida Coroliu ; fot.: Veaceslav Sologub ; red.-coord.: Nicolae Aga. – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – 312 p.

Coroliu, Elfrida. Aga Nicolae // Coroliu, Elfrida. Baletul moldovenesc : Actori, roluri, spectacole : [Enciclopedie] / Elfrida Coroliu, Nicolae Aga ; Academia de Științe a Moldovei ; red.: Tamara Osmochescu. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2015. – P. 9.

Natalia-Maria Șveț

Maria SAGAI DAC
1942

Matematician, actriță de cinema, doctor în științe fizico-matematice și profesor universitar.

S-a născut la 20 octombrie 1942, la Cuhureștii de Sus, Florești.

Și-a făcut studiile la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova (1959-1964), la profesorii Constantin Sibirschi și Valentin Belousov. Continuă studiile de doctorat și specializare la Institutul de Matematică al Academiei de Științe a URSS (1965-1967). Doctor în științe fizico-matematice (1969). Și-a susținut teza de doctor habilitat cu tema „Jocuri diferențiale cu durata fixată” (1971).

A activat în calitate de colaborator științific la Institutul de Matematică al Academiei de Științe a Moldovei (1971-1973); conferențiar la Catedra de analiză numerică și optimizare a Universității de Stat din Moldova (1973-2001).

A participat la Conferința II Unională „Teoria jocurilor” (Vilnius, 1971), la Școala Unională de Optimizare (Baku, 1975) și Drohobîci (1983).

În calitate de actriță de cinema a debutat în 1968, la studioul „Moldova-film”, în rolul tinerei spaniole Amparo din filmul regizorului Emil Loteanu „Acestă clipă”.

Evoluează în roluri dramatice, tragice și de comedie din operele dramaturgiei clasice și contemporane.

A interpretat roluri de rezonanță: Viorica, în „Singular în fața dragostei” (1969), Anca în „Ofițerul în rezervă” (1971), sora lui Baturin în „Lăutarii” (1971), Djanina în „Pământ, Post-restant” (1971), Catinca în „Toate dovezile împotriva”, Nicușor în „Nicușor din tribul TV” (1975), Pearl în „Marc Twain contra”, Ilinca în „O întâmplare la festival” (1976), Oxana în „Și veni va o ză” (1979), soția președintelui de colhoz în „Cum să devii celebru” (1984), Maria în „Bătăi în ușă” (1989) etc.

A jucat și în câteva filme televizate: „Miorița”, „Mama și fiul”, „Fratele meu, Iuda”, „Doamna cu nouă vieți” etc. În anul 2015, a fost distribuită în primul scurtmetraj de ficțiune „Raisa”, regizat de Pavel Cuzuioac.

Laureată a concursului „Antena de Aur”. A fost decorată cu titlul onorific Maestru în Artă al Republicii Moldova (1997). Cetățean de Onoare al comunei de baștină Cuhureștii de Sus.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 285-286; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 249.

Bibliografie selectivă:

Sagaidac, Maria. Cercetări operaționale / Maria Sagaidac, Valeriu Ungureanu. – Chișinău : CEP USM, 2004. – 296 p.

Cuzuic, Ion. „Această clipă” – o veșnicie : [despre Maria Sagaidac : actriță, docent, doctor în științe matematice, pedagog] / Ion Cuzuic // Literatura și arta. – 2012. – 18 oct. – P. 1.

Epelbaum-Marcenco, Brunghilda. Portretul Mariei Sagaidac / Brunghilda Epelbaum-Marcenco // Galeria de sculptură contemporană. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 93.

Maria Sagaidac : [actriță, Maestru în Artă] // Moldova – Film. – Chișinău : [S. n., s. a.]. – P. 15.

Rîpeanu, Bujor T. Sagaidac Maria // Rîpeanu Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 499.

Roșca, Denis. Sagaidac Maria // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 492-495.

Sagaidac Maria // Institutul de Matematică și Informatică : File din istorie : [40 de ani]. – Chișinău : Tipografia Academiei de Științe a Moldovei, 2004. – P. 279.

Țarălungă, Ecaterina. Sagaidac Maria // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 690.

Ungureanu, Larisa. Maria Sagaidac // Ungureanu, Larisa. Portrete în timp : Oameni de teatru și film / Larisa Ungureanu. – Chișinău : Lumina, 2012. – P. 58-61.

Natalia-Maria Șveț

Anatolie TARAN
1962

Medic, chirurg plastician, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 20 octombrie 1962, în satul Visoca, r-nul Dondușeni.

Între anii 1970-1980 și-a făcut studiile la Școala medie de cultură generală din satul natal. După absolvirea școlii și-a continuat studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”) (1980-1987).

A făcut ordinatura clinică, profil Traumatologie, la Spitalul Republican de Traumatologie (1986-1987).

Se specializează prin internatură în traumatologie și a începe activitatea în calitate de medic ordinator la Centrul Republican de Leziuni Termice (1987-1989).

Între anii 1988-1992 urmează studiile de doctorat la Institutul de Chirurgie „A. V. Vișnevschi” al Academiei de Științe Medicale a Federației Ruse.

În 1992 a susținut teza de doctor în medicină cu tema: „Profilactica, diagnosticul și tratamentul afecțiunilor tractului gastrointestinal la pacienții cu leziuni termice profunde vaste”. În 2007

a susținut și teza de doctor habilitat cu tema: „Tratamentul chirurgical activ precoce în profilaxia și terapia afecțiunilor viscerale la pacienții cu leziuni termice grave”.

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de asistent (1992-1998), conferențiar (1998-2005) și profesor universitar (din 2009) la Catedra de ortopedie și traumatologie a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”.

Între anii 1992-1995 și-a exercitat funcția de șef al Centrului Republican de Leziuni Termice și din 2010 a fost numit în funcția de director al Spitalului Clinic Republican de Ortopedie și Traumatologie.

A participări la multiple specializări în străinătate: Centrul de chirurgie plastică (1989); Centrul de chirurgie plastică or. Harkov (1993); Centrul de chirurgie plastică A.V. Vișnevschi or. Moscova (1998); Centrul de chirurgie plastică or. Lisabona, Portugalia (2002); Centrul de chirurgie plastică or. Iași, România (2002); Centrul de chirurgie plastică or. Michigan, SUA (2005).

Bibliografie:

Taran, Anatolie. Expandarea tisulară : Tehnici chirurgicale și rezultate (elaborare metodică) / Anatolie Taran, Eugeniu Gaponenco, Nicolae Caproș. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 26 p.

Taran, Anatolie. Tratamentul chirurgical activ precoce în profilaxia și terapia afecțiunilor viscerale la pacienții cu leziuni termice grave / Taran Anatolie. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 238 p.

Taran, Anatolie. Traumatismul

grav combustional (tratamentul activ chirurgical precoce, profilaxia, pronosticul și terapia afecțiunilor viscerale) / Anatolie Taran ; coord.: Filip Gornea. – Chișinău : Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”, 2007. – 152 p.

Trofăilă, Vasile. Instituția medico-sanitară publică „Spitalul clinic de traumatologie și ortopedie” la 50 de ani / aut.-alcăt.: Vasile Trofăilă ; red.: Anatolie Taran [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 240 p.

Taran Anatolie. Aspecte bioetice în terapia arsurilor / Anatolie Taran, Victoria Federiuc // Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană : studii inter și pluridisciplinare = Health, medicine and bioethics in contemporary society : Inter- and Pluridisciplinary Studies. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 32-38.

Taran, Anatolie. Instituția medico-sanitară publică Spitalul Clinic de Traumatologie și Ortopedie / Anatolie Taran, Vasile Trofăilă // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2014. – Nr 2. – P. 5-8.

Anatol Taran // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 15: Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 281.

Baciu, Gheorghe. Taran Anatol // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 283-284.

Maria S. Ciobanu

Anton BORȘ
1932-?

Lingvist, lexicograf și lexicolog, doctor în filologie, cercetător științific.

S-a născut la 22 octombrie 1932 în Buiucanii Vechi, Chișinău.

În 1949 a absolvit șapte clase a școlii de băieți, iar în 1952 Școala medie nr. 4 din Chișinău.

Între anii 1952-1957 și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie, Limbă și Literatură a Universității de Stat din Chișinău.

În 1967 a susținut teza de doctor în filologie la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei cu tema „Aspecte lexicosemantice și stilistice ale interjecțiilor și onomatopeelor în limba română”.

După absolvirea facultății și-a început activitatea profesională la Filiala Academiei de Științe din Moscova, filială devenită ulterior Academia de Științe din Moldova, Sectorul de lexicologie și lexicografie al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură. Și-a consacrat întreaga viață și activitate domeniului de cercetare: lexicologia.

În cadrul Academiei de Științe a Moldovei a trecut toate treptele ierarhiei științifice: laborant (1957), labo-

rant superior (1958-1961), cercetător științific inferior (1961-1974), cercetător științific superior (1974-1986), cercetător științific coordonator (1986-prezent).

Activitățile științifice ale savantului s-au axat preponderent pe domeniul lexicografic. În 55 de ani de activitate a participat ca autor sau coautor, redactor sau corector la elaborarea a peste 30 de lucrări lexicografice de valoare, cum ar fi: „Dicționarul ortografic al limbii moldovenești” (1965), „Dicționar explicativ al limbii moldovenești” (DELM) în 2 volume (1977 vol. I, 1985 vol. II), „Dicționar rus-moldovenesc” (DRM) în 3 volume (1976, 1981, 1999), „Dicționar rus-român” (DRR), și „Dicționar român-rus” (DRR) în colaborare, tipărit în mai multe ediții, „Dicționar rus-român sinonimizat” (DRR sinonimizat) în 2 volume (vol. I, 2005). În 2005 a editat „Dicționar român-rus de sinonime”, iar în 2009 „Mic Dicționar de cuvinte și expresii celebre” (2009), și „Dicționar de sinonime al limbii române” (2014, 2018) ș.a.

Concomitent cu activitatea de cercetare a desfășurat și activitate didactică în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, ținând cursuri de lexicologie și lexicografie: „Lexicologia limbii române”; curs de gramatică la Universitatea de Stat din Moldova.

A fost mai bine de peste 30 de ani președinte al Comisiei de Stat pentru examenele de absolvire la Univer-

sitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Universitatea Pedagogică din Tiraspol cu sediul la Chișinău.

A participat la diverse conferințe și simpozioane științifice republicane și internaționale. A făcut parte din colegiul de redacție al „Revistei de lingvistică și știință literară”, membru al Consiliului Științific al Institutului de Filologie al AȘM.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 300-301.

Bibliografie selectivă:

Borș, Anton. Breviar de maxime și meditații / concept : Anton Borș. – Chișinău : Profesional Service, 2012. – 282 p.

Borș, Anton. Dicționar de sinonime al limbii române / Anton Borș, Tamara Pahomi, Claudia Rusu [et al.] ; coord.: Ana Vulpe. – Chișinău : Farmec-Lux, 2014. – 304 p.

Borș, Anton. Dicționar român-rus de sinonime : (Cuvinte și sintagme) / Anton Borș. – Chișinău : Litera Internațional, 2005. – 444 p.

Borș, Anton. Mic dicționar de cuvinte și expresii celebre / concept: Anton Borș. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 214 p.

Borș, Anton. Plină cu poame, basmaua lui Vasile Coroban / Anton Borș // Literatura și arta. – 1998. – 1 oct. – P. 4.

Borș, Anton. Rugă întru amintirea luminoasă a academicianului Nicolae Corlăteanu / Anton Borș // Colocviul național cu participare internațională „Filologia modernă : Realizări și perspective în context european”. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 41-44.

Borș, Anton. 72 de ani de anxietate și criză morală : [represiunea din 1940] / Anton Borș // Literatura și arta. – 2013. – 21 mar. – P. 3.

Anton Borș // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat . Vol. 3. –

Chișinău : [S. n.], 1999. – P. 605.

Onofraș, Maria. Lexicologul Anton Borș la 80 de ani / Maria Onofraș // Buletin de Lingvistică. – 2012. – Nr 13. – P. 112-114.

Pahomi, Tamara. O viață consacrată lexicografiei : [Anton Borș – octogenar] / Tamara Pahomi // Philologia. – 2012. – Nr 13. – P. 179-180.

Maria S. Ciobanu

**Maria
BRIEDE-MACOVEI
1947-2017**

Poetă, publicistă, eseistă, jurnalistă și traducătoare, stabilită la Riga, Letonia, originară din Basarabia.

S-a născut la 22 octombrie 1947, în comuna Sarata-Răzeși, jud. Leova. A decedat la 18 iulie 2017, la Riga, Letonia.

În 1949 familia sa a fost deportată în Siberia.

Între anii 1953-1957 a frecventat Școala primară din Haracatul, unde a studiat în limba rusă, r-nul Zaiegraievo (Republica Sovietică Bureat-Mongolă). După reabilitare (1957), familia se repatriază în satul natal, unde și-a continuat studiile la Școala din Sarata-Răzeși în limba română.

A studiat la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1965-1970).

După absolvirea facultății și-a început activitatea în calitate de colaborator

științific superior la Muzeul Literar din Chișinău (1970-1974). În 1974 s-a căsătorit cu poetul leton Leons Briedis și se stabilește la Riga, Letonia.

Între anii 1974-1985 a activat la Biblioteca Națională din Riga în calitate de redactor. Ulterior a fost bibliotecară la Uniunea Scriitorilor din Letonia (1985-1987).

Din 1986 s-a implicat activ în procesele de luptă pentru independența națională din Letonia și Moldova. A fondat Societatea de Cultură Română „Dacia” din Letonia, pe care a condus-o până la deces. A fost inițiatorea fondării Asociației Societăților de Cultură din Letonia.

Între anii 1987-1995 a fost corespondentă, (titulară și netitulară), la ziarul parlamentar „Sfatul Țării” și Radioul Național.

În 1989, împreună cu soțul său, Leons Briedis, a editat primul număr al publicației „Glasul” la Riga, care pentru prima oară (în decursul celor 50 de ani de ocupație) s-a editat în grafie latină. Din 1991 a fost corespondentă la postul de radio „Europa Liberă”.

În 1994 a înregistrat statutul „Parohiei române la Riga”. Împreună cu poetul Leons Briedis, a fondat la Riga editura private „Minerva” și revista de culturologie „Kentaurul” (Centaurul) (1992).

A scris versuri în limba română și în limba letonă. S-a editat la Chișinău și la Riga. A publicat versuri, eseuri, publicistică, articole, atât în mass-media din Moldova, cât și în cea din Leto-

nia. Paralel continuă să scrie versuri și să traducă din letonă în română și invers. În 1991 a editat culegerea de versuri „În singurătatea cuvintelor”, prefațată de Ana Blandiana. Tot în 1991, la Chișinău, la Editura Hyperion, a publicat traducerea „Daine letone”.

A semnat: „În singurătatea cuvintelor” (versuri în limba română, 1991), „Varda kardinajums” (eseuri în limba letonă, 1997), „Augsupkritiens” („Cădere în sus”, versuri în limba letonă, 1999) ș.a. În 2008 a publicat la Riga monografia „Muziga Tagadne” („Prezent infinit și Etern”).

Ultimii ani de viață (2010-2018) i-a consacrat lucrului la studiul fundamental, intitulat „Descoperirea Viitorului”: Tratat de viitorologie în trei volume, în limba letonă. Primul volum a fost publicat în 2010. Concomitent a lucrat și la volumul de versuri „Vâlvătaie” (aproximativ 120 de poezii), pe care soțul le-a tradus în letonă.

Autoarea a publicat nenumărate articole în presa din Letonia: „Diena”, „Neatkarīga Rita Avize”, „Lābrit”, „Literatūra un Maksla”, „Literatūra. Maksla un Me”, „Kentaurs XXI” ș.a. A colaborat și la publicații periodice din Moldova: „Literatūra și Arta”, „Sfatul Țării”, „Nistru” ș.a.

În 1995 parlamentul leton i-a conferit cetățenie letonă, „Pentru merite deosebite”. În același an a devenit membru al Comitetului consultativ, condus de președintele Republicii Letone.

În 2016 Maria Briede-

Macovei și Leons Briedis au fost distinși cu medalia „Meritul Civic” prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, în semn de înaltă apreciere pentru contribuția la dezvoltarea relațiilor moldo-letone de prietenie și merite în aprofundarea legăturilor interculturale.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. - P. 301.

Bibliografie selectivă:

Briede-Macovei, Maria. Augsupkritiens – Cădere în sus : Versuri / Maria Briede-Macovei. – Riga : Minerva, 1999. – 90 p.

Briede-Macovei, Maria. Daine letone / Select., note și coment.: M. Briede-Macovei ; trad. din lb.let.: M. Briede-Macovei. – Chișinău : Hyperion, 1991. – 145 p.

Briede-Macovei, Maria. Muziga Tagadne – Prezent infinit și Etern / Maria Briede-Macovei. – Riga : Minerva, 2008. – 317 p.

Briede-Macovei, Maria. Vâlvătaie = Blâzma : Poezie / Maria Briede-Macovei. – Băile Olănești : Ed. Mircea cel Bătrân, 2018. – 216 p.

Briede-Macovei Maria // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2006. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 60.

Briede-Macovei Maria // Iubire de metaforă . Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2001. – P. 344-349.

Cimpoi, Mihai. Briede-Macovei Maria // Mihai Cimpoi. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – Chișinău, 1997. – P. 251.

Manoil, Alexandru. Briede-Macovei Maria / Manoil, Alexandru. 88 & 333 copământeni / Alexandru Manoil. – Cahul : Labirint, 2016. – P. 530-531.

Maria S. Ciobanu

Parascovia BEREJNOI
1902-1970

Doctor habilitat în științe agricole, cercetător științific în domeniul alimentației animalelor domestice, profesor universitar.

S-a născut la 28 octombrie 1902, în satul Stulnevo, reg. Zaporojie, Ucraina. A decedat în 1970, la Chișinău.

În 1925 a absolvit Institutul Agricol din Kemeņțk-Podolsk, după care a urmat cursurile pedagogice la Secția de zootehnie de pe lângă Institutul Agricol din Kiev (1926).

În 1940 a susținut teza de doctor în științe agricole la Institutul Agricol din Omsk.

În 1954 a susținut teza de doctor habilitat în științe agricole la Institutul Unional de Zootehnie din Chișinău și în 1956 a obținut titlul de profesor.

Între anii 1927-1929 a desfășurat activitate didactică în școlile profesionale zootehnice din Nicolaev și Kiev. Ulterior a activat în calitate de asistent la Catedra de alimentație a animalelor domestice a Institutului de Selecție și Seminologie din Maslovsk, reg. Kiev (1929-1931), docent interimar la aceeași catedră a Institutului Agricol din Poltava (1931-1934),

colaborator științific superior la Institutul de Cercetări Științifice din Novosibirsk (1935-1936), șef de Catedră de zootehnie a Institutului Agricol din Ciuvașia (1936-1945).

Din 1945 se stabilește la Chișinău și ocupă funcția de docent al Catedrei de alimentație a animalelor domestice la Institutului Agricol din Chișinău (azi Universitatea Agrară de Stat din Moldova). În scurt timp a preluat funcția de șef al acestei catedre, pe care a condus-o până în 1962. Între anii 1947-1948 a exercitat și funcția de decan al Facultății de Zootehnie.

Între anii 1951-1962 a fost director al Stațiunii experimentale în zootehnie din Chișinău.

Pe timpul activității de două decenii în cadrul Universității Agrare de Stat din Moldova, a contribuit la consolidarea bazei didactice și materiale a facultății. A creat o bază de instruire practică a studenților și de cercetare în cadrul Stațiunii experimentale în zootehnie. Concomitent cu activitatea didactică a desfășurat și cercetarea științifică. A efectuat studii și cercetări în domeniul alimentației animalelor domestice. A elaborat și a implementat în gospodăriile zootehnice conveierul verde pentru porcine și vitele mari cornute, sistemele moderne de întreținere și alimentație a animalelor. Rezultatele cercetărilor se regăsesc în lucrările scrise și editate cum sunt: „Podgotovka kormovk skarmlivaniu” (1947), „Zelenyj konvejer dlâ svinej

i ego ispol'zovanie” (1950), „Otkorm svinej Moldavskoj cernoj porodnoj gruppy” (1950) ș.a.

Pentru contribuția la dezvoltarea sectorului zootehnic din republică a fost apreciată cu ordine: „Insigna de Onoare” (1949), „Drapelul roșu de Muncă” (1957).

Bibliografie:

***Berejnaia, Parascovia.** Îngrășarea vitelor mari cornute cu borhot și silos de popușoi / Parascovia Berejnaia. – Chișinău : [S. n.], 1958. – 14 p.

***Berejnaia, Parascovia.** Pregătirea nutrețurilor pentru hrănirea animalelor gospodăriei sătești / Parascovia Berejnaia. – Chișinău : [S. n.], 947. – 64 p.

***Berejnaia, Parascovia.** Pregătirea silosului combinat pentru porci / Parascovia Berejnaia. – Chișinău, 1962. – 11 p.

***Berejnaia, Parascovia.** Producerea nutrețurilor : lecții pentru cursurile zootehnice de trei ani / Parascovia Berejnaia. – Chișinău : [S. n.], 1951. – 82 p.

Turiță, Sava. Berejnoi Parascovia // Turiță, Sava. Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic / Sava Turiță. – Chișinău : UASM, 2008. – P. 15-16.

Maria S. Ciobanu

Mihai MORĂRAȘ
1942

Publicist, poet și esecist, originar din Bucovina de Nord.

S-a născut la 28 octombrie 1942, în suburbia Roșă din or. Cernăuți, într-o familie de etnici români.

În 1950 s-a înscris în clasa întâi la unica Școală românească nr. 10 cu studii medii din Cernăuți, pe care o absolvă în 1960. Și-a continuat studiile la o școală de meserii, primind calificarea de sudor electric și cu gaze. În 1962 a fost angajat la Uzina constructoare de mașini pentru industria petrolieră din Cernăuți. După șase luni a fost înrolat în armata activă pentru trei ani (1962-1965).

Între anii 1965-1970 și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie și Jurnalism. În timpul studenției a fost președintele Cenaclului literar universitar „Mihai Eminescu”. Și-a început activitatea la primul Post de radio pentru tineret „Luceafărul” (1966-1970).

După absolvirea facultății (1970), și-a început activitatea de jurnalist în mai multe funcții: șef de secție la ziarul republican „Viața satului” (1971-1997), reporter la ziarul municipal

„Capitala” (2001), redactor-șef la ziarul Universității de Stat din Moldova „Universitatea”, unde activează și în prezent (2001-prezent).

Primele încercări poetice au fost în timpul pe când era elev prin clasa IX-X-a, și au fost date la tipar îndrumat fiind de către Vasile Levițchi, la ziarul regional „Zorile Bucovinei”.

A debut editorial cu volumul „Lacrima dezvoltată” (2002). Ulterior s-a preocupat de publicistică, adunând o galerie de 33 de eseuri despre personalități de vază din Basarabia în volumul „Rădăcinile rămân acasă” (2002). A mai semnat: „Cioplitorul de mituri” (2007), „Răzbunătorul – eu pe mine însumi” (2007), „101 poeme” (2012), „Clipa de după amiază” (2012) ș.a. Versurile sale se regăsesc în antologii de poezie editate la Cernăuți, Chișinău, Kiev, București.

A publicat eseuri și versuri în mai multe publicații periodice, printre care: „Glasul Bucovinei”, „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Nistrul”, „Literatura și arta” ș.a.

Membriu al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova.

Premiul Salonului Internațional de Carte Românească, pentru volumul „Rădăcinile rămân acasă” (2002).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău. – 2011. – P. 250.

Bibliografie selectivă:

Materialele Congresului Mondial al Eminescologilor „Cosmosul Eminescian”: Ediția a 8-a,

1-3 septembrie 2019, Chișinău / Director onorific: Mihai Cimpoi; consiliul șt.: Eugen Simion [et al.]; red.-coord.: Mihai Morăraș. – Chișinău: Labirint, 2019. – 74 p.

Morăraș, Mihai. Cioplitorul de mituri / Mihai Morăraș; desene: Ana Manole. – Chișinău: Reclama, 2007. – 148 p.

Morăraș, Mihai. Clipa de după amiază / Mihai Morăraș. – Chișinău: Pontos, 2012. – 195 p.

Morăraș, Mihai. 101 poeme / Mihai Morăraș. – București: Biodova, 2012. – 109 p.

Morăraș, Mihai. Răzbunătorul eu pe mine însumi / Mihai Morăraș. – Chișinău: Reclama, 2007. – 320 p.

Morăraș, Mihai. Viața, ca un solo de vioară: Dialog la focul din vatră / Mihai Morăraș; intervievat de Vasile Tărățeanu. – Chișinău: CEP USM, 2014. – 168 p.

Morăraș, Mihai. Armonia univrsului cromatic: [creația lui Leonid Popescu] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2016. – 19 mai. – P. 6.

Morăraș, Mihai. Cel mai iubit dintre... scriitori: [despre poetul Nicolae Dabija] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2015. – 23 iul. – P. 2.

Morăraș, Mihai. Întâmplările lui Iulian Filip / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2019. – 7 febr. – P. 4.

Morăraș, Mihai. Lumina golului suplinit de liră: [despre creația poetei Lidia Grosu] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2016. – 3 mar. – P. 4.

Morăraș, Mihai. Rostul și înălțarea unui destin: [Mihai Morăraș în dialog cu maestrul Iurie Brașoveanu] / Mihai Morăraș, Iurie Brașoveanu // Literatura și arta. – 2017. – 4 mai. – P. 6.

Morăraș, Mihai. Un drum către interiorul nostru: [expoziția „Doină și Dor” a graficianului Parascheva Matciac, desfășurată în incinta galeriei Centrului Academic Internațional „Eminescu” din Chișinău] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2019. – 7 noiem. – P. 6.

Morăraș, Mihai. Vom reveni la matricea ființării noastre!: [reuniunea Basarabiei cu România] / Mihai Morăraș // Literatura și arta. – 2016. – 31 mar. – P. 3.

Belicov, Serafim. Carpații și Prutul din noi: [crâmpoie din viața

și activitatea scriitorului Mihai Morăraș] / Serafim Belicov. – Chișinău // Literatura și arta. – 2012. – 25 oct. – P. 5.

Cimpoi, Mihai. Mihai Morăraș în augusta umbră a lui Eminescu / Mihai Cimpoi // Literatura și arta. – 2016. – 19 mai. – P. 4.

Cimpoi, Mihai. Viața în două registre: [despre Mihai Morăraș] / Mihai Cimpoi. – Literatura și arta. – 2018. – 4 oct. – P. 4.

Dabija, Nicolae. Tinerețea, ca stare de spirit: [scriitorul Mihai Morăraș la 70 de ani] / Nicolae Dabija // Literatura și arta. – 2012. – 25 oct. – P. 5.

Morăraș Mihai // De la Cernăuți la vale...: fișiere biobibliografice / alcăt.: Cataranciu Sergiu [et al.]. – Chișinău: CEP USM, 2014. – P. 153-157.

Morăraș Mihai // Iubire de metaforă. Vol. 2. – Chișinău: [S. n.], 2001. – P. 270-274.

Tărățeanu, Vasile. Omul cetății și al poeziei: [Mihai Morăraș] / Vasile Tărățeanu // Literatura și arta. – 2012. – 20 dec. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

Mihail POPOVICI
1942

Medic, specialist în cardiologie și biochimie, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 29 octombrie 1942, în s. Podoima, r-nul Camenca, Transnistria.

În 1965 a absolvit Facultatea de Medicină Generală la Institutul de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”). A continuat studiile de doctorat timp de trei ani la aceeași instituție. În 1970, a susținut teza de doctor în științe medicale și, în 1986, susține teza de doctor habilitat în științe medicale la Centrul Științific Unional de Cardiologie din Moscova.

În 1990 a obținut titlul de profesor universitar în cardiologie, Comisia Superioară de Atestare a URSS din Moscova.

Între anii 1971-2010 a efectuat multiple stagii în străinătate: Germania, Rusia, România, Italia, Franța, Spania, Elveția, SUA ș.a.

După absolvirea facultății și-a început activitatea în calitate de asistent, conferențiar la Catedra biochimie de la USMF (1968-1977). Ulterior a deținut funcția de

șef al Sectorului clinic-experimental de cardiologie al USMF (1977-1983).

În 1984, împreună cu academicianul V. Anestadi, a fondat Institutul de Cercetări Științifice în Cardiologie al Ministerului Sănătății din Moldova, al cărui director a devenit (1984-1988). Ulterior a deținut funcția de director general al Institutului de Cercetări Științifice în Medicină Preventivă și Clinică al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (instituție formată prin comasarea a patru instituții de cercetare: Institutul de Cardiologie, Institutul de Ftiziologie, Institutul de Oncologie și Institutul de Igienă și Epidemiologie din Republica Moldova) (1988-1997).

A exercitat funcția de director general al Institutului de Cardiologie al Ministerului Sănătății al Republicii Moldova (anii 1997-2014).

Din 2014-prezent este vicedirector, conducătorul Clinicii de Cardiologie Intervențională, IMSP Institutul de Cardiologie al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova.

Pe parcursul a peste treizeci de ani de activitate a efectuat ample studii clinice și experimentale asupra afecțiunilor toxice de miocard, determinate de utilizarea excesivă a toxicelor agricole în spațiul Republicii Moldova, prin care s-au demonstrat implicațiile destructive ale pesticidelor în raport cu mușchiul cardiac. A realizat ample cercetări în domeniul cardiologiei experimentale în conexiune

cu problemele clinice și în profilaxia bolilor cardiovasculare.

A fost director coordonator al Programului de Intervenție Națională Integrată împotriva bolilor nontransmisibile (CINDI) (2005-2012). Conform acestui program au fost desfășurate activități de ameliorare a sănătății prin prevenirea și reducerea factorilor de risc morbid. Prin implicarea savantului, ideologia medicinei preventive a devenit nucleul Programului Național de Sănătate, în care se redirecționează accentele spre medicina care are tendința de a preveni maladiile pe toate căile posibile. Experiența Moldovei în acest domeniu a fost apreciată înalt, iar Mihai Popovici, Directorul Programului CINDI în Moldova, a fost investit în funcția de consultant în echipa de elaborare a Strategiei Europene de combatere a maladiilor noncontagioase, pe lângă Biroul European al OMS.

Rodul muncii și activității științifice, organizatorice a academicianului se regăsesc în peste 600 de lucrări științifice, inclusiv 21 monografii și ghiduri practice, printre care: „Combaterea bolilor cardiovasculare în populație” (2000), „Ghidul medicului de familie în combaterea hipertensiunii arteriale” (2003), „Dislipidemiile” (2005) ș.a.

A făcut parte în mai multe colegii de redacții ale unor publicații de specialitate, printre care: „Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Secția Științe Medicale”, „Sănătate publi-

că, Economie și Management în medicină”, „Arta medica”, „Curier medical”, președinte al consiliilor de redacție la culegerile „Actualități în diagnosticul și tratamentul bolilor cardiovasculare” (1993, 1996, 2001).

A pregătit și a îndrumat 8 doctori și 6 doctori habilitați în medicină. Este autor a 17 brevete de invenții, dintre care 19 au fost distinse cu medalii de aur, argint și bronz cu diplome la diverse expoziții și Saloane europene și internaționale de invenție, cercetare și noi tehnologii.

A organizat și participat cu rapoarte ample la numeroase întruniri științifice naționale (anual) și internaționale. A fost moderatorul sesiunii „Afecțiunile necoronarogene ale miocardului” în cadrul Congresului Mondial Cardiologilor de la Sydney, Australia (2002) ș.a.

S-a implicat în activitatea publică, fiind consilier în Consiliul municipal din Chișinău (1986-1988), deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990-1994), membru al Comisiei parlamentare pentru ocrotirea sănătății și asistență socială. A votat Declarația despre Independență a Republicii Moldova.

A exercitat diverse funcții obștești: membru al Consiliului Științific pe problemele bolilor cardiovasculare al Academiei de Științe a URSS (1982-1991),

membru al Colegiului Ministerului Sănătății (1998-2004), președinte al Consiliului Științific specializat pentru decernarea gradelor științifice de doctor și doc-

tor habilitat – Cardiologie (1993-prezent), Pneumologia, Ftiziologia și Imunologia (1993-1997), director Coordonator al Centrului de Cercetare și producere a tehnicii medicale din Republica Moldova (1992-2003), președinte al Societății Cardiologilor din Moldova, expert Național al Comisiei OMS pentru elaborarea strategiei europene de combatere a bolilor necontagioase (2005-2012), membru al Societății Mondiale de Cercetare a Inimii (1980-2007), membru al Societății Europene de Cardiologie și al Asociației Mondiale de combatere a bolilor cardiovasculare, membru al Comisiei pentru decernarea Premiilor de Stat al Republicii Moldova (2013, 2015), membru al Senatului USMF „N. Testemițanu” (2000-2017), membru al Consiliului Național de Atestare din RM (2014-2017) ș.a.

Membru-corespondent (1993) și membru titular (2007) al Academiei de Științe a Moldovei. Membru de onoare al Societăților de Cardiologie din România, Turcia și Rusia.

Pentru activitatea prodigioasă a fost înalt apreciat cu multiple premii, mențiuni și distincții de stat: Laureat al Premiului de Stat pentru Știință și producere (1994); Cavaler (2005), Ofițer (2006), și Comandor (2007) al Ordinului „Merite de invenție” al Regatului Belgia; Premiul Mare (2002) Moldova; „Ordinul Republicii” (2002); „Om emerit” (2016); Medalia „70 de ani de la crearea prime-

lor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei (2016); Medalia „Nicolae Miclescu Spătaru” (2017) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău. – 2011. – P. 250-251.

Bibliografie selectivă:

Ghid medical veterinar : Patologie și clinică bovină / Dumitru Holban, Mihail Popovici, Valeriu Cociu [et al.]. – Chișinău : Arva Color, 2017. – 384 p.

Mazepa, Vasile. Istoria satelor Podoima-Podoimița : (Vatră strămoșească la apa Nistrului) / Vasile Mazepa ; ed. realizată cu aportul lui Mihail Popovici. – Chișinău : Elan Poligraf, 2014. – 154 p.

Popovici, Mihail. Alimentația echilibrată – factor benefic pentru sănătate / Mihail Popovici, Victoria Ivanov, Uliana Jalbă. – Chișinău : Elan Poligraf, 2007. – 52 p.

Popovici, Mihail. Dislipidemiile : ghidul medicului de familie / Mihail Popovici, Victoria Ivanov ; IMPS Inst. de Cardiologie, Biroul European al OMS. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 88 p.

Reactivitatea cardiovasculară în insuficiența cardiacă / Popovici Mihail, Cobeț Valeriu, Ciobanu Nicolae [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 216 p.

Restenoza coronariană intrastent : Concept, mecanisme și predictorii : Monografie / Lucia Ciobanu, Mihail Popovici, Ion Popovici [et al.] ; red. șt.: Mihail Popovici. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2016. – 312 p.

Academician Mihail Popovici : Biobibliografie / Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” ; ed. și red.: Constantin Manolache ; coord.: Valentina Sârbu ; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov ; bibliogr.: Lidia Zasavițchi, Janna Nikolaeva. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2018. – 319 p.

Baciu, Gheorghe. Popovici Mihail // Baciu, Gheorghe. Profesorii

universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baci. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 135-136.

Baciu, Gheorghe. Popovici Mihail // Personalități notorii ale neamului / Gheorghe Baci ; consultant istoric: Ion Valer Xenofontov ; red.: Ana Manole. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 223-226.

Dragnev, Demir. Popovici Mihail // Dragnev, Demir. Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946–1961–2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2021. – P. 132.

Popovici Mihail // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 239-240.

Roșca, Denis. Popovici Mihail // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 458-459.

Țarălungă, Ecaterina. Popovici Mihail // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 643.

Maria S. Ciobanu

Alexandru MORARU
1952

Istoric-arhivist, publicist, autor și editor de carte istorică.

S-a născut la 30 octombrie 1952, în comuna Jevreni, r-nul Criuleni.

Provine dintr-o familie de intelectuali deportați de organele de ocupație sovietică în 1941 și este nepotul lui Ion Alexandru Moraru, membru al *upravei* județului Orhei, care la 25 martie 1918 a votat unirea Basarabiei cu România la nivel de județ, ulterior arestat și împușcat de ocupanții sovietici.

După absolvirea școlii medii din satul de baștină (1959-1969), a fost admis la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1970-1976).

După absolvirea universității și-a început activitatea pedagogică în calitate de profesor de istorie și științe sociale la ȘPT-23 din or. Criuleni (1976-1979). Ulterior a fost șef de secție Scrisori la redacția gazetei raionale „Biruiitorul” din Criuleni (1980-1984); întemeietorul și directorul Muzeului Raional de Istorie și Etnografie din Criuleni (1984-1994); coordonator, șeful Departamentului

organizatoric la Partidul Forțelor Democratice (1995-1998); colaborator științific superior în Secția valorificarea documentelor de arhivă, șef de Secție completare, arhive departamentale la Arhiva Națională a Republicii Moldova (2003-2005); șef de secție Valorificarea Documentelor de Arhivă la Arhiva Organizațiilor Social-Politice a Republicii Moldova (fosta arhivă a CC al PCM) (2005-2008); colaborator științific în Secția știință la Centrul de Cultură și Istorie Militară (2011-2014).

Din 2014 și până în prezent este șef de serviciu la Colecția Carte Veche și Rară a Bibliotecii Centrale a BM „B. P. Hasdeu”.

A urmat stagii științifice, cursuri de instruire și perfecționare atât în țară, cât și în afară: Cursuri de perfecționare a cadrelor muzeografice la București (1992); Seminarul de instruire „Sporirea efectului unui partid politic”, Institutul Republican Internațional al SUA (Atlanta, Georgia) (1997); Cursuri de perfecționare la Departamentul tehnologii informaționale a R. Moldova” (2002).

A desfășurat o fructuoasă activitate de publicare a documentelor de arhivă și a materialelor istorice inedite, rezultate ale cercetărilor pe parcursul activității sale în arhivele statului; de editare a mai multor publicații în domeniu care aduc lumină asupra adevărului istoric al Basarabiei și al românilor basarabeni din perioada in-

terbelică și a ocupației sovietice.

A scris și editat peste 400 de publicații printre care: „Racovăț de sub cetatea Sorocii” (2006); „Mareșalul Ion Antonescu și Basarabia: 1941-1944. Culegere de documente” și „Basarabia antisovietică” (2008-2009); „Victimele terorii comuniste din Basarabia. Documente secrete sovietice” (2010); „Garda de Fier în Basarabia. Documente și Materiale” (2011); „Basarabia Mareșalului Antonescu. Documente și Materiale” (2015); „În labirintul documentelor secrete” (2017); „Ecolul Unirii: reconstituire” (2018); „Victimele ocupanților sovietici și călăii lor” (2018); „Adevărul despre Odesa sub români. Mărturii ale localnicilor, documente și materiale” (2020); „Armata română sub lupa imperiului rus. 1912: *reconstituire*” (2021, în colaborare) ș.a. A colaborat la mai multe publicații periodice din Basarabia și România, publicând diferite articole despre marile personalități ale neamului, despre oameni iluștri de cultură și știință din Basarabia.

În cadrul Bibliotecii Centrale „B. P. Hasdeu” a organizat conferințe științifice dedicate patronului spiritual al instituției „B. P. Hasdeu”; este președintele Clubului Istoricilor (din 2016) prin intermediul căruia informează și educă tânăra generație în spiritul dragostei de neam și țară. La 31 mai 2016 a organizat și moderat conferința științifică tema-

tică „Mareșalul Antonescu în istorie și istoriografie”; la 19 aprilie 2018 a organizat și moderat „O întâlnire de suflet cu președintele Traian Băsescu” etc.

A înființat și gestionat mai multe bloguri: „Secretele Istoriei cu Alexandru Moraru”, „Alexandru Moraru Blog”, „Istorici Mari și Mici”, „Blog de Istorie Militară”, „Arhivus”, „Jevreni din inima Basarabiei”, „Măgdăcești din inima Basarabiei”, „Colecții Speciale”. A înființat studioul de creație „Alexandru Moraru Film” pe portalul <http://www.youtube.com> și are la activ peste 450 de filme și filmulețe.

Majoritatea cărților scrise și editate de Al. Moraru au fost menționate cu premii și Diplome de Excelență în cadrul Salonului Internațional de Carte și al Festivalului Național al Cărții și Lecturii. Două din aceste volume: „Basarabia: scrisori către Mareșal” (2014) și „Basarabia Mareșalului Antonescu” (2015) au intrat în lista celor 10 cărți cele mai citite din anii respectivi.

Membriu al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, filiala Chișinău (2014), membru de onoare al Asociației Naționale „Cultul Eroilor” „Regina Maria” (2016).

Pentru activitatea fructuoasă a fost înalt apreciat cu premii și diplome atât în Basarabia, cât și în afară: Diplomă de Excelență a Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere-SRI; Societatea Culturală

Art-Emis (2014, România); Diplomă de Excelență pentru valoroasa și consecventa contribuție adusă Istoriografiei și spiritului unității naționale a românilor de pe ambele maluri ale Prutului (2014); Premiul „Clio” pentru volumul „Basarabia mareșalului Antonescu”, Salonul Internațional de Carte, Chișinău (2015); Premiul „Mile Carpenișan” pentru curaj și excelență în jurnalism (2015, România); Diplomă de Onoare al Asociației Naționale „Cultul Eroilor” „Regina Maria”, filiala jud. Vrancea (2016); Placheta Honoris Causa Art Emis Academy (2017, România); Diploma și Medalia „CENTENAR” a Asociației Naționale a Cavalerilor de „Clio”, filiala „Maia Catargi” (2018, România); Titlul de Cercetător al Anului 2018 al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”; Medalia „Zeul Zamolxe” (2019) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 361-362.

Bibliografie selectivă:

Moraru, Alexandru. Basarabia: Scrisori către Mareșal / Alexandru Moraru. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 328 p.

Moraru, Alexandru. Basarabia mareșalului Antonescu : Documente și materiale / Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Print, 2015. – 343 p.

Moraru, Alexandru. În labirintul documentelor secrete / Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocart Print, 2017. – 356 p.

Moraru, Alexandru. Victimele ocupanților sovietici și călăii lor : Documente și materiale / Fundația „Draghitea”; editori: Alexandru Moraru, Alexandru Ganenco ;

trad. din rusă: Alexandru Moraru. – Chișinău : Tipocrat Prnt, 2018. – 396 p.

Moraru, Alexandru. Victimele terorii comuniste în Basarabia. Vol. 1 : Documente secrete sovietice : 1944-1954 / Alexandru Moraru. – Chișinău : Iulian, 2010. – 444 p.

Medalia Zamolxe pentru istoricul Alexandru Moraru și scriitorul Vlad Pohilă [Resursă electronică video] : [distincție oferită la ședința Clubul istoricilor la Biblioteca Municipală „B. P. Hașdeu”, 17 aprilie 2019] / președintele clubului și moderator: Alexandru Moraru // <https://www.youtube.com/watch?v=CBjskVa4f3o> (accesat: 15.11.2021).

[Moraru, Alexandru]. Alexandru Moraru, istoric, arhivist și publicist [Resursă electronică video] : [-la emisiunea „Oameni și Destine”, Noroc TV (noiembrie 2011)] / a intervievat Indiana // <https://www.youtube.com/watch?v=h5YDjQvpWI4> (accesat: 15.11.21).

Moraru, Alexandru. Basarabia în război : documente de arhivă : [1940] / Alexandru Moraru // Ziarul de gardă. – 2011. – 14 iul. – P. 22.

Moraru, Alexandru. Caracteristica fondului arhivistic Nr. 49 „Comitetul Regional Moldovenesc al PC (B) al Ucrainei” / Alexandru Moraru // Cohorta. – 2014. – Nr 1/2. – P. 164-172.

Moraru, Alexandru. Credința noastră pângărită... : Politica statului sovietic față de structurile religioase din RSSM / Alexandru Moraru // Glasul națiunii. – 2004. – 29 apr. – P. 12.

Moraru, Alexandru. Depozit al memoriei neamului : [Arhiva Națională la 185 de ani] / Alexandru Moraru // Săptămîna. – 2000. – 27 dec. – P. 3.

Moraru, Alexandru. Dosarul strict secret 009 : Foamea din anii 1945-1947 : Grâu cărat în Rusia, canibalism / Alexandru Moraru // Glasul națiunii. – 2002. – 29 aug. – P. 5.

Tigani și evrei în al 2-lea Războiul Mondial [Resursă electronică video] : [ședința Clubul istoricilor la Biblioteca Municipală „B. P. Hașdeu”, 24 ianuarie 2019] / președintele clubului și moderator: Alexandru

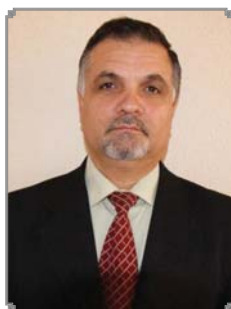
Moraru // https://www.youtube.com/watch?v=pHPNFrPDKHQ&ab_channel=ALEXANDRUVALERIU_MORARU (accesat: 15.11.2021).

Alexandru Moraru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 7. – Chișinău. – [S. n.], 2007. – P. 583.

Mareșalul Antonescu, în documente istorice [Resursă electronică video] [-la postul de radio Vocea Basarabiei (29 ianuarie 2016)] : [Lansarea cărților lui Alexandru Moraru „Basarabia Mareșalului Antonescu” și „Basarabia – Scriitori către Mareșal : Documente și Materiale, în cadrul Salonului Internațional de Carte, Chișinău, 2015] // https://www.youtube.com/watch?v=5aQxRjismkmw&ab_channel=ALEXANDRUVALERIU_MORARU // <https://www.youtube.com/watch?v=CBjskVa4f3o> (accesat: 15.11.2021).

Petrencu, Anatol. Istoria fără falsuri și legende cominterniste : [despre noul volum a lui Al. Moraru] // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 22 ian. – P. 14.

Maria S. Ciobanu

Ion GĂINĂ (Seliște)
1962

Poet, publicist, pedagog și muzeograf, ziarist și editor, om de cultură.

S-a născut la 30 octombrie 1962, în s. Sălcuța, r-nul Căușeni.

În 1984, a absolvit Facultatea de Litere a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Activitatea profesională și-a început-o în calitate de pedagog

de limbă română la Școala medie „A. Mateevici” din Zaim în anii 1984-1995. Între anii 1992-2002 a predat un curs special de literatură română la Liceul Teoretic „A. Mateevici” din Căușeni. În perioada 1995-1999 a fost autor al cursului de creativitate și retorică „Cuvântul” la Liceul Experimental de Creativitate și Inventică „Prometeu” din Chișinău, iar în 1996-2008 a fost profesor de „Cuvânt” la Liceul de limbi moderne și management din Chișinău. Concomitent cu activitatea pedagogică a înființat și a condus mai multe reuniuni de creație pentru copii și tineret: cenaclul „Ion Creangă” al Universității „Ion Creangă” din Chișinău (1982-1984); Teatrul poetic și etno-folcloric „Ecolul Bugacului”, (Zaim, din 1984); cenaclul de credință și creație „Steaua de Vineri” (Căușeni, din 1992); Teatrul-cenaclu „Zodia Luminii” (Liceul „Prometeu”, 1995-1999). A fost redactor-șef al revistei „Comoara” (din 1994), precum și al foii literare a cenaclului de familie „Lacrima Luminii” (1994) și „Catedralei de Cuvinte” (din 2001).

A debutat în 1997 cu placheta de versuri „Binecuvântarea. Au urmat mai apoi alte 26 de cărți de literatură, de studiu și promovare a valorilor creștine și naționale, scriind mai multe imnuri și texte pentru melodii, inclusiv imnul bibliotecarilor. Printre acestea sunt: „Teiul desculț” (2003), „Respirație necesară” (2009), „Trecerea prin cuvânt” (2009), „101 poe-

me” (2012), „Călătorie în Sufletul Copilăriei” (2012), „Părintele Ioan Zlotea – călugăr îmbunătățit” (2013), „Sacrificiu în Verde” (2016) ș.a.

A îngrijit 20 de volume, ce au apărut în cele 5 colecții de carte: „Comoara”, „Lacrima Luminii”, „Cărțile familiei”, „Mărturii”, „Pedagogia Clipei”. Este și coautor al volumelor: „Raionul Căușeni” (carte de vizită, 2006), „Dorul împlinirii” (2006).

Este director și fondator al Muzeului memorial „Alexie Mateevici” din Zaim (din 1988), unde îngrijește colecțiile de carte „Comoara”, „Lacrima luminii” și „Cărțile familiei”, precum și al Centrului de Spiritualitate a Sudului Basarabiei și al Casei-muzeu „Ioan Zlotea” din Sălcuța (2008).

A elaborat și implementat mai multe proiecte monumentale în raionul Căușeni: „Aleea Genezei”, „Aleea cu urmele sfinților neamului nostru” (Sălcuța), „Salba cu urme de sfinți – Un șirag de piatră rară” și „Capela-Pantheon a neamului nostru” (Zaim). Din 2001 conduce și Filiala Zaim a Casei Limbii Române.

Are un loc distinct în muzeografie, întemeind mai multe instituții, precum: Casa Muzeu „Alexei Mateevici” de la Zaim, Complexul muzeal „Monahul Ioan Zlotea” din Sălcuța, Casa muzeu „Sculptorul Ion Guțu” de la Taraclia, este și autorul primei expoziții interzise a muzeului „Ion Creangă” de la Universita-

tea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Este președinte al Comitetului organizatoric permanent al Zilelor Naționale Mateevici, (28 de ediții); a inițiat și susține Concursul Național al Tinerilor Creatori „Comoara”, (27 de ediții); a înființat cenacluri literare: „Steaua de Vineri”, „Catedrala de cuvinte” și teatre poetice pentru copii și tineret: „Ecolul Bugeacului”, „Zodia Luminii”; acordă anual 2 titluri onorifice pentru oamenii de cultură: „Cavaler al Spațiului Spiritual Mateevici” și „Om al Anului în Spațiul Spiritual Mateevici” și bursa „Comoara” – pentru tinerii creatori din ținutul Căușeni.

Din 1999 este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Deține mai multe titluri onorifice și distincții de stat, inclusiv: Om emerit al Republicii Moldova, Cetățean de onoare al Raionului Căușeni și al satului Zaim, medalia de Stat „Meritul Civic”, Ordinul României „Meritul Cultural” în grad de ofițer (2017) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău. – 2011. – P. 251-252.

Bibliografie selectivă:

Găină, Ion. Călătorie în sufletul copilăriei : Autobiografică : (editată cu ocazia împlinirii a 50 de ani) / Ion Găină. – Chișinău : Pontos, 2012. – 124 p.

Găină, Ion. Citire în lemn : (Monolog pe Aleia Genezei) / Ion Gă-

ină. – Chișinău : Pontos, 2012. – 28 p.

Găină, Ion. Cuvântul : (ABC-ul tânărului creator) / Ion Găină ; red.: Valentina Cosmescu ; ed. revăzută și completată cu laboratorul de creație organizat în baza cursului experimental „Cuvântul”. – Chișinău : Cu drag, 2010. – 100 p.

Găină, Ion. 101 Poeme / Ion Găină ; col. de red.: Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija, Radu Cârnecki ; Asociația Culturală Ideal ; Societatea Culturală Apollon. – București : Biodova, 2012. – 99 p.

Găină, Ion. Sacrificiul ca destin : Reîntoarcerea sculptorului Ion Guțu : Destin omenesc ; Destin de creator ; Arhivă / Ion Găină ; fotogr.: Ion Guțu, Ion Găină, Iurie Platon [et al.]. – Chișinău : Cu Drag, 2010. – 32 p.

Găină, Ion. Tâlcuiri și învățături ale Părintelui Ioan Zlotea / Ion Găină ; Casa-muzeu „Alexie Mateevici”, Zaim ; Casa-muzeu „Părintele Ioan Zlotea”, Sălcuța. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 108 p.

Găină, Ion. The Word (The ABC of the Young Creator) = Cuvântul (ABC-ul tânărului creator) / Ion Găină ; A Bilingual Edition and Translation by Olga Amarie and Rosemary Lloyd. – New Orleans : University Press of the South, 2011. – 334 p.

Găină, Ion. Trecerea prin cuvânt : Laborator de creație organizat în baza cursului experimental „Cuvântul”, predat în cadrul Liceului de Limbi Moderne și Management din Chișinău / Ion Găină. – Chișinău : Cu drag, 2009. – 64 p.

Găină, Ion. Viața și faptele Părintelui Ioan Zlotea / Ion Găină ; Casa-muzeu „Alexie Mateevici”, Zaim ; Casa-muzeu „Părintele Ioan Zlotea”, Sălcuța. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 92 p.

Legenda despre Icar. Sculptorul Ion Guțu : Icar al Basarabiei : Catalogul Expoziției de artă plastică, consacrată jubileului de 50 de ani de la nașterea sculptorului, graficianului și scenografului Ion Guțu / concepția, realiz.: Ion Găina. – Chișinău : Pontos, 2013. – 28 p.

Găină, Ion. Ion Guțu : sacrificiul ca destin : [despre artistul plastic Ion Guțu, 1963-1999] / Ion Găină //

Moldova. – 2011. – Iul. Aug. – P. 96-97.

Găină, Ion. 125 de ani de la nașterea lui Alexei Mateevici – realizări filatelice / Ion Găină // Căușeni. – 2013. – 23 aug. – P. 1.

Borzin, Aurelia. Mersul pe verticală : [poetul Ion Găină] / Aurelia

Borzin. – Chișinău // Literatura și arta. – 2012. – 1 noiem. – P. 5.

Ciobanu, Maria. Cu chip de Mateevici : [Ion Găină – 50 de ani de la naștere] / Maria Ciobanu, Dumitru Păsat // Literatura și arta. – 2012. – 1 noiem. – P. 5.

Ion Găină // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 12 : Itinerar

documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 43.

Ploșniță, Elena. Găină Ion // Ploșniță, Elena. Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 125.

Maria S. Ciobanu

Noiembrie

2022

Noiembrie este a 11-a lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele patru luni gregoriene cu o durată de 30 de zile.

Noiembrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Scorpionului și sfârșește în semnul Săgetătorului. Din punct de vedere astronomic, luna noiembrie începe cu soarele în constelația Balanței, trece prin Scorpion și se sfârșește cu soarele în constelația Ophiuchus.

Numele lunii noiembrie (latină: **November**) vine de la cuvântul latinesc *novem* = nouă, pentru că luna noiembrie era a noua lună în calendarul roman.

Grecii numeau luna noiembrie **Maimakterion**. În tradiția poporului roman luna noiembrie se numește **Brumar**.

Noiembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Martie în fiecare an și ca Februarie cu excepția anilor bisecți.

Luni		7	14	21	28
Mărti	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	
Vineri	4	11	18	25	
Sâmbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

85 de ani de la nașterea lui **Ion Goian**, matematician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, cercetător științific (1 noiembrie 1937).

80 de ani de la nașterea lui **Dmitri Nedeoglo**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, cercetător științific (1 noiembrie 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 257.*

80 de ani de la inaugurarea **Turnului Dezrobirii Basarabiei** (1 noiembrie 1942).

75 de ani de la nașterea lui **Eugen Diug**, farmacist, doctor habilitat în științe farmaceutice, profesor universitar, cercetător științific, inventator (1 noiembrie 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 257-258.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Godin**, cântăreț de operă (bariton) (2 noiembrie 1952).

70 de ani de la nașterea lui **Leonid Voloșciuc**, biolog, doctor habilitat în științe biologice, cercetător științific și inventator (2 noiembrie 1952). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 369-370.*

150 de ani de la nașterea lui **Cincinat Pavelescu**, poet, publicist și dramaturg, considerat unul dintre cei mai mari epigramiști români (2 noiembrie 1872 – 30 noiembrie 1934). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 314.*

75 de ani de la nașterea lui **Nicolae Vieru**, prozator, eseuist și publicist (4 noiembrie 1947 – 3 martie 1995). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 337-338.*

50 de ani de la nașterea **Lilianei Armașu**, poetă și eseuistă (4 noiembrie 1972).

150 de ani de la nașterea lui **Barbu Știrbey**, om politic, om de afaceri, membru de onoare al Academiei Române (4 noiembrie 1872 – 24 martie 1946). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 101-102.*

80 de ani de la nașterea **Eu-**

geniei Manea-Cernei, specialist în anatomia și morfologia plantelor, doctor habilitat în științe biologice și chimice (5 noiembrie 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 258-259.*

120 de ani de la nașterea lui **Alfred Métraux**, antropolog, etnolog elvețian și argentinian, lider în drepturile omului (5 noiembrie 1902 – 12 aprilie 1963).

95 de ani de la nașterea lui **Leonid Cemortan**, critic și istoric de teatru, doctor habilitat în studiul artelor, profesor universitar, considerat decanul științei teatrului din Republica Moldova, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (6 noiembrie 1927 – 27 iunie 2009). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 315; CN 2012, p. 259-260.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Constantin Ciobanu**, prozator, publicist și traducător (6 noiembrie 1927 – 19 ianuarie 2001). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 290-292; CN 2017, p. 373-374.*

90 de ani de la nașterea lui **Constantin Dobrovolschi**, filolog, doctor în științe filologice, profesor universitar, cercetător științific (6 noiembrie 1932 – 5 octombrie 2009). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 315.*

140 de ani de la nașterea lui **Aurel Vlaicu**, inginer, constructor de avioane, inventator și pilot român, unul dintre pionierii aviației mondiale, membru post-mortem al Academiei Române (6 noiembrie 1882 – 13 septembrie 1913). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 303-304; CN 2013, p. 223-224.*

75 de ani de la nașterea lui **Alexandru (Alex) Ștefănescu**, critic și istoric literar, prozator, dramaturg, realizator de emisiuni TV și publicist român (6 noiembrie 1947). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 372-373.*

170 de ani de la nașterea lui **Dmitri Mamin-Sibiriak**,

scriitor rus (6 noiembrie 1852 – 15 noiembrie 1912). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 304-306.*

150 de ani de la nașterea lui **Ion Condrea**, lingvist, filolog, etnofolclorist și profesor (7 noiembrie 1872 – 15 septembrie 1950).

80 de ani de la nașterea **Marianei Mihuț**, actriță română de teatru și film, radio, televiziune și voce, originară din Basarabia (7 noiembrie 1942).

155 de ani de la nașterea **Marii Sklodowska-Curie**, fizician, chimistă, cercetător științific și profesor universitar francez de origine poloneză, dublu laureată al Premiului Nobel, în două domenii științifice diferite: chimie și fizică (7 noiembrie 1867 – 4 iulie 1934). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 217-218; CN 2017, p. 374-375.*

85 de ani de la nașterea **Lidiei Latieva**, prozatoare, publicistă și dramaturg de origine rusă (8 noiembrie 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 316; CN 2012, p. 260.*

135 de ani de la nașterea lui **Teodor Lujanschi**, dirijor, animator al vieții muzicale și profesor (9 noiembrie 1887 – 24 februarie 1967).

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Statnâi**, pictor, critic de artă și profesor de istorie a artelor (9 noiembrie 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 260.*

150 de ani de la stingerea din viață a lui **Alexandru Hâjdău (Hasdeu)**, cărturar, prozator, poet și filosof român, originar din Basarabia, membru fondator și membru de onoare al Societății Filologice Române (Academia Română) (30 noiembrie 1811 – 9 noiembrie 1872). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 285-286; CN 2011, p. 186.*

125 de ani de la nașterea lui **Basil Munteanu**, istoric literar și comparatist, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (9 noiembrie 1897 – 1 iulie 1972).

220 de ani de la stingerea din viață a lui **Thomas Girtin**, pictor englez, unul dintre cei mai mari pictori ai Școlii engleze de acuarelă (18 febr. 1775 – 9 noiem. 1802).

80 de ani de la nașterea **Mariiei Gonceariuc**, biolog, doctor habilitat în agricultură, profesor cercetător, inventator (10 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 262.*

135 de ani de la nașterea **Elizei Leonida-Zamfirescu**, geolog, specialist în domeniul metalurgie-chimie, cercetător științific, inventator și profesor universitar român, prima femeie inginer din Europa (10 noiem. 1887 – 25 noiem. 1973).

90 de ani de la nașterea lui **Ștefan Cazimir**, critic și istoric literar, doctor în științe filologice și profesor universitar român (10 noiem. 1932).

120 de ani de la nașterea **Olgăi Vrabie**, poetă, prozatoare și traducătoare română, originară din Basarabia (11 noiem. 1902 – 14 aug. 1928). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 306-307.*

70 de ani de la nașterea lui **Florin Rotaru**, expert în carte veche românească și străină, doctor în științe istorice, director al Bibliotecii Mitropolitane București, senator în Parlamentul României (11 noiem. 1952).

60 de ani de la stingerea din viață a lui **Ion Nistor**, istoric, savant, publicist, profesor, editor, om politic și animator cultural român (16 aug. 1876 – 11 noiem. 1962). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 191-193; CN 2016, p. 255-256.*

85 de ani de la nașterea lui **Sergiu Roșca**, specialist în domeniul filosofiei, doctor habilitat în științe filosofice și profesor universitar (12 noiem. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 317-318.*

180 de ani de la nașterea lui

John William Strutt Rayleigh, fizician, cercetător științific și profesor universitar englez, laureat al Premiului Nobel, pentru fizică (12 noiem. 1842 – 30 iun. 1919).

80 de ani de la nașterea **Anastasiiei Rusu-Haraba**, jurnalistă și filolog (14 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 262-263; CN 2017, p. 378.*

70 de ani de la nașterea lui **Arcadie Suceveanu**, poet, eseist, ziarist și traducător (16 noiem. 1952). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 309-311; CN 2012, p. 263-264; CN 2017, p. 380-381.*

140 de ani de la nașterea lui **Andrei Pocaznoi**, dirijor de cor și pedagog (17 noiem. 1882 – 22 mai. 1931). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 163.*

85 de ani de la nașterea lui **Alfred Ghersfeld**, dirijor de orchestră și violonist (17 noiem. 1937). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 320.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Prida**, specialist în domeniul optimizării proceselor tehnologice în vinificație, doctor în științe tehnice, inventator (17 noiem. 1952).

75 de ani de la stingerea din viață a lui **Emil Racoviță**, speolog, biolog român cu renume mondial, savant-explorator, fondator al biospeologiei și al primului institut de speologie din lume, membru titular al Academiei Române (15 noiem. 1868 – 17 noiem. 1947). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 388-389.*

125 de ani de la stingerea din viață a lui **Ion C. Suceveanu**, arheolog, istoric, muzeolog, cercetător științific, fondatorul Muzeului de Antichități din Chișinău, membru de onoare al Academiei Române (13 dec. 1851 – 18 noiem. 1897). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 304-305; CN 2016, p. 361-362; CN 2017, p. 381-382.*

100 de ani de la stingerea din viață a lui **Marcel Proust**, romancier, critic și teoretician literar, eseist, traducător, poet și estetician francez, creatorul romanului modern, considerat astăzi unul dintre cei mai importanți romancieri ai lumii (10 iul. 1871 – 18 noiem. 1922). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 160-161.*

100 de ani de la nașterea **José De Sousa Saramago**, prozator, poet, dramaturg și eseist portughez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (18 noiem. 1922 – 18 iun. 2010). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 312-314.*

80 de ani de la nașterea lui **Efim Aramă**, specialist în domeniul fizicii semiconductorilor, doctor în științe fizico-matematice și profesor universitar (19 noiem. 1942).

185 de ani de la nașterea lui **Aron Densușeanu (Aron Pop)**, istoric literar, poet, folclorist, profesor universitar și traducător român, promotor al luptei pentru unitatea națională a poporului român, membru titular al Academiei Române (19 noiem. 1837 – 2 sept. 1900).

60 de ani de la nașterea lui **Mihail Damian**, sculptor (20 noiem. 1962).

300 de ani de la nașterea lui **Grigori Skovoroda**, filosof, iluminist, scriitor și pedagog ucrainean (22 noiem. 1722 – 29 oct. 1794). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 314-315.*

80 de ani de la nașterea **Anastasiiei Istrati**, cântăreață de muzică populară (23 noiem./29 ian. 1942 – 26 sept. 2016). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 318.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Rusnac**, specialist în domeniul politologiei și istoriei, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar și diplomat, ex-rector al USM, membru titular al Aca-

demiei de Științe a Moldovei (23 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 315-318; CN 2012, p. 264-265.*

90 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Bădina**, sociolog, filosof, muzeograf, istoric și profesor universitar român (23 noiem. 1932 – 26 apr. 1999). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 318-320.*

110 ani de la nașterea lui **Boris Kotlearov**, muzicolog, pedagog, violinist, doctor habilitat în artă, profesor universitar (24 noiem. 1912 – 28 mar. 1982). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 265-266.*

50 de ani de la nașterea **Tatianeii Călugăru-Spătaru**, specialist în biochimie și biotehnologie, doctor în științe biologice, cercetător științific coordonator, inventator (24 noiem. 1972).

110 ani de la nașterea lui **Victor Iliu**, regizor român, publicist, pedagog, critic și teoretician de film (24 noiem. 1912 – 4 sept. 1968).

90 de ani de la nașterea lui **Dumitru Carabă**, scenarist, teoretician de film, autor de literatură de specialitate și profesor român, fondatorul școlii românești de scenaristică (24 noiem. 1932 – 13 mai 2020).

390 de ani de la nașterea lui **Baruch Spinoza**, renumit filosof olandez de origine sefardă cu strămoși de proveniență portugheză, unul dintre întemeietorii filosofiei moderne (24 noiem. 1632 – 21 febr. 1677). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 324-325.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Liviu Marian**, scriitor și pedagog (6 iun. 1883 –

25 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 190.*

160 de ani de la nașterea lui **Vasile Goldiș**, istoric, publicist, profesor și om politic român, militant pentru unirea tuturor românilor, membru de onoare al Academiei Române (25 noiem. 1862 – 10 febr. 1934). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 266-267.*

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Mihail Dragomirescu**, critic și istoric literar, teoretician și estetician român, membru de onoare al Academiei Române (22 mar. 1868 – 25 noiem. 1942).

460 de ani de la nașterea lui **Lope de Vega (Lope Félix de Vega Caprio)**, poet și prozator, exponent de prestigiu al Renașterii spaniole, creatorul teatrului național și unul dintre cele mai reprezentative spirite ale literaturii spaniole din toate timpurile, unul dintre cei mai mari dramaturgi ai lumii (25 noiem. 1562 – 26 aug. 1635). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 241-243.*

180 de ani de la nașterea lui **Alexander Stuart**, savant-biolog, renumit prin activitatea sa multilaterală în viața publică a Basarabiei (26 noiem. 1842 – 20 oct. 1917). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 267.*

130 de ani de la nașterea lui **Lucian Valeriu Bologa**, medic, istoric al medicinei și profesor universitar român, fondator al școlii de istoria medicinei din Cluj (26 noiem. 1892 – 30 oct. 1971).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **Alexandru Cristea**, compozitor, muzician, dirijor de cor, poet, profesor de mu-

zică din Regatul României, autorul muzicii renumitului imn „Limba noastră”, remarcabil om de cultură (13 dec. 1890 – 27 noiem. 1942). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 355-359; CN 2010, p. 242-243.*

210 ani de la nașterea lui **Iacob Mureșanu**, pedagog, publicist, militant pentru unirea tuturor românilor, membru al Academiei Române (27 noiem. 1812 – 17 sept. 1887).

135 de ani de la stingerea din viață a lui **Petre Ispirescu**, folclorist și prozator român (ian. 1830 – 27 noiem. 1887). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 46-50.*

110 ani de la nașterea **Dinei Cocea**, actriță română de teatru și film, eseistă și publicistică, profesor universitar (27 noiem. 1912 – 28 oct. 2008). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 322.*

110 ani de la nașterea lui **Colea Răutu (Nicolai Rutovschi)**, actor român de teatru și film, originar din Basarabia (28 noiem. 1912 – 13 mai 2008). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 324; CN 2012, p. 268.*

170 de ani de la stingerea din viață a lui **Nicolae Bălcescu**, istoric, scriitor și diplomat român, rămâne unul dintre simbolurile Revoluției de la 1848 (29 iun. 1819 – 29 noiem. 1852). *A se vedea și art. din CN 2019, p. 207-208.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Popa**, lingvist, doctor habilitat în științe filologice, profesor universitar, ex-rector al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (30 noiem. 1952).

Turnul Dezrobirii Basarabiei 1942-1944

În luna noiembrie a anului 1942 în Basarabia au loc un șir de acțiuni importante: inaugurarea Turnului Dezrobirii Basarabiei, din Ghidighici și resfințirea Catedralei „Nașterea Domnului” din Chișinău.

La 1 noiembrie 1942 are loc inaugurarea și sfințirea monumentului „Turnul dezrobirii Basarabiei”. Turnul Dezrobirii a devenit un simbol al românismului basarabean. „Ca și Columna lui Traian”, Turnul Dezrobirii a Basarabiei a devenit un document viu de unire sfântă și legătură între cele două maluri.

Evenimentul de deșteptare națională a fost reflectat în presa timpului, dar și în cronicile martorilor oculari.

Locul acesta pentru construcția era o colină din preajma gării Ghidighici, de unde, în zilele 15-16 iulie 1941, generalul Ion Antonescu, conducătorul statului, a condus luptele de eliberare a orașului Chișinău. „Va fi un monument mareț, de aproape 20 m înălțime, și va costa nespuse de puțin” – a spus prefectul, adresându-se către scriitor. Această consemnare se conține în cartea „Cutreierând Basa-

rabia dezrobită”, apărută la Editura „Dacia Traiana” din București în anul 1943. Alte date despre acest monument nu am putut găsi.

Evenimentul punerii pietrei de temelie a avut loc la 4 august 1942. Serviciul divin a fost oficiat de către Efreem Țighineanu, Arhiepiscop-Locotent de Chișinău, însoțit de un sobor de preoți. Apoi, cei prezenți au semnat actul de fondare: „Guvernământul provinciei Basarabia, în anul 1942 în luna August ziua 4 sub domnia Regelui Mihai I, Conducător al Statului fiind Mareșal Ion Antonescu, Vice-Președinte al Consiliului de miniștri, profesor Mihai Antonescu și Guvernator al Basarabiei, general Const. Gh. Voiculescu, pususe la piatra fundamentală la acest turn hărăzit să aducă aminte veșnic rândurilor de oameni care vor mai veni luptele care s-au dat pentru dezrobirea pământului basarabean”.

Înainte de a pune piatra de temelie, Guvernatorul Basarabiei, Constantin Voiculescu a ținut un cuvânt, „scoțând în evidență importanța acestui turn care va fi o cheazășie a jertfelor depuse de Patrie pentru dezrobirea Basarabiei și va aduce aminte tuturor din generațiile ce vor veni vitejia și culmile înalte de istorie, pe care a trebuit să se urce Neamul Românesc”.

Locul pentru construcția acestui complex arhitectonic a fost ales de Guvernământul Basarabiei, condus de generalul Constantin Voiculescu. Era în direcție NV față de Chișinău. Con-

strucția monumentului a durat două luni de zile. Materie primă (piatră) era din abundență. Masivele dealuri din piatră erau în apropiere, începând de la cheile Bâcului, de lângă gară și până la cheile mari spre Chișinău, la locul numit „în deal la chei”, urmând apoi șesul Bâcului spre Visterniceni-Chișinău.

Monumentul a fost ridicat în 60 de zile. La el au lucrat peste 500 de muncitori. La cererea autorităților locale, lucrarea a fost concepută și condusă de arhitecții Octav Doicescu și Dumitru Ghiulamila, șef de lucrări fiind Soare Stoianu.

Piatră de construcție a fost adusă cu căruțele de la carierele din Ghidighici și din Cricova. Au lucrat aici câteva sute de muncitori din satele învecinate: Ghidighici, Trușeni, Strășeni, Petricani, Durlești, de la gara Ghidighici.

Mai întâi s-a construit o platformă din piatră și beton, de formă pătrată, cu latura de cca 60 m, înaltă de cca 1,5 m, pe care s-au înălțat cele trei componente: Turnul, care era partea principală; Pisania, înaltă de câțiva metri, cu inscripții pe ea; Colnadele (propilee) – 24 de stâlpi de piatră.

Turnul avea o formă pătrată cu latura de cca 10 m și înălțime de cca 30 m. Partea de sus era crenelată. Deasupra turnului era arborat steagul tricolor al României. Pe pereții laterali erau încrustate stemele județelor Moldovei lui Ștefan cel Mare. La intrare în turn, pe perete, era un basorelief în piatră, reprezentând o sce-

nă din Columna lui Traian: împăratul roman înconjurat de generali din suita sa. Tot aici erau scrise cuvintele mareșalului Antonescu: „Ca și Columna lui Traian, suntem unde am fost și rămânem unde suntem”.

Lângă ușa de intrare erau doi soldați care străjuiau. În interior se urca pe o scară helicoidală, ce avea 6 palie-re pentru odihna celor care vizitau turnul. În jur era o pânză cu scene din istoria poporului român, ce urmau a fi dănuite în piatră. Marii voievozi ai neamului urmau să fie reprezentați în aceste fresce. Urma apoi o cameră de reculegere în memoria celor care au căzut în luptele pentru eliberarea Basarabiei. În partea de sus a turnului era o hartă în relief a României.

De sus se deschidea o priveliște încântătoare asupra împrejurimilor în amonte de gara Ghidighici, pe valea Bâcului spre Strășeni și în aval spre șesul Bâcului și orașul Chișinău. Pe timp senin se vedeau bine atât satele din jur, cât și apele Nistrului. Tricolorul fâlfâia în bătaia vântului.

Pisania, înaltă de cca 10 m, ridicată, la mică distanță, în fața turnului, avea următorul conținut:

„S-a înălțat acest turn al dezrobirii Basarabiei sub domnia regelui Mihai I, conducător al statului fiind mareșalul Ion Antonescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri fiind dl Mihai Antonescu și guvernator al Basarabiei general Constantin Voiculescu. Construit pe locul unde Ion Antonescu, în ziua de

15 iulie 1941, a urmărit și a condus operațiile pentru eliberarea orașului Chișinău. El era comandantul de căpetenie al armatelor româno-germane. Turnul Dezrobirii – simbol al faptelor glorioase de arme ale armatelor române și germane și strajă neclintită a drepturilor noastre pentru aceste pământuri – este predestinat să servească generațiilor viitoare ca loc de reculegere, înălțare morală și mândrie națională. Septembrie 1942”.

În imediată vecinătate a turnului erau amplasate colonadele (propilee), 24 de stâlpi din piatră de cca 10-12 m înălțime, stând câte 12 față în față, legați sus cu o centură de beton, totul descoperit, iar printre stâlpi se putea trece. Pe aceste colonade erau înscrise unitățile militare care au participat la luptele pentru eliberarea Basarabiei. De la colonade spre turn ducea o cărare de plăci de marmură. În jurul platformei au fost plantate diferite specii de copaci, pomi, care dădeau o notă deosebită întregului ansamblu arhitectonic. Pe atunci, această construcție era unica în felul ei.

Inaugurarea turnului dezrobirii Basarabiei de la Ghidighici a avut loc la 1 noiembrie 1942. După-amiază, Arhiepiscopul Efrem Enăchescu, locțiitor de mitropolit al Basarabiei, Policarp Morușca, episcop de Ismail, împreună cu un sobor de preoți din Chișinău, în prezența membrilor guvernului și a altor oficialități, a oficiat serviciul divin. La evenimentul festiv

au fost prezenți regele Mihai, mama sa Elena, Mihai Antonescu. Au vorbit la această inaugurare P.S. Sa Efrem, guvernatorul Basarabiei Constantin Voiculescu și Mihai Antonescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. Elevii claselor superioare au demonstrat pe câmpul sportiv exerciții de gimnastică. Pe străzi și-au făcut apariția călăreți în costume de epocă, întru-chipând cavaleria lui Ștefan cel Mare. Actori de teatru interpretau scene din piese istorice. În fața publicului „s-a arătat” Ștefan cel Mare însoțit de doi aprozi: unul în dreapta, altul în stânga.

Evenimentele au fost înregistrate de fotografii german Willy Pragher.

Bibliografie selectivă:

Colesnic, Iurie. Turnul Dezrobirii / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol. 5. – Chișinău : Museu, 2004. – P. 338-347.

Colesnic, Iurie. Turnul Dezrobirii : Monument de lângă Ghidighici început în 1942, demolat în 1944 : File de istorie / Iurie Colesnic // Glasul națiunii. – 2004. – 14 oct. – P. 1,5.

Colesnic, Iurie. Un monument de neuitat : Despre arhitectul Octav Doicescu, autorul monumentului Turnul Dezrobirii / Iurie Colesnic // Timpul. – 2015. – 16 oct. – P. 19.

Constantin, Paul. Docescu Octav : [arhitectul monumentului „Turnul Dezrobirii Basarabiei”] // Constantin, Paul. Dicționarul universal al arhitecților / Paul Constantin. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1986. – P. 93-94.

Dumbravă, Vlad. Turnul dezrobirii Basarabiei de la Ghidighici / Vlad Dumbravă // Cugetul : Revistă de istorie și cultură. – 1999. – Nr 4. – P. 48-50.

Grati, Aliona. Ceremonii regale la Catedrală / Aliona Grati // Dialo-

gica. – 2020. – Nr 1. – P. 118.

Impresionanta solemnitate a punerii pietrei fundamentale a monumentului de la Ghidighici, jud. Lăpușna // Viața Provinciei. – 1942. – 13 aug. – P. 2.

Mihail, Paul. Sfințirea Turnului Desrobirii / Paul Mihail // Buletintul Arhiepiscopului Chișinăului. – 1942. – Nr 6. – P. 30.

Șoimaru, Vasile. Turnul dezrobirii Basarabiei : Renaștere necesară ca și revenirea Basarabiei la Patria-Mamă... / Vasile Șoimaru // Literatura și arta. – 2011. – 27 ian. – P. 3.

Maxim Melinti

Cincinat PAVELESCU 1872-1934

Poet, publicist și dramaturg, considerat unul din cei mai mari epigramiști români.

S-a născut la 2 noiembrie 1872, la București. A decedat la 30 noiembrie 1934, la Brașov.

A învățat la gimnaziul „Dimitrie Cantemir”, apoi la liceul „Sfântul Sava” din București (1883-1891). A studiat la Facultatea de Drept a Universității din București (1891-1895). A urmat cursuri la Sorbona, pentru pregătirea tezei de doctorat (1895-1896). A susținut la București teza de doctor în drept cu tema: „Despre agenții diplomați” (1897).

În 1899 își începe cariera juridică în calitate de judecător la Plăinești, plasa

Râmnicul de Sus, județul Râmnicu-Sărat (azi comuna Dumbrăveni, Vrancea). În perioada 1902-1904 a fost supleant la Tribunalul Neamț. În 1905 a exercitat pentru scurt timp funcția de judecător supleant în Râmnicu-Sărat, Snagov. În anul 1907 este judecător în comuna urbană Corabia, județul Romanați. În mai 1908 – judecător supleant la Slănic, Prahova, iar din octombrie judecător la Sinaia și la Fundeni-Frunzânești, Ilfov. Din 1916, la declanșarea războiului se refugiază la Iași. În 1917 pleacă la Petrograd, iar de acolo prin Suedia ajunge la Paris, unde rămâne consilier juridic al Legației Române până în 1924. A fost numit judecător și consilier la Curtea de Apel din Chișinău (1925-1928) și Brașov (1929).

Debut literar în „Biblioteca familiei” cu poezia „Visuri triste” (1891). În perioada studiilor se atașează de cenaclul „Literatorul” al lui Macedonski (1892). La sfârșitul anului 1892 devine prim-redactor la revista „Literatorul”. Prima poezie publicată în această revistă a fost „Fecioara”. În 1893 deține funcția de codirector la „Literatorul”. Traduce versuri din La Fontaine, Heine, Francois Coppee și romanul „Roza din Grenada” de Jean Rameau (1894). A fost prim-redactor al revistei „Convorbiri critice” (1907-1908), primul președinte al Societății Scriitorilor Români (1908). Din anul 1910 a participat la conducerea revistei „Falanga tânără”. În 1911 tipărește unicul volum de

„Poezii”. În anul 1920 editează la Paris „Le courrier franco-roumain, politique, économique et littéraire”. În 1931-1934 este director la revista „Brașovul literar”.

Publică epigrame și poezii, unele au fost puse pe muzică: „Pentru ochii tăi cei dulci”, „Frumoasa mea cu ochii verzi”, „Îți aduci aminte, doamna” etc. S-a manifestat și în dramaturgie cu două piese originale: „Amanții (Dialoguri moderne)”, „Dialoguri de toamnă” și două în colaborare: „Saul” (cu Alexandru Macedonski) și „Irina. Împărăteasa Bizanțului” (cu doctor N. Paulescu).

Laureat al Premiului Național pentru poezie (1927).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 314.

Bibliografie selectivă:

Pavelescu, Cincinat. Epigrame / Cincinat Pavelescu. – București : Editura Tineretului, 1966. – 100 p.

Pavelescu, Cincinat. Pescuitorii de perle / Cincinat Pavelescu. – Chișinău : Litera, 2003. – 352 p.

Pavelescu, Cincinat. Versuri. Epigrame, amintiri, corespondență / Cincinat Pavelescu. – București : Minerva, 1972. – 548 p.

Cincinat Pavelescu : biografie [Resursă electronică] // https://www.titudorancea.com/z/biografie_cincinat_pavelescu.htm (accesat: 27.09.2021).

Cincinat Pavelescu : biografie completă [Resursă electronică] // <https://www.poeziile.com/autori/Cincinat-Pavelescu/biografie.php> (accesat: 27.09.2021).

Colesnic, Iurie. Cincinat Pavelescu // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 8. / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 208-217.

Colesnic, Iurie. Un eveniment literar în Bălțile interbelice : [o în-

tâlnire literară cu scriitorul Cincinat Pavelescu (1872-1934)] / Iurie Colesnic // Timpul. – 2005. – 14 ian. – P. 21.

Țarălungă, Ecaterina. Pavelescu Cincinat // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera internațional, 2011. – P. 594.

Tatiana Caprianu

Liliana ARMAȘU
1972

Poetă și eseistă.

S-a născut la 4 noiembrie, 1972 în satul Pietrosu, raionul Fălești. Este licențiată a Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova (1995).

A făcut studii de doctorat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (1997-2001).

A activat în calitate de cronicar la ziarul „Țara” (1995-2002). A îndeplinit funcția de redactor la Editura „Flux” (2001-2003). A lucrat în calitate de redactor-șef la revista „Univers pedagogic” (2005-2006). În anul 2006 se angajează redactor la editura „Arc”. Colaborează la revistele „Basarabia”, „Limba română”, „Contrafort”, „Luceafărul”, „Clipa siderală”, „Revista literară” etc.

Debutează cu poezie în ziarul „Tânărul leninist” (1984). Debutul editorial

are loc în anul 2001, cu volumul de versuri „Eu scriu... Tu scrii... El este”. Este prezentă în mai multe antologii de poezie contemporană, apărute în România și în Republica Moldova. Are grupaje de versuri traduse în limbile maghiară, rusă, franceză, germană și azeră.

Al doilea volum al poetei „Singurătatea de miercuri”, cu o prefață de criticul literar Eugen Lungu, apare în anul 2010. Acest volum a fost apreciat cu Premiul pentru poezie „Cartea anului” al ediției Salonul Internațional de Carte, anul 2010, precum și cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2011), pentru Anul literar 2010.

Al treilea volum „Măine va fi altfel” iese de sub tipar în anul 2015 și este prefațat de criticul literar Mircea V. Ciobanu. Această plachetă de versuri a fost apreciată cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2016), pentru anul literar 2015.

Deținătoare a Marelui Premiu la Festivalul de Literatură „Tudor Arghezi”, Târgu Jiu, ediția 2000, a Premiului pentru Tineret al Municipiului Chișinău (2003). Bursieră a Fundației „Soros” (2005).

Bibliografie selectivă:

****Armașu, Liliana.** Eu scriu... Tu scrii... El este... / Liliana Armașu. – Târgu-Jiu : Editura Centrului Județean al creației Gorj. – 2001. – 62 p.

Armașu, Liliana. Măine va fi altfel / Armașu Liliana. – Chișinău : Arc. – 2015. – 94 p.

Armașu, Liliana. Singurătatea de miercuri / Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2010. – 96 p.

Cartea poeziei, 2019 / sel. și

pref. : Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2019. – 160 p.

Gagim, Ion. Muzica : Descifrarea tainei / Ion Gagim ; red.: Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2021. – 140 p.

Lungu, Eugen. Complexul Orfeu / Eugen Lungu ; red.: Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2018. – 264 p.

O lume fermecată / alcăt.: Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2007. – 12 p.

Popușoi, Liliana. O legendă : Teatrul „Luceafărul” / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu ; red.: Liliana Armașu. – Chișinău : Arc, 2018. – 224 p.

Armașu, Liliana. Comedia umană în transmisie directă : [Grigore Vieru] / Liliana Armașu // Contrafort. – 2010. – Nr 11/12. – P. 4.

Armașu, Liliana. Heraldică și genealogie : [expoziție la BNRM] / Liliana Armașu // Țara. – 2002. – 22 noiem. – P. 4.

Armașu, Liliana. Note pe marginea unui eveniment despre care aș fi vrut să vorbesc altfel : [despre ediția a 18-a a Salonului Internațional de Carte] / Liliana Armașu // Contrafort. – 2009. – Nr 9/10. – P. 2.

Caraman, Viorica-Ela. Misterul firescului : [despre creația poetei Liliana Armașu] / Viorica-Ela Caraman // Limba Română. – 2007. – Nr 4/6. – P. 137-138.

Ciocanu, Anatol. Armașu Liliana / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 18.

Liliana Armașu: „Vreau să scriu o carte de poeme de dragoste” [Resursă electronică] // <https://www.timpul.md/articol/liliana-armașu-vreau-sa-scriu-o-carte-de-poeme-de-dragoste-25983.html> (accesat: 30.09.2021).

Tatiana Caprianu

**Eugenia
MANEA-CERNEI
1942**

Specialist în anatomia și morfologia plantelor, doctor habilitat în științe biologice și chimice, poet, compozitor.

S-a născut la 5 noiembrie 1942, în satul Căinari Vechi, raionul Soroca. Studiile primare le face la școala medie din satul Frumușica. Urmează Facultatea de Biologie și Chimie a Universității Pedagogice din Tiraspol (1965). Studiile de doctorat le realizează la Institutul de Botanică „V. L. Komarov” din Sankt Petersburg. S-a specializat în domeniul plantelor tropicale și subtropicale în renumitele sere ale institutului (1966-1967). Susține doctoratul în anul 1971, efectuând studii asupra particularităților anatomico-morfologice ale organelor reproductive ale unor reprezentanți din familia Araceae.

Activează în funcție de profesoară de chimie și biologie la școala medie din Văleni, județul Cahul (1965-1966). În perioada anilor 1970-1999 este angajată la Grădina Botanică a Academiei de Științe a Moldovei. Astfel începe etapa de cercetător științific, savant în cadrul laboratorului

„Floricultura”, cu excepția perioadei 1978-1980, când a activat în cadrul laboratorului „Anatomia plantelor”.

A contribuit la realizarea noului proiect al Grădinii Botanice prin transferarea genofondului de plante din vechea Grădină Botanică (actualmente Dendrarium), în spațiul nou de azi. A diversificat și înmulțit sortimentul plantelor tropicale și subtropicale. A adus din Sankt-Petersburg cca 200 specii noi în timp ce urma doctorantura, urmând ca mai târziu să aducă și să testeze sute de soiuri și specii de plante pentru înnobirarea genofondului de plante ornamentale.

A trecut toate etapele specifice unui om de știință: de la cercetător științific inferior (1970-1978), cercetător științific superior (1978-1989), până la coordonator (1989-1999).

În domeniul cercetărilor s-a remarcat prin clasificarea în premieră a plantelor floricole cultivate ex-situ conform zonelor fitogeografice, investigând 236 de specii de plante și gradul lor de aclimatizare în Republica Moldova. A cercetat biomorfologia și posibilitățile de adaptare ale reprezentanților din familia Alliaceae, Amaryllidaceae, Liliaceae și Iridaceae, în special, a genului Iris. Pasiunea pentru genul Iris a stat la baza fondării pe principii științifice a Iridariumului – o expoziție de proporții, cu sectoarele: sistematic, geografic, evolutiv, cromatic etc. Utilizând metodele de ameliorare intra- și interspecifică, precum și cele de inducere a

mutațiilor la floarea de iris din grupurile Spuria, Sibirica și Germanica a obținut numeroși hibrizi, selectând doar 170, deosebiți prin indici decorativi și rezistenți în condițiile pedoclimatice ale Moldovei. În anul 1989 Comisia de Stat a Federației Ruse pentru ocrotirea realizărilor în selecție a înregistrat soiul „Viola”. Ulterior Comisia de Stat pentru încercarea soiurilor de plante din Republica Moldova a înregistrat încă 17 soiuri noi de Iris.

A publicat 110 de lucrări științifice în domeniul introducerii și ameliorării plantelor decorative. A participat la diferite congrese, conferințe și simpozioane științifice. Este coautor la recomandarea practică „Sortimentul de plante decorative pentru amenajarea spațiilor verzi din Moldova”, pentru specialiștii în domeniu, coautor la una dintre principalele expoziții ale Grădinii Botanice – „Alpinariu”.

Fiind un iscusit maestru în arta aranjamentelor florale, a participat la multiple expoziții republicane și internaționale. A publicat în acest context lucrarea „Curcubeul florilor” (cu ediții în limba rusă și în bulgară); „Цветы и фантазия” (arta aranjamentului floral, 1987); „Clepsidra cu flori” (lucrare de popularizare a farmecului poetic al florilor, 2001).

Fire poetică, îndrăgostită de natură și de frumos, la un moment a început să compună muzică pe versurile sale și ale renumiților autori: Anatol Ciocanu,

Nicolae Dabija, Vasile Romanciuc, Leonida Lari, Galina Furdui.

S-a manifestat ca poet și compozitor în „Cad ploile – amintiri”, „Lângă rugurile Toamnei” (2005), „Sub poleiri de lună” (plachetă de versuri, cântece, cugetări, 2008), „Valori eterne sau Cântece de-ntors cocorii...” (2006), „Întâiul gând ți se cuvine ție, Doamne” (cântece, 2009) etc.

Este alcătuitor al caleidoscopului enciclopedic „Știați că...” (2012). Publică articole în „Literatura și arta”.

Distinsă cu două medalii de argint și două de bronz de către Expoziția Realizărilor Economice Naționale din Moscova.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 258-259.

Bibliografie selectivă:

Manea-Cernei, Eugenia. Candelă iubirii / Eugenia Manea-Cernei, Galina Furdui. – Chișinău : Pontos, 2016. – 117 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Căldura verbului autumnal / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : Pontos, 2020. – 188 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Clepsidra cu flori / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : Civitas, 2021. – 128 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Contururi din Templul Naturii / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 140 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Izvor de lumină sub Stea / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : Pontos, 2019. – 74 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Lângă rugurile Toamnei... / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău, 2005. – 159 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Miracolul terapeutic al plantelor condimentare / Eugenia Manea-Cernei, Nina Ciocârlan. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 235 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Sub poleiri de lună : Triptic sonor / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : Pontos, 2008. – 126 p.

Manea-Cernei, Eugenia. Universul florilor. Florilegiu floral : Mica antologie selectivă din opera poezilor români / Eugenia Manea-Cernei. – Chișinău : Pontos, 2012. – 288 p.

Știați că? : Caleidoscop enciclopedic / alcăt.: Eugenia Manea-Cernei, Alexandru Horațiu Frișcu. – Chișinău : Pontos, 2009. – 532 p.

Eugenia Manea-Cernei – la vârsta înțelepciunii [Resursă electronică] // https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Eugenia%20Manea-cernei%20%E2%80%93%20la%20varsta%20intelepciunii.pdf (accesat: 05.10.2021).

Manea-Cernei Eugenia // „Soroceni de dincolo de Soroca” : Referințe biografice. – Chișinău : CEP Chișinău-Prim, 2011. – P. 119-122.

Țopa, Tudor. Eugenia Manea-Cernei / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic il. : În 15 vol. Vol. 3 : C-Ch. – Chișinău : Draghiștea, 2001. – P. 236-238.

Tatiana Caprianu

Constantin DOBROVOLSCHI 1932-2009

Filolog, doctor în științe filologice, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 6 noiembrie 1932, în comuna Voroteț, plasa Chiperceni, județul Orhei (azi satul Voroteț, raionul Orhei). S-a stins din viață la 5 octombrie 2009, la Chișinău.

A învățat la școala primară din satul Voroteț. Și-a continuat studiile la Școala Nr. 1 din satul Chiperceni (1946-1952). A urmat Facultatea de istorie și filologie a Universității de Stat din Moldova, specialitatea limba și literatura moldovenească (1952-1957), doctorantura (1957-1960). Susține teza de doctor în filologie cu tema „Историко-революционное прошлое в молдавском советском романе 50-х годов” (1974).

Din 1960 își începe activitatea profesională în funcție de profesor la catedra de limbă și literatură moldovenească (ulterior Catedra de literatură română și teorie literară) a Universității de Stat din Moldova. A ținut cursul normativ de literatură română contemporană (sec. XX). În perioada anilor 1975-1987 este decan al acestei facultăți, îmbinând activitatea de conducere cu cea didactică. Din anul 2006 a activat în funcție de doctor conferențiar.

A publicat un șir de articole, studii și referințe metodice despre Gr. Adam, I.C. Ciobanu, V. Beșleagă, A. Busuioc. A editat broșura „Reflecții asupra prozei contemporane” (1987), materialul didactic „Proza moldovenească contemporană” (coautor, 1987).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 315.

Bibliografie selectivă:

***Adam, Grigore.** Pe valea Socolilor / Grigore Adam ; pref., alc.: Constantin Dobrovolschi. – Chiși-

nău : Literatură artistică, 1979. – 144 p.

***Dobrovolschi, Constantin.** Proza moldovenească contemporană / C. Dobrovolschi, M.G. Hanganu, N.I. Ţurcanu. – Chişinău : [S. n.], 1984. – 88 p.

*Probleme de istorie a literaturii moldoveneşti / red.: Constantin Dobrovolschi. – Chişinău : Ştiinţa. – 1990. – 194 p.

Dobrovolschi, Constantin. Creaţia artistică a lui Vasile Vasilache în viziunea criticii literare de limbă rusă / Constantin Dobrovolschi, Ana Ghilaş // Studia Universitatis. – 2007. – Nr 10. – P. 290-295.

****Dobrovolschi, Constantin.** Probleme vechi şi actuale de teoria romanului / Constantin Dobrovolschi // Metaliteratură. – 2007. – Nr 3/4. – P. 24-28.

Dobrovolschi, Constantin. Reprezentant demn al intelectualităţii de creaţie : [pe marginea romanului „Goana după vînt” de Lidia Istrati] / Constantin Dobrovolschi. // Moldova Suverană. – 1998. – 30 apr. – P. 3.

Dobrovolschi, Constantin. Romanul „Pastorală cu lebedă” de Vasile Vasilache la o nouă lectură / Constantin Dobrovolschi // Studia Universitatis. – 2008. – Nr 10. – P. 173-180.

Calcea, Andrei. Dobrovolschi Constantin / Andrei Calcea // Calcea, Andrei. Personalităţi orheiene. – Chişinău : Pontos, 2003. – P. 68.

Ţopa, Tudor. Constantin Dobrovolschi / Tudor Ţopa // Localităţile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic il. : În 15 vol. Vol. 15 : Văd-Z. – Chişinău : Draghiştea, 2017. – P. 372-373.

Tatiana Caprianu

Aurel VLAICU
1882-1913

Inginer, constructor de avioane, inventator şi pilot român.

S-a născut la 6 noiembrie 1882, în comuna Binţinţi (în prezent comuna Aurel Vlaicu), judeţul Hunedoara. A decedat în urma unui accident aviatic la 13 septembrie 1913, la Băneşti, judeţul Prahova.

A absolvit şcoala primară din localitatea natală. A continuat să studieze în limba magheară la Liceul calvinist „Kun Kocsárd” din Orăştie (1890), redenumit în anul 1919 Liceul „Aurel Vlaicu”. Susţine bacalaureatul la Liceul German din Sibiu (1902). A frecventat două semestre la Şcoala Politehnică din Budapesta, Facultatea de Mecanică (1902-1903). A urmat prestigioasa Ludwig Maximilian's Universităţ din München, Germania, unde îşi obţine diploma de inginer (1907).

În perioada anilor 1907-1908, a efectuat stagiul militar în marina austro-ungară.

A activat în calitate de inginer la uzina de automobile „Adam Opel” din Rüsselsheim (1908). În acelaşi an se întoarce în ţară pentru realizarea unui aparat de zbor (planorul „Aurel Vlaicu-1909”). A efectuat

mai multe zboruri la Orăştie şi Bintinti (1909). La 17 iunie 1910, pe Câmpul Cotrocenilor, inginerul decolează la bordul primului avion conceput, construit şi pilotat în România – „Vlaicu I”, realizat cu sprijinul Casei Regale şi al Armatei Române în atelierele de la Arsenalul Armatei. A fost înregistrat brevetul nr. 2258 pentru „Maşina de zburat cu un corp în formă de săgeată”. Prin această realizare aeronautică România devine a treia ţară din lume după SUA şi Franţa, pe teritoriul căreia s-a zburat cu un aparat original, inventat, construit şi pilotat de un specialist autohton. În august 1910 pilotul duce primul mesaj oficial pe cale aeriană din Slatina la Piatra-Olt, înregistrând o nouă performanţă pentru România – a doua ţară, după Franţa, ce foloseşte avionul în scopuri militare.

A urmat celebrul avion „Vlaicu II”, variantă a avionului „Vlaicu I”, însă cu o serie de modificări şi îmbunătăţiri. Cu acest avion inventatorul a efectuat o nouă serie de zboruri demonstrative în principalele oraşe din ţară, cel mai important fiind cel de la Blaj cu ocazia jubileului de 50 de ani de la înfiinţarea ASTREI (1911). Avionul a fost apreciat cu cinci premii (un premiu I şi patru premii II) la Săptămâna Internaţională de zbor în Aspern-Viena (Die internaţionalale Flugwoche din Viena) şi confirmat internaţional (1912). În acelaşi an i-a fost eliberată licenţa de pilot FAI cu numărul 52.

În 1913 lucra deja la pro-

totipul „Vlaicu III”, primul avion din lume cu fuselaj metalic, profilat aerodinamic. Construcția aparatului a fost finalizată de către doi colaboratori ai săi – C. Silisteanu și G. Magnani.

Principalele elemente inovatoare aduse de pionierul aviației române sunt: realizarea unei aripi cu profil variabil în zbor, în funcție de unghiul de zbor și viteza aparatului, stabilitatea ridicată a avionului și înclinarea la viraje fără eleroane, trenul de aterizare ușor – printre primele din lume cu roți independente, așezarea în tandem a elicelor prin care era crescută tracțiunea și anula cuplul de răsturnare, forma aerodinamică și construcția aproape totală din aluminiu a fuselajului avionului „Vlaicu III”.

Pentru invențiile sale a fost decorat cu Ordinul „Coroana României” (1913).

Membru de onoare post-mortem al Academiei Române (1948).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 303-304; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

Aurel Vlaicu [Resursă electronică] // <https://www.ro.biography.name/inventatori/65-romania/206-aurel-vlaicu-1882-1913> (accesat: 04.11.2021).

Aurel Vlaicu [Resursă electronică] // http://enciclopediaromane.ro/wiki/Aurel_Vlaicu (accesat: 04.11.2021).

Aurel Vlaicu – omul care a sfidat gravitația [Resursă electronică] // <http://www.istorie-pe-scurt.ro/aurel-vlaicu-omul-care-a-sfidat-gravitatia/> (accesat: 04.11.2021).

Avram Valeriu. Cum a murit

Vlaicu / Valeriu Avram // Magazin istoric. – 2002. – Nr 11. – P. 45-49.

Bălan, Ion Dodu. Geniul văzduhului / Ion Dodu Bălan // Magazin istoric. 2001. – Nr 6. – P. 73-76.

Dobrescu, Constantin. Aurel Vlaicu – șoimul cu aripile frânte / Constantin Dobrescu, Carmen Băjenaru // Familia Română. – 2013. – Nr 4. – P. 33-38.

Mihuț Lizuca. Aurel Vlaicu centenar (1913-2013) / Lizuca Mihuț, Corneliu Pădurean. – Arad : Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2013. – 149 p.

Rusu, Dorina N. Vlaicu Aurel // Rusu Dorina N. Membrii Academiei Române : Dicționar : 1866-2003 / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 882.

Țarălungă, Ecaterina. Vlaicu Aurel // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera internațional, 2011. – P. 820.

Vlad, Valentin I. Aurel Vlaicu – mare creator patriot / Valentin I. Vlad // Familia Română. – 2013. – Nr 4. – P. 16-19.

Tatiana Caprianu

Mariana MIHUȚ
1942

Actriță română de film, radio, teatru, televiziune și voce, originară din Basarabia.

S-a născut la 7 noiembrie 1942, la Chișinău. Pe timp de război familia sa s-a refugiat la Turnu Severin, România.

A urmat studiile la Lice-

ul „Golescu” din Pitești, profil real. A fost admisă la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale” din București, la clasa profesorilor Pop Marțian și Octavian Cotescu. Absolventă a promoției 1964.

Pasionată de actorie, primul pas în scenă îl face la vârsta de 11 ani când a jucat într-un spectacol de balet, apoi pe scena Teatrului de Stat din Pitești și la Curtea de Argeș. În perioada studenției a debutat în rolul Audrey, Rosalinda - „Cum vă place?” de William Shakespeare, la studioul Casandra (1963). Actriță la Teatrul Giulești (actualmente Odeon) (1964-1972). În același timp avea colaborări cu Teatrul Nottara, la Blandra și Teatrul Național din București.

În această perioadă a jucat în „Pălăria florentină” de Labiche, regia Lucian Giurchescu; „Nunta lui Figaro” de Beaumarchais; „Îngerii triști” de D.R. Popescu; „Visul unei nopți de iarnă” de Tudor Mușatescu; „Mincinosul” de Goldoni. În anul 1971 interpretează rolul Cecilyei în „Bună seara, domnule Wilde” de Oscar Wilde, la Teatrul „C.I. Nottara” București.

Din anul 1972 este actriță la Teatrul Lucia Sturza Blandra, interpretând roluri fabuloase: Fiica primarului – „Revizorul” de Gogol (1972), Maria – „A douăsprezecea noapte” de William Shakespeare (1973), Eliza Doolite – „Pygmalion” de G.B. Shaw (1974), Primărița – „Interviu” de Ecaterina Oproiu (1976), Mașa –

„Pescărușul” de A.P. Cehov (1977), Miranda – „Furtuna” de Shakespeare (1978), Zoe – „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale (1979), Josie Hogan – „Luna dezmoșteniților” de Eugene O’Neil (1983), Regina Ginevra – „Merlin” de Tancred Dorst (1991), Kathleen – „Home” de David Storey (1992), Claire Zachanassian – „Vizita bătrânei doamne” de Friederich Durrenmatt (1993), Halie – „Copilul îngropat” de Sam Shepard (1996), Nikita Zotov – „Petru” de Vlad Zografi (1998), Anna Fierling – „Mutter Courage” de Bertolt Brecht (1999), Dădaca – „Unchiul Vanea” de A.P. Cehov (2001), Fiokla Ivanovna – „Căsătoria” de Gogol (2003), Inna Rasadina – „Sorry” de Aleksandr Galin (2004).

Concomitent a jucat roluri la Teatrul Național București: Cezara în „O batistă în Dunăre” de D.R. Popescu (1997), Mama – „Neînțelegerea” de Albert Camus (2006), „Conul Leonida față cu reacțiunea” de Ion Luca Caragiale (2012) și Vocea Bunicii în „Fetița soldat” de Mihaela Michailov, un proiect 9G la TNB (2016).

Din anul 2017 este actriță a Teatrului Național „Ion Luca Caragiale” din București.

Mariana Mihuț a jucat multe roluri în piese de Teatru TV, precum: „Idioata”, „Cadavrul viu”, „Aici nu doarme nimeni”, „Nebunia lui Pantalone”, „Ciuta”, „O scrisoare pierdută”, „Improvizația de la Versailles”, „Îngerii triști”, „Ursul”,

„Doamna Ministru”, „Piatra din casă”.

Primul rol al artistei în cinematografie a fost rolul Martei din „Pădurea spânzuraților” (1965). Au urmat: rolul Blondei în „Diminețile unui băiat cuminte” (1967), Fiica primarului – „Revizorul” (1972), „Capcana” și „Păcală” (1974), „Profetul, aurul și ardelenii” (1978), „Ultima frontieră a morții” (1979), „Echipaj pentru Singapur” (1981), Mița – „De ce trag clopotele, Mitică?” (1981), „Fructe de pădure” (1983), „Cei care plătesc cu viața” (1991), „Balanța” (1992), soția securistului – „Cel mai iubit dintre pământeni” (1993), „Still Center” („Buricul pamantului”) (2005), rolul femeii din spital – „Nunta mută” (2008); drama „Tatăl fantomă” (2011).

A interpretat, de asemenea, numeroase roluri pentru Teatrul Național Radiofonic. Începând cu anul 1976, a colaborat cu redacția teatru a Radiodifuziunii, pentru piese precum „Vă place Brahms?” de Françoise Sagan, „Toți cei care cad” de Samuel Beckett, „Capriciile Fenisei” de Lope de Vega, „Mătușa noastră” de Hans Christian Andersen, „Puricele în urechi” de Georges Feydeau.

În stagiunea 2017-2018 joacă rolul Regina Marguerite în „Regele moare” de Eugen Ionesco și în rolul Bătrânei, în Umbre de Marilia Samper la teatrul Național București. La Bulandra joacă rolul Lindei Loman în „Moartea unui comis voiajor” de Arthur Miller și Bunica în „Îngropați-mă pe

după plintă”, dramatizare Yuri Kordonsky după romanul lui Pavel Sanaev.

Mariana Mihuț deține numeroase premii și distincții: Premiul UCIN 1989 rol secundar pentru „Cei care plătesc cu viața”; Premiul UCIN 1990 rol principal pentru „De ce trag clopotele, Mitică?”; Premiul UNITER pentru interpretare feminină în Regina Ginevra din „Merlin” (1991), Premiul UNITER pentru interpretare feminină, în rolul Halie din „Copilul îngropat” (1996), Teatrul Bulandra București; Premiul de Excelență al UNITER (1997), Premiul orașului București, în rolul Cezara din „O batistă în Dunăre” (2000); Premiului „Cea mai bună actriță”, Brașov (2004), Premiul UNITER pentru cea mai bună actriță în rol principal, în rolul Inna Rasadina din „Sorry”, de Aleksandr Galin (2004), Premiul UNITER pentru cea mai bună actriță în rol principal în rolul regelui Lear din tragedia shakespeareană cu același nume (aprilie, 2009) și Premiul UNITER pentru întreaga activitate (2017).

Decorată cu Ordinul Serviciul Credincios în Grad de Ofițer (2000). În noiembrie 2011, actrița a primit o stea pe Aleea Celebrităților (Walk of Fame) din Piața Timpului din București și „Placheta Bucureștiului” din partea primarului general al Capitalei.

Bibliografie selectivă:

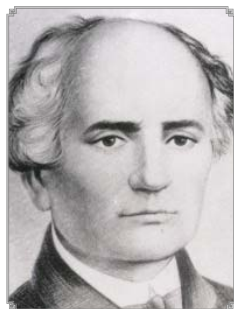
La mulți ani, Mariana Mihuț! [Resursă electronică] // <https://jurnalul.ro/cultura/teatru/la-multi-ani-mariana-mihut-826836.html> (accesat: 11.10.2021).

Mariana Mihuț [Resursă electronică] // <https://m.cinemagia.ro/actori/mariana-mihut-2397/biografie/> (accesat: 11.10.2021).

Portret : Actrița Mariana Mihuț, la aniversare [Resursă electronică] // <https://www.rador.ro/2019/11/07/portret-actrita-mariana-mihut-la-aniversare-2/> (accesat: 11.10.2021).

Rîpeanu, Bujor T. Mihuț Mariana // Rîpeanu, Bujor T. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 351.

Tatiana Caprianu

Alexandru HÂJDĂU
1811-1872

Important intelectual basarabean, membru fondator al Academiei Române (1866) și clasic al literaturii române. Reprezentant de seamă al familiei de nobili români Hâjdău, tatăl celebrului om de știință și cultură Bogdan Petriceicu Hasdeu.

S-a născut la 30 noiembrie 1811 și s-a stins din viață la 9 noiembrie 1872.

Studii la Seminarul Teologic din Chișinău (1822-

1828) și Facultatea de Drept a Universității din Harkov (1829-1832). A manifestat interes față de trecutul glorios al Moldovei, cronicile medievale servindu-i drept izvor de inspirație pentru creațiile sale literale. A publicat articole în revistele rusești „Vestnic Evropî”, „Telescop” și „Molva”, lucrări cu privire la folclorul și viața spirituală din Basarabia anilor ,20-30 ai secolului al XIX-lea. A manifestat interes față de flora spontană, publicând tratatul „Cu privire la întocmirea clasificării idiomatice a plantelor ce cresc liber și a celor cultivate în regiunea Basarabia” (1835). A lăsat creații literare și o valoroasă lucrare cu informații inedite despre literații basarabeni: C. Stamati, A. Donici, Ia. Ghinculov (Hâncu) ș.a. În 2004 a fost editat un volum din creația sa ce cuprinde texte și poezii traduse de Pavel Blamuș și Nicolae Dabija.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2001”. – Chișinău, 2001. – P. 285-286; „Calendar Național 2011”. – Chișinău, 2011. – P. 186.

Bibliografie selectivă:

Hâjdău, Alexandru. Clipe de inspirație / Alexandru Hâjdău ; în colab. cu Bib. Mun. „B. P. Hasdeu” din Chișinău. – București : Litera Internațional, 2004. – 248 p.

***Hîjdeu, Alexandru.** Domnia Arnăutului / Alexandru Hîjdeu ; sub îngr. lui F. Levit. – Chișinău : Școala Sovietică, 1955. – 40 p.

Хыждеу, Александр. Избранное / Александр Хыждеу. – Кишинев : Госиздат Молдавии, 1956. – 168 с.

Хыждеу, Александр. Избран-

ное : Поэзия, проза, публицистика, письма, мысли, заметки, аналекты / Александр Хыждеу. – Кишинев : Литература артистикэ, 1986. – 318 p.

Balmuș, Pavel. Literat basarabean de frunte : (Cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la nașterea lui Al. Hâjdău) // ...Scripta manent... : Contribuții de istoriografie literară / Pavel Balmuș. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – P. 187-196.

***Ciocanu, Vasile.** Alexandru Hâjdău // Istoria literaturii moldovenești. Vol. 1 : De la origini pînă la 1840. – [S. I : s. n.], 1986. – P. 561-576.

Andrei Eșanu

Maria GONCEARIUC
1942

Savant în domeniul genetica și ameliorării plantelor aromatice și medicinale, doctor habilitat în agricultură.

S-a născut la 10 noiembrie 1942, în satul Recești, azi r-nul Șoldănești.

După absolvirea Scolii de 7 ani din satul natal (1955), și-a continuat studiile la Școala medie din Răspopeni, Rezina (1955-1958).

Între anii 1960-1961 și-a făcut studiile la Colegiul de Medicină din Bălți (1958-1960).

În perioada 1963-1968 și-a făcut studiile la Institutul Agricol din Chișinău, (azi, Universitatea Agrară de Stat din Moldova), facultatea Agronomie, pe care o absolvește cu diplomă de

mențiune. Și-a continuat studiile la doctoratură în cadrul Institutului de Fiziologie și Biochimie a Plantelor al Academiei de Științe a Moldovei (1969-1972). După finalizarea studiilor a susținut cu succes teza de doctor în biologie cu tema „Particularitățile meiozei la mutanți induși de grâu de toamnă” (1975). În 1994 a susținut teza de doctor habilitat în agricultură la specialitatea ameliorarea și producerea semințelor, cu tema: „Ameliorarea la *Salvia sclarea* L. în Republica Moldova”.

Și-a început activitatea la spitalul din Gura-Galbenă (1960-1961), după care a activat la Hâncești în funcție de felcer-laborant, ulterior în aceeași funcție la spitalul din Râspopeni, Rezina (1961-1963). După studiile agricole a început activitatea profesională în calitate de economist șef în colhozul „Iscra”, Florești (1968).

Ulterior s-a consacrat activității de cercetare, începând cu funcția de laborant superior, cercetător științific inferior (Institutul de Fiziologie și Biochimie a Plantelor (1970-1978); cercetător științific superior (Grădina Botanică, Institut (1978-1979); cercetător științific superior, șef de laborator (AȘP „Viorica”, Stațiunea experimentală (1979-1996). Din 1996 a activat în funcție de cercetător științific principal, iar din 2000- 2020 șef al grupului, ulterior șef al Centrului „Genetica și Ameliorarea Plantelor Aromatice și Medicinale” din cadrul Institutului de Genetică și Fiziolo-

gie a Plantelor al AȘM.

Activitate de cercetare a fost și rămâne axată pe probleme actuale ale științei ameliorării plantelor aromatice și medicinale. A obținut rezultate științifice importante privind crearea soiurilor noi de plante aromatice și medicinale de proveniență hibridă. Este autor a 30 de soiuri de plante aromatice și medicinale omologate în Republica Moldova, inclusiv: *Salvia sclarea* L.; *Lavandula angustifolia* Mill.; *Calendula officinalis* L.; *Salvia officinalis* L. ș.a. Pentru prima dată a descoperit la *Salvia sclarea* L. un nou tip de androsterilitate – pistilloidia. A creat linii androsterile și consangvinizate, a stabilit consecințele consangvinizării la *Salvia sclarea* L.

Rezultatele cercetărilor realizate este confirmată prin 226 lucrări științifice, inclusiv 2 monografii: „*Salvia* L.” (2002); „Plante medicinale și aromatice cultivate” (2008), coautor la manualul „Ameliorarea specială a plantelor agricole”, capitolul „Culturi Eterooleaginoase și Medicinale” (2004); numeroase articole publicate în ediții periodice atât din țară cât și străinătate.

Concomitent cu cercetarea a efectuat și activitate didactică prin predarea cursurilor „Ameliorarea plantelor aromatice și medicinale” la Universitatea Agrară de Stat din Moldova (1990-2002). Și-a adus contribuția la pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare. Sub conducerea sa au fost realizate 5 teze de doctorat și 15

teze de licență.

A îmbinat activitatea în funcție de șef de centru Genetică și ameliorarea plantelor aromatice și medicinale cu cea de Membru al Biroului Secției Științe ale Naturii și Vieții a AȘM, membru al consiliului științific, Președinte al Seminarului științific de profil din cadrul Institutului de Genetică și Fiziologie a Plantelor al AȘM. În repetate rânduri a fost referent, membru sau președinte al Consiliilor științifice specializate pentru susținerea tezelor de doctorat.

A inițiat și realizat un șir de proiecte și contracte de cercetare: 3 contracte de cercetare cu firma moldo-luxemburgheză „Volatil West Company” (1996); contract de implementare a soiurilor de *Salvia sclarea* L. pentru firma franceză BETEN Inginerie (1999); conducătorul grupului de cercetători din Moldova a plantelor medicinale și aromatice în cadrul a 2 proiecte, realizate în comun cu cercetători din 12 țări din sud-estul Europei: „Program SEEDNet (South East European Development Network Genetic Resources)” și „Genetic Structure of Dalmatian Sage (*Salvia officinalis* L.) Populations: A Model for a Collaborative Research on MAP Genetic Resources”. Ambele proiecte au fost finanțate de SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency) (2007-2021) ș.a.

Rezultatele savantului sunt înalt apreciate de specialiștii din țară cât și de peste hotare, fapt despre ce

mărturisește invitațiile de a participa cu rapoarte și comunicări la Simpozioane, Congrese, Conferințe naționale și internaționale.

În anul 2002 i s-a acordat distincția: „The Research Board of Advisors” de către Institutul Internațional al Biografilor din SUA (American Biographical Institute).

Pentru rezultate remarcabile a fost menționată cu Diploma de onoare a AȘM (2001); Diplomă de recunoștință a AȘM (2002); Diplomă a CSSDT a ASM de merit (2003); „Cea mai buna inventatoare a anului” la Expoziția Internațională Specializată „INFOINVENT-2007”; Diploma Academiei de Științe a Moldovei (2012); Diploma de merit a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (2012); Laureat al Premiului Național al Republicii Moldova (2013); 2 Medalii de Aur și una de Argint la Salonul Internațional de invenții și Inovații „Traian Vuia” Timișoara, 2019); Diplomă și Medalia de Aur la Expoziția Europeană a Creativității și Inovării EUROINVENT (2019, Iași, România); Diplomă și Medalia de Argint la Salonul de Carte la Expoziția Europeană a Creativității și Inovării EUROINVENT, pentru monografia „Lavanda: descriere, biologie, taxonomie, componența chimică, utilizare, acțiune terapeutică, soiuri, hibridi, tehnologii de cultivare” (Iași, 2019); Diploma Guvernului Republicii Moldova și diploma de onoare a Ministerului Educației, Cul-

turii și Cercetării (2021) ș.a.

Doctorul habilitat Maria Goncariuc este considerată una din cele mai distinse personalități în domeniul geneticii și ameliorării plantelor aromatice și medicinale, având o contribuție esențială la dezvoltarea branșei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 262.

Bibliografie selectivă:

Goncariuc, Maria. Ghid practic privind cultivarea lavandei și administrarea afacerii / Maria Goncariuc, Andrei Zbancă, Sergiu Panuța. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 128 p.

Goncariuc, Maria. Lavanda : Descriere, biologie, taxonomie, componența chimică, utilizare, acțiune terapeutică, soiuri, hibridi, tehnologii de cultivare / Maria Goncariuc / Goncariuc Maria, Zbancă Andrei, Panuța Sergiu. – Chișinău: [S. n.], 2018. – 132 p.

Diversitatea conținutului și componenței uleiului esențial la hibridi F1 de Lavandula angustifolia MILL / Maria Goncariuc, Violeta Butnaraș, Svetlana Mașcovțeva [et al.] // Известия Академии Наук Молдовы. – 2018. – Nr 2 (335). – P. 48-58.

Expression of genes involved in sclareol biosynthesis in Salvia sclarea L. / Maria Goncariuc, Maria Duca, Angela Port [et al.] // Известия Академии Наук Молдовы. – 2015. – Nr 2 (326). – P. 80-86.

Genotipurii de Salvia Officinalis L. cu conținut și componență diferită a uleiului esențial / Maria Goncariuc, Veaceslav Kulcițki, Zinaida Balmuș [et al.] // Известия Академии Наук Молдовы. – 2014. – Nr 1 (322). – P. 41-50.

Goncariuc, Maria. Perfecționarea calității la Salvia sclarea L. prin creșterea capacității de acumulare a uleiului esențial / Maria Goncariuc, Zinaida Balmuș, Ludmila Cotelea // Известия Академии Наук Молдовы. – 2016. – Nr 2 (329). – P. 69-78.

Goncariuc, Maria. Reducing

the impact of drought on productivity by cultivating resistant varieties of medicinal and aromatic plants // Известия Академии Наук Молдовы. – 2019. – Nr 2 (338). – P. 95-103.

Andrieș-Tabac, Silviu. Goncariuc Maria / Silviu Andrieș – Tabac // Femei din Moldova : Enciclopedie / ed.: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 122.

Goncariuc Maria // Dicționar al inventatorilor români contemporani. Vol. 4 / coord.: Emil Constantin Stanciu. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2015. – P. 306-312.

Un destin guvernat de înțelepciune și de dăruire geneticii și ameliorării plantelor aromatice și medicale : doctorul habilitat Maria Goncariuc la 70 de ani / Teodor Furdul, Vasile Botnari, Gheorghe tudorache [et al.] // Buletinul AȘM. Științele vieții. – 2012. – Nr 3 (318). – P. 181-184.

Maria S. Ciobanu

Florin ROTARU
1952

Bibliolog, expert în carte veche românească și străină, doctor în istorie, director al Bibliotecii Metropolitane București, senator în Parlamentul României.

S-a născut la 11 noiembrie 1952, la București.

A absolvit Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității din București (1978). În 2003 a susținut teza de doctor în istorie.

După absolvirea facultății și-a început activitatea în calitate de expert în carte

veche românească și străină la Oficiul pentru Patrimoniul Cultural Național din cadrul Muzeului Județean Argeș (1978-1979). Ulterior a activat la Muzeul de Istorie al municipiului București (1979-1987), expert al Centrului de Librării București (1987-1990), consilier la Inspectoratul pentru Cultură al municipiului București (1990-1996), director al Bibliotecii Metropolitane București (1996-prezent).

Între anii 2001-2003 a fost secretar de stat în Ministerul Culturii și Cultelor.

În calitate de secretar de stat a redactat și promovat Legea Bibliotecilor în Parlament (2002).

Senator în Parlamentul României, comisia pentru Cultură (2003-2004).

A făcut parte din mai multe structuri de conducere în organisme profesionale la nivel național sau internațional, precum: ABIDOB (1997), membru în Comitetul de conducere al INTAMEL (1998), al EBLIDA (1998), membru fondator al NAPLE (2002), președinte al CBN (2003-2006).

A scris lucrări despre istoria și evoluția cărții bucureștene: „Bibliografia cărții bucureștene de la origini până în prezent, vol. I-IV (2006-2007); „Repertoriul editurilor și tipografiilor bucureștene de la origini până în prezent, vol. I : 1494-1859 (2007) ș.a.

Pentru activitatea sa, Florin Rotaru a fost inclus de Institutul Bibliografic Central din Cambridge, între cei 2000 de intelectuali de frunte ai secolului 21, un fel de „Who's Who”.

A fost decorat de către ambasadorul Rusiei la București cu medalia „Pușkin” (2013).

Bibliografie:

Basarabia română : Antologie / ed. îngrij., note și coment.: Florin Rotaru. – București : Semne, 1996. – 553 p.

Românitatea transnistriană : Antologie / ed. îngrij., note și coment.: Florin Rotaru. – București : Semne, 1996. – 420 p.

Rotaru, Florin. Managementul calității totale / Florin Rotaru. – București : Editura Universității din București, 2011. – 249 p.

Suferințele Basarabiei și răpirile rusești : Antologie / ed. îngrij., note și coment.: Rotaru Florin. – București : Semne, 1996. – 547 p.

Rotaru, Florin. Proiect de colaborare între asociațiile română și franceză în materie de dezvoltare a competențelor și a certificării profesioniștilor români în domeniul documentării și al bibliotecilor (CERTIDoc) / Florin Rotaru // BiblioPolis. – 2008. – Vol. 25. – Nr 1. – P. 21-22.

Buluță, Gheorghe. Rotaru Florin // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 213.

Maria S. Ciobanu

Efim ARAMĂ
1942

Specialist în domeniul fizicii semiconductorilor, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar.

S-a născut la 19 noiembrie 1942, în satul Negurenii, raionul Telenești.

A studiat la Institutul Pedagogic din Bălți (1960-1966), Facultatea Fizică și Matematică, specialitatea fizică și discipline tehnice.

Activează în funcție de profesor de fizică în satele Chiștelnița, raionul Telenești (1963-1964), și Perescina, raionul Orhei (1966). Din anul 1970 este angajat în calitate de asistent la Catedra fizică medicală (azi Catedra de fiziologie a omului și biofizică) a Universității de Stat de Medicină „Nicolae Testemițeanu”. Parcurge consecutiv treptele ierarhiei universitare de la asistent la conferențiar și apoi la profesor universitar, decan al Facultății de Farmacie (1990). Profesor universitar prin cumul la Universitatea Tehnică a Moldovei, unde ține cursuri de informatică, fizică medicală și biofizică.

Concomitent cu activitatea didactică universitară, și-a făcut studiile în doctoratură la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de

Științe a Moldovei (1974-1978). În anul 1983 susține teza de doctor în științe fizico-matematice. Continuă cercetările în cadrul institutului, ca rezultat fiind teza de doctor habilitat cu tema: „Influența dopării și polipitei asupra spectrelor optice ale sulfizilor multicomponenți stratificați și structurile cu bariere la suprafață pe baza lor” (2000).

Efectuează cercetări în domeniile: tehnologiei avansate de obținere a cristalelor semiconductoră; optica sulfizilor multicomponenți stratificați; aparate optoelectronice cu aplicare în domeniul medicinei, biofizicii medicale și farmaceutice. Cercetările fundamentale în domeniul semiconductorilor profesorul le-a implementat în practică. În tehnică și în tehnologiile medicale și-au găsit aplicare detectorii de radiație ultravioletă (UV), fotovaricapii și comutatoarele de curent. Obține brevet de invenție pentru dozimetrele de radiație UV, cu o implementare de rezonanță în practica medicală.

Pe perioada activității sale colaborează cu academici-anul Evghenii A. Vinogradov, profesorul Gherman N. Jijin de la Institutul de Spectroscopie al Academiei de Științe din Federația Rusă; cu profesorul Semion V. Slobodciov din cadrul prestigiosului Fizteh din Sankt Petersburg; cu academicianul Radu Negoescu de la Institutul Sănătate Publică din București.

Este autor a peste 180 lucrări științifico-didactice, inclusiv 2 monografii, 11 manuale și materiale științifico-didactice pentru stu-

denți, 7 brevete de invenție. A fost conducător științific la 4 teze de doctor în medicină.

Colaborarea cu savanții de talie internațională a dus la elaborarea și implementarea mai multor aparate din domeniul biofizicii. Aparatul „Dispozitiv pentru testarea materialelor biologice” a fost apreciat cu medalia de bronz la Expoziția Internațională specializată „Infoinvent” (Chișinău, 2011). Alte invenții au fost menționate cu medalii la expozițiile internaționale, precum Inventica-2012, Iași, România.

În anul 2010 profesorului Efim Aramă i se conferă titlul onorific „Om emerit”. În anul 2013 este decorat cu Ordinul „Gloria Muncii”.

Bibliografie selectivă:

Aramă, Efim. Influența dopării și polipitei asupra spectrelor optice ale sulfizilor multicomponenți stratificați și structuri cu bariere la suprafață pe baza lor : Teză / Efim Aramă. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 245 p.

Aramă, Efim. Optica sulfizilor multicomponenți stratificați $Zn_xIn_{2S_{3+x}}$ / Efim Aramă. – Chișinău : CEP Medicina, 2012. – 54 p.

Aramă, Efim. Proprietățile optice ale sulfizilor multicomponenți stratificați / Efim Aramă. – Chișinău : Sirius, 2004. – 200 p.

Curs de fizică : Pentru studenții străini / S. Bajurea, I. Cojocar, E. Aramă, [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2011. – 125 p.

Ulian, Galina. Eficiența telemedicinei : aspect metodologic / Galina Ulian, Silvestru Maximilian, Efim Aramă // Studia Universitatis Moldaviae. – 2017. – Nr 2 (102). – P. 73-81.

Aramă Efim [Resursă electronică] // <http://mib.utm.md/content.php?cat=prezentare&lang=ro&id=14> (accesat: 07.10.2021).

Calcea, Andrei. Aramă Efim // Andrei, Calcea. Personalități orheiene : dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 25.

Efim Aramă, profesor universitar [Resursă electronică] // <https://sanataea.com/pub/medici/1050-efim-arama-profesor-universitar.html> (accesat: 07.10.2021).

Țopa, Tudor. Efim Aramă / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic il. : În 15 vol. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 112.

Tatiana Caprianu

Mihai DAMIAN
1962

Artist plastic, sculptor.

S-a născut la 20 noiembrie 1962, în satul Dondușeni, raionul Dondușeni.

În anul 1981 a absolvit Școala specială republicană medie-internat de arte plastice din Chișinău (azi Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” din Chișinău).

Primele sale lucrări au fost expuse la Salonul de Primăvară din 1994. Au urmat numeroase expoziții de grup : Saloanele Moldovei, Chișinău-Bacău (1995-2014); Bruxelles (2006); Moscova (2007); Expoziția de Sculptură Contemporană „Aestas” (Chișinău 2014) etc. A participat la

simpozioane de creație: Tabăra internațională de sculptură Ungheni, ediția a II-a (2002); Tabăra internațională de sculptură Ungheni ediția a III-a (2004); Tabăra internațională de sculptură Ungheni, ediția a V-a (2012); Simpozionul internațional de sculptură Ungheni, ediția a VII-a (2018); ediția I-a a Taberei internaționale de sculptură de la Mănăstirea Condrîța (2019).

La începuturile creației sale a plâzmit lucrări cu trimitere la sculpturile vechilor civilizații, întrebunțând diferite materiale: bronz, marmură, lemn, aluminiu, piatră, gresie, granit – „Enigma”, „Cocoșul”, „Tors” (1996), „Așteptându-l pe Godot” (1997), „Ultima brazdă” (1998), „Regres” (1998), „Singurătate” (2000), „De-a ascunselea” (2002), „Conexiune” (2005). Este autorul sculpturilor decorative „Copac cosmic” (2002), „Călătorie prin labirint” (2004), „Cumînțenia civilizației” (2010), „Casă părăsită. Dedicție lui Grigore Vieru” (2012), „Gânditorul” (2012), „Mama regelui” (2013), „Patul lui Procust” (2014), „Avânt” (2015), „Păunul” (2015), „Bătrânul și marea” (2016), „Sacrificarea poetului” (2016), „Pacientul din Sait-Rémy-de Provence” (2016), „Somnoroasa de pe nor” (2017), „Pustnicul” (2018), „Compoziție” (2018), „Fereastra de la etajul II” (Cojușna, 2018). A realizat sculptura „Tiara Diane”, de la Simpozionul de Sculptură din Lepșa, România (2012).

Este autorul plăcilor comemorative cu imaginea Leonidei Lari, a lui Vlad Ioviță, Anatol Codru și Grigore Vieru, amplasate în orașul Chișinău. Pentru Universitatea de Medicină „Nicolae Testemițeanu” a realizat busturile profesorilor Pavel Bâtcă și Valeriu Banari. Lucrările autorului se păstrează în colecțiile publice ale Muzeului Național de Artă a Moldovei, la Centrul Internațional de Cultură și Artă „G. Apostu”, Muzeul de Artă „Iulian Antonescu” din Bacău și la Muzeul de Arte din orașul Focșani, România.

Distins cu Premiul Centrului Internațional de Cultură și Artă „G. Apostu” (Bacău, 2005); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova pentru sculptură (2007, 2014, 2015, 2016, 2018), Premiul Primăriei Bacău la Saloanele Moldovei (2014).

Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1999). Membru al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO (2002).

Bibliografie selectivă:

Damian Mihai // Cultură, istorie și civilizație românească la Ungheni : Centenar 1918-2018. – Chișinău, [S. n.], 2019. – P. 18-21.

lucal, Vasile. Damian Mihai // Ungheni – oraș al sculpturilor / Vasile Iucal. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 22-27.

Stavilă, Tudor. Mihai Damian și labirinturile sculpturii / Tudor Stavilă // Moldova. – 2019. – Martie/Aprilie. – P. 94-104.

Tatiana Caprianu

Anastasia ISTRATI
1942-2016

Interpretă de muzică populară.

S-a născut la 23 noiembrie 1942, în satul Sireți, județul Lăpușna, (azi, raionul Strășeni). A decedat la 26 septembrie 2016, la Chișinău.

După absolvirea Școlii de șapte ani din s. Sireți, (1949-1956) și-a continuat studiile la Școala de muzică din Slobozia Mare din Cahul, cu profesorul Petre Stroiș (dirijat coral) (1959-1963).

După absolvire și-a început activitatea profesională în calitate de coristă în Capela „Doina” a Filarmonicii de Stat din Chișinău (1963-1966, 1974-1975). Ulterior a fost solistă în orchestrele de muzică populară „Mugurel” (1966-1974) și „Fluieraș” (1974-1977), Teatrul de Operă și Balet din Chișinău (1977-1981).

A debutat ca solistă de muzică populară cu piesa „Ileană, Ileană”, în prelucrarea lui I. Burdîn, cu orchestra „Mugurel”, pe scena Filarmonicii din Chișinău (1966). A fost una din primele soliste ale acestui colectiv, dirijat de violonistul Valeriu Negruți. A colaborat cu mari dirijori, precum: Alexandru Vacarciuc, Dumitru Blajinu, Ion Dascăl și Petre Neamțu.

A înregistrat în Fonoteca de Aur a Moldovei numeroase cântece populare: „Sunt o fată frumoșică”, „Ileană, Ileană”, „Neicuță, să nu mă uiți”, „M-am gătit astăzi la joc”, „Mie-n roșu-mi șade bine”, „Foaie verde și-o sipică”, „Hai poftiți, la mese mari”, „Uite-așa, cum sunt josuță”, „Bundița” ș.a.

A efectuat turnee în orașe ca: Budapesta, Berlin, Madrid, Sofia, Bruxelles, Moscova, Erevan, Kiev ș.a.

A fost decorată cu titlul onorific „Maestru în Artă” (2010).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău. – 2002. – P. 318.

Bibliografie:

Anastasia Istrati // Localitățile Republicii Moldova. Vol. 10: Itinerar documentar-publicistic ilustrat. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 198.

Andrieș-Tabac, Silviu. Istrati Anastasia // Femei din Moldova : Enciclopedie / Silviu Andrieș-Tabac. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 148-149.

Buzilă, Serafim. Istrati Anastasia // Buzilă, Serafim. Enciclopedia interpretilor din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : [S. n.], 1999. – P. 244.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe RUSNAC
1942

Specialist în domeniul politologiei și istoriei, doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, ex-rector la USM, academician, diplomat.

S-a născut la 23 noiembrie 1942, în satul Ocnița, raionul Ocnița.

Studiile primare le face la școala medie din localitatea natală (1949-1959). Urmează Școala pedagogică (azi Colegiul pedagogic) din orașul Soroca (1960-1962). Devine student la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie (1965-1969), apoi doctorand în aceeași instituție, Catedra Istoria PCUS (1971-1974). În anul 1975 susține teza de doctor în științe istorice. Studiile de postdoctorat le urmează la Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova (1984-1986).

În anul 1962, își începe activitatea profesională în funcție de profesor de educație fizică și cânt la Școala medie din satul Clocușna, raionul Ocnița. În perioada anilor 1969-1971 și 1974-1978 este lector la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra de economie politică, Catedra de istorie a PCUS. Din anul 1978 până în 1984 este conferențiar

la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra de istorie a PCUS. Concomitent, între anii 1978-1983 activează ca secretar științific al Consiliului specializat de susținere a tezelor de doctor în istorie (1978-1983). În perioada anilor 1980-1984 ocupă postul de prodecan al Facultății de Filologie și Biblioteconomie, Universitatea de Stat din Moldova, secția fără frecvență. În anul 1989 susține teza de doctor habilitat în istorie la Consiliul de la Universitatea Pedagogică din Moscova. Șef al Catedrei politologice a USM (1990-1993). În cariera profesională a avansat până la funcția de rector al Universității de Stat și fondator al Facultății de Relații Internaționale, Științe politice și administrative la Universitatea de Stat din Moldova (1993-2007).

Din 2007 până la sfârșitul anului 2011 a fost ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Moldova în Republica Italiană și în Republica Malta. Din 2012 este vicepreședinte al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei, colaborator științific superior în Laboratorul de sociologie politică a USM.

Domeniile de cercetare ale istoricului și politologului sunt politica educațională, securitatea ecologică, relațiile internaționale, procesele de migrație, mass-media și politica. A elaborat obiectivele prioritare ale cercetărilor politologice în condițiile tranziției democratice din Republica Mol-

dova, aplicând principiile generale ale acesteia la examinarea științifică a problemelor privind transformarea regimului și sistemului politic, inclusiv a sistemului electoral și a comunicării politice din republică. Este fondatorul școlii științifice axate pe cercetarea genezei, evoluției și funcționării sistemului pluripartidist și a mișcărilor social-politice din Republica Moldova.

A desfășurat o intensă activitate editorială. În anul 1991 a fondat revista „Moldoscopia”, a activat ca membru al Colegiului redacțional al acesteia până în anul 2012, iar în perioada anilor 2006-2008 a fost redactor-șef al acesteia. Redactor-șef al Analelor Științifice ale USM (1996-2006).

A inițiat și a realizat lucrări în care sunt elucidate aspectele social-politice ale fenomenului migrației din perspectiva integrării naționale și a globalizării.

Este autor a peste 590 de lucrări, inclusiv monografii, articole și studii, culegeri de documente și dicționare, suporturi didactice.

A contribuit la pregătirea cadrelor științifice, îndrumând realizarea și susținerea a peste 20 de teze de doctor și de doctor habilitat în științe.

A prezentat rapoarte și comunicări la diverse reuniuni și manifestări științifice naționale și internaționale în SUA, Marea Britanie, Turcia, Germania, Ungaria, Grecia, Franța, România, Cambodgia etc.

Titluri onorifice: academician al Academiei internaționale de Informatizare de pe lângă ONU (Filiala

din Moldova, 1996); Om al Anului, centrul Biografic Internațional Cambridge (1997); Doctor honoris causa al Universității „St. Cyril și St. Methodius” (Veliko Târnovo, Bulgaria, 1998).

Mențiuni și distincții: Premiul Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (1993), Ordinul „Gloria Muncii” (1996), Ordinul „Ordre National de Légion d'Honneur” (Franța, 1998), Ordinul Republicii (1999), Ordinul „Cuviosul Paisie Velickovski”, rangul II, Mitropolia Chișinăului și Întregii Moldove (2007).

A fost ales membru al Consiliului coordonator pentru desfășurarea reformei învățământului (1994); membru asociat al Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (1995); membru al Consiliului prezidențial, membru al Colegiului Ministerului Educației, membru al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova, expert în științe istorice și politice, membru al Consiliului Asociației al Agenției universităților francofone (Montreal), membru al Prezidiului Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM (1997); membru al Academiei Internaționale de Științe în Domeniul Ecologiei și al Protecției Activității Umane (St. Petersburg) (1998); membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2000); membru al Consiliului Asociației RENAM (2006).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 315-318;

„Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 264-265.

Bibliografie selectivă:

Rusnac, Gheorghe. Environmental security of the State : (Political and military aspect) / Gheorghe Rusnac, Constantin Manolache. – Chișinău : USM, 2002. – 120 p.

Rusnac, Gheorghe. Globalistica : Globalizarea și integrarea, problemele globale ale contemporaneității, antiglobalismul : Materiale pentru prelegeri, cursuri și seminare speciale la politologie și la alte discipline social-politice / Gheorghe Rusnac. – Chișinău : USM, 2007. – 330 p.

Rusnac, Gheorghe. Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istoricobiografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – 370 p.

Rusnac, Gheorghe. Rectorii Universității de Stat din Moldova (1946-1993) / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2005. – 310 p.

Rusnac, Gheorghe. Republica Moldova : Studențimea – actor al transformărilor social-politice / Gheorghe Rusnac, Valeriu Moșneaga. – Chișinău : USM, 2006. – 164 p.

Rusnac, Gheorghe. Securitatea statului în sfera ecologică / Gheorghe Rusnac, Constantin Manolache. – Chișinău : USM, 2000. – 112 p.

Rusnac, Gheorghe. Universitatea de Stat din Moldova : (1996-2006) / Gheorghe Rusnac. – Chișinău : USM, 2006. – Vol. 1. – 256 p. ; Vol. 2. – 646 p.

Rusnac, Gheorghe. Integrarea științei și învățământului superior în contextul procesului de la Bologna / Gheorghe Rusnac, Vladimir Guțu // Studia Universitatis : Seria științe ale educației. – 2007. – Nr 5. – P. 18-21.

Rusnac, Gheorghe. Știința politică în Republica Moldova la etapa actuală / Gheorghe Rusnac. – Moldoscopia (Probleme de analiză politică). – 2007. – Nr 2 (XXXVII). – P. 7-16.

Academicianul Gheorghe Rusnac : Biobibliografie. – Chișinău :

Institutul de Studii Enciclopedice, 2012. – 168 p.

Madan, Ion. Un fecior demn al neamului – Gheorghe Rusnac : Biobibliografie / Ion Madan. – Chișinău : USM, 2002. – 152 p.

Academicianul Gheorghe Rusnac la 70 de ani [Resursă electronică] <https://www.yumpu.com/ro/document/read/34355780/academicianul-gheorghe-rusnac-la-70-de-ani-s-a-nascut-la-23-> (accesat: 08.11.2021).

Cozma, Valeriu. Rectorul Gheorghe Rusnac / Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2007. – 242 p.

Rusnac Gheorghe // Dicționar de istorie. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 340.

Rusnac Gheorghe // Enciclopedia marilor personalități. Vol. 5. – București : Geneze, 2003. – P. 326-329.

Rusnac Gheorghe // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 249.

Slutu, Nina. Portret de rector – Gheorghe Rusnac / Nina Slutu. – Chișinău : USM, 2002. – 179 p.

Tatiana Caprianu

**Tatiana
CĂLUGĂRU-SPĂTARU
1972**

Specialist în biochimie și biotehnologie, doctor în științe biologice, cercetător științific coordonator, inventator.

S-a născut la 24 noiembrie 1972, în orașul Florești.

A studiat la Școala medie nr. 3 din orașul natal (1980-1990). Este licențiată în biologie și chimie, Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chi-

șinău), Facultatea Biologie și Chimie (1990-1995). Între anii 2001-2004 a continuat studiile de doctorat la Institutul de Fiziologie al Academiei de Științe a Moldovei (în prezent Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor (IGFPP), specialitatea Biochimie. În 2019 a susținut teza de doctor în științe biologice cu titlul „Acumularea *in vivo* și *in vitro* a metabolizilor secundari la specia *Rhodiola rosea* L. din populația Carpatină”, la aceeași instituție.

Și-a început activitatea profesională în calitate de lector asistent, laborant la Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău) (1995-2001), unde a predat disciplina Chimie organică. Din 2004 activează în cadrul Laboratorului Biochimia Plantelor al IGFPP exercitând funcția de cercetător științific (2004-2019), cercetător științific superior (2019-2020).

Din 2021 este cercetător științific coordonator, șef al Laboratorului Biochimia Plantelor. Concomitent, continuă activitatea didactică în calitate de lector universitar la Catedra chimie, Facultatea Biologie și Chimie, Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău), unde predă disciplina Chimie biologică.

Domenii de interes științific: metode de reglare și analiză a biosintezei metabolizilor secundari în cultura *in vitro*; tehnici de analiză electroforetică a spectrelor polipeptidice și enzimatic; procedee de multiplicare clonală și menținere a genotipurilor valoroase; metode de obținere a culturilor de calus și regenerarea plantelor din celulele somatice a unor genotipuri prețioase și

rare *in vitro*; inducerea și menținerea culturilor de calus și agregatelor celulare; regenerarea și aclimatizarea plantelor la transferul de la condiții de cultură *in vitro* la cele *in vivo* etc.

Semnează circa 60 de lucrări științifice. Este coautor a 8 brevete de invenție: „Procedeu de micropropagare a plantelor de gerberă *in vitro*” (2007), „Procedeu de micropropagare a plantelor de *Rhodiola rosea* L. *in vitro*” (2007), „Procedeu de micropropagare a plantelor de *Actinidia arguta in vitro*” (2013), „Procedeu de obținere a biomasei calusului de *Rhodiola rosea* L. *in vitro*” (2015), „Procedeu de determinare a sexului la plantele de *Actinidia arguta in vitro*” (2017), „Procedeu de micropropagare a plantelor de *Mentha gattefossei* Maire *in vitro*” (2017), „Metodă de determinare a temperaturii de inhibiție a sistemului radicular la castravete *Cucumis sativus* L.” (2017), „Procedeu de tratare a semințelor de castravete *Cucumis sativus* L.” (2019).

Pe parcursul activității sale a participat în diverse proiecte: fundamentale: „Disecarea, maturarea, dormitarea și germinația semințelor: rolul proteinelor și altor factori” (2005-2009), „Elaborarea, determinarea proprietăților fizico-chimice și biologice a reglatorilor naturali de creștere și implementarea lor în tehnologiile agricole contemporane” (2011-2014), „Determinarea parametrilor ce caracterizează rezistența plantelor cu nivel diferit de organizare la acțiunea temperaturilor extreme în scopul diminuării efectelor schimbărilor climatice” (2020-2023) ș.a.; de transfer tehnologic și aplicative: „Elaborarea procedeelor de micropropa-

gare a nucului (*Juglans regia* L.), la etapa: Inducerea embriozilor somatici la *Juglans regia* L.” (2003-2005), „Introducerea în cultura *in vitro* și obținerea embriozilor somatici la stejarul pufos (*Quercus pubescens*)” (2003-2006), „Controlul creșterii calusului și acumulării metaboliților secundari *in vitro* la *Rhodiola rosea* L. (2005-2009); internaționale: „Introducerea *Rhodiola rosea* L. în agricultura de producere a Moldovei” (2003-2005), „Elaborarea procedurii și tehnologiei obținerii substanțelor native din plante și utilizarea lor în agricultură și medicină” (2004-2006), „Selecția și cultivarea *Rhodiola rosea* L. bazată pe metodele moleculare, fitochimice și fiziologice” (2005-2008), „Reglarea biosintezei metaboliților secundari în cultura celulelor și a plantelor *in vitro* și *in vivo* și aprecierea influenței acestor substanțe asupra reacțiilor fiziologice față de acțiunea factorilor abiotici (temperaturi extremale) și biotici (acțiunea paraziților)” (2008-2010), „Implementarea metodelor fizico-chimice din biologie în agricultura organică” (2010-2011) ș.a.

A prezentat comunicări în cadrul mai multor întruniri profesionale atât naționale, cât și internaționale: „Procedee de stimulare a conținutului de metaboliți secundari acumulați în *Rhodiola rosea* L.”, Congresul al XI-a Internațional al Geneticienilor și Amelioratorilor din Republica Moldova, Chișinău (15-16 iunie 2021); „Conținutul de rosavin și salidrozin în extractele din rizomii plantelor de *Rhodiola rosea* L. din populația carpatină, România”, Conferința Științifică Anuală a USMF „Nicolae Testemițanu”

„Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță”, Chișinău (20-22 octombrie 2021); „Controlul în condiții *in vivo* și *in vitro* a creșterii plantelor de *Rhodiola rosea* L. și acumulării de metaboliți secundari”, Conferința a cincea Internațională „Agrobi-diversitatea pentru îmbunătățirea nutriției, a calității vieții, sănătății și a dezvoltării spirituale a oamenilor”, Nitra, Republica Slovacă (03 noiembrie 2021) ș.a.

În perioada anilor 2009-2021 rezultatele inovaționale au fost apreciate cu 11 medalii de aur, 7 argint și 4 bronz, la saloane naționale/internaționale de invenție („Euroinvent”, Iași, România; „Inventica”, Iași, România; „Traian Vuia”, Timișoara, România; „Pro Invent”, Cluj-Napoca, România; „Infoinvent”, Chișinău).

Membru al Cosiliului științific al IGFPP (din 2019).

Membru al Societății de Biochimie din Moldova (din 2004).

Laureată a Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului 2020” obținând, Premiul „Anatolie Jacotă” pentru Teza de doctor de excelență, gradul doi (2021).

Bibliografie selectivă:

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Acumularea *in vivo* și *in vitro* a metaboliților secundari la specia *Rhodiola rosea* L. din populația Carpatină : Rezumatul tezei de doctor în științe biologice : 163.02 Biochimie / Călugăru-Spătaru Tatiana. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 34 p.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Acumularea *in vivo* și *in vitro* a metaboliților secundari la specia *Rhodiola rosea* L. din populația Carpatină : Teză de doctor în științe biologice : 163.02 Biochimie / Călu-

găru-Spătaru Tatiana. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 191 p.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Acumularea metaboliților secundari în *Rhodiola rosea* L. în funcție de condițiile mediului / Tatiana Călugăru-Spătaru // Buletinul AȘM. Științele vieții. – 2015. – Nr 1 (325). – P. 85-92.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Compoziția chimică a extractelor și uleiului volatil din rizomii de *Rhodiola rosea* L. de origine Carpatină / Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Ciocărlan, Alexandru Dascaluic // Buletinul AȘM. Științele vieții. – 2017. – Nr 3 (333). – P. 76-83.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Conținutul de rosavin și salidrozin în extractele din rizomii plantelor de *Rhodiola rosea* L. din populația carpatină, România / Tatiana Călugăru-Spătaru // Revista Farmaceutică a Moldovei. – 2021. – Nr 3 (47). – P. 51-54.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Effects of Natural Growth Regulator Reglalg on the *Rhodiola rosea* L. callus growth rate / Tatiana Călugăru-Spătaru // Journal of Botany. – 2015. – Vol. VII, Nr 1 (10). – P. 5-9.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. *In vitro* propagation of *Mentha gat-fossei* Maire / Tatiana Călugăru-Spătaru, Nina Ciocarlan // International congress on oil and protein crops : Meeting of the EUCARPIA Oil and Protein Crops Section, dedicated to the 50th anniv. of Sci. Association of Geneticists and Breeders of the Rep. of Moldova, 20-24 mai 2018, Chișinău. – Chișinău, 2018. – P. 103.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Influența Reglalgului asupra acumulării biomasei și pigmentilor fotosintetici în celulele calusului și agregatelor celulare ale rădăcinii aurii (*Rhodiola rosea* L.) / Tatiana Călugăru-Spătaru // Buletinul AȘM. Științele vieții. – 2017. – Nr 1 (333). – P. 39-47.

Călugăru-Spătaru, Tatiana. Influența reglatorului natural de creștere Reglalg asupra potențialului oxidoreducător al celulelor calusului de *Rhodiola rosea* L. / Maria Caus, Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Dascaluic // Buletinul AȘM. Științele vieții – 2016. – Nr 2 (329). – P. 40-48.

Chemical composition of golden root (*Rhodiola rosea* L.) rhizomes

of Carpathian origin / Alexandru Dascaliuc, Tatiana Călugăru-Spătaru, Alexandru Ciocârlan [et al.] // *Herba Polonica*. – 2008. – Vol. 54, Nr 4. – P. 17-27.

**Study of biotransformation compounds in callus culture of *Rhodiola rosea* specie / Tatiana Călugăru-Spătaru, Mihaela Sillion, Alexandru Ciocârlan [et al.] // *Lucrări științifice : Seria agronomie / Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad” Iași*. – 2013. – Vol. 56, Nr 2. – P. 57-60.

**Călugăru-Spătaru Tatiana // *Dicționar al inventatorilor români contemporani*. Vol. 5 / coord.: Emil Constantin Stanciu. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2017.

Cercetătoarea IGFP în topul laureaților Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului 2020” [- Tatiana Călugăru-Spătaru, doctor în științe biologice] [Resursă electronică] // <http://igfpp.md/node/561> (accesat: 29.11.2021).

Laboratorul Biochimia Plantelor [al Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor] [Resursă electronică] : [cu referire la Tatiana Călugăru-Spătaru, doctor în științe biologice, cercetător științific coordonator] // <http://igfpp.md/node/70> (accesat: 29.11.2021).

Plante înmulțite in vitro la Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor [Resursă electronică video] : [reportaj despre Tatiana Călugăru-Spătaru] / reporter: Anastasia Foiu ; imagine: Vasile Dovganiuc // <https://www.trm.md/social/plante-inmultite-in-vitro-la-institutul-de-genetica-si-fiziologie-a-plantelor> ; <https://primul.md/plante-inmultite-in-vitro> ; <https://www.trm.md/ro/mesager/mesager-din-22-februarie-2020> (accesat: 29.11.2021).

Elena Barbos-Balinschi

Dina COCEA
1912-2008

Actriță română de teatru și cinema, publicist, profesor universitar.

Nume adevărat Maria Constantina (Dina), s-a născut la 27 noiembrie 1912, la București, într-o familie de intelectuali. A decedat la 28 octombrie 2008, la București.

A copilărit în preajma bunicului, un intelectual de forță, până la 14 ani, când au plecat cu toții la Paris (1926). A fost înscrisă la un pension catolic de maici, apoi a urmat cursuri de actorie, sub înrâurirea mătușii sale, Alice Cocea. După decesul bunicului a plecat din nou la Paris, la studii (1927), și a locuit la mătușa sa, care era actriță. Atunci a văzut foarte mult teatru. A luat lecții particulare de actorie, de la niște actrițe franceze. Studiile de actorie le-a absolvit în capitala Franței (1934).

Debutul teatral a avut loc la Paris (1934). În același an a debutat cinematografic într-un rol din filmul „La jeune fille d'une nuit”.

Din 1935 a revenit în România și și-a continuat cariera atât în teatru, cât și în film. A jucat pe scenele

teatrelor din București sub numele de Dina Cerni, fiind actriță a Companiei Bulandra-Maximilian-Fotino.

Debutul în România l-a făcut la Teatrul „Comedia” din București, cu piesa de teatru „Adevăratul Iacob”, în rolul dansatoarei Yvette, alături de George Timică (1935).

Debutul în filmul românesc s-a produs în 1939, în filmul „O noapte de pomină”, în regia lui Ion Ion Saighian.

Între anii 1941-1949 a fost director și fondator la teatrul particular „Teatrul Nostru” și la Studioul „Teatrului Nostru” (1942), pentru care a elaborat un repertoriu, la care au colaborat cei mai mari actori ai scenei românești ai timpului. După naționalizare a desfășurat o prestigioasă activitate teatrală la Teatrul Național București și Teatrul Național Radiofonic. A interpretat roluri de eroine de dramă și comedie ș.a. A jucat în piese autorilor clasici și moderni, străini și români: „Tartuffe” de Molière; „Patima de sub ulmi” de O'Neill; „Discipolul diavolului” de Shaw; „Canalia” de N. D. Cocea; „Rețeta fericirii” de Mircea Ștefănescu; „Idolul și Ion Anapoda” de Victor Ion Popa ș.a. Între anii 1941-1948 a condus trupa Teatrului „Nottara”, după care a exercitat funcția de redactor-șef la revista „Teatrul” până în 1988.

În perioada anilor 1952-1962 a desfășurat și activitatea didactică în calitate de

decan al Facultății de Teatru din București. A fost un pedagog de o înaltă ținută, o inițiatoare pentru modernizarea teatrului, a încurajat tinere talente și le-a sprijinit apoi în carieră. Printre succesele ei se numără artiști precum: Sanda Manu, Valeriu Moisescu, Radu Penculescu, Lucian Pintilie, Dumitru Dinulescu, Gheorghe Dinică sau Marin Moraru ș.a.

Începând cu 1956 a reprezentat România la congrese internaționale sau la manifestările organizate de ONU și UNESCO.

Între anii 1979-1989 a fost președintele Asociației Oamenilor de Artă din Instituțiile Teatrale și Muzicale; a fost deputat în Marea Adunare Națională în perioada 1965 - 1969; Societar de onoare al Teatrului Național din București (2001-2008).

În 70 de ani de activitate a jucat și în alte 10 filme de lung metraj ca: „Neamul Șoimăreștilor” (1964), „Ciprian Porumbescu” (1972), „Ștefan cel Mare – Vaslui 1475” (1974), „Iancu Jianu haiducul” (1980) sau „Atac în bibliotecă” (1992). A avut peste o sută de roluri în spectacole de teatru, teatru radiofonic și teatru pentru televiziune. A jucat împreună cu nume sonore ale teatrului și filmului românesc, precum: Toni Bulandra, George Vraca, Fory Etterle, Jules Cazaban, Lia Șahighian, George Calbooreanu, Gheorghe Storin, Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza Bulandra, Maria Fi-

lotti, Grigore Vasiliu Birlic, Septimiu Sever, Aura Buzescu, Ștefan Ciubotărașu, Emil Botta, Geo Barton, Ion Finteșteanu, Gyorgy Kovacs ș.a.

A avut o prodigioasă activitate eseistică și publicistică, scriind nenumărate articole de sinteză, critică și cronică dramatică în presa de specialitate autohtonă și din străinătate. A semnat o carte autobiografică „Destăinuirii crepusculare”.

Pentru activitatea sa deosebită i-a fost conferit titlul onorific de doctor honoris causa a Universității de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București.

A primit de-a lungul carierei sale nenumărate premii, titluri și distincții unice: a fost distinsă cu Ordinul Muncii clasa a II-a (1953) „pentru merite deosebite, pentru realizări valoroase în artă și pentru activitate merituoasă”; Artist Emerit (1962); Ordinul „Meritul Cultural” clasa a II-a (1967) „pentru merite deosebite în domeniul artei dramatice” și clasa I (1971); Ordinul național „Steaua României” în grad de Cavaler, „pentru crearea și transmiterea cu talent și dăruire a unor opere literare semnificative pentru civilizația românească și universală” (2002) ș.a.

Serviciile poștale ale României au pus în circulație, în anul 2006, o marcă poștală cu valoarea nominală de 1,50 lei, purtând portretul actriței Dina Cocea, în seria „Mari actori români contemporani”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 322-323.

Bibliografie:

Cocea, Dina. Teatru : Piese / Dina Cocea ; pref.: Berlogea Ileana. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1996. – 216 p.

Berlogea, Ileana. Cocea Dina // Berlogea, Ileana. Teatrul românesc în secolul XX / Ileana Berlogea. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2000. – P. 44.

Rîpeanu, Bujor. Cocea Doina // Rîpeanu, Bujor. Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 129-130.

Rusnac, Eugen. Cocea Dina // Rusnac, Eugen. Teatrul românesc în Basarabia (sec. XIX-inc. sec. XX): Teza de doctor în studiul artelor / Eugen Rusnac ; Academia de Științe a Moldovei ; Institutul de Istoria și Teoria Artei. – Chișinău : [S. n.], 1996. – P. 44-45.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe POPA
1952

Lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, ex-rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți.

S-a născut la 30 noiembrie 1952, în satul Butești, r-nul Glodeni.

După absolvirea Școlii de 8 clase din satul natal (1959-1967), și-a continuat studiile la Școala medie din s. Cobani, același raion (1967-1969).

Între anii 1969-1974 a urmat cursurile la Facultatea de Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Ulterior își continuă studiile de doctorat la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1976-1979). În 1981 a susținut teza de doctor în filologie la tema: „Statutul structural-semantic și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului în limba română”, și teza de doctor habilitat în filologie cu tema: „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române” (2007).

A participat la cursuri de specializare la Institutul de Lingvistică din Moscova (1986); Ședința de lucru a grupului de cercetare „Limba română vorbită în

Moldova istorică” (Leipzig, Germania, 1996); Școala de vară a grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică” (Chișinău-Iași, 1997); El- Jadida, Maroc (2010); Porto, Portugalia (2010); Braga, Portugalia (2011); SUA (2011); Clermont-Ferrand, Franța (2012).

După absolvirea cu mențiune a facultății și-a început activitatea didactică în calitate de asistent universitar la Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (1974-1981). Ulterior a deținut funcțiile de lector superior universitar (1981-1983), conferențiar universitar (1983-2001), profesor universitar (din 2001). Concomitent a deținut și funcții administrative: decan interimar al Facultății de Filologie (1981-1984); șef interimar al catedrei Limba și Literatura Română (2000); șeful Catedrei Limba Română (din mai 2000-2010); rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (2010-2016).

Între anii 1994-1996 a desfășurat activitate de cercetare științifică, în calitate de cercetător științific superior la Universitatea de Stat „A. Russo” și cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Moldovei (1995-2000). Cercetările s-au axat pe domeniile: lingvistică generală, lingvistică comparată, lexicologie, lexicografie, semantică, ortografie, sociolingvistică. Rezultatele cercetărilor se regăsesc în cele peste 150 de publicații, inclusiv două monografii, 3 dicționare, manualul ONU

(1992), dintre care: „Dicționar de echivalente” (1990), „Dicționar de locuțiuni rus-român” (2001), „Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române”, „Epistemologia și metodologia lingvisticii” (2013), „Eugeniu Coșeriu: vocația universalității” (2021) ș.a. În calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al A.Ș.M. a participat la elaborarea „Dicționarului limbii române derivative”, iar în calitate de membru al grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică” a participat la elaborarea culegerii de rapoarte (Leipzig, 2000).

Și-a adus aportul la organizarea mai multor activități științifice din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți: Conferința științifică organizată cu prilejul a 70 de ani din ziua nașterii acad. Silviu Berejan (Bălți, 1997); Colocviul internațional „Filologia sec. al XXI-lea”, ediția I, cu prilejul a 80 de ani de la naștere a profesorului Eugeniu Coșeriu (Bălți, 2001); Conferința Națională organizată cu prilejul a 75 de ani ai academicianului Silviu Berejan (Bălți, 2002); Colocviul internațional „Filologia sec. al XXI-lea”, ediția a II-a, cu prilejul a 185 de ani din ziua nașterii lui Alec Russo; Conferința Națională organizată cu prilejul a 80 de ani din ziua nașterii academicianului Silviu Berejan (Bălți, 2007). A participat la mai multe conferințe, colocvii și simpozioane, inclusiv internaționale: Leipzig (1996), Iași (1996, 1997, 2002-

2004), Suceava (1995, 1997, 1999), Chișinău (1998, 2001, 2002, 2004, 2005, 2007, 2008), Bălți (2001, 2004, 2007-2009, 2010) ș.a.

A contribuit la pregătirea cadrelor științifice în calitate de conducător științific a 10 doctoranzi și 20 de masteranzi, referent oficial la 5 teze de doctorat, autor a peste treizeci de avize la teze, referate ale tezelor de doctor și doctor habilitat, dicționare, programe, manuale etc.

Membru în diverse Consilii, Comisii: vicepreședinte al Seminarului științific specializat la Limba română, membru al Comisiei de experți pentru lingvistică a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, membru Asambleei Academiei de Științe a Moldovei, președinte al comisiei de concurs a facultății, membru al Senatului Universității, redactor asociat al revistei „Semn”, consilier editorial al editurii „Știința”, co-director al „Noii Reviste Filologice” (Bălți), membru al colegiului de redacție al revistelor: „Philologia”, „Intercultural communication=Межкультурные коммуникации” (Tbilisi, Georgia), membru al Adunării Secției de Științe Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei ș.a.

Pentru activitate fructuoasă a fost menționat cu mai multe distincții și diplome: Insigna Ministerului Apărării Naționale „Recunoștință” (2010), Ordinul „Gloria Muncii” (2010); Medalia Academiei de Științe a Moldovei „Dimitrie

Cantemir” (2012); Diploma „150 ani de diplomație românească” (2012); Diploma și medalia jubiliară a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (2013); Diploma Comitetului Internațional Olimpic (2015); Diploma „Professor emeritus” (2017) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Eugeniu Coșeriu : vocația universalității / ediție de Gheorghe Popa. – Chișinău : Știința, 2021. – 484 p.

Popa, Gheorghe. Academia-nul Silviu Berejan : Biobibliografie / coord.: Gheorghe Popa. – Bălți : [S. n.], 2005. – 287 p.

Popa, Gheorghe. Dicționar de echivalente / Gheorghe Popa ; red.: Silviu Berejan. – Chișinău : Lumina, 1990. – 128 p.

Popa, Gheorghe. Dicționar de locuțiuni rus-român / Gheorghe Popa ; red.: Silviu Berejan. – Chișinău : Știința, 2001. – 326 p.

Popa, Gheorghe. Dicționar de pleonasme / Gheorghe Popa, Lucia Popa. – Chișinău : Știința, 2010. – 304 p.

Popa, Gheorghe. Epistemologia și metodologia lingvisticii / Gheorghe Popa. – Bălți : Presa universitară bălțeană, 2013. – 48 p.

Popa, Gheorghe. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române / Gheorghe Popa ; red. șt.: Silviu Berejan. – Chișinău : Știința, 2007. – 228 p.

Popa, Gheorghe. Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române : Teză / Gheorghe Popa. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 256 p.

Popa, Gheorghe. Metodologia și etica cercetării : Suport didactic pentru orele de laborator (studii superioare de masterat) / Gheorghe Popa. – Bălți : [S. n.], 2020. – 52 p.

Gheorghe Popa : Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcăt.: Anișoara Nagherneac ; ed. îngr. de Elena Harconița ; trad.: în lb. engl.: Aliona Pușcari ; în lb. fr.: Angela Coșciug ; în lb. germ.: Alina Cabac. –

Bălți : [S. n.], 2004. – 155 p.

Gheorghe Popa : Biobibliografie. – Ed. a 2-a, rev. și compl. / Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți ; alcăt.: Ana Nagherneac ; red. resp.: Elena Harconița. – Bălți : [S. n.], 2012. – 223 p.

Popa, Gheorghe. Eugen Coșeriu : drumurile vieții și ale afirmării / Gheorghe Popa // Pedagogi români de excepție (din Basarabia interbelică și postbelică). – [S. l. : s. n.], 2013. – P. 154-173.

Popa, Gheorghe. Lingvistica arborească vs. lingvistica integrală / Gheorghe Popa // Filologia modernă. – 2012. – P. 337-343.

Popa, Gheorghe. „Nu se poate ca noaptea să dureze la nesfârșit” : [inteviu cu lingvistul Gheorghe Popa, șeful Catedrei limba română la Universitatea de Stat din Bălți] / moderator: Nadine Gogu // Timpul. – 2002. – 29 noiem. – P. 12-13.

Popa, Gheorghe. „Orizontul semasiologic” al academicianului Silviu Berejan / Gheorghe Popa // Revista de lingvistică și știință literară. – Nr 3/4. – P. 135-140.

Popa, Gheorghe. Particularitățile gramaticale ale locuțiunilor ajutoare / Gheorghe Popa // Buletin de lingvistică. – 2009. – Nr 9/10. – P. 51-56.

Popa, Gheorghe. Remanente ale trecutului în studiul și funcționarea limbii române în postcomunism / Gheorghe Popa // Philologia. – 2019. – Nr 5/6. – P. 80-90.

Popa, Gheorghe. Unitatea în diversitate a lingvisticii din perspectiva lingvisticii integrale / Gheorghe Popa // Strategii actuale în lingvistică, glotodidactică și știința literară. – Bălți : [S. n.], 2009. – P. 55-58.

Popa, Gheorghe. Valențele unei monografii a satului : [despre satul de baștină Butești] / Gheorghe Popa // Literatura și arta. – 2004. – 24 iun. – P. 5.

Popa, Gheorghe. Viziunea lingvală asupra lumii din perspectivă coșeriană / Gheorghe Popa // Anuar de Lingvistică și Istorie Literară. T. 51 / Institutul de Filologie română „Alexandru Philippide”. – București : [S. n.], 2012. – P. 323-330.

Baciu, Gheorghe. Gheorghe Popa / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 256-258.

Berejan, Silviu. Semicentena-
rul unui lingvist apreciat : [despre
Gheorghe Popa, șeful Catedrei
de limbă română a Universității
„Alecu Russo” din Bălți, 50 de ani
de la naștere] / Silviu Berejan //
Literatura și arta. – 2002. – 28 no-
iem. – P. 7.

Gheorghe Popa // Localitățile Re-

publicii Moldova. Vol. 15 : Itinerar
documentar-publicistic ilustrat. –
Chișinău : [S. n.], – 2017. – P. 281.

Popa Gheorghe // Universitari
bălțeni : Dicționar biobibliografic /
alcăt.: Elena Scurtu, Maria Fotes-
cu ; red. resp.: Elena Harconiță. –
Bălți : [S. n.], 2005. – P. 34-36.

Popa, Iulius. Gheorghe Popa

între calitate și cantitate : [despre
lingvistul Gheorghe Popa la 50 de
ani] / Iulius Popa // Literatura și
arta. – 2002. – 28 noiem. P. 7.

Popa, Iulius. Popa Gheorghe //
Universitatea de Stat „Alecu Rus-
so” din Bălți : (1945-2015) / Iulius
Popa. – Chișinău : [S. n.], 2015. –
P. 364-365.

Maria S. Ciobanu

Decembrie

2022

Decembrie este a 12-a lună a anului în calendarul gregorian și una dintre cele șapte luni gregoriene cu o durată de 31 de zile.

Decembrie începe (astrologic) cu soarele în semnul Săgetătorului și sfârșește în semnul Capricornului. Din punct de vedere astronomic, luna decembrie începe cu soarele în constelația Ophiuchus și se sfârșește cu soarele în constelația Săgetător.

Numele lunii decembrie (latină: **December**) vine de la cuvântul latinesc *decem* = zece, pentru că luna decembrie era a zecea lună în calendarul roman.

Grecii numeau luna decembrie **Poseidon**. În tradiția poporului roman luna decembrie se numește **Undrea**. Decembrie începe în aceeași zi a săptămânii ca și Septembrie.

Luni		5	12	19	26
Mărti		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Sâmbătă	3	10	17	24	31
Duminică	4	11	18	25	

95 de ani de la nașterea lui **Grigore Cincilei**, lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, savant basarabean, fondator al Catedrei de filologie franceză a USM (1 dec. 1927 – 17 mar. 1999). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 327-330; CN 2007, p. 334-335; CN 2017, p. 386.*

85 de ani de la nașterea lui **Ion Stepanov**, pictor și pedagog (1 dec. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 272.*

130 de ani de la nașterea lui **Cezar Petrescu**, romancier, nuvelist, traducător, redactor, membru titular al Academiei Române (1 dec. 1892 – 9 mar. 1961). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 330-331; CN 2011, p. 76; CN 2016, p. 88-89.*

230 de ani de la nașterea lui **Nicolai I. Lobacevski**, matematician rus, profesor și rector al Universității de Stat din Kazan (1 dec. 1792 – 24 febr. 1856). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 66-67; CN 2012, p. 272-273.*

95 de ani de la nașterea lui **Ludmilei Vaverco**, pianistă și pedagog (2 dec. 1927 – 18 apr. 2020).

110 ani de la nașterea lui **Tudor Drăganu**, jurist român, doctor în științe juridice, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române (2 dec. 1912 – 21 aug. 2010).

85 de ani de la stingerea din viață a **Ecaterinei Arbore**, medic ftiziateru, doctor în medicină, cercetător științific, politician, revoluționar, fiica cunoscutului scriitor Zamfir Arbore-Ralli (16 oct. 1875 – 2 dec. 1937). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 454-455.*

95 de ani de la nașterea lui **Ion Osadenco**, filolog, istoric literar român, doctor habilitat în filologie, profesor universitar (4 dec. 1927 – 17 noiem. 1994). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 333-334; CN 2012, p. 273.*

80 de ani de la nașterea **Li-diei Noroc-Pînzaru**, actriță de teatru, Artistă Emerită a Republicii Moldova (4 dec. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 334-335.*

100 de ani de la nașterea lui **Gérard Philipe**, actor francez de teatru și cinema (4 dec. 1922 – 26 noiem. 1959). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 337-338.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Bogdan**, doctor în științe agricole, cercetător științific și inventator (5 dec. 1947).

280 de ani de la nașterea lui **Nicolas Leblanc**, chimist, medic chirurg și cercetător științific francez. A elaborat procedeul pentru fabricarea carbonatului de sodiu (6 dec. 1742 – 16 ian. 1806).

155 de ani de la nașterea lui **Grigore Antipa**, naturalist, zoolog, biolog, ihtiolog, hidrobiolog, economist, ecolog, oceanolog, muzeolog, și profesor universitar român, întemeietorul Muzeului Național de Istorie Naturală din București, membru titular al Academiei Române (7 dec. 1867 – 9 mar. 1944). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 111-112.*

85 de ani de la nașterea lui **Ludmilei Chiroșca**, medic anatomist topograf, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific și inventator (8 dec. 1937).

95 de ani de la stingerea din viață a lui **Paul Gore**, istoric, heraldist, specialist în studierea monumentelor istorice, prozator, publicist, membru de onoare al Academiei Române (27 iul. 1875 – 8 dec. 1927). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 203; CN 2005, p. 200-201; CN 2017, p. 387-388.*

190 de ani de la nașterea lui **Björnsterne Björnson**, scriitor, ziarist, dramaturg, orator și om politic norvegian, laureat al Premiului Nobel pen-

tru literatură (8 dec. 1832 – 26 apr. 1910). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 338-339.*

90 de ani de la nașterea lui **Filimon Hămuraru**, pictor, grafician și scenograf (9 dec. 1932 – 31 mar. 2006). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 339-340; CN 2012, p. 275.*

75 de ani de la nașterea **Anei Sofroni**, specialist în biblioteconomie, doctor în filologie, conferențiar universitar, autoare de texte creștine, traducătoare (9 dec. 1947). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 275.*

80 de ani de la nașterea lui **Alexei Marulea**, economist, om de afaceri, susținător activ al culturii (10 dec. 1942). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 339-340.*

70 de ani de la nașterea **Larisei Spinei**, specialist în medicina socială și management, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific (10 dec. 1952).

200 de ani de la nașterea lui **Cesar Auguste Franck**, compozitor, organist și pedagog francez, de origine belgiană, unul dintre întemeietorii școlii muzicale moderne franceze (10 dec. 1822 – 8 noiem. 1890). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 340-342.*

120 de ani de la nașterea lui **Dan Simonescu**, paleograf, istoric literar și bibliograf român, doctor în litere și filozofie, profesor titular, membru de onoare al Academiei Române (11 dec. 1902 – 11 mar. 1993). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 342-344.*

140 de ani de la nașterea lui **Max Born**, fizicin, cercetător și inventator german, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (11 dec. 1882 – 5 ian. 1970). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 340.*

50 de ani de la nașterea **Snejanei Pislari**, compozitor,

doctor în studiul artelor și culturologie, cercetător științific, publicist (12 dec. 1972).

60 de ani de la nașterea lui **Andrei Dohotaru**, artist plastic, sculptor (13 dec. 1962).

220 de ani de la nașterea lui **Janos Bolyai**, matematician maghiar din Transilvania, autorul geometriei neeuclidiene (15 dec. 1802 – 27 ian. 1860). *A se vedea și art. din CN 2016, p. 59.*

135 de ani de la nașterea lui **Cella Delavrancea**, pianistă și profesoară română de pian, scriitoare, publicistă, fiica cea mare a scriitorului Barbu Ștefănescu Delavrancea (15 dec. 1887 – 9 aug. 1991).

190 de ani de la nașterea lui **Gustave-Alexander Eiffel**, inginer francez, promotor de seamă al construcțiilor metalice, realizatorul celebrului Turn Eiffel din Paris (15 dec. 1832 – 28 dec. 1923). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 341-342.*

285 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bantâș-Kamenski**, inginer constructor, istoric și arheograf, descendent dintr-un neam de boieri de moldoveni înstăriți, membru al Academiei Ruse (16 dec. 1737 – 21 ian. 1814). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 286.*

75 de ani de la nașterea lui **Vasile Romanciuc**, poet, jurnalist, redactor (17 dec. 1847). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 342-343; CN 2012, p. 276; CN 2017, p. 390-391.*

110 ani de la stingerea din viață a lui **Spiru Haret**, matematician, fizician, astronom, pedagog, om politic, întemeietorul învățământului modern românesc, membru titular al Academiei Române (15 febr. 1851 – 17 dec. 1912). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 42-43; CN 2011, p. 57.*

80 de ani de la nașterea lui **Toni Iordache**, instrumentist și interpret român de mu-

zică populară și lăutărească (17 dec. 1942 – febr. 1987).

70 de ani de la nașterea **Valentinei Cantemir**, biolog, doctor în biologie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator (19 dec. 1952).

130 de ani de la nașterea lui **Augustin Vancea**, geolog român, doctor în științe geologice, corespondent al Academiei Române. S-a remarcat în domeniul cercetării și exploatarea gazului metan (19 dec. 1892 – 3 aug. 1973).

300 de ani de la nașterea lui **Paisie Velicovski**, călugăr, teolog ortodox, reformator al vieții monahale, scriitor bisericesc, traducător (20 dec. 1722 – 15 noiem. 1794). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 346-348.*

170 de ani de la nașterea lui **Ion Mincu**, arhitect, inginer, profesor român, promotorul arhitecturii neoromânești (20 dec. 1852 – 6 dec. 1912). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 277-278.*

65 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Tudorache**, biolog, doctor în științe biologice, cercetător științific și inventator (21 dec. 1957).

75 de ani de la nașterea **Galinei Magariu**, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific, pedagog (22 dec. 1947).

160 de ani de la nașterea **Henri Jacques Pirenne**, istoric, doctor în istorie, profesor universitar belgian, membru al Academiei Regale a Belgiei, membru de onoare al Academiei Române (22 dec. 1862 – 24 oct. 1935).

95 de ani de la nașterea lui **Ioan Prisacariu**, cântăreț de operă (bas cantabil), lied și oratoriu (23 dec. 1927 – 6 mai 2000).

75 de ani de la nașterea lui **Andrei Nicorici**, fizician, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar univer-

sitar, cercetător și inventator (23 dec. 1947 – 18 sept. 2016).

130 de ani de la nașterea lui **Gino Lupi**, critic literar și profesor universitar italian, specialist în română și în persană. A publicat studii despre Mihai Eminescu (23 dec. 1892 – 1982).

150 de ani de la stingerea din viață a lui **Radu Ionescu**, poet, publicist, critic literar și estetician român (10 oct. 1834 – 24 dec. 1872).

200 de ani de la nașterea lui **Charles Hermite**, matematician, profesor universitar francez, membru al Academiei Franceze de Științe (24 dec. 1822 – 14 ian. 1901).

80 de ani de la nașterea lui **Anatol Lența**, lingvist, conferențiar universitar, doctor în filologie (25 dec. 1942 – 30 noiem. 2018). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 348-350; CN 2012, p. 278.*

205 de ani de la fondarea **Spitalului Clinic Republican „Timofei Moșneaga”** (26 dec. 1817).

85 de ani de la nașterea **Lidiei Voleanschi**, actriță de teatru și film, Maestru în Artă (26 dec. 1937). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 278-279.*

70 de ani de la nașterea **Valentinei Calestru**, cântăreață de operă (soprană lirico-dramatică), Artistă Emerită a Republicii Moldova (26 dec. 1952). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 279.*

60 de ani de la stingerea din viață a lui **Radu Stanca**, poet, eseist, dramaturg, actor și regizor de teatru român (5 mar. 1920 – 26 dec. 1962).

125 de ani de la nașterea lui **Tudor Vianu**, estetician, critic și istoric literar, poet, eseist, filozof și traducător român, membru titular al Academiei Române (27 dec. 1897 – 21 mai 1964). *A se vedea și art. din CN 1997, p. 279-282.*

200 de ani de la nașterea

lui **Louis Pasteur**, chimist și biolog francez, pionier în domeniul microbiologiei, doctor în fizică și în chimie, profesor universitar, savant (27 dec. 1822 – 28 sept. 1895).

80 de ani de la nașterea **Valentinei Buzilă**, traducătoare și redactor de carte (28 dec. 1942). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 350-351.*

75 de ani de la nașterea **Elenei Muraru**, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar (28 dec. 1947).

140 de ani de la nașterea lui **Arthur Eddington**, matematician, astronom, fizician britanic, unul dintre fondatorii astro-fizicii teoretice (28

dec. 1882 – 22 noiem. 1944). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 346-347.*

90 de ani de la nașterea **Paulinei Potângă**, actriță de teatru și cinema (29 dec. 1932 – 18 aug. 2014). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 350; CN 2017, p. 391.*

140 de ani de la nașterea lui **Aleksei Tolstoi**, prozator și dramaturg rus, publicist (29 dec. 1882 – 23 febr. 1945). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 352-354.*

180 de ani de la nașterea lui **Iacob Negruzzi**, poet, prozator, dramaturg, critic literar, jurist, profesor, traducător, politician, președinte al Acade-

miei Române (31 dec. 1842 – 6 ian. 1932). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 356-357; CN 2007, p. 350.*

130 de ani de la nașterea **Miliței Petrașcu**, artist plastic român, sculptor, portretist, originară din Basarabia, participantă la mișcarea de avangardă românească (31 dec. 1892 – 25 ian. 1976). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 355-356.*

145 de ani de la stingerea din viață a lui **Gustave Coubert**, pictor, sculptor francez, care a condus mișcarea artistică a realismului în pictura franceză din secolul al XIX-lea (10 iun. 1819 – 31 dec. 1877).

**Lidia
NOROC-PÎNZARU
1942-2021**

Actriță de teatru, Artistă Emerită a Republicii Moldova.

S-a născut la 4 decembrie 1942, în satul Ustia, județul Bălți (azi raionul Glodeni). Sora actriței Valentina Noroc-Dolgaciova. A fost căsătorită cu regizorul Anatol Pînzaru. A decedat la 7 septembrie 2021, la Bălți.

În 1946, familia Noroc se stabilește la Bălți, unde învață la Școala medie nr. 4 „Ion Creangă” din Bălți și interpretează diferite roluri în mini-spectacole organizate de profesoara de limba franceză. După absolvire (1959), devine învingătoare a concursului teatral organizat de Ministerul Culturii al RSSM și este angajată la Teatrul muzical-dramatic din Bălți.

Și-a făcut studiile la Institutul Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți), Facultatea Filologie (1976-1981).

A făcut parte din trupa Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Bălți (1959-1990). Debutul scenic (1959) în piesa „Jertfa” de Gheorghe Timofte, în rolul lui Ionică. Pe parcursul la

30 de ani a interpretat peste 70 de roluri, printre care: Odochia în „Odochia” de Ion Puiu, Valea în „Poveste din Irkutsk” de Aleksei Arbutov, Amalia în „Grădina cu trandafiri” de Enn Vetemaa, Luluța în „Chirița în provincie” de Vasile Alecsandri, Zamfira în „Piatra din casă” de Vasile Alecsandri, Ferchezoanca în „Doi morți vii” de Vasile Alecsandri, Ruxanda Doamna în „Despot-Vodă” de Vasile Alecsandri, Mița Bostan în „D-ale carnavalului” de Ion Luca Caragiale, Zana în „Adie, vântule, adie” de I. Rainis, Rozaria în „Familia mea” de Eduardo de Filippo, Croce în „Liola” de Luigi Pirandello etc.

A părăsit teatrul în 1990, pentru a munci în sectorul administrativ. Fiind președinte al Asociației Femeilor din Bălți (azi Mișcarea obștească „Femeia Moldovei” (1980-2018), șefă a Direcției cultură a municipiului Bălți (1990-1999), membru al Colegiului Ministerului Culturii al Republicii Moldova și șefă a direcției județene de cultură (1999-2003), președinte al Consiliului de ramură al Sindicatului lucrătorilor din cultură (2003-2018), muzeograf al Muzeului de Istorie și Etnografie din Bălți (2008-2018).

Specializări: Institutul Unional de Reciclare a lucrătorilor de cultură, Moscova (1991), Seminarul regional „Artizanatul în promovarea creației populare”, Botoșani (1994), Academia de administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1997), Seminarul Republi-

can „Arta și știința conducerii în administrația publică locală”, Bălți (1998), Conferința Internațională „Elaborarea principiilor de restructurare și activitate a instituțiilor de cultură din Republica Moldova (2001), Seminarul republican „Incluziunea socială în bibliotecă” (2004).

A fondat „Clubul Meșterului Popular” și concursul „Steluța Bălțului”.

A înființat Fundația „Anatol Pînzaru”, reușind să fondeze și premiul „Anatol Pînzaru” pe lângă Uniunea Teatrală din Republica Moldova.

A fost distinsă cu Titlul onorific „Artistă Emerită din RSSM” (1981), Ordinul „Insigna de Onoare” (1986) și Medalia „Meritul Civic” (1993)

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002” – Chișinău, 2002. – P. 334-335.

Bibliografie selectivă:

Lidia Noroc-Pînzaru : biobibliografie / alcăt.: Zinaida Dolință, Inga Cojocar ; red.: Ludmila Ouș. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, 2008. – 80 p.

Eminescu pe scena teatrelor noastre : [discuție despre promovarea poeziei eminesciene pe scenele teatrelor noastre cu Lidia Noroc-Pînzaru, Artistă Emerită, muzeograf la Muzeul de Istorie și Etnografie din Bălți ș.a.] / pagină realizată de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 15 ian. – P. 12.

Noroc-Pînzaru, Lidia. Despre actori și spectatori într-un teatru modern / Lidia Noroc-Pînzaru [Resursă electronică] // <https://www.google.com/search?q=despre+actori+și+spectatori+într-un+teatru+modern+de+lidia+noroc+pânzaru&sxsrf=AOae+mvK6> (accesat : 02.11.2021).

Noroc-Pînzaru, Lidia. Lumina

ce mă-nvață a iubi : [interviu] / consemnare: L. Cerguță // Vocea Bălțului. – 2007. – 30 noiembrie. – P. 3.

Noroc-Pînzaru, Lidia. Să troneze înțelegerea și conlucrarea : alocuțiune la Congresul IV al Confederației Sindicatelor din Republica Moldova / Lidia Noroc-Pînzaru // Vocea poporului. – 2005. – 4 noiembrie. – P. 9.

Eremia, Z. Viața ca o scenă : [Lidia Noroc-Pînzaru la 60 de ani] / Z. Eremia // Plai bălțean. – 2002. – 29 noiembrie. – P. 3.

Jitaru, Valentin. Noroc-Pînzaru Lidia // Personalități bălțene / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 252-253.

Lidia Noroc-Pînzaru : [- actriță, Artistă Emerită, 70 de ani de la naștere] // Teatru. – 2012. – Nr 10. – P. 112.

Manole, Lilia. Artista Emerită a Republicii Moldova, doamna Lidia Noroc-Pînzaru, muză a unei dinastii de actori [Resursă electronică] / Lilia Manole // https://confluente.org/lilia_manole_1469213993.html (accesat: 02.11.2021).

Mereu firească în orice rol [Resursă electronică] : 75 de ani a împlinit Lidia Noroc-Pînzaru / Primăria Municipiului Bălți // <https://www.google.com/search?q=Mereu+fireasc%C4%83+%C3%AEn+orice+rol&hl=ro&biw=1280&bih=581&sxsrf=AOaemvlguezBc> (accesat : 02.11.2021).

Roibu, Nicolae. O doamnă frumoasă ca o sărbătoare : [Lidia Noroc-Pînzaru, actriță la Teatrul Național „B. Alecsandri” din Bălți] / Nicolae Roibu // Timpul. – 2013. – 13 febr. – P. 6.

Larisa Bulat

Filimon HĂMURARU 1932-2006

Artist în domeniul artei monumentale, pictor, grafician și scenograf în teatru și film.

S-a născut la 9 decembrie 1932, la Chișinău. A decedat la 31 martie 2006, la Chișinău.

Și-a făcut studiile în artă la Școala Republicană de Pictură „I. Repin” din Chișinău (azi Colegiul de Arte Plastice „Al. Pământdeală”) (1954). A absolvit Facultatea de Scenografie la Institutul Unional de Stat pentru Cinematografie din Moscova (1962).

În 1961 și-a început activitatea în calitate de scenograf la Teatrul „Luceafărul”. Lucrarea de debut a fost decorul scenic pentru drama „Casa Mare” de Ion Druță, realizată în anii de studenție. În paralel a realizat decoruri pentru mai multe spectacole la teatrul muzical-dramatic „A. Pușkin” (azi Teatrul Național „M. Eminescu”): „A douăsprezecea noapte” (1963); „Capra cu trei iezi”, „Căutătorii de perle” (1964).

Este autorul scenografiilor pentru filmele: „Amintiri din copilărie” (1960), „Când pleacă cocorii” (1964), „Bariera” (1975).

Începând cu anii '70, artistul s-a manifestat în domeniul artei monumentale, a picturii, mozaicului, graficii de șevalet și de carte, inclusiv filatelia, tablouri din sticlă, vitralii ș.a. În grafica de carte artistul a aplicat și dezvoltat atât tehnicile diverse, cum ar fi acvaforte, litografie, acuarelă, guașă, tempera, cât și tehnicile mixte. În acvaforte a recurs la tehnica gravurii atunci când a realizat ilustrațiile la culegerile: „Povești” (1974), „Toma Alimoș” (1982), „Primiți Căluțul?”. Printre cele mai importante opere ilustrate de el se înscriu: „Frunze de dor” de Ion Druță (1958), „Măsoară-mă, bunele, am un kilometru” de Ariadna Șalari (1965), „Povestea lui Aliman” (1967), „Balade din câmpie” de Ion Druță (1969), „Frumoasa Lumii” de Mihai Eminescu (1970), „Andrieș” de Emilian Bucov (1975), „Soarele și Luna” (1980), „Unchiul meu Păcală” (1981), „Daruri” de Ion Druță (1984), „Harap Alb” de Ion Creangă (1985), „Fata babei și fata moșneagului” de Ion Creangă (1985) ș.a.

A practicat cu succes mozaicul și vitraliile ce decorează interiorul mai multor instituții de învățământ și localuri publice: „Știința și viața”, „Căluțul năzdrăvan”, „Ivan Turbincă” ș.a. A executat și pictură de șevalet: „Lichidarea analfabetismului” (1958), „Sărbătoare” (1973) ș.a.

În filatelia a creat o serie de timbre poștale dedicate personajelor din basme (emise pe 15 februarie 2000).

Din colecția de vitralii realizate de artist sunt tablourile din sticlă a pieselor „Făt-Frumos și căprioara”, „Doi feți-logofeți”, „Pasărea măiastră” și multe altele.

A expus lucrările la expoziții republicane, unionale și din alte țări. A organizat expoziții personale la: Bacău (1993), Moscova, Leipzig ș.a.

Lucrările sale au întregit colecțiile muzeale din Republica Moldova, România, Letonia, Bulgaria, Rusia ș.a. Au fost achiziționate și de persoane particulare din România, Italia, Franța, Grecia, Germania, SUA, Japonia ș.a.

Membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova (1962); Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (1963).

A fost menționat cu diplome la concursurile republicane și unionale „Arta cărții”. Titlul onorific „Om Emerit în Arte” din RSSM (1982) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 339-340; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 275.43

Bibliografie:

Bucov, Emilian. Andrieș / Emilian Bucov ; pict.: Filimon Hămuraru. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 164 p.

Creangă, Ion. Poveste : (Prostia omenească) / Ion Creangă ; il.: Filimon Hămuraru. – Chișinău : Prut Internațional, 2004. – 16 p.

Creangă, Ion. Povestea porcului / Ion Creangă ; pict.: Filimon Hămuraru. – Chișinău : Silvius Libris, 2011. – 24 p.

Hămuraru, Filimon. Dumitru Matcovschi / Filimon Hămuraru // Filimon Hămuraru ; text: C. Spănu. –

Chișinău : [S. n.], 2002. – P. 21.

Hămuraru, Filimon. Filimon Hămuraru : Grafică și pictură / Filimon Hămuraru ; text: Constantin Spănu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2002. – 48 p.

Pann, Anton. Povestea vorbii : [în versuri] / Anton Pann ; il.: Filimon Hămuraru. – București : Litera Internațional, 2003. – 320 p.

***Zadniru, Petru.** Tabloul fără un colț / Petru Zadniru ; il.: Filimon Hămuraru. – Chișinău : Literatura artistică, 1979. – 14 p.

Calinin, A. Cuprins în mrejele creației : [despre artistul plastic Filimon Hămuraru, 70 de ani de la naștere] / A. Calinin // Moldova suverană. – 2002. – 26 dec. – P. 4.

Colesnic, Iurie. Hămuraru Filimon // Colesnic, Iurie. Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic ; concep. graf.: Andrei Gamarț. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 119-120.

*Filimon Hămuraru : trad. din lb. rusă.: Eugen Lungu. – Chișinău : Literatura artistică, 1986. – 80 p.

Hămuraru Filimon // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iu. Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 242.

Spănu, Constantin. Filimon Hămuraru / Constantin Spănu // Atelier : Arte plastice. Arhitectură. Design. – 2003. – Nr 1. – P. 12-13.

Maria S. Ciobanu

Larisa SPINEI

1952

Specialist în medicină socială și management, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 10 decembrie 1952, în orașul Chiși-

nău. Între anii 1970-1976 își face studiile la Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”). După absolvire activează în calitate de medic la Uzina „Microprovod”. Din 1984 îndeplinește funcțiile de: asistent, lector superior, conferențiar și profesor universitar la Catedra de sănătate publică și management.

Din 2008, deține funcția de profesor la Școala de Management în Sănătate Publică USMF „Nicolae Testemițanu”. În 1989 susține teza de doctor în medicină „История ликвидации пеллагры в СССР”, iar în 1997 – teza de doctor habilitat: „Aspectele medico-sociale și organizatorice ale invalidității la copii în Republica Moldova”. Face stagii în domeniile de activitate în SUA, Israel, Suedia, Bulgaria, Serbia etc.

Participă la multiple și diverse foruri naționale și internaționale: Conferința științifico-practică națională cu participare internațională „Sănătatea copiilor și factorii exogenei de risc” (2-5 mai 2012), Congresul III al Medicilor de Familie (mai 2012). Conferințele științifice anuale ale colaboratorilor și studenților USFM „Nicolae Testemițanu” etc. Este expert și coordonator la diferite proiecte și concursuri naționale și internaționale.

A publicat circa 140 de lucrări științifice, inclusiv 3 manuale, 5 monografii, 3 ghiduri. A pregătit 7 doctori

în medicină.

Membriu al consiliului de redacție al revistei „Curier medical”.

Bibliografie selectivă:

Metodologia determinării pierderii capacității de muncă la persoanele cu dizabilitate : ca urmare a accidentului de muncă sau a bolii profesionale : Recomandări metodice / Spinei Larisa, Mamaliga Narcisa, Ferdohleb Alina [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 104 p. – Bibliogr.: p. 73-77

Spinei, Larisa. Aspectele medico-sociale și organizatorice ale invalidității la copii în Republica Moldova : Teză de doctor habilitat în științe medicale : 14.00.33 / Larisa Spinei. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 285 p.

Spinei, Larisa. Biostatistica / Larisa Spinei, Oleg Lozan, Vladislav Badan. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 186 p. : tab.

Spinei, Larisa. Handicapul infantil ca problema medico-socială / Larisa Spinei, Eugen Popușoi. – Chișinău : UNICEF, 2000. – 208 p.

Spinei, Larisa. Metode de cercetare și de analiză a stării de sănătate / Larisa Spinei. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 511 p.

Spinei, Larisa. Noțiuni de bază de epidemiologie și metode de cercetare / Larisa Spinei, Svetlana Ștefăneț, Corina Moraru. – Chișinău : Bons Offices, 2006. – 224 p.

Ferdohleb, Alina. Estimarea fenomenului de dizabilitate la populația adultă / Alina Ferdohleb, Larisa Spinei, Narcisa Mamaliga // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 4. – P. 36-43.

Globa, Nina. Dimensiuni culturale în spitalele din Republica Moldova / Nina Golba, Larisa Spinei // Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană : studii inter și pluridisciplinare. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 112-117.

Jucov, Artiom. Fenomenul migrației în contextul evolutiv-istoric / Artiom Jucov, Larisa Spinei // Anale științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 422-425.

Spinei, Larisa. Organizarea

măsurilor de reabilitare a copiilor invalizi / Larisa Spinei // Politica socială în domeniul protecției persoanelor cu handicap. Chișinău : [S. n.], 2003. – P. 222-231.

Spinei, Larisa. Reabilitarea socio-profesională a invalizilor / Larisa Spinei //

Omul și destinul : repere psiho-sociale. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 84-88.

Spinei, Larisa. Sindromul de ardere profesională la medicii oncologi / Larisa Spinei, Vadim Ghervas // Conferința Științifico-Practică Națională cu participare Internațională a Asociației Balint din Moldova, ed. a 3-a, comasat cu Weekend de Vară a Asociației Balint din România „Profilaxia sindromului Burnout în sistemul medical prin dezvoltarea rezilienței emoționale”. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 79-93.

Spinei, Larisa. Știința este ca timpul – mereu merge înainte și niciodată înapoi / Larisa Spinei // One Health and Risk Management. – 2021. – Nr 2. – P. 3-5.

Baciu, Gheorghe. Spinei Larisa, specialist în medicină socială și management // Baciu, Gheorghe. Profesorii universitari, absolvenți ai USFM „Nicolae Testemițanu” / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 259-260.

Larisa Spinei [Resursă electronică] // <https://recif-amiens.org/ou-sommes-nous/europe/moldavie/> (accesat: 16.09.2021).

Bulat Larisa

**Dan SIMONESCU
1902-1993**

Paleograf, istoric literar și bibliograf român, doctor în litere și filosofie, profesor titular, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 11 decembrie 1902, la Câmpulung, județul Argeș. A decedat la 11 martie 1993, la București.

După terminarea liceului din Pitești (1921), a fost Licențiat în Litere și Filosofie la Universitatea din București (1925), unde își ia și doctoratul (1938), cu stagii de specializare la Atena (1934) și Paris (1937, 1939).

Debutază editorial cu volumul „Viața literară și culturală a Mănăstirii Câmpulung (Muscel) în trecut” (1926), urmat de „Istorie literară în recenzii” (1936), „Romanul popular în literatura română medievală” (1965), „Teoria bibliografiei” (1976), „Contribuții: literatura română medievală” (1984) etc.

Lucrează ca paleograf la Arhivele Statului București (1924-1925), ulterior profesor de licee la Câmpulung și București (1926-1927). Din 1927 este asistent-bibliotecar la Universitatea din București, apoi la Biblioteca Academiei Române, Secția Manuscrise și Cărți Rare și colaborează cu Ion Bianu pentru realizarea „Bibliografiei Românești vechi” (1931-1943). Predă la Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu” din București (1935-1938). Ocupă prin concurs postul de profesor suplinitor (1941), apoi profesor titular la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Iași (1942-1952). Lucrează cercetător științific principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române (1953-1968). Revine ca profesor la

Universitatea din București, de unde se pensionează în 1972.

Adună și publică materialul privitor la „Bibliografia Românească veche”, volumul 3 (1936) și volumul 4 (1944), abordează pluridisciplinar istoria cărții românești și realizează numeroase investigații bibliologice. Descrie și analizează manuscrise medievale, monumente ale artei caligrafice și miniaturii europene, aflate în colecții din România – „Codex aureus” (1972) și „Codex Burgundis” (1975). Elaborează primul manual românesc de bibliografie – „Curs de teorie a bibliografiei” (1976). Publică sinteze asupra evoluției cărții românești: „Pagini din istoria cărții românești” (1981), „Scurtă istorie a cărții românești”, apărută postmortem în 1994 (coautor Gheorghe Buluță). Activitatea lui se circumscrie domeniilor istoriei culturii, bibliografiei, bibliologiei și textologiei. Formulează ideea de *complex bibliologic*, demers integrator, având ca obiect cartea și toți factorii care concurează la realizarea ei (autor, editor, tipograf, librar, bibliotecar și cititor).

Printre discipolii lui sunt Ion Stoica, Gheorghe Buluță, George Corbu, Tudor Nedelcea, Victor Petrescu, Nedelcu Oprea, Gheorghe Pătrar etc.

Membru de onoare al Academiei Române (1992).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 342-344.

Bibliografie selectivă:

Bibliografia românească veche, 1508-1830. Vol. 4 / Ioan Bianu, Dan Simonescu. – București : [S. n.], 1944. – 372 p.

Râpă-Buicliu, Dan. Bibliografia românească veche. Additamenta. Vol. I : (1536-1830) / Dan Râpă-Buicliu ; cuv. înainte : Dan Simonescu. – Galați : Alma-Galați, 2000. – 496 p.

Alexandria / ed. îngrijită cu o pref., glosar și note de Dan Simonescu. – Ed. a 2-a, rev. – București : Ed. de Stat pentru Literatură și Artă, 1958. – 160 p.

Mălinaș, Constantin. Catalog de carte românească veche / Constantin Malinaș ; cuv. înainte : Dan Simonescu. – Oradea : Editura Mihai Eminescu, 1993. – 164 p.

Simonescu, Dan. Pagini din istoria cărții românești / Dan Simonescu, Gheorghe Buluță. – București : Editura Ion Creangă, 1981. – 192 p.

Simonescu, Dan. Valori bibliofile din patrimoniul cultural național : cercetare și valorificare. Vol. 2 / col. de red. : D. Simonescu, I. C. Chițimia, G. Stempel. – București : [S. n.], 1983. – 567 p.

Simonescu, Dan. Ion Bianu / Dan Simonescu // Revista de istorie și teorie literară. – 1966. – Nr 3. – P. 431-439.

Simonescu, Dan. Lucrările bibliografice ale părintelui avva Paul Mihail / Dan Simonescu // Magazin bibliologic. – 1993. – Nr 1. – P. 30-31.

Simonescu, Dan. Memorialistica și etnologia / Dan Simonescu // Introducere în etnologie. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980. – P. 51-58.

Centenar Dan Simonescu. Cartea și biblioteca : contribuții la istoria culturii românești / antologie, pref., tabel cronol., bibliogr. selectivă și note de Gheorghe Buluță și Victor Petrescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2002. – 302 p.

Bibliograful și istoricul Dan Simonescu // Jurnalul de Argeș. – 2016. – 9 noiem. – P. 3.

Buluță, Gheorghe. Dan Simonescu // Buluță, Gheorghe, Petrescu, Victor. Bibliologie românească : idei, portrete, contraverses / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2008. – P. 41-42.

Buluță, Gheorghe. Simonescu Dan // Buluță, Gheorghe. Bibliologi români : Dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 221-222.

Mihail, Paul. Omagiu profesorului universitar Dan Simonescu / Paul Mihail // Magazin bibliologic. – 1993. – Nr 1. – P. 25-26.

118 ani de la nașterea lui Dan Simonescu [Resursă electronică] // <https://www.facebook.com/marketingbnrm/posts/1547805702083577/> (accesat: 29.10.2021).

Rusu, Dorina N. Simonescu Dan // Rusu, Dorina N. Membrii Academiei Române : dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, rev. și adăugită – București : Editura Academiei Române, 2003. – P. 768.

Bulat Larisa

Andrei DOHOTARU
1962

Artist plastic, sculptor.

Numele la naștere – Dohocher.

S-a născut la 13 decembrie 1962, în satul Vatici, raionul Orhei. Este fratele mai mic al lui Vasile Dohotaru, artist plastic, Maestru în Artă.

A studiat la școala din satul natal (1969-1977), Școala Tehnică Profesională nr. 3 din Chișinău (1978-1981). Între anii 1995-2000 și-a continuat studiile la Univer-

sitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Arte Plastice și Design.

În perioada 1983-2003 a activat în calitate de sculptor restaurator la Întreprinderea Științifică de Producere „Mold-Restaurare”. Concomitent, a fost sculptor la Studioul Republican de Artă Populară din Chișinău (1983-1990).

Între anii 1988-1995 a pictat tablouri și icoane, a restaurat biserici.

Din anul 2000 oferă instruire în domeniul sculpturii persoanelor interesate. Dispune de un atelier care deține o turnătorie de mare capacitate, ceea ce-i permite sculptorului să fie unul dintre cei mai buni turnători de sculptură în bronz de mari dimensiuni și clopote. Este cunoscut pentru realizarea clopotelor bisericesti create pentru parohiile și mănăstirile din Republica Moldova și din străinătate.

Din 2016 se ocupă de confecționarea clopotelor bisericesti după tehnologii vechi și de elaborarea noilor tehnologii, utilizând construcția inginerescă a utilajelor specifice nestandarde. A creat clopotul în memoria cetățenilor decedați în conflictul din Transnistria instalat în satul Corjova, raionul Dubăsari (2008), Clopotul și Răstignirea în satul Vatici (2013).

A realizat monumente de for public: monumentul dedicat ostașilor căzuți pentru integritatea Republicii Moldova în conflictul de pe Nistru, instalat pe str. Messenger, Chișinău (Batalionul Fulger) (1997); monumen-

tul în „Memoria Eroilor Securității Statului”, Serviciul Informații și Securitate (SIS) (2017); monumentul „Ștefan cel Mare și Sfânt”, Serviciul Securitate și Pază de Stat (2018).

Participat la restaurarea complexului memorial „Eternitate” (2006).

A restaurat monumentul „Mihai Eminescu” din scuarul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2002).

A confecționat o imensă varietate de lucrări: relieful „Onisifor Ghibu” (2005); „Pilonul Orașele înfrățite cu Chișinăul” (2019); trofee „Steaua Chișinăului – Steaua Moldovei” (edițiile 2009-2015), „Firicel de busuic” (edițiile 2018-2021).

În susținerea acțiunii comune de împădurire a Moldovei, organizată de Ministerul Mediului în parteneriat cu Președinția Republicii Moldova, a venit cu propria contribuție confecționând 50 de medalii oferite misiunilor diplomatice (2021). În scopul inițierii unei expoziții cu sculpturi de parc a creat o colecție de compoziții sculpturale de dimensiuni mari: „Apocalipsa” (2003), „Dansatorii” (2013), „Fidel Corupției” (2014), „Naiul – poem al sufletului neamului” (2014), „Cauza națională” (2014), „Portret antic” (2014), „Mihai Eminescu” (2006), „Nicolae Sulac” (2013) ș.a.

Deține și o imensă colecție de sculpturi de mici dimensiuni, de interior: „Moldovița” („Frunza”) (2001), „Balerina” (2002), „Victoria” (2002), „Dialog” (2003), „Renaștere” (2003), „Respiro” (2003),

„Speranța” (2005), „Oscar” (2009), „Egalitate” (2010), „Ocrotitoarea” (2012) ș.a.

Lucrările sale au fost expuse la expozițiile personale: C.I.E. „Moldexpo”, Chișinău (2002-2004); expoziție consacrată Zilei internaționale a femeii, cinematograful „Patria”, Chișinău (2003); „Alianța Prosperării”, Chișinău (2004).

În 1987 a participat cu tablourile „În casa nouă” și „La izvor” în cadrul expoziției internaționale consacrate aniversării a 70 de la înființarea URSS, Moscova (1987). De asemenea, a prezentat lucrări la expoziție în orașul Stuttgart, Germania (2003), la „Salonul Moldovei”, Chișinău-Bacău (2002-2009).

A participat la numeroase expoziții reprezentative: Expoziție consacrată aniversării a 20-a de la fondarea Facultății de Arte Plastice și Design a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1999); Expoziție de primăvară, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, U.A.P., Chișinău (1999-2004); Autumnala „Limba Noastră”, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, U.A.P., Chișinău (2002-2004); Expoziție dedicată Zilelor naționale ale Germaniei în R. Moldova, Biblioteca Municipală „B. P. Hașdeu”, Chișinău (2002); Expoziție consacrată aniversării a 25 a Facultății de Arte Plastice și Design a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2004).

În 2013 a prezentat trei proiecte în cadrul Concursului pentru edificarea

Monumentului Limbii Române, organizat de Academia de Științe a Moldovei, devenind finalist al acestui concurs, a ocupat locul II.

Este câștigător al Concurșului „Monumentul lui Mihai Volontir”, Bălți (2014). A participat cu o colecție de sculpturi de parc la Concurșul „Proiect de amenajare a parcului Dendrării”, Chișinău (2016).

Colaborează cu Pretura Buiucani, municipiul Chișinău, în vederea restaurării monumentelor de for public.

Din 2003 este președinte al Asociației Obștești „Arta pentru viață”, face voluntariat instruirea copiilor orfani în domeniul artelor.

Este cofondator și administrator al Întreprinderii Mixte Moldo-Germane „Naturael” (2007-2012), ce se ocupă de producerea uleiurilor presate la rece pentru industria cosmetică, farmaceutică și alimentară.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2005).

A fost distins cu Diploma de onoare a Primăriei municipiului Chișinău pentru promovarea imaginii municipiului Chișinău și realizarea Pilonului turnat în bronz „Orașele înfrățite cu Chișinăul” (2019) ș.a.

Decorat cu medalia de bronz pentru participare la expoziția de artă populară consacrată aniversării a 70-a de la înființarea URSS (1987); Medalia de bronz „Pentru succese remarcabile în dezvoltarea economiei naționale” (1987); „Medalia pentru Cooperare”, oferită de Serviciul de Protecție și

Pază de Stat (2018).

Bibliografie selectivă:

Dohotaru, Andrei. Dialog [Grafică bidimensională] : Sculptură / Andrei Dohotaru // Artă contemporană din Moldova = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом] / red. : A. A. Rub ; aut. introd. : C. Spînu, Tudor Stăvilă ; Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Moscova : [S. n.], 2013. – P. 150. – (Artă contemporană din Moldova).

[Dohotaru, Andrei]. Un electrician ratat, un artist avangardist de succes! [Resursă electronică] : Interviu realizat cu sculptorul Andrei Dohotaru / consemnare: Stella Enachii // <http://stella-enachii.blogspot.com/2011/01/un-electrician-ratat-un-artist.html> (accesat: 25.11.2021).

Andrei Dohotaru // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 14. – Chișinău : Draghiștea, 2016. – P. 626.

Arnăutu, Liliana. Lucrările fraților Dohotaru într-o expoziție comună : [vernisajul fraților Vasile și Andrei Dohotaru, la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”] / Liliana Arnăutu // Flux continuu. – 2003. – 22 dec. – P. 4.

Calcea, Andrei. Andrei Dohotaru // Personalități orheiene / Andrei Calcea. – Orhei : Pontos, 2003. – P. 626.

Cimpoș Prodan, Olimpia. Analiza artistică a sculpturii „Cauza națională” : [realizatorul sculpturii – Andrei Dohotaru] / Olimpia Cimpoș Prodan // Literatura și arta. – 2015. – 10 sept. – P. 6.

Gafton, Marcela. Frații Dohotaru la „Hasdeu” : [expoz. plasticienilor Vasile și Andrei Dohotaru] / Marcela Gafton // Jurnal de Chișinău. – 2003. – 1 apr. – P. 4.

Povestea lui Andrei Dohotaru, sculptorul care toarnă clopote [Resursă electronică video] // <https://www.facebook.com/canaldoi/videos/povestea-lui-andrei-dohotaru-sculptorul-care-toarna-c4%83-clopote-ce-bat-%C3%AEn-biserici-%C8%99/2243846938971766/> ; https://www.publika.md/povestea-lui-andrei-dohotaru-care-confec-tioneaza-clopote-de-trei-ani-trebuie-sa-crezi-in-dumnezeu-foto-report_3042261.html (accesat: 25.11.2021).

Sculptorul Andrei Dohotaru, artistul care îmblânzește fierul [Resursă electronică video] // <https://prime.md/sculptorul-andrei-dohotaru-artistul-care-imblandeste-fierul---68958.html> (accesat: 25.11.2021).

Secretele unui clopotar [Resursă electronică video] : [sculptorul Andrei Dohotaru a confecționat zeci de clopote pentru mai multe biserici] // <https://www.facebook.com/PrimeleStiri/videos/sculptorul-andrei-dohotaru-a-confec-C5%A3ionat-zeci-de-clopote-pentru-mai-multe-biser/321756705187260/> (accesat: 25.11.2021).

Zalujac, Cristina. Andrei Dohotaru – sculptorul în mâinile căruia fierul prinde viață! [Resursă electronică] / Cristina Zalujac // <https://busuioctv.md/andrei-dohotaru-sculptorul-in-mainile-caruia-fierul-prinde-viata/> (accesat: 25.11.2021).

Шейнина, Александра. Дамских тел мастер : [о скульпторе Андрее Дохотару] / Александра Шейнина // Новое время. – 2003. – 27 июня. – С. 8.

Elena Barbos-Balinschi

Valentina CANTEMIR
1952

Biolog, doctor în biologie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator.

S-a născut la 19 decembrie 1952, în orașelul Râșcani. A absolvit școala medie nr. 1 din localitate (1970) și Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova (1977). S-a specializat la Catedra de botanică, moment ce i-a marcat viața și activitatea în continuare.

Lucrează în calitate de cercetător științific inferior în secția „Natura” din cadrul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală (1977-1980), ulterior transferându-se la Grădina Botanică a Academiei de Științe a Moldovei, în cadrul Laboratorului Floră și Geobotanică, unde a urmat toate treptele unui cercetător, începând cu funcția de laborant superior, până la cercetător științific coordonator. Între 2012-2015 a suplinat funcția de șef al Laboratorului „Floră spontană și Herbar”. Timp îndelungat muncește în domeniul paleobotanicii, fiind un discipol și descendent al Școlii de paleobotanică, fondată de academicianul Andrei Negru. Teza de

doctor în biologie ține de același domeniu: „Средне-позднесарматская флора Северо-Западного Причерноморья (по палеокарпологическим данным)”, susținută public în 1993, cercetările finalizând cu rezultate semnificative: evidențierea pentru prima dată a florei Sarmațianului mediu și superior din nord-vestul Bazinului Mării Negre, constituind 114 de specii de plante, inclusiv 10 taxoni paleofloristici noi pentru știință (pe baza rămășițelor paleocarpologice).

În perioada 2000-2015 a activat în cadrul temei „Cercetarea florei vasculare a Republicii Moldova și teritoriilor limitrofe”, a evidențiat componenta taxonomică pentru elaborarea „Cărții Roșii” și a editat monografia „Flora Basarabiei”, 2 volume, a contribuit esențial la mobilizarea și completarea genofondului de plante *in vivo* și *ex situ* al Grădinii Botanice a AȘM cu mii de taxoni atât pentru teren protejat, cât și neprotejat.

Rezultatele științifice ale cercetărilor s-au soldat cu peste 200 de lucrări științifice, inclusiv coautor a 10 monografii, vizând flora fosilă și cea contemporană, cele mai valoroase fiind: „Cartea Roșie a Republicii Moldova”, ed. II, 2001; „Plantele rare din flora spontană a Republicii Moldova”, 2002; „Plante cu flori” - I, 2005; „Plante cu flori” - II, 2006; Cartea Roșie a Republicii Moldova, ed. III, 2015; Catalogul de semințe (2009-2010), 2010; Flora Basarabiei, vol. I,

2011; Flora Basarabiei, vol. II, 2016.

Monografia „Lumea vegetală a Moldovei” în 4 volume a fost premiată cu Medalia de Aur a Salonului Internațional de Inventică de la Geneva (2008), Medalia de Argint a Salonului Internațional de Inventică de la Bruxelles (2008), Medalia de Bronz a Salonului Internațional de Inventică de la Seul (2009), Diplomă de Merit a Croației și a României etc.

În cadrul Societății de Botanică din Republica Moldova, îndeplinește funcția de secretar științific, prin concursul căreia au fost elaborate proiecte de editare pentru atragerea fondurilor financiare și editarea celor 2 volume de carte „Flora Basarabiei”.

În baza hotărârii Consiliului Național pentru Atestare și Acreditare din Republica Moldova în 2002 i se conferă titlul de cercetător științific superior la specialitatea Botanică.

Este Laureată a Premiului AȘM „Boris Melnic” (2016), deținătoare a diplomei Medalia de aur In-foinvent-2017, pentru monografia științifică „Flora Basarabiei”, volumele 1 și 2, și a multiplelor diplome de excelență.

În 2021 i-a fost decernată Diploma de onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Bibliografie:

Academician Andrei Negru :
bibliografie / editor și red. șt.:
Constantin Manolache ; coord.:
Valentina Cantemir [et al.] -

Chișinău : Biblioteca Științifică „Andrei Lupan”, 2017. – 208 p. : fot. – [Texte : lb. rom., rusă].

Plante cu flori 1 : Clasa Magnoliopsida, subclasele : Magnoliidae, Ranunculidae, Caryophyllidae, Hamamelididae, Rosidae / Andrei Negru, Ana Ștefârța, Valentina Cantemir [et al.]. – Chișinău : Știința, 2005. – 204 p. : il., fot.

Plante cu flori 1 : Clasa Magnoliopsida, subclasele : Magnoliidae, Ranunculidae, Caryophyllidae, Hamamelididae, Rosidae / Andrei Negru, Ana Ștefârța, Valentina Cantemir [et al.]. – Chișinău : Știința, 2007. – 204, [7] p. : fot.

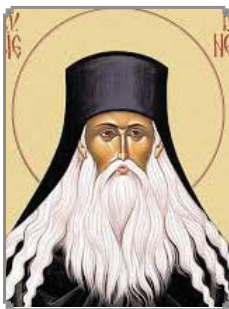
Cantemir, Valentina. Botanist de talie internațională : In Memoriam academicianul Andrei Negru (1937-2017)/Valentina Cantemir// Akademos. – 2017. – Nr 2. – P. 156-157.

Pânzaru, Pavel. Note floristice din Basarabia nr. 201-216 / Pavel Pânzaru, Valentina Cantemir, Ștefan Manic // Conferința științifico-practică „Instruire prin cercetare pentru o societate prosperă” consacrată jubileului „90 de ani ai Facultății Biologie și Chimie”, 21-22 martie 2020. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 125-128.

Teleuță, Alexandru. Dr. Valentina Cantemir la a 65-a aniversare / Alexandru Teleuță, Valentina Țâmbali // Journal of Botany. – 2017. – Nr 2. – P. 127-128.

Valentina Cantemir // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 13 : Ș-Ti. – Chișinău : Draghiștea, 2015. – P. 507-508.

Larisa Bulat

Paisie VELICICOVSCHI 1722-1794

Născut la 21 decembrie 1722, în Poltava, Ucraina, în familia preotului Ivan (preot la catedrala orașului) și a preotesei Irina. Piotr era al unsprezecelea din cei doisprezece copii ai familiei. Bunicul său era poetul Ivan Velicikovschi. A murit la 15 noiembrie 1794, având în jurul său circa 1000 de discipoli. Cuviosul Paisie a fost înmormântat în gropnița bisericii voievodale a mănăstirii Neamț.

A învățat la școala parohială din Poltava și la Academia duhovnicească din Kiev (numai 4 clase, din 12).

Frate la mănăstirea Liubietșchi (1740), tuns rasofo în mănăstirea Medvedovschi (1741), cu numele Platon (în locul celui din botez, Petru), un timp stă în Lavra Pecerska din Kiev (1742). Aici a fost influențat de călugărul Ignatii, care i-a povestit de fervoarea isihastă pe care a găsit-o în mănăstirile din Țările Române, adusă de la Muntele Athos. În timpul Postului Mare din anul 1743, rasofo Platon a călătorit la schiturile Dălhăuți, Trestieni-Râmnicu Sărat și Cârnu (1742-1746). Primele două comunități moldovenești se aflau sub

îngrijirea spirituală a starețului Vasile de la Poiana Mărului, care a avut o influență formativă importantă asupra vieții spirituale a lui Platon, învățându-l despre rugăciunea inimii. Cel de-al treilea schit se afla în Țara Românească. Toate trei urmau regula isihastă atonită.

În vara anului 1746, la vârsta de 24 de ani, pleacă la Muntele Athos în scopul de a-și desăvârși experiența. Întâi, la 4 iulie 1746 poposește la mănăstirea Pantocrator. A petrecut următorii patru ani în singurătate și rugăciune, nevoindu-se într-o sărăcie extremă. A fost călugărit în anul 1750 de starețul Vasile de la Poiana Mărului, aflat în trecere pe la Muntele Athos, care i-a schimbat numele în cel de Paisie.

Urmând sfatul lui Vasile, el a decis să renunțe la viața austeră din pustiu și a devenit un conducător renumit al schitului isihast, format din ucenici români și slavi. În 1758 Paisie a fost hirotonit ieromonah de către Patriarhul Grigorie, aflat la moment la Athos. Creșterea rapidă a comunității a determinat înființarea de către călugării de-acolo a schitului Sf. Prooroc Ilie.

În această perioadă începe să colecteze și să copieze scrierile Sfinților Părinți, folosindu-le ca un ghid în viața spirituală. Aprofundând cunoașterea limbii grecești, constată că textele patristice slavone, traduse din grecește, conțin numeroase greșeli și echivalențe neconforme cu originalul și că unele fraze slavone nu mai erau înțelese în timpul

său. Aceste concluzii l-au îndemnat să înceapă traducerea din nou a scrierilor ascetice și patristice.

Învățăturile sale au atras un număr mare de ucenici care doreau îndrumare în practicarea rugăciunii inimii. Paisie a scris învățături teologice pentru discipolii săi și a tradus în slavonă un număr mare de scrieri teologice grecești, inclusiv *Filocalia*, supranumită „enciclopedia monahismului”. Paisie a petrecut 17 ani pe Muntele Athos, copiind cărți patristice grecești și traducându-le în limba slavonă, după care, în vara anului 1763, însoțit de cei 64 ucenici de, părăsește Athosul și se stabilește pentru scurt timp la schitul Vărzărești (1763), apoi la Dragomirna (1763-1775). Aici Paisie a continuat transcrierea și traducerea cărților patristice. Comunitatea de la Dragomirna a crescut rapid, ajungând la aproximativ 350 de călugări.

După ocuparea nordului Moldovei de către austrieci (1775), se stabilește cu frații la Secu.

În 1779 i s-a încredințat și egumenia Mănăstirii Neamț, pe care a deținut-o, până la moarte. Aici organizează viața de obște după rânduiala athonită, punând accent pe ascultare, smerenie și rugăciunea minții, cu slujbe zilnice, predici, îngrijirea bolnavilor, munca în gospodărie, traduceri din literatura patristică, studierea scrierilor ascetice. La Mănăstirea Neamț, obștea paisiană numără 700 de frați și devine un centru de pelerinaj, dar și adăpost pentru

călugări refugiați din țările învecinate, care au fost dornici de viața ascetică autentică. În 1790 Paisie a primit schima cea mare și a fost ridicat la rangul de arhimandrit cu prilejul unei vizite la mănăstire a arhiepiscopului Ambrozie Serebrenicov al Poltavei, care fusese adus de ocupanții ruși și numit ca exarh al Moldo-Vlahiei (1788-1792).

Se cunosc aproximativ 300 de manuscrise copiate în timpul său, din care 40 de el însuși. În timpul vieții a apărut „Filocalia” la Petersburg, în 1793, iar în 1822 – a 2-a ediție.

Au rămas de la el numeroase învățături și o autobiografie.

Ucenicii săi s-au răspândit în peste o sută de mănăstiri rusești, formând și înființând proprii mănăstiri și obști monahicești, respectând regurile starețului Paisie, ducând pretutindeni mișcarea de reînnoire isihastă. Mișcarea a fost supranumită și paisianismul, astfel istoria a atribuit meritul considerabil cuviosului Paisie în revitalizarea isihasmului athonit, rugăciunii minții și monahismului autentic. Prin activitatea sa de traducător, Starețul Paisie a înnoit viața monahală și a fost un mare îndrumător și educator în spiritul operelor care călăuzesc desăvârșirea spirituală.

În anul jubiliar al Încręștinării slavilor – 1988 – cuviosul Paisie a fost canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă, și apoi, în 1992, de Biserica Ortodoxă Română, prăznuirea sa fiind la 15/28 noiembrie.

Bibliografie selectivă:

Berechet, Ștefan. Autobiografia starețului Paisie Velicikovskii / Ștefan Berechet. – Iași : [S. n.], 1918. – 27 p.

Cetfericov, Serghie. Paisie, Starețul Mănăstirii Neamțului din Moldova. Viața, învățătura și influența lui asupra Bisericii Ortodoxe / Serghie Cetfericov ; trad. din rus. de Episcopul Nicodem. – Neamț : Tipografia Mănăstirii Neamțului, 1933. – 426 p.

Creangă-Caia, Olguța. Copilăria Sfântului Paisie Velicikovski / Olguța Creangă-Caia. – Iași : Doxologia, 2016. – 116 p.

Bălan, Ioanichie. Sfântul Paisie de la Neamț, Mare stareț al Mănăstirii Neamț (1722-1794) / Ioanichie Bălan // Pateric Românesc. – [S. l.] : Editura Mănăstirii Sihăstria, 2005. – P. 290-315.

Cuviosul Paisie de la Mănăstirea Neamț // Altarul credinței. – 2003. – 15 noiembrie. – P. 6.

Melinti, Maxim. Idei umaniste și concepții isihaste în opera lui Paisie Velicikovski [Resursă electronică] // <http://pater-maximus.blogspot.com/2011/12/idei-umaniste-si-conceptii-isihaste-in.html> (accesat: 21.11.2021).

Păcurariu, Mircea. Paisie Velicikovski // Păcurariu, Mircea. Dicționarul Teologilor Români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 2-a, rev. și întregită. – Editura Enciclopedică. – București, 2002. – P. 347-348.

Sibiescu, Vasile. Paisie Velicovschi viețuitor la schitul Cânu între anii 1744-1746 // Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților. Vol. I. – Buzău, 1983. – P. 347-354.

Usatâi, Ludmila. Paisie Velicikovski, „luminător” din epoca luminilor / Ludmila Usatâi // Studia Universitatis Moldaviae. – 2014. – Nr 4 (74). – P. 59-61.

Поляков, Леонид. Литературное наследство Паисия Величковского // Журнал Московской Патриархии. – 1957. – Nr 4. – С. 57-61.

Поляков, Леонид. Старец Паисий как учитель аскетике // Журнал Московской Патриархии. – 1956. – Nr 10. – С. 44-55.

Хибарин, И. Литературно-переводческая деятельность

старца Паисия (Величковского) // Журнал Московской Патриархии. – 1956. – Nr 12. – С. 58-62.

Maxim Melinti

Ion MINCU
1852-1912

Arhitect, inginer, profesor român, promotorul arhitecturii neo-românești.

S-a născut la 20 decembrie 1852, la Focșani, județul Putna (azi județul Vrancea). S-a stins din viață la 6 decembrie 1912, la București.

A învățat la Liceul „Unirea” din Focșani (1863-1871). Din 1864 a fost bursier la Școala Națională de Arte Frumoase din București, înființată în acel an. Studiază la Școala de Poduri, Șosele și Mine din București (1871-1875), obținând diploma de inginer. Continuă studiile la Școala Națională de Arte Frumoase din Paris, avându-i ca profesori pe Remy de Louanges și J. Gaudet (1877-1884) și obține diploma de arhitect.

Promotor al unui stil românesc în arhitectură, cunoscută și ca arhitectură neo-românească, a integrat în operele sale specificul arhitecturii tradiționale din România. Exemple în acest sens sunt „Bufetul” din Șoseaua Kiseleff și „Vila Robescu” din Sinaia (1882-1892).

Întors în țară, între 1892-1897, are o activitate didactică și își aduce aportul la înființarea Școlii de Arhitectură a Societății Arhitecților Români. Între 1898-1912 este profesor la atelierul de proiecte al Școlii Naționale de Arhitectură, iar apoi la Școala Superioară de Arhitectură din București. A fost deputat în Parlamentul României (1895-1899). A fost președintele Societății Arhitecților Români (1903-1912).

A efectuat o serie de lucrări arhitecturale și proiecte printre care: Catedrala Sfinții Petru și Pavel din Constanța, refacerea Casei Lahovari, restaurarea Casei Monteoru din București, Casa Robescu din București, Casa Ștefan Vlădoianu din București, Casa Robescu din Galați, Școala Centrală de fete din București, Palatul Băncii Comerțului din Craiova, Palatul Primăriei, Școala de război din București, Cavourile lui Ghica, Cantacuzino și Gheorghieff din Cimitirul Bellu, a restaurat Biserica Stavropoleos din București etc.

A primit premiul Societății centrale a arhitecților francezi în 1883.

Ca o recunoaștere a importanței sale în evoluția școlii românești de arhitectură, începând cu anul 1953, Universitatea de Arhitectură și Urbanism din București îi poartă numele.

În anul 2012 a fost declarat post-mortem membru al Academiei Române.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 277-278.

Bibliografie:

Ion Mincu / cercetare și autor texte: Oana Marinache, Ruxandra Nemțeanu ; fot. : Sorin Mircea Vasilescu [et al.]. – [București] : Istoria Artei, 2017. – 24 p. : fot.

Marinache, Oana. Istoria casei Mincu se dezvăluie... / Oana Marinache // Adevărul. – 2013. – 27 oct. – P. 4.

Marinache, Oana. Case bucureștene uitate din creația arhitecturii Ion Mincu / Oana Marinache // Adevărul. – 2012. – 28 dec. – P. 6.

Mincu Ion // Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii : dicționar. – București : Editura Științifică și enciclopedică, 1982. – P. 248-250.

Stoica, Mihaela. Ion Mincu, marele arhitect care și-a făcut casă cu bani împrumutați de la primărie. Caragiale venea frecvent în sufrageria în care mai târziu s-au găsit niște scrisori secrete / Mihaela Stoica [Resursă electronică] // <https://www.descopera.ro/video/17676710-ion-mincu-marele-arhitect-care-si-a-facut-casa-cu-bani-imprumutati-de-la-primarie> (accesat : 03.11.2021).

Țărălungă, Ecaterina. Mincu Ion // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 509.

Larisa Bulat

Anatol LENȚA
1942-2018

Lingvist-romanist, conferențiar universitar, doctor în filologie.

S-a născut la 25 decembrie 1942, la Baxani, Soro-

ca. A decedat la 30 noiembrie 2018, la Chișinău.

A absolvit Facultatea de Limbi Străine, specializarea filologia franceză-engleză a Institutului Pedagogic, actualmente Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (1965). Între 1972 și 1975, a urmat doctoratul la Institutul Pedagogic de Stat de Limbi Străine „Maurice Thorez”, actualmente Universitatea Lingvistică de Stat din Moscova. În 1975, susține teza de doctor în filologia franceză cu tema „Semantica și funcționarea verbului eurisemic *avoir*”. A făcut stagii: de lingvistica generală (Moscova, 1980) și de limba franceză (Grenoble, 1982). Audiază prelegerile lingviștilor francezi Oswald Ducrot și François Rastier de la Universitatea Sorbona din Paris (1997).

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de asistent la Catedra limba franceză a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți (1965). A fost lector, lector superior, conferențiar universitar la Catedra de filologie franceză a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat din Moldova (1966-2017); profesor de gramatică la Cursurile de perfecționare pentru profesorii de franceză din învățământul mediu și liceal al Republicii Moldova (din 1980); șef al Catedrei limba franceză a Universității de Stat din Moldova (1994-1995).

Ține cursuri de fonetică și de gramatică normativă (analiza frazei simple și a frazei complexe), stilistica verbului francez.

Domenii de cercetare: gramatica teoretică și practică, semantica lexicală și gramaticală, morfologia, sintaxa și semantica verbului francez.

A publicat peste 100 de lucrări, inclusiv monografiile: „Le verbe français. Grammaire et exercices de grammaire” (1990); „Des verbes français dans leurs constructions syntaxes” (2001); „Une grammaire des mots outils. L'article. Les connecteurs discursifs” (2003); „Essai de grammaire discursive du français” (2006); „Dictionnaire morphosyntaxique des verbes français” (2018) etc.

Lucrări literare: „Mereu prezent... Grigore Cincilei” (2002); „Pagini de muncă, pagini de succes. Catedra Filologia Franceză «Grigore Cincilei» a Universității de Stat din Moldova la 40 de ani” (2005); „Diversitate, modernitate și continuitate” (2010); „Mă tem că voi uita” (2012); „Catedra de Filologie Franceză «Grigore Cincilei» a Universității de Stat din Moldova: 1965-2015” (2015) etc.

Este autor al unor prefete (cărțile „Lacrime lumini” de George Reabțov (2000), „Communiquer á travers la poésie” de O. Popescu-Tcaci și R. Botnaru (2001), „L'économie générale et l'économie d'entreprise” de N. Zgardan (2001).

Participă cu referate și comunicări la colocvii, conferințe, simpozioane științifice privind diverse aspecte ale pregătirii limbii franceze în școală, precum și cercetarea unor aspecte teoretice ale lingvisticii franceze con-

temporane: Moscova, Kiev, Cernăuți (1970-1980), Paris (1991, 1993), Berlin (1995).

Membru al Consiliului științific specializat pentru conferirea titlului științific de doctor și doctor habilitat în filologie la limbi romanițe; al Consiliului de inițiativă al Alianței Franceze din Republica Moldova; redactor literar pentru varianta franceză la Analele științifice. Seria „Științe filologice” ale Universității de Stat din Moldova.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 348-350; „Calendar Național 2012”. – Chișinău, 2011. – P. 278.

Bibliografie selectivă:

Langue et styles de texte / Lidia Moraru, Anatol Lența, Lidia Varzary [et al.]. – Chișinău : USM, 2011. – 192 p.

Lența, Anatol. Catedra de Filologie Franceză „Grigore Cincilei” a Universității de Stat din Moldova : 1965-2015 : Un giuvaier lingvistic și didactic / Anatol Lența. – Chișinău : USM, 2015. – 132 p. : fot.

Lența, Anatol. Dictionnaire morphosyntaxique des verbes français / Anatol Lența ; red.: Ala Bujor. – Chișinău : Epigraf, 2018. – 704 p.

Lența, Anatol. Mă tem că voi uita ... / Anatol Lența. – Chișinău : USM, 2012. – 197 p. : il.

Lența, Anatol. Probleme de lingvistică generală și romanică / Anatol Lența. – Chișinău : USM, 2003.

Vol. 1. – 299 p.

Vol. 2. – 186 p.

Mereu prezent... Grigore Cincilei / coord. de ed.: Anatol Lența. – Chișinău : Epigraf, 2002. – 112 p.

Chiricenco, Nicolae. Aristide Dovatur : activitatea didactico-științifică și de traducător / Nicolae Chiricenco, Anatol Lența // Interconexiunea paradigmatelor didactice și metodologice în predarea limbilor străine. – Chișinău : ULIM, 2017. – P. 21-29.

Chiricenco, Nicolae. Tema religiei în moștenirea scriitoricească a lui Alexandru Sturdza (aspecte de traducere/traductologie / Nicolae Chiricenco, Anatol Lența // Intertext. – 2015. – Nr 1/2 (34). – P. 171-177.

Chiricenco, Nicolae. Unitățile frazeologice în „Frunze de dor”, de Ion Druță : strategii de traducere în limba rusă / Nicolae Chiricenco, Anatol Lența // Intertext. – 2019. – Nr 1/2 (49-50). – P. 299-305.

Lența, Anatol. Aspects de fonctionnement textuel des eurysèmes lexicaux en français et en roumain / Anatol Lența, Nicolae Chiricenco // La Francopolyphonie. – 2014. – Nr 1 (9). – P. 168-173.

Lența, Anatol. Despre funcționarea unor eurisemante lexicale într-un text literar / Anatol Lența // Limba română. – 2015. – Nr 1/2 (229). – P. 262-267.

Lența, Anatol. Noble destin. Discours prononcé à l'occasion de l'anniversaire de Madame Anna Bondarenco / Anatol Lența // Intertext. – 2012. – Nr 1/2 (22). – P. 264-269.

Lența, Anatol. Profesorul Mircea Ioniță – adevărat pilon al intelectualității noastre / Anatol Lența // Limbaj și context. – 2012. – Nr 1. – P. 19-22.

Lența, Anatol. Un dicționar cu multe deschideri teoretice și practice : (Dicționar de termeni lingvistici român-francez de Z. Radu, A. Vulpe. – Chișinău : ULIM, 2012 / Anatol Lența // Intertext. – 2013. – Nr 3/4 (27). – P. 248-250.

Lența, Anatol. Un exemplu de gramatică funcțional-semantică a limbii franceze / Anatol Lența, Nicolae Chiricenco // Intertext. – 2016. – Nr 3/4 (39/40). – P. 23-27.

Lența, Dionisie. Unele aspecte structural-pragmatice ale textului ironic / Dionisie Lența, Anatol Lența // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Umanistice. – 2009. – Nr 10 (30). – P. 84-85.

Omagiu lui Anatol Lența la 70 de ani / coord.: Anatol Ciobanu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 288 p. : il.

Jitaru, Valentin. Lența Anatol // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2018. – P. 212.

Natalia-Maria Șveț

Valentina CALESTRU 1952

Cântăreață de operă (soprana lirico-dramatică), Artistă Emerită a Republicii Moldova.

S-a născut la 26 decembrie 1952 în satul Onițcani, raionul Criuleni.

După absolvirea școlii medii (1970), este studentă la Institutul de Arte „Gavril Musicescu” din Chișinău (actuala Academie de Muzică, Teatru și Arte Plastice), după care se transferă la Conservatorul „A. Nejdanova” din Odesa (1978–1981), clasa G. A. Polivanova (canto).

Din 1980, este solistă la Opera Națională din Chișinău, debutând în „Cavaleria rusticana” de Pietro Mascagni în rolul Santuzzei. Repertoriul său liric include partituri din operele: „Forța destinului”, „Trubadurul”, „Nabucco”, „Don Carlos”, „Bal mascat”, „Aida” de Giuseppe Verdi, „Evgheni Oneghin” de Piotr Ceaikovski, „Alexandru Lăpușneanu” de Gheorghe Mustea, „Norma” de Vincenzo Bellini, „Tosca” și „Turandot” de Giacomo Puccini, „Adriana Lecouvreur” de Francesco Cilea etc.

A colaborat cu dirijorii Victor Dumănescu, Andre Neve, Alexandru Samoilă,

Lev Gavrilov, cu soliștii Lucia Cicoare, Mihai Munteanu, Nicolae Covaliov, Ioan Paulencu, Vladimir Dragoș, Elena Obrazțova, pianistii Ghita Strahilevici, Olga Silkina, Olga Iancu, Raisa Treibici ș.a.

A întreprins turnee artistice la București, Brașov, Iași, Timișoara, Praga, Kiev, Sankt-Petersburg, Odesa, Minsk, Donețk, Moscova, Geneva, Londra, Plovdiv, Bruxelles, cât și în Germania, Italia, Polonia și alte țări.

Artistă Emerită a Republicii Moldova (1993).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2012” – Chișinău, 2011. – P. 279.

Bibliografie:

Roibu, Nicolae. Valentina Calestru. Cu „Santa Lucia” pe șantier : [începutul carierei muzicale a Valentinei Calestru] / Valentina Calestru // Roibu, Nicolae. Să vă spun ce-am mai aflat ... / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 36-37.

Iuncu, Rodica. Forța destinului : [cântăreața de operă Valentina Calestru] / Rodica Iuncu // Sud-Est. – 2003. – Nr 1. – P. 143-151.

Ladaniuc, Victor. Valentina Calestru / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 498.

Valentina Calestru [Resursă electronică] // <https://peoplepill.com/people/valentina-calestru> (accesat: 04.11.2021).

Larisa Bulat

Elena MURARU
1947

Istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar și manager.

S-a născut la 28 decembrie 1947 în satul Cîreș, r-nul Storojineț, reg. Cernăuți.

A urmat Școala de opt ani din satul natal (1954-1962), după care și-a continuat studiile la Școala Pedagogică din orașul Soroca, secția școlară. A absolvit cu succes și a obținut diploma de învățător în clasele primare (1962-1966).

Între anii 1966-1971 a studiat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, pe care o absolveste cu mențiune, specialitatea Istorie, calificarea de profesor de istorie și de științe sociale.

În 1997 a susținut teza de doctor în istorie la Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova.

După absolvire facultății și-a început activitatea profesională în calitate de pedagog la Școala medie nr. 10 din Chișinău.

Din 1977 a revenit la Universitatea de Stat pentru a-și începe activitatea didactică și a activat începând de la lector (1977-1989), lector superior la catedra

Istoria URSS (1989-1991), lector superior la catedra Istorie Contemporană (1991) și la catedra Istoria Românilor (1991-1998), din 1998 este conferențiar interimar la catedra Istoria Românilor. Ulterior a deținut funcții administrative: prodecan al facultății de Istorie (1988-1992), lector prin cumul la catedra Pedagogie și Psihologie (1989-1990), șef adjunct al secției Studii (1992-1998), șeful secției Didactică, Proiectare și Dirijare (1998-2004), prorector pentru calitatea învățământului și integritatea europeană (2004-2006), prorector pentru activitatea didactică, șef al secției Formare Continuă la USM (2006-prezent).

Pe perioada activității în cadrul Universității de Stat din Moldova, a promovat schimbări de esență în procesul didactic, a elaborat programe de studii, s-a implicat activ în procesul de formare continuă a cadrelor didactice, evaluarea academică, integrarea învățământului superior în Procesul de la Bologna (2005) ș.a. S-a implicat activ în procesul de elaborare a Strategiei dezvoltării învățământului din Republica Moldova, a Programului de modernizare a sistemului educațional, a Nomenclatorului specialităților, legislației în acest domeniu. A organizat multiple conferințe științifice și didactico-metodice.

Concomitent cu activitatea didactică și managerială a exercitat și activități în diverse comisii, precum membru al Comisiei de Atestare, membru al Co-

misiilor de evaluare a performanțelor profesionale a cadrelor didactice, al Consiliul universitar al calității ș.a.

Meritele sale au fost înalt apreciate de către comunitatea universitară, fapt pentru care i-a fost conferit titlul de „Pedagog Emerit”. În 2006 a fost decorată cu Ordinul „Gloria Muncii”.

Bibliografie:

Evaluarea rezultatelor academice : Ghid metodologic / resp. de ed.: E. Muraru. – Chișinău : USM, 2004. – 60 p.

Interacțiunea om-calculator : Suport didactic pentru coordonatorii educației incluzive / Modul a fost elab. și adapt.: Angela Constantinescu ; red. șef.: Simion Caisin ; red. coord.: Elena Muraru. – Chișinău : Institutul de Formare Continuă, 2011. – 96 p.

Muraru, Elena. Curriculum-ul pentru disciplina Didactica istoriei / Elena Muraru. – Chișinău : Lyceum, 2011. – 20 p.

Muraru, Elena. Repere conceptuale privind implementarea și îmbunătățirea sistemului de management al calității în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova / Elena Muraru, Ana Guțu, Petru Todos. – Chișinău : UTM, 2008. – 32 p.

Muraru, Elena. Teste la Istoria antică / Elena Muraru, Valeriu Căldare. – Chișinău : USM, 2003. – 214 p.

Procesul Bologna : Experiență națională și internațională : Culegere de documente și materiale / Materialul a fost elab. și adapt.: Simion Caisin, Elena Muraru, Nicolae Andronachi [et al.]. – Chișinău : ISIC, 2007. – 236 p.

Distinsă doamnă prorector Elena Muraru / Gheorghe Rusnac, Gheorghe Ciocanu, Petru Gaugaș [et al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale educației. – 2007. – Nr 9. – P. 323.

Muraru, Elena. Aspecte ale implementării procesului Bologna în învățământul superior din Republica Moldova / Elena Muraru // Materialele Conferinței științifice internaționale „Învățământul

postmodern : eficiență și funcționalitate”, 15 noiembrie 2013. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 72-75.

Muraru, Elena. Dimensiuni ale calității în instituțiile de învățământ superior / Elena Muraru, Angela Spinei // Schimbarea Paradigmei în Teoria și Practica Educațională. Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 299-306.

Muraru, Elena. Elena Alistar, pedagog și om politic / Elena Muraru // Limba Română. – 1997. – Nr 3/4. – P. 63-64.

Muraru, Elena. Incluziunea – aspect important al dimensiunii sociale în învățământul superior / Elena Muraru // Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”, 26-28 septembrie 2013. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 64-66.

Muraru, Elena. Integrarea învățământului național în cel European trebuie să fie o mișcare cu sens dublu : [interviu cu Elena Muraru, prorector pentru asigurarea calității învățământului și integrarea europeană la Universitatea de Stat din Moldova] / intervievat: Nadina Gheorghită // Capitala. – 2005. – 21 mai. – P. 5.

Muraru, Elena. Interconexiunea dintre curriculumul disciplinei de studiu și cadrul național al calificărilor / Elena Muraru // Studia Universitatis. – 2011. – P. 5-9.

Muraru, Elena. Managementul calității în cadrul universitar : delimitări conceptuale și metodologice / Elena Muraru, Vladimir Guțu, Otilia Dandara // Învățământul superior – tendințe spre modernizare : Materialele conferinței științifice internaționale, 27-28 septembrie 2006, Chișinău. – Chișinău, 2006. – P. 32-39.

Muraru, Elena. Sistemul de credite academice în învățământul superior / Elena Muraru // Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe socioumanistice. – Vol. 3. – 2003. – P. 381-385.

Muraru, Elena. Standardele de formare profesională, condiție de asigurare a calității învățământului / Elena Muraru, Otilia Dandara // Calitatea formării specialiștilor în învățământul superior : strategii, forme, metode. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 12-15.

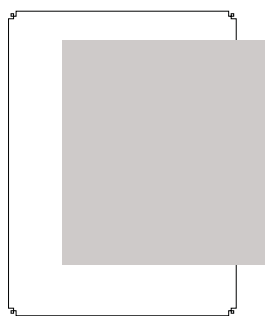
Muraru, Elena. Unele considerații privind politica de moldovenizare în RASS Moldovenească

în condițiile aparatului administrative de comandă stalinist (1924-1940) / Elena Muraru, Ion Moiseev // Studia Universitatis. Seria Științe umanistice. – 2007. – Nr 10. – P. 5-15.

Venită din dulcea Bucovină : Pedagogul de vocație – Elena Muraru / vol. îngr. de Otilia Dandara [et al.]. – Chișinău : Cartdidact, 2007. – 122 p.

Muraru Elena // De la Cernăuți la vale... / alcăt.: Cataranciu Sergiu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 158-166.

Maria S. Ciobanu

Paulina POTÂNGĂ
1932-2014

Actriță de teatru și cinema.

S-a născut la 29 decembrie 1932, la Selîște, Nisporeni. A decedat la 18 august 2014, la Brăila.

Pe parcursul anilor 1959-1976, a jucat pe scena Teatrului Muzical-Dramatic de Stat „Vasile Alecsandri” de la Bălți, iar din 1976, face parte din trupa Teatrului Muzical-Dramatic de Stat „A. S. Pușkin”, actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău. A activat o perioadă și la Teatrul „Satiricus” din Chișinău, actualmente Teatrul Național „Satiricus Ion L. Caragiale”. În anul 1994 Paulina Potângă s-a stabilit la Brăila. A lucrat o perioadă în calitate de actriță și la

Teatrul de la Galați.

Larga amplitudă interpretativă i-a permis să realizeze roluri de diferită natură scenică: comice, psihologice, cu accente dramatice și tragice: Chirița în „Chirița în provincie”; Zamfira în „Piatra din casă”; Gășița Rozmarinovică în „Iorgu de la Sadagura” de Vasile Alecsandri; Frăsina în „Soacra cu trei nurori” de Ion Creangă; Trandafira în „Trei Crai de la răsărit” de Bogdan P. Hasdeu; Anca în „Năpasta” de Ion L. Caragiale; Filomena Marturano din piesa cu același nume de Eduardo De Filippo; Ana în „Ultima stație” de Erich Maria Remarque; Belotelova în „Însurătoarea lui Balzaminov” de Aleksandr N. Ostrovski; Nadea în „Oprîți planeta”; Cecilia în „Dragostea din mai”; Veronika Petrovna în „Curajul bărbatilor”, toate trei de Alexei Marinat; Maria Hosera în „Casa Bernardei Alba” de Federico Garcia Lorca etc.

S-a produs și în filme artistice: Soția lui Obadă în „Singur în fața dragostei” (1969); rol episodic în „Șoseaua” (1981); rol episodic în „Jocul de-a moartea sau impostorul” (1991), alături de Sandri Ion Șcurea, Nelly Cozaru, Victor Ciutac etc.

Artistă Emerită (1965). Premiul unional pentru „Cel mai bun rol feminin în teatru” (1977). Artistă a Poporului din RSSM (1982). Medalia „Meritul Civic” (1995).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 350; „Calendar Național 2017”. – Chișinău, 2017. – P. 391.

Bibliografie selectivă:

Diviza, Ion. „Mă plimb prin lume ca pe o scenă” : [Paulina Potângă] / Ion Diviza // Proca, Pavel. O mască tremură-n oglindă... : Monoloage împrăștiate / Pavel Proca. – Chișinău : Bons Offices, 2009. – P. 71-78.

Jitaru, Valentin. Potângă Paulina // Jitaru, Valentin. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2018. – P. 279-280.

Jucov, Titus. Doamna teatrului bălțean : [despre actrița Paulina Potângă] / Titus Jucov // Proca, Pavel. O mască tremură-n oglindă... : Monoloage împrăștiate / Pavel Proca. – Chișinău : Bons Offices, 2009. – P. 61-62.

Paulina Potângă // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 12 : Să-Sv. – Chișinău : Dragiștea, 2014. – P. 195-196.

Natalia-Maria Șveț

Iacob NEGRUZZI
1842-1932

Poet, prozator, dramaturg, memorialist și traducător român.

S-a născut la 31 decembrie 1842, la Iași. A decedat la 6 ianuarie 1932, la București.

A urmat cursurile liceale în Germania (1852-1853), apoi Facultatea de Drept a Universității din Berlin (1859-1863). Își ia doctoratul în drept la Universitatea din Heidelberg (1863).

Cofondator al Societății

literare „Junimea” (1863), secretar și primul biograf al societății (1868-1898); redactor-șef (1867-1893) și director (1893-1895) al revistei „Convorbiri literare”. A fost profesor și șeful Catedrei de drept comercial la Universitatea din Iași (1864-1884), apoi la Facultatea de Drept a Universității din București (1884-1897).

A debutat literar în 1866 în „Foaia Societății pentru Literatura și Cultura Română în Bucovina”, cu sceneta „Împăcarea”. Între 1894-1896 publică „Opere complete”, 6 vol. Scrie poezii lirice, balade, piese de teatru, memorii, memoriale de călătorii: „Plimbări prin munți” (1868), „Pe malul mării” (1870), „Miron și Florica” (1870), „Poezii” (1872), „Tachi Zambilă, om politic”, „Ștefan și Mihai”, romanul „Mihai Vereanu” (1873), „Copii de pe natură” (1874), „Eroul fără voie” (1891), „Făt-Frumos și cele 12 fete de împărat” (1905), „Amintiri de la Junimea” (1921), „Un drum la Cahul” (1923). Realizează câteva portrete remarcabile: „Părintele Gavril”, „Cucoana Nastasiuca”, „Ioniță Cocovei”, „Cuconul Pantaszachi” (1924).

A tradus, în proză și în versuri, cea mai mare parte din dramele lui Schiller, din opera lui Goethe și Heine. A alcătuit câteva comedii: „Amor și viclenie” (1870), „O alegere la Senat” (1878). A scris opereta „Hatmanul Baltag” (1884). A colaborat cu revista „Albina Pindului” (1868-1876). A fost deputat și senator de Iași (1870-1914). În 1888, a propus un

proiect de lege pentru acordarea unei pensii de stat lui Mihai Eminescu.

Membru titular al Academiei Române (1881), vicepreședinte (1888-1889; 1892-1895; 1900-1903; 1906-1909; 1913-1915; 1926-1929), președinte (1893-1894; 1910-1913; 1923-1926) și secretar general (1915-1923) al Academiei Române; președinte al Secțiunii Literare a Academiei Române (1916-1918; 1922-1923; 1926-1929).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 356-357; „Calendar Național 2007”. – Chișinău, 2007. – P. 350.

Bibliografie selectivă:

Negruzzi Iacob // Dicționar biografic de istorie a României / Stan Stoica, Vasile Mărculeț, Stănel Ion [et al.]. – București : Meronia, 2008. – P. 400.

Negruzzi Iacob // Dicționar enciclopedic : În 7 vol. Vol. 4. – București : Editura Enciclopedică, 2001. – P. 562.

Negruzzi Iacob // Dicționarul literaturii române : De la origini până la 1900 / Stanuța Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer [et al.]. – București : Gunivas, 2002. – P. 639-641.

Negruzzi Iacob // Dicționarul literaturii române : În 2 vol. Vol. 2. – București : Univers Enciclopedic Gold, 2012. – P. 148-149.

Negruzzi Iacob // Enciclopedia universală Britannica : În 16 vol. Vol.11. – București : Editura Litera, 2010. – P. 97.

Reabțov, Constantin. Negruzzi Iacob // Reabțov, Constantin. Cahul : Istorie, personalități, cultură / Constantin Reabțov. – Chișinău : [S. n.], 1997. – P. 129-131.

Țarălungă, Ecaterina. Negruzzi Iacob // Țarălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 547.

Natalia-Maria Șveț

Milița PETRAȘCU
1892-1976

Artistă plastică, sculptoriță și portretistă română, originară din Basarabia

S-a născut la 31 decembrie 1892, la Chișinău, numele la naștere fiind Melania Nicolaevici. A decedat la 25 ianuarie 1976, la București.

Copilăria și-a petrecut-o la Nisporeni, unde a încercat pentru prima dată să modeleze figuri din lut.

Studiile liceale le-a urmat la Chișinău, după care urmează studiile de sculptură la Școala de Arte Plastice „Stroganov” din Moscova (1907-1908), în atelierul profesorilor Konionkov și Dziubanov. În 1909, urmează cursurile Facultății de Litere și Filosofie a Universității „Bestujev” din Sankt Petersburg; cursurile Academiei de Pictură de la München, conduse de maestrul avangardei europene, Wassily Kandinsky și Alexei von Jawlensky, ia contact cu echipa de creație constituită în jurul revistei germane „Jugend” (1910); cursurile de sculptură la Academia „La Grande Chaumière” din Paris, cu Henri Matisse și Antoine Bourdelle (1910-1914) și Constantin Brâncuși (1919-1923, 1927), care îi devine ghid în lumea

sculpturii moderne. Întreține călătoriile de studii în Italia, Elveția, Finlanda (1912-1924).

Realizează primele variante ale creațiilor „Păsări în spațiu”, „Adam și Eva”, „Peștele”, „Tors”, „Socrate”, „Începutul lumii”, „Leda”, „Pisica”, „Steaua nordică”, „Cocoșul”, „Negresa albă” (1916-1919). În 1919, participă cu „Bust” la Expoziția artiștilor independenți. În 1925 se stabilește la București și se alătură mișcării de avangardă.

A realizat lucrări monumentale de incontestabilă valoare estetică: Monumentul Eroilor Regimentului 13 Artilerie, din Constanța (1925), „Fântâna Miorița” (1927), portretul „Mărioarei Voiculescu”, „Ingerul” (1932), monumentul „Ecaterinei Teodoroiu” (1933), pe care îl inaugurează la Târgu-Jiu, în imediata vecinătate a ansamblului sculptural al lui Brâncuși. Mai sculptează „Paparudele” (1935, 1968), portretul lui Brâncuși (1937, 1968, 1970), bustul lui Constantin I. Nottara și Alexandru Odobescu (1942).

Este autoarea unei impresionante galerii de portrete sculpturale ale marilor personalități: George Enescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Mihai Eminescu, Octavian Goga, Ion Creangă, Tudor Vianu (1956-1957), busturile lui Matei Millo și M. Jora, statuia artistei Agepsina Macri în rolul Antigonei (1962), Victor Babeș (1967), monumentul funerar Tiberiu Brediceanu (1970, Lugoj), portretele Costin Nenițescu și

„Setea”, un proiect pentru o fântână (1971) etc. Face parte din cei 15 fondatori ai grupului plastic „Criterion” (1933).

A activat în permanență la București, expunându-și operele la Paris, Milano, Londra, Moscova etc.

Începe să expună din 1925 la Salonul Oficial din București cu lucrările: „Joc de pisici” pentru care obține întâiul său premiu (1925); „Gângania”, „Peștele” (1930); portretul „Mărioarei Voiculescu” (1932) etc.

Realizează prima sa expoziție personală la Galeria „Briand Robert” (1927). Expune la diferite Saloane și expoziții colective din străinătate: Paris (1927-1937), Amsterdam (1930), Roma, expoziția mondială de artă futuristă (1933), Stockholm, Londra (1969) etc. Participă la Bienala de la Veneția (1938, 1942). Până în 1944, va expune și în diverse saloane basarabene, realizând în 1938 bustul lui Zamfir Arbore, expus la Chișinău, dispărut după 1940.

Milița Petrașcu a fost printre artiștii plastici care au donat lucrări la fondarea Pinacotecii Municipale din Chișinău (1939).

Sculpturile sale sunt expuse și la Muzeul Zambaccian din București, la Muzeul de Artă din Tulcea, la Muzeul Literaturii Române din București. Bustul lui Brâncuși, realizat de Milița Petrașcu, este amplasat în parcul din Piața Dorobanți din București, donație a Fundației Franco-Române Internațională către municipiul Bu-

curești.

A fost primită în Sindicatul Artelor Frumoase (1925). A primit Premiul Academiei Române în 1942. I se conferă Ordinul „Meritul Cultural pentru Arta Plastică” (1969); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici (1972) pentru întreaga activitate artistică.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 355-356.

Bibliografie selectivă:

Vlasiu, Ioana. Milița Petrașcu : [Sculptură] / Ioana Vlasiu. – Chișinău : ARC, 2004. – 96 p. : il. – (Maeștri basarabeni din secolul XX).

Colesnic Iurie. Milița Petrașcu // Colesnic Iurie. Basarabia necu-

noscută. Vol. 8 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2010. – P. 246-255.

Colesnic, Iurie. Milița Petrașcu // Colesnic, Iurie. În lumea asta sunt femei... / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2016. – P. 375-383.

Florea, Vasile. Petrașcu Milița // Florea, Vasile. Mică enciclopedie de artă universală / Vasile Florea, Gheorghe Székely. – Chișinău : Litera, 2005. – P. 328.

Marcu, George. Petrașcu Milița // Marcu, George. Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. 183-184.

Marian, Ana. Petrașcu Milița // Marian, Ana. Sculptura din Republica Moldova : Secolul 20 : Studiu de sinteză / Ana Marian. – Chișinău : Universul, 2007. – P. 121.

Milița Petrașcu // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10 : P. – Chișinău : Dragiștea, 2012. – P. 780-781.

Petrașcu Milița // Chișinău : En-

ciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 363.

Petrașcu Milița // Enciclopedia universală Britannica : În 16 vol. Vol. 12. – București : Litera, 2010. – P. 101.

Rășchitor, Tatiana. Aportul artistelor plastice la dezvoltarea graficii de șevalet din Basarabia : Eugenia Maleșevschi, Milița Petrașcu, Lidia Arionescu-Baillayer, Tania Baillayer-Ceglokooff, Claudia Cobizev [etal.]/Tatiana Rășchitor // Studiul artelor și culturologie. – 2018. – Nr 1 (32). – P. 169-174.

Roșca, Denis. Petrașcu Milița // Roșca, Denis. Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 444.

Țărălungă, Ecaterina. Petrașcu Milița // Țărălungă, Ecaterina. Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țărălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 605.

Natalia-Maria Șveț

Alte aniversări

755 de ani de la nașterea lui **Giotto (Ambrogio) di Bondoni**, pictor, sculptor și arhitect italian, considerat inovatorul picturii europene moderne (1267 – 8 ian. 1337). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 26-27.*

540 de ani de la nașterea lui **Neagoe Basarab**, cărturar, mare postelnic, comis și domn în Țara Românească (cca 1482 – 15 sept. 1521). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 356-357.*

440 de ani de la apariția traducerii fragmentare în limba română a **Vechiului Testament**, numită „Palia de la Orăștie” (1582). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 357-358.*

350 de ani de la nașterea lui **Ion Neculce**, cronicar, mare dregător la curtea domnească, cel mai mare povestitor român de până la Creangă și Sadoveanu (1672 – 5 febr. 1745). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 72-73.*

340 de ani de la tipărirea **Evangeliei** în limba română la București (1682). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 358-359.*

330 de ani de la nașterea lui **Ioan Inocențiu Micu-Klein**, episcop greco-catolic român, întemeietorul gândirii politice românești moderne, cărturar român, poet, traducător, membru al Dietei din 1729 (1692 – 22 sept. 1768). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 290-291.*

270 de ani de la întemeierea **Bisericii Mazarache** din Chișinău (1752). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 365-366.*

260 de ani de la nașterea lui

Ioan (Ioniță) Sandu Sturduza, primul domn pământean al Moldovei, numit de Poarta Otomană în anul 1822, ca urmare a mișcării conduse de Tudor Vladimirescu și de înălțurarea regimului fanariot (1762 – 1842). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 291-292.*

250 de ani de la nașterea lui **Dumitru (Daniel Sulima)**, arhiepiscop de Chișinău și Hotin, al doilea cărmuitor al bisericii basarabene, succesor al lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, fondatorul Catedralei Nașterea Domnului din Chișinău (1772 – 4 aug. 1844). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 265-266.*

250 de ani de la fondarea **Mănăstirii Dobrușa** (1772). *A se vedea și art. din CB 1997, p. 283.*

250 de ani de la nașterea lui **Eustatie Altini**, pictor român de origine greacă, promotor al stilului neoclasic în Moldova (1772 – 1815).

245 de ani de la întemeierea **Bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena”** din Chișinău (1777). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 359-360.*

240 de ani de la fondarea **Mănăstirii Călărășeuca** (1782).

230 de ani de la nașterea lui **Vasile Pogor**, comis, poet, publicist și traducător român (1792 – 10 dec. 1857). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 366-367.*

230 de ani de la nașterea lui **Iancu (Ioan) Văcărescu**, poet, promotor al ideilor iluministe, animator al învă-

țământului și al culturii românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea (1792 – 3 mar. 1863). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 105-106.*

200 de ani de la tipărirea la Iași a „**Odei către neamul Moldovei**” de Gheorghe Asachi (1822).

190 de ani de la elaborarea primului **Dicționar explicativ complet al limbii române** de Iordache Golescu (1832). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 361-362.*

190 de ani de la înființarea la Iași a **Tipo-Litografiei „Albina”** de Gheorghe Asachi (1832). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 361.*

170 de ani de la nașterea lui **George Mircea D.**, pictor și muralist român, director și pedagog la școala de Belle Arte din București (1852 – 12 dec. 1934).

160 de ani de la nașterea lui **Ioasaf Berghie**, călugăr, pictor, zugrav, primul și ultimul

iconar al secolului XX în Basarabia (1862 – 1942).

160 de ani de la nașterea lui **Toma Dobrescu**, arhitect român, unul dintre cei mai importanți constructori români de la începutul secolului XX (1862 – 1934).

140 de ani de la nașterea lui **Boris Iepure**, deputat și primul secretar al Sfatului Țării, notar public (1882 – 12 dec. 1932).

140 de ani de la nașterea **Floricăi Niță**, pedagog și publicist (1882 – 13 sept. 1933). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 293.*

135 de ani de la nașterea lui **Vladimir Cazacliu**, politician român, membru al Sfatului Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România (1887-1950).

135 de ani de la nașterea **Elenei Dron (Gonța)**, prima femeie-inginer din România, originară din Basarabia (cca 1887/1897 – 1989). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 293.*

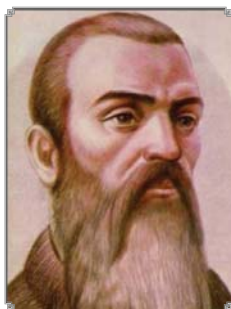
130 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bulat**, profesor, deputat în Sfatul Țării, conducătorul mișcării nistrene de eliberare națională (1892 – 1963). *A se vedea și art. din CN 2012, p. 293-294.*

125 de la nașterea lui **Nicolai Starostenko**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, fondatorul școlii de medicină internă (1897 – 16 mar. 1972). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 294.*

120 de ani de la fondarea **Catedralei „Schimbarea la Față”** (fosta biserică „Sfinții Împărați Constantin și Elena”) (1902).

90 de ani de la întemeierea **Mănăstirii Chistoleni** (1932).

75 de ani de la fondarea **Grădinei Botanice (Institut) a Academiei de Științe a Moldovei** (1947).

Ion NECULCE
1672-1745

Personalitate politică și cărturărescă de prim rang în istoria Țării Moldovei. S-a născut în familia vistiernicului Neculce și a Catrinei, din vestitul neam de boieri, domnitori și cărturari Cantacuzino din Țara Românească. A învățat în familia bunicii sale știința elementară de carte și limba greacă, fiind educat în spiritul moralei religioase creștine. În urma invaziei poloneze din 1686 el se refugiază în Țara Românească, unde s-a aflat până în 1690 în familia stolnicului Constantin Cantacuzino, perioadă când i s-a trezit cu adevărat interesul față de cultură și istorie. Întorcându-se în Moldova se încadrează în viața publică ocupând mai multe dregătorii: postelnicel, vătaf de aprozi, mare agă, mare sluger, mare spătar, caimacam. Prin căsătoria sa în 1701 cu Maria, fiica lui Lupul Bogdan, hatman își consolidează poziția de mare boier și stăpân de mari moșii. Căzut în dizgrație în domnia lui Mihai Racoviță (1707) Neculce revine în prim-planul activității de stat în domnia lui Dimitrie Cantemir (1710-1711), când devine mare hatman. În această calitate participă la întâlnirile

cu Petru I de la Iași, la luptele cu turcii în vara anului 1711 și la încheierea armistițiului ruso-turc. Se refugiază împreună cu alți boieri în frunte cu D. Cantemir în Rusia. După doi ani de pribegie, se stabilește în Polonia unde așteaptă șapte ani grațierea, pentru a reveni fără primejdie în țară. În vara anului 1720, în divanul țării are loc procesul de reabilitare materială și morală a pribegului, dar va obține o nouă dregătorie doar în 1731, când e numit mare vornic al Țării de Sus. Principala sa activitate în această perioadă este administrarea averilor și creșterea celor patru copii. Aceasta este considerată cea mai favorabilă perioadă a continuării și completării cronicii sale, începute probabil în tinerețe.

Ion Neculce s-a manifestat ca unul dintre cei mai importanți cronicari, lăsând ca moștenire două scrieri nemuritoare: „Letopisețul Țării Moldovei de la Dabijavodă până la domnia lui Constantin Mavrocordat (1661-1743)”, continuându-i pe Grigore Ureche și Miron Costin în scrierea istoriei Moldovei. Cronică sa se distinge prin cunoașterea temeinică a evenimentelor din epocă, la multe fiind martor ocular, în centru atenției lucrării s-a situat domnia lui Dimitrie Cantemir (1710-1711). Această operă este elaborată într-o aleasă limbă românească, circulând în manuscris și în Basarabia. A doua, „O samă de cuvinte...”, întrunește 44 de legende din trecutul Moldovei, dintre care cele mai multe cu referire la

domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504), având suport istoric real.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 72-73.

Bibliografie selectivă:

****Cronica lui Ion Neculce.** Manuscrisul de la Cornova-Orhei. În două volume / ed. de Zamfira Mihail, Paul Mihail și Mihai-Bogdan Atanasiu. – București-Brăila, 2020.

Neculce, Ion. O samă de cuvinte ; Letopisețul Țării Moldovei / Ion Neculce ; col. iniț. și coord. Anatol și Dan Vidrașcu. – București : Littera Internațional, 2001. – 415 p.

Neculce, Ion. ...de la Dabijavodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat / Ion Neculce // Letopisețul Țării Moldovei. – Chișinău, 2006. – P. 251-472.

****Atanasiu Mihai-Bogdan.** Din lumea cronicarului Ion Neculce : Studiu prosopografic / Mihai-Bogdan Atanasiu. – Iași : [S. n.], 2015. – 684 p.

Velciu Dumtru. Ion Neculce / Dumtru Velciu. – București : Editura Tineretului, 1967. – 244 p.

****Gorovei, Ștefan S.** Ion Neculce și tradițiile Putnei / Ștefan S. Gorovei // Analele Putnei. – 2005. – Vol. 1, Nr 2. – P. 55-73.

Andrei Eșanu

**Biserica Mazarache
din Chișinău
1752**

În documente, locașul a fost ortografiat în mai multe variante: Măzărache, Mazarachi, Măzărachi, Mădzărachi.

Este unul dintre vechile lăcașuri de cult din republică și din Chișinău, care purta hramul *Nașterea Maicii Domnului*, anul edificării fiind de fapt incert.

Tradiția științifică numește anul 1752, iar cea păstrată în popor indică drept ctitor pe pârcașul Chișinăului Vasile Mazarache, serdar și vistiernic, atestat în Chișinău în 1739 și 1741.

Este situată pe teritoriul Orașului Vechi, pe un promontoriu de pe malul râului Bâc, construită deasupra Fântânii Mari, cunoscut drept Fontalul orașului, cu conotații deosebite în istoria așezării. În prima fază, biserica, atestată în februarie 1789, avea hramul Sf. Ioachim și Ana. În timpul lucrărilor de reparație din 1812 arhitectura a fost modificată: a fost schimbat aspectul părții superioare a pereților, suprimate turla de deasupra naosului și schimbat hramul bisericii în *Nașterea Maicii Domnului*.

Biserica este de tip triconc, alcătuită dintr-un

naos alungit, cu două abside laterale semicirculare în plan, despărțit prin arcuri dublouri de absida altarului semicirculară la est și pronaosul pătrat la vest. În colțul de sud-vest al pronaosului, este o scară în spirală care urcă la camera clopotelor a clopotniței, adăugate ulterior. Sistemul de boltire a spațiilor interioare este realizat prin calote sferice pe pandantivi, susținute de arcuri pe console și stâlpi angajați de colț în pronaos. Absidele sunt acoperite cu semicalote sferice. Toată boltirea interioară este ascunsă sub un acoperiș în pante, rotunjit deasupra absidei altarului.

Clopotnița bisericii este în două caturi, acoperită cu o cupolă în formă de clopot. La primul nivel se află un pridvor acoperit cu o calotă sferică, la al doilea – camera clopotelor cu deschideri largi în arc. Partea inferioară era deschisă, cu arcurile sprijinite pe pereții de vest și pe doi piloni pătrați în secțiune.

Decorația plastică exterioară a bisericii se rezumă la o friză pe sub cornișa pereților, compusă dintr-un brâu cu muluri, care înconjură biserica, coborât mai jos pe suprafața absidelor laterale, deasupra ferestrelor cornișe triunghiulare, influențe ale neoclasicismului.

În 1838 s-au întărit pereții exteriori prin contraforturi. La următoarea reparație biserica a fost înzestrată cu un pridvor. În 1856 s-a schimbat catapeteasma și podelele. În 1914 s-au mărit ferestrele din turnul clopotniță.

În 1960, biserica a fost

cedată comunității creștine de rit vechi rus, când i s-a schimbat și hramul, în cinstea Acoperământului Maicii Domnului, devenind drept catedra pentru Arhiepiscopia Chișinăului a Bisericii Ortodoxe de Rit vechi. În anii '90 ai secolului XX, au fost construite pridvoare laterale pentru accesul separat al bărbaților și femeilor, care a modificat aspectul bisericii.

Monument de arhitectură de însemnătate națională, introdus în Registrul monumentelor de istorie și cultură ale municipiului Chișinău la inițiativa Academiei de Științe.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2002”. – Chișinău, 2002. – P. 365-366.

Bibliografie selectivă

Berechet, Ștefan. Cinci biserici vechi din Chișinău / Ștefan Berechet // CMISBA. – 1924. – Nr 1. – P. 136-141.

Brânzan, Maria. Biserica Nașterea Maicii Domnului „Mazarache” / Maria Brânzan // Locașuri sfinte din Basarabia. – Chișinău, 2001. – P. 118-119.

Ciocanu, Sergius. Considerații privind Biserica Nașterea Maicii Domnului / Sergius Ciocanu // Revista limba română. – 2003. – Nr 4/5. – P. 74-80.

Kurdinovski, Vasile. Cele mai vechi biserici din Chișinău. Partea II / Vasile Kurdinovski // RSIAB. – 1925. – Nr 16. – P. 26.

Nesterov, Tamara. Biserica Nașterea Maicii Domnului / Tamara Nesterov. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 82-83.

Maxim Melinti

**Arhiepiscopul Dimitrie
SULIMA
1772-1844**

Dimitrie Sulima, arhiepiscop de Chișinău și Hotin, succesorul lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, născut în 1772 în târgușorul Novaia Vodolga, gubernia Harkov, Ucraina. Neamul Sulima era cunoscut în Malorosia pentru actele de vitejie din campaniile militare de altădată.

La 4 august 1844 arhiepiscopul Dimitrie trece la cele veșnice, fiind înmormântat în incinta Catedralei Mitropolitane, în partea dreaptă a locașului, lucrul confirmat astăzi de piatră comemorativă, atârnată pe locul unde s-au aflat osemintele ierarhului.

Dimitrie (la botez cu nume de Daniel) a absolvit Colegiul din Harkov (1783-1788) și Seminarul Teologic din Poltava, unde fusese profesor și rector Gavriil Bănulescu-Bodoni.

A fost profesor (1795-1797) și prefect (1798-1800) la Seminarul Teologic din Poltava. Hirotonit preot (1797). În anul 1800 este ridicat la rangul de protiereu și transferat la Soborul Boguslavsk din Eparhia Kiev. În 1806 este transferat la Soborul Amiraliții din Nikolaev cu numirea

sa în calitate de profesor de drept în școala de navigație din același oraș. În aceeași perioadă este însărcinat cu diferite misiuni în Principatele Române, cu precădere la Iași. Către 1811 este ales membru al consistoriului.

După moartea soției, Daniil Sulima este prezentat pentru a fi numit în calitate de episcop al Benderului și Akkermanului, vicariat al Mitropoliei Moldovei.

La 17 aprilie 1811 a fost numit episcop, iar în luna mai a fost tuns în călugărie cu numele de Dimitrie, ca la 13 iunie să fie desemnat, iar la 16 iunie hirotonit în calitate de episcop.

În 1821, după decesul lui Bănulescu-Bodoni, ajunge la conducerea eparhiei. Până atunci era episcop vicar de Tighina și Akerman (din 1811).

La 18 mai 1832, urmare a decretului Senatului din porunca imperială, sunt transformate în Consistorii Dicasteriile Duhovnicești din eparhiile Chișinăului, Kievului și Cernigovului, iar pentru o mai bună funcționare a acestora în 1841 este adoptat Regulamentul Consistoriilor Duhovnicești, care, cu mici modificări în 1883, a devenit principala lege a acestui organ bisericesc. Odată cu transformarea Dicasteriei în Consistoriu Duhovnesc s-au făcut schimbări și în cancelaria Consistoriului. S-au luat măsuri ca dosarele să nu întârzie în cancelaria Consistoriului și dispozițiile arhipăstorești să fie aduse cât mai curând la îndeplinire. Pentru aceasta s-a mărit numărul asesorilor

(funcționarilor) Consistoriului Duhovnesc.

A făcut mari reforme în sistemul de învățământ. Dacă până în 1821 învățământul în Seminarul Teologic era de 7 clase, după reformă el a fost redus la 6 clase. Câte două clase de retorică, filozofie și teologie. Printre obiectele care se studiau figurau: limba română, istoria și matematica erau predate în limba rusă, iar filozofia și teologia în limba latină.

Pentru organizarea vieții monahale, chiar la începutul păstoririi sale este tradusă și repartizată în mănăstiri Îndatoririle mutuale ale vieții călugărești comune, tipărită în tipografia sinodală din Petersburg în 1816. Din 1830, introduce obligativitatea vieții de obște în toate mănăstirile. Totuși, situația mănăstirilor din punct de vedere financiar rămânând încă foarte gravă, arhiepiscopul va închide schiturile: Rezina, Rudi, Lomanova, Soroca și Cărătura și două mănăstiri: Horodiște și Coșăuți.

Din 1823 se prevedea ca în locul preoților decedați să fie numiți fiii lor. Dacă erau minori, li se rezervau parohiile având obligația întreținerii văduvilor și orfanilor de preoți. Arhiepiscopul sfătuia pe tineri care urmau să între în cler să ia în căsătorie numai fete „din tagma duhovnicească”.

Starea materială a preoților, de asemenea, era una relativ bună. Printr-o dispoziție din anul 1829 s-a ordonat ca toate parohiile din Imperiul Rus care aveau un preot și un cântăreț să pri-

mească în folosință un lot de pământ de cel puțin 33 de desetine de pământ. În Basarabia, în urma acestei legi, bisericile din satele de pe domeniul statului au fost înzestrate cu câte 99, 120 sau chiar 240 de desetine.

În 1832, acesta anulează pentru preoți impozitul numit „ploconul episcopal”, precum și impozitul pentru școli. În 1842 este emis decretul țarului Nikolai I, prin care în bugetul statului va fi vărsată anual suma de 100 000 de ruble, ce urma a fi întrebuințată pentru salarizarea preoțimii. Arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, bazându-se pe această lege, a reușit să obțină salarizarea pentru 23 de preoți ai celor mai sărace parohii din Basarabia.

În 1823 Seminarului Teologic de la Chișinău a fost reorganizat, după *Regulamentul școlilor dubovnicești din Rusia*. Deoarece o bună parte din elevi erau români, arhiepiscopul cerea ca atât la seminar, cât și în alte școli să fie numiți profesori ce cunoșteau limba română. Pe de altă parte, însă aceeași persoană cerea ca în timpul lecțiilor și în pauză elevii să vorbească în limba rusă. Cu toate stăruințele lui Dimitrie Sulima, prin *Regulamentul privind funcționarea seminarelor* din 1840 țarul Nikolai I obliga ca toate obiectele să fie predate în limba rusă, iar prin aceasta toate cerințele arhiepiscopului au fost reduse la zero.

Dimitrie Sulima s-a implicat și în procesul de deschidere a „școlilor ținutale”, începând cu 1829, în Chișinău, Akkerman, Bender, Bălți, Ismail și Hotin,

precum și în deschiderea în 1833 a liceului regional de la Chișinău.

Dar cea mai mare realizare a Arhiepiscopului Dimitrie a fost edificarea Catedralei Mitropolitane. Proiectul Catedralei și al Clopotniței a fost întocmit de celebrul arhitect Avram Melnikov, fost profesor la Academia de Artă din Petersburg. Lucrările începute la 11 mai 1830 au fost finalizate la 12 ianuarie 1935. Iar sfințirea Catedralei a avut loc la 15 octombrie 1836.

Lucrările artistice au fost executate de pictorul Kovșarov, iar în clopotniță au fost instalate cinci clopote mari și mici în greutate de o mie de puduri, confecționarea lor fiind realizată în urma retopirii tunurilor turcești luate ca trofee în timpul războiului.

Construcția Catedralei s-a dovedit a fi temeinică. În fondurile Arhivei Istorice de Stat din Rusia, la Sankt Petersburg, se păstrează dosarul privind cutremurul din 1838 produs în orașele Odesa, Chișinău și orașelul Poceaev. În raportul arhiepiscopului de Chișinău și Hotin, Dimitrie Sulima, către Sfântul Sinod, se menționa că, după cutremurul din 11 ianuarie 1838, din nouă biserici „patru au avut de suferit foarte mult, însă Catedrala Nașterea Domnului, din pronia lui Dumnezeu, a rămas intactă”.

În afară de construcția catedralei, arhiepiscopul, ca de fapt și toți cei ce s-au aflat în această funcție, au participat la reconstrucția sau construcția de noi locașuri de cult, astfel în timpul

lui Dimitrie Sulima fiind construite peste 40 de biserici de piatră.

A fost un luptător consecvent cu sectarii și credincioșii de rit vechi. Așa în 1833 el a insistat ca molocanii să fie expulzați din Chișinău în Caucaz.

În această perioadă au fost editate o serie întreagă de lucrări: Instrucția pentru bulgarii coloniști, așezați în Basarabia de I. N. Inzov; Bucoavnele Româno-rusești, pentru datorii presvitelor de popor, începuturile învățaturii creștinești și altele.

Dupa 1844 la tipografia din Chișinău sunt retipărite cărțile editate anterior în Țările Românești. Majoritatea lor prezentau un viu interes și se răspândeau în bisericile atât din Transilvania, cât și din Moldova de peste Prut.

În timpul lui Dimitrie Sulima s-au tipărit cărți traduse după unele ediții slavonești, editate în centrele din Rusia. În perioada aflării la cârma eparhiei a lui Dimitrie Sulima au mai fost tipărite până la 1830: Pentru datorii presviterilor de popor (1823), Urmarea cântării de rugăciune pentru surparea zurbalii (1826), Slujba pentru Victoria împotriva șvezilor (1826), Slujba Sfântului Proroc Zaharia și a Sfintei Elizaveta (1826), Rânduiala panihidei (1827), Instrucția blagocinilor bisericilor (1827), Instrucția blagocinului mănăstirilor (1828), Instrucție pentru starostii bisericilor (1829), Cântare de rugăciune pe vreme de epidemie (1830), Scurtă păstorească îndemnare pentru

hultuirea apărătorului vărsat de vaci (1830).

Dimitrie Sulima a fost unicul ierarh de origine slavă al episcopiei Chișinăului și Hotinului care a cunoscut limba română, fapt ce i-a permis o înțelegere și apropiere față de tradiția și obiceiurile populației autohtone.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014”. – Chișinău, 2014. – P. 265-266.

Bibliografie selectivă:

Ceastina, Alla. Rolul Arhiepiscopului Dimitrie Sulima în construcția catedralei și clopotniței din Chișinău în prima jumătate a secolului al XIX-lea / Alla Ceastina // Cercetări Istorice : Serie nouă. – XXX-XXXI (2011-2012). – Iași, 2012. – P. 107-114.

Cij, Marin. Activitatea Consistoriului duhovnicesc din Chișinău în timpul arhiepiscopului Dimitrie Sulima (1821-1844) / Marin Cij // Studia Universitas. – 2008. – Vol. 10 (20). – P. 21-24.

Colesnic, Iurie. Mitropolitul Dimitrie Sulima : Un arhiepiscop pe care nu l-am uitat / Iurie Colesnic // Natura. – 2010. – Ian. – P. 9.

Fuștei, Nicolae. Arhiepiscopul Dimitrie Sulima / Nicolae Fuștei // Curierul Ortodox. – 2013. – 15 aug. – P. 6.

Gumenăi, Ion. Dimitrie Sulima și politica sa în Eparhia Chișinăului și a Hotinului între rusificare și tradiționalismul autohton // Conferința „Latinitate, Romanitate, Românită”, Chișinău, 6-7 noiembrie 2020. – Chișinău : CEP USM. – 2021. – P. 151-163.

Tomescu, Constantin. Hirotonia la Iași a episcopului Dimitrie Sulima // Arhivele Basarabiei. – 1930. – Nr 2. – P. 153-159.

Севастьян, Иеромонах. Жизнь и деятельность преосвященного Димитрия Сулимы до вступления его в самостоятельного управления Кишиневской епархии // Записки Одесского Общества Истории и Древности. – Том 26. – Одесса, 1906. – С.108-182.

Maxim Melinti

Mănăstirea Dobrușa 1772

Mănăstirea Dobrușa este o mănăstire de călugări din partea central-estică a Republicii Moldova, situată în preajma satului Dobrușa, la 20 km distanță de orașul Șoldănești și la 100 km de Chișinău. Denumirea mănăstirii vine de la râșorul Dobrușa care curge în preajmă.

Cea mai veche mențiune despre complexul monahal de la Dobrușa se atestă în pomelnicul ctitoresc cunoscut din publicația protosinghelului Glicherie Lovin din 1930, în care se menționează că „în 1772 a venit ieromonahul Ioasaf de la mănăstirea Probata și a înființat un schit”.

Mănăstirea Dobrușa a fost întemeiată în anul 1772 de monahii Ioasaf, venit de la Probota, Suceava și Eufimie de la Curchi. Dar monahul Ioasaf a fost rechemat în Moldova și biserica a fost sfârșită la 1785 de către Eufimie, împreună cu alți monahi din Curchi. Ea a fost sfințită cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”. În anul 1839, în cadrul mănăstirii, în locul bisericii de lemn a fost ridicată o biserică de piatră cu același hram, „Sfântul Nicolae”.

La 1847 s-a zidit biserica de iarnă „Schimbarea la

față”, folosită ca paraclis de iarnă. Până în 1863, slujbele se oficiau în română, după care s-a impus să se officieze în slavonă.

În 1890, mănăstirea Dobrușa număra 89 de călugări și frați, toți moldoveni, în afară de egumenul Porfirie (fiind rus). Biblioteca mănăstirii deținea multe cărți românești tipărite în Principatele Române în sec. XVII și XVIII.

După 1918 o parte din averea mănăstirii a fost secularizată, dar totuși Dobrușa a rămas una dintre cele mai bogate mănăstiri. În 1923 mănăstirea a trecut de la eparhia Chișinăului în cea a Hotinului. Episcopul Hotinului Visarion Puiu reînnoiește bisericile și înființează aici o școală de cântăreți și o mare tipografie.

În 1940, mănăstirea a trecut printr-o grea încercare, când bolșevicii au confiscat pământul mănăstirii, dar în 1941, armata română a revenit în Basarabia, liniștindu-se astfel și atmosfera din jurul mănăstirii.

După război, călugării au coborât la mănăstire. Viața monahală s-a reîntors în albia sa firească, ceea ce a contribuit la creșterea numărului de călugări. Astfel în 1945, numărul acestora s-a mărit până la 32, inclusiv 11 frați de ascultare.

Între anii 1959-1960 mănăstirea a fost închisă. În 1960 mănăstirea Dobrușa a fost transformată în școală-internat pentru copiii cu handicap, transferată din satul Cuizăuca. Biserica de iarnă a fost transformată în club, iar cea de vară, în cantină și depozit alimen-

tar. Școala auxiliară a funcționat până în 1994, când credincioșii satelor din zonă au dorit redeschiderea mănăstirii. Mănăstirea a fost reactivată printr-un decret mitropolitan la 28 octombrie 1994. În anul 1997 s-a terminat restaurarea bisericii „Schimbarea la Față”. Apoi a fost renovată biserica mare, cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”. Mănăstirea Dobrușa mai are un schit în deal, a cărui biserică are hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”.

În 1998 comunitatea mănăstirii era compusă din: stareț – arhimandritul Damian, econom – ieromonahul Filaret, administrator – ierodiaconul Sofian, ierodiaconii Clement, Vasile și Andrei, 9 călugări și 13 frați de ascultare.

În anul 2000, numărul viețuitorilor mănăstirii s-a redus la 8 călugări și 12 frați de ascultare. În august 2007, arhimandritul Damian a trecut la cele veșnice, iar în locul lui stareț al mănăstirii Dobrușa a fost ales ieromonahul Petru, care în prezent conduce obștea monahală compusă din 2 ieromonahi, un ierodiacon, 5 călugări și 6 frați de ascultare.

A se vedea și articolul din Calendarul Bibliotecarului 1997. – Chișinău, 1997. – P. 283.

Bibliografie:

Canoanele Maicii Domnului pe opt glasuri : care se citesc la Pavecerniță în toate zilele / copist Manole Graur. – Mănăstirea Dobrușa : [S. n.], 1842. – 333 f.

Evangelhie. Sfânta și dumnezeiasca Evangelhie : scrisu sau în zilele prea luminatului și înălțatului Domn și oblăduitor a toată țara

Moldavii. Io Constantin Nicolae Voevod / Cu toată cheltuiala a cucernicului între preoți popa Ioan. – Mănăstirea Dobrușa, 1743. – 245 f. ***

Bălan, Pavel. Mănăstirea Dobrușa / Pavel Bălan // Cetățile sufletului. – Chișinău. – [S. n.], 2002. – P. 44-51.

Ciocanu, Sergius. Unele considerațiuni privind începuturile mănăstirii Dobrușa și construirea aici a primei biserici de zid / Sergius Ciocanu // Arta 1999-2000 / col. red.: T. Stăvilă, L. Cemortan, C. I. Ciobanu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 29-33.

Codreanu, Lidia. Mănăstirea Dobrușa – la 240 de ani de la fondare / Lidia Codreanu // Moldova. – 2012. – Nr 5. – P. 50-55.

Ilvițchi, Luminița. Mănăstirea Dobrușa : de călugări / Luminița Ilvițchi // Mănăstirile și schiturile din Basarabia. – Chișinău : [S. n.], 1999. – P. 88-91.

Laiu, Eugeniu. Mănăstirea Dobrușa. Documente / Eugeniu Laiu // Luminătorul : Jurnal bisericesc. – 1926. – Nr 1. – P. 22-27.

Lovin P., G. Acte de la mănăstirea Dobrușa [din jud. Soroca] / G. P. Lovin // Arhivele Basarabiei. – 1929. – Nr 4. – P. 90-99.

Mănăstirea Dobrușa // Episcopia Hotinului. – 1929. – Nr 17. – P. 151-155.

Mănăstirea Dobrușa // Locașuri sfinte din Basarabia. – Ed. a 1-a / red.-coord: Iurie Babii. – Chișinău : Alfa și Omega, 2001. – P. 40-44.

Mereuță, Alexei. Mănăstirea Dobrușa // Mănăstirile vechi din Republica Moldova = Старые монастыри Республики Молдова / Alexei Mereuță. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 141-147.

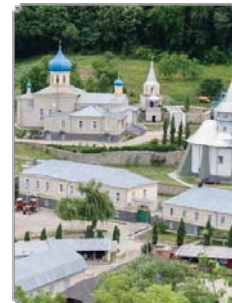
Olaru, Angelina. Revoltă și tristețe la mănăstirea Dobrușa / Angelina Olaru // Timpul. – 2007. – 4 iul. – P. 1, 3.

Olaru-Cemârtan Viorica. Mănăstirea Dobrușa / Viorica Olaru-Cemârtan // Mănăstiri și schituri din Republica Moldova : [studii enciclopedice] / col. de aut.: Andrei Eșanu, Mihai Aduage, Alexei Agachi [et al.]. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – P. 291-306.

Pelin, Valentina. Manuscrise și activități culturale de la Mănăstirea Dobrușa : sec. XVIII-XIX / Valentina Pelin // Revista de istorie a Moldovei. – 2007. – Nr 2. – P. 3-14.

Școala monahală de la Mănăstirea Dobrușa : [- și de cântăreți bisericești, înființată în 1923 la Mănăstirea Dobrușa, jud. Soroca, de către Visarion Puiu] // Flux continuu. – 2011. – 24 iun. – P. 9.

Maria S. Ciobanu

Mănăstirea Călărășeuca 1782

Mănăstirea Calărășovca se află la granița de nord a Republicii Moldova cu Ucraina, pe malul Nistrului, într-un defileu împădurit, loc deosebit de pitoresc ales de Dumnezeu pentru a-l sfinți.

Inițial mănăstirea a fost fondată ca schit al mănăstirii „Sf. Sava” din Iași, care, la rândul său, a fost închinată Sfântului Mormânt din Ierusalim, subordonată Patriarhului Ierusalimului, purtând atunci nume de Mășceni. Toponimul Mășceni este atestat prima dată la 27 aprilie 1605, într-o danie a lui Ieremia Movilă voievod, prin care se întărește satul Mășcenii pe Nistru, ținutul Soroca, popii Onciul, care l-a procurat de la Bilav uricar. Actualul nume de Călărășeuca este atestat la 9 decembrie 1755.

De la înființare până în 1916 a fost locuită de călugări. Prima atestare documentară include lista fraților cu starețul care conducea obștea din 1648.

Anume atunci a fost construită o biserică de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, care a devenit și hramul mănăstirii.

În decursul timpului i-au fost donate moșii de către domnia Moldovei și boierii schitului. La începutul secolului al XIX-lea mănăstirea avea în posesie 12759 de desetine (13945,6 ha).

În 1781 boierul Marco Donici din orașul Moghiliiov-Podolsk cu binecuvântarea Patriarhului de Ierusalim Avraamie reconstruiește într-un singur an biserica „Adormirea Maicii Domnului” în biserica de piatră. Acest edificiu de cult a fost ridicat nu numai ca un locaș de rugăciune, dar și ca o mică fortăreață. Fiind situată la hotarul țării, mănăstirea suferea în urma năvălirilor dușmanilor externi, dar și a unor doritori de a o jefui. În aceste cazuri biserica servea ca un adăpost sigur. Pereții ei sunt de 1,5 m grosime, ușa de la intrare este confecționată din lemn de stejar și ferecată în metal. La un nivel înalt se află ambrazuri înguste, de unde se putea trage cu o armă.

În 1813 schitul devine mănăstire și este condusă de eparhia Chișinăului.

În 1853 generalul-maior Nicolai Cerchez cu susținerea financiară a principesei Elena Mihailovna Cantacuzino ctitoresc a doua biserică pe teritoriul mănăstirii. Ea a fost construită din lemn, cu hramul „Sf. Ierarh Mitrofan de Voronej”. Acest sfânt a fost proslăvit la acea vreme în Rusia.

Sf. Ierarh Mitrofan era primul episcop la catedra

orașului Voronej și a trăit în secolul al XVII-lea. Rămânând de timpuriu văduv, el s-a călugărit. Pentru viața sa sfântă a devenit egumen al unor mănăstiri, pe urmă a condus catedra din Voronej timp de 20 ani. A contribuit la prosperitatea și puritatea Credenței Ortodoxe, a fost un păstor bun care se îngrijea de sufletele încredințate, dar și un om ce își iubea țara. A susținut construcția flotei ruse inițiată de țarul Petru I. Domnul l-a proslăvit prin neputrezirea trupului său, moaștele sale aflându-se până în prezent în catedrala orașului Voronej, de la care creștinii primesc ajutor și tămăduiri.

În decursul vremii mănăstirea a fost condusă de diferiți stareți. Ultimul, egumenul Iona, împreună cu frații, reconstruiește biserica de lemn Sf. Ierarh Mitrofan în biserică de piatră de proporții mai mari, ca un edificiu de cult cu două corpuri de chilii dispuse lateral. Biserica a fost finalizată în 1911 și sfințită la hramul de iarnă pe 6 decembrie.

În 1916 călugării au fost transferați la mănăstirea Dobrușa, iar în locul lor din orașul polonez Virovo au venit cu binecuvântarea arhiepiscopului Chișinăului egumena Ambrosia cu surorile unei mănăstiri rusești. Călugărițele au adus copia icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de Lesna, aceasta având și ea harul tămăduirilor și ajutorării celor necăjiți. Cu timpul s-au adunat mai multe surori: și moldovence, și ucrainence, formând o obște de peste 120 de maici.

Conducerea mănăstirii era realizată de diferite maici. Câteva din ele au avut râvnă și mănăstirea a înflorit atât spiritual, cât și material. A fost unica mănăstire de maici din țară, unde ustavul era de obște. Cu binecuvântarea episcopului Visarion Puiu s-a deschis o școală, un atelier de confecționare a veșmintelor bisericesti și o țesătorie. Un timp a funcționat și un orfelinat pentru fetițe. Mănăstirea avea 300 de desetine de pământ (328 ha). Era și o fermă de animale, o grădină de zarzavaturi, se semăna grâu, orz, ovăz, mei, porumb, floarea-soarelui ș.a. Surorile aveau ascultări la vie, livadă, prisacă, oloiniță. Pământul se prelucra manual. Slujbele erau zilnice. Au fost perioade când slujeau și două liturghii pe zi, cântau două coruri de maici. Slujbele se făceau și în română, și în slavonă, dat fiind faptul că locuitorii satelor vecine erau ucraineni și slujbele erau frecventate și de pelerinii de peste Nistru.

Cu instalarea puterii sovietice s-au început prigoanile. Mănăstirii i s-au impus impozite enorme în bani și produse agricole, pe urmă i s-a confiscat pământul. Persecuțiile erau dure: se interzicea primirea pelerinilor pe mai mult timp. Mănăstirea era lipsită de dreptul de procurare a utilajelor și mașinilor agricole, de slujire în afara mănăstirii, de primire în obște a surorilor tinere. În pofida prigoanei, complexul monastic continua să se întărească. Atunci autoritățile sovietice au închis mănăstirea.

Cea mai tristă zi a fost 8 iunie 1961, când mănăstirea a fost închisă. Patru maici au plecat la mănăstirea Japca. Celelalte s-au stabilit cu traiul la rude în satele natale. Maica Eugenia din Soroca a încercat să salveze icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, dar aceasta i-a fost confiscată. Icoanele de preț au fost confiscate, alte icoane și iconostasul au fost tăiate și arse în fața bisericii Sf. Mitrofan.

Mănăstirea a fost transformată în spital pentru bolnavi de tuberculoză și tabără de pionieri. Mai mult de zece ani aici a funcționat o școală-internat. Trei ani de zile mănăstirea a fost abandonată în voia sorții.

La 3 mai 1991, cu binecuvântarea Înalt Preasfințitului Vladimir, Mitropolitul Chișinăului și al Întregii Moldove, mănăstirea a fost redeschisă. Printre primele măicuțe au fost monahia Emilia (Bubulici), Serafima (Solonari) și Feodosia (Ogorodnic). Tot în același an este numit ca administrator și duhovnic arhimandritul Irineu. În 1998 este numită stariță monahia Emilia. Ea a început restaurarea soborului „Sf. Mitrofan”.

În martie 1999 este numită egumenă actuala maica stariță Eufrosinia. Sub conducerea ei crește obștea monahală și încep lucrările de reconstrucție și amenajare a mănăstirii.

În 1999 se finalizează pictarea soborului Sf. Mitrofan, se instalează un nou iconostas, soborul este reparat din exterior.

În 2000 se repară corpul

de chilii pentru surori. În anii următori se construiesc poarta de intrare, stăreția nouă, se amenajează izvoarele, fiind edificată o căsuță-bazin pentru doritorii de a primi tămăduiri de la apa izvoarelor, se construiesc ferma și depozitele. Biserica „Adormirea Maicii Domnului” se repară din exterior și din interior, se instalează un nou iconostas sculptat în lemn. Se edifică de asemenea o casă mare cu trapeza nouă, chiliile pentru maici, biblioteca, croitoria ș.a.

Bibliografie selectivă:

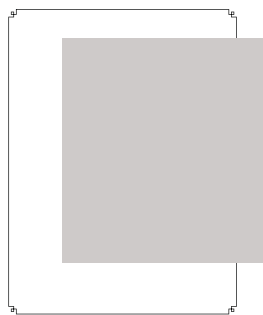
Brihuneț, Manole. Mănăstirea Călărășăuca / Manole Brihuneț // Mănăstiri și schituri din Republica Moldova. – Chișinău. – 2013. – P. 148-162.

Mănăstirea Călărășăuca // Locașuri sfinte din Basarabia. – Chișinău : Alfa și Omega, 2001. – P. 16-19.

Mereuță, Alexei. Mănăstirea Călărășăuca // Mănăstirile vechi din Republica Moldova = Старые монастыри Республики Молдова / Alexei Mereuță. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 183-189.

Puiu, Visarion. Mănăstirea Călărășăuca / Visarion Puiu // Mănăstirile din Basarabia. – P. 64-65.

Maxim Melinti

**Ioasaf BERGHIE
1862-1942**

Călugăr, pictor, zugrav, primul și ultimul iconar al

secolului XX în Basarabia.

Ioasaf (Ioan) Berghie s-a născut în 1862 în familia dascălului bisericii din satul Japca, jud. Soroca (azi r. Florești), Stepan Berghie. „Din copilărie lui Ioan i-a plăcut zugrăvirea și tragerea cu creionul. Se întrecea cu ceilalți copiii întru facerea imaginilor de pe cărțile de școală”.

La 16 ani se duce la mănăstirea Japca, pe atunci de bărbați. Aici l-au impresionat imaginile sfinților de pe icoane. Rudele, prietenii l-au îndemnat să se întoarcă acasă, însă tânărul refuza cu vehemență, „toți clătinau din cap, îl jeleau, deoarece lasă acasă o mare avuție. Din ograda tatălui său ieșeau cinci care și arau țarina patru pluguri”. Fiind scutit de serviciul militar, a făcut un pelerinaj la mai multe mănăstiri și biserici din Imperiul Țarist pentru a deprinde taina zugrăvitului.

La Lavra Pecerska din Kiev a fost lăsat să facă curățenie în atelier. Apoi a cumpărat scule, vopsele și s-a întors la Japca. La Japca, fiind permanent deranjat de „fiii oamenilor” – rudele sale, care mereu îl vizitau, „și ca să-și poată pune în aplicare darul său”, a decis să se retragă la mănăstirea Noul Neamț. La 1884, duhovnicul mănăstirii Andronic Popovici îl primește în rândul viețuitorilor Lavrei basarabene, făcând de la început ascultate la strană, învățând de la cântărețul Emanoil din București tehnica muzicii bizantine și Tipicul bisericesc.

În anul 1890, perioada zidirii noii bisericii mănăsti-

rești, Ioan a fost invitat să-și „ispitească darul”. Cea dintâi icoană în creion a fost Sfântul Ioan Teologul. Văzând capacitățile sale, arhimandritul Andronic Popovici, deja ca stareț al Noului Neamț, îi dă binecuvântare să picteze icoane, oferindu-i trei camere, „ca să-și așeze atelierul”.

În atelierul său, Ioasaf zugrăvește „toate icoanele cele mici din biserică, precum și cei patru evanghești și patru îngeri, în mărime de trei metri, cari sunt așezați la cele patru colțuri ale turnului de la clopotnița mănăstirii”.

După moartea tatălui său, primește o parte din moștenire – 500 de ruble aur, cu care procură vopsele și copii de pe vestitele icoane bizantine și rusești și deschide un atelier.

De la primele icoane interpretate într-un stil naiv, va ajunge să picteze icoane ca un adevărat profesionist, deprinzând și tehnici decorative noi – imitarea smalțului. Urmărind creația acestui zugrav, putem afirma cu certitudine că Ioasaf a fost un autodidact.

În total, a pictat peste 2,500 de icoane și steaguri bisericești. Prețul icoanelor a variat material și timp între 500-1,200 lei. Cea mai scumpă icoană a costat 2,000 lei sau 200 ruble, iar răstignirile ajungeau până la 600 lei.

Devine foarte popular în toată Basarabia, lucrările lui fiind solicitate și peste hotarele țării. După Unire, execută comenzi la Roman și Piatra Neamț.

Deoarece icoanele lui Ioasaf se bucurau de popu-

laritate, cele mai frumoase și mai scumpe lucrări au fost vândute la prețuri mari. Pictând un număr impunător de icoane, acestea ajung să fie comercializate drept icoane provenite din atelierele Moscovei și ale Kievului. În sensul evitării acestor situații confuze, primește binecuvântarea starețului de a-și pune numele pe icoane, de exemplu: „Iconograful monahul Ioasaf, anul 1913”. Fiind impus de situația, Ioasaf face anunț public: „Zugravul, meșterul auritului și al cizelării monahul Ioasaf Berghii din mănăstirea Noul Neamț execută tot felul de lucrări cizelate după sistemul de la Moscova și Kiev, cu și fără email”.

Una dintre primele icoane cunoscute ale acestui artist a fost găsită în satul Baccialia (Căușăni) și este datată cu ultimul deceniu al secolului al XIX-lea. *Răstignirea* lui Ioasaf reprezintă un model tipic de icoană populară. Următoarea lucrare, *Hristos – vița-de-vie* (Muzeul Național de Istorie din Chișinău), este semnată și datată de autor cu anul 1903. Icoana în cauză exprimă sinceritatea artei naive.

Pe parcursul vieții petrecute la Noul Neamț, se va mai ocupa de traducerea și copierea manuscriselor din colecția mănăstirii, primind și în această activitate binecuvântarea starețului Andronic. Având o fire de mare filantrop, „din rodul ostanelor sale”, călugărul a donat mănăstirii Noul Neamț. Când se înființează schitul din Copceac, jud. Tighina, donează icoane în

valoare de 12,000 lei, în afara de cărțile bisericești. Iar auzind că undeva departe există o societate pentru surorile de caritate, trimite anual dania sa, care se exprimă în bani grei de aur.

Pe lângă meseria de iconograf, monahul Ioasaf era cunoscut și în calitate de copist al manuscriselor, unele fiind traduse din slavonă în română și tipărite în Tipografia Sfintei Mănăstiri.

A citit *Psaltirea*, *Viețile sfinților* și *Minunile Maicii Domnului*. Știa pe de rost capitole întregi din Prooroci și *Evanghelie*.

Marele zugrav nu a reușit să adune în jurul lui ucenici care l-ar fi urmat în meseria sa frumoasă, „deoarece, pe câți i-a îndemnat și le-a arătat, nici unul nu s-a prins, ei căutând alte ascultări și slujbe, fugind după „mămăligă cu brânză”.

Dragostea sa pentru zugrăvirea icoanelor, copierea manuscriselor, acțiuni filantropice și promovarea limbii române l-au făcut iconar cunoscut și călugăr evlavios din epoca sa până în prezent.

Icoanele lucrate de călugărul Ioasaf Berghie pot fi găsite și admirate în colecția Muzeului de Istorie și în colecția mănăstirii Noul Neamț.

Călugărul Ioasaf a trăit o viață lungă. Îi găsim în listele călugărilor mănăstirii până în 1942, când împlinise de acum 80 de ani. După această i se pierd urmele.

Bibliografie selectivă:
Chiroșca, Adelaida. Hristos euharistic în colecția de icoane

a Muzeului Național de Istorie a Moldovei [de călugărul iconar Ioasaf Berghie] / Adelaida Chiroșca // Tyragetia : Istorie. Muzeologie : Serie nouă. – 2016. – Vol. X [XXV], Nr 2. – P. 301-316.

Mihailovici, Paul. Figuri monahale din Basarabia. Călugărul-zugrav Ioasaf Berghie de la mănăstirea Noul Neamț / Paul Mihailovici // Luminătorul. – 1938. – Nr 5. – P. 314-318.

Sinhani, Tamara. Ultimul călugăr iconar : [Ioasaf Berghie] / Tamara Sinhani // Luminătorul. – 1995. – Nr 4. – P. 36-40.

Xenofontov, Ion. Ioasaf Berghie – călugărul zugrav / Ion Xenofontov // Altarul credinței. – 28 dec. 2012. – P. 16.

Xenofontov, Ion. Ioasaf Berghie – călugărul zugrav // Xenofontov, Ion. Complexul monahal Japca. Istorie și spiritualitate / Ion Xenofontov. – Iași, 2015. – P. 102.

Синхани, Тамара. Из истории иконописания в Ново-Нямецком монастыре / Тамара Синхани // Tyragetia. – 1996. – Vol. III. – P. 195-200.

Maxim Melinti

Catedrala „Schimbarea la Față” (fosta biserică „Sfinții Împărați Constantin și Elena”) 1902

Este fosta capelă „Sf. Împărați Constantin și Elena” a Gimnaziului nr. 2 pentru băieți (în perioada interbelică – Liceul militar „Regele Ferdinand I”), construită între anii 1898-1902.

Inițial, Gimnaziul era hotărât să construiască un edificiu foarte modest cu două nivele, pe primul fiind ame-

najată sală sportivă, iar pe cel de-al doilea – biserica gimnazială. Suma colectată era circa 15.000 ruble. Atunci a intervenit un cetățean nobil Constantin Namestnik (1832-1905), care a devenit ctitor principal al bisericii, făcând donație de 35.000 de ruble pentru construcția sfântului locaș cu două condiții: biserica va avea hramul în cinstea Sfinților Împărați Constantin și Elena și, după moarte, ctitorul va fi înhumat în cripta bisericii.

Autorul proiectului – arhitectul eparhial Mihail Seroșinski, antreprenor – Andrei Stepanov, asistența tehnică fiind asigurată de arhitectul guberniei Carl Gasket. Arhitectura Catedralei poartă amprentele stilului neobizantin. În interior, pereții bisericii, coloanele păstrează pictura realizată de Pavel Piskariov în anul 1906.

La 27 august 1900 Preasfințitul Iacov Piatnițchi, episcopul Chișinăului și Hotinului, a săvârșit slujba de punere a pietrei de temelie pentru zidirea bisericii în prezența ctitorului Constantin Namestnik, a demnitarilor de stat, a cadrelor didactice și a elevilor Gimnaziului.

Iconostasul, compus din patru registre, era din lemn de brad suflat cu aur, lucrat cu multă măiestrie de meșterul S. I. Kirilov. Potrivit unor izvoare, iconostasul a fost prețuit cu 2.700 de ruble. Clopotele sfântului locaș au fost procurate de la uzina de turnat clopote din orașul Iaroslav (Rusia). Cărțile de slujbă, partiturile pentru corul bisericesc au fost pregătite de renumitul

preot-compozitor și dirijor Mihail Berezovski, profesor de muzică la Gimnaziul nr. 2 de băieți din Chișinău.

La 21 mai 1902 biserica a fost sfințită de către Preasfințitul Iacov Piatniăchi, episcopul Chișinăului și Hotinului, împreună cu Preasfințitul Arcadie Filonov, episcopul de Akkerman, și cu un sobor de preoți și diaconi din orașul Chișinău, cu participarea profesorilor de religie din toate instituțiile medii de învățământ din Chișinău, în prezența autorităților locale, a diferitor persoane de onoare invitate oficial, a mai multor directori de instituții de învățământ, a personalului pedagogic și a tuturor elevilor Gimnaziului nr. 2 de băieți din Chișinău în frunte cu directorul Nicolae Alaev. Biserica era arhiplină nu numai de cei invitați, ci și de creștinii din oraș.

După moarte, Namestnik, ctitorul principal, a fost îngropat în cripta personală din zidul bisericii. Slujba înmormântării a fost săvârșită de către Preasfințitul Arcadie Filonov, episcop de Akkerman, împreună cu un sobor de preoți de la toate bisericile din orașul Chișinău.

Deci din 1902 și până în 1918 biserica Sfinții Împărați și Întocmai cu Apostolii Constantin și Elena a fost biserica Gimnaziului nr. 2 de băieți din Chișinău.

În perioada 21 august 1919 – 18 martie 1944 (cu excepția iunie 1940 – iunie 1942) – Gimnaziul nr. 2 a fost transformat (reprofilat) în Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din orașul Chișinău. Organizarea noului liceu s-a făcut după modelul

de la Mănăstirea Dealu (România), biserica aparținând de acum Liceului Militar.

În iunie 1940 biserica suferă în urma unui devastator incendiu. În timpul celui de al II-lea Război Mondial clădirea Liceului a fost distrusă, dar biserica a rămas neatinsă. După război clădirea a adăpostit K.G.B. R.S.S.M. – K.G.B.-ul (Comitetul Securității de Stat) Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești). Succesorul K.G.B.-ului a devenit S.I.S.-ul (Serviciul de Informație și Securitate al Republicii Moldova), care astăzi își are reședința în această clădire.

Iar biserica în anii 1944 a fost închisă, ea „nu mai avea dreptul să existe” și în perioada ocupației sovietice a fost devastată, devenind în 1959 depozit și din 1962 fiind prefăcută în „Planetariu”. În anul 1982 Planetariu a primit 213 mii de vizitatori și s-au citit 3 mii de lecții.

La 24 octombrie 1991 Planetariul este închis și sfântul locaș este întors Bisericii Ortodoxe din Moldova. Clădirea bisericii a fost retrocedată Mitropoliei Moldovei.

Întrucât în orașul Chișinău mai activa o biserică cu hramul Sfinților Împărați și Întocmai cu Apostolii Constantin și Elena, în 1992 s-a decis să fie schimbat hramul catedralei în cinstea Schimbării la Față a Mântuitorului. În 2004-2005 aici s-au petrecut importante lucrări de consolidare și o reparație capitală.

La inițiativa Academiei de Științe a Republicii Moldova, Catedrala Schimbarea la Față a Mântuitorului a fost considerată Monument de

arhitectură de însemnătate națională, introdus în Registrul monumentelor de istorie și cultură ale municipiului Chișinău.

În 1991 încep lucrările de restaurare a catedralei, inițiate de primul ei paroh de după redeschidere – protoiereul Nicolae Grosu.

Între anii 1991-1997 au fost efectuate următoarele lucrări: s-a reconstruit clopotnița și, parțial, gardul; s-a construit o încăpere adiacentă altarului bisericii, destinată pentru paraclisieri (pălămăria); a fost schimbată sistemul de încălzire; s-a reparat acoperișul bisericii, a fost făcruită piatra de fațadă a bisericii; au fost schimbate ferestrele (rândul al doilea).

Din anul 1997 (și până în prezent) în funcția de paroh al catedralei a fost desemnat protoiereul Ioan Plămădeală.

Primele lucrări de pictare a catedralei și a unor icoane au fost efectuate de pictorii Petru Mușinski și Nicolae Malancuș.

Iconostasul, precum și Sf. Masă, Jertfelnicul (Proscomidiarul), Locul Înalt, chivotele, stranele, analoagele – toate acestea de o rară frumusețe – au fost lucrate în lemn cu multă măiestrie de către câțiva meșter-sculptori în lemn din județul Neamț (România) în frunte cu Vasile Cozma.

Lucrările de restaurare se încununează cu sfințirea catedralei la 3 septembrie 1998.

Din anul 1999 în biserică se află Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului „Cea cu trei mâini” – Triherusa.

În perioada 2 iulie 2000-10 martie 2002 s-au reparat pereții principali din interiorul bisericii, au fost procurate clopotele și instalată o nouă poartă la intrarea în curtea bisericii.

La 14 septembrie 2000, în legătură cu aniversarea a 81 de ani de la înființarea Liceului Militar „Regele Ferdinand I” (Gimnaziul nr. 2 de băieți) din or. Chișinău, în Catedrala Schimbarea la Față a Mântuitorului a fost săvârșită Dumnezeiasca Liturghie și o panahidă de pomenire a foștilor elevi ai Liceului Militar.

Din luna ianuarie 2003 catedrala „Schimbarea la Față a Mântuitorului” din orașul Chișinău are propria publicație periodică „Lumină din Lumină”. În anul 2012, când acest sfânt locaș a împlinit 110 ani de la prima sfințire și săvârșire a primei Dumnezeiești Liturghii (19 mai 1902) – în pronaosul catedralei, în ziua de 19 mai 2012 (stil nou sau civil), cu străduința preotului-paroh, protoiereului Ioan Plămădeală, a fost instalată o placă comemorativă în memoria vrednicului ctitor și ziditor al acestei biserici – Constantin Namestnik (1832-1905).

Are planul de tip cruce greacă înscrisă, cu patru piloni pe care se sprijină tamburul circular al cupolei. Aspectul exterior este decorat în spiritul stilului ruso-bizantin. În fața intrării este construit un pridvor cu coloane robuste.

Bibliografie selectivă:

Catedrala Ortodoxă „Schimbarea la Față a Mântuitorului” din

municipiul Chișinău : leri și astăzi – 110 ani : (1902-2012) / alcăt. de Protodiacon Ioan Munteanu. – Ed. 1-a, jubiliară. – Chișinău : Bons Offices, 2012. – 188 p. : fot., il.

Brânzan, Maria. Catedrala Schimbarea la Față (fosta biserică Sfinții Împărați Constantin și Elena) / Maria Brânzan // Locașuri sfinte din Basarabia. – Chișinău : Alfa și Omega. – 2001. – P. 116.

Locașuri sfinte din Protopopiatul Municipiului Chișinău / Ediție îngrijită de către Protoiereul Zosima Toia, Protopopul municipiului Chișinău. – Chișinău, 2008. – P. 12.

Starostenco, Petru. Catedrala „Schimbarea la Față” (fosta biserică „Sfinții Împărați Constantin și Elena”) / Petru Starostenco // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău, 1997. – P. 119-120.

Țvirunc, Victor. Catedrala „Schimbarea la Față” // Țvirunc, Victor. Monumentele relațiilor istorice moldo-ruse pe teritoriul Moldovei / Victor Țvirunc. – Chișinău, 2019. – P. 38-39.

Maxim Melinti

Mănăstirea Chistoleni 1932

Toponimul mănăstirii se trage de la numele săteanului înstărit din satul Sadaclia Vasile Pistol (Chistol). În anii '30, acesta a donat Mitropoliei Basarabiei 50 ha de pământ, pe care a fost înființată o mănăstire.

În anul 1932 Înalt Preasfințitul Gurie Grosu, mitropolit al Basarabiei, i-a încredințat primului stareț al schitului, Iachint Ciobanu, înființarea unui schit.

În prima perioadă a

existenței sale, acest locaș reprezenta o așezare monastică mică, denumită „Mitropolitul Gurie”. Biserica schitului avea hramul Sfântul Nicolae din Mira Lichiei. În anul 1938 mănăstirea din Sadaclia, ca și alte câteva așezări monastice din Regatul României, a fost transformată într-un lagăr destinat preoților acuzați de colaborare cu Mișcarea Legionară.

În lagăr au fost întemnițați cel puțin 33 de clerici. După ce preoții au fost eliberați, la 20 decembrie 1938, această așezare a fost transformată în lagăr pentru femei legionare. Lagărul a fost înconjurat cu sârmă ghimpată. Deținutele au fost eliberate abia în primăvara anului 1940.

În această perioadă comunitatea monastică de la mănăstire a fost desființată și s-a oprit activitatea liturgică. După eliberarea deținuților, clericii din partea locului au început procesul reinstaurării vieții monahale la Sadaclia. În ședința din 24 octombrie 1941, Arhiepiscopia Chișinăului hotărăște transformarea mănăstirii de monahi „Mitropolitul Gurie” din Sadaclia, județul Tighina, în mănăstire de maici cu viața de obște, având două hramuri: hramul principal – Cuvioasa Parascheva și al doilea – Sfântul Apostol Toma. La 1 noiembrie, administrarea mănăstirii este încredințată maicii Veronica (Petre), care la acea dată încă deținea funcția de stareț a mănăstirii Vărzărești.

În acest moment, comunitatea mănăstirii număra

11 persoane în vârstă de la 18 până la 66 de ani: o măică, o soră, 9 ascultătoare; 10 erau venite din mănăstirea Vărzărești și una din comuna Sadaclia. În 1942 numărul viețuitoarelor s-a mărit: 19 persoane: 6 călugărițe, 2 surori, 10 ascultătoare și un ieromonah – preotul mănăstirii Elifterie Crăciun. Iar în anul 1943 în mănăstire trăiau 18 persoane: 7 maici și 11 surori de ascultare. În afara de cele 50 ha, în folosința mănăstirii se mai aflau 3 ha de pădure de salcâm, definită drept „a statului”, în valoare de 60 mii de lei.

La 8 octombrie 1942 se raporta că în gospodăria mănăstirii sunt trecuți: 2 boi, 3 porci, 5 oi și 10 stupi de albine, iar, în baza bugetului prezentat la 15 aprilie 1943, veniturile mănăstirii constituiau 120 de mii de lei, întreaga avere fiind estimată la 8 359 800 de lei. Călugărițele lucrau pământul, aveau livadă, cultivau viță-de-vie, din care produceau vin, și se ocupau de apicultură. Principalele surse de venit ale mănăstirii proveneau din vânzarea cerealelor, fructelor din livada mănăstirii, lumânărilor, din donațiile credincioșilor și de la atelierul de țesut.

Conform datelor privind gospodăriile mănăstirești din Arhiepiscopia Chișinăului de la sfârșitul anului 1943, în afară de terenurile la care ne-am referit mai sus, în posesia mănăstirii a fost atestată și o „pădure de uzufruct” cu o suprafață de 38 ha.

În februarie 1943, din cauza războiului, călugărițele

au fost nevoite să se mute la metocul mănăstirii Sadaclia-Iserlia, care se afla în preajma satului cu aceeași denumire, la o distanță de 15 km de Sadaclia.

Începând din 1943, în rapoartele prezentate de stareț la Arhiepiscopia Chișinăului, mănăstirea purta denumirea Sadaclia-Iserlia.

Cu instaurarea regimului sovietic, mănăstirea a adăpostit bolnavii de tifos, iar începând cu anul 1950 aici a funcționat un spital. După închiderea acestui spital, încăperile mănăstirii au fost folosite de gospodăria agricolă din localitate. În această perioadă, complexul monastic a fost distrus treptat până la temelie.

La 27 mai 1997, mănăstirea a fost înregistrată oficial, reluându-și activitatea ca una de călugărițe cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae, fapt la care au contribuit în mod deosebit doi frați preoți: părintele Ioan Jelihovschi, care actualmente este preot paroh în satul Carabetovca, și protoiereul Valerian Jelihovschi, preot paroh al bisericii din satul Sadaclia. Administrarea mănăstirii a fost încredințată maicii starețe Valeria (Onilov). Tot atunci a început construcția edificiilor necesare pentru desfășurarea normală a vieții mănăstirești. La 20 aprilie 2010, duhovnic al mănăstirii Chistoleni a fost numit egumenul Filaret (Ciornea), iar în funcția de blagocină a fost numită rasofoara Nicolaia (Balan). Acum în mănăstirea se află 15 viețuitori: 3 monahii, 4 rasofoare, 5 surori la ascultare, 2 preoți slujitori și un ierodiacon.

Mănăstirea deține 9 ha de pământ, dintre care 5 ha teren arabil, iar restul suprafeței este ocupat de construcțiile complexului monastic. Pe terenul alocat de stat în anul 1998 au fost construite 4 chilii pentru monahii și o biserică mică, în care se oficia Sfânta Liturghie. Astăzi în locul primelor chilii este amplasată bucătăria și trapeza de vară. În 2000 s-a finisat construcția edificiului care cuprinde biserica Sfântul Nicolae, unde zilnic se oficiază liturghii, 4 chilii (actualmente sunt 12 chilii pentru monahi, construite prin prelungirea clădirii), cancelaria, arhondaricul și biblioteca. În anul 2002, odată cu venirea în mănăstire a părintelui Filaret (Ciornea), s-a început construcția blocului de chilii pentru călugărițe, care cuprinde 12 camere, o trapeză de iarnă, atelierul de croitorie și o sală festivă. În afară de clădirile bisericești și rezidențiale, în curtea mănăstirii au fost construite mai multe anexe gospodărești.

În anul 2010, Preasfințitul Anatolie, Episcopul de Cahul și Comrat, a sfințit locul viitoarei biserici cu două niveluri cu hramul Maica Domnului Portărița și Sfântul Nicolae, care actualmente se află în construcție. În prezent se fac lucrări de tencuială fațadei. S-au pornit lucrările la construcția noului arhondaric.

Principala sursă de venit a mănăstirii o constituie vânzarea produselor animale și agricole, a mierii și donațiile enoriașilor. Gospodăria mănăstirii este mare și cuprinde 100 de oi,

20 de vaci, capre și găini. Pentru lucrarea pământului și alte treburi gospodărești mănăstirea dispune de un tractor donat de locuitorii satului Sadaclia, de un autocar mic, de un automobil și două camioane. Sălășluitoarii mănăstirii își asigură unele nevoi prin munca în atelierul de croitorie și în cel de fabricare a lumânărilor.

Astăzi la biblioteca mănăstirii se păstrează câteva cărți din sec. XIX și din prima jumătate a sec. XX: *Minen de obște*, Chișinău, 1819; *Viețile sfinților din luna martie*, București, 1835; *Apostol*, Blaj, 1843; *Penticostarion*, Chișinău, 1853; *Triodion*, Buda, 1816; *Tipicon*, Chișinău, 1857 și altele.

Mănăstirea desfășoară diversă activitate caritabilă cu cei nevoiași și cea educativă cu copiii.

Bibliografie selectivă:

Guțu, Marina. Mănăstirea Chistoleni / Marina Guțu // Mănăstiri și schituri din Republica Moldova : [studii enciclopedice] / col. de aut.: Andrei Eșanu, Mihai Adauge, Alexei Agachi [et al.]. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – P. 220-227.

Mănăstirea Chistoleni // Locașuri sfinte din Basarabia. – Chișinău : Alfa și Omega, 2001. – P. 26-27.

Mereuță, Alexei. Mănăstirea Chistoleni // Mereuță, Alexei. Mănăstirile vechi din Republica Moldova = Старые монастыри Республики Молдова / Alexei Mereuță. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 162-168.

Maxim Melinti

CRITERII DE SELECTARE A NUMELOR DE PERSONALITĂȚI PENTRU CALENDARUL NAȚIONAL

1. **Calendarul Național** are un caracter enciclopedic, cuprinzând nume de referință din toate domeniile de activitate umană.
2. **Calendarul** include nume de personalități remarcabile din Republica Moldova, personalități notorii din România, nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
3. **Calendarul** este o publicație depolitizată și nepărtinitoare.
4. Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalități cu o contribuție marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mișcarea de idei, la progresul culturii și civilizației, certificată prin activitate, titluri științifice și onorifice, distincții, premii, includerea numelui în dicționare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
5. Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică după cum urmează: personalități din Basarabia/RSSMoldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
6. Articolele (datele) elaborate pentru **Calendar** poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuția fiecărei personalități.
7. În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepționale, prin decizia specială a Colegiului de redacție și la rugămintea Asociațiilor profesionale și a Uniunilor de Creație, se includ și date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ținând în exclusivitate de valoarea și contribuția personalității.
8. Personalitățile se documentează, de regulă, într-o singură ediție, urmând ca edițiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informații noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în Calendarul Național. Persoanele care nu sunt documentate sunt prezentate într-o scurtă informație.
9. În **Calendar** nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanității sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, **Calendarul** nu va conține articole despre activitatea persoanelor care și-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacție în această privință se vor baza pe documente veridice.

Colegiul de redacție al Calendarului Național

INDEX ALFABETIC AL DATELOR MEMORABILE DOCUMENTATE

A

Acsan Ion 98-99
Adameșteanu Gabriela 190-191
Aga Nicolae 418-419
Alexa Visarion 387-389
Alexandru cel Bun 28
Andriuță Constantin 69-71
Andriuță Tudor 208
Andru Vasile 242-243
Angheluță Theodor 207
Antonescu Ion 257-258
Aramă Efim 449-450
Armașu Liliana 440
Arseni Constantin N. 90-91
August-Sturdza Luli 67-68

B

Badrajan Svetlana 249-252
Basarab (Berezovschi) Elena 219
Baștan Grigore 64-66
Băcioi Gheorghe 276-277
Bălescu Radu 307-308
Băncilă Octav 37-38
Bărlița Eugen 48-49
Bârseanu Andrei 346-347
Bejan Vlad 300-301
Benetato Grigore Alexandru 262-263
Berejnoi Parascovia 423-424
Berezovicova Tatiana 406-408
Berghie Ioasaf 492-494
Bernic Mircea 248-249
Biblioteca Națională a Republicii Moldova 358-362
Bilețchi Nicolae 139-140
Biserica Măzarache din Chișinău 486
Biserica Seminarului Teologic 104
Blandiana Ana 172-173
Bodrug Iurie 252
Bolintineanu Dimitrie 352-353
Bordeianu Ioan 334-335
Boș Anton 421-422
Borza Alexandru 237-239
Bostan Ionel 109-111
Botez Ioan Gh. 132-133
Botezatu Gheorghe 260-261
Brazer Avram 72
Brânzilă Nicolae 351-352
Briede-Macovei Maria 422-423
Bucătaru Nicolae 379-380
Bujor Paul 310-311
Bulat Iurie 279-280
Bulat Nicolae 100-102
Bulbuc Grigore 74
Burlea Vlad 127-129

C

Caftanat Ion 412-413
Calestru Valentina 477

Cantemir Valentina 472-473
Caragiale Ion Luca 74-76
Caragiani-Stoenescu Elena 229-230
Caramitru Ion 134-136
Catedrala „Schimbarea la Față” 494-496
Cazacliu Grigore 55-56
Călugăreanu Gheorghe 301-302
Călugăru-Spătaru Tatiana 454-456
Căpraru Ioana 383-384
Celibidache Sergiu 282-284
Cernețchi Olga 296-298
Chioroglu Sava 403
Chiriac Mihail 321-323
Chitroagă Valentina 143-146
Cimpoeșu Petru 59-60
Cimpoi Mihai 380-382
Ciobanu Ceslav 316-318
Cioflec Romulus 171
Ciorbă Ion 315-316
Cioromila Mariana-Doina 52-53
Cocea Dina 456-457
Cocîrță Petru 91-94
Codău Iulian 344
Cojocaru Svetlana 313-315
Cojocaru Vasile 392-393
Colescu Leonida I. 43-44
Corobceanu Anatol 42-43
Cosmescu Alexandru 244
Covaliu Grigore 318-319
Cozaru Nelly 319-321
Crainic Nichifor 353-355
Creangă Ion 129-130
Crețu Igor 160-161
Cucereanu Radion 364-365
Cucu Gheorghe 194

D

Damian Horia 117-118
Damian Mihai 450-451
Darie Vladimir 338-339
Dascăl Ion 89-90
Daicoviciu Hadrian 408
Dicusar Alexandru 369-371
Dinjos Petru 385-387
Dobrescu Dumitru 142-143
Dobrovolschi Constantin 442-443
Doga Eugen 125-127
Dohotaru Andrei 469-471
Doinaș Ștefan Augustin 205-206
Dolgan Mihai 152-153
Dorogan Alexandru 366-369
Dragalin Ion 58-59

F

Felix Iacob 51-52
Finiti Sergiu 169
Flonta Mircea 187-188

Flora Radu 382-383
Foartă Șerban 295-296
Fossey Diana 50-51
Fridman Mihail 213-214
Furdui Ludmila 272-273

G

Galilei Galileo 38-40
Ganenco Alexandru 94-95
Ganenco Serghei 230-231
Gavriliuc Mihail 216
Găină (Seliște) Ion 430-432
Gârnu Mihail 202-203
Gâscă Nicolae 397-398
Gheorghiu Gheorghe 180-181
Gheorghiu Vasile 281-282
Ghidirim Nicolae 221-223
Gonceariuc Maria 446-448
Grati Aliona 365-366
Grimalschi Valentin 333-334
Gugel Anatol 195-196
Guțu Ana 146-148
Guțu Aurel 140-141

H

Haidarlî Ion 220-221
Haiduc Ionel 223-224
Hămuraru Filimon 466-467
Hanin Iacov 232-233
Hâjdău (Hașdeu) Alexandru 446
Hodorogea-Dorogan Silvia 111-113
Hropotinschi Andrei 348-349

I

Iarovoi Petru 178-180
Ilașcu Ilie 323-325
Iorga Liubomir 199-200
Isac Igor 136-138
Isbășescu Tamara 73-74
Istrati Anastasia 451-452

Î

Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria 413-414

J

Josanu Efim 159-160

K

Kojevnikov Iuri 416-417
Kremnitz Mite 33-34
Krupenikov Igor 196-198

L

Lența Anatol 475-477
Leon Nicolae 201-202
Lesnea Sanda 335-336
Liiceanu Gabriel 243-244
Lobanov Natalia 302-304

Lucaciu Vasile 60-63
Lupan Ana 389
Lupan Andrei 106-108
Lupan Ion 53-55
Lupu Anatol 228-229

M

Mahovici Iurie 235
Mahu Ion 203-205
Manea-Cernei Eugenia 441-442
Manoli Ion 275-276
Marin Vasile 414-415
Marinciuc Aurel 341-342
Mateescu Adelaida 188-189
Mălăele Horațiu 332-333
Mănăstirea Călărășeuca 490-492
Mănăstirea Chistoleni 496-497
Mănăstirea Dobrușa 489-490
Mărăcineanu Ștefania 269-271
Melinescu Gabriela 345-346
Mezzetti Pietro 237
Mihuț Mariana 444-446
Mincu Ion 475
Mocanu Anatol 268-269
Moga Cornelia 100
Moghileanschi Nicolae 164-165
Moldovan Iuliu 298-300
Moldovan Ovidiu Iuliu 31-32
Molière Jean-Baptiste 49-50
Moraru Alexandru V. 428-430
Moraru Simion 84-85
Morăraș Mihai 424-425
Morgenstern Maia 217-219
Moroșan Nicolae N. 289-291
Moroșanu Vasile 161-163
Moscovici Constantin 404-406
Moșanu Alexandru 308-310
Munteanu Mihail 393-394
Munteanu-Murgoci Gheorghe 311-313
Muraru Elena 478-479
Musicescu Gavriil 158-159
Musteață Sergiu 225-227

N

Nacco Alexie 339-340
Neaga Gheorghe 156-157
Neagoe Vlad 130-131
Nechit Irina 30-31
Neculce Ion 485
Negri Costache 236-237
Negruzzi Iacob 480
Noroc-Pînzaru Lidia 465-466
Novac Chiril 224-225

O

Ohrimenco Serghei 415-416
Oprîș Ioan 261-262
Ostianu Natalia 133-134

P

Pantazi Grigore 95-96
Parhomovici Iosif 66-67
Pavaliuc Petru 265-267

Pavelescu Cincinat 439-440
Păcurariu Mircea 325-326
Păcuraru Ion 72-73
Păvălache Aneta 203
Pântea Victor 56-58
Pânzaru Sava 384-385
Pârvan Vasile 396-397
Pâslaru Sava 138-139
Petrașcu Mița 481-482
Petrea Gheorghe 215-216
Petrovici Constantin 239
Piotrowski Raymond (Raymund) 347-348
Poclitaru Radu 165-166
Podubnâi Ion 338
Popa Gheorghe 458-460
Popovici Mihail 426-428
Popovici-Paraschiv Radmila 372-374
Poștarencu Dinu 371-372
Potângă Paulina 479-480
Preda Marin 336-337
Prodan David I. 151-152
Prohin Victor 403-404
Prunariu Dumitru-Dorin 394-395

R

Racu Alexandru 271-272
Raiburg Ian 35-36
Rădulescu Constantin 113-115
Roșcovan Vasile 34-35
Rotaru Afanasie 103-104
Rotaru Florin 448-449
Rudi Gherasim 131-132
Rudi Marcu 173-174
Rumleanski Petru 306-307
Rusnac Gheorghe 452-454
Rusu Mihai 154-155

S

Sagaidac Maria 419-420
Sandu Maia 245-248
Saulea Aurel 408-410
Savițchi Valentina 340-341
Săndulescu Aureliu Emil 102-103
Scutaru Ion 47-48
Seiciuc Vladislav 175-177
Semeniuc Eugen 267-268
Simonescu Dan 468-469
Sion Gheorghe 241-242
Sofroni Larisa 85-87
Spinei Larisa 467-468
Spiridon Monica 96-98
Stadnițchi Arsenie 63-64
Stati Sorin 87-88
Stănculescu Silviu 68-69
Străjescu Nicolae 277-278
Sulima Dimitrie, Arhiepiscopul 487-489

Ș

Șavga Larisa 148-151
Șevcenca Ludmila 363-364

Șișcanu Gheorghe 292-294
Ștefan cel Mare și Sfânt 198-199
Ștefănescu Sabba 46-47
Știrbu Titus 291-292

T

Tanasoglu Dionisie 294-295
Taran Anatolie 420-421
Tănăsescu Ion 113
Tcacenco Victoria 44-46
Teatrul Național „Vasile Alecsandri” 233-234
Teodoreanu Sofia 410-411
Titulescu Nicolae 155-156
Toma Victor 200-201
Tomuleț Valentin 390-391
Tratatul de pace de la București 231-232
Triboi Eugeniu 153-154
Turnul Dezrobirii Basarabiei 437-439
Tzigara-Samurcaș Alexandru 192-194

Ț

Țepeneag Dumitru 104-106
Țicu Octavian 355-358
Țopa Efimia 170-171
Țopa Tudor 411-412
Țurcanu Alexandru 181-182
Țurea Valentin 177-178

U

Ungureanu Dumitru 40-42
Ursuleac Ion 35

V

Vaida-Voievod Alexandru 115-117
Vakulovschi Mihai 342-344
Vancea Petre 280-281
Vangheli Spiridon 263-265
Varlaam 349-351
Vatamanu Ion 214
Vătășianu Virgil I. 163-164
Velicovschi Paisie 473-475
Velixar Ludmila 36-37
„Viața Basarabiei”, revistă, 76-78
Vlaicu Aurel 443-444
Vlăstaru-Wexler Boris 417-418
Volontir Oleg 304-306
Vrânceanu Simion 141-142
Vulpescu Ileana 240-241

X

Xenopol Alexandru 167-168

Z

Zamfirescu Duiliu 258-260
Zavadschi Iurie 29-30
Zavulovici Silviu 108-109
Zeletin Ștefan 274-275

SUMAR

IANUARIE

Alexandru cel Bun	28
Iurie Zavadschi	29
Irina Nechit	30
Ovidiu Iuliu Moldovan	31
Mite Kremnitz	33
Vasile Roșcovan	34
Ion Ursuleac	35
Ian Raiburg	35
Ludmila Velixar	36
Octav Băncilă	37
Galileo Galilei	38
Dumitru Ungureanu	40
Anatol Corobceanu	42
Leonida I. Colescu	43
Victoria Tcacenco	44
Sabba Ștefănescu	46
Ion Scutaru	47
Eugen Bârliba	48
Jean-Baptiste Molière	49
Diana Fossey	50
Iacob Felix	51
Mariana-Doina Cioromila	52
Ion Lupan	53
Grigore Cazacliu	55
Victor Pântea	56
Ion Dragalin	58
Petru Cimpoșu	59
Vasile Lucaciu	60
Arsenie Stadnițchi	63
Grigore Baștan	64
Iosif Parhomovici	66
Luli August-Sturdza	67
Silviu Stănculescu	68
Constantin Andriuță	69
Avram Brazier	72
Ion Păcuraru	72
Tamara Isbășescu	73
Grigore Bulbuc	74
Ion Luca Caragiale	74
„Viața Basarabiei”, revistă	76

FEBRUARIE

Simion Moraru	84
Larisa Sofroni	85
Sorin Stati	87
Ion Dascăl	89
Constantin N. Arseni	90
Petru Cocîrță	91
Alexandru Ganenco	94
Grigore Pantazi	95
Monica Spiridon	96
Ion Acsan	98
Cornelia Moga	100
Nicolae Bulat	100

Aureliu Emil Săndulescu	102
Afanasie Rotaru	103
Biserica Seminarului Teologic	104
Dumitru Țepeneag	104
Andrei Lupan	106
Silviu Zavulovici	108
Ionel Bostan	109
Silvia Hodorogea-Dorogan	111
Ion Tănăsescu	113
Constantin Rădulescu	113
Alexandru Vaida-Voievod	115
Horia Damian	117

MARTIE

Eugen Doga	125
Vlad Burlea	127
Ion Creangă	129
Vlad Neagoe	130
Gherasim Rudi	131
Ioan Gh. Botez	132
Natalia Ostianu	133
Ion Caramitru	134
Igor Isac	136
Sava Pâslaru	138
Nicolae Bilețchi	139
Aurel Guțu	140
Simion Vrânceanu	141
Dumitru Dobrescu	142
Valentina Chitoroagă	143
Ana Guțu	146
Larisa Șavga	148
David I. Prodan	151
Mihai Dolgan	152
Eugeniu Triboi	153
Mihai Rusu	154
Nicolae Titulescu	155
Gheorghe Neaga	156
Gavriil Musicescu	158
Efim Josanu	159
Igor Crețu	160
Vasile Moroșanu	161
Virgil I. Vătășianu	163
Nicolae Moghileanschi	164
Radu Poclitaru	165
Alexandru Xenopol	167
Sergiu Finiti	169
Efimia Țopa	170
Romulus Cioflec	171
Ana Blandiana	172
Marcu Rudi	173
Vladislav Seiciuc	175
Valentin Țurea	177
Petru Iarovoi	178
Gheorghe Gheorghiu	180
Alexandru Țurcanu	181

APRILIE			
Mircea Flonta	187	Grigore Alexandru Benetato	262
Adelaida Mateescu	188	Spiridon Vangheli	263
Gabriela Adameșteanu	190	Petru Pavaliuc	265
Alexandru Tzigara-Samurcaș	192	Eugen Semeniuc	267
Gheorghe Cucu	194	Anatol Mocanu	268
Anatol Gugel	195	Ștefania Mărăcineanu	269
Igor Krupenikov	196	Alexandru Racu	271
Ștefan cel Mare și Sfânt	198	Ludmila Furdui	272
Liubomir Iorga	199	Ștefan Zeletin	274
Victor Toma	200	Ion Manoli	275
Nicolae Leon	201	Gheorghe Băcioi	276
Mihail Gârnu	202	Nicolae Străjescu	277
Aneta Păvălache	203	Iurie Bulat	279
Ion Mahu	203	Petre Vancea	280
Ștefan Augustin Doinaș	205	Vasile Gheorghiu	281
Theodor Angheluță	207	Sergiu Celibidache	282
Tudor Andriuță	208		
MAI		IULIE	
Mihail Fridman	213	Nicolae N. Moroșan	289
Ion Vatamanu	214	Titus Știrbu	291
Gheorghe Petrea	215	Gheorghe Șișcanu	292
Mihail Gavriiliuc	216	Dionisie Tanasoglu	294
Maia Morgenstern	217	Șerban Foartă	295
Elena Basarab (Berezovschi)	219	Olga Cernetchi	296
Ion Haidarlı	220	Iuliu Moldovan	298
Nicolae Ghidirim	221	Vlad Bejan	300
Ionel Haiduc	223	Gheorghe Călugăreanu	301
Chiril Novac	224	Natalia Lobanov	302
Sergiu Musteață	225	Oleg Volontir	304
Anatol Lupu	228	Petru Rumleanski	306
Elena Caragiani-Stoenescu	229	Radu Bălescu	307
Serghei Ganenco	230	Alexandru Moșanu	308
Tratatul de pace de la București	231	Paul Bujor	310
Iacov Hanin	232	Gheorghe Munteanu-Murgoci	311
Teatrul Național „Vasile Alecsandri”	233	Svetlana Cojocar	313
Iurie Mahovici	235	Ion Ciorbă	315
Costache Negri	236	Ceslav Ciobanu	316
Pietro Mezzetti	237	Grigore Covaliu	318
Alexandru Borza	237	Nelly Cozaru	319
Constantin Petrovici	239	Mihail Chiriac	321
Ileana Vulpescu	240	Ilie Ilașcu	323
Gheorghe Sion	241	Mircea Păcurariu	325
Vasile Andru	242		
Gabriel Liiceanu	243	AUGUST	
Alexandru Cosmescu	244	Horățiu Mălăele	332
Maia Sandu	245	Valentin Grimalschi	333
Mircea Bernic	248	Ioan Bordeianu	334
Svetlana Badrajan	249	Sanda Lesnea	335
Iurie Bodrug	252	Marin Preda	336
IUNIE		Ion Podubnâi	338
Ion Antonescu	257	Vladimir Darie	338
Duiliu Zamfirescu	258	Alexie Nacco	339
Gheorghe Botezatu	260	Valentina Savițchi	340
Ioan Opriș	261	Aurel Marinciuc	341
		Mihai Vakulovschi	342
		Iulian Codău	344
		Gabriela Melinescu	345

Andrei Bârseanu	346	Anton Borș	421
Raymund (Rajmund) Piotrowski	347	Maria Briede-Macovei	422
Andrei Hropotinschi	348	Parascovia Berejnoi	423
Varlaam	349	Mihai Morăraș	424
Nicolae Brânzilă	351	Mihail Popovici	426
Dimitrie Bolintineanu	352	Alexandru V. Moraru	428
Nichifor Crainic	353	Ion Găină (Seliște)	430
Octavian Țicu	355		
Biblioteca Națională a Republicii Moldova	358	NOIEMBRIE	
Ludmila Șevcenco	363	Turnul Dezrobirii Basarabiei	437
Radion Cucereanu	364	Cincinat Pavelescu	439
Aliona Grati	365	Liliana Armașu	440
Alexandru Dorogan	366	Eugenia Manea-Cernei	441
Alexandru Dicusar	369	Constantin Dobrovolschi	442
Dinu Poștarencu	371	Aurel Vlaicu	443
Radmila Popovici-Paraschiv	372	Mariana Mihuț	444
		Alexandru Hâjdău (Hașdeu)	446
SEPTEMBRIE		Maria Goncariuc	446
Nicolae Bucătaru	379	Florin Rotaru	448
Mihai Cimpoi	380	Efim Aramă	449
Radu Flora	382	Mihail Damian	450
Ioana Căpraru	383	Anastasia Istrati	451
Sava Pânzaru	384	Gheorghe Rusnac	452
Petru Dinjos	385	Tatiana Călugăru-Spătaru	454
Visarion Alexa	387	Dina Cocea	456
Ana Lupan	389	Gheorghe Popa	458
Valentin Tomuleț	390		
Vasile Cojocaru	392	DECEMBRIE	
Mihail Munteanu	393	Lidia Noroc-Pînzaru	465
Dumitru-Dorin Prunariu	394	Filimon Hămuraru	466
Vasile Pârvan	396	Larisa Spinei	467
Nicolae Gâscă	397	Dan Simonescu	468
		Andrei Dohotaru	469
OCTOMBRIE		Valentina Cantemir	472
Sava Chioroglu	403	Paisie Velicovschi	473
Victor Prohin	403	Ion Mincu	475
Constantin Moscovici	404	Anatol Lența	475
Tatiana Berezovicova	406	Valentina Calestru	477
Hadrian Daicovicu	408	Elena Muraru	478
Aurel Saulea	408	Paulina Potângă	479
Sofia Teodoreanu	410	Iacob Negruzzi	480
Tudor Țopa	411	Milița Petrașcu	481
Ion Caftanat	412		
Încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria	413	ALTE ANIVERSĂRI	
Vasile Marin	414	Ion Neculce	485
Serghei Ohrimenco	415	Biserica Mazarache din Chișinău	486
Iuri Kojevnikov	416	Dimitrie Sulima, Arhiepiscopul	487
Boris Vlăstaru-Wexler	417	Mănăstirea Dobrușa	489
Nicolae Aga	418	Mănăstirea Călărășeuca	490
Maria Sagaidac	419	Ioasaf Berghie	492
Anatolie Taran	420	Catedrala „Schimbarea la Față”	494
		Mănăstirea Chistoleni	496

Calendar Național 2022

Bun de tipar: 31.12.2021

Coli de tipar: 63

Tiparul sub comanda nr. 27

executat la Primex-Com

Chișinău